

LEV NIKOLAJEVIČ TOLSTOJ

ANNA KARENINOVÁ

I.

SVETOVÁ KNIŽNICA SME

SVETOVÁ KNIŽNICA SME

1

XIX.
storočie

SVETOVÁ KNIŽNICA SME

1

LEV NIKOLAJEVIČ TOLSTOJ
ANNA KARENINOVÁ I.

Vychádza v edícii Svetová knižnica SME

Z ruského originálu L. N. Tolstoj: Sobranije sočinenij, t. 9, *Anna Karenina I.*,
Goslitizdat, Moskva 1959

Preložila: Nad'a Szabová

Jazykový redaktor: Rudolf Hladík

Zodpovedný redaktor: Peter Župa

Grafická úprava: Igor Kovár

Vytlačené v Taliansku: Grafica Veneta S. P. A.

© Petit Press, a. s.

ISBN: 80-85585-66-9

ISBN súborného vydania: 80-85585-65-0

Kniha sa distribuuje s denníkom SME

Vydavateľ: Petit Press, a. s., Nám. SNP 30, 811 01 Bratislava

Rok vydania: 2005

**LEV NIKOLAJEVIČ
TOLSTOJ**

**ANNA KARENINOVÁ
I.**

Preložila Nad'a Szabová

SVETOVÁ KNIŽNICA SME

1. zvázok

PRVÁ ČASŤ

Mne patrí pomsta i odplata.

Piata kniha Mojžišova, kap. 32, verš. 35

1

Všetky šťastné rodiny sú si podobné, každá nešťastná rodina je nešťastná svojím spôsobom.

U Oblonskovcov bolo všetko hore nohami. Daria Alexandrovna prišla na to, že muž mal pomer s ich bývalou francúzskou vychovávateľkou, a vyhlásila, že s ním nemôže žiť pod jednou strechou. Takto to išlo už tretí deň a pomery ťažko doliehali na manželov, na všetkých členov rodiny aj na služobníctvo. Rodina i služobníctvo mali pocit, že ich spolunažívanie nemá zmysel a že v hocktorom prícestnom hostinci, kde ľudí zvedie dokopy náhoda, sú ľudia väčšmi spätí, ako boli oni, rodina a služobníctvo v dome Oblonskovcov. Pani nevychádzala zo svojich izieb, pán už nebol tri dni doma. Deti behali po dome ako stratené, anglická vychovávateľka sa pochytila s gazdinou a napísala priateľke list s prosbou, aby jej našla iné miesto; pomocná kuchárka a kočiš požiadali, aby ich vyplatili.

Na tretí deň po hádke sa knieža Stepan Arkad'jič Oblonskij – Stiva, ako ho volali v spoločnosti – v zvyčajnú hodinu, čo znamená o ôsmej ráno, nezobudil v ženinej spálni, ale vo svojej pracovni na safiánovom diváne. Prevalil svoje tučné pestované telo na perách divána, akoby sa mienil nanovo pohrúžiť do spánku, zboku mocne oblapil hlavnicu a pritisol sa k nej lícom; no vtom sa prudko nadvihol, sadol si a otvoril oči.

„Ozaj, ako to len bolo?“ spomínal, čo sa mu snívало. „Ozaj, ako to bolo? Áno! Alabin dával obed v Darmstadte; nie, nie v Darmstadte, skôr to malo čosi s Amerikou. No áno, tento Darmstadt bol v Amerike. Áno, Alabin podával obed na sklenených stoloch, hej, a stoly spievali: *Il mio tesoro*¹, totiž ani nie *Il mio tesoro*, ale čosi ešte krajšie, a boli tam aj také malé karafky, čo boli vlastne – ženy,“ spomínal si.

Stepanovi Arkad'jičovi sa veselo zablyslí oči, s úsmevom sa nanovo zamyslel. „Áno, bolo to pekné, veľmi pekné. A ešte tam bolo kadečo

¹ Poklad môj (tal.)

úžasné, no keď sa človek zobudí, slovami to ťažko vyjadrí, ba nevie si to už ani predstaviť.“ A keď si všimol pásik svetla, ako sa prediera popri jednej zo súkenných stór, bodro zhodil nohy z divána, nahmatá nimi zlatistým safiánom obrúbené papuče (ženin dar na lanské narodeniny) a podľa starého deväťročného zvyku ešte posediačky vystrel ruku k miestu, kde mu v spálni visieva župan. A tu si zrazu spomenul, prečo a začo nespí v ženinej spálni, ale v pracovni; úsmev mu zmizol z tváre, zmraštil čelo. – Achach... – zamrmľal, spomenúc si na všetko, čo sa zbehlo. A zase sa pred ním vynorili všetky podrobnosti hádky so ženou, jeho beznádejná situácia, a čo bolo najzúfalejšie, jeho vlastná vina.

„Nie! Neodpustí mi a ani odpustiť nemôže. A najhroznejšie je, že všetkému som na vine ja – na vine som, ale nie som vinný. A v tom je celé nešťastie,“ rozmýšľal. – Achach! – opakoval zúfalo, keď sa mu vybavovali najtrápnejšie momenty hádky.

Najstrašnejšia bola prvá chvíľa, keď sa spokojný a veselý vrátil z divadla s ozrutnou hruškou pre ženu a nenašiel ju v salóne: na svoj údiv ju nenašiel ani v pracovni, až napokon ju zazrel v spálni s tým nešťastným, kompromitujúcim lístkom v ruke.

Tá večne utrápená, starostlivá a obmedzená Dolly – za takú ju pokladal – sedela nepohnute s lístkom v ruke a s výrazom hrôzy, zúfalstva a hnevu pozerala na neho.

– Čo je to? Toto tu? – spytovala sa, ukazujúc na lístok. A pri tejto spomienke, ako to často býva, netrápila Stepana Arkad'jiča udalosť sama, ako skôr jeho reakcia na ženine slová.

Stalo sa s ním v tej chvíli to, čo sa stáva s ľuďmi, keď ich nečakane usvedčia z niečoho mimoriadne zahanbujúceho. Nebol schopný zladit' si výraz tváre s danou situáciou, v akej sa pred ženou ocitol po odhalení viny. Namiesto toho, aby sa urazil, vykrúcal sa, ospravedlňoval, prosil o odpustenie, ba tváril sa ľahostajne – a všetko toto by bolo bývalo lepšie ako to, čo spravil on! – jeho tvár sa celkom mimovoľne („reflexy mozgu,“ pomyslel si Stepan Arkad'jič, ktorý obľuboval fyziológiu), ale celkom mimovoľne rozžiarila zvyčajným láskavým, a preto hlúpym úsmevom.

Ten hlúpy úsmev si nemohol odpustiť. Keď ten úsmev zazrela Dolly, myklo ju ako od fyzickej bolesti, vychrlila vodopád krutých slov s výbušnosťou jej vlastnou a vybehla z izby. Odvtedy nechcela muža vidieť. „Všetkému je na vine ten hlúpy úsmev,“ rozmýšľal Stepan Arkad'jič.

– No čo si teraz počnem? Čo si počnem? – vrazil si zúfalo, a nenachádzal odpoveď.

2

Stepan Arkadžič bol voči sebe úprimný. Nemohol sa klamať a navrávať si, že sa zo svojho činu kaja. Nemohol sa teraz kajať, že on, tridsaťštyriročný pekný muž, schopný hockedy vzplanúť láskou, nie je zaľúbený do vlastnej ženy, matky piatich žijúcich a dvoch mŕtvych detí, len o rok mladšej od neho. Kajať sa len z toho, že to nevedel pred ženou lepšie utajiť. No pociťoval všetku ťarchu svojho položenía a bolo mu ľúto ženy, detí i seba. Možno by aj bol vedel svoje hriechy pred ženou lepšie utajiť, keby bol tušil, že tá správa na ňu tak zaúčinkuje. Nad týmto problémom sa nikdy hlbšie nezamýšľal, marilo sa mu však, že žena už dávno šípi jeho neveru, ibaže prižmuruje nad tým oči. Ba myslel si, že tá vyčerpaná, zostarnutá, už nie pekná a vyslovene nepríťažlivá žena, len a len dobrá matka, mala by byť – so svojím zmyslom pre spravodlivosť – zhovievavá. Ukázal sa pravý opak.

– Ach, je to hrozné! Strašné, ajáj! – opakoval Stepan Arkadžič znova a znova a za ten svet nemohol nič vymyslieť. „A aké bolo všetko pekné dovtedy, ako sme si pekne nažívali! Bola spokojná, deti ju obšťastňovali, v ničom som jej neprekážal, v deťoch a v domácnosti sa mohla naplno vyžívať. Pravda, nie je pekné, že ona bola vychovávateľkou v našom dome. Veru nepekné! Je dosť vulgárne, nechutné kurizovať vychovávateľke. No aká to bola vychovávateľka! (Živo si predstavil čierne figliarske oči m-lle Rolandovej a jej úsmev.) Napokon, kým bola v našom dome, nedovolil som si nič. A najhoršie je, že už... Všetko akoby naschvál! Ajáj! Ale čo, čo mám robiť?“

Odpovede nebolo okrem tej všeobecnej, ktorú dáva život na všetky veľmi zložité a neriešiteľné otázky. Odpoveď znela: treba žiť pre tento deň, to jest nájsť v niečom zabudnutie. Nájsť zabudnutie vo sne už nemohol, aspoň do noci nie, nemohol sa už vrátiť k onej hudbe, ktorú vyludzovali karafky-ženy; čiže musí nájsť zabudnutie vo sne života.

„Neskôr sa uvidí,“ povedal si Stepan Arkadžič, vstal, obliekol si sivý župan s modrou hodvábnou podšívkou, previazal strapce do uzla, nabral dostatok vzduchu do mohutného hrudného koša a nohy, čo tak ľahko nosili jeho tučné telo, zamierili boдрým krokom, ako zvyčajne špicami od seba, k obluku, tam vytiahol stóru a zazvonil. Na zvuk zvonca ihneď vošiel jeho starý priateľ, komorník Matvej so šatami,

čičmami a telegramom. Matvejovi v päťách vošiel aj holič s holiacimi potrebami.

– Z úradu už poslali spisy? – spýtal sa Stepan Arkadžič, ako sa usádzal pred zrkadlo.

– Sú na stole, – odpovedal Matvej, pozrel spýtavo, s účasťou na pána, chvíľu počkal a dodal s prešibaným úsmevom: – Boli tu od pána fiakristu.

Stepan Arkadžič neodpovedal, len sa pozrel v zrkadle na Matveja; z ich pohľadov, ktoré sa prekrížili, bolo vidieť, ako dobre si rozumejú. Pohľad Stepana Arkadžiča akoby sa spytoval: „A načo mi to hovoríš? Vari nevieš?“

Matvej vložil ruky do vreciek kabátika, vysunul nohu a mlčky, dobrácky, trošička sa usmievajúc, pozrel na svojho pána.

– Kázal som im prísť na budúcu nedeľu a dovtedy nech vás ani seba zbytočne neobťažujú, – povedal zrejme vopred prichystanú vetu.

Stepan Arkadžič pochopil, že Matvej si chcel požartovať a trochu sa blysnúť. Otvoril telegram, prečítal ho, domýšľajúc si ako vždy skomolené slová, a tvár sa mu rozžiarila.

– Matvej, zajtra príde moja sestra Anna Arkadievná, – zvolal a zadržal na chvíľu holičovu lesklú, kyprú ruku, ktorá vyčisťovala ružovú cestičku medzi dlhými kučeravými bokombradami.

– Chvalabohu, – poznamenal Matvej; touto odpoveďou dal najavo, že chápe význam správy takisto ako jeho pán, to znamená, že Anna Arkadievná, milovaná sestra Stepana Arkadžiča, môže prispieť k udobreniu manželov.

– Prídu sama, či s pánom manželom? – spýtal sa Matvej.

Stepan Arkadžič nemohol hovoriť, lebo holič mal v práci hornú peru, a zdvihol jeden prst. Matvej kývol do zrkadla hlavou.

– Teda sama. Hore všetko prichystať?

– Oznam to Darii Alexandrovne, nech rozhodne ona.

– Darii Alexandrovne? – akoby váhavo zopakoval Matvej.

– Áno, oznam jej to. A zober aj telegram, potom mi povieš, čo bolo. „Skúša,“ pochopil Matvej, no povedal len: – Áno, prosím.

Stepan Arkadžič bol už umytý a učesaný a chystal sa obliekať, keď sa Matvej, pomaly stúpajúc vŕzgajúcimi čičmami, s telegramom v ruke vrátil do izby. Holič bol už preč.

– Daria Alexandrovna mi kázali povedať, že odchádza. Nech si robia, ako sa im, totižto vám, páči, – zasmial sa len očami, potom vsunul ruky do vreciek, naklonil hlavu a zahľadel sa na pána.

Stepan Arkad'jič mlčal. Potom sa mu na peknej tvári zjavil dobrotivý a trochu žalostný úsmev.

– No? Matvej? – pokrútil hlavou.

– To nič, milostivý pane, to sa časom utrasie, – povedal Matvej.

– Utrasie?

– Veru áno, prosím.

– Myslíš? Kto je to tam? – spýtal sa Stepan Arkad'jič, keď za dverami zašuchotali ženské šaty.

– Ja som to, prosím, – ozval sa pevný, príjemný ženský hlas a vo dverách sa zjavila prísna rapavá tvár Matriony Filimonovny, pestúnky.

– Tak čo je, Matrioša? – spýtal sa Stepan Arkad'jič a šiel jej naproti k dverám.

Hoci sa Stepan Arkad'jič voči žene veľmi previnil a aj to sám cítil, skoro všetci v dome, ešte aj pestúnka, najväčšia dôverníčka Darie Alexandrovny, boli na jeho strane.

– Tak čo? – spýtal sa skleslo.

– Chod'te ta, milostivý pane, ešte raz priznajte svoju vinu. Hádam sa pánboh zmiluje. Veľmi trpia, aj hľadiet' je ťažko, a aj v dome je všetko hore nohami. Deti treba poľutovať, milostivý pane. Priznajte vinu, milostivý pane. Čo sa dá robiť! Každý špás...

– Ved' ma nevpustí...

– Vy si spravte svoje. Boh je dobrotivý, pomodlite sa k nemu, milostivý pane, len sa pomodlite.

– No dobre, chod', – Stepan Arkad'jič zrazu očervenel. – No pod'me s tým obliekaním, – obrátil sa k Matvejovi a rázne zhodil zo seba župan.

Matvej už mal košeľu prichystanú, držal ju zhrnutú do chomúta a sfúknuť z nej neviditeľnú smietku, s očividným pôžitkom obliekol do nej pánovo pestované telo.

3

Keď sa Stepan Arkad'jič obliekol, frkol na seba voňavku, prihladil si rukávy košele, navyknutým pohybom si povkladal do vreciek cigarety, náprsnú tašku, zápalky, hodinky s dvojitou retiazkou a príveskami, našuchoril si vreckovku a taký čistý, voňavý, zdravý a fyzicky bodrý, napriek svojmu nešťastiu, vyšiel, zľahka sa pohojdajúc raz na jednej, raz na druhej nohe, do jedálne, kde ho čakala káva a pri káve listy a spisy z úradu.

Prečítal si listy. Jeden bol veľmi nepríjemný – od kupca, čo kupoval tú horu zo ženinho majetku. Horu museli nevyhnutne predať; ale teraz, pokým sa so ženou neudobrí, nemohlo byť o tom ani reči. No najnepríjemnejšie bolo, že týmto sa do nadchádzajúceho udobrovania so ženou primiešavali peňažné záujmy. A myšlienka, že by ho mohli viesť takéto záujmy, že sa kvôli predaju hory bude usilovať udobriť so ženou – tá myšlienka ho urážala.

Po listoch si Stepan Arkad'jič pritiahol spisy z úradu, dva rýchlo prebehol očami, veľkou ceruzou spravil niekoľko poznámok, odtisol papiere a pribral sa ku káve; pri káve si rozložil ešte vlhké raňajšie noviny a pustil sa do čítania.

Stepanovi Arkad'jičovi chodili liberálne noviny, nie krajne liberálne, ale toho smeru, akého sa pridŕžala väčšina. A hoci ho veda, umenie ani politika vlastne nezaujímal, zaryto sa pridŕžal takých názorov na spomenuté veci, akých sa pridŕžala väčšina a jeho noviny, a menil ich len vtedy, keď ich menila väčšina, či lepšie povedané nemenil ich, ale samy sa v ňom nebadane menili.

Stepan Arkad'jič si nevyberal ani smery, ani názory, ale smery a názory prichodili k nemu samy, práve tak, ako si nevyberal fazónu klobúka alebo žaketu, ale prijímal tie, čo sa nosili. A mať názory bolo pre neho, čo žil v istých spoločenských kruhoch a cítil potrebu určitej mozgovej činnosti, rozvíjajúcej sa zvyčajne v rokoch zrelosti, také nevyhnutné, ako nosiť klobúk. Ak aj mal dôvod, prečo uprednostňoval liberálny smer pred konzervatívnym, ktorý tiež vyznávali mnohí z jeho kruhov, nerobil to preto, že by pokladal liberálny smer za rozumnejší, ale preto, že lepšie vyhovoval jeho životnému štýlu. Liberálna strana hovorila, že v Rusku je všetko zlé, a naozaj, Stepan Arkad'jič mal dlžôb kopu a peniaze mu raz nestačili. Liberálna strana hovorila, že manželstvo je prežitá inštitúcia a treba ho zreorganizovať, a naozaj, rodinný život poskytoval Stepanovi Arkad'jičovi málo potešenia a nútil ho luhať a pretvarovať sa, čo sa tak priečilo jeho povahe. Liberálna strana hovorila, lepšie povedané, bola tej mienky, že náboženstvo je len uzdou pre barbarskú vrstvu obyvateľstva, a naozaj, Stepan Arkad'jič pre bolesť v nohách nevydržal ani na krátkej bohoslužbe a nešlo mu do hlavy, načo sú všetky hrôzu naháňajúce i vzletné slová o onom svete, keď by sa aj na tomto mohlo celkom veselo žiť. V tejto súvislosti Stepanovi Arkad'jičovi, ktorý si rád zažartoval, dobre padlo priviesť občas bohobojného človeka do rozpakov rým, že ak sa už pýšiť rodom, netreba zastať pri Rurikovi a zriecť sa zakladateľa rodu – opice. Liberálny smer sa teda stal pre Stepana Arkad'jiča návykom a mal rád

svoje noviny ako cigaru po obede pre ľahké omámenie, čo v ňom vždy zanechali. Prečítal si úvodník, kde sa rozoberalo, že v dnešných časoch sa celkom zbytočne vykrikuje o tom, že radikalizmus hrozí pohltiť všetky konzervatívne živly a že vláda je povinná urobiť kroky na zahrdúsenie revolučnej hydry; naopak, „podľa našej mienky nebezpečenstvo netkvie v imaginárnej revolučnej hydre, ale v tvrdošijnom lipnutí na tradícii brzdiacej pokrok“ atď. Prečítal si aj ďalší článok, o financiách, kde bola zmienka o Benthamovi a Millovi a hádzali sa frčky ministerstvu. Vďaka svojej chápavosti uhádol zmysel každej frčky: kto a do koho ju hodil a s akým cieľom, a to mu ako vždy poskytovalo istý pôžitok. No dnes mu tento pôžitok kazila spomienka na rady Matriony Filimonovny a na to, že doma všetko akosi škripe. Prečítal si aj o tom, že gróf Beust údajne odcestoval do Wiesbadenu, aj o tom, že sivé vlasy už nie sú problémom, aj o predaji ľahkého koča, aj to, že mladé dievča núka svoje služby, ale tieto správy v ňom nevyvolávali tú tichú, posmešnú radosť ako donedávna.

Keď skončil s novinami, druhou šálkou kávy a bielym chlebom s maslom, vstal, striasol chlebové omrvinky z vesty, vypál mohutnú hrud' a radostne sa usmial, pravda, nie preto, že by bol mal dajaký dobrý pocit – radostný úsmev vyvolávalo dobré trávenie.

Radostný úsmev mu však všetko pripomenul, zamyslel sa.

Dva detské hlasy (Stepan Arkad'jič spoznal hlasy Grišu, najmladšieho syna, a Tane, najstaršej dcéry) sa ozvali za dvermi. Deti čosi viezli a práve to pustili.

– Vravela som ti, že na streche cestujúci nemôžu sedieť, teraz si to pozbieraj! – kričalo dievčatko po anglicky.

„Všetko je hore nohami,“ pomyslel si Stepan Arkad'jič, „deti behajú bez dozoru.“ Šiel ku dverám a zavolať na ne. Odhodili škatuľu, čo predstavovala vlak, a vošli k otcovi.

Dcéra, otcov miláčik, vbehla smelo, objala ho a so smiechom sa mu zavesila na krk a ako vždy sa zaradovala vôni parfumu, čo zavanula z jeho bokombrád. Konečne ho bozkala na tvár žiariacu nehou a červenú od predklonu, pustila ho a chcela bežať nazad; ale otec ju zadržal:

– Čo robí mama? – spýtal sa a pohladil dcéru vzadu po hladkom nežnom hrdielku. – Servus, – usmial sa na chlapca, čo sa mu pozdravil.

Uvedomoval si, že syna má menej rád, ale vždy sa usiloval byť spravodlivý; no chlapec to cítil a neopätoval otcov chladný úsmev.

– Mama? Už je hore, – odpovedalo dievčatko.

Stepan Arkad'jič vzdychol. „Teda zasa nespala celú noc,“ pomyslel si.

– A čo, má dobrú náladu?

Dievčatko vedelo, že sa otec s mamou pohádali, že mama nemôže mať dobrú náladu a to otec musí vedieť a že sa pretvaruje, keď sa spytuje len tak medzi rečou. A začervenalo sa namiesto otca. Hneď pochopil a tiež sa začervenal.

– Neviem, – odpovedala. – Nekázala nám učiť sa, máme ísť s miss Hoolovou k starej mame.

– Tak len choď, Taňuška moja. Ach, hej, počkaj ešte, – dodal, lebo ju predsa len nerád púšťal, a pohladil jej nežnú ručičku.

Vzal z kozuba bonboniérku, kam ju dal ešte včera, a podal jej dva cukríky, čokoládový a s ovocnou plnkou, tie mala najradšej.

– Grišovi? – spýtalo sa dievčatko a ukázalo na čokoládový cukrík.

– Áno, áno. – Ešte raz ju pohladil po pliecku, bozkal jej korienky vlasov a hrdlo a pustil ju.

– Koč je prichystaný, – hlásil Matvej. – No ešte tu čaká prosebníčka.

– Už dlho? – spýtal sa Stepan Arkadžič.

– Takú polhodinku.

– Koľko ráz som ti vravel, že také čosi treba hlásiť hneď.

– Aspoň tú kávu si musíte vypiť v pokoji, – odpovedal Matvej tým priateľsky drsným tónom, na aký sa nedalo hnevať.

– No, rýchlo, že prosím, – zmraštil sa Oblonskij namrzene. Prosebníčka Kalininová, manželka štábneho kapitána, chcela čosi celkom nemožné a nezmyselné; no Stepan Arkadžič, ako už mal vo zvyku, ju pekne usadil, pozorne, bez prerušovania vypočul a dal jej podrobnú radu, na koho a kde sa má obrátiť, ba napísal v ráznom, uhladenom štýle svojím veľkým, uvoľneným, pekným a čitateľným písmom lístok osobe, ktorá jej mohla pomôcť. Keď Stepan Arkadžič prepustil manželku štábneho kapitána, vzal si klobúk a chvíľu postál, rozmýšľajúc, či na niečo nezabudol. Vysvitlo, že nezabudol na nič, len na to, na čo zabudnúť chcel – na ženu.

„Ach hej!“ Zvesil hlavu a na peknej tvári sa mu zjavil clivý výraz. „Mám ísť, či nie?“ hovoril si. A vnútorný hlas mu vravel, že chodiť ta nemá po čo, že okrem falše tu nič byť nemôže, že sa ich vzťah zlepšiť ani napraviť nedá, pretože nie je možné, aby ona bola zasa príťažlivá a žiaduca, alebo on bol starcom, neschopným milovať. Nič okrem falše a lži tu nemohlo byť, a faloš a lož sa priečili jeho povahe.

„Ale raz k tomu musí dôjsť; takto to predsa nemôže ostať,“ dodával si odvahy. Vypál hrud', vybral cigaretu, zapálil ju, dva razy vyfúkol dym, odhodil do popolníka z perleťovej mušle, rýchlo prešiel cez pochmúrny salón a otvoril ďalšie dvere, dvere do ženej spálne.

Daria Alexandrovna stála len v nočnom kabátiku, s tenkými vrkočmi kedysi hustých a nádherných vlasov prichytenými v tyle, s vpadnutou, chudou tvárou a veľkými naľakanými očami, ešte zdôraznenými chudosťou tváre, uprostred porozhadzovaných vecí pred otvorenou komodou a čosi z nej vyberala. Keď počula mužove kroky, zarazila sa, uprela pohľad na dvere a márne sa pokúšala nasadiť prísny a opovrhlivý výraz. Cítila, že sa ho bojí a že sa bojí nadchádzajúceho stretnutia. Práve sa pokúšala spraviť to, čo sa pokúšala spraviť za tieto tri dni najmenej desať ráz: vybrať svoje a detské veci, ktoré odvezie k mame – a zase sa len nemohla na to odhodlať; no aj teraz si, ako zakaždým, hovorila, že to takto nemôže ostať, že musí čosi urobiť, potrestať ho, urobiť mu hanbu, pomstiť sa mu aspoň čiastočne za bolesť, čo jej spôsobil. Ešte stále si vpravala, že od neho odíde, ale cítila, že to nie je možné; nebolo to možné, lebo si nemohla odvyknúť vidieť v ňom svojho muža a milovať ho. Okrem toho cítila, že ak tu, vo vlastnom dome, nestačí na svojich päť detí, tam, kam so všetkými miení ísť, bolo by im ešte horšie. Aj tak jej najmenší v týchto dňoch ochorel preto, že mu dali skazený bujón, a ostatné deti ostali skoro bez obeda. Cítila, že odísť nemôže; ale klamala samu seba, predsa len balila a tvárila sa, že odíde.

Keď zazrela muža, vopchala ruku do zásuvky, akoby čosi hľadala, a obrátila sa, až keď už bol celkom pri nej. No jej tvár, na ktorú sa pokúšala nasadiť prísny a energický výraz, vyjadrovala len bezradnosť a utrpenie.

– Dolly! – prehovoril ticho, bojazlivo. Vtiahol hlavu medzi pleciami a chcel sa tváriť žalosťne a pokorne, ale darmo, aj tak žiaril sviežosťou a zdravím.

Rýchlo premerala od hlavy po päty jeho sviežosťou a zdravím kypiacu postavu. „Áno, on je šťastný a spokojný!“ pomyslela si. „A ja?... Aj tá dobrota, pre ktorú ho všetci tak milujú a velebia, je odporná; ja tú jeho dobrotu nenávidím,“ pomyslela si. Stisla pery, lícny svalom na pravej strane bledej nervózne tváre jej šklblo.

– Čo si želáte? – spýtala sa rýchlo hrdelným, akýmsi cudzím hlasom.

– Dolly! – zopakoval s chvením v hlase. – Anna zajtra príde.

– Čo s tým mám ja? Nemôžem ju prijať! – vykrikla.

– Ale predsa len bude treba, Dolly...

– Chod'te preč, chod'te, chod'te! – vykrikla s odvráteným pohľadom – ten výkrik akoby vyvolala fyzická bolesť.

Stepan Arkadžič mohol byť spokojný, pokým o žene rozmýšľal, mohol si robiť nádeje, že sa to časom utrasie, ako sa vyjadril Matvej, a mohol pokojne čítať noviny a piť kávu; no keď videl jej stýranú, trpiteľskú tvár, počul tento hlas, osudu oddaný a zúfalý, dych sa mu zatajil, hrdlo zovrelo a v očiach sa mu zaleskli slzy.

– Bože môj, čo som to spravil! Dolly! Preboha...! Ved'... – ďalej nemohol, vzlyky sa mu drali z hrdla.

Pribuchla dvierka na komode a pozrela na neho.

– Dolly, čo ti môžem povedať...? Len jedno: odpusť, odpusť... Ved' či deväť rokov života nemôžu vykúpiť chvíľku, chvíľku...

Sklopila oči a počúvala, čakala, čo povie, akoby ho úpenlivo prosila, aby nejako vyvrátil jej mienku.

– Chvíľku vzplanutia... – dostal zo seba a chcel pokračovať, ale pri tom slove ako pri fyzickej bolesti sa jej zasa zovreli pery a zasa jej šklblo lícnym svalom na pravej strane tváre.

– Chod'te, chod'te odtiaľto! – vykrikla ešte prenikavejšie, – a nehovorte mi o vašich vzplanutiach a špinavostiach.

Chcela odísť, ale zatackala sa a hľadájąc oporu, chytila sa operadla stoličky. Tvár sa mu rozťahla, pery naduli, oči zaliali slzami.

– Dolly! – preriekol a zavzlykal už nahlas. – Preboha, myslí na deti, tie za nič nemôžu. Ja som vinný, a mňa aj potresci, rozkáž mi, nech vykúpim svoju vinu. Som pripravený na všetko! Som vinný, ani vypovedať neviem, ako! No, Dolly, odpusť!

Sadla si. Počul jej prerývaný, hlasný dych a bolo mu jej nevýslovne ľúto. Niekoľko ráz chcela prehovoriť, no nemohla. Čakal.

– Ty si spomenieš na deti, keď sa s nimi chceš hrať, ale ja myslím na ne ustavične a viem, že toto je ich koniec, – vyslovila zrejme jednu z viet, ktorú si za tie tri dni neraz opakovala.

Tykala mu a on vd'ačne pozrel na ňu a pohl sa, že jej chytí ruku, ale Dolly sa s odporom odtiahla.

– Ja myslím na deti, a preto by som všetko na svete spravila, aby som ich zachránila; lenže sama neviem, ako ich zachránim: či tak, že ich odveziem od otca, či tak, že ich nechám pri nemravnom otcovi – áno; pri nemravnom otcovi... No povedzte sám, po tom... čo sa stalo, môžeme žiť spolu? Je to vôbec možné? No povedzte, je to možné? – opakovala zvýšeným hlasom. – Po tom, ako môj muž, otec mojich detí, nadviazal pomer s ich vychovávateľkou...

– Ale čo, čo mám robiť? – ozval sa žalostne, sám nevediac, čo hovorí, a skláňal hlavu čoraz nižšie.

– Ste odporný, hnusíte sa mi! – skríkla a bola čoraz zúrivejšia. – Vaše slzy sú ako voda! Nikdy ste ma nemilovali: nemáte ani srdce, ani noblesu! Vzbudzujete vo mne odpor, ste odporný, cudzí, áno, celkom cudzí! – s bolesťou a zlobou vyslovila toto slovo, pre ňu také strašné: *cudzí*.

Pozrel na ňu a zloba, čo sa jej zračila v tvári, ho vystrašila a prekvapila. Nechápal, že jeho ľútosť ju popudzuje. Videla ľútosť, ale nie lásku. „Áno, nenávidí ma. Neodpustí mi,“ pomyslel si.

– To je strašné! Strašné! – ozval sa.

Vtom v susednej izbe zaplakalo dieťa, asi spadlo; Daria Alexandrovna sa započúvala a tvár jej zrazu znežnela.

Chvíľu jej zrejme trvalo, kým sa spamätala, chvíľu akoby nevedela, kde je a čo má robiť, potom rýchlo vstala a vykročila k dverám.

„Má predsa rada moje dieťa,“ pomyslel si, všimnúc si zmenu na jej tvári, keď dieťa zaplakalo, „*moje* dieťa; ako môže potom nenávidieť mňa?“

– Dolly, ešte slovo, – vykročil za ňou.

– Ak pôjdete za mnou, zvolám celý dom, deti! Nech všetci vedia, že ste podliak! Odídem a vy si tu žíte so svojou frajerkou!

A tresla za sebou dvermi.

Stepan Arkadžič vzdychol, utrel si tvár a pomaly vyšiel z izby. „Matvej hovorí, že sa to časom utrasie; ale ako? Nevidím ani najmenšiu možnosť. Ach, hrozné! A ako vulgárne vykrikovala,“ vravel si, spomínajúc na jej krik a slová: podliak a frajerka. „Celkom dobre to mohli počuť aj slúžky! Strašne vulgárne, strašne.“ Stepan Arkadžič chvíľu postál, utrel si oči, vzdychol, vypál hrud' a pobral sa z izby.

Bol piatok a v jedálni naťahoval hodinár, Nemec, hodiny. Stepanovi Arkadžičovi prišiel na um žart, ktorý si na tohto pedantného plešivého hodinára vymyslel, že totiž Nemec „je sám na celý život natiahnutý, aby naťahoval hodiny“, a usmial sa. Stepan Arkadžič mal dobré žarty rád. „A možno sa to naozaj utrasie,“ pomyslel si. „Toto musím dakomu povedať.“

– Matvej! – zavolal. – Tak to tam všetko s Máriou v host'ovskej izbe pre Annu Arkadievnu pripravte, – prikázal Matvejovi, čo sa medzitým zjavil.

– Áno, prosím.

Stepan Arkadžič si obliekol kožuch a vyšiel pred dom.

– Obedovať doma nebudete? – spýtal sa Matvej, ako ho vypevádzal.

– Ešte uvidím. A tu máš na výdavky, – vybral z náprsnej tašky desať rubľov. – Bude to dosť?

– Bude, nebude, dáko sa už obídeme, – odpovedal Matvej, pribuchol dvierka a vystúpil na schodíky.

Daria Alexandrovna zatiaľ uchlácholila dieťa, a keď z hrkotu usúdila, že odišiel, vrátila sa do spálne. Bolo to jediné útočisko pred domácimi starosťami – len čo stadiaľ vyšla, hneď sa na ňu zosypali. Už aj teraz, za tú krátku chvíľu, čo bola v detskej izbe, stihla jej anglická vychovávateľka a Matriona Filimonovna dať niekoľko otázok, ktoré nestrpeli odklad a na ktoré mohla odpovedať len ona: čo obliecť deťom na prechádzku! dať im mlieko? neposlať po iného kuchára?

– Och, nechajte ma, nechajte ma! – zvolala, vrátila sa do spálne, znova si sadla na miesto, kde sa zhovárala s mužom, zopala vychudnuté ruky s prsteňmi, čo jej padali z kostnatých prstov, a začala v duchu preberať celý ich rozhovor. „Odišiel! Ale ako skoncoval s tou?“ rozmýšľala. „Alebo sa s ňou ešte stretáva? Prečo som sa ho nespýtala. Nie, nie, nemôžeme sa zmieriť. Ak aj ostaneme v jednom byte – sme si cudzí. Navždy cudzí!“ opakovala si opäť veľavýznamne slovo, pre ňu také strašné. „A ako som ho milovala, bože môj, ako som ho len milovala...! Ako som milovala! A teraz ho vari nemilujem? Či ho nemilujem väčšmi ako predtým? Strašné, hlavne to...“ pomyslela si, ale nedomyslela, pretože Matriona Filimonovna nakukla do dverí.

– Keby ste dovolili, pošlem po brata, – povedala, – aspoň dáky ten obed by navaril; lebo sa môže stať ako včera, že deti ani o šiestej nebudú jesť.

– No dobre, hneď prídem a zariadim to. A poslali ste už po čerstvé mlieko?

A Daria Alexandrovna sa pohrúžila do všetkých starostí a na čas v nich utopila svoj žiaľ.

5

Stepan Arkadžič sa v škole dobre učil vďaka svojim mimoriadnym schopnostiam, ale bol lenivý a veľký huncút, a preto doštudoval medzi poslednými; no napriek svojmu odjakživa ľahotníckemu životu, bezvýznamným funkciám a pomerne nie vysokému veku mal slušné, dobre platené miesto prednostu v istom moskovskom úrade. To miesto

dostal prostredníctvom Alexandra Alexandroviča Karenina, muža sestry Anny, zastávajúceho jedno z najvýznamnejších miest na ministerstve, ktorému úrad podliehal; no ak by aj Karenin nebol švagrovi toto miesto našiel, bol by Stiva Oblonskij pomocou stoviek iných osôb, bratov, sestier, blízkych i vzdialenejších príbuzných, strýkov a tiet, dostal toto alebo iné podobné miesto s platom šesťtisíc rubľov; toľko totiž potreboval, lebo jeho finančné pomery boli napriek ženinnu obstojnému majetku žalostné.

Polovica Moskvy a Petrohradu bola Stepanovi Arkad'jičovi rodina či priatelia. Narodil sa v kruhu ľudí, čo boli alebo sa stali mocnými tohto sveta. Jedna tretina štátnikov, už kmeťov, boli priatelia jeho otca a pamätali si ho ešte v košieľočke; druhá tretina si s ním tykala a tretia – boli dobrí známi; nuž, a tak udeľovatelia pozemských bláh vo forme miest, árend, koncesií a tomu podobných vecí boli všetci jeho priateľmi a nemohli svojho človeka obísť; a Oblonskij sa nemusel ani obzvlášť namáhať, aby výhodné miesto získal; bolo potrebné len sa nezdráhať, nezávidieť, neškriepiť sa, čo on, vzhľadom na vrodennú dobrotu, ani nikdy nerobil. Bolo by mu prichodilo smiešne, keby mu povedali, že nedostane miesto s platom, aký potrebuje, tým skôr, že ani nežiadal niečo mimoriadne; chcel len to, čo dostávali jeho vrstovníci, a zastávať funkciu tohto druhu mohol rovnako dobre ako hockto iný.

Všetci známi si Stepana Arkad'jiča obľúbili nielen pre jeho dobrosrdečnú, veselú povahu a nepochybnú čestnosť v ňom samom, v jeho peknom sviežom zjave, ligotavých očiach, čiernom obočí, vlasoch, v belosti a rumenci jeho tváre bolo niečo, čo vyvolávalo fyzický pocit družnosti a radosti u ľudí, čo ho stretali. „Aha! Stiva! Oblonskij! Tu ho máme!“ zvíтали sa s ním skoro vždy s radostným úsmevom. Ak aj zavše po rozhovore s ním vysvitlo, že sa nič mimoriadne radostné nestalo – zajtra, pozajtra sa zase všetci takisto potešili stretnutiu s ním.

Keď bol Stepan Arkad'jič už tretí rok prednostom v spomenutom úrade v Moskve, získal si okrem lásky aj úctu kolegov, podriadených, predstavených a všetkých, čo s ním prichádzali do styku. Medzi vlastnosti, ktorými si Stepan Arkad'jič vyslúžil túto všeobecnú úctu v zamestnaní, patrila po prvé mimoriadna zhovievavosť voči ľuďom, čo sa zakladala na uvedomovaní si vlastných slabostí; po druhé dokonalá liberálnosť, nie tá, o ktorej sa dočítal v novinách, ale tá, ktorú mal v krvi a vďaka ktorej sa správal ku všetkým ľuďom nehl'adiac na ich stav či povolanie rovnako, a po tretie – a to bolo to hlavné – dokonalá ľahostajnosť voči práci, ktorú vykonával, v dôsledku čoho sa nikdy nedal strhnúť a nedopúšťal sa chýb.

Keď sa Stepan Arkad'jič doviezol na miesto, kde sídlil jeho úrad, prešiel s aktovkou, vypevádzaný úctivým vrátnikom, do malého kabinetu, obliekol si rovnošatu a pobral sa do kancelárie. Všetci pisári a úradníci vstali a ukláňali sa veselo i úctivo. Stepan Arkad'jič ako vždy zamieril náhlivými krokmi k svojmu miestu, stisol ruky členom rady a sadol si.

Požartoval si a podebatoval práve toľko, koľko sa patrilo, a začal úradovať. Nikto nevedel lepšie ako Stepan Arkad'jič vystihnúť mieru voľnosti, prostoty i oficiálnosti, ktorá je potrebná, aby úradovanie bolo príjemné. Tajomník, veselo a úctivo ako všetci v úrade Stepana Arkad'jiča, prišiel so spismi a spustil familiárne-liberálnym tónom, ktorý zaviedol Stepan Arkad'jič:

– Predsa sme sa dočkali toho hlásenia z penzenskej guberniálnej správy. Toto, ako sa vám bude páčiť...

– Tak to konečne prišlo? – zvolal Stepan Arkad'jič a založil si spis prstom. – Teda, páni... – A úradovanie sa začalo. „Keby tak vedeli,“ rozmýšľal, keď s dôležitým výrazom a sklonenou hlavou počúval referát, „akým previnilým chlapčiskom bol pred polhodinou ich prednosta!“ A oči sa mu pri čítaní referátu smiali. Do druhej sa muselo úradovať na dúšok, o druhej bude prestávka a gáblik.

Ešte neboli dve, keď sa veľké sklené dvere zrazu otvorili a ktosi vošiel. Všetci členovia rady spod cárovej podobizne a spoza hranola s dvojhlavým orlom sa potešili rozptýleniu a obzreli sa na dvere; lenže sluha, čo stál pri nich, návštevníka hneď poslal preč a sklené dvere za ním zatvoril.

Keď spis dočítali, Stepan Arkad'jič vstal, pretiahol sa a splatiac daň liberálnosti doby, vytiahol si tu, v úradnej miestnosti, cigaretu a pobral sa do kabinetu. Jeho dvaja priatelia, starý horlivec Nikitin a kamerjunker Grinevič, šli s ním.

– Po gábliku to dokončíme, – povedal Stepan Arkad'jič.

– A ešte ako hravo! – prisvedčil Nikitin.

– Ten Fomin bude poriadny kujon, – poznamenal Grinevič o jednej z osôb uvedených v spise, ktorým sa zapodievali.

Stepan Arkad'jič sa pri Grinevičových slovách zmraštil, čím dal najavo, že sa nepatrí vytvárať si úsudok predčasne, a neodpovedal mu.

– Kto to chcel vojsť? – spýtal sa sluha.

– Nepoznám ho, vaša excelencia, bral sa dnu bez dovolenia, len čo som sa odvrátil. Na vás sa spytoval. Povedal som mu, že keď vyjdú členovia rady, potom...

– Kde je?

– Asi bude v predsieni, stále sa tu motal. Tamten to bol, – sluha ukázal na človeka mocnej stavby tela, rozložitého a s kučeravou bradou, ktorý s baranicou na hlave rýchlo a ľahko bežal hore vydratým kamenným schodišťom. Chudý úradník s aktovkou, čo schádzal spolu s inými dolu schodmi, na chvíľu zastal, pohoršene pozrel bežiacemu na nohy a potom sa spýtavo zahľadel na Oblonského.

Stepan Arkad'jič stál hore na schodoch. Jeho dobrácka, rozžiarená tvár nad vyšívavým golierom rovnošaty sa rozžiarila ešte väčšími, keď spoznal človeka, čo bežal hore schodmi.

– Nemýlim sa! Levin, konečne! – vítal Levina už z diaľky s priateľským i posmešným úsmevom zároveň. – Ako to, že sa ti nehnusilo vyhľadať ma v tomto *pelechu lotrovskom*! – pokračoval Stepan Arkad'jič, ktorý sa neuspokojil so stiskom ruky, ale svojho priateľa aj vybozkával. – Si tu už dlho?

– Prišiel som pred chvíľou, veľmi som ťa už chcel vidieť, – odpovedal Levin a poobzeral sa ostýchavo, a pritom nazlostene a nervózne okolo seba.

– Poďme vari do kabinetu, – povedal Stepan Arkad'jič, ktorý už poznal samolúbu a srditú ostýchavosť svojho priateľa; chytil ho za ruku a ťahal za sebou, akoby ho viedol cez nástrahy.

Stepan Arkad'jič si tykal skoro so všetkými svojimi známymi: so šesťdesiatročnými starými pánmi, dvanásťročnými chlapcami, s hercami, ministrami, obchodníkmi aj s generáladjutantmi, takže mnohí, s ktorými si tykal, nachádzali sa na dvoch protíahlých koncoch spoločenského rebríčka a boli by sa veľmi začudovali, keby sa dozvedeli, že majú prostredníctvom Oblonského čosi spoločné. Tykal si so všetkými, s ktorými pil šampanské, a šampanské pil so všetkými, a preto keď sa v prítomnosti podriadených stretol so svojimi *potupnými* „ty“, ako žartom volal mnohých svojich priateľov, vedel s vrozeným taktom zmierniť nepriaznivý dojem, akým to na podriadených zapôsobilo. Levin nepatril k potupným „ty“, ale takt Oblonskému našepkal, že si Levin myslí, že on nerád prejavuje pred podriadenými svoj blízky vzťah k nemu, a preto sa poponáhľal odviesť ho do kabinetu.

Levin mal skoro toľko rokov ako Oblonskij a netykal si s ním len pre šampanské. Levin bol jeho kamarát a druh z ranej mladosti. Mali sa radi napriek rôznosti pováh a záľub, ako sa majú radi priatelia, čo sa zbližili už pred dávnymi rokmi. No aj tak, ako to často býva medzi ľuďmi, čo si vyberú rozličné druhy činnosti, každý z nich, hoci po úvahe aj ospravedlňoval činnosť toho druhého, v duchu ňou pohrdal.

Jednému i druhému sa zdalo, že taký život, akým žije on, je jedine ten pravý život, no život jeho priateľa je len chimérou. Oblonskij nemohol pri pohľade na Levina potlačiť náznak posmešného úsmevu. Už toľký raz videl Levina pri príchode do Moskvy z dediny, kde čosi porábal, ale čo vlastne, to Stepan Arkad'jič nikdy celkom nechápal a ani ho to nezaujímal. Levin prichádzal do Moskvy vždy vzrušený, uštvaný, trochu rozpačitý, čo ho rozčuľovalo, a zväčša s úplne novým, nečakaným pohľadom na veci. Stepan Arkad'jič sa tomu vysmieval a mal to rád. Takisto aj Levin v duši pohŕdal mestským životnými štýlom priateľa i jeho zamestnaním, ktoré pokladal za hlúposť, a vysmievali sa tomu. No rozdiel bol v tom, že Oblonskij, robiac, čo robili všetci, smiali sa sebavedome a dobrácky, kým Levin nesebavedome a niekedy aj zlostne.

– Už sme sa ťa nemohli dočkať, – začal Stepan Arkad'jič, keď vošiel do kabinetu, a pustil Levinovi ruku, akoby tým naznačoval, že nijaké nástrahy už nehrozia. – Som veľmi, veľmi rád, že ťa vidím, – pokračoval. – Tak čo? Ako sa máš? Kedy si prišiel?

Levin len mlčky pozeral na neznáme tváre Oblonského dvoch kolegov, a najmä na ruku elegantného Grineviča s takými dlhými bielymi prstami, s takými žltými dlhými, dnu zahnutými nechtami a s takými ozrutnými ligotavými gombičkami na manžetách, že tie ruky viditeľne pohlcovali všetku jeho pozornosť a nedali myšlienkam voľný priechod. Oblonskij si to hneď všimol a usmial sa.

– Ach, ozaj, dovoľte, predstavím vás, – povedal, – moji priatelia: Filip Ivanyč Nikitin, Michail Stanislavič Grinevič, – a obrátil sa k Levinovi: – činiteľ v zemstve, nový človek v ňom, gymnasta, dvíhajúci jednou rukou päť pudov, chovateľ dobytky, poľovník a môj priateľ Konstantin Dmitrič Levin, brat Sergeja Ivanyča Koznyševa.

– Veľmi ma teší, – povedal starý pán.

– Mám česť poznať vášho brata Sergeja Ivanyča, – podotkol Grinevič a podal Levinovi chudú ruku s dlhými nechtami.

Levin sa zamračil, chladne ruku stisol a hneď sa zvrtol k Oblonskému. Hoci si veľmi vážil svojho nevlastného brata, spisovateľa známeho v celom Rusku, neznášal, keď s ním nezaobchádzali ako s Konstantinom Levinom, ale ako s bratom slávneho Koznyševa.

– Mýliš sa, už nie som činiteľom v zemstve. So všetkými som sa povadil, na schôdze už nechodievam.

– Akosi skoro! – usmial sa Oblonskij. – No prečo, začo?

– To je dlhá história. Raz ti to porozprávam, – povedal Levin, ale hneď sa aj pustil do rozprávania. – No, jednoducho, presvedčil som sa,

že zemská činnost vlastne nie je a ani nemôže byť, – začal, akoby ho bol práve niekto urazil, – z jednej strany je to hračka, hrajú sa tam na parlament, a ja nie som ani natoľko mladý, ani natoľko starý, aby som sa hral; z druhej strany (zajachťal sa) je to – prostriedok újazdnej coterie² na zhrabúvanie peňazí. Predtým to robili porúčníctva, súdy, teraz zemstvo; nie vo forme úplatkov, ale vo forme nezaslúženého platu, – hovoril tak ohnivo, akoby mu niekto z prítomných protirečil.

– Aha! Ako vidím, si opäť v novej fáze, v konzervatívnej, – podotkol Stepan Arkad'jič. – Ale o tom potom.

– Dobré, potom. Musím s tebou hovoriť, – povedal Levin, prevrtávajúc nenávisťným pohľadom Grinevičovú ruku. Stepan Arkad'jič sa ledva badateľne usmial.

– Čo to vidím? Nevravel si, že si už nikdy neoblečieš európske šaty? – spýtal sa, ako si obzeral jeho nové šaty, nepochybne od francúzskeho krajčíra. – Veru, už je tak: nová fáza.

Levin sa zrazu začervenal, ale nie tak, ako sa červenajú dospelí – zľahka, že to ani sami nespozorujú, ale tak, ako sa červenajú chlapci, ktorí cítia, že sú vo svojej hanblivosti smiešni, a preto sa hanbia a červenajú ešte väčšmi, až im je skoro do plaču. A pohľad na tú inteligentnú mužnú tvár s detským výrazom bol taký zvláštny, že sa Oblonskij prestal na Levina dívať.

– Ale kde sa stretneme? Musím, súrne musím s tebou hovoriť, – naliehal Levin.

Oblonskij akoby sa bol zamyslel:

– Spravíme to takto: zjďeme ku Gurinovi niečo si zajesť a pritom sa pozhovárame. Do tretej mám čas.

– Nie, – povedal Levin po chvíľke, – ešte musím kamsi ísť.

– V poriadku, budeme teda spolu obedovať.

– Obedovať? Veď ja nič zvláštne nechcem, len ti povedať zopár slov, na čosi sa spýtať, neskôr sa môžeme vyrozprávať.

– Tak povedz tých zopár slov hneď a podebatujeme si pri obede.

– Tých zopár slov je, – začal Levin, – vlastne nič zvláštne nechcem. A vtom, ako sa usiloval premôcť ostych, nadobudla jeho tvár zlostný výraz.

– Čo robia Ščerbackovci? Všetko po starom? – nadhodil.

Stepan Arkad'jič, ktorý vedel už dávno, že Levin je zaľúbený do jeho švagrinej Kitty, sa ledva badateľne usmial a oči sa mu veselo zablykli.

² bandy (franc.)

– Vravíš – zopár slov, lenže ja zopár slovami nemôžem odpovedať, pretože... Prepáč na chvíľu...

Vošiel familiárne úctivý tajomník a s istým skromným vedomím prevahy nad predstaveným, pokiaľ ide o znalosť vecí, čo napokon majú všetci tajomníci spoločné, pristúpil s papiermi k Oblonskému a začal mu vo forme otázky vykladať o akýchsi ťažkostiach. Stepan Arkadjič mu nedal dohovoriť, len mu položil vľúdne ruku na rukáv.

– Len to pekne spravte tak, ako som vravel, – úsmevom zmäkčil svoju pripomienku, potom mu krátko vysvetlil, ako chápe vec on, odtisol papiere a dodal: – Tak to spravte, prosím vás, Zachar Nikitič.

Zmätený tajomník sa vytratil. Levin, ktorý počas ich rozhovoru už celkom premohol rozpaky, opieral sa oboma rukami o stoličku a na tvári sa mu zračila posmešná pozornosť.

– Nechápem, raz nechápem.

– Čo nechápeš? – spýtal sa Oblonskij tiež s veselým úsmevom a vytiahol si cigaretu. Čakal od Levina nejaký výstrelok.

– Nechápem, čo vy vlastne robíte, – pokrčil Levin plecami. – Ako môžeš vážne čosi také robiť?

– Prečo myslíš?

– Pretože tu nieto čo robiť.

– Len si nemysli, sme zavalení robotou.

– Papiermi. No hej, ty máš na to talent, – dodal Levin.

– Čiže podľa teba mi čosi chýba?

– Možno aj hej, – odpovedal Levin. – No aj tak sa kochám v tvojej veľkosti a som hrdý, že mi je taký veľký človek priateľom. Ale nedal si mi ešte odpoveď na otázku, – dodal a zahľadel sa so zúfalým vypätím Oblonskému do očí.

– No dobre, dobre. Ešte chvíľu počkaj, dostaneme sa aj k tomu. Tebe je sveta žiť, keď máš v Karazinskom újazde tritisíc desiatin a svaly a sviežosť dvanásťročného dievčaťa – ale raz prídeš medzi nás. Hej, a teraz k tvojej otázke: zmena nijaká, len škoda, že si tak dlho nebol.

– Prečo? – vystrašene sa spýtal Levin.

– Ale nič, – odpovedal Oblonskij. – Ešte sa pohovárime. A po čo si to vlastne prišiel?

– Och, o tom ti tiež poviem neskoršie, – Levin sa opäť začervenal po uši.

– No dobre. Je to jasné, – zvolal Stepan Arkadjič. – Vieš, pozval by som ťa k nám, ale žena sa necíti dobre. No počuj: ak sa chceš s nimi stretnúť, pravdepodobne budú dnes medzi štvrtou a piatou v

zoologickej záhrade. Kitty sa korčuľuje. Chod' ta, ja prídem po teba a potom sa spolu naobedujeme.

– Výborne, teda do videnia.

– No nie aby si zabudol alebo sa schytil a vrátil sa na dedinu, od teba by to vystalo! – zavolať so smiechom Stepan Arkad'jič.

– Prídem iste.

Až medzi dvermi si spomenul, že sa neodobral od priateľov Oblonského, potom už vyšiel z pracovne.

– To je iste veľmi energický pán, – poznamenal Grinevič, keď Levin vyšiel.

– Veru, veľactený, – prikývol Stepan Arkad'jič, – takému sa vraví šťastlivec! Tritisíc desiatin v Karazinskom újazde, celý život pred sebou a tá neopotrebovanosť! Nie ako našinec.

– Na čo sa už vy môžete ponosovať, Stepan Arkad'jič!

– Nuž za veľa to nestojí, – ťažko si vzdychol Stepan Arkad'jič.

6

Keď sa Oblonskij spýtal Levina, po čo vlastne prišiel, Levin sa začervenal a nazlostil na seba za to, že sa začervenal, pretože mu nemohol odpovedať: „Prišiel som popýtať o ruku tvoju švagrinú,“ hoci prišiel výlučne kvôli tomu.

Levinovci a Ščerbackovci boli staré šľachtické moskovské rodiny a vždy ich spájali blízke a priateľské vzťahy. Tento zväzok sa ešte väčšmi upevnil počas Levinovho štúdia. Levin a mladý knieža Ščerbackij, brat Dolly a Kitty, sa spolu pripravovali a aj spolu zapísali na univerzitu. V tom čase Levin často chodil k Ščerbackovcom a zaľúbil sa do ich domu. Nech sa to zdá akokoľvek čudné, no Konstantin Levin bol naozaj zaľúbený najmä do domu, do rodiny, hlavne však do ženskej polovice rodiny Ščerbackovcov. Levin sa nepamätal na svoju matku a jeho jediná sestra bola od neho staršia, takže u Ščerbackovcov po prvý raz poznal prostredie starej šľachtickej vzdelanej a ušľachtilej rodiny, o ktoré bol ukrátený matkinou a otcovou smrťou. Členovia tejto rodiny do jedného, najmä jej ženská polovica, sa mu zdali zastretí akýmsi tajomným poetickým závojom; nielenže na nich nenachádzal nijaké chyby, no pod týmto poetickým závojom, čo ich zastieral, tušil tie najvznešenejšie city, všemožné cnosti. Prečo museli tie tri slečny cez deň hovoriť po francúzsky a po anglicky, prečo hrali v určené hodiny striedavo na klavíri – tóny dolietali hore k

bratovi, kde sa chlapci učili – prečo chodili k nim učitelia francúzskej literatúry, hudby, kreslenia, tanca, prečo sa v určené hodiny všetky tri slečny s m-lle Linonovou viezli v koči k Tverskému bulváru v svojich atlasových plášťoch podšitých kožušinou – Dolly v dlhom, Nathalie v polodlhom a Kitty v kratučkom, takže jej mocné nôžky v napätých červených pančuchách bolo celé vidieť – prečo sa museli sprevádzané lokajom so zlatou kokardou na klobúku prechádzať po Tverskom bulvári – toto všetko a ešte všeličo iné, čo sa dialo v ich tajomnom svete, nechápal, ale vedel, že všetko, čo sa tam dialo, bolo nádherné a bol zaľúbený predovšetkým do tajomnosti tohto diania.

Počas štúdií veľa nechýbalo a bol by sa zaľúbil do najstaršej dcéry, do Dolly, no tú čoskoro vydali za Oblonského. Potom začal pokukávať za druhou. Akoby bol cítil, že sa musí zaľúbiť do jednej zo sestier, len sa nevedel rozhodnúť, do ktorej. No aj Nathalie, len čo ju uviedli do spoločnosti, vydala sa za diplomata L'vova. Keď Levin skončil univerzitu, Kitty bola ešte dieťa. Mladý Ščerbackij sa prihlásil k loďstvu a zahynul v Baltickom mori a Levin, aj keď jeho priateľstvo s Oblonským trvalo, stýkal sa so Ščerbackovcami menej. Keď však začiatkom zimy, po roku strávenom na dedine, prišiel Levin do Moskvy a stretol sa zasa so Ščerbackovcami, pochopil, do ktorej z troch mu je naozaj súdené zaľúbiť sa.

Na prvý pohľad sa zdalo, že nemôže byť nič jednoduchšie než to, aby on, človek z dobrého rodu, skôr bohatý ako chudobný, tridsaťdvaročný mládenec, popýtal o ruku kňažnú Ščerbackú; podľa všetkého v ňom mali hneď vidieť dobrú partiu. Lenže Levin bol zaľúbený, a preto sa mu zdalo, že Kitty je z každej stránky stelesnená dokonalosť a bytosť natoľko prevyšujúca všetko prízemné a on taký prízemný, nízky tvor, že jednoducho nemôže byť reč o tom, aby ostatní aj ona sama uznali, že jej je hoden.

Dva mesiace prežil Levin v Moskve ako v omámení, s Kitty sa vídal skoro denne v spoločnosti, kam s týmto cieľom chodieval, zrazu si však povedal, že z toho nič nemôže byť, a odcestoval na dedinu.

Jeho presvedčenie, že z toho nič nemôže byť, vyplývalo z predpokladu, že v očiach rodiny je iste nevýhodnou a nedôstojnou partiou pre úchvatnú Kitty a že ani sama Kitty ho nemôže milovať. V očiach rodiny nemal nijaké bežné, isté zamestnanie a spoločenské postavenie, zatiaľ čo jeho priatelia dnes, v tridsiatich dvoch rokoch, boli už plukovníkmi, krídelnými pobočníkmi, profesormi, riaditeľmi banky a železníc alebo prednostami v nejakom úrade ako Oblonskij; no on (vedel dobre, ako sa musí javiť okoliu) bol statkár, čo sa zapodieva

chovom kráv, strieľaním slúk a stavbami, čiže neschopný chlap, ktorý to nikam nedotiahol a ktorý robí, podľa spoločenskej mienky, to, čo robia na nič súci ľudia.

A tajomná, úchvatná Kitty nemohla milovať takého mrzkého človeka, akým sa sám sebe videl, a najmä takého obyčajného človeka, ktorý ničím nevynikal. Aj jeho predošlý vzťah ku Kitty – vzťah dospelého k dieťaťu, čo vyplynul z priateľstva s jej bratom – javil sa mu ako ďalšia prekážka lásky. Mrzkého dobrého človeka, za akého sa pokladal, možno milovať ako priateľa, tak si myslel, ale byť milovaný takou láskou, akou on miloval Kitty, na to treba byť krásavcom, a najmä – výnimočným človekom.

Dopočul sa, že ženy často milujú mrzkých, obyčajných mužov, ale neveril tomu, lebo súdil podľa seba, on sám mohol milovať len krásne, tajomné a výnimočné ženy.

Keď však pobudol sám dva mesiace na dedine, dospel k názoru, že toto nie je len vzplanutie, aké neraz prežíval v ranej mladosti; že tento cit mu nedá ani chvíľu pokoja; že nemôže žiť, ak nevyrieši otázku: bude, či nebude jeho ženou, a že jeho zúfalstvo nemá reálny podklad, že nemá nijaké dôkazy o tom, že ho odmietnu. A teraz prišiel do Moskvy pevne rozhodnutý, že Kitty popýta o ruku a oženie sa s ňou, ak mu ju dajú. Alebo... nemohol domyslieť, čo sa s ním stane, ak ho odmietnu.

7

Keď Levin pricestoval ranným vlakom do Moskvy, ubytoval sa u Koznyševa, svojho staršieho brata z matkinej strany, preobliekol sa a prišiel za ním do pracovne s úmyslom, že mu hneď povie, prečo prišiel, a poprosí ho o radu; brat však nebol sám. Bol uňho chýrny profesor filozofie, čo prišiel z Charkova kvôli tomu, aby si s Koznyševom vyjasnil nedorozumenie, ku ktorému medzi nimi došlo vo veľmi dôležitej filozofickej otázke. Profesor viedol ostrú polemiku s materialistami. Sergej Koznyšev túto polemiku so záujmom sledoval, a keď si prečítal najnovšiu profesorovu úvahu, napísal mu list so svojimi výhradami – vyčítal mu, že robí materialistom priveľké ústupky. A profesor hneď prišiel, aby si vec vyjasnili. Šlo o módnny problém: či jestvuje hranica medzi psychickými a fyziologickými javmi v činnosti človeka a kde je.

Sergej Ivanovič privítal brata svojím vládne chladným úsmevom, rovnakým pre každého, predstavil ho profesorovi a pokračoval v rozhovore.

Žltý okuliarnatý človečik s nízkym čelom sa vytrhol z debaty len na okamih, kým odzdravil, a hovoril ďalej, Levina si už nevšímajúc. Levin si sadol a čakal, kedy profesor odíde, no téma rozhovoru ho čoskoro zaujala.

Levin sa stretol v časopisoch s článkami, o ktorých bola reč, aj ich čítal, zaujímalo ho rozvíjanie základov prírodných vied, ktoré študoval na univerzite, no nikdy nedával tieto vedecké závery o živočíšnom pôvode človeka, o reflexoch, o biológii a sociológii do súvisu s otázkami zmyslu života a vlastnej smrti, čo mu v poslednom čase čoraz častejšie chodili po rozume.

Ako tak sledoval bratovu debatu s profesorom, všimol si, že spájajú vedecké problémy s osobnými, niekoľko ráz sa skoro priblížili k oným problémom, no zakaždým, len čo sa priblížili, ako sa mu zdalo, k tomu podstatnému, hneď sa zasa rýchlo vzdialili a znova sa zahĺbili do oblasti detailných podkategórií, výhrad, citátov, narážok, odkazov na authority, takže len ťažko chápal, o čom vlastne hovoria.

– Nemôžem pripustiť, – vravel práve Sergej Ivanovič s preňho príznačnou jasnosťou a presnosťou vo vyjadrovaní a skvelou dikciou, – nemôžem v nijakom prípade súhlasiť s Keysom, že by moja predstava o vonkajšom svete vyplývala z dojmov. Ani základný pojem bytia nenadobúdam prostredníctvom pocitov, keďže nieto osobitného orgánu na sprostredkovanie tohto pojmu.

– Áno, lenže Wurst aj Knaust a Pripasov vám odpovedia, že vaše vedomie bytia vyplýva zo súhrnu všetkých pocitov, že vedomie bytia je výsledkom pocitov. Ba Wurst priamo hovorí, že ak niet pocitov, niet ani vedomia bytia.

– Ja by som to povedal opačne, – začal Sergej Ivanovič...

No tu sa Levinovi zasa pozdalo, že len čo sa dostali k tomu podstatnému, zase sa vzdáľujú, a tak sa rozhodol, že položí profesorovi otázku.

– Čiže, keď budú moje zmysly a telo mŕtve, nijaké bytie už nie je možné? – spýtal sa.

Profesor s hnevom a vari aj s bôľom v duši, že ich vyrušili, pozrel na čudného zvedavca, čo skôr pripomínal burlaka ako filozofa, a preniesol pohľad na Sergeja Ivanoviča, akoby sa spytoval: čo sa na toto dá povedať? No Sergej Ivanovič, ktorý ani trocha nediskutoval tak namáhavo a jednostranne ako profesor a ktorému v hlave ostávalo dosť

priestoru i na to, aby odpovedal profesorovi a súčasne vnímal to prosté a prirodzené stanovisko, z ktorého otázka vyplynula, s úsmevom podotkol:

– Túto otázku ešte nemáme právo riešiť...

– Nemáme na to predpoklady, – potvrdil profesor a dôvodil ďalej. – Ja poukazujem na to, že ak aj pocit vzniká, ako tvrdí Pripasov, na základe dojmu, my musíme tieto dva pojmy prísne rozlišovať.

Levin prestal počúvať a už len čakal, kedy profesor odíde.

8

Keď profesor odišiel, Sergej Ivanovič povedal bratovi:

– Veľmi sa teším, že si prišiel. Nadlho? Čo gazdovstvo?

Levin vedel, že gazdovstvo nevelmi zaujíma staršieho brata a že svojou otázkou robí ústupok voči nemu, a preto mu zreferoval iba o predaji pšenice a o peniazoch.

Levin mienil bratovi povedať, že sa chce ženiť, a popýtať ho o radu, ba pevne sa na to odhodlal; ale keď brata uvidel a vypočul jeho debatu s profesorom, keď neskôr zachytil ten mimovoľne protektorský tón, akým sa ho brat spýtal na gazdovstvo (matkin majetok sa nedelil, Levin spravoval oba podiely), pocítil, že akosi nemôže s bratom hovoriť o ženbe a o svojom rozhodnutí. Tušil, že brat sa bude dívať na vec inakšie, ako by chcel on.

– A čo porába vaše zemstvo? – spýtal sa Sergej Ivanovič, ktorého zemstvo veľmi zaujímalo a pripisoval mu veľký význam.

– Ani neviem, aby som pravdu povedal...

– Ako to? Si predseda členom výboru?

– Nie, už nie som, nechal som to, – odpovedal Konstantin Levin, – už nechodím na schôdze.

– Škoda! – Sergej Ivanovič sa zachmúril.

Levin začal na svoje ospravedlnenie rozprávať, čo sa dialo na schôdzach v jeho újazde.

– Vždy tá istá pesnička! – prerušil ho Sergej Ivanovič. – To my Rusi vždy takto. Možno je to aj naša dobrá črta – schopnosť vidieť vlastné chyby, lenže my preháňame, nachádzame útechu v irónii, ktorú máme vždy poruke. Poviem ti len toľko, že keby sa dali tie isté práva, aké reprezentujú naše zemské inštitúcie, inému európskemu národu... Nemci a Angličania by z nich vytiahli slobodu, no my sa len smežeme.

– Čo sa už dá robiť? – previnilo sa ozval Levin. – To bol môj posledný pokus. Úprimne som sa usiloval. Nemôžem. Nemám na to vlohy.

– Nieže nemáš vlohy, – namietol Sergej Ivanovič, – ale nevidíš vec správne.

– Aj to je možné, – clivo pripustil Levin.

– Vieš, brat Nikolaj je zasa tu.

Brat Nikolaj bol vlastný brat Konstantina Levina a nevlastný brat Sergeja Ivanoviča, stratený človek, čo prehajdákal väčšinu majetku, pohyboval sa vo veľmi čudnej, pochybnej spoločnosti a pohádal sa s oboma bratmi.

– Čože? – zdrvene vykrikol Levin. – Odkiaľ to vieš?

– Prokofij ho videl v meste.

– Tu v Moskve? Kde je? Nevieš? – Levin vstal zo stoličky, akoby sa už-úž zbieral odísť.

– Mrzí ma, že som sa o tom zmienil, – pokrútil hlavou nad bratovým vzrušením Sergej Ivanovič. – Dal som zistiť, kde býva, a poslal som mu jeho zmenku na Turbina, samozrejme som ju zaplatil. A pozri, čo mi odpísal.

Sergej Ivanovič vytiahol spod ťažidla lístok a podal ho bratovi.

Levin prečítal riadky napísané zvláštnym, jemu tak blízkym písmom „Dajte mi láskavo pokoj. Nič iné od svojich milovaných bratov nechcem. Nikolaj Levin.“

Keď to Levin prečítal, ostal stáť pred Nikolajom Ivanovičom so sklonenou hlavou a lístkom v ruke.

Zápasilo v ňom želanie na nešťastného brata teraz zabudnúť s vedomím, že by to bolo mrzké.

– Zrejme ma chce uraziť, – pokračoval Sergej Ivanovič, – no on ma uraziť nemôže, naopak, veľmi rád by som mu pomohol, no viem, že sa to nedá.

– Hej, hej, – opakoval Levin. – Chápem a vážim si tvoj postoj k nemu, ja ho však vyhl'adám.

– Chod', keď chceš, ale neradím ti to, – namietol Sergej Ivanovič. –

Totíže pokiaľ ide o mňa, nebojím sa, nás sa mu nepodarí rozoštváť, ale kvôli tebe samému ti neradím ta chodiť. Pomôcť sa mu aj tak nedá. Napokon, urob, ako myslíš.

– Možno sa mu naozaj nedá pomôcť, ale cítim, najmä v tejto chvíli – to je však iná vec – cítim, že by som nemal pokoja.

– No, to už teda raz nechápem, – začal Sergej Ivanovič. – Chápem iba jedno, – dodal, – že je to pre mňa lekcia pokory. Lebo odvtedy, ako

sa brat Nikolaj stal tým, čím je, celkom inak, oveľa zhovievavejšie posudzujem to, čo sa nazýva podlosťou... Ved' vieš, čo spravil...

– Ach, je to hrozné, hrozné...! – zopakoval Levin.

Keď Levin dostal od Koznyševovho lokaja bratovu adresu, chcel sa okamžite vybrať za ním, no napokon sa rozhodol, že to odloží na večer. Pre pokoj duše musí predovšetkým vybaviť vec, pre ktorú do Moskvy pricestoval. A tak sa od brata odviezol k Oblonskému do úradu, a keď sa prezvedel o Ščerbackovcoch, pobral sa ta, kde, ako sa dozvedel, nájde Kitty.

9

O štvrtej vystúpil Levin s tlčúcim srdcom z drožky pri zoologickej záhrade a pustil sa chodníkom k vŕškom a klzisku; teraz už vedel iste, že ju tam nájde, lebo pri vchode zbadal koč Ščerbackovcov.

Bol jasný, mrazivý deň. Pred vchodom stáli v radoch koče, sane, fiakristi, žandári. Sviatočne oblečení ľudia, čo sa im klobúky blyšťali na ostrom slnku, hmýrili sa pred vchodom, po vymetených chodníkoch, aj medzi ruskými chalúpkami s vyrezávanými hrebeňmi; staré košaté brezy v parku s konármi ovisnutými pod ťarchou snehu vyzerali akoby vyobliekané do nového slávnostného rúcha.

Šiel chodníkom ku klzisku a hovoril si: „Nesmiem byť rozrušený, musím sa upokojiť. Čo je s tebou? Čo chceš? Prestaň, hlúpe srdce,“ prihovárал sa svojmu srdcu. A čím väčší sa chcel upokojiť, tým väčší mu nedochodil dych. Stretol ho akýsi známy a zavolał naňho, no Levin ani nevedel, kto to je. Došiel k vŕškom, kde štrkotali retiazky spúšťaných a ťahaných sánok, hrmotali rútiace sa sánky a zvučali veselé hlasy. Prešiel ešte zopár krokov: pred ním sa vynorilo klzisko a medzi korčuľujúcimi okamžite spoznal ju.

Že je tu, poznal z radosti a strachu, čo sa ho zmocnili. Stála na protíahlom konci klziska a zhovárala sa s akousi paňou. Nebolo vari nič zvláštne ani na jej odeve, ani na póze; no spoznať ju v tom dave bolo pre Levina práve také ľahké, ako spoznať ružu v príhl'ave. Všetko bolo ňou osvietené. Ona bola úsmev, čo ožaroval všetko naokolo. „A to smiem zostúpiť ta, na ľad a priblížiť sa k nej?“ pomyslel si. Miesto, kde stála, prichodilo mu ako nedostupná svätyňa a v ktorej si chvíli div neodišiel – tak veľmi sa bál. Stálo ho veľké úsilie, kým sa prinútil vziať na vedomie, že popri nej chodí kde-kto a že aj on sa sem mohol prísť

korčuľovať. Zišiel dolu, no dlho sa bál pozrieť na ňu ako na slnko, ale vnímal ju ako slnko, aj keď na ňu nepozeral.

Na ľade sa v tomto dni týždňa a o tomto čase schádzali ľudia z tých istých spoločenských kruhov, všetko samí známi. Boli tu majstri v korčuľovaní, čo sa blýskali svojím umením, i takí, čo sa ešte len učili, tí sa pohybovali bojazlivo, nešikovne a držali sa operadiel; boli tu chlapci i starí ľudia, čo sa korčuľovali zo zdravotných dôvodov; Levin ich všetkých pokladal za deti šťastený, lebo boli tu, v jej blízkosti. No všetci akoby ju úplne ľahostajne dohánali, predbiehali, dokonca sa s ňou zhovárali a celkom nezávisle od nej sa zabávali a využívali výborný ľad a dobré počasie.

Nikolaj Ščerbackij, Kittin bratanec, sedel s korčuľami na nohách v kabátcí a úzkych nohaviciach na lavičke, a keď spoznal Levina, zavolať na neho.

– Á, najlepší ruský rýchlokorčuľiar! Už dlho ste tu? Ľad je výborný. Pripnite si chytro korčuľu!

– Ani ich nemám, – odpovedal Levin, prekvapený, že môže byť niekto taký smelý a rozjarený v jej blízkosti, a ani na sekundu ju nespúšťal z očí, hoci sa na ňu priamo nedíval. Cítil, že slnko sa približuje k nemu. Bola v rohu klziska, dala úzke nôžky v šnurovacích topánkach do tupého uhla a pustila sa na korčuľiach očividne bojazlivo k nemu. Predbiehal ju chlapec v ruskom kroji, bol zohnutý skoro až k zemi a zúrivo sa rozháňal rukami. Nekorčuľovala celkom isto; vytiahla teda ruky z drobného mufu, visiaceho na šnúrke, a pre istotu ich natiahla pred seba; pozerala na Levina, ktorého už poznala, a usmievala sa jemu i svojmu strachu. Keď zdolala oblúk, odstrčila sa pevnou nôžkou a pustila sa rovno k Ščerbackému; chytila sa ho a s úsmevom kývla Levinovi. Bola ešte krajšia, ako si ju predstavoval.

Keď na ňu myslieval, vedel si ju živo predstaviť celú, najmä pôvabnú plavú hlávku s výrazom detskej miernosti a dobroty, čo tak ľahko sedela na pekne tvarovaných dievčenských pleciach. Detský výraz tváre v spojení s nežnou krásou postavy tvorili jej zvláštny pôvab, ktorý mu aj utkvel v pamäti: ale čo ho vždy nanovo na nej prekvapovalo, bol výraz jej očí, krotkých, pokojných a úprimných, a najmä jej úsmev, čo ho vždy prenášal do čarovného sveta, kde si prichodil rozčítaný a nežný, akým býval, nakoľko sa pamätal, vo výnimočných dňoch raného detstva.

– Už ste tu dlho? – spýtala sa a podala mu ruku. – Ďakujem pekne, – dodala, keď jej podal vreckovku, čo jej vypadla z mufu.

– Ja? Nie dlho, včera som... vlastne dnes... som prišiel, – odpovedal, od vzrušenia hneď nepochopiac jej otázku. – Chcel som ísť hneď k vám, – pokračoval, no len čo si spomenul, s akým úmyslom ju chcel vyhládať, zmietol sa a očervenel.

– Nevedel som, že sa viete korčuľovať, a korčuľujete skvele. Pozorne na neho pozrela, akoby chcela vypátrať príčinu jeho rozpakov.

– Vašu pochvalu si treba vážiť. Tu ste mali povedť najlepšieho korčuliara, – povedala a malou rukou v čiernej rukavičke striasla z mufu ihličky inovate.

– Hej, kedysi som sa veľmi rád korčuľoval; chcel som byť dokonalý.

– Tak sa mi vidí, že všetko robíte tak, – pokračovala s úsmevom.

– Veľmi rada by som vás videla korčuľovať. Zoberte si chytro korčule, budeme sa korčuľovať spolu.

„Spolu sa korčuľovať! Je to vôbec možné?“ pomyslel si Levin, ako pozerál na ňu.

– Už aj! – odvetil.

A šiel si založiť korčule.

– Už dlho ste neboli u nás, milostivý pane, – vravel dozorca klziska Levinovi, keď mu držal nohu a pripevňoval podpätok. – Po vás tu už nieto majstra. Bude tak dobre? – spýtal sa, utáhujuťc remenec.

– Dobre, dobre, len chytro, prosím, – odpovedal Levin a len horko-ťažko potláčal mimovoľný úsmev šťastia. „Áno,“ rozmýšľal, „toto je život, toto je šťastie! *Spolu*, povedala, *budeme sa korčuľovať spolu*. Mám jej to povedať hneď teraz? Len preto sa jej to bojím povedať, že teraz som šťastný, šťastný aspoň tým, že mám nádej... A potom...? Ale musí to byť! Musí, musí! Preč so slabosťou!“

Levin vstal, vyzliekol kabát, rozbehol sa po drapľavom ľade pri domčeku, vyletel na hladký ľad a už mu to šlo samo od seba, akoby len vôľou zrýchľoval, krotil a usmerňoval svoj beh. Placho sa k nej priblížil, ale jej úsmev ho znova upokojil.

Podala mu ruku, pohli sa popri sebe, rýchlosť sa stupňovala, a čím rýchlejšie šli, tým tuhšie mu stískala ruku.

– S vami by som sa skôr naučila korčuľovať, akosi vám dôverujem.

– Aj ja si dôverujem, keď sa vy opierate o mňa, – začal, no hneď sa zľakol, že to vyslovil, a začervenal sa. A naozaj, len čo tie slová vyriekol, zrazu, ako keď slnko zájde za mraky, z tváre sa jej vytratila všetka milota a Levin spoznal známu mimiku jej tváre, keď úporne rozmýšľala: na hladkom čele jej nabehla vrásočka.

– Trápi vás azda niečo? Vlastne nemám právo sa spytovať, – dodal rýchlo.

– Prečo myslíte...? Nie, nič ma netrápi, – odpovedala chladne a hneď sa spýtala: – Boli ste už s m-lle Linonovou?

– Ešte nie.

– Chod'te za ňou, má vás tak rada.

„Čo sa stalo? Zarmútil som ju! Bože, pomôž mi!“ pomyslel si Levin a rozbehol sa k starej Francúzke so šedivými lokničkami, čo sedela na lavičke. Privítala ho ako starého priateľa, odhaľujúc v úsmeve falošné zuby.

– Rastieme, rastieme, – ukázala očami na Kitty, – a starneme. Tiny bear³ je už veľký! – pokračovala so smiechom a pripomenula mu jeho žart o troch slečnách, ktoré pomenoval po troch medved'atách z anglickej rozprávky. – Pamätáte sa, tak nejako ste to rozprávali!

Vôbec sa nepamätal, ale ona sa už dobrých desať rokov smiala tomuto žartu a stále ho mala rada.

– No chod'te, chod'te sa korčuľovať. Aj našej Kitty to už ide, však?

Keď sa Levin vrátil ku Kitty, netvárila sa už prísne, jej oči hľadeli zas tak úprimne a milo, ale Levinovi sa pozdalo, že jej vl'údnosť podfarbuje akýsi zvláštny, zámerne pokojný tón. A zosmutnel. Keď mu porozprávala o svojej starej vychovávateľke, o jej čudáctvach, spýtala sa ho, ako žije.

– Naozaj sa v zime na dedine nenudíte? – spýtala sa.

– Nie, nenudím sa, mám veľa práce, – odpovedal a uvedomil si, že Kitty i jemu nanucuje svoj pokojný tón, z ktorého sa nevládze vymaniť; tak tomu bolo aj na začiatku zimy.

– Dlho sa zdržíte? – spýtala sa ho.

– Neviem, – odpovedal bezmyšlienkovite. Pomyslel si, že ak sa poddá tomuto jej pokojnému, priateľskému tónu, zas odíde bez rozuzlenia, a rozhodol sa vzoprieť.

– Ako to, že neviete?

– Neviem. To závisí od vás, – dostal zo seba, vzápätí sa zdesil svojich slov.

Či nepočula, čo povedal, alebo nechcela počuť, no zrazu akoby sa bola potkla, dva razy klepla korčuľou a rýchlo od neho odchádzala. Prišla k m-lle Linonovej, voľačo jej povedala a zamierila k domčeku, kde si dámy skladali korčule.

„Bože môj, čo som to spravil! Bože môj dobrý! Pomôž mi, porad' mi,“ modlil sa Levin a súčasne cítil, ako sa mu žiada urobiť prudký pohyb; rozbehol sa, krúžkujúc dovnútra aj von.

³ medvedík (angl.)

Medzitým vyšiel z kaviarne mladý muž, najšikovnejší z krasokorčuliarskeho dorastu, ktorý s cigaretou v ústach a s korčuľami na nohách s hrmotom zbehol dolu schodmi. Ani nezmenil nenútenú polohu rúk a vyrazil vpred po ľadovej ploche.

– Pozrime sa, nový fígel'! – zvolal Levin a už aj bežal hore, aby ten nový fígel' vyskúšal.

– Nezabíte sa, na to treba prax! – zavolať za ním Nikolaj Ščerbackij.

Levin vystúpil na schodíky a z celej sily sa rozbehol, udržiujúc rovnováhu pri nezvyčajnom pohybe rukami. Na poslednom schode sa o niečo zachytil, no len čo sa dotkol ľadu rukou, prudko sa mykol, vyrovnal polohu a so smiechom pokračoval v ceste.

„Aký zlatý, chutný,“ pomyslela si Kitty, ktorá práve vtedy vychádzala s m-lle Linonovou z domčeka, a pozrela naň s úsmevom vyrovnanej nehy ako na milovaného brata. „Som vari ja na vine, spravila som niečo zlé? Vraviam tomu koketovanie. Viem, že milujem iného; ale mne je s ním aj tak veselo, taký je zlatý. No načo to len povedal...?“ rozmýšľala.

Keď Levin uvidel, že Kitty a jej matka, ktorá na ňu čakala na schodoch, odchádzajú, celý červený od rýchleho pohybu zastal a zamyslel sa. Zložil si korčule a pri východe matku s dcérou dobehol.

– Teší ma, že vás vidím, – povedala kňazná. – Prijímame vo štvrtok ako zvyčajne.

– Teda dnes?

– Budete vítaný, – odpovedala chladne.

Tento chladný tón Kitty zamrzol a neodolala želaniu zahľadiť dojem, čo vyvolal matkin chlad. Obrátila hlavu a povedala s úsmevom:

– Do videnia.

Práve vtedy vchádzal do parku Stepan Arkadžič, s klobúkom nabok, s rozžiarenou tvárou aj očami – ako bodrý víťaz. No keď došiel k testinej, odpovedal na jej otázky, týkajúce sa Dolly, už so skormútenou previnilou tvárou. Keď mal tento tichý, zarmucujúci rozhovor s testinou za sebou, vypál hrud' a chytil Levina pod pazuchu.

– Tak čo, pôjdeme? – spýtal sa. – Stále som na teba myslel a som veľmi rád, že si tu, – pozrel mu významne do očí.

– Pôjdeme, pravdaže, – odpovedal šťastný Levin, ktorému v ušiach stále znelo: „Do videnia“, a videl stále úsmev, čo tie slová sprevádzal.

– Do Anglie alebo Ermitáže?

– Mne je to jedno.

– No tak do Anglie, – rozhodol Stepan Arkadžič; Angliu vybral preto, že tam bol viac dlžný ako v Ermitáži. Nepokladal preto za

správne tomuto hotelu sa vyhýbať. – Máš drožku? To je dobre, koč som totiž poslal preč.

Celou cestou priatelia mlčali. Levin rozmýšľal o tom, čo znamenala premena v Kittinej tvári, a raz sa presviedčal, že má nádej, raz upadal do zúfalstva a jasne videl, že jeho nádej nemá opodstatnenie, no pritom sa cítil celkom iným človekom, nepodobným tomu, akým bol pred jej úsmevom a slovami „Do videnia“.

Stepan Arkadžič cestou zostavoval menu obeda.

– Kambalu máš dúfam rád, – poznamenal, keď prichádzali k hotelu.

– Prosím? – spýtal sa Levin. – Kambalu? Áno, kambalu zbožňujem.

10

Keď vkročili do hotela, nemohol Levin nezbadat', že tvár i celú postavu Oblonského prestupuje akýsi zvláštny tlmený jas. Oblonskij si vyzliekol kabát a v klobúku nakrivo, dávajúc v chôdzi príkazy Tatárom vo frakoch a so servítkami, čo sa naňho doslova lepili, prešiel do jedálne. Ukláňal sa napravo, naľavo známym, ktorí sa aj tu, ako všade inde, vyskytovali a natešene ho vítali, a pobral sa k bufetu, po vodke si dal kúsok ryby a vymaľovanej, vymašličkovanej, vyčipkovanej Francúzke s kučierkami, čo sedela za malým pultom, povedal čosi také, že sa ešte aj tá Francúzka úprimne zasmiala. Levin si len preto nevypil vodky, že ho tá Francúzka, vari celá zostavená z cudzích vlasov, poudre de riz a vinaigre de toilette⁴ urážala. Rýchle odišiel od nej, akoby to miesto bolo nečisté. Duša mu prekypovala spomienkami na Kitty a v očiach mu žiaril úsmev víťazstva a šťastia.

– Nech sa páči sem, vaša jasnosť, tu vás nebudú vyrušovať, vaša jasnosť, – vravel obzvlášť dolípagý starý pobelavý Tatár so širokou panvou a s poletujúcimi šosmi fraku nad ňou. – Nech sa páči, vaša jasnosť, – oslovil Levina, na znak úcty k Stepanovi Arkadžičovi obskakoval aj jeho host'a.

Bleskovo prestrel cez obrus na okrúhlom stole pod nástenným bronzovým svietnikom čistý obrus, potisol plyšové stoličky, zastal si pred Stepanom Arkadžičom so servítkou a jedálnym lístkom v rukách a čakal príkazy.

– Ak sa bude páčiť, vaša jasnosť, box sa hneď uvoľní: je tam knieža Golícyn s dámou. Dostali sme čerstvé ustrice.

⁴ ryžový púder a toaletný ocot (franc.)

- Á! Ustrice.
- Stepan Arkad'jič sa zamyslel.
- Levin, nezmeníme plán? – spýtal sa s prstom na jedálnom lístku: A na tvári sa mu zračili vážne pochybnosti. – A sú dobré tie ustrice? Ale pravdu!
- Flensburské, vaša jasnosť, ostendské nie sú.
- Keď flensburské, tak flensburské, len či sú čerstvé?!
- Včera sme ich dostali, prosím.
- Hádám začneme ustricami, no potom musíme zmeniť celý plán. Čo povieš?
- Mne je všetko jedno. Najradšej by som si dal šči a kašu; lenže to tu nemajú.
- Kaša à la russe, bude sa páčiť? – spýtal sa Tatár nahnutý nad Levinom ako pestúnka nad dieťaťom.
- No teraz celkom vážne, čo ty vyberieš, bude dobré. Vylietal som sa na korčuliach, vyhľadol som. A nemysli si, – dodal, keď si všimol, ako sa Oblonskij nespokojne tvári, – že som tvoj výber neocenil. Rád si dobre zajem.
- Aby nie! Vrav, čo chceš, toto je jedna zo životných radostí, – zvolal Stepan Arkad'jič. – Nuž, braček, dones nám ty dvadsať, nie, to je málo, tridsať ustríc, zeleninovú polievku...
- Printanière, – vsunul Tatár. Lenže Stepan Arkad'jič mu zrejme nechcel dožičiť radosť menovať jedlá po francúzsky.
- Zeleninová, vieš? Potom kambalu s hustou omáčkou, potom... roastbeef; ale počuj, nech je dobrý. A vari kapúna, no a miešané ovocie.
- Tatár si spomenul, že Stepan Arkad'jič nemá vo zvyku menovať jedlá podľa francúzskeho jedálneho lístka, nuž neopakoval jedlá po ňom; no dožičil si potešenie zopakovať celú objednávku podľa jedálneho lístka: „Soupe printanière, turbot sauce Beaumarchais, poulard à l' estragon, macédoine de fruits...“ a hneď – ako na strunách – položil jedálny lístok a zobral druhý, nápojový, a priniesol ho Stepanovi Arkad'jičovi.
- A čo budeme piť?
- Čo chceš, len nie veľa, hoci šampanské, – povedal Levin.
- Ako? Hneď na začiatku? Vlastne dobre, aj tak sa dá. Máš rád s bielou pečat'ou?
- Cachet blanc, – vpadol Tatár,
- Tak túto značku daj k ustriciam, neskôr uvidíme.
- Áno, prosím. Stolové víno aké rozkážete?

– Prines nuit. Nie, lepšie bude klasické chablis.
– Áno, prosím. Syr sa bude páčiť váš?
– Áno, dobre, parmezán. Alebo máš rád iný?
– Nie, je mi to jedno, – zopakoval Levin s nezadržateľným úsmevom. A Tatár s vejúcimi šosmi odbehol a o päť minút sa vrátil s misou otvorených ustríc na perleťových mušliach a s fľašou medzi prstami.

Stepan Arkadžič pokrčil naškrobenú servítku, zastrčil si ju za vestu, vyložil si spokojne ruky na stôl a pustil sa do ustríc.

– Nie sú zlé, – vravel, ako vylupoval striebornou vidličkou z perleťových mušlí mľaskavé ustrice a prehltal ich jednu za druhou. – Nie sú zlé, – opakoval a upieral vlhké, ligotavé oči raz na Levina, raz na Tatára.

Levin jedol ustrice, hoci biely chlieb so syrom by mu bol milší. Ale nadchýnal sa Oblonským. Ešte aj Tatár, čo práve odkrútil zátku a nalieval perliace sa víno do jemných širokých pohárov, popravil si nákrčník a pozeral na Stepana Arkadžiča s uveličeným, významným úsmevom.

– Akosi neobľubuješ ustrice, – podotkol Stepan Arkadžič, keď si vypil za pohár vína, – alebo máš nejaké starosti? Hm?

Chcel, aby bol Levin veselý. No nedá sa povedať, že by Levin bol smutný – bol stiesnený. S tým, čo mal v duši, cítil sa zle a trápne v reštaurácii, medzi boxmi, kde sa obedovalo s dámami, v tom chvate a zhone; toto prostredie bronzu, zrkadiel, plynových lúč, Tatárov – to všetko ho urážalo. Báľ sa, že poškvŕni to, čím prekypovalo jeho srdce.

– Ja? Áno, mám starosti; no okrem toho ma toto všetko akosi stiesňuje, – odpovedal. – Nevieš si predstaviť, aké sa to mne vidiečanovi vidí všetko čudné, povedzme nechty toho pána tam u teba...

– Hej, zbadal som, že ťa nechty chudáka Grineviča veľmi zaujali, – zasmial sa Stepan Arkadžič.

– Neznášam to, – povedal Levin. – Pokús sa vžiť do mňa, pozri na vec z hľadiska vidiečana. My na dedine sa usilujeme mať ruky v takom stave, aby sa nimi dalo pohodlne pracovať; preto si nechty striháme, občas si vyhňame rukávy. No tu si ľudia naschvál nechávajú rásť nechty, pokiaľ to len ide, a do manžiet si zakladajú akési tanieriky, vraj gombičky, aby už naskrze nič nemohli robiť.

Stepan Arkadžič sa veselo usmieval.

– Áno, je to príznak toho, že hrubú prácu nepotrebuje. Pracuje hlavou...

– To je možné. No aj tak mi je to čudné, práve tak ako mi je čudné teraz to, že my vidiečania sa usilujeme čo najrýchlejšie sa najesť, aby sme porobili svoju robotu, kým my dvaja sa tu usilujeme jesť čím dlhšie, a preto konzumujeme ustrice...

– No áno, – nadviazal Stepan Arkad'jič. – No práve v tom je účel vzdelania: zo všetkého si vedieť spraviť pôžitok.

– Ak to má byť účel, radšej budem divochom.

– To si ty aj tak. Vy Levinovci ste všetci divosi.

Levin vzdychol. Spomenul si na brata Nikolaja a razom sa zahanbil, srdce sa mu zovrelo, zachmúril sa; ale Oblonskij začal tému, čo hneď upútala jeho pozornosť.

– Tak čo, zájdeš dnes večer k našim, k Ščerbackovcom? – opýtal sa a odtisol prázdne drapľavé mušle, pritiahol si syr a významne blysol očami.

– Áno, určite, – odpovedal Levin. – Hoci sa mi zdalo, že ma kňazná nepozvala bohvieako srdečne.

– Ale prosím ťa! Taká hlúposť! To už je jej spôsob... Tak braček, teraz dones polievku...! Je to spôsob grande dame, – pokračoval Stepan Arkad'jič. – Aj ja ta prídem, len ešte musím skočiť na skúšku spevu ku grófkke Baninovej. Že nie si divoch? Čím teda vysvetliť tvoj náhly odchod z Moskvy? Ščerbackovci sa stále na teba vypytovali, akoby bola moja povinnosť vedieť to. A ja zatiaľ viem len jedno: robíš vždy to, čo iný nie.

– Áno, – povedal Levin pomaly a vzrušene. – Máš pravdu, som divoch. No moja divosť nespočíva v tom, že som vtedy odcestoval, ale v tom, že som teraz prišiel. Teraz som prišiel...

– Och, ty šťastný človek! – podchytil Stepan Arkad'jič a díval sa Levinovi do očí.

– Prečo?

– Bujné kone poznám podľa strunistého kroku, zaľúbeného mládenca podľa smútku v oku, – zarecitoval Stepan Arkad'jič. – Máš celý život pred sebou.

– A ty vari už za sebou?

– Nie, celkom ešte nie, no ty máš budúcnosť, ja len prítomnosť – tu a tam.

– Čo je?

– Nuž, nedobre. No nechcem hovoriť o sebe, aj tak sa to všetko nedá vysvetliť, – odpovedal Stepan Arkad'jič. – Načo si to vlastne prišiel do Moskvy...? Hej, odprac to! – zavolať Tatárovi.

– Už tušíš? – odpovedal Levin a nespúšťal zo Stepana Arkad'jiča svoje kdesi v hĺbke svetielkujúce oči.

– Tuším, ale sám o tom nemôžem začať. Už podľa toho môžeš vidieť, či som, alebo nie som na stope. – Stepan Arkad'jič hľadel na Levina s jemným úsmevom.

– No a čo mi povieš? – ozval sa Levin trasúcim sa hlasom; cítil, že sa mu na tvári chvejú všetky svaly. – Aký je tvoj názor?

Stepan Arkad'jič pomaly pil svoje chablis, pričom nespúšťal z Levina oči.

– Ja? – povedal napokon, – na tomto svete si nič väčšmi neželám, nič. Lepšie by sa ani nemohlo stať.

– Ale nemýliš sa? Vieš, o čom je reč? – ozval sa Levin s pohľadom vpitým do spoločníka. – Myslíš si, že je to možné?

– Myslím si, že hej. Prečo by nebolo?

– Ale naozaj si myslíš, že je to možné? Povedz všetko, čo si myslíš! A čo ak dostanem košom...? Som dokonca presvedčený...

– Prečo myslíš? – usmial sa Stepan Arkad'jič.

– Niekedy sa mi to tak vidí. Bude to predsa hrozné aj pre ňu, aj pre mňa.

– No v každom prípade pre dievča to nie je nič hrozné. Každé dievča je pyšné, keď ho popýtajú o ruku.

– Každé možno, ale ona nie.

Stepan Arkad'jič sa usmial. Tak dobre sa vedel vžiť do Levinových pocitov, vedel, že pre neho sa všetky dievčatá na svete delia na dva druhy; prvý – to sú všetky dievčatá na svete okrem nej, tieto dievčatá majú všetky ľudské chyby a sú to celkom obyčajné dievčatá; druhý – to je ona jediná – bez chýb a prevyšujúca všetko ľudské.

– Počkaj, veď si vezmi z tej omáčky, – zadržal ruku Levinovi, ktorý odtískal od seba omáčku.

Levin si pokorne nabral omáčku, ale Stepanovi Arkad'jičovi ješť nedal.

– Počkaj, počkaj, – začal. – Pochop, pre mňa je to otázka života a smrti. Ešte som o tom s nikým nehovoril. Ani s nikým okrem teba hovoriť nemôžem. Hoci sa vo všetkom odlišujeme – každý máme svoje záľuby, názory, ja viem, že ma máš rád a chápeš ma, a preto ťa aj ja mám strašne rád. Ale preboha ťa prosím, buď celkom úprimný.

– Však ti aj vravím, čo si myslím, – usmieval sa Stepan Arkad'jič. –

Ba poviem ti viac: moja Dolly je skvelá žena... – Stepan Arkad'jič si spomenul, ako to medzi nimi vyzerá, a vzdychol si; po chvíli pokračoval: – Má dar jasnozrivosti. Vidí ľudí skrz-naskrz; vie aj to, čo

bude, najmä pokiaľ ide o sobáš. Napríklad predpovedala, že Šachovská sa vydá za Brentelna. Nik tomu nechcel veriť, a tak bolo. A ona je na tvojej strane.

– V akom zmysle?

– V takom, že nielenže ťa má rada, ale aj vraví, že Kitty bude určite tvojou ženou.

Pri týchto slovách sa Levinova tvár zrazu rozžiarila úsmevom, čo má tak blízko k slzám dojatia.

– Ona to vraví! – vykrikol Levin. – Vždy som vravel, že tvoja žena je poklad. Ale dosť, dosť už o tom, – povedal, vstávajúc.

– Dobre, no sadni si.

Levin však nemohol sedieť. Prešiel sa dva razy pevným krokom po maličknej miestnosti, zažmurkal, aby rozohnal slzy, a až potom si zase sadol za stôl.

– Musíš pochopiť, toto nie je iba láska, – pokračoval. – Bol som už zaľúbený, no toto je iné. To už nie je môj cit, ale akoby mnou vládla akási vonkajšia sila. Aj som odcestoval, lebo som si povedal, že to nie je možné, chápeš, ako šťastie, ktoré sa na zemi nemôže uskutočniť; bojoval som so sebou, a vidím, že takto žiť nemôžem. A musí sa to rozhodnúť...

– No na kiego si potom odcestoval?

– Ach, počkaj! Koľko myšlienok mi víri hlavou! Na čo všetko sa musím povypytovať! Počúvaj! Ani predstaviť si nevieš, čo si pre mňa spravil, že si mi to povedal. Taký som šťastný, až som odporový; na všetko som zabudol... Dnes som sa dozvedel, že brat Nikolaj... vieš, je tu... aj na neho som zabudol. Zdá sa mi, že aj on musí byť šťastný. Je to čosi ako pomätenosť. Ale jedno je strašné... Ty si sa ženil, poznáš ten pocit... strašné je, že my starí chlapi máme všeličo za sebou... nie lásku, ale hriechy... a zrazu sa zbližime s bytosťou čistou, nevinnou; a to je hnusné, a preto sa človek nemôže necítiť nízkym.

– No, ty už ozaj nemáš veľa hriechov.

– Ach, ale predsa, – zvolal Levin, – predsa ,s odporom si premietat svoj život začínam, trasiem sa, trpko žalujem, a všetko preklínam...’ Veru tak.

– Čo sa dá robiť, taký je už svet, – vyhlásil Stepan Arkadjič.

– Ostáva mi jediná útecha ako v tej modlitbe, ktorú som mal vždy rád: nie podľa zásluh mi odpusť, ale z milosrdenstva. Aj ona môže len odpustiť.

Levin dopil, chvíľu obaja mlčali.

– Čosi ti ešte musím povedať. Poznáš Vronského? – spýtal sa Stepan Arkadžič.

– Nie, nepoznám. Prečo sa spytuješ?

– Dones ešte, – oslovil Stepan Arkadžič Tatára, ktorý dolieval do pohárov a zvrátil sa okolo nich najmä vtedy, keď ho nebolo treba.

– Načo by som ho mal poznať?

– Nuž nato by si mal poznať Vronského, lebo je to jeden z tvojich konkurentov.

– Čo je ten Vronskij? – spýtal sa Levin a jeho detsky nadšený výraz, v ktorom sa Oblonskij len pred chvíľočkou kochal, bol zrazu zlostný, nepríjemný.

– Vronskij je jeden zo synov grófa Kirilla Ivanoviča Vronského a jeden z reprezentantov zlatej petrohradskej mládeže. Zoznámil som sa s ním v Tveri; keď som tam slúžil, on ta prišiel na verbovačku regrútov. Je nesmierne bohatý, pekný, má styky, je krídelným pobočníkom a pritom veľmi milý, dobrý chlapec. Ba viac, ako dobrý chlapec. Ako som ho mal príležitosť tu poznať, je aj vzdelaný a veľmi múdry, slovom človek, ktorý to ďaleko dotiahne.

Levin sa len mračil.

– No a prosím ťa, zjavil sa tu čoskoro po tebe a ako to vidím ja, je po uši zaľúbený do Kitty a iste chápeš, že matka...

– Prepáč, ale vonkoncom ničomu nerozumiem, – prerušil ho Levin hnevivo, chmúrne. A hneď mu prišiel na um brat Nikolaj, aj to, aký je podlý, že naňho zabudol.

– Počkaj, nože počkaj, – tíšil ho Stepan Arkadžič s úsmevom a dotkol sa mu ruky. – Povedal som ti, čo viem, a opakujem, že v tejto delikátnej, srdcovej záležitosti, pokiaľ sa vôbec dá domýšľať, šance máš ty, taký je môj dojem.

Levin sa hodil na operadlo stoličky, v tvári bol bledý.

– Ale radím ti pustiť sa do vecí čím prv, – pokračoval Oblonskij, dolievajúc mu vína.

– Nie, ďakujem ti pekne, už nebudem, – Levin odtiahol pohár. –

Udrelo by mi do hlavy... No, a ty sa máš ako? – pokračoval v zjavnom úsilí zvrtnúť reč na iné.

– Ešte slovo: pre istotu ti radím vec vyriešiť čo najskôr. No dnes ti neodporúčam o tom hovoriť, – pokračoval Stepan Arkadžič. – Chod' zajtra ráno klasicky popýtať o ruku, a nech ti pánboh pomáha...

– Stále sa zberáš prísť ku mne na poľovačku, nie? Príď teda na jar, – povedal Levin.

Teraz z tej duše ľutoval, že sa zdôveril Stepanovi Arkad'jičovi. Jeho nevšedný cit bol poškvrnený rečami o konkurencii voľajakého petrohradského oficiera, dohadmi a radami Stepana Arkad'jiča.

Stepan Arkad'jič sa usmial. Chápal, čo sa deje v Levinovej duši.

– Niekedy prídem, – povedal. – Veru, kamarát, ženy, to sú skrutky, na ktorých sa všetko otáča. Aj so mnou to, napríklad, zle stojí, veľmi zle. A všetko pre ženy. Chcem od teba úprimné slovo, – pokračoval, pričom vyťahoval z vrečka cigaru a druhou rukou nepúšťal pohár, – poraď mi.

– Ale v akej veci?

– Nuž v tejto. Povedzme, si ženatý, miluješ svoju ženu, ale zaľúbiš sa do inej...

– Prepáč, také čosi vôbec nechápem, ako keby... takisto to nechápem, ako keby som teraz, najedený, šiel okolo pekárne a ukradol veknu.

Stepanovi Arkad'jičovi sa blyšťali oči väčšmi ako inokedy. – No a? Vekňa zavše tak rozvoniava, že sa človek nezdrží.

*Himmlisch ist's, wenn ich bezwungen
Meine irdische Begier;
Aber noch wenn's nicht gelungen,
Hatt' ich auch recht hübsch Plaisir!*⁵

Pri tomto sa Stepan Arkad'jič veľmi jemne usmieval. Ani Levin neodolal a usmial sa.

– Teraz ale vážne, – pokračoval Oblonskij. – Pochop, také milučké, krotké, milujúce stvorenie, žena úbohá, osamelá, čo všetko obetovala. A teraz, keď sa to už stalo – pochop – mám ju azda opustiť? Povedzme, že sa s ňou rozídem, aby som nenarušil rodinný život; no nemám ju azda poľutovať, zabezpečiť, zmäkčiť úder?

– No to sa teda mýliš. Vieš, podľa mňa sa ženy delia na dva druhy... vlastne nie... presnejšie: sú ženy a sú... Ja som ani pôvabné hriešne stvorenia nevidel a ani neuvidím, a také, aká je tá namachlená

⁵ Ak viem svoju vášeň skrotiť, mám pocit blažený.
Ak však prehrám s ňou, mám pocit blaženejší, verte mi. (nem.)

Francúzka s lokňami pri pulte, sú v mojich očiach hnusoby, a všetky nemravné, to je isté.

– A tá z evanjelia?

– Ale prosím ťa! Kristus by tie slová nikdy nebol vyslovil, keby bol vedel, ako sa budú zneužívať. Z celého evanjelia si ľudia pamätajú len to. Ostatne, nehovorím to, čo si myslím, ale to, čo cítim. Hriešne ženy sa mi hnusia. Ty sa bojíš pavúkov, ja tých hnusôb. Istotne si neskúmal pavúky a nepoznáš mravy: ja takisto.

– Tebe sa to vraví; si celkom ako ten Dickensov pán, čo si prehadzuje ľavou rukou cez pravé plece všetky neprijemné otázky. Lenže popretie faktu – nie je odpoveď. Radšej mi povedz, čo robiť? Čo však robiť? Žena starne a našinec životom prekypuje. Ani sa nenazdáš a zistíš, že ju nemôžeš milovať takou láskou, nech by si si ju ako vážil. A zrazu sa ti pritrafí taká láska a si stratený, stratený! – dokončil s clivým zúfalstvom Stepan Arkadjič.

Levin sa usmial.

– Áno, som stratený, – pokračoval Oblonskij. – Ale čo robiť?

– Nekradnúť vekne.

Stepan Arkadjič sa rozosmial.

– Och ty moralista! Veď pochop, sú tu dve ženy: jedna nástojí len na svojich právach, to znamená na láske, ktorú jej nemôžeš dať; no druhá ti obetuje všetko, a nežiada nič. Čo tu robiť? Ako sa zachovať? Je to strašná tragédia.

– Ak chceš počuť moje krédo, poviem ti, že nevidím v tom nijakú tragédiu. Aj ti poviem, prečo. Podľa mňa láska... obe lásky, ktoré definuje, ako sa pamätáš, Platón vo svojom Symposiu, obe lásky sú pre ľudí skúšobným kameňom. Jedni uznávajú len jednu, iní tú druhú. A tí, čo uznávajú len neplatonickú lásku, darmo hovoria o tragédii. Pri takejto láske nemôže dôjsť k nijakej tragédii. „Srdečná vďaka za pôžitok, moja úcta!“ to je celá tragédia. No a pri platonickej láske nemôže dôjsť k tragédii zas preto, lebo pri takej láske je všetko jasné a čisté, preto...

V tej chvíli si Levin spomenul na svoje hriechy a na vnútorný boj, čo prekonal. A nečakane dodal:

– Napokon, možno máš pravdu. Možno je to tak... Ale neviem, naozaj neviem.

– Tak vidíš, – povedal Stepan Arkadjič, – ty si rýdzy človek. Je to tvoj klad i tvoj nedostatok. Si rýdza povaha a chceš, aby sa celý život skladal z rýdzich javov, no to sa nestáva. Vidíš, pohŕdaš verejnou činnosťou, pretože by si chcel, aby práca vždy zodpovedala cieľu, no to

sa nestáva. Ďalej chceš, aby činnosť jednotlivca mala vždy svoj cieľ, aby láska a rodinný život boli vždy jedno a to isté. No to sa nestáva. Všetka pestrosť, všetok pôvab, všetka krása života sa skladá z tieňa a svetla.

Levin si len vzdychol. Pohrúžil sa do seba a Oblonského nepočúval.

A náhle obaja pocítili, že aj keď sú priatelia, aj keď spolu obedovali a pili víno, ktoré by ich malo ešte väčšmi zbližiť, každý myslí len na to svoje a jeden s druhým vlastne nič nemá. Oblonskij už neraz po obede zažil takéto úplné odcudzenie namiesto zblíženia a vedel, čo v takýchto prípadoch robiť.

– Platiť! – zvolal a vyšiel do susednej sály, kde hneď stretol známeho pobočníka a začal sa s ním zhovárať o istej herečke a mužovi, čo si ju vydržuje. A po rozhovore s Levinom, ktorý ho vždy donútil k veľkému vypätiu tela i ducha, mal Oblonskij pri rozhovore s pobočníkom hneď pocíti úľavu a osvieženia.

Keď sa zjavil Tatár s účtom na dvadsaťšesť rubľov a nejaké kopejky plus prepitné, Levin, ktorý by sa bol ako vidiečan inokedy zdesil sumy štrnástich rubľov, čo naň pripadli, teraz si to ani nevšimol, zaplatil a pobral sa domov, aby sa preobliekol a potom šiel k Ščerbackovcom, kde sa malo rozhodnúť o jeho osude.

12

Kňažná Kitty Ščerbacká mala osemnásť rokov. Do spoločnosti chodila prvú zimu. A úspechy v spoločnosti mala väčšie ako obe jej staršie sestry, dokonca väčšie, ako očakávala kňažná, jej matka. Nielenže sa skoro všetci mladíci, čo vymetali moskovské plesy, do Kitty zaľúbili, no hneď v prvú zimu sa ukazovali dve vážne partie: Levin a krátko po jeho odchode gróf Vronskij.

Levin, ktorý sa zjavil začiatkom zimy, jeho časté návštevy a zjavná láska ku Kitty boli podnetom k prvým vážnym rozhovorom medzi Kittingými rodičmi o jej budúcnosti a k sporom medzi kňažnou a kniežaťom. Knieža bol na Levinovej strane, vravel, že pre Kitty si nič lepšie neželá. Ale kňažná, verná zvyku žien obchádzať problém, vravela, že Kitty je primladá, že Levin nijako nenaznačuje, že má vážne úmysly, že Kitty necíti k nemu náklonnosť, a ďalšie dôvody; len to hlavné nepovedala: že čaká pre dcéru lepšiu partiu a že jej je Levin nesympatický a vôbec mu nerozumie. A keď Levin nečakane odcestoval, kňažná sa potešila a mužovi víťazoslávne povedala: „Vidíš,

mala som pravdu.“ No keď sa zjavil Vronskij, potešila sa ešte väčšmi, utvrdiac sa v mienke, že Kitty musí spraviť nielen dobrú, ale až skvelú partiu.

V matkiných očiach nemohlo byť o nejakom porovnávaní Vronského s Levinom ani reči. Na Levinovi sa jej nepozdávali jeho čudácke a tvrdé úsudky ani jeho spoločenská neobratnosť, prameniaca, ako si myslela, z pýchy, ani jeho, podľa jej názoru, akýsi barbarský život na dedine, čo sa krúti okolo dobytku a sedliakov; ani to sa jej veľmi nevidelo, že on, zaľúbený do jej dcéry, chodil do domu pol druhu mesiaca a len vari na čosi skúmavo čakal, akoby sa bál, či to nebude priveľká česť, keď popýta dievča o ruku, a nechápal, že sa musí vyjadriť, keď raz chodí do domu, kde je dievča na vydaj. A tu sa bez všetkého vychytí a odcestuje. „Ešte šťastie, že nie je príťažlivý a Kitty sa doňho nezaľúbila,“ uvažovala matka.

Vronskij bol naplnením všetkých matkiných túžob. Veľmi bohatý, múdry, urodzený, na najlepšej ceste ku skvelej kariére pri vojsku aj pri dvore a navyše očarujúci človek. Nič lepšie si nemohla želať.

Na plesoch Vronskij otvorene Kitty dvoril, tancoval s ňou a chodil k nim na návštevy, čiže nedalo sa pochybovať o vážnosti jeho úmyslov. No matka aj tak prežívala zimu vo veľkých starostiach a nervozite.

Pokiaľ ide o kňažnú, vydala sa pred tridsiatimi rokmi, nahováračkou bola teta. Snúbenec, o ktorom sa už všetko vopred vedelo, prišiel, uvidel snúbenicu, rodina zas jeho; teta potom všetko pozisťovala a oznámila, aký bol vzájomný dojem; dojem bol dobrý; potom v určený deň popýtali rodičov o dcérinu ruku a rodičia dali očakávaný súhlas. Všetko prebehlo hladko a jednoducho. Tak sa aspoň kňažnej zdalo. Na vlastných dcérach však skúsila, že to, čo sa jej zdalo najbežnejšou vecou – vydávať dcéry, nie je vôbec ľahké a jednoduché. Koľko strachu prežila, koľko myšlienok sa jej prehnať hlavou, koľko peňazí to stálo, koľko potýčok mala s mužom pri vydaji starších dcér Darie a Natálie! Teraz, keď chodila do spoločnosti s najmladšou, prežívala ten istý strach, zmietali ňou tie isté pochybnosti a s mužom sa vadili ešte búrlivejšie ako kvôli starším dcéram. Starý knieža, ako všetci otcovia, bol obzvlášť úzkostlivý na cnosť a nedotknutosť svojich dcér; prepíato žiarlil na dcéry, najmä na Kitty, ktorá bola jeho miláčikom, a kňažnej robil na každom kroku výstupy zato, že dcéru kompromituje. Kňažná si už na to zvykla pri starších dcérach, no tentoraz cítila, že úzkostlivosť kniežaťa má hlbšie korene. Videla, že sa v poslednom čase mnohé zmenilo na spoločenských zvyklostiach, že materské povinnosti sú čoraz ťažšie. Videla, že Kittine vrstovníčky zakladajú akési spolky,

chodia do akýchsi kurzov, bez zábran sa pohybujú v spoločnosti mužov, samy chodia po uliciach, mnohé nerobia pukerlíky, a čo najmä, boli skalopevne presvedčené, že voľba manžela je ich vecou, a nie vecou rodičov. „Dnes sa už dievčatá inakšie vydávajú ako voľakedy,“ mysleli si všetky tieto dievčence a aj to hlásali, a dokonca aj starí ľudia boli tej mienky. No ako sa to vlastne dievčence dnes vydávajú, kňažná sa nemohla dopátrať. Francúzsky spôsob – aby rodičia rozhodovali o osude detí – sa nezakorenil, odsudzoval sa. Anglický spôsob – úplná sloboda dievčaťa – sa tiež nezakorenil a v ruskej spoločnosti bol celkom vylúčený. Ruský spôsob nahovárok sa pokladal za čosi celkom neslýchané, robili si z neho posmech všetci i sama kňažná. No ako sa vydávať a ako vydávať dcéry, nevedel nikto. Každý, s kým sa kňažná príležitostne o tom zhovárala, vravel jej jedno: „Prosím vás, dnes už je načase zanechať tú starinu. Manželstvo predsa uzatvárajú mladí, a nie ich rodičia; nech si teda mladí v pokoji zariadia veci tak, ako sami chcú.“ No ľahko sa tak hovorilo tým, čo nemali dcéry; kňažná však dobre vedela, že pri bližších stykoch by sa dcéra mohla zaľúbiť, a zaľúbiť sa do takého, čo sa nemá v úmysle ženiť, alebo do takého, čo nie je za manžela vhodný. A nech koľko kňažnej húdli, že dnešní mladí ľudia majú sami rozhodovať o svojom osude, nemohla tomu uveriť, ako nemohla uveriť, že by v hocakých časoch najvhodnejšie hračky pre päťročné deti boli nabité pištole. Preto teda mala kňažná s Kitty väčšie starosti ako so staršími dcérami.

Teraz sa bála, aby Vronskij neostal len pri dvorení. Videla, že dcéra sa už doňho zaľúbila, ale utešovala sa, že ako čestný človek také niečo nespraví. Súčasne si však uvedomovala, ako ľahko sa dá pri dnešných voľných mravoch dievčaťu pomútiť hlava a ako muži vo všeobecnosti ľahkovážne pozerajú na také previnenie. Minulý týždeň Kitty zopakovala mame všetko, o čom sa s Vronským pri mazúrke zhovárala. Obsah rozhovoru matku čiastočne upokojil; ale celkom pokojná byť nemohla. Vronskij Kitty povedal, že oni, teda obaja bratia, si tak zvykli vo všetkom sa podriaďovať matke, že nikdy nepodniknú nič vážne, ak sa s ňou vopred neporadia. „A teraz pre mňa znamená matkin príchod z Petrohradu neobyčajné šťastie,“ povedal.

Kitty to reprodukovala, nepripisujúc tým slovám nijaký význam. Lenže matka to chápala inakšie. Vedela, že starú paniu čakajú už po tieto dni, vedela, že stará pani synovu voľbu schváli, a bolo jej preto čudné, že Vronskij v obave, aby neurazil matku, dosiaľ nepožiadala Kitty o ruku; no tak si želala tento sobáš, najmä preto, aby sa oslobodila od všetkých starostí, že v to uverila. Aj keď kňažnú trápilo nešťastie

najstaršej dcéry Dolly, ktorá mienila opustiť muža, vzrušenie z toho, že sa rozhoduje o osude najmladšej dcéry, pohlcovalo všetky jej pocity. Dnes, keď sa zjavil Levin, pribudli jej ďalšie starosti. Bála sa, aby dcéra, ktorá prechovávala, ako sa jej zdalo, k Levinovi istý čas sympatie, z prepiatej čestnosti neodmietla Vronského, a vôbec, aby Levinov príchod nezamotal, nezdržal celú vec, čo rýchlo spela k záveru.

– A čo, Levin je tu už dlho? – spýtala sa kňažná, keď sa vrátili domov.

– Dnes prišiel, maman.

– Len toľko chcem povedať, – začala kňažná a Kitty z jej vážnej i oživenej tváre uhádla, o čom bude reč.

– Mama, – ozvala sa Kitty celá zapýrená a rýchlo sa k nej zvrtila, – prosím, pekne vás prosím, nič nehovorte. Ja viem, všetko viem.

Želala si to isté ako jej matka, ale motívy matkiných túžob ju urážali.

– Len to chcem povedať, že keď si dala nádej jednému...

– Mamička, srdiečko, nehovorte preboha ďalej. Tak sa o tom bojím hovoriť.

– Nebudem, nebudem, – zvolala matka, keď uvidela v dcériných očiach slzy, – ale toto ešte musím, duša moja: sľúbila si mi, že nebudeš mať predou mnou tajnosti. Nebudeš mať?

– Nikdy, mama, a nijaké, – Kitty sa začervenala a pozrela matke rovno do očí. – Ale teraz ti nemám čo povedať. Ja... ja... aj keby som chcela, neviem, čo povedať a ako... neviem...

„Nie, týmito očami nemôže klamať,“ pomyslela si matka a usmiala sa jej rozrušeniu a šťastiu. Kňažná sa usmiala tomu, aké veľké a zázračné pripadá chýľaťu Kitty to, čo sa jej teraz odohráva v duši.

13

Kitty mala poobede až do večera podobné pocity ako mládenec pred bitkou. Srdce jej zrýchlene tlklo a jej myšlienky sa nemohli na ničom zachytiť.

Cítila, že dnešný večer, keď sa tí dvaja po prvý raz stretnú, rozhodne o jej osude. A neprestajne si ich predstavovala, raz každého osve, raz spolu. Keď rozmýšľala o minulosti, pristavovala sa s potešením, s pocitom nehy pri spomienkach na priateľstvo s Levinom. Spomienky z detstva a spomienky na Levinovo kamarátstvo s jej nebohým bratom

dodávali jej vzťahu zvláštny poetický pôvab. Jeho láska k nej, ktorou si bola istá, jej lichotila a tešila ju. Bolo príjemné spomínať na Levina. Do spomienok na Vronského sa však miešalo niečo trápne, hoci bol človekom vyrovnaným a spoločensky na výške; akoby tu bolo čosi falošné – nie v ňom, on bol veľmi prostý a milý – ale v nej samej, zatiaľ čo v Levinovej prítomnosti si prichodila celkom prostá a vyrovnaná. No jednako, keď si predstavovala svoju budúcnosť s Vronským, vynárala sa pred ňou perspektíva iskrivého šťastia, pričom budúcnosť s Levinom bola hmlistá.

Keď vyšla hore preobliecť sa a pozrela sa do zrkadla, s radosťou zaznamenala, že má jeden zo svojich dobrých dní a plne vládne silami, čo aj pre nastávajúce stretnutie potrebovala; navonok sa cítila pokojná, pohyby mala grációzne, uvoľnené.

Len čo zišla o pol ôsmej do salónu, lokaj ohlásil: „Konstantin Dmitrič Levin.“ Kňazná bola ešte vo svojej izbe, knieža stále nechodil. „Tak teraz,“ pomyslela si Kitty a krv sa jej nahrnula k srdcu. Pozrela sa do zrkadla – zdesila sa, aká je bledá.

Teraz už vedela naisto, že prišiel včasnšie preto, aby ju zastihol samotnú a mohol ju popýtať o ruku. A až teraz videla celú vec po prvý raz z celkom inej, novej stránky. Až teraz pochopila, že sa to všetko netýka len jej – s kým bude šťastná a koho miluje – ale že v tejto chvíli musí ublížiť človeku, ktorého má rada. A ublížiť kruto... Za čo? Za to, že ju, milý, má rád, že je do nej zaľúbený. No nedá sa nič robiť, inak to nejde, musí to byť.

„Bože môj, a musím to naozaj ja povedať?“ pomyslela si. „A čo mu vlastne poviem? Vari mu len nepoviem, že ho nemám rada? To by nebola pravda. Tak čo mu poviem? Že milujem iného? Nie, to je vylúčené. Ujdem, ja ujdem.“

Už bola pri dverách, keď počula jeho kroky. „Nie! To by bolo nečestné. Čo sa mám čo báť? Nič zlé som nespravila. Bude, ako bude! Poviem pravdu. S ním sa človek ani nemôže trápne cítiť. Tu je,“ povedala si, keď zazrela jeho mocnú i neistú postavu, blýskavé oči a pohľad uprený na ňu. Pozrela mu rovno do tváre, akoby ho prosila o zľutovanie, a podala mu ruku.

– Idem tuším nevhod, priskoro, – obzrel sa po prázdnom salóne. Keď zistil, že sa jeho očakávanie splnilo, že mu nič nebráni vyznať sa zo svojej lásky, zachmúril sa.

– Ach, nie, – povedala Kitty a sadla si ku stolu.

– Vlastne som ani iné nechcel, len aby ste boli sama, – začal postojáčky a ani na ňu nepozrel, aby nestratil smelosť.

– Mama hneď príde. Včera sa veľmi unavila. Včera...
Vravela, ale nevedela, čo vyslovujú jej ústa, a nespúšťala z neho úpenlivý a láskajúci pohľad.
Pozrel na ňu; začervenala sa a zmlkla.
– Povedal som vám, že neviem, či som prišiel nadlho... že to závisí od vás...
Skláňala hlavu čoraz nižšie a nevedela, ako odpovie na to, čo prichádza.
– Že to závisí od vás, – zopakoval. – Chcel som povedať... chcel som povedať... Preto som pricestoval... že... aby ste boli mojou ženou! – dostal zo seba nevediac, čo povedal; ale cítil, že to najhoršie je vonku, stíchol a pozrel na ňu.
Ťažko dýchala, neďívala sa naňho. Bola vo vytržení. Duša jej prekypovala šťastím. Ani najmenej nečakala, že jeho vyznanie na ňu tak mocne zapôsobí. No trvalo to iba chvíľu. Spomenula si na Vronského. Zdvihla na Levina svoje svetlé úprimné oči, a keď zazrela jeho zúfalú tvár, rýchlo povedala:
– Nie je to možné... odpusťte mi...
Aká mu bola pred chvíľou blízka, život si nemohol bez nej predstaviť! Aká mu je teraz cudzia a ďaleká!
– Inak sa to ani nemohlo skončiť, – preriekol s odvráteným pohľadom.
Poklonil sa a chcel odísť.

14

Lenže práve vtedy vošla kňažná. Keď ich uvidela samých a takých vzrušených, na tvári sa jej odrazilo zdesenie. Levin sa jej len mlčky poklonil. Kitty mala sklopené oči, mlčala. „Chvalabohu, odmietla ho,“ pomyslela si matka a jej tvár sa rozžiarila úsmevom, s akým zvyčajne vítala svojich štvrťkových hostí. Sadla si a začala sa Levina vypytovať, ako žije na dedine. Znova si sadol, aby vyčkal príchod hostí a nenápadne sa vytratil.

O päť minút prišla Kittina priateľka grófka Nordstonová, čo sa lanskej zimy vydala.

Bola to chudá, chorľavá a nervózna žena žltej pleti a čiernych lesklých očí. Zbožňovala Kitty a jej láska k nej, ako to vždy býva s láskou vydatých k slobodným, prejavovala sa v úsilí vydať Kitty podľa vlastného ideálu šťastia, a preto ju chcela vydať za Vronského. Levin,

ktorého na začiatku zimy často u nich stretala, jej nikdy nebol sympatický. Pri každom stretnutí si ho vytrvalo a s chuťou doberala.

– Páči sa mi, keď z výšky svojho majestátu pozrie na mňa a buď preruší svoj múdry rozhovor so mnou, pretože som hlúpa, buď sa ku mne zníži. Ohromne sa mi páči, keď sa tak zníži! Som nesmierne rada, že ma nemôže cítiť, – vravievala o ňom.

A mala pravdu, lebo Levin ju naozaj nemohol ani cítiť a pohrdal u nej tým, čím sa ona vystatovala a čo pokladala za svoj klad: jej nervozitou, jej prefíkaným pohrdaním a ľahostajnosťou k drsnej životnej realite.

Medzi grófkou Nordstonovou a Levinom sa ustálil vzťah v spoločnosti dosť častý: dvaja ľudia, navonok priateľskí, opovrhujú sebou navzájom natoľko, že sa ani nemôžu voči sebe vážne správať, ba nemôžu sa ani navzájom uraziť.

Grófka Nordstonová sa hneď vrhla na Levina.

– Á! Konstantin Dmitrič! Zase v našom nerestnom Babylone? – zvolala a podala mu drobnú žltú ruku, pripomenúc si, že začiatkom zimy o Moskve povedal, že je to Babylon. – To sa Babylon polepšil, či ste sa vy pohoršili? – dodala a uškrnula sa na Kitty.

– Som polichotený, grófka, že si tak pamätáte moje slová, – odpovedal Levin, ktorý sa už spamätal a pohotovo sa vpravil do svojho žartovno-nepriateľského postoja voči grófkke Nordstonovej. – Zrejme na vás silne zapôsobili.

– Ako inak! Všetko si zapisujem. Kitty, a ty čo, zase si sa bola korčuľovať...? A začala sa zhovárať s Kitty. Čo ako bolo Levinovi trápne teraz odísť, predsa len by bolo ľahšie dopustiť sa tejto netaktnosti, ako ostať celý večer a vidieť Kitty, ktorá občas pozrela na neho, no jeho pohľadu sa vyhýbala. Chcel vstať, ale kňažná si všimla, že je akýsi mlčanlivý, a prihovorila sa mu:

– Nadlho ste prišli do Moskvy? Pracujete, ak sa nemýlim, v zemstve, iste sa nemôžete dlho zdržať.

– Nie, kňažná, už som to nechal, – odpovedal. – Prišiel som len na niekoľko dní.

„Voláčo sa s ním deje,“ pomyslela si grófka Nordstonová a zahľadela sa pozorne do Levinovej strohej, vážnej tváre, „akosi sa zdrža svojich hlbokomyseľných úvah. No veď ho ja vyburcujem. Strašne rada si pred Kitty z neho robím blázna, a aj to veru spravím.“

– Konstantin Dmitrič, – oslovila ho, – vysvetlite mi, prosím vás, ako je to – v takýchto veciach sa vyznáte – u nás v kalužskej dedine chlapi

aj ženy všetko prepili, a teraz nám nič neplatia. Čo máme robiť? A vy si sedliakov neviete vynachváliť.

V tej chvíli vošla ďalšia dáma, Levin vstal.

– Prepáčte, grófka, no ja sa naozaj v tom nevyznám a nič vám nemôžem poradiť, – povedal a obzrel sa na muža v uniforme, ktorý vošiel za dámou.

„To bude vari Vronskij,“ pomyslel si Levin a aby sa o tom presvedčil, pozrel na Kitty. Kitty sa už medzitým stihla pozrieť na Vronského a vzápätí na Levina. A z tohto jediného pohľadu jej očí, čo sa nevdojak rozžiarili, Levin poznal, že Kitty toho človeka miluje, a bolo mu to také jasné, akoby mu to bola povedala. No aký je to vlastne človek?

Teraz už – či to bolo dobre, alebo zle – Levin nemohol neostať, musel zistiť, aký človek je ten, ktorého ona miluje.

Sú ľudia, ktorí pri stretnutí so šťastnejším súperom v akejkoľvek oblasti až priochotne neberú na vedomie jeho dobré stránky a vidia len tie zlé; sú ľudia, ktorí, naopak, až veľmi chcú nájsť v šťastnom súperovi vlastnosti, vďaka ktorým nad nimi zvíťazil, a hľadajú v ňom s clivým bôľom v srdci len a len to dobré. Levin patril k týmto ľuďom. A bez ťažkostí zistil, čo bolo na Vronskom dobré a prítiažlivé. Hneď mu to udrelo do očí. Vronskij bol brunet strednej, pevne stavanej postavy a mal dobrácky peknú, mimoriadne pokojnú a zároveň energickú tvár. V tvári i postave, od krátkych, ostrihaných vlasov a čerstvo vyholenej brady po novučkú uniformu, všetko bolo jednoduché a zároveň elegantné. Dámu pustil vopred a šiel najprv ku kňažnej, potom ku Kitty.

Ako sa k nej blížil, pekné oči sa mu obzvlášť nežne zablykli a s náznakom šťastného, skromne triumfálneho úsmevu – tak sa zdalo Levinovi – sa k nej úctivo a obozretne sklonil a podal jej svoju dosť malú, ale širokú ruku.

So všetkými sa pozdravil, pre každého mal pár slov, sadol si a ani raz nepozrel na Levina, čo z neho nespúšťal oči.

– Dovoľte, aby som vás predstavila, – ozvala sa kňažná a ukázala na Levina. – Konstantin Dmitrič Levin. Gróf Alexej Alexejevič Vronskij.

Vronskij vstal a pozerajúc priateľsky Levinovi do očí, stisol mu ruku.

– Ak sa nemýlim, tejto zimy sme spolu obedovali, – usmial sa svojím prostým a srdečným úsmevom, – ale vy ste potom akosi nečakane odcestovali na dedinu.

– Konstantin Dmitrič nenávidí mesto a opovrhuje ním aj nami, mešťanmi, – podotkla grófka Nordstonová.

– Asi na vás moje slová silne zapôsobili, akosi na ne nemôžete zabudnúť, – povedal Levin, a keď si uvedomil, že sa opakuje, očervenel.

Vronskij pozrel na Levina a grófku Nordstonovú a usmial sa.

– Usadili ste sa na dedine natrvalo? – spýtal sa. – Tak si myslím, že v zime tam musí byť nuda, nie?

– Nie je nuda, ak je robota a ak sa človek sám so sebou nenudí, – prudko odpovedal Levin.

– Mám dedinu rád, – poznamenal Vronskij, ktorý si všimol Levinov tón, ale tváril sa, že nič nezbadal.

– Ale dúfam, gróf, že by ste sa nezahrabali na dedine navždy, – zamiešala sa grófka Nordstonová.

– Ani neviem, ešte som neskúsil dlhšie bývať na dedine. No raz som mal zvláštny pocit, – pokračoval. – Ešte nikde sa mi tak necnelo za dedinou, za ruskou dedinou s krpami a sedliakmi ako v Nizze, kde som trávil s matkou zimu. Nizza ako taká je nudná, však viete. Aj Neapol, Sorrento zaujmú len na krátky čas. A najmä tam sú spomienky na Rusko, a hlavne na dedinu neobyčajne živú. Tak ako...

Pri rozprávaní sa obracal na Kitty i na Levina, striedavo na nich prenášajúc svoj pokojný a priateľský pohľad – vravel zrejme to, čo ho práve napadlo.

Keď si všimol, že grófka Nordstonová chce čosi povedať, zmlkol uprostred slova a pozorne ju vypočul.

Rozhovor neutíchal ani na chvíľu, takže stará kňažná, ktorá vždy mala v zálohe pre prípad, že by nebolo témy, dve delá ťažkého kalibru – klasické a reálne vzdelanie a všeobecnú vojenskú povinnosť – ich nemusela použiť a grófka Nordstonová zasa nemala príležitosť dráždiť Levina.

Levin sa chcel, a nemohol zapojiť do konverzácie, stále si vravel: „Teraz odídem,“ ale neodchádzal, na čosi čakal.

Práve sa hovorilo o krútiacich sa stoloch a duchoch a grófka i Nordstonová, veriaci v špiritizmus, hovorila o zázračných úkazoch, ktorých bola svedkom.

– To ma musíte, grófka, bezpodmienečne vziať so sebou, preboha, zaveďte ma k nim! V živote som nevidel nič neobyčajné, hoci to všade hľadám, – usmial sa Vronskij.

– Dobre, na budúcu sobotu, – súhlasila grófka Nordstonová. – A vy, Konstantin Dmitrič, veríte v niečo také? – spýtala sa Levina.

- Prečo sa ma spytujete? Viete predsa, čo poviem.
- Ale ja chcem počuť vašu mienku.
- Moja mienka je, – odpovedal Levin, – že tie krútiace sa stoly dokazujú, že tá takzvaná vzdelaná spoločnosť nestojí o nič vyššie ako sedliaci. Oni veria v uhrančivé oči, v uriekanie a v čary, a my...
- Vy vari neveríte?
- Nemôžem veriť, grófka.
- No keď som to na vlastné oči videla?
- Aj ženy na dedine rozprávajú, že na vlastné oči videli zmoka.
- Čiže si myslíte, že nehovorím pravdu?

A neveselo sa zasmiala.

– Ale nie, Maša, Konstantin Dmitrič len hovorí, že on nemôže veriť, – zasiahla Kitty, ktorá sa červenala za Levina; keď si to Levin uvedomil, rozčúlil sa ešte väčšmi, chcel čosi povedať, ale Vronskij so svojím veselým, srdečným úsmevom hneď prišiel na pomoc konverzácii, lebo hrozilo, že sa stane neprijemnou.

– Vylučujete akúkoľvek možnosť? – spýtal sa. – Ale prečo? Pripúšťame existenciu elektriny, ktorú nepoznáme; prečo by nemohla byť nová, zatiaľ neznáma sila, čo...

– Keď objavili elektrinu, – skočil mu do reči Levin, – objavili len jav a nevedelo sa, odkiaľ pochádza a aké má účinky, a museli prejsť stáročia, kým pomysleli na jej využitie. U špiritistov, naopak, začnú najprv stolíky písať a duchovia ich navštevovať, a až potom sa vyhlási, že ide o neznámu silu.

Vronskij Levina pozorne počúval, tak ako počúval vždy, očividne zaujatý jeho slovami.

– Áno, ale špiritisti hovoria: nateraz nevieme, aká je to sila, ale sila tu je a účinkuje za takých a takých podmienok. Nech potom vedci objavia, v čom tá sila spočíva. Naozaj neviem, prečo by tu nemohlo ísť o novú silu, ak...

– Nuž preto, – prerušil ho Levin, – že pri elektrine zakaždým, keď sa trie živica o vlnu, dostaví sa známy jav, ale tu nie zakaždým, čiže to nie je prírodný jav.

Vronskij najskôr vycítil, že konverzia nadobúda pre salón privážny ráz, už nič nenamietal a v úsilí zmeniť tému rozhovoru obrátil sa s veselým úsmevom k dámam.

– Poďme to hneď skúsiť, grófka, – začal, ale Levin chcel dopovedať svoju myšlienku.

– Myslím, – pokračoval, – že úsilie špiritistov vysvetľovať svoje zázračné úkazy nejakou novou silou je celkom márne. Hovoria priamo o sile duchovnej a chcú ju podrobiť materiálnemu pokusu.

Všetci už čakali, kedy skončí, a on to vedel.

– A ja si zas myslím, že budete skvelým médiom, – vyhlásila grófka Nordstonová, – máte v sebe čosi vzrušujúce.

Levin otvoril ústa, chcel čosi povedať, očervenel, ale nepovedal nič.

– Poďme hneď vyskúšať tie stoly, kňazná, prosím, – prihovoril sa Vronskij Kitty. – Dovolíte nám, kňazná?

Vronskij vstal a hľadal očami stolík.

Kitty vstala, že poň pôjde, a keď prechádzala okolo Levina, ich pohľady sa stretli. Z celého srdca jej ho bolo ľúto, tým skôr, že ho ľutovala v nešťastí, ktoré sama zapríčinila. „Ak mi môžete odpustiť, prosím, spravte tak,“ hovoril jej pohľad, „som taká šťastná.“

„Všetkých nenávidím, aj vás aj seba,“ odpovedal jeho pohľad a chytil klobúk. No nebolo mu súdené odísť. Len čo chceli zasadnúť ku stolíku a Levin chcel odísť, vošiel starý knieža, pozdravil dámy a obrátil sa k Levinovi.

– Á! – spustil natešene. – Dlho ste tu? Veru som nevedel, že si tu. Veľmi som rád, že vás vidím.

Starý knieža raz Levinovi vykal, raz tykal. Objal ho a zhováral sa s ním a nevšimol si Vronského, ktorý vstal a pokojne čakal, keď ho knieža vezme na vedomie.

Kitty cítila, ako Levin po tom, čo sa stalo, ťažko znáša vlúdne správanie kniežaťa. Aj to videla, ako napokon otec chladne odpovedal na Vronského poklonu a ako Vronskij prívetivo, no nechápavo pozrel na jej otca a márne sa pokúšal uhádnuť, prečo je voči nemu nevraživo naladený, a začervenala sa.

– Knieža, prepust'te nám Konstantina Dmitriča, – zasiahla grófka Nordstonová. – Chceme urobiť pokus.

– Aký pokus? Stoly krútiť? Už mi len prepáčte, dámy a páni, ale podľa mňa hrať sa kolo, kolo mlynské je veselšie, – povedal starý knieža s pohľadom upreným na Vronského, lebo sa domyslel, že on dal k tomu podnet. – V kole mlynskom je aspoň aký-taký zmysel.

Vronskij začudovane pozrel na knieža svojimi tvrdými očami a máličko sa usmejúc, hneď začal s grófkou Nordstonovou hovoriť o veľkom plese, čo sa chystal na budúci týždeň.

– Dúfam, že prídete? – oslovil Kitty.

Hneď ako sa starý knieža odvrátil, Levin nebadane vyšiel zo salónu a posledným dojmom z tohto večera bola usmiata, šťastná Kittina tvár, keď odpovedala Vronskému na otázku o plese.

15

Po večierku rozpovedala Kitty matke, o čom hovorila s Levinom, a odhliadnuc od všetkej ľútosti, ktorú voči nemu cítila, mala radosť z myšlienky, že ju popýtali o ruku. Vôbec nepochybovala, že konala správne. No potom v posteli dlho nemohla zaspáť. Istý dojem ju vytrvalo prenasledoval. Bola to Levinova tvár so stiahnutým obočím, spod ktorého zachmúrene, smutne hľadeli dobré oči – stál vtedy s otcom a díval sa na ňu a Vronského. A prišlo jej ho zrazu tak ľúto, až sa jej slzy vhrnuli do očí. No vzápätí si spomenula na toho, za ktorého ho vymenila.

Živo si predstavila tvrdú, mužnú tvár, vznešený pokoj a dobrotu, čo vyžarovala zo všetkého a ku všetkým; a pripomenula si jeho lásku k sebe a svoju lásku k nemu a zasa jej bolo radostne na duši a už s úsmevom šťastia si položila hlavu na hlavnicu. „Je mi ho ľúto, tak ľúto, ale čo sa dá robiť? Nie som na vine,“ vravela si; vnútorný hlas jej však hovoril niečo iné. Či sa kajala z toho, že Levina zavádzala, či z toho, že ho odmietla – to sama nevedela. No jej šťastie otrávil pochybnosti. „Bože, zmiluj sa, bože, zmiluj sa, bože, zmiluj sa!“ opakovala v duchu, až kým nezaspala.

V tom čase dolu, v malej pracovni kniežaťa, odohrával sa jeden z výstupov, ku ktorým medzi rodičmi často dochádzalo kvôli milovanej dcére.

– Že čo? Nuž to! – vykrikol knieža, rozhodil rukami a rýchlo si zas pritiahol popolkový župan. – To, že nemáte v sebe hrdosť, dôstojnosť, že dcéru zhadzujete, nivočíte týmito nahovárkami, hnusnými, sprostými.

– Ale prosím ťa, pre živého boha, knieža, čo som vlastne vykonala? – vravela kňažná so slzami v hlase.

Prišla celá šťastná a spokojná po rozhovore s dcérou za kniežaťom, aby mu zaželala, ako zvyčajne, dobrú noc, a aj keď mu nemienila povedať o Levinovej ponuke a Kittinom odmietnutí, predsa mu naznačila, že podľa nej je ruka v rukáve a že sa o všetkom s konečnou platnosťou rozhodne po príchode Vronského matky. A vtedy, pri týchto slovách knieža vybuchol a začal vykrikovať neprítožnosti.

– Čo ste vykonali? Nuž aby ste vedeli: po prvé, chytáte ženícha a celá Moskva bude o tom hovoriť, a oprávnene. Keď už usporadúvate večierky, tak pozývajte všetkých, a nie vyhliadnutých ženíchov. Pozvite všetkých tých ťuťmákov (tak volal knieža moskovských mladíkov), pozvite klaviristu a nech tancujú, a nie tak ako dnes – kandidátov na ženbu a dávať to dokopy. Už len pozeráť na to sa mi hnusí; ale vy ste dosiahli svoje: pobláznili ste dievča. Levin je sto ráz lepší. A tamten je petrohradský panák, takých stroje vyrábajú, a všetci sú na jedno kopyto a všetci pľuháci. A čo by aj bol rodom princ, moja dcéra nie je na nikoho utisnutá.

– Ale čo som spravila ja?

– To... – s hnevom vykrikol knieža.

– Jedno viem, ak dáme na teba, – prerušila ho kňažná, – nikdy dcéru nevydáme. A keď je tak, odíďme na dedinu.

– Veru radšej odíďme.

– Počúvaj teda. Či ja niekomu nadbieham? Ani trošku. Mladý človek, a veľmi súci mladý človek, sa zaľúbil, a Kitty, zdá sa...

– To je to, vám sa zdá! A keď sa Kitty naozaj zaľúbi a jemu sa chce asi tak ženiť ako mne...? Bože! Čoho som sa dožil... „Ach, špiritizmus, ach, Nizza, ach, na plese...“ – A knieža v úsilí napodobniť ženu robil pri každom slove pukerlíky. – A čo ak budeme strojcami Katenkinho nešťastia, ak si naozaj vezme do hlavy...

– Ale prečo si to myslíš?

– Ja si to nemyslím, ja to viem; na to máme oči my, a nie ženské. Vidím človeka s vážnymi úmyslami, a to je Levin, a vidím toho vtáčika, toho šviháka, čo ide len za zábavou.

– Nuž, keď si ty raz niečo vezmeš do hlavy...

– Však si ty spomenieš, ale bude neskoro ako pri Dašenke.

– No dobre, dobre, nehovorme už o tom, – zadržala ho kňažná, keď si spomenula na nešťastnú Dolly.

– Výborne, dobrú noc!

A manželia sa navzájom prežehnali, pobožkali a rozišli s pocitom, že každý zotráva na svojom stanovisku.

Kňažná bola sprvu skalopevne presvedčená, že dnešný večer rozhodol o Kittinom osude a že nemôže byť pochybností o úmysloch Vronského; mužove slová ju zasa rozrušili. A keď prišla do svojej izby, v strachu pred neznámou budúcnosťou si práve tak ako Kitty v duchu povedala: „Bože, zmiluj sa, bože, zmiluj sa, bože, zmiluj sa!“

Vronskij nepoznal rodinný život. Jeho matka, v mladosti oslňujúca žena a dáma veľkého sveta, mala ako vydatá, a najmä neskôr, plno ľúbostných románov, o ktorých vedela celá spoločnosť. Na otca sa skoro nepamätal a výchovu dostal v Pážacej škole.

Zo školy vyšiel ako úspešný mladý dôstojník a hneď zapadol do koľají, ktoré vyšliapali bohatí petrohradskí dôstojníci. Aj keď občas chodil do petrohrskej spoločnosti, jeho milostné záujmy boli mimo spoločnosti.

Po samopašnom, neviazanom živote v Petrohrade zažil v Moskve po prvý raz čaro zblíženia sa s pôvabnou a naivnou dievčinou z vysokej spoločnosti, ktorá sa doňho zaľúbila. Ani vo sne si nepomyslel, že by mohlo byť niečo nesprávne v jeho vzťahu ku Kitty. Na plesoch tancoval zväčša s ňou; chodieval do domu jej rodičov. Hovoril jej to, čo sa v spoločnosti obyčajne hovorí, kadejaké pletky, no hovoril ich nechtiac tak, že mali pre Kitty zvláštny zmysel. Aj keď jej nepovedal nič také, čo by nemohol povedať pred všetkými, cítil, že Kitty je od neho čoraz závislejšia, a čím si v tom bol istejší, tým mu to bolo príjemnejšie a jeho city nežnejšie. Nevedel, že spôsob, akým koná, má určitý názov, že je to zavádzanie dievčat bez úmyslu ženiť sa a že zavádzanie dievčat patrí k nečestnostiam, aké úspešní mladí muži, akým je aj on, bežne páchajú. Jemu sa zdalo, že na tento pôžitok prišiel prvý, a vo svojom objave sa priam vyžíval.

Keby tak bol mohol počuť, o čom sa jej rodičia v ten večer zhovárali, keby bol mohol posúdiť vec z hľadiska jej rodiny a poznať, že Kitty bude nešťastná, ak si ju nevezme, bol by sa veľmi začudoval a neuveril by tomu. Nemohol veriť, že by to, čo poskytovalo taký veľký a ušľachtilý pôžitok jemu, a hlavne jej, mohlo byť zlé. Ešte menej by uveril, že sa musí ženiť.

Oženiť sa neprichádzalo preňho vôbec do úvahy. Nielenže nemal rád rodinný život, ale v rodine, a predovšetkým v manželovi, videl, podľa všeobecného názoru sveta neženatých, v ktorom žil, niečo cudzie, nepriateľské, no nadovšetko – smiešne. Hoci Vronskij ani netušil, čo hovorili Kittini rodičia v ten večer, keď odišiel od Ščerbackovcov, zistil, že tajomné duševné puto medzi ním a Kitty zosilnelo dnes večer natoľko, že treba čosi robiť. Ale čo by sa tak dalo a malo robiť, nevedel.

„Úžasné na tom je,“ rozmýšľal, keď sa vracal od Ščerbackovcov a odnášal si od nich ako vždy lahodivý pocit čistoty a sviežosti,

prameniáci čiastočne aj z toho, že celý večer nefajčil, a súčasne nový pocit dojatia z jej lásky, „úžasné na tom je, že ani ja som nič nepovedal, ani ona, a predsa sme si v tej nenápadnej reči pohľadov a intonácií tak rozumeli, že mi dnes jasnejšie ako kedykoľvek predtým naznačila, že ma miluje. A ako chutne, prsto, a čo je hlavné, dôverčivo! Pripadá mi lepší, čistejší. Cítim, že mám srdce a je vo mne veľa dobrého. Tie chutné, zaľúbené oči! Keď povedala: *a ešte ako...*!

Tak teda čo? Nuž nič. Mne je dobre, jej je dobre.“ A začal rozmýšľať, kde by tak zakončil dnešný večer.

Predstavil si miesta, kam by sa mohol dať odviezť. „Do klubu? Partia beziga, šampanské s Ignatovom? Nie, ta nepôjdem. Château des fleurs, tam nájdem Oblonského, kuplety, kankán. Nie, už mi to lezie krkom. Práve zato mám rád Ščerbackovcov, že sa tam stávam lepším. Pôjdem domov.“ Šiel rovno do svojej izby v hoteli Dussot, dal si doniesť večeru, potom sa zobliekol a len čo položil hlavu na hlavnicu, zaspal tvrdým a pokojným spánkom ako zvyčajne.

17

Na druhý deň o jedenástej predobedom šiel Vronskij na stanicu Petrohradskej železnice matke naproti a prvá osoba, ktorú na schodoch veľkého schodišťa stretol, bol Oblonskij, čakal tým istým vlakom sestru.

– Á! Vaša jasnosť! – zavola Oblonskij. – Na koho čakáš?

– Na matku, – odpovedal s úsmevom ako všetci, čo sa stretali s Oblonským, stisol mu ruku a spolu s ním vyšiel hore. – Teraz má prísť z Petrohradu.

– A ja som ťa čakal do druhej. Kam si šiel od Ščerbackovcov?

– Domov, – odpovedal Vronskij. – Ak sa mám priznať, včera som sa po návšteve u Ščerbackovcov tak dobre cítil, že sa mi nikde nechcelo chodiť.

– Bujné kone poznám podľa strunistého kroku, zaľúbeného mládenca podľa smútku v oku, – zadeklamoval Stepan Arkadjič presne tak ako predtým pred Levinom.

Vronskij sa usmial s výrazom, že síce nepopiera, ale hneď začal o inom.

– A ty koho čakáš? – spýtal sa.

– Ja? Istú rozkošnú dámu, – odpovedal Oblonskij.

– Pozrime sa!

– Honni soit qui mal y pense!⁶ Sestru Annu.
 – Ach, Kareninovú?
 – Poznáš ju, nie?
 – Asi poznám. Alebo nie... Vlastne ani neviem, – roztržito odpovedal Vronskij a hmlisto si vybavoval pri mene Kareninová čosi upäté a nudné.
 – No Alexeja Alexandroviča, môjho slovutného švagra, iste poznáš! Toho pozná celý svet.
 – Totiž poznám ho z rečí a z videnia. Viem, že je múdry, vzdelaný, čosi ako svätec... Ale vieš, nie je to... not in my line⁷, – povedal Vronskij.
 – Áno, je to výnimočný človek; trošku konzervatívny, ale inak skvelý, – poznamenal Stepan Arkad'jič, – skvelý človek.
 – Tým lepšie preňho, – usmial sa Vronskij. – Á, tu si, – oslovil matkinho starého lokaja, ktorý stál pri dverách, – pod' sem.
 Vronskému bol Stepan Arkad'jič v poslednom čase bližší nielen preto, že bol všeobecne obľúbený, ale aj preto, že si ho v predstavách spájal s Kitty.
 – Tak ako, urobíme v nedeľu tú slávnostnú večeru pre našu primadonu? – spýtal sa a s úsmevom sa do neho zavesil.
 – Určite. Ja na to povyberám. Ozaj, zoznámil si sa včera s mojím kamarátom Levinom? – spýtal sa Stepan Arkad'jič.
 – Pravdaže. No odišiel akosi zavčasu.
 – Je to výborný chlapec, – pokračoval Oblonskij. – Súhlasíš?
 – Neviem, – odpovedal Vronskij, – ale vo všetkých Moskovčanoch, pravda, okrem tých, s ktorými sa zhováram, – vsunul žartovne, – je čosi príkre. Večne sa vzpierajú, zlostia, akoby stále chceli čosi dať najavo...
 – To je veru pravda, – veselo sa zasmial Stepan Arkad'jič.
 – Príde už skoro? – oslovil Vronskij železničiara.
 – Už má hlásený príchod, – odpovedal železničiar.
 Že sa vlak blíži, bolo čoraz zrejmejšie z rušných príprav na stanici, zriadenci pobehovali, zjavili sa žandári a železniční zamestnanci, aj tí, čo čakali cestujúcich. Cez clonu mrazivej pary bolo vidieť robotníkov v krátkych kožuchoch a v mäkkých kapcoch, čo prechádzali cez odbočujúce koľajnice. Bolo počuť, ako hvízda lokomotíva a ako sa po koľajniciach kdesi v diaľke šinie čosi ťažké.

⁶ Hanba tomu, kto si to zle vysvetľuje! (franc.)

⁷ nie je to môj odbor (angl.)

– A veru nesprávne, – začal opäť Stepan Arkad’jič, ktorý horel túžbou prezradiť Vronskému Levinove úmysly pokiaľ ide o Kitty. – Veru nesprávne si ohodnotil môjho Levina. Je veľmi nervózny a býva aj nepríjemný, to je pravda, ale zato niekedy vie byť neobyčajne milý. Je to taká poctivá, úprimná povaha, a srdce má zo zlata. No včera bola zvláštna príčina, pokračoval s veľavýznamným úsmevom Stepan Arkad’jič, ktorý celkom zabudol, že len včera prechovával k tomuto svojmu priateľovi úprimné sympatie, teraz prechovával sympatie tiež, lenže k Vronskému. – Áno, mal príčinu byť neobyčajne šťastný, alebo neobyčajne nešťastný.

Vronskij zastal a rovno sa spýtal:

– O čo vlastne ide? Nebodaj popýtal tvoju belle soeur⁸ o ruku...?

– Prečo nie? – pokračoval Stepan Arkad’jič. – Včera sa mi čosi také marilo. A ak včera zavčasu odišiel a bol zlej vôle, je to isté... Už ju tak dlho miluje, veľmi ho ľutujem.

– Teda tak...! Podľa mňa môže Kitty rátať aj s lepšou partiou, – Vronskij vypol hrud’ a pokračoval v prechádzke po nástupišti. – Napokon, nepoznám ho, – dodal. – Veru, je to ťažká situácia! Preto aj väčšina dáva prednosť kurtizánam. Tam neúspech dokazuje len toľko, že si nemal dosť peňazí, ale tu – tu ti ide o dôstojnosť. – No, vlak je tu.

V diaľke už naozaj hvízдалa lokomotíva. O chvíľu sa nástupište otriaslo a prehrmela lokomotíva, vyfukujúc paru, ktorú mráz zrážal k zemi, s pákou na strednom kolese, čo sa pomaly a rytmicky krčila a vystierala a s ukláňajúcim sa rušňovodičom, zababušeným a celým zasrieneným; za tenderom, ktorý čoraz zriedkavejšie, no o to silnejšie otriasal nástupišťom, prešiel batožinový vozeň s kňučiacim psom; napokon sa priblížili osobné vozne, trhli sa a znehybneli.

Driečny sprievodca zapískal, keď bol vlak ešte v pohybe, potom zoskočil na nástupište a po ňom začali vystupovať netrpezliví cestujúci: gardový dôstojník rovný ako svieca s prísnyim pohľadom; vrtký, usmiaty kramár s kabelou; sedliak s vrecom cez plece.

Vronskij stál pri Oblonskom, obzeral si vozne a vystupujúcich ľudí a na matku celkom zabudol. To, čo sa práve dozvedel o Kitty, ho vzrušovalo a tešilo. Mimovoľne sa vystrel, oči sa mu zaligotali. Prichodil si ako víťaz.

– Grófká Vronská je v tomto kupé, – oznámil driečny sprievodca, keď pristúpil k Vronskému.

⁸ švagrínú (franc.)

Sprievodcove slová ho vyburcovali a donútili, aby si spomenul na matku a na nadchádzajúce stretnutie s ňou. Vo svojom vnútri si matku nevážil a – hoci túto skutočnosť nerozoberal – nemal ju rád, i keď podľa názoru ľudí, s ktorými žil, a pri svojej výchove si nemohol predstaviť k matke iný vzťah ako nanajvýš oddaný a úctivý, navonok o to oddanejší a úctivejší, o čo si ju v svojom vnútri menej vážil a miloval.

18

Vronskij vošiel za sprievodcom do vozňa a pri vchode do kupé zastal, aby sa vystúpil dáme, čo práve vychádzala. Vronskému, človeku spoločensky zbehlému, stačil jediný pohľad, aby ju zaradil do vyššej spoločnosti. Ospravedlnil sa a už chcel vojsť do kupé, keď zrazu pocítil neodolateľné želanie ešte raz na ňu pozrieť – nie preto, že bola krásna, nie pre jej eleganciu a nevtieravý pôvab, čo vyžarovali z celej jej postavy, ale preto, že keď prechádzala popri ňom, bolo vo výraze jej milej tváre čosi mimoriadne nežné a láskavé. Keď sa obzrel, obzrela sa aj ona. Jej iskrivé sivé oči, v obrube hustých mihalníc až čierne, utkveli mu priateľsky a pozorne na tvári, akoby ho spoznávala, a hneď sa preniesli na hrnúci sa dav, akoby kohosi hľadala. Ten krátky pohľad stačil, aby si Vronskij všimol tajenú živosť, čo sa jej odzrkadľovala na tvári a pohrávala medzi iskrivými očami a ledva badateľným úsmevom, vlniacim jej červené ústa. Akoby jej bytosť prekypovala čímisi, čo sa nezávisle od nej odrážalo raz v ligote očí, raz v úsmeve. Zámerne stlmila jas v očiach, ale žiaril proti jej vôli v ledva badateľnom úsmeve.

Vronskij vošiel do kupé. Matka, chudá starena s čiernymi očami a s lokňami, zadívala sa na syna prižmúrenými očami a s miernym úsmevom na tenkých perách. Vstala zo sedadla, kabelku dala chyžnej, synovi podala malú, chudú ruku, a keď sa k nej sklonil, zdvihla mu hlavu a pobožkala ho na tvár.

– Telegram si dostal? Zdravý si? No chvalabohu.

– Aká bola cesta, dobrá? – spýtal sa syn, keď si k nej sadol, a nevdojak načúval ženskému hlasu spoza dverí. Vedel, že hlas patrila dáme, ktorú stretol pri vchode.

– Aj tak s vami nesúhlasím, – vravela práve.

– Petrohradský názor, milostivá pani.

– Nie petrohradský, jednoducho ženský, – odpovedala.

– Tak ja pôjdem, dovoľte pobožkať vám ruku.

– Do videnia, Ivan Petrovič. A pozrite, či tu niekde nemám brata, pošlite ho za mnou, – povedala už pri dverách a znova vošla do kupé.

– Našli ste brata? Áno? – spýtala sa jej Vronského matka. Teraz už Vronskij vedel, že je to Anna Kareninová.

– Váš brat je tu, – povedal vstávajúc. – Prepáčte, že som vás hneď nespoznal, ale vtedy sme sa videli len krátko, – pokračoval Vronskij s úklonom, – a iste sa ani vy na mňa nepamätáte.

– Nie, ale bola by som vás spoznala, lebo sme sa s vašou mamičkou celou cestou vari o inom nezhovárali ako o vás, – odpovedala a konečne dovolila, aby sa živost', čo sa drala na povrch, prejavila v úsmeve. – A môj brat nechodí a nechodí.

– Pohľadaj ho, Al'osa, – ozvala sa stará grófka. Vronskij zišiel na nástupište a zavolať:

– Oblonskij! Sem!

No Anna Kareninová brata nevyčkala; keď ho uvidela, vystúpila pevným, ľahkým krokom z vozňa. A len čo brat k nej pristúpil, pritiahla si ho rýchlo k sebe pohybom, ktorý Vronského prekvapil svojou prudkosťou aj grációznosťou, objala ho ľavou rukou okolo hrdla a vrúcne pobožkala. Vronskij nespúšťal z nej oči a usmieval sa, sám nevediac čomu. No potom si uvedomil, že ho čaká matka, a tak sa zasa vrátil do vozňa.

– Veľmi chutná, však? – spýtala sa grófka o Anne Kareninovej. – Jej muž ju usadil ku mne, bola som tomu veľmi rada. Celou cestou sme sa zhovárali. No a ty, ako počúvam... vous filez le parfait amour. Tant mieux, mon cher, tant mieux.⁹

– Neviem, na čo narážate, maman, – odpovedal syn chladne, – môžeme ísť, maman.

Anna Kareninová sa vrátila do kupé rozlúčiť sa s grófkou.

– Tak vidíte, grófka, vy ste si našli syna a ja brata, – zvolala veselo. A moje historky sa už aj tak vyčerpali; ďalej by som vám nemala čo rozprávať.

– Ale ba, – zaprotetovala grófka a chytila ju za ruku, – s vami by som mohla ísť aj okolo sveta a nenudila by som sa. Patríte k tým milým ženám, s ktorými je príjemné aj sa zhovárať, aj mlčať. A na synčeka už, prosím vás, nemyslíte, aj tak sa to nedá – byť vždy spolu.

Anna Kareninová stála nepohnute, nápadne vzpriamená, oči sa jej usmievali.

⁹pestuješ stále tú platonickú lásku. Tým lepšie, môj milý, tým lepšie. (franc.)

– Anna Arkadievna, – začala grófka vysvetľovať synovi, – má osemročného synčeka, ak sa nemýlim, dosiaľ boli stále spolu, a teraz ju veľmi trápi, že odcestovala.

– Veru, po celý čas sme s grófkou hovorili ja o svojom synovi, grófka o svojom, – prikývla Anna Kareninová a jej tvár zasa ožiaril úsmev, úsmev láskavý, platiaci jemu.

– To ste sa museli veľmi nudiť, – a bleskovo, ešte v letku chytil loptičku koketérie, ktorú mu hodila. No zrejme nechcela pokračovať týmto tónom a oslovila starú grófkou:

– Som vám taká vd'ačná. Ani neviem, ako mi včerajšok ubehol. Do videnia, grófka.

– Zbohom, milá moja, – odpovedala grófka. – Nože nech vás pobozkám na tú peknú tváričku. A bez príkras, rovno ako stará žena vravím, že ste mi prirástli k srdcu.

Aj keď to bola veľmi ošúchaná fráza, Anna Kareninová zrejme nepochybovala o jej pravdivosti a potešila sa. Celá červená sa mierne ku grófke naklonila a nastavila tvár grófkyným perám, potom sa vzpriamila a s úsmevom, čo jej pohrával medzi očami a ústami, podala ruku Vronskému. Stisol tú podávanú malú ruku a potešil sa ako niečomu výnimočnému, keď mu aj ona ruku energicky, mocne a smelo potriasla. Vyšla rýchlo z kupé – na svoju dosť plnú postavu mala napodiv ľahkú chôdzu.

– Veľmi chutná, – podotkla stará grófka.

To isté si myslel aj jej syn. Sprevádzal Annu pohľadom dovtedy, kým nezmizla jej grációzna postava, a úsmev mu neschádzal z tváre. Cez oblok videl, ako pristúpila k bratovi a s rukou na jeho ruke čosi živo hovorila – zrejme to nemalo s ním, s Vronským, nič spoločné, a to ho zamrzelo.

– Tak, maman, ste už celkom zdravá? – obrátil sa k matke.

– Všetko v poriadku, výborne sa cítim. Alexander bol veľmi milý. Aj Mária opeknela. Veľmi príťažlivá žena.

A zase začala rozprávať o tom, čo ju najväčšmi zaujímalo, o vnukových krstínach, pre ktoré prišla do Petrohradu, a o osobitnej priazni, ktorú panovník preukazuje staršiemu synovi.

– Tamto je Lavrentij, – zvolal Vronskij, – teraz by sme mohli ísť, ak sa vám bude páčiť.

Starý hlavný lokaj, čo cestoval s grófkou, zjavil sa v kupé a oznámil, že všetko je hotové, a grófka vstala pripravená na odchod.

– Poďme, teraz je málo ľudí, – povedal Vronskij. Mladá chyžná vzala kabelku a psíka, hlavný lokaj a zriadenec ostatnú batožinu.

Vronskij chytil matku pod pazuchu; už vystupovali z vlaku, keď vtom okolo nich prebehlo zopár ľudí s vyplašenými tvármi. Medzi nimi bežal aj prednosta stanice v čiapke zvláštnej farby. Muselo sa stať čosi nezvyčajné. Všetci ľudia od vlaku sa hrnuli dozadu.

– Čo...! Čo...? Kde...? Hodil sa...! Rozmliádzilo ho...! – bolo počuť, keď ľudia prebiehali okolo.

Aj Stepan Arkadžič a jeho sestra, s ktorou sa držal pod pazuchy, sa vrátili s vyľakanými tvármi a zastali, vystupujúc sa ľudom, pred vozňom.

Dámy vošli zase dnu a Vronskij so Stepanom Arkadžičom šli za ostatnými, aby sa prezvedeli o podrobnostiach nešťastia.

Traťový strážnik, či už opitý, alebo priveľmi zababušený pre veľký mráz, nepočul vlak, a ten ho pri cúvaní zrazil.

Dámy sa dozvedeli od hlavného lokaja tieto podrobnosti ešte prv, ako sa Vronskij s Oblonským vrátili.

Obaja, Oblonskij a Vronskij, videli zahalenú mŕtvolu. Oblonskij viditeľne trpel. Mraštil sa a nemal vari ďaleko od plaču.

– Bože, aká hrôza! Och, Anna, keby si to bola videla! Aká hrôza! Vronskij mlčal, jeho pekná tvár bola vážna, no celkom pokojná.

– Och, keby ste to boli videli, grófka, – vravel Stepan Arkadžič. – A jeho žena je tu... Strach na ňu pozrieť... Hodila sa na telo. Vraj sám živil celú rodinu, a početnú. Hrôza!

– Nedalo by sa pre ňu niečo spraviť? – vzrušene zašepkala Anna Kareninová.

Vronskij pozrel na ňu a rýchlo vyšiel von.

– Hneď prídem, mami, – dodal medzi dvermi.

Keď sa o niekoľko minút vrátil, Stepan Arkadžič už grófke rozprával o novej speváčke, a grófka sa netrpezlivo obzerala na dvere, čakajúc syna.

– Teraz môžeme ísť, – povedal Vronskij, keď vošiel.

Pobrali sa spoločne. Vronskij šiel s matkou prvý. Za nimi Anna Kareninová s bratom. Pri vchode dohonil Vronského prednosta stanice.

– Môjmu zástupcovi ste dali dvesto rubľov. Môžete láskavo povedať, komu sú určené?

– Predsa vdove, – Vronskij stisol plecami. – Že sa vôbec spytujete.

– Vy ste jej dali peniaze? – vykrikol zozadu Oblonskij, pričom stisol sestre ruku, a dodal: – To je výborné, výborné! No nie je to skvelý chlapec? Moja úcta, grófka.

A zastal aj so sestrou, museli ešte pohľadať Anninu chyžnú. Keď vyšli pred stanicu, koč Vronskovcov bol už preč. Ľudia, čo vychádzali, hovorili ešte stále o nešťastí.

– Taká príšerná smrť! – vravel práve akýsi pán, keď šiel okolo. – Vraj bol na dva kusy.

– Podľa mňa, naopak, tá najľahšia, okamžitá, – poznamenal druhý.

– Že niečo proti tomu neurobia, – vravel tretí.

Anna Kareninová si sadla do koča a Stepan Arkadjič s údivom zistil, že sa jej chvejú pery a len horko-t ťažko zdržiava slzy.

– Čo je, Anna? – spýtal sa, keď už kus cesty prešli.

– Zlé znamenie.

– To sú mi reči! – zvolal Stepan Arkadjič. – Hlavná vec, že si prišla. Keby si vedela, aké nádeje do teba vkladám!

– Dávno sa poznáš s Vronským? – spýtala sa.

– Áno. Vieš, dúfame, že si vezme Kitty.

– Hej? – ticho povedala Anna. – Ale teraz sa pozhovárajme o tebe, – dodala a potriasla hlavou, akoby sa fyzicky zbavovala zbytočnej záťaže. – Ako je to vlastne s tebou? Tvoj list som dostala a tu ma máš.

– Áno, ty si moja posledná nádej, – priznal Stepan Arkadjič.

– Tak mi všetko pekne porozprávaj.

A Stepan Arkadjič rozprával.

Pred domom Stepan Arkadjič sestru vysadil, vzdychol si, stisol jej ruku a šiel do úradu.

19

Keď Anna vošla do malého salóna, Dolly tam sedela s tučným plavým chlapčekom, čo sa už teraz ponášal na otca, a skúšala ho úlohu z francúzskej čítanky. Chlapček čítal a krútil gombičkou na blúzočke v úmysle ju odtrhnúť: aj tak už visela len na jednej nitke. Mama už niekoľko ráz ruku odtiahla, ale bucl'atá ručička zasa len chytila gombičku. Mama napokon gombičku odtrhla a vložila si ju do vrecka.

– Drž ruky pokojne, Griša, – povedala a zase sa pribrala do deky, dávnej roboty, za ktorou vždy siahala v ťažkých chvíľach; i teraz pri háčkovaní nervózne naberala priadzu na prst a počítala očká. Hoci včera odkázala mužovi, že ju do toho nič, či jeho sestra príde, alebo nie, predsa len všetko prichystala a celá vzrušená čakala na príchod švagrinej.

Dolly bola zdeptaná žiaľom, na iné ani nemyslela. Jednako nezabúdala, že Anna, jej švagriná, je manželkou jednej z najvýznačnejších petrohradských osobností a petrohradská grande dame. A vďaka tomu nesplnila, čo mužovi sľúbila, totiž nezabudla, že švagriná príde. „Napokon, Anna za nič nemôže,“ rozmýšľala Dolly. „Viem o nej len to najlepšie a voči mne bola vždy láskavá a priateľská.“ Pravda, pokiaľ si spomínala na dojmy z návštevy u Kareninovcov v Petrohrade, ich domácnosť sa jej nepáčila; v celom spôsobe ich rodinného života bolo čosi falošné. „Prečo by som ju vlastne neprijala? Len nech ma nezačne utešovať!“ rozmýšľala Dolly. „Všetko utešovanie a dohováranie a kresťanské odpustenie – o tom všetkom som sa už narozmýšľala až-až a všetko je to nanič.“

Po všetky tieto dni bola Dolly sama s deťmi. Hovoriť o svojom žiali nechcela, a s týmto žiaľom v sebe hovoriť o veciach vedľajších nemohla. Vedela, že sa Anne tak či onak so všetkým zverí, a raz ju tešila myšlienka, ako jej všetko rozpovie, raz ju zlostilo, že bude musieť hovoriť o svojom ponížení s ňou, jeho sestrou, a počúvať jej presviedčajúce a utešujúce frázy, iste už vopred prichystané.

Pozerala na hodinky a čakala ju každú minútu, no ako sa často stáva, prepásla práve tú, keď hosť prišiel, nepočula totiž zvonit’.

Keď začula šuchot šiat a ľahké kroky už vo dverách, obzrela sa a na utrápenej tvári sa jej nechtiac neodzrkadlila radosť, ale údiv. Vstala a objala švagrinú.

– Už si tu? – zvolala a pobožkala ju.

– Dolly, aká som rada, že ťa vidím!

– Aj ja som rada, – pokračovala Dolly s mdlým úsmevom a usilovala sa z Anninho výrazu vyčítať, či už to vie. „Iste vie,“ pomyslela si, keď postrehla v Anninej tvári súcit. – Hádam podme, zavediem ťa do tvojej izby, – dodala v úsilí oddialiť dôverný rozhovor, nakoľko sa len dá.

– To je Griša? Bože dobrý, ako len narástol! – zvolala Anna a božkala ho, nespúšťajúc oči z Dolly; zrazu sa zháčila a začervenala. – Prosím ťa, radšej ostaňme tu.

Zložila si šatku, a keď skladala klobúk, zachytil sa jej o prameň čiernych kučeravých a bohatých vlasov, takže musela trhnúť hlavou, aby si vlasy oslobodila.

– Priam žiaríš šťastím a zdravím! – poznamenala Dolly skoro závistlivo.

– Ja...? Áno, – povedala Anna. – Bože môj, Taňa! Vrstovníčka môjho Seriožku, – dodala, obracajúc sa k dievčatku, čo medzitým

vbehlo. Zdvihla ju k sebe a pobožkala. – Krásne dievčatko, stelesnená krása! Ukáž mi ich všetky.

Deti do radu vymenovala a pamätala si nielen ich mená, ale aj roky, mesiace, povahy a choroby, a to Dolly nemohla neoceniť.

– No tak poďme za nimi, – pristala. – Vasia teraz spí, škoda.

Keď si pozreli deti, sadli si, už samy, v jedálni ku káve. Anna chytila táčnu, ale potom ju odtisla.

– Dolly, – začala, – viem to už od neho. Dolly chladne pozrela na Annu. Teraz čakala tie pokrytecky utešujúce frázy; lenže Anna nič podobné nepovedala.

– Dolly, srdiečko! – zvolala. – Nechcem jeho obhajovať, ani teba utešovať; to sa nedá. Jednoducho mi ťa je, dušička moja, ľúto, ľúto z celého srdca!

Spoza hustých mihalníc iskrivých očí jej zrazu vyhrkli slzy. Presadla si bližšie k švagrinej a chytila jej ruku drobnou energickou rukou. Dolly sa neodtiahla, ale tvárila sa ešte stále upäto. Ozvala sa:

– Mňa utešiť nie je možné. Po tom, čo sa stalo, je všetko stratené, je koniec!

A len čo to vyslovila, výraz jej tváre náhle zmäkol. Anna zdvihla jej chudú, kostnatú ruku a božkala ju:

– No, Dolly, čo robiť, čo robiť? Ako čo najsprávnejšie konať v tejto hroznej situácii? O tom treba porozmýšľať.

– Všetkému je koniec, to je všetko, – povedala Dolly. – A najhoršie je, že ho nemôžem opustiť; sú tu deti, som viazaná. A s ním žiť nemôžem, už len pozeráť naňho sú pre mňa muky.

– Dolly, srdiečko, on mi o tom hovoril, ale ja to chcem počuť od teba, porozprávaj mi všetko.

Dolly pozrela na ňu spýtavo.

Nepredstieraná účasť a láska sa zrkadlili na Anninej tvári.

– Dobre teda, – rozhodla sa náhle. – No od začiatku. Ty predsa vieš, ako som sa vydávala. Pri maminej výchove som bola nielen nevinná, ale aj hlúpa. Nič som nevedela. Muži vraj rozprávajú ženám, ako žili pred sobášom, ale Stiva... – opravila sa, – Stepan Arkadžič mi nepovedal nič. Asi mi neuveríš, ale doteraz som si myslela, že som jediná žena, ktorú poznal. Tak som žila osem rokov. Chápeš, nielenže som netušila neveru, ale celkom som ju vylučovala, a tu zrazu, predstav si, s takýmito predstavami ocitnúť sa v tej hrôze, v tom hnuse... Musíš ma chápať. Byť si istá svojím šťastím, a tu... – pokračovala Dolly, zadržajúc vzlyky, – dostať do rúk list... jeho list milenke, našej vychovávateľke. Nie, je to priveľmi strašné! – Rýchle vytiahla

vreckovku a zakryla si ňou tvár. – Nejaké chvíľkové vzplanutie by som ešte vedela pochopiť, – pokračovala po chvíli, – ale podvádzať ma premyslene, prefíkane... a s kým...? Byť naďalej mojím mužom popri tej... to je hrozné! Ty to nemôžeš pochopiť...

– Ale áno, chápem! Chápem, drahá Dolly, chápem, – vravela Anna a stískala jej ruku.

– A myslíš, že chápe celú hrôzu mojej situácie? – pokračovala Dolly. – Ani najmenej! Je šťastný a spokojný.

– Ó, to nie! – rýchlo ju prerušila Anna. – Je úbohý, skrúsený...

– Je on vôbec toho schopný? – prerušila ju Dolly a pozorne sa zahľadela švagrinej do tváre.

– Áno, poznám ho. Keď som ho uvidela, nemohla som ho neľutovať. Obe ho poznáme. Je dobrý, ale hrdý, a teraz ponížený do prachu. Čo ma najväčšmi došlo (a tu Anna uhádla, čo mohlo najviac dojsť Dolly) ... trápia ho dve veci: hanbí sa pred deťmi a že ti on, ktorý ťa má rád... áno, áno, nadovšetko rád, – nedovolila švagrinej, aby ju prerušila, a rýchlo pokračovala, – tak kruto ublížil. „Nie, nie, neodpustí mi,“ hovorí stále.

Dolly zadumane pozerala do prázdna a počúvala švagrínú.

– Áno, viem, musí to byť preňho strašné: vinníkovi je vždy horšie ako nevinnému, – ozvala sa, – ak cíti, že je príčinou nešťastia. Ale ako odpustiť, ako mu mám byť zasa ženou po nej? Spoločný život bude pre mňa utrpením najmä preto, že milujem svoju bývalú lásku k nemu...

A vzlykot pretrhol jej slová.

No akoby naschvál, zakaždým, keď sa rozcitlivela, začala zasa o tom, čo ju popudzovalo.

– Ved' ona je mladá, krásna, – pokračovala. – A vieš, Anna, kto pripravil o mladosť a krásu mňa? On a jeho deti. Svoje som si odslúžila a pri tej službe som o všetko prišla, a teraz mu je, prirodzene, svieže stvorenie ľahkých mravov milšie. Asi sa o mne zhovárali, alebo ešte horšie, mlčali o mne, chápeš? – V očiach sa jej opäť zablysla nenávisť. – A po tom všetkom mi ide hovoriť... Môžem mu ešte veriť? Nikdy. Všetkému je koniec, všetkému, čo mi bolo útechou, odplatou za námahu, trápenie... Veríš mi? Práve som sa učila s Grišom: predtým som to robievala rada, teraz to bolo pre mňa utrpenie. Načo sa starám, namáham? Načo sú vôbec deti? Hrozné je, že sa vo mne čosi zlomilo a namiesto lásky, nežnosti cítim k nemu len zlobu, áno, zlobu. Zabila by som ho a...

– Dušička, Dolly, chápem ťa, ale netrýzni sa. Si urazená, rozčúlená a veľa vecí vidíš v nesprávnom svetle.

Dolly stíchla, chvíľu obe mlčali.

– Čo mám robiť, Anna, porozmýšľaj, pomôž. Všetko som premyslela, nijaké východisko nevidím.

Anna nemohla nič vymyslieť, ale každé slovo, každý výraz v tvári švagrinej sa ohlášal v jej srdci.

– Poviem ti len toľko, – začala Anna, – som jeho sestra, poznám jeho povahu, najmä schopnosť na všetko, všetko zabudnúť (zagestikulovala pred čelom), tú schopnosť dať sa celkom strhnúť, ale aj úprimne sa biť v prsia. Teraz nechápe, ako mohol spraviť čosi také, ani len veriť sa mu to nechce.

– Nie, dobre to on chápe a chápal! – skočila jej do reči Dolly. – Ale ja... zabúdaš na mňa... vari je mne ľahšie?

– Počkaj. Priznám sa ti, keď mi o tom hovoril, neuvedomovala som si celkom tvoje hrozné položenie. Videla som len jeho a to, že sa rodina rozpadá; bolo mi ho ľúto, ale keď som sa pohovárala teraz s tebou, ako žena to vidím inakšie; vidím, ako trpíš, a je mi ťa, ani vyjadriť neviem, ako mi ťa je ľúto! Dolly, dušička moja, chápem tvoje utrpenie celkom, len jedno neviem: neviem... neviem, koľko lásky k nemu ti ostalo v srdci. A to vieš zase ty – či jej je toľko, aby si mohla odpustiť. Ak je, odpusť!

– To nie, – začala Dolly; no Anna ju prerušila a pobožkala jej ešte raz ruku.

– Poznám spoločnosť lepšie ako ty, – začala. – Poznám ľudí, ako je Stiva a ich názor na tieto veci. Vravíš, že sa s ňou zhováral o tebe. Nuž to nie. Títo ľudia sa dopúšťajú nevier, ale rodinný kozub a manželka sú pre nich čosi sväté. Tamtými ženami pohrdajú, nedovolia, aby nejako zasiahli do rodiny. Povedala by som, že medzi rodinou a tými ženami vedú neprekročiteľnú čiaru. Ako je to možné, nechápem, ale je to tak.

– Áno, ale bozkával sa s ňou...

– Dolly, počkaj, dušička. Zažila som Stivu, keď bol do teba zaľúbený. Pamätám sa, ako vtedy chodil za mnou a plakával, keď mi o tebe rozprával, bola si preňho stelesnením poézie a vznešenosti, a aj to viem, že čím dlhšie s tebou žil, tým vyššie si stúpala v jeho očiach. Ved' sme sa mu občas smiali, keď po každom slove dodával: „Dolly je skvostná žena.“ Bola si vždy aj si ostala pre neho božstvom, a toto jeho vzbĺknutie nemá nič s citmi...

– A čo ak sa bude to vzbĺknutie opakovať?

– Podľa mňa sa už nemôže...

– Dobre, ale ty by si mu odpustila?

– Neviem, to ja nemôžem posúdiť... Vlastne môžem, – ozvala sa Anna porozmýšľajúc; a keď v duchu odhadla situáciu, zvažila ju v sebe, dodala: – Ba môžem. Áno, odpustila by som mu. Nebola by som už tá, čo predtým, ale odpustila by som tak, akoby sa nič, celkom nič nebolo stalo.

– Jedine tak, – rýchlo ju prerušila Dolly, akoby teraz nahlas vyslovila, čo si neraz myslela, – inakšie by to nebolo odpustenie. Ak už odpustiť, tak celkom, celkom. No teraz už poďme, zavediem ťa do tvojej izby, – vstala a idúcky Annu objala. – Drahá moja, taká som rada, že si tu. Uľavilo sa mi, veľmi sa mi uľavilo.

20

Celý ten deň strávila Anna doma, teda u Oblonskovcov, a neprijímala nikoho, poniektorí jej známi totiž, keď sa dopyčuli o jej príchode, prišli ju pozrieť ešte v ten deň. Celé predpoludnie bola Anna s Dolly a s deťmi. Iba čo poslala lístok bratovi, aby prišiel určite obedovať domov. „Príď, Boh je milostivý,“ napísala mu.

Oblonskij teda obedoval doma, hovorilo sa o bežných veciach, žena sa s ním zhovárala, tykala mu, čo predtým nebývalo. Medzi manželmi panoval síce ešte chlad, no rozchod sa už nespomenul, a Stepan Arkadjič už nevyľučoval, že sa vec vysvetlí a že sa zmieria.

Hneď po obede prišla Kitty. Annu Arkadievnú poznala, ale len zbežne, a teraz prišla k sestre nie bez strachu, ako ju tá petrohradská veľkosvetská dáma, ktorú všetci tak vychvaľovali, prijme. No Anne Arkadieвне sa zapáčila – to pobádala hneď.

Anna sa celkom nepokryte kochala v jej kráse a mladosti, a Kitty sa nestihla ani spamätať, a už cítila, že je pod jej vplyvom, no nielen to, cítila, že sa do nej zaľúbila, ako sa len vedľa zaľúbiť dievčence do vydatých a starších dám. Anna ničím nepripomínala veľkosvetskú dámu či matku osemročného syna; svojimi pružnými pohybmi, sviežosťou a živosťou v tvári, čo sa prejavovala raz v úsmeve, raz v pohľade, by skôr pripomínala dvadsaťročné dievča, nebyť toho vážneho, chvíľami smutného výrazu v jej očiach, ktorý Kitty prekvapoval a priťahoval. Kitty vycítila, že Anna je prostá a nič neskrýva, ale má v sebe iný, akýsi vyšší svet záujmov pre ňu nedostupných, záujmov zložitých a poetických.

Po obede, keď Dolly odišla do svojej izby, Anna rýchlo vstala a šla k bratovi, ktorý fajčil cigaru.

– Stiva, – prihovorila sa mu, veselo žmurkla, spravila mu krížik na čelo a očami ukázala na dvere. – Chod', a pánboh ti pomáhaj.

Pochopil hneď, odhodil cigaru a zmizol za dvermi.

Keď Stepan Arkad'jič odišiel, vrátila sa k divánu, kde predtým sedela obklopená deťmi. Či už preto, že deti videli, ako má mama tú tetu rada, či preto, že samy v nej odhalili zvláštny pôvab, no dve najstaršie a za nimi aj mladšie, ako to už pri deťoch býva, ešte pred obedom prilipli k novej tete a ani sa od nej nepohli. A vymysleli si čosi ako hru, v ktorej išlo o to, kto si najbližšie k tete sadne, kto sa jej bude dotýkať, kto ju bude držať za malú ruku, bozkávať ju, hrať sa s jej prsteňom alebo sa aspoň dotýkať volánov na jej šatách.

– No, no, sadneme si ako predtým, – zvolala Anna Arkadievna a sadla si na predošlé miesto.

A tak sa jej Griša zasa vopchal pod pazuchu a hlavu si pritískal na jej šaty, rozžiarený šťastím a pýchou.

– A kedyže bude ten ples? – obrátila sa Anna ku Kitty.

– Na budúci týždeň, bude to nádherný ples. Jeden z tých, na ktorých býva vždy veselo.

– Sú vari aj také, na ktorých býva vždy veselo? – s nežným úsmeškom podotkla Anna.

– Je to čudné, ale sú. U Bobriščevovcov je vždy veselo, u Nikitinovcov tiež, ale u Mežkovovcov je vždy nuda. Vy ste si to nevšimli?

– Nie, srdce moje, ja už nepoznám také plesy, kde je veselo, – odpovedala Anna a Kitty uvidela v jej očiach ten osobitný, jej neprístupný svet – Poznám len také, kde mi je nie až tak ťažko a kde sa až tak nenudím...

– Ako sa môžete vy nudiť na plese?

– A prečo by som sa ja nemohla nudiť na plese? – spýtala sa Anna.

Kitty si všimla, že Anna vedela, aká odpoveď bude nasledovať.

– Preto, že ste vždy zo všetkých najúžasnejšia.

Anna sa vedela červenat'. Začervenala sa:

– Po prvé, nikdy a po druhé, ak by to aj bola pravda, čo z toho mám?

– Na tento ples pôjdete? – spýtala sa Kitty.

– Myslím, že budem musieť. Zober si ho, – povedala Tani, ktorá ľahko sťahovala z jej bieleho, na konci zúženého prsta prsteň.

– Budem veľmi rada, keď pôjdete, tak rada by som vás videla na plese.

– Keď už budem musieť ísť, aspoň sa budem utešovať myšlienkou, že vám to pôsobí radosť... Griša, neľahaj ma, prosím ťa, za vlasy, aj

tak som už strapatá, – napravila si uvoľnený prameň vlasov, s ktorým sa Griša hral.

– Predstavujem si vás na plese vo fialovom.

– Prečo práve vo fialovom? – spýtala sa s úsmevom Anna. – No, detičky, choďte už, choďte. Počujete? Miss Hoolová vás volá na čaj, – povedala, oslobodila sa od detí a odvieďla ich do jedálne.

– A ja viem, prečo ma voláte na ples. Veľa si od neho sľubujete a chcete, aby tam všetci boli, aby všetci mali na tom účasť.

– Odkiaľ viete? Je to tak.

– Och, aké krásne časy prežívate, – pokračovala Anna. – Pamätám sa, poznám ten modravý opar, podobný oparu na švajčiarskych horách. Opar, čo zahaľuje všetko v ten blažený čas, keď sa detstvo už-už končí a ten nesmierny kruh, šťastný a veselý, mení sa na čoraz užšiu a užšiu cestu: vojsť do tej aleje je aj zábavné i trochu desivé, hoci vyzerá krásna a plná svetla... Kto to neprežil?

Kitty sa mlčky usmievala. „Ako to prežívala ona? Ako rada by som dopodrobna poznala históriu jej života,“ pomyslela si a predstavila si nepoetický zovňajšok Alexandra Alexandroviča, Anninho muža.

– Všetci viem. Stiva mi to prezradil, gratulujem vám, veľmi sa mi páči, – pokračovala Anna, – stretla som sa s Vronským na stanici.

– Ach, bol tam? – spýtala sa Kitty a začervenala sa. – A čo vám povedal Stiva?

– Stiva mi všetko vyklebetil. A ja by som sa tomu veľmi tešila. Včera som cestovala s Vronského mamou, – pokračovala, – a celou cestou mi rozprávala o ňom; je to jej miláčik; viem, aké vedia byť matky zaujaté, ale...

– A čo vám rozprávala?

– Ach, všetko! A hoci viem, že je jej miláčik, vidieť, že je ušľachtilý človek... Rozprávala napríklad, že chcel dať celý svoj majetok bratovi, že už ako dieťa spravil čosi nezvyčajné, zachránil ženu, čo sa topila. Slovom, hrdina, – usmiala sa Anna, keď si spomenula na tých dvesto rubľov na stanici.

Ale Kitty o tých dvesto rubľoch nepovedala. Z akéhosi dôvodu nerada na to spomínala. Cítila, že v tom bolo čosi, čo súviselo s ňou, čosi také, čo sa nemalo stať.

– Veľmi ma pozývala k sebe, – pokračovala Anna, – a ja veru celkom rada navštívim starú paniu, zajtra ta pôjdem. Predsa len dobre, že je Stiva tak dlho v Dollinej izbe, – dodala Anna, aby zmenila tému, a vstala, ako sa Kitty pozdalo, čímso rozladená.

– Nie, prvý ja! Nie, ja! – kričali deti, ktoré dopili čaj a hrnuli sa k tete Anne.

– Všetci naraz! – povedala Anna, so smiechom sa im rozbehla oproti a objala a povalila celé to kľbko od vytrženia pištiacich detí.

21

Dolly vyšla zo svojej izby, keď sa podával čaj dospelým; Stepan Arkadžič neprišiel. Asi odišiel zo ženinej izby zadným vchodom.

– Bojím sa, že ti hore bude zima, – obrátila sa Dolly k Anne, – vari ťa presťahujem, aspoň si budeme bližšie.

– Och, prosím ťa, len si pre mňa nerobte ťažkú hlavu, – odpovedala Anna a pozorne sa zadívala do Dollinej tváre, aby zistila, či sa udobrili.

– Je tu priveľa svetla, – namietla švagriná.

– Ved' ti vravím, že spím vždy a všade ako novorodená.

– O čo ide? – spýtal sa Stepan Arkadžič ženy, vychádzajúc z pracovne. Z jeho tónu Kitty aj Anna hneď usúdili, že sa zmierili.

– Chcem Annu presťahovať dole, ale záclony sa musia prevesiť. A nikto to nevie spraviť, budem sa musieť sama pribrať, – odpovedala mu Dolly.

„Bohvie, či sa celkom udobrili,“ pomyslela si Anna, keď počula jej tón, chladný a pokojný.

– Ach, Dolly, ty vždy všetko komplikuješ, – zvolal Stiva. – No ak už tak veľmi chceš, ja to spravím... „Áno, vyzerá to, že sa udobrili,“ pomyslela si Anna.

– Viem, ako to ty spravíš, – odpovedala Dolly, – povieš Matvejovi, aby spravil to, čo sa spraviť nedá, a sám odídeš, a on všetko domotá, – namietla a pritom jej kútiky úst skryvil zvyčajný posmešný úsmev.

„Úplné zmierenie, úplné,“ pomyslela si Anna, „chvalabohu!“ a radujúc sa, že to je jej zásluha, prikročila k Dolly a bozkala ju.

– Ale čoby, prečo máš o mne a Matvejovi takú zlú mienku? – spýtal sa Stepan Arkadžič ženy s nebadaným úsmevom.

Dolly bola po celý večer, ako zvyčajne, voči mužovi mierne ironická, no Stepan Arkadžič bol spokojný a veselý, ale len natol'ko, aby sa nezdalo, že len čo mu odpustila, hneď na svoju vinu zabudol.

O pol desiatej narušila večernú rodinnú debatu, mimoriadne radostnú a príjemnú, pri čajovom stole Oblonskovcov naoko celkom všedná príhoda, no táto príhoda sa všetkým bohvieprečo pozdala

čudnou. Keď sa rozhovorili o spoločných petrohradských známych, Anna rýchlo vstala.

– Mám ju v albume, – povedala, – a ozaj, ukážem vám aj svojho Seriožku, – dodala s pyšným materinským úsmevom.

Okolo desiatej, keď sa zvyčajne lúčievala so synom a často ho sama, prv než odišla na ples, ukladala spať, bývalo jej smutno, že je tak ďaleko od neho; a nech sa o čom hovorilo, v myšlienkach sa stále vracala k svojmu kučeravému Seriožkovi. Zatúžila pozrieť si jeho fotografiu a pohovárať sa o ňom. Využila teda prvú príležitosť, vstala a pobrala sa svojím ľahkým, pevným krokom po album. Schody nahor do jej izby ústili na plošinku vykurovaného hlavného schodišťa.

Práve keď vychádzala z jedálne, ozval sa v predizbe zvonec.

– Kto to môže byť? – povedala Dolly.

– Po mňa by tak zavčasu nešli, no pre niekoho iného je už prineskoro, – poznamenala Kitty.

– To asi mne nesú nejaké spisy, – povedal Stepan Arkadjič, a keď Anna šla okolo schodišťa, sluha už bežal hore ohlásiť host'a a host' sám stál pri lampe. Anna pozrela dolu, okamžite spoznala Vronského a v srdci sa jej zrazu zachvel zvláštny pocit zadosťučinenia a súčasne strachu. Stál tam v kabáte a čosi vyťahoval z vrečka. Vo chvíli, keď bola zároveň so stredom schodišťa, zdvihol oči, zbadal ju a v tvári sa mu odzrkadlil stud i zdesenie. Prešla s mierne naklonenou hlavou a za ňou sa už niesol zvučný hlas Stepana Arkadjiča, ktorý ho pozýval ďalej, a tichý, mäkký a pokojný hlas Vronského, ktorý pozvanie odmietal.

Keď sa Anna vracala s albumom, bol už preč, a Stepan Arkadjič rozprával, že prišiel kvôli banketu, ktorý zajtra usporadujú na počesť istej významnej osobnosti, čo zavítala do mesta.

– A za ten svet nechcel ísť ďalej. Voľajaký je čudný, – dodal Stepan Arkadjič.

Kitty sa zapálila. Myslela si, že len ona vie, načo prišiel a prečo nešiel ďalej. „Bol u nás,“ rozmýšľala, „nenašiel ma doma a domyslel si, že som tu; no nešiel ďalej, lebo si uvedomil, že je neskoro a je tu Anna.“

Vymenili si mlčky pohľady a začali si prezerat' Annin album.

Na tom, že si niekto o pol desiatej zašiel k priateľovi, aby zistil podrobnosti chystaného banketu, a nešiel ďalej, nebolo nič neobyčajné, ani čudné, a predsa sa to všetkým pozdalo čudné. No zo všetkých najčudnejšie, ba až nepekne sa to videlo Anne.

Ples sa práve začal, keď Kitty s matkou v záplave svetla stúpali hore veľkým schodišťom, plným kvetov a napudrovaných lokajov v červených rovnošatách. Zo sál ako z úľa doliehal plynulý šuchot pohybov, a kým si na odpočívadle medzi ozdobnými stromčekmi upravovali účesy a šaty, v sále zazneli nevťieravo výrazné tóny huslí – orchester začal hrať prvý valčík. Starý pán v civile, čo si pri druhom zrkadle v oblaku vône prihládzal prešedivené sluchy, sa s nimi skoro zrazil na schodoch, vystúpil sa a vyslal nepokryte obdivný pohľad na neznámu mu Kitty. Bezbradý mladík z vyššej spoločnosti, jeden z tých, ktorých starý gróf Ščerbackij volal *ruťmákmi*, v smelo vykrojenej veste si idúcky naprával biely nákrčník, poklonil sa im, predbehol ich, vrátil sa a požiadal Kitty o štvorylku. Prvú štvorylku už zadala Vronskému, sľúbila teda mladíkovi druhú. Dôstojník, čo si v dverách zapínal rukavicu, im uvoľnil cestu a pokochal sa pohľadom na ružovú Kitty.

Aj keď sa Kitty pri toalete, účese a všetkých prípravách na ples čosi našpekulovala a natrápila, vchádzala teraz na ples vo svojej bohatej tylovej róbe na ružovom podklade nenútene a proste, akoby všetkým tým ružičkám, čipkám, všetkým podrobnostiam svojej večernej toalety nevenovala ani ona, ani jej okolie kúsťik pozornosti, akoby sa bola v tomto tyle, čipkách, s tým vysokým účesom s ružou a dvoma lístočkami navrchu narodila.

Keď jej chcela stará kňažná pred vstupom do sály napraviť pokrútenú stuhu v páse, Kitty zľahka uhla. Cítila, že všetko na nej má byť pekné a graciózne samo od seba a že sa opravovať nič nemusí.

Kitty mala jeden zo svojich šťastných dní. Šaty ju nikde netiesnili, čipkové lemovanie sa nikde nezošmykovalo, ružičky sa nepokrčili a nepoodtrhali; ružové črievičky na vysokých podpätkoch ju neomínali, ale nôžky skôr obveseľovali. Husté pradená plavých umelých vlasov jej držali na malej hlave ako vlastné. Všetky tri gombičky na vysokej rukavičke, čo jej obopínala ruku, nemeniac však jej formu, sa dali zapnúť, neodtrhli sa. Čierna zamatka s medailónom jej obzvlášť nežne priliehala k hrdlu. Tá zamatka bola vôbec nádhera, a keď sa Kitty doma pozerala na hrdlo do zrkadla, cítila, že zamatka priam rozpráva. Aj keby sa o všetkom ostatnom dalo pochybovať, zamatka bola nádherná. Kitty sa aj tu na plese usmiala, keď si ju v zrkadle obzerala. V obnažených pleciah a ramenách sa Kitty maril chlad mramoru, tento pocit mala veľmi rada. Oči sa jej ligotali a červené pery, vedomé si svojej príťažlivosti, nemohli sa neusmievať. Len čo prekročila prah

sály a došla k pestrému hlúčiku dám, čo v oblaku tylu, stúh a čipiek čakali na vyzvanie do tanca (Kitty v takom hlúčiku nikdy nestála), už ju popýtali o valčík, a nepopýtal ju oň nik iný ako najskvelejší gavalier, prvý gavalier v plesovej hierarchii, osvedčený usporiadateľ plesov, ceremoniár, ženatý, pekný a statný muž Jegoruška Korsunskij. Len čo opustil grófkú Baninovú, s ktorou odtancoval prvé kolo valčíka, obzrel si svoje panstvo, čiže niekoľko už tancujúcich párov, a keď zazrel vchodiacu Kitty, priplával k nej osobitnou plavnou chôdzou, vlastnou len usporiadateľom plesov, poklonil sa, a nevyčkajúc dokonca jej súhlas, už dvíhal ruku, že objíme jej štíhly driek. Obzrela sa, komu má dať vejár, domáca pani sa usmiala a vzala jej ho.

– Ako dobre, že ste prišli načas, – povedal s rukou na Kittinom drieku, – aké sú to aj spôsoby chodiť neskoro.

Zohla ľavú ruku, položila mu ju na plece a malé nôžky v ružových črievičkách sa vrtko, ľahko a rytmicky pohli v takte hudby po šmykľavom parkete.

– Tancovať valčík s vami je priam oddych, – zvolal, keď sa púšťal do prvých, ešte nie rýchlych krokov valčíka. – Nádhera, tá ľahkosť, précision!¹⁰ – nadchýnal sa. To isté vravel všetkým dobre známym dámam.

Kitty sa pochvale usmiala a cez jeho plece si ďalej obzerala sálu. Nebola na plesu už nováčikom, všetky tváre sa jej nezlievali do jediného očarujúceho dojmu; nebola ani dievčaťom vlečeným po plesoch, ktorému sú všetky tváre natoľko známe, že sa mu sprotivili; bola v strede tých dvoch – bola vzrušená, no súčasne sa ovládala natoľko, že mohla pozorovať. V ľavom kúte sály, ako videla, zhromaždil sa výkvet spoločnosti. Bola tam až priveľmi obnažená krásavica Lida, žena Korsunského, bola tam domáca pani, tam žiarila Krivinova lysina, ktorý bol všade, kde výkvet spoločnosti, v tú stranu hľadeli mladíci a neodvažovali sa priblížiť; tam našla očami aj Stivu, a potom zbadala pôvabnú postavu a hlavu Anny v čiernych zamatových šatách. Aj on bol tam. Nestretla sa s ním od toho večera, ako odmietla Levina. Kitty ho svojimi bystrými očami hneď zbadala, ba všimla si, že sa díva na ňu...

– Ešte jedno kolo? Nie ste ustatá? – spýtal sa Korsunskij, mierne zadychčaný.

– Nie, ďakujem vám pekne.

– Kamže vás mám odvieť?

¹⁰presnosť (franc.)

– Vidí sa mi, že je tu Anna Kareninová... zaved'te ma k nej.

– Kam len budete chcieť.

A Korsunskij spomalil tempo a zamieril valčíkovým krokom rovno k hlúčiku v ľavom kúte dvorany, pričom opakoval: – Pardon, mesdames, pardon, pardon, mesdames, – obozretne plával morom čipiek, tylu a stúh a nezavadil ani o pierko, až napokon prudko zvrtol svoju dámu, takže sa jej odhalili štíhle nôžky v tenkých pančuchách a vlečka rozviata ako vejár priláhla na Krivinove kolená. Korsunskij sa poklonil, vypol rozhalenú hrud' a podal Kitty ruku, aby ju odviezol k Anne Arkadievne. Kitty zložila celá červená vlečku z Krivinových kolien a s pocitom slabého závratu sa poobzerala, kde by našla Annu. Anna nebola vo fialovom, ako tak veľmi chcela Kitty, ale v čiernych hlboko dekoltovaných zamatových šatách, čo odhaľovali jej plné, ako zo starej slonoviny vytesané plecia a prsia a okrúhle ruky so štíhlým, drobným zápästím. Na šatách bola aplikácia benátskej čipky. Na hlave, v čiernych, iba vlastných vlasoch, mala malú girlandu sirôtok a takú istú aj medzi bielymi čipkami na čiernej stuhe na páse. Jej účes bol nenápadný. Nápadné boli len tie samopašné kučierky, čo ho skrášľovali a čo sa z neho vzadu a na sluchách stále uvoľňovali. Na pevnej, ako vymodelovanej šiji ležala šnúra perál.

Kitty vídala Annu denne, bola do nej zaľúbená a predstavovala si ju jedine vo fialovom. Ale teraz, keď ju videla v čiernom, pocítila, že dosiaľ nepoznala všetok jej pôvab. Teraz ju videla v úplne novom, prekvapujúcom svetle. Teraz pochopila, že Anna nemohla byť vo fialovom a že jej pôvab spočíval predovšetkým v tom, že bola vždy odosobnená od svojej toalety, že toaleta na nej bola vlastne vedľajšia. Aj čierne šaty s bohatými čipkami boli vedľajšie; boli len rámcom, z ktorého vystupovala len ona, jednoduchá, prirodzená, elegantná a súčasne veselá a plná života.

Stála ako vždy nápadne vzpriamená, a keď Kitty podišla k jej krúžku, zhovárala sa práve s hostiteľom, s hlavou mierne naklonenou k nemu.

– Nie, ja nehodím kameňom, – odpovedala mu práve na niečo, – hoci, nechápem, – pokračovala a stisla plecami, a hneď sa obrátila s nežným protektorským úsmevom ku Kitty. Letným ženským pohľadom prebehla jej toaletu a spravila ledva znateľný, no pre Kitty zrozumiteľný pohyb hlavou, ktorým odobrila jej toaletu a krásu.

– Ešte aj do sály vchádzate tanečným krokom, – dodala.

– Toto je jedna z mojich najvernejších pomocníčok, – poklonil sa Korsunskij Anne Arkadievne, s ktorou dnes ešte nebol. – Zásluhou

kňažnej býva ples vždy veselý a nádherný. Anna Arkadievná, jedno kolo valčíka, – povedal, pokloniac sa.

– Vy sa poznáte? – spýtal sa hostiteľ.

– S kým by sme sa my nepoznali? Žena a ja sme ako bieli vlci, nás pozná každý, – odpovedal Korsunskij. – Ten valčík, Anna Arkadievná.

– Netancujem, keď sa tomu dá vyhnúť.

– Lenže teraz sa nedá.

Vtedy sa priblížil Vronskij.

– Nuž, ak sa teraz nedá, tak poďme, – odpovedala a nevšimla si, že sa Vronskij poklonil, potom rýchlo položila ruku na plece Korsunského.

„Čo môže mať proti nemu?“ pomyslela si Kitty, lebo si všimla, že Anna naschvál neodpovedala Vronskému na poklonu. Vronskij pristúpil ku Kitty, pripomenul jej prvú štvorylku a ľutoval, že ju taký dlhý čas nemal potešenie vidieť. Kitty sa kochala pohľadom na Annu, tancujúcu valčík, a počúvala ho. Čakala, že ju popýta o tanec, ale nepopýtal ju, pozrela začudovane na neho. Začervenal sa a rýchlo ju poprosil o valčík, no len čo objal jej štíhly driek a spravil prvý krok, hudba prestala hrať. Kitty mu pozrela do tváre, čo bola tak blízko, a ešte dlho potom, po niekoľkých rokoch, ten pohľad plný lásky, ktorý naňho vtedy uprela a ktorý neopätoval, drásal jej srdce trýznivou hanbou.

– Pardon, pardon! Valčík, valčík! – zavolal z druhej strany siene Korsunskij, schytil prvú slečnu, čo bola nablízku, a začal tancovať.

23

Vronskij a Kitty odtancovali niekoľko kôl valčíka. Po valčíku šla Kitty za mamou a len čo stačila povedať niekoľko slov grófke Nordstonovej, už prišiel po ňu Vronskij na prvú štvorylku. Počas štvorylky si nič zvláštne nepovedali, hovorili dosť nesúvisle raz o manželoch Korsunskovcoch, ktorých Vronskij veľmi podarene charakterizoval ako milé štyridsaťročné deti, raz o budúcom verejnom predstavení, a len raz jej zaťal do živého, keď sa spýtal na Levina, či je tu, a keď dodal, že mu bol veľmi sympatický. Napokon od štvorylky Kitty nečakala nič svetoborného. So stĺpnutým srdcom očakávala mazúrku. Zdalo sa jej, že pri mazúrke sa musí všetko rozhodnúť. To, že ju počas štvorylky nepopýtal o mazúrku, ju netrápilo. Bola si istá, že mazúrku tancuje s ním ako aj na predošlých plesoch, a piatim mazúrku

odriekla s odôvodnením, že je zadaná. Celý ples až do poslednej štvorylky bol pre Kitty čarovným snom radostných farieb, zvukov a pohybov. Netancovala len vtedy, keď sa cítila už veľmi unavená a sama prosila o chvíľu oddychu. No keď tancovala poslednú štvorylku s jedným z nudných mládencov, ktorého nemohla odmietnuť, dostala sa náhodou vis-à-vis s Vronským a Annou. Nestretla sa s Annou od začiatku plesu, a zrazu ju videla zasa v úplne novom a prekvapujúcom svetle. Vybadala v nej ten príznak vzrušenia z úspechu, ktorý sama dobre poznala. Videla, že Anna je omámená vínom nadšenia, ktoré vzbudzuje. Poznala ten pocit a poznala jeho prejavy a vybadala ich v Anne – videla chvejivý, vzbĺkajúci jas v očiach a úsmev šťastia a vzrušenia, čo jej nevoľky vlnil ústa, a výraznú ladnosť, istotu a ľahkosť pohybov.

„Kto?“ spýtala sa v duchu. „Všetci, či jeden?“ A nepomohla svojmu zúfalemu partnerovi, ktorý stratil niť rozhovoru a nemohol ju nájsť, navonok sa podriaďovala bodrým, prenikavým rozkazom Korsunského, čo raz zoskupoval všetkých do grand rond¹¹, raz do chaîne¹², a len pozorovala a srdce sa jej čoraz väčšmi zvieralo. „Nie neomámil ju obdiv davu, ale nadšenie jedného. A kto je ten jeden? Hádám len nie on?“ Zakaždým, keď hovoril s Annou, v očiach jej vzplanul radostný jas a úsmev šťastia jej zvlnil červené pery. Akoby sa aj usilovala potláčať tie prejavy radosti, ale zrkadlili sa jej na tvári nezávisle od nej. „A čo on?“ Kitty pozrela na neho a zdesila sa. To, čo Kitty tak jasne videla v zrkadle Anninej tváre, videla aj na ňom. Kam sa podeli jeho vždy pokojné, isté spôsoby a ľahostajne vyrovnaný výraz tváre? Áno, zakaždým, keď sa k Anne obrátil s mierne naklonenou hlavou, akoby túžil padnúť pred ňou na kolená a v pohľade mal len a len výraz pokory a strachu. „Nechcem vás uraziť,“ akoby zakaždým hovoril jeho pohľad, „chcem sa len zachrániť, ale neviem ako.“ Taký výraz uňho Kitty ešte nikdy nevidela.

Zhovárali sa o spoločných známym, o celkom bezvýznamných veciach, ale Kitty sa videlo, že každé ich slovo rozhoduje o ich a jej osude. A zvláštne bolo, že hoci naozaj hovorili o tom, aký je Ivan Ivanovič s tou svojou francúzštinou smiešny, a o tom, že Jeleckej sa mohla trafiť aj lepšia partia, ich slová mali pre nich určitý význam a cítili to práve tak ako Kitty. Celý ples, celý svet, všetko v Kittinej duši obostrela hmla. Len tvrdá škola výchovy, ktorou prešla, ju držala nad

¹¹ veľkého kruhu (franc.)

¹² reťaze (franc.)

vodou a nútila ju robiť to, čo sa od nej žiadalo, teda tancovať, odpovedať na otázky, hovoriť, ba usmievať sa. No pred začiatkom mazúrky, keď už začali rozostavovať stoličky a niektoré páry sa poberali z malých sál do veľkej, premohlo ju zúfalstvo a hrôza. Päť tanečníkov odmietla a teraz mazúrku nemala s kým tancovať. A ani nebola nádej, že by ju o ňu popýtali, pretože mala v spoločnosti priveľké úspechy a nikomu by ani na um neprišlo, že by nebola do tejto chvíle zadaná. Mala by povedať mame, že sa zle cíti, ísť domov, ale na to nemala silu. Bola zdrvená.

Zašla do úzadia malého salónu a klesla na pohovku. Ľahká sukňa sa vzdula ako oblak okolo jej štíhlej postavy; obnažená chudá, nežná dievčenská ruka nevládne ovisla a utopila sa v záhyboch ružovej tuniky; v druhej držala Kitty vejár a rýchlymi, krátkymi pohybmi si ním ovievala rozhorúčenú tvár. A hoci vyzerala ako motýľ, čo sa len na chvíľku zachytil o steblo trávy a už-už vystrie dúhové krídla a vzlietne, srdce jej zvieralo nevýslovné zúfalstvo. „Čo ak sa mýlim a nič také nebolo?“

A opäť si predstavila všetko, čo videla.

– Kitty, čo to má znamenať? – spýtala sa grófica Nordstonová, ktorá sa k nej priblížila nehlučne po koberci. – Nechápem to.

Kittina spodná pera sa zatriasla; rýchlo vstala.

– Ty netancuješ mazúrku, Kitty?

– Nie, – odpovedala Kitty hlasom, chvejúcim sa od slz.

– V mojej prítomnosti ju popýtal o mazúrku, – povedala grófica Nordstonová vediac, že Kitty pochopí, koho tým myslí. – A ona na to – vari netancujete s kňažnou Ščerbackou?

– Och, mne je už všetko jedno, – povedala Kitty.

Nikto okrem nej samej nechápal jej položenie, nikto nevedel, že včera odmietla človeka, ktorého podľa všetkého milovala, a odmietla ho preto, lebo verila inému.

Grófica Nordstonová vyhládala Korsunského, s ktorým tancovala mazúrku ona, a kázala mu ísť po Kitty.

Kitty tancovala v prvom páre a na šťastie nemusela hovoriť, lebo Korsunskij po celý čas odbiehal a dával príkazy. Vronskij s Annou boli skoro oproti nej. Videla ich svojimi bystrými očami, videla ich aj zblízka, keď sa páry stretali, a čím dlhšie na nich pozerala, tým bezpečnejšie cítila, že jej nešťastie je dovŕšené. Videla, že sa v nabitej sále cítia sami. A na Vronského tvári, vždy takej istej a nezávislej, videla ten prekvapujúci výraz stratenosti a pokory, pripomínajúci výraz inteligentného psa, čo sa previnil.

Anna sa usmievala, usmieval sa aj on. Ona sa zadumala, on zvažnel. Akási nadprirodzená sila priťahovala Kittine oči k Anninej tvári. Bola pôvabná v svojich jednoduchých čiernych šatách, pôvabné boli jej okrúhle ruky s náramnicami, pôvabná bola pevná šija so šnúrkou perál a kučierky uvoľneného účesu, pôvabné boli grációzne, ľahké pohyby drobných rúk a nôh, pôvabná bola tá krásna tvár v svojom oživení; no bolo i čosi desivé a kruté v tom pôvabe.

Kitty sa v nej kochala ešte nadšenejšie ako predtým, a trpela čoraz väčšími. Bola zúfalá a jej tvár to prezrádzala. Keď ju Vronskij pri mazúrke stretol, nespoznal ju hneď, natoľko sa zmenila.

– Nádherný ples! – podotkol, aby niečo povedal.

– Áno, – odpovedala.

Uprostred mazúrky, pri opakovaní zložitej figúry, ktorú Korsunskij práve vymyslel, Anna vyšla do stredu kruhu, vzala si dvoch gavalierov a pozvala jednu dámu a Kitty. Kitty sa k nej blížila s vystrašenými očami. Anna pozerala, žmúriac na ňu, a s úsmevom jej stisla ruku. No keď videla, že Kittina tvár odpovedá na jej úsmev len výrazom zúfalstva a údivu, odvrátila sa a veselo sa prihovarila druhej dáme.

„Áno, je v nej čosi cudzie, diabolské i nádherné,“ pomyslela si Kitty.

Anna nechcela ostať na večeri, no hostiteľ ju prehováral.

– To nám neurobíte, Anna Arkadieвна, – ozval sa Korsunskij a vsunul si jej obnaženú ruku pod rukáv fraku. – Viete vy, aké mám vnuknutie na kotilión! Un bijou!¹³

A pomaličky sa pohol, že ju odtiahne ďalej. Hostiteľ sa spokojne usmieval.

– Nie, neostanem, – odpovedala Anna s úsmevom; a hoci sa usmievala, Korsunskij aj hostiteľ vyrozumeli z jej rozhodnej odpovede, že neostane.

– Nie, aj tak som v Moskve na tomto jednom plese tancovala viacej ako v Petrohrade za celú zimu, – pokračovala Anna a pozrela na Vronského, čo stál vedľa nej. – Musím si pred cestou oddýchnuť.

– To naozaj už zajtra odchádzate? – spýtal sa Vronskij.

– Áno, zajtra, – odpovedala Anna, akoby prekvapená jeho smelou otázkou; no ošľahol ho neskrotný, chvejivý jas očí a úsmevu, keď to vravela.

Anna Arkadieвна na večeru neostala, odišla.

¹³Skvost! (franc.)

„Veru, mám v sebe čosi odporné, odpudzujúce,“ rozmýšľal Levin, keď odišiel od Ščerbackovcov, a vybral sa pešo za bratom. „A nemám čo hľadať medzi ľuďmi. Vraj hrdosť. Nie, ani tú hrdosť nemám. Keby som ju mal, nedostal by som sa do takej situácie.“ A predstavil si Vronského, šťastného, dobrého, múdreho a pokojného, ktorý istotne nikdy nebol v takej strašnej situácii ako on dnes večer. „Áno, musela si vybrať jeho. Tak je to správne a ponosovať sa nemám na koho a ani začo. Sám som si na vine. Kto mi dal právo myslieť si, že bude chcieť spojiť svoj život s mojím? Kto som? A čo som? Niktoš, ktorého nik na svete nepotrebuje.“ A spomenul si na brata Nikolaja a pristavil sa pri tej spomienke s radosťou. „No nemá pravdu, že všetko na svete je zlé a hnusné? A sotva posudzujeme spravodlivo brata Nikolaja teraz aj v minulosti. Pochopiteľne, z hľadiska Prokofija, ktorý ho videl v obdratom kožuchu a opitého, je človekom hodným opovrhnutia; lenže ja ho poznám inakšie. Poznám jeho dušu a viem, že máme veľa spoločné. A ja namiesto toho, aby som no vyhľadal, šiel som si na obed a ta.“ Levin zašiel pod lampu, prečítal si bratovu adresu, ktorú mal v náprsnej taške, a zavolať drožku. Za dlhej cesty až k bratovi si Levin v duchu oživoval známe udalosti z bratovho života. Spomínal, že Nikolaj na univerzite aj rok po skončení štúdií žil, nehľadiac na posmešky priateľov, ako mních, prísne dodržiaval všetky náboženské obrady, bohoslužby, pôsty a vyhýbal sa všetkým pôžitkom, a najmä ženám; a potom akoby sa v ňom bola pretrhla hrádza – spantal sa so spodinou a vrhol sa do víru bezuzdných lumpačiek. Potom si spomenul na prípad s chlapcom, ktorého si brat vzal z dediny na výchovu a v záchvate zlosti tak zbil, že ho zažalovali pre ťažké ublíženie na tele. Spomenul si aj na aféru s falošným hráčom, ktorý ho obohral o peniaze, Nikolaj mu dal zmenku a neskôr sám podal žalobu, dokazujúc, že ho podviedol. (To boli tie peniaze, ktoré zaplatil Sergej Ivanyč.) Potom spomínal, ako brat raz nocoval na strážnici pre výtržníctvo. Spomínal na hanebný proces s bratom Sergejom Ivanyčom, ktorý Nikolaj začal, lebo mu brat údajne nevyplatil podiel z matkinho majetku; a na jeho posledný kúsok, keď slúžil v Západnom kraji a tam sa dostal pred súd, lebo sa dopustil násillia proti vrchnosti... To všetko bolo veľmi pohoršujúce, ale Levinovi sa to nezdalo až také pohoršujúce, ako sa muselo zdať ľuďom, čo Nikolaja Levina nepoznali, nepoznali jeho život, nepoznali jeho srdce.

Levin sa pamätal, že v čase, keď bol Nikolaj vo fáze zbožnosti, pôstov, mníchov a cirkevných služieb, keď hľadal v náboženstve posilu, uzdu na svoju náruživú povahu, nikto ho nielenže nepodporil, ale všetci, aj on sám, si z neho robili posmech. Dráždili ho, volali ho Noemom, mníchom; a keď sa spustil, nikto mu nepomohol, ale všetci sa od neho zdesene a s hnušom odvrátili.

Levin cítil, že brat Nikolaj hlboko v duši, v jej podstate, odhliadnuc od všetkých nehorázností, čo v živote napáchal, nie je o nič horší ako tí, čo ním opovrhujú. Nemohol za to, že sa narodil s takou neskrotnou povahou a v istom zmysle porušenou duševnou rovnováhou. No vždy mal úprimnú snahu byť dobrý. „Všetko mu vyrozprávam, aj jeho donútim všetko povedať a dokážem mu, že ho milujem, a preto aj chápem,“ rozhodol sa Levin, keď sa blížil pred jedenástou k hostincu, uvedenému na adrese.

– Izba číslo dvanásť a trinásť na poschodí, – odpovedal vrátnik na Levinovu otázku.

– Je doma?

– Asi bude.

Dvere na dvanástke boli odchýlené, valil sa stade v páse svetla viditeľný dym zo zlého, slabého tabaku a ozýval sa neznámy hlas; no Levin hneď vedel, že brat je tu; počul jeho pokašľávanie.

Keď vošiel do dverí, neznámy hlas vravel:

– Všetko závisí od toho, do akej miery sa bude v tej veci rozumne a uvedomene postupovať.

Konstantin Levin nazrel dnu a videl, že hovorí mladý muž s bujnou hrivou, v hrubom kabáte a že akási mladá žena s mierne rapavou tvárou, vo vlnených šatách bez manžiet a golierika, sedí na diváne. Brata nevidel. Konstantinovi bolestne zovrelo srdce pri pomyslení, medzi akými cudzími ľuďmi jeho brat žije. Nikto ho nepočul a Konstantin, vyzúvajúc si galoše, počúval, čo hovorí pán v kabáte. Hovoril o akomsi podniku.

– No čert ber privilegované triedy, – pokašľávajúc zvolal brat. – Maša! Zožeň nejakú večeru a daj vína, ak ostalo, ak nie, tak poň pošli.

Žena vstala, vyšla za priečku a uvidela Konstantina.

– Nikolaj Dmitrič, je tu nejaký pán.

– Čo chce? – spýtal sa Nikolaj Levin zlostne.

– To som ja, – odpovedal Konstantin Levin a vyšiel do svetla.

– Kto ja? – ešte zlostnejšie zopakoval Nikolaj. Bolo počuť, ako rýchlo vstal, o niečo sa zachytil, a už Levin videl pred sebou vo dverách vysokú, chudú, prihrbenú bratovu postavu s jeho veľkými

ustrašenými očami, postavu takú známú, a predsa ohromujúcu stopami divosti a chorobnosti.

Bol ešte chudší ako pred tromi rokmi, keď ho Konstantin Levin videl naposledy. Mal na sebe krátky žaket. Ruky i široké kosti vyzerali ešte ozrutnejšie. Vlasy mu zredli, nezmenené rovné fúzy mu prevísali cez ústa, nezmenené oči zvláštne i naivne hľadeli na host'a.

– Á, Kost'a! – vyhrklo z neho, keď spoznal brata, a oči mu radostne zažiarili. No okamžite sa obzrel na mladého muža a spravil Konstantinovi tak dobre známy křčovitý pohyb hlavou a krkom, akoby ho tiesnil nákrčník; a celkom iný výraz, divý, trpitel'ský a krutý, utkvел mu na schudnutej tvári.

– Napísal som vám aj Sergejovi Ivanovičovi, že vás nepoznám a ani poznať nechcem. Čo chceš, čo chcete?

Bol celkom iný, ako si ho Konstantin predstavoval. Na najpochmúrnejšie a najhoršie črty jeho povahy, čo tak sťažovali styk s ním, Konstantin Levin akosi pozabudol, keď naňho myslieval; no teraz, keď videl jeho tvár, a najmä to křčovité potrhávanie hlavou, si všetko pripomenul.

– Nič od teba nechcem, – ozval sa nespelo. – Len som ťa prišiel pozrieť.

Bratova nespelosť Nikolaja zrejme obmäkčila. Mykol perami.

– A ty sa máš ako? – spýtal sa. – No tak pod' ďalej, sadni si. Chceš večeru? Maša, dones tri porcie. Nie, počkaj. Vieš, kto je to? – obrátil sa k bratovi a ukázal na pána v kabáte. – Je to pán Krickij, môj priateľ ešte z Kyjeva, skvelý človek. Prirodzene, prenasleduje ho polícia, lebo nie je gauner.

A zo zvyku prebehol pohľadom po všetkých v izbe. Keď zbadal, že žena, čo stála vo dverách, chce už ísť, zavolať na ňu:

– Máš počkať, nepočula si? – zasa si všetkých obzrel a neobratne, potom nesúvisle, ako bol uňho Konstantin navyknutý, vyrozprával bratovi Krického príbeh: ako ho vyhodili z univerzity zato, že založil spolok na pomoc chudobným študentom a nedeľnú školu, ako bol potom učiteľom na ľudovej škole, odkiaľ ho tiež vyhodili, a ako ho potom pre čosi súdili.

– Študovali ste na kyjevskej univerzite? – spýtal sa Konstantin Krického, aby prerušil trápne ticho.

– Áno, na kyjevskej som študoval, – srdito potvrdil Krickij a zachmúril sa.

– A táto žena, – prerušil ho Nikolaj Levin a ukázal na ňu, – je moja životná družka Mária Nikolajevna. Zobral som ju z verejného domu, –

tu trhol krkom. – No ja ju milujem a ctím si ju a všetkých, čo sa ku mne priznávajú, – dodal zvýšeným hlasom a zamračil sa, – prosím, aby ju tiež milovali a ctili si ju. Je mi celkom ako žena, celkom. Tak a teraz vieš, s kým máš do činenia. A ak si myslíš, že ťa to ponízuje, tam sú dvere.

A zas po všetkých prebehoch spýtavým pohľadom.

– Prečo by ma to ponížovalo, nechápem.

– V tom prípade, Maša, nech donesú večeru: tri porcie, vodku a víno... Nie, počkaj... Vlastne, načo... Chod' už.

25

– Tak vidíš, – pokračoval Nikolaj Levin a od úsilia sa mu vraštilo čelo a telom mu potrhávalo. Zrejme preňho nebolo ľahké ujasniť si, čo vravieť a čo robiť. – Tak vidíš, ako... – Ukázal do kúta na železné tyče zviazané povrazom. – Vidíš to tam? To je začiatok podniku, do ktorého sa ideme pustiť. Ide o výrobné družstvo...

Konstantin takmer nepočúval. Neodtrhol pohľad od bratovej neduživej, suchotinárskej tváre a zmocňovala sa ho čoraz väčšia ľútosť – nemohol sa donútiť, aby počúval, čo mu rozprával o družstve. Videl, že to družstvo je iba záchranným kolesom pred opovrhnutím samým sebou. Nikolaj Levin pokračoval:

– Ako vieš, kapitál hrdúsi robotníka – robotníci a sedliaci u nás nesú všetku ťarchu práce na svojich pleciach a postavenie majú také, že nech by koľko robili, nevymania sa zo zverského položenia. Všetok zisk z ich mzdy, ktorým by si mohli zlepšiť položenie, získať voľný čas a tým aj vzdelanie, všetky tieto prebytky zo mzdy im berú kapitalisti. A spoločnosť sa tak vyvinula, že čím viac budú pracovať, tým viac sa budú obohacovať kupci, statkári a oni len budú drieť ako hovädá. A tento poriadok treba zmeniť, – skončil a pozrel spýtavo na brata.

– Áno, pravdaže, – povedal Konstantin a zahľadel sa uprene na červenú škvrnu, čo bratovi vystúpila pod výraznými lícnymi kosťami.

– Nuž a my zakladáme zámočnícke družstvo, kde celá výroba, zisk, a čo je najdôležitejšie, aj výrobné prostriedky, všetko bude spoločné.

– A kde bude to družstvo? – spýtal sa Konstantin.

– Vo Vozdre, je to dedina v Kazanskej gubernii.

– Ale prečo na dedine? Na dedinách, pokiaľ viem, je aj tak práce dosť a dosť. Načo bude na dedine zámočnícke družstvo?

– Nato, že dnes sú sedliaci práve takí otroci, akými boli aj predtým, a preto je tebe a Sergejovi Ivanyčovi proti srsti, že ich niekto chce z toho otroctva vyvieť, – odpovedal Nikolaj popudný námietkou.

Konstantin si vzdychol a medzitým si obzrel izbu, chmúrnú a špinavú. A ten vzdych popudil Nikolaja vari ešte väčšmi.

– Poznám ja aristokratické názory vás dvoch. Viem, že Sergej Ivanyč vynakladá všetok svoj rozum na to, aby ospravedlňoval jestvujúce zlo.

– Ale prosím ťa, načo spomínaš Sergeja Ivanyča? – s úsmevom nadhodil Levin.

– Sergeja Ivanyča? Nuž nato! – nečakane vykrikol pri mene Sergeja Ivanoviča Nikolaj, – nuž nato... Napokon, škoda reči! Iba toľko ešte... Načo si prišiel za mnou? Opovrhujes tým, v poriadku, choď si teda spánombohom, choď! – kričal, vstávajúc zo stoličky. – Choď, len si choď!

– Ani trošku tým neopovrhujem, – nesmelo namietol Konstantin. – Ba ani sa s tebou neškriepim.

Medzitým sa vrátila Mária Nikolajevna. Nikolaj sa zlostne na ňu obzrel. Pobešla k nemu a voľačo mu pošepala.

– Som chorý a všetko ma rozčuľuje, – povedal Nikolaj už pokojnejšie, len dych mal ešte namáhavý, – a ty mi ešte budeš hovoriť o Sergejovi Ivanyčovi a jeho článku. Je to samý nezmysel, samé cigánstvo a sebaklam. Čo môže písať o spravodlivosti človek, ktorý ani nevie, čo to je? Čítali ste jeho článok? – oslovil Krického, zase si sadol k stolu a odhrnul z neho do polovice naplnené cigarety, aby bolo miesto.

– Nečítal, – chmúrne odpovedal Krickij, ktorý sa očividne nechcel zapojiť do rozhovoru.

– A to prečo? – spýtal sa Nikolaj podráždene tentoraz Krického.

– Pretože to pokladám za stratu času.

– Totižto, dovoľte, z čoho usudzujete, že by to bola strata času? Mnohým je ten článok nedostupný, totižto nad ich pochop. No v mojom prípade je to niečo iné. Pre mňa sú jeho myšlienky priehľadné a viem, prečo je to slabé.

Všetci stíchli. Krickij otáľavo vstal a vzal si čiapku.

– Neostanete na večeru? Tak zbohom. Zajtra prídte so zámočníkom. Len čo vyšiel, Nikolaj sa usmial a žmurkol.

– Tiež nanič chlap. Ved' to vidím...

No práve vtedy ho Krickij od dverí zavolať.

– Ešte niečo? – spýtal sa a vyšiel k nemu na chodbu. Keď Levin osamel s Máriou Nikolajevnou, obrátil sa k nej.

– Už ste s bratom dlho? – spýtal sa.

– Pomaly budú dva roky. Zdravie sa im veľmi zhoršuje. Pijú moc, – odpovedala.

– Ako to, pije?

– Nuž vodku pijú, a to im škodí.

– A veľa pije? – zašepkal Levin.

– Hej, – bojazlivo sa obzrela na dvere, v ktorých sa zjavil Nikolaj Levin.

– O čom ste hovorili? – spýtal sa a pozeral ustrašenými, zachmúrenými očami z jedného na druhého.

– Ale o ničom takom, – zmiatol sa Konstantin.

– Ak nechcete povedať, vaša vec. Ale ty s ňou nemáš čo hovoriť. Ona je cundra, a ty pán, – povedal a trhol krkom.

– Ako vidím, všetko si pochopil, odhadol a staviaš sa útrpne k môjmu poblúdeniu, – začal opäť zvýšeným hlasom.

– Nikolaj Dmitrič, Nikolaj Dmitrič, – zašepkala opäť Mária Nikolajevna a pristúpila k nemu.

– No dobre, dobre...! A čo je s večerou? Á, tu ju máme, – zvolal, keď zazrel sluhu s táčnou. – Sem, sem to polož, – skríkol zlostne, a hneď siahol za vodkou, nalial z nej do kalíška a dychtivo ju vypil. –

Naliať aj tebe? – oslovil už veselo brata. – No dost už o Sergejovi Ivanyčovi. Márna sláva, som rád, že ťa vidím. Trep si, čo chceš, predsa si mi nie cudzí. No, vypi si. A rozprávaj, čo porábaš? – pokračoval a pritom dychtivo prežúval kúsok chleba a nalieval si druhý kališteľ. – Ako žiješ?

– Žijem sám na dedine ako aj predtým a gazdujem, – odpovedal Konstantin a s hrôzou pozoroval, ako dychtivo jeho brat pije a je, no usiloval sa utajiť, že ho pozoruje.

– Prečo si sa neoženil?

– Nemal som akosi príležitosť, – začervenal sa pri odpovedi Konstantin.

– Ako to? Mne už teda odzvonili! Ja som si svoj život skazil. Tvrdil som a tvrdím, že nech by som bol dostal svoj podiel vtedy, keď som ho potreboval, celý môj život by vypálil inakšie.

Konstantin Dmitrič sa poponáhľal odvieť rozhovor na inú koľaj.

– A to vieš, že tvoj Vaňuška robí u mňa v Pokrovskom v kancelárii? – spýtal sa.

Nikolaj trhol hlavou a zamyslel sa.

– Ozaj, povedz, čo nové v Pokrovskom? Dom ešte stojí, aj brezy, aj naša učebňa? A záhradník Filip nebodaj ešte žije? Ako živo sa pamätám na filagóriu a diván! Nie aby si v dome niečo menil, len sa čím prv ožeň a zaved' staré poriadky. Ak bude tvoja žena dobrá, potom prídem k tebe.

– Ved' pod' ku mne hneď, – zvolal Levin. – Ako dobre by sme si žili!

– Prišiel by som, keby som vedel, že tam nenájdem Sergeja Ivanyča.

– Nemaj obavy. Nenájdeš. Žijem nezávisle od neho.

– Hej, hovor si, čo chceš, ale stojíš pred voľbou – ja, alebo on, – pozeral bratovi placho do očí. Tá plachosť Konstantina dojala.

– Ak chceš naozaj vedieť, čo si o tom myslím, môžem ti povedať, že vo vašom spore nechytám stranu ani jednému, ani druhému. Obaja sa mýlite. Ty sa mýliš skôr navonok, on vnútorne.

– Á! Ty si to pochopil, pochopil si to! – natešene zvolal Nikolaj.

– No ak už chceš vedieť, osobne si väčšmi vážim tvoje priateľstvo, pretože...

– Prečo, prečo?

Konstantin nemohol povedať, že si ho váži väčšmi preto, že Nikolaj je nešťastný a priateľstvo potrebuje. No Nikolaj pochopil, že mal na myslí práve toto, zachmúril sa a siahol opäť za vodkou.

– Stačí, Nikolaj Dmitrič, – ozvala sa Mária Nikolajevna a vystrela kyprú obnaženú ruku k fľaši.

– Pust'! Neotravuj! Zbijem ťa! – kričal. Mária Nikolajevna sa krotko a láskavo usmiala, jej úsmev našiel ohlas u Nikolaja, takže vodku predsa len vzala.

– Myslíš si, že ona nič nechápe? – spýtal sa Nikolaj. – Chápe všetko lepšie ako my všetci dokopy. Všetci v nej niečo dobré a milé?

– Predtým ste ešte nikdy neboli v Moskve? – spýtal sa jej Konstantin, aby niečo povedal.

– Ale čo jej vykáš. To ju ľaká. Nikto jej nevykal okrem zmierovacieho sudcu, keď ju súdili za to, že chcela ujsť z domu nerestí, nikto. Bože môj, svet je samé bláznovstvo! – vykrikol zrazu. – Tie nové ustanovizne, tí zmierovací sudcovia, zemstvo, také poburujúce.

A začal rozprávať o svojich potýčkach s novými ustanovizňami.

Konstantin ho počúval a poprenie zmyslu všetkých spoločenských ustanovizní, názor, s ktorým súhlasil a sám často hlásal, znel mu z bratových úst akosi nepríjemne.

– Na onom svete to všetko pochopíme, – zažartoval.

– Na onom svete? Och, nemám rád onen svet! Nemám rád, – vzdychol a pristavil ustrašené, splašené oči na bratovej tvári. – A zdalo by sa, že ujst' zo všetkého toho hnusu, motaniny, svojej i cudzej, by nebolo zle, ale ja sa bojím smrti, strašne sa bojím smrti. – Striaslo ho. – Ved' si vypi dačo. Chceš šampanské? Alebo pod'me niekam. Pod'me k cigánom! Vieš, mriem za cigánmi a ruskými pesničkami.

Jazyk sa mu už plietol, preskakoval z jednej veci na druhú. Konstantin ho s Máriinou pomocou prehovoril, aby nikam nechodili, a uložil ho spať celkom opitého.

Maša sľúbila, že ak bude treba, Konstantinovi napíše a Nikolaja nahovorí, aby šiel bývať k bratovi.

26

Ráno odcestoval Konstantin Levin z Moskvy a navečer bol doma. Cestou vo vlaku besedoval so susedmi o politike, nových železničiach, a práve tak ako aj v Moskve, premáhal ho zmätok pojmov, nespokojnosť so sebou samým, neurčitý stud; no keď vystúpil na svojej stanici, spoznal jednookého kočiša Ignata s vyhrnutým golierom na kabáte, keď zazrel v skúpom svetle, čo dopadalo zo staničných oblokov, svoje čalúnené sane, svoje kone s podviazanými chvostami, v postroji so šajbami a strapcami, keď mu kočiš Ignat, už kým sa usádzali do saní, povedal, čo nové v dedine, že prišiel gazda a Páva sa otelila – pocítil, že sa motanica pomaly vyjasňuje a stud a nespokojnosť so sebou samým prechádza. Cítil to už pri pohľade na Ignata a kone; keď si však obliekol bundu, čo mu Ignat priniesol, sadol si zababušený do saní a sane sa s ním rozbehli, keď uvažoval o tom, čo všetko chce v dedine podnikáť, a pozeral na prípražného koňa donskej fajty, bývalého jazdeckého, už síce presileného, no ešte bystrého, začal sa na svoj prípad dívať celkom inakšie. Našiel sám seba a iným nechcel byť. Teraz chcel byť len lepším, akým bol dosiaľ. Po prvé, týmto dňom, rozhodol sa, prestane dúfať v nevšedné šťastie, ktoré mu mala poskytnúť ženba, to znamená, že nebude natoľko podceňovať prítomnosť. Po druhé, už nikdy nedopustí, aby ho strhla odporná vášeň, ktorá ho v spomienkach, keď sa zberal popýtať Kitty o ruku, tak mučila. Potom spomínal na brata Nikolaja a zaumienil si, že už naňho nikdy nesmie zabudnúť, že bude sledovať, ako žije, a nespustí ho z dohľadu, aby mohol hneď zasiahnuť, keď s ním bude zle. A to bude čoskoro, ako cítil. Ďalej i to, čo brat povedal o komunizme a k čomu sa

vtedy tak vľazne staval, teraz ho nútilo zamyslieť sa. Premenu hospodárskych podmienok pokladal za nezmysel, no sám vždy pociťoval ako čosi nespravodlivé, že v porovnaní s biedou, v akej žije ľud, žije on v hojnosti, a v duchu sa rozhodol, že nato, aby sa mohol cítiť celkom bez viny, hoci predtým veľa pracoval a vonkoncom nežil prepychovo, bude odteraz pracovať ešte viac a dopraje si ešte menej prepychu. A takto sa prerodiť pokladal za hračku, takže mu cesta ubehla v príjemnom rojčení. Bodrý a plný nádeje v nový, lepší život priblížil sa po ôsmej k svojmu domu.

Z oblokov izby Agafie Michajlovny, starej pestúňky, čo zastávala v jeho domácnosti úlohu gazdinej, dopadalo svetlo na zasnežené priestranstvo pred domom. Ešte nespala. Kuzma, ktorého zobudila, vybehol rozospatý a bosý na priedomie. Stavací pes, suka Laska, vybehol tiež z domu, pričom div nezrazil z nôh Kuzmu, kňučal, obtieral sa Levinovi o kolená, vyskakoval a veľmi túžil, no neodvážil sa položiť mu laby na prsia.

– Voľáko ste sa, pán veľkomožný, skoro vrátili, – privítala ho Agafia Michajlovna.

– Už mi bolo smutno, Agafia Michajlovna. Všade dobre, doma najlepšie, – odpovedal a prešiel do pracovne.

Pracovňa sa pomaly osvetľovala sviečkou, ktorú medzitým priniesli. Vynorili sa známe detaily: jelenie parohy, police s knižkami, lesklé kachle s dvierkami, ktoré sa už dávno mali opraviť, otcovský diván, veľký stôl, na stole otvorená kniha, rozbitý popolník, zošíť s jeho rukopisom. Keď to všetko videl, na chvíľku sa ho zmocnili pochybnosti, či bude môcť začať ten nový život, o akom cestou rojčil. Všetky stopy jeho života akoby ho boli obklúčili a vraveli mu: „Kdeže, neujdeš nám a nezmeniš sa, ale ostaneš taký, aký si aj bol: s pochybnosťami, večnou nespokojnosťou so sebou, s márnymi pokusmi o nápravu a pádmi a večným vyčkávaním šťastia, ktoré ti nie je súdené a ktoré nedosiahneš.“

No to vraveli jeho veci, kým iný hlas v duši mu vravel, že sa minulosti netreba poddávať a že človek môže so sebou spraviť všetko. A poslušný tomuto hlasu zašiel do kúta, kde mal dve pudové činky a začal ich dvíhať, aby mu duša obodrela. Za dvermi sa ozvali výzgové kroky. Rýchlo činky položil.

Vošiel šafár a oznámil, že je, chvalabohu, všetko v najlepšom poriadku, ale hneď aj hlásil, že pohánka v novej sušiarňe potuchla. Táto správa Levina popudila. Novú sušiareň postavili sčasti podľa Levinovho plánu. Šafár bol od začiatku proti nej a teraz s utajenou

vít'azoslávou oznamoval, že pohánka potuchla. No Levin si bol istý, že ak potuchla, tak len preto, lebo nepostupovali tak, ako im najmenej sto ráz vravel. To ho nazlostilo a šafára vyhrešil. No bola tu aj dôležitá a radostná udalosť: otelila sa Páva, prvotriedna, vzácna krava, ktorú kúpil na výstave.

– Kuzma, daj bundu. A vy rozkážte doniesť lampáš, idem sa ta pozrieť, – povedal šafárovi.

Maštal' pre vzácne kusy bola hneď za domom. Pobral sa cez dvor okolo záveja pri orgováne a o chvíľu bol pri maštali. Keď sa otvorili primrznuté dvere, udrel mu do nosa pach teplých výparov z hnoja, a kravy, prekvapené nezvyčajným svetlom lampáša, zamrvili sa na čerstvej slame. Blysol sa čiernostrakatý široký chrbát holand'anky. Berkut, býk, ležal s krúžkom v pysku a chcel sa vari zviechať, ale potom si to rozmyslel a len zo dva razy zaručal, keď šli okolo. Rysavá krásavica Páva, tol'ká ani hroch, sa k nim zvrtila zadkom, aby chránila pred príchodzími teliatko, a začala ho oňuchávať.

Levin vošiel do zápravy, obzrel Pávu a zdvihol rysavostrakaté teliatko na vratké, dlhé nohy. Vyplašená Páva slabo zabučala, no uspokojila sa, keď Levin potisol jalovičku k nej, ťažko vzdychala a začala ju oblizovať drsným jazykom. Jalovička tápavo drgala nosom matku do slabín a krútila chvostíkom.

– Kam to svietiš, Fiodor, sem daj lampáš, – zvolal Levin a obzeral si jalovičku. – Je na mať! Darmo má otcovu farbu. Veľmi pekná. Dlhá a s vpadnutými bokmi. Vasilij Fiodorovič, však je pekná? – oslovil šafára, ktorému z radosti nad jalovičkou aj tú pohánku odpustil.

– Po kom by bola mrzká? No gazda Semion prišiel hneď na druhý deň po vašom odchode. Budeme sa s ním musieť dohodnúť, Konstantin Dmitrič, – povedal šafár. – Už som vám o tom stroji vravel.

Tento jediný problém vrátil Levina do každodenných starostí o gazdovstvo, ktoré bolo veľké a zložité, a rovno z maštale sa pobral do kancelárie, kde sa pohováral so šafárom aj s gazdom Semionom, vrátil sa domov a šiel hore do salónu.

27

Dom bol veľký, starobylý a Levin, hoci bol sám, dával ho celý vykurovať a aj ho celý obýval. Vedel, že je to hlúpe, ba nesprávne, a že je to v rozpore s jeho najnovšími plánmi, ale ten dom bol pre Levina celým svetom. Bol to svet, v ktorom žili a umreli jeho otec a matka. Ich

život sa javil Levinovi ako ideál všetkej dokonalosti a sníval o tom, že ho oživí svojou ženou, svojou rodinou.

Levin sa len málo pamätal na matku. Predstavu, ktorú o nej mal, si chránil ako svätú spomienku a jeho budúca žena mala byť podľa jeho predstáv opakovaním toho nádherného, posvätného ideálu ženy, akým bola pre neho matka.

Lásku k žene si nielenže nemohol predstaviť bez manželstva, ale najprv si predstavoval rodinu, a až potom ženu, ktorá mu rodinu dá. Jeho názory na ženbu sa preto odlišovali od názorov väčšiny jeho známych, pre ktorých bola ženba len jednou z mnohých udalostí všedného dňa; pre Levina to bola udalosť v živote najdôležitejšia, od nej záviselo jeho šťastie. A teraz sa musel toho zriecť!

Keď vošiel do malého salónu, kde píjaval čaj, a usadil sa do fotela s knihou a Agafia Michajlovna mu priniesla čaj so svojím zvyčajným: „Vari si aj ja sadnem, pán veľkomožný,“ a sadla si na stoličku pri obloku, pocítil, že nech je to akékoľvek čudné, nerozlúčil sa so svojimi túžbami a nemôže bez nich žiť. Či už to bude ona alebo iná, ale raz to bude. Čítal, myslel na to, čo číta, a občas prestal, aby si vypočul Agafiu Michajlovnu, čo neprestajne hovorila; a súčasne mu fantázia bez súvisu vykresľovala rôzne výjavy z gazdovstva a budúceho rodinného života. Cítil, že v hĺbke duše sa mu čosi ustaluje, zmierňuje a utišuje.

Počúval pestúrkine reči o tom, ako sa Prochor Boha spustil a za peniaze, čo mu dal Levin na koňa, pije ako dúha a ženu si na smrť zbil; počúval a čítal a vybavoval si celý myšlienkový pochod, ktorý v ňom kniha vyvolala. Bolo to Tyndallovo dielo o teple. Spomínal, ako Tyndalla odsudzoval za to, že si tak samolúbo zakladá na svojej obratnosti pri pokusoch, a za to, že mu chýba filozofický názor. A tu sa mu vynorila radostná myšlienka: „O dva roky budem mať v stáde dve holanďanky, ešte aj Páva môže žiť, ďalej dvanásť Berkutových dcér, a keď pridáme tie tri parádne kusy – no nádhera!“ Opäť siahol za knihou.

„No, dobre, elektrina a teplo sú jedno a to isté; ale dá sa do rovnice na riešenie problému dosadiť jedna veličina namiesto druhej? Nie. Tak čo potom? Súvis medzi všetkými prírodnými silami dá sa vycítiť len inštinktom... A aké bude úžasné, keď z Pávinej dcéry bude rysavostrakatá krava a celé stádo s týmito tromi... Nádherné! Vyjsť tak so ženou a s hosťami oproti stádu... Žena povie: ‚Kosť a ja sme sa s tou jalovičkou pipľali ako s dieťaťom.‘ – ‚Že vás to tak môže zaujímať,‘ povie hosť. ‚Všetko, čo zaujíma jeho, zaujíma aj mňa.‘ Lenže, kto je ona?“ A spomenul si čo sa stalo v Moskve... „Ale čo mám robiť...? Nemôžem za to. No teraz sa všetko zmení. A je hlúposť,

že by to život nedovolil, minulosť nedovolila. Človek musí bojovať, aby sa mu žilo lepšie, podstatne lepšie...“ Zdvihol hlavu a zamyslel sa. Stará Laska, čo ešte celkom nestrávil radosť z jeho príchodu a lietala vonku, aby si mohla zaštekáť, sa vrátila, prinášajúc so sebou vôňu vzduchu, pokrútila chvostom a šla k nemu, vopchala si mu hlavu pod ruku a so žalostným kňučaním sa domáhala pohladkania.

– Len tá reč jej chýba, – ozvala sa Agafia Michajlovna. – A je to pes... Dobré ten rozumie, že pán prišiel a je mu clivo.

– Prečo clivo?

– A načo mám oči, pán veľkomožný? Už je načase, aby som pánov poznala. Od mala som pri nich. Nič to, pán veľkomožný. Len nech zdravie slúži a svedomie nech je čisté.

Levin sa na ňu pozorne zahľadel, celý začudovaný, že uhádla jeho myšlienky.

– Prinesiem ešte čaj? – spýtala sa, vzala šálku a vyšla.

Laska si hlbšie pchala hlavu pod jeho ruku. Pohladil ju, a v tej chvíli sa skrútila pri jeho nohách do kľbka a hlavu si položila na vystrčenú zadnú labu. A na znak toho, že teraz je už všetko v úplnom poriadku, odchýlila papuľu, mľasla, popravila si lepkavý pysk na starých zuboch a zatíchla v blaženom pokoji. Levin pozorne sledoval jej posledný pohyb.

„Aj ja tak robím!“ povedal si. „Aj ja! Zato nič... Dobré je.“

28

Po plese, zavčas ráno, poslala Anna Arkadievná mužovi telegram, že odchádza z Moskvy ešte v ten deň.

– Ver mi, musím ísť, musím, – vysvetľovala švagrinej zmenu plánu tónom, akoby ju čakalo bohviekoľko práce, – áno, lepšie bude už dnes!

Stepan Arkadjič doma neobedoval, ale sľúbil, že príde po sestru o siedmej a že ju odprevadí.

Ani Kitty neprišla, poslala lístok, že ju bolí hlava. Dolly a Anna obedovali samy s deťmi a s Angličankou. Či preto, že deti sú nestále alebo priveľmi vnímavé a vycítili, že Anna je dnes celkom inakšia ako v deň, keď si ju obľúbili, a že stratila o ne záujem – len sa zrazu s tetou prestali hrať a mať ju rady a ani trocha ich nezaujímal, že odchádza. Anna sa celé predpoludnie chystala na cestu. Písala moskovským známym, zapisovala si výdavky a balila. Vcelku sa Dolly zdalo, že Anna je akási nepokojná a ustarostená – takéto duševné rozpoloženie

Dolly dobre poznala, niečo ho muselo vyvolať a obyčajne maskovalo nespokojnosť so sebou. Po obede sa šla Anna obliecť do svojej izby a Dolly šla za ňou.

– Aká si dnes čudná!

– Ja? Myslíš? Nie čudná, ale voľáka nanič. To sa mi občas stáva. Stále mi je do plaču. Je to strašne hlúpe, ale prejde to, – povedala rýchlo Anna a sklonila zapýrenú tvár nad taštičku, kam vkladala nočný čepiec a batistové vreckovky. Oči sa jej čudne leskli, boli v nich slzy. – Tak sa mi nechcelo odísť z Petrohradu, a teraz sa mi nechce odísť stadeto.

– Prišla si a spravila si záslužnú vec, – uprela Dolly na ňu pozorný pohľad.

Anna pozrela na ňu zaslzenými očami.

– Ani mi to nehovor, Dolly. Nič som nespravila a ani som nemohla spraviť. Často sa tomu čudujem, ale ľudia akoby sa boli dohovorili, že ma budú kaziť. V tvojom srdci sa našlo toľko lásky, že si mohla odpustiť...

– Bohvie, ako by sa to bolo bez teba skončilo! Aká si šťastná, Anna! – zvolala Dolly. – Máš v duši jas a mier.

– Každý má v duši svoje skeletons¹⁴, ako hovoria Angličania.

– Aké už ty môžeš mať skeletons? Pre teba je všetko jasné.

– Mám! – povedala zrazu Anna a po tých slzách jej ústa nečakane skrivil potmehúdsky úsmešok.

– No, tie tvoje skeletons budú iste veselé, a nie chmúrne, – s úsmevom podotkla Dolly.

– Mýliš sa, sú chmúrne. Vieš, prečo cestujem už dnes, a nie zajtra? Chcem sa ti priznať s niečím, čo ma veľmi ťaží, musíš to vedieť, – začala Anna, prudko sa oprela dozadu a pozrela Dolly rovno do očí.

Dolly na svoj údiv videla, že sa Anna po uši začervenala, začervenala sa až po čierne kučery na šiji.

– Áno, – pokračovala Anna. – Vieš, prečo neprišla Kitty na obed? Žiarli na mňa. Skazila som... zapríčinila som, že ples bol pre ňu utrpením, nie radosťou. No, naozaj, naozaj nie som na vine, alebo len trošku, – tenkým hlasom pretiahla „trošku“.

– No toto, akoby som počula Stivu, – zasmiala sa Dolly.

Anna sa urazila.

– Ó, to nie, to nie! Ja nie som Stiva, – zachmúrila sa. – Hovorím ti to len preto, že o sebe nepochybujem, – dodala.

¹⁴tajnosti (angl.)

No hneď, ako tie slová vyriekla, pocítila, že sú nepravdivé; nielenže o sebe pochybovala, ale pri pomyslení na Vronského sa jej zmocňovalo vzrušenie a len preto cestovala prv, ako chcela, aby sa s ním už nestretla.

– Hej, aj Stiva mi vravel, že si s ním tancovala mazúrku a že on...

– No uznaj, že to smiešne vypálilo. Chcela som ich dať dokopy, a zrazu také čosi. Možno som proti svojej vôli...

Začervenala sa a zmĺkla.

– Och, tí to hneď vycítia! – povedala Dolly.

– Zúfala by som si, keby na tom bolo z jeho strany niečo vážne, – prerušila ju Anna. – Som presvedčená, že sa na všetko zabudne a Kitty ma prestane nenávidieť.

– Len tak mimochodom, Anna, aby som ti pravdu povedala, nie som veľmi za to, aby si ho Kitty vzala. A ak sa Vronskij mohol do teba zaľúbiť za jediný deň, bude lepšie, keď z toho nič nebude.

– Och, bože môj, aké by to bolo hlúpe! – zvolala Anna a na tvár jej zasa vystúpil sýty rumenec uspokojenia, keď počula nahlas vysloviť myšlienku, čo ju prenasledovala. – A tak teda odchádzam s tým, že som si znepriatelila Kitty, Kitty, ktorú som si tak obľúbila. Ach, aká je len chutná! No ty to dáš do poriadku, Dolly, však?

Dolly s námahou zdržiavala úsmev. Mala Annu rada, ale dobre jej padlo, keď videla, že aj ona má svoje slabosti.

– Znepriatelila? To neprichádza do úvahy.

– Tak veľmi by som chcela, aby ste ma všetci mali radi, ako vás mám rada ja, a odteraz vás mám ešte radšej, – povedala so slzami v očiach. – Ach, aká som hlúpa!

Prešla si vreckovkou po tvári a začala sa obliekať.

Krátko pred Anniným odchodom prišiel oneskorene Stepan Arkadjič s červenou veselou tvárou a s vôňou vína a cigary.

Annina rozcitlivená nálada prešla na Dolly, a keď švagrinú naposledy objala, zašepkala:

– Pamätaj, Anna: nikdy nezabudnem, čo si pre mňa urobila. A nezabudni, že som ťa mala rada a vždy ťa budem mať rada ako najlepšiu priateľku!

– Naozaj neviem prečo, – Anna prehltnula slzy a bozkala ju.

– Pochopila si ma a chápeš ma. Zbohom, srdce moje!

„No, chvalabohu, je po všetkom!“ bola Annina prvá myšlienka, keď sa naposledy rozlúčila s bratom, ktorý až do tretieho zvonenia zatarasoval cestu vo vozni. Sadla si na sedadlo vedľa Annušky a poobzerala sa v prítmí spacieho vozňa. „Chvalabohu, zajtra už uvidím Seriožku a Alexeja Alexandroviča a môj život, správny a ustálený, pôjde ako doteraz.“

Ešte vždy ustarostená, aká bola celý deň, prichystala sa Anna spokojne a pedantne na cestu; šikovnými malými rukami odomkla a zasa zamkla červenú taštičku, vybrala si vankúšik, položila si ho na kolená, poriadne si pozakrývala nohy a pohodlne sa usadila. Chorá dáma si už líhala. Dve ďalšie dámy sa s ňou chceli dať do reči a tučná stará pani si zakrúcala nohy a trúsila poznámky o kúrení. Anna odpovedala kuso, keďže nečakala od rozhovoru s nimi veľa zaujímavého, poprosila Annušku, aby vybrala lampášik, pripevnila si ho k operadlu a vybrala z tašky nôž na papier a anglický román. V prvých chvíľach sa jej nečítalo dobre. Najprv ju rušil zhon a kroky; potom, keď sa vlak pohol, nemohla nevnímať zvuky; potom sneh, čo šibal do ľavého obloka a lepil sa na sklo, pohľad na zababušeného sprievodcu zasneženého z jednej strany, čo šiel okolo, a reči o tom, aká strašná fujavica vonku práve zúri, rozptyľovali jej pozornosť. A potom znova a znova: tie isté otrasy s klepotaním, ten istý sneh v obloku, tie isté prudké prechody z dusnej horúčavy do zimy a zase do horúčavy, to isté mihanie sa tých istých tvárí v šere a tie isté hlasy, a Anna sa začítala a už aj vnímala, čo číta. Annuška driemala s červenou taštičkou na kolenách, pridržala ju širokými rukami v rukavičkách, na jednej bola dierka. Anna Arkadijevna čítala a vnímala, čo číta, ale nebolo pre ňu zábavné sledovať odraz života iných ľudí. Až priveľmi túžila sama žiť. Keď čítala, ako hrdinka románu opatrovala chorého, zatúžila nehlučne chodiť po jeho izbe; keď čítala, ako člen parlamentu rečnil, zatúžila sama predniesť reč; keď čítala, ako lady Mary prenasledovala na koni svorku a podpichovala švagrinú a všetkých prekvapovala svojou odvahou, zatúžila byť na jej mieste. Ale robiť nemala čo, nuž sa nútila do čítania a jej malé ruky sa hrali s nožíkom.

Hrdina románu už pomaly dosiahol anglický ideál šťastia – barónstvo a majetok – a Anna zatúžila odísť s ním na ten majetok, keď tu zrazu zistila, že hrdina by sa mal vlastne hanbiť a ona že by sa mala hanbiť za to isté. Ale za čo by sa mal hanbiť? „Prečo sa hanbím ja?“ spýtala sa samej seba s namrzeným údivom. Odložila knihu, oprela sa

dozadu a zovrela oboma rukami nožík. Nemala sa za čo hanbiť. Preberala rad-radom moskovské spomienky. Všetky boli pekné, príjemné. Spomínala na ples, spomínala na Vronského, na jeho zaľúbenú pokornú tvár, spomínala, aký bol ich vzájomný vzťah: nič zahanbujúce nenašla. No súčasne, keď došla v spomienkach k tomuto miestu, pocit hanby sa vystupňoval, akoby jej vnútorný hlas najmä tu, pri spomienke na Vronského, hovoril – teplo, teplejšie, horí. „Tak ako?“ povedala si rázne a lepšie sa usadila. „Čo to má znamenať? Vari sa len nebojím pozrieť rovno na vec? Tak ako je to? Môže vôbec byť medzi mnou a tým dôstojníčkom nejaký iný vzťah ako k hociktorému inému známemu?“ Pohrdavo sa usmiala a zase chytila do rúk knihu, ale už vôbec nevnímala, čo číta. Prešla nožíkom po skle, priložila si jeho hladký, studený povrch na líce a div sa nahlas nezasmiala od radosti, čo sa jej celkom bez príčiny zmocnila. Cítila, že jej nervy sú ako struny čoraz väčšími a väčšími napínané akýmisi ťahujúcimi sa kolíkmi. Cítila, že sa jej zreničky rozširujú, že prsty na rukách a nohách sa jej nepokojne chvejú, že v prsiach jej čosi škrtí dych a že všetko, čo vidí a počuje v tomto kymácavom prítmí, ju ohromuje priam neobyčajnou výraznosťou. Stále na ňu prichádzali chvíle pochybností, či ide vlak dopredu alebo dozadu, a či len stojí. Je to vedľa nej Annuška alebo nejaká cudzia žena? „Čo to tam visí na vešiaku, kožuch, či nejaké zviera? A ako je to so mnou? Som to ja alebo iná žena?“ Bála sa poddať tomu polovedomiu. Ale čosi ju do neho vtáhovalo, no mohla sa mu ľubovoľne poddávať alebo sa brániť. Vstala, aby odhodila pléd a zložila si pelerínu z teplých šiat. Na chvíľu sa vzchopila a uvedomila si, že chudý mužík, čo vošiel v dlhom nankinovom plášti bez gombičky, je kurič, že pozeral na teplomer, že vietor a sneh vtrhli za ním do dverí; no potom sa zase všetko pomiešalo... Ten mužík s dlhým drikom začal sa čímisi šparchať v stene, stará pani si natiahla nohy po celej šírke kupé a naplnila ho čiernou chmárou; potom čosi príšerne zaškrípalo a zabuchotalo, akoby sa čosi trhalo na kusy; potom jej oči oslepilo červené svetlo, a hneď zmizlo všetko za nejakou stenou. Anna mala pocit, že sa prepadá. No všetko toto nebolo desivé, ale veselé. Zababušený a zasnežený chlap jej kričal niečo pri uchu. Vstala a prebrala sa; uvedomila si, že vošli do stanice a že to bol sprievodca. Poprosila Annušku, aby jej podala pelerínu, ktorú si predtým zložila, a šatku, oboje si obliekla a vykročila ku dverám.

– Ráčite vystúpiť? – spýtala sa Annuška.

– Áno, chcem sa nadýchať čerstvého vzduchu. Je tu strašne horúco. A otvorila dvere. Metelica a vietor sa jej vyrútili oproti a zápasili s ňou

o dvere. Aj to sa jej zdalo veselé. Dvere otvorila a vystúpila. Vietor akoby bol len na ňu čakal, rozjarene hvizdol a chcel ju schmatnúť a uniesť, no Anna sa chytila jednou rukou studenej tyčky, druhou si pridržala šaty, zostúpila na nástupište a zašla za vozeň. Vietor bol silný na schodíkoch, ale na nástupišti za vozňami bolo bezvetrie. A ako tam stála pri vozni a obzerala si nástupište, s pôžitkom, plnými pľúcami vdychovala snežný, mrazivý vzduch.

30

Strašlivá víchrica svištivo vyrážala spoza rohu stanice, burácala medzi kolesami vozňov, popri stĺpoch. Vozne, stĺpy, ľudia, všetko, na čo oko padlo, zavial z jednej strany sneh a bolo ho čoraz viac. Na okamih víchrica stíchla, potom sa však prihnala v takých nárazoch, že odporovať jej bolo vari vylúčené. A zatiaľ tu akísi ľudia pobiehali, veselo na seba pokrikovali, pod nohami im vízgali dosky nástupišťa a ustavične otvárali a zatvárali veľké dvere. Zohnutý ľudský tieň jej prekĺzol pod nohami a bolo počuť, ako búcha kladivo do železa. „Pošli telegram!“ ozval sa zlostný hlas z burácavej temnoty na druhej strane. „Sem nech sa páči! Číslo dvadsaťosem!“ volali ďalšie hlasy a mihli sa naobliekaní, snehom obsypaní ľudia. Akísi dvaja páni so žeravými končekmi cigariet pri ústach prešli okolo nej. Ešte raz sa zhlboka nadýchla a už si vyťahovala ruku z mufu, aby sa mohla chytiť tyčky a nastúpiť, keď jej kymácavé svetlo lampáša zaclonil akýsi muž vo vojenskom plášti. Obzrela sa a okamžite spoznala Vronského. Priložil ruku k štítku, sklonil sa pred ňou a spýtal sa, či niečo nepotrebuje, či jej nemôže niečím poslúžiť. Dost' dlho neprehovorila, len sa na neho dívala, a hoci stál v tieni, videla, alebo sa jej zdalo, že vidí, aj výraz jeho tváre a očí. Bol to opäť ten výraz zbožného nadšenia, čo včera na ňu tak zapôsobil. Neraz si po tieto dni, aj teraz pred chvíľou, vravela, že Vronskij znamená pre ňu toľko ako hocktorý zo stoviek vždy rovnakých, všade sa vyskytujúcich mladých mužov a že si naňho už nikdy ani len pomyslieť nedovolí; ale teraz, v prvej chvíli ich stretnutia, zaplavil ju pocit radostnej pýchy. Nemusela sa ani spytovať, prečo je tu. Vedela to práve tak dobre, ako keby jej bol povedal, že je tu preto, aby bol tam, kde je ona.

– Nevedela som, že aj vy pôjdete. Prečo cestujete? – spýtala sa a spustila ruku, čo siahala za tyčkou. A nezadržateľná radosť a oživenie jej zažiarili na tvári.

– Prečo cestujem? – zopakoval a pozrel jej rovno do očí. – Vy predsa viete, že cestujem preto, aby som bol tam, kde ste vy, – povedal, – nemôžem inakšie.

A v tej chvíli vietor, akoby bol zdolal nejakú prekážku, zmietol sneh zo striech vozňov, zatrepotal odtrhnutým plechom a vpredu sa plačlivo, ponuro rozozvučal hlboký hvizd lokomotívy. Všetka hrôza fujavice jej teraz prichodila ešte nádhernejšia. Povedal to, po čom prahla jej duša, ale čoho sa bál jej rozum. Neodpovedala mu nič, videl jej na tvári, že zápasí sama so sebou.

– Odpusťte, ak vám moje slová zle padli, – začal pokorne. Hovoril úctivo, zdvorilo, ale tak rozhodne a nástojčivo, že sa dlho nezmohla na odpoveď.

– Je mrzké, čo hovoríte, a prosím vás, ak ste dobrý človek, zabudnite, čo ste povedali, ako aj ja zabudnem, – povedala konečne.

– Každé vaše slovo, každé gesto si navždy zapamätám a nemôžem...

– Dost', dost'! – vykrikla a márne sa pokúšala dať prísny výraz tvári, do ktorej sa dychtivo vpíjal pohľadom. Hneď nato sa chytila studenej tyčky, vystúpila po schodíkoch a rýchlo vošla do chodbičky vožňa. No na tej malej chodbičke zastala a premietla si, čo sa stalo. Nemohla si spomenúť ani na svoje, ani na jeho slová, ale citom poznala, že ten krátky rozhovor ich nesmierne zbližil; a to ju ľakalo, ale aj obšťastňovalo. Chvíľu postála, potom vošla do kupé a sadla si na predošlé miesto. Napätie, ktoré ju spočiatku trápilo, nielenže sa obnovilo, ale vzrástlo natoľko, až sa bála, že sa v nej už-už pretrhne čosi do krajnosti napäté. Nespala celú noc. No v tom napätí a vidinách, ktorými hýrila jej predstavivosť, nebolo nič nepríjemné a pochmúrne; naopak, bolo v tom čosi radostné, naliehavé a vzrušujúce. Nad ránom Anna posediačky zadriemala, a keď sa zobudila, bol už biely deň a vlak sa blížil k Petrohradu. Hneď ju zaujali myšlienky na domácnosť, muža, syna a starosti, ktoré jej vyplynú z nového dňa a všetkých ďalších dní.

V Petrohrade, len čo vlak zastal a vystúpila, prvá tvár, čo ju upútala, bola mužova. „Ach, bože! Prečo má zrazu také uši?“ pomyslela si pri pohľade na jeho triezvu, reprezentačnú postavu, a najmä na chrupky jeho uší, čo podopierali strechu okrúhleho klobúka a čo ju tak ohromili. Keď ju zbadal, vykročil jej oproti s ústami našpúlenými do posmešného úsmevu, ako mal vo zvyku, a rovno na ňu uprel pohľad veľkých ustatých očí. Akýsi nepríjemný pocit jej zovrel srdce, keď sa stretla s jeho sústredeným a ustatým pohľadom, akoby bola čakala, že ho nájde inakšieho. Najmä ju prekvapil pocit nespokojnosti so sebou, čo sa jej zmocnil pri stretnutí s ním. Bol to dávny známy pocit, podobný

pretvárke, a mávala ho vo vzťahu k mužovi vždy; lenže predtým si tento pocit nevšímala, až teraz si ho jasne a bolestivo uvedomila.

– Áno, ako vidíš, tvoj nežný manžel, nežný ako rok po svadbe, horí túžbou čím prv ťa vidieť, – prehovoril otáľavo tenkým hlasom a tónom, akým skoro vždy s ňou hovoril, tónom posmechu voči tomu, kto by ho bral vážne.

– Serioža je zdravý? – spýtala sa.

– A to je celá odmena, – zvolal, – za moju ohnivosť? Zdravý, zdravý...

31

Vronskij sa v tú noc ani nepokúšal zaspáť. Sedel na svojom sedadle, raz upieral oči rovno pred seba, raz pozeral na vchádzajúcich ľudí, a ak predtým prekvapoval a rozčuľoval neznámych ľudí svojím postojom neochvejného pokoja, teraz vyzeral ešte hrdší a sebaistejší. Díval sa na ľudí ako na veci. Nervózny mladík, úradník na okresnom súde, čo sedel oproti nemu, ho za ten postoj až znenávidel. Mladík si aj pripálil od neho, aj sa s ním púšťal do reči, dokonca ho pár rás drgol, aby mu dal pocítiť, že nie je vec, ale človek, no Vronskij aj naďalej pozeral na neho ako na kandeláber, až mladík začal robiť grimasy, cítiac, že pod tlakom skutočnosti, že ho nepokladajú za človeka, stráca vládu nad sebou.

Vronskij nevnímal nikoho a nič. Prichodil si ako kráľ, nie preto, že by veril, že spravil na Annu dojem – tomu ešte neveril – ale preto, že dojem, akým zapôsobila ona na neho, naplňal ho šťastím a hrdosťou.

Ako sa to všetko vyvinie, nevedel, a ani na to nemyslel. Cítil, že všetky jeho dosiaľ rozptýlené, roztrieštené sily sa sústredili a so strašnou energiou sa zamerali na jediný blažiaci cieľ. A to ho robilo šťastným. Vedel len, že jej povedal pravdu, že ide ta, kde je ona, že všetko životné šťastie, jediný zmysel života bol preňho teraz v tom, aby ju videl a počul. A keď vystúpil v Bologove z vlaku, aby sa napil minerálky, a uvidel Annu, nechtiac hneď prezradil, čo si myslel. A bol rád, že jej to povedal, že to teraz vie a rozmýšľa o tom. Nespál celú noc. Keď sa vrátil do svojho vozu, ustavične preberal v duchu jednotlivé situácie, v ktorých ju videl, všetky jej slová, a v jeho

obrazotvornosti vznášali sa predstavy možnej budúcnosti, predstavy, pri ktorých mu zmieralo srdce.

Keď vystúpil v Petrohrade z vlaku, prichodil si po tej bezsennej noci bodrý a čerstvý ako po studenom kúpeli. Zastal pri svojom vozni a čakal, keď Anna vystúpi. „Ešte raz ju uvidím,“ hovoril si s mimovoľným úsmevom, „uvidím jej chôdzu, jej tvár; niečo povie, otočí hlavu, usmeje sa, možno.“ No prv, ako uvidel ju, uvidel jej muža, náčelník stanice ho úctivo viedol pomedzi zástup. „Ach, ozaj! Manžel!“ Až teraz si Vronskij po prvý raz jasne uvedomil, že jej muž je osoba s ňou úzko spätá. Vedel síce, že má muža, ale neveril v jeho existenciu, a celkom uveril v neho, až keď ho videl na vlastné oči, s jeho hlavou, plecami a nohami v čiernych nohaviciach; a najmä keď videl, ako ju ten muž s pocitom vlastníctva pokojne chytil za ruku.

Keď uvidel Alexeja Alexandroviča s jeho petrohradsky sviežou tvárou a triezvo sebaistou postavou, v okrúhlom klobúku a s mierne vypuklým chrbtom, uveril v neho a mal nepríjemný pocit, ako keď človek morený smädом dôjde k prameňu a v tom prameni nájde psa, ovcu alebo sviňu, čo tú vodu pomútili aj vypili. Chôdza Alexeja Alexandroviča, pri ktorej akoby krútil spodnou časťou tela i plochými nohami, Vronského mimoriadne urážala. Iba sebe priznával nesporné právo milovať ju. Zato ona bola stále tá istá; a jej zjav naňho zapôsobil tak ako predtým, priam fyzicky ho obodril, vzrušil a naplnil šťastím jeho dušu. Rozkázal sluhovi, Nemcovi, čo k nemu pribehol z druhej triedy, aby zobral veci a šiel domov, a sám pristúpil k nej. Videl, ako sa manželia zvitáli, a vďaka ostrozraku zaľúbenca mu neušlo, že Anna je pri rozhovore s mužom rozpačitá. „Nie, nemiluje ho a ani nemôže milovať,“ povedal si.

Ešte sa k Anne Arkadieвне len odzadu blížil, už s radosťou zistil, že vycítila, ako sa blíži, obzrela sa, a keď ho spoznala, zasa sa obrátila k mužovi.

– Aká bola noc? – spýtal sa a poklonil sa odrazu jej i mužovi, čím dal Alexejovi Alexandrovičovi možnosť, aby tú poklonu vzal na vedomie a spoznal ho, alebo nespoznal – celkom ako sa mu bude páčiť.

– Ďakujem, veľmi dobrá, – odpovedala.

Tvár mala ustatú, nebolo v nej tej hravej živosti, čo sa inokedy nástoľčivo prejavovala raz v úsmeve, raz v očiach; ale pri pohľade na neho sa jej v očiach čosi na okamih mihlo a aj keď jas hneď pohasol, ten okamih ho naplnil blahom. Pozrela na muža, aby zistila, či Vronského pozná. Alexej Alexandrovič pozeral na neho rozladený a roztržito spomínal, kto to vlastne je. Pokoj a sebavedomie Vronského

tu ako kosa na kameň narazili na chladné sebavedomie Alexeja Alexandroviča.

– Gróf Vronskij, – predstavila ho Anna.

– Á! Tuším sa poznáme, – ľahostajne podotkol Alexej Alexandrovič a podal mu ruku. – Ta cestovala s pani matkou, nazad so synom, – vyslovil dôrazne, akoby každé slovo bolo zo zlata. – Podistým z dovolenky? – pokračoval, no nevyčkal odpoveď a oslovil ženu žartovným tónom: – A čo, veľa slz sa prelialo v Moskve pri rozlúčke?

Tým, že oslovil ženu, dával Vronskému najavo, že si želá, aby odišiel, nato sa dotkol klobúka a otočil sa k nemu; lenže Vronskij sa Anny Arkadievnny spýtal:

– Smiem dúfať, že sa mi dostane cti vás navštíviť?

Alexej Alexandrovič pozrel ustatými očami na Vronského.

– Bude mi potešením, – odpovedal chladne, – v pondelok prijímame. – Potom s konečnou platnosťou prepustil Vronského a žene povedal: – Ako dobre, že práve mám polhodinu času a mohol som ti prísť naproti a preukázať svoju nežnosť, – pokračoval v žartovnom tóne.

– Akosi priveľmi zdôrazňuješ tú nežnosť, nebudem si ju patrične vážiť, – prehovorila takým istým žartovným tónom a nechtiac sledovala kroky Vronského, ktorý šiel za nimi. „No čo je mňa po tom?“ pomyslela si a začala sa muža vypytovať, ako sa mal Seriožka bez nej.

– O, výborne! Mariette vraví, že bol veľmi milý a... musím ťa zarmútiť... nesmútil za tebou, ako smútil tvoj muž. Ale ešte raz merci, drahá moja, že si mi darovala jeden deň. Náš milý samovar bude vo vytržení! (Samovarom volal chýrečnú grófkou Lýdiu Ivanovnu preto, že sa večne rozčuľovala a frfotala.) Spytovala sa na teba. Vieš čo, ak ti, pravda, smiem radiť, mohla by si ju dnes navštíviť. Večne ju srdce pre niekoho bolí. No a teraz jej k všetkým starostiam pribudla ešte starosť so zmierením Oblonskovcov.

Grófka Lýdia Ivanovna bola priateľkou jej muža a dušou jedného z krúžkov petrohradskej spoločnosti, ku ktorému mala Anna prostredníctvom muža najbližší vzťah.

– Ved' som jej písala.

– Lenže ona musí vedieť všetko dopodrobna. Chod' ta, ak nie si priveľmi ustatá, drahá moja. No a koč ti prichystá Kondratij, ja mám výbor. A už nebudem obedovať sám, – pokračoval Alexej Alexandrovič vážne. – Ani by si neverila, ako som si zvykol...

A keď jej pomáhal do koča, dlho jej stískal ruku so zvláštnym úsmevom.

Prvý človek, s ktorým sa Anna doma stretla, bol syn. Ako strela k nej letel dolu schodmi, darmo za ním vychovávateľka volala, a celý preč od nadšenia kričal: „Mama, mama!“ Keď k nej dobehol, hodil sa jej okolo hrdla.

– Nevravel som vám, že je to mama!? – volal na vychovávateľku. – Ja som to vedel!

Aj syn, práve tak ako muž, zapôsobil na Annu pocitom blízkym rozčarovaniu. V predstavách bol krajší. Musela sa vrátiť do skutočnosti, aby sa mohla z neho tešiť z takého, aký bol. No aj taký, aký bol, bol rozkošný so svojimi pobelavými kučerami, modrými očami a silnými, dobre stavanými nôžkami v obtiahnutých pančuchách. Anna pociťovala skoro fyzickú slasť z jeho blízkosti a prejavov nehy, aj mravné uspokojenie, keď sa stretala s jeho naivnými, dôverčivými a milujúcimi očami a počúvala jeho naivné otázky. Vybálila dary, ktoré mu poslali Dolline deti, a rozprávala synovi, že v Moskve bola s dievčatkom Taňou a Taňa že vie čítať a dokonca učí ostatné deti.

– Som horší ako ona, hej? – spýtal sa Serioža.

– Pre mňa si ten najlepší na svete.

– To viem, – usmial sa Serioža.

Anna ešte nestihla vypiť kávu a už ohlasovali grófku Lýdiu Ivanovnu. Grófka Lýdia Ivanovna bola vysoká, plnoštíhla žena s chorobne žltým nádychom v tvári a s krásnymi, zadumanými čiernymi očami. Anna ju mala rada, ale dnes akoby ju bola po prvý raz videla so všetkými chybami.

– Tak ako, drahá moja, nesiete olivovú ratolesť? – spýtala sa grófka Lýdia Ivanovna, div nie ešte vo dverách.

– Áno, nebezpečenstvo je zažehnané, ale nebolo to ani také vážne, ako sme si mysleli, – odpovedala Anna. – Moja belle soeur vari trochu preháňa s tou zásadovosťou.

No grófka Lýdia Ivanovna, ktorá sa zaujímala o všetko, čo sa jej netýkalo, mala vo zvyku nikdy nepočúvať to, čo ju zaujímalo; skočila Anne do reči:

– Veru, na svete je veľa zla a utrpenia, a ja som dnes taká zmorená.

– Čo sa deje? – spýtala sa Anna a len s námahou zdržiavala úsmev.

– Už ma začína unavovať to márne lámanie kopijí za pravdu a občas mi nervy celkom povolia. Tá záležitosť so sestričkami (bola to filantropická, nábožensko-vlastenecká ustanovizeň) sa tak sľubne rozbehla, ale dá sa s týmito pánmi niečo robiť? – dodala grófka Lýdia

Ivanovna s posmešným odovzdaním sa osudu. – Chytili sa tej myšlienky, znetvorili ju... a potom, posudzujú veci tak povrchné a úbohé. Dvaja, traja ľudia, vrátane vášho manžela, chápu význam tohto podujatia, ale ostatní mu len škodia. Včera mi napísal Pravdin...

Pravdin bol známy pansláv žijúci v cudzine a grófka Lýdia Ivanovna povedala Anne obsah jeho listu.

Potom grófka ešte rozpovedala, aké nepríjemnosti a intrigy sú okolo zjednotenia cirkví, a náhlivo odišla, pretože dnes mala byť ešte na schôdzi jedného spolku a v Slavianskom výbore.

„Ved' toto všetko bolo aj predtým; no prečo som si to nevšimla?“ povedala si Anna. „Alebo je dnes priveľmi podráždená? Ved' je to naozaj smiešne: za cieľ si stanovila cnosť, je kresťanka, no stále sa len zlostí a stále vidí okolo seba nepriateľov, nepriateľov kresťanstva a cnosti.“

Po odchode grófky Lýdie Ivanovny prišla jej priateľka, manželka riaditeľa, a porozprávala, čo nové v meste. O tretej odišla s tým, že sa sľúbila na obed. Alexej Alexandrovič bol na ministerstve. Keď Anna osamela, využila čas pred obedom tak, že bola pri synovom obede (obedoval osobitne) a dala si do poriadku veci, prečítala a napísala odpovede na lístky a listy, čo sa jej nakopili na stole.

Po pocite neodôvodneného studu, ktorý prežívala cestou, a vzrušení nebolo ani stopy.

V bežných životných podmienkach si prichodila zasa istá a bezúhonná.

S údivom spomínala na svoje včerajšie duševné rozpoloženie. „Čo sa vlastne stalo? Nič. Vronskij mal hlúpe reči, no tým ľahko urobím koniec, aj som odpovedala tak, ako sa patrí. Povedať o tom mužovi netreba a ani sa nedá. Hovoriť o tom by znamenalo, že prikladám dôležitosť tomu, čo dôležité nie je.“ Spomenula si, ako raz mužovi povedala, že jej v Petrohrade istý mladík, mužov podriadený, skoro vyznal lásku, a ako Alexej Alexandrovič odpovedal, že každá žena, čo žije spoločenským životom, je tomu vystavená, no on že úplne dôveruje jej taktu a nikdy si nedovolí ponížiť ju a seba žiarlivosťou. „Čiže stojí zato niečo hovoriť? Nie, a chvalabohu, ani nemám čo,“ povedala si.

Alexej Alexandrovič sa vrátil z ministerstva o štvrtej, no ako často predtým, nestihol zájsť k nej. Šiel rovno do pracovne prijať prosebníkov, čo na neho čakali, a podpísať niektoré listiny, ktoré priniesol správca. Na obed (u Kareninovcov obedovali vždy zo traja hostia) prišli: stará sesternica Alexeja Alexandroviča, riaditeľ departementu s manželkou a istý mladík, ktorého odporúčali Alexejovi Alexandrovičovi v úrade. Anna sa šla do salónu venovať hosťom. Presne o piatej, ledva bronzové hodiny z čias Petra Veľkého odbili piatu, vošiel Alexej Alexandrovič v bielom nákrčníku a vo fraku s dvoma hviezdami, lebo hneď po obede musel kamsi ísť. Alexej Alexandrovič nemal v živote voľnej minúty, s každou počítal. A aby stihol spraviť, čo si na každý deň určil, pridržal sa tej najdôslednejšej presnosti. „Bez chvatu a odpočinku“ – bolo jeho heslo. Vošiel do sály, so všetkými sa zvitl a rýchlo si sadol, pričom sa usmial na ženu.

– Áno, je po mojej samote. Ani by si neverila, ako nepríjemne (zdôraznil slovo *nepríjemne*) sa obeduje samému!

Pri obede sa zhováral so ženou o tom, čo bolo v Moskve, s posmešným úsmevom sa vypytoval na Stepana Arkadžiča; no rozhovor bol skôr všeobecný, o petrohradských úradných a spoločenských záležitostiach. Po obede pobudol polhodinu s hosťami, opäť stisol manželke s úsmevom ruku, vyšiel zo sály a dal sa odviezť do rady. Anna tentoraz nešla ani ku kňaznej Betsy Tverskej, ktorá sa dozvedela o jej príchode a pozvala ju na večer, ani do divadla, kde mala na dnes lôžu. Nešla nikam najmä preto, že šaty, s ktorými rátala, neboli hotové. A vôbec bola veľmi mrzutá, keď sa po odchode hostí pustila do prezerania garderóby. Ešte pred odchodom do Moskvy si dala prešit' ku krajčírke troje šiat, lebo sa vedela obliekať neveľmi nákladne. Mala ich prerobiť tak, aby vyzerali ako nové, a hotové mali byť už pred troma dňami. A tu vysvitlo, že dvojce neboli hotové vôbec, a jedny prešité inakšie, ako Anna chcela. Krajčírka sa prišla ospravedlniť, tvrdila, že takto sú šaty krajšie, no Anna sa tak rozčúlila, že sa neskôr za to až hanbila. Aby sa celkom upokojila, šla do detskej izby a celý večer strávila so synom, sama ho uložila, urobila mu krížik a prikryla paplónom. Bola rada, že nikam nešla a pekne strávila večer. Bolo jej tak ľahko, taká bola vyrovnaná, tak jasne videla, že všetko, čo sa jej vo vlaku videlo významné, nebolo nič iné ako jedna z bezvýznamných, v spoločnosti bežných epizód, takže sa nemusí pred nikým, ani pred sebou hanbiť. Sadla si ku kozubu s anglickým románom a čakala na muža. Presne o pol desiatej sa ozval zvonec a muž vkročil do izby.

– Konečne si tu! – vystrela k nemu ruku.

Ruku pobozkal a sadol si k nej.

– Vcelku pozorujem, že sa ti cesta vydarila.

– Áno, veľmi, – povedala a vyrozprávala všetko od začiatku: ako cestovala s grófkou Vronskou, ako došla do Moskvy, aj o nešťastí na stanici. Potom povedala, že spočiatku ľutovala brata, potom Dolly.

– Nemyslím, že by bolo takého človeka treba ospravedlňovať, hoci ti je brat, – poznamenal Alexej Alexandrovič.

Anna sa usmiala. Pochopila, že to povedal predovšetkým preto, aby ukázal, že ani ohľad na rodinné vzťahy mu nezabráni vysloviť svoju mienku. Poznala túto jeho povahovú črtu a mala ju rada.

– Som rád, že sa všetko šťastlivo vyriešilo a že si sa vrátila, – pokračoval. – No a čo sa tam hovorí o novom návrhu, ktorý som presadil v rade?

Anna nepočula nič o tom návrhu a zahanbila sa, že mohla tak ľahko zabudnúť na to, čo bolo pre neho také dôležité.

– Zato tu to spôsobilo veľký rozruch, – usmial sa samolúbo. Vycítila, že by jej Alexej Alexandrovič rád v súvislosti s touto vecou povedal o sebe niečo lichotivé, preto ho otázkami povzbudila, aby sa rozhovoril – a on s tým istým samolúbym úsmevom rozprával o ováciách, ktoré mu pripravili, keď návrh presadil.

– Veľmi, veľmi som sa tomu tešil. Dokazuje to, že sa u nás na túto vec konečne začína vžívať rozumný a vyhranený názor.

Keď Alexej Alexandrovič dopil druhú šálku čaju so smotanou a zjedol chlieb, vstal a pobral sa do pracovne.

– A že si nikde nešla; veď si sa musela nudiť, nie?

– Ó, nie! – zvolala, vstala a odprevádzala ho cez celú sálu do pracovne. – Čo teraz čítaš? – spýtala sa.

– Teraz? Duc de Lille, Poésie des enfers¹⁵, – odpovedal. – Skvelá knižka.

Anna sa usmievala, ako sa usmievame chybičkám milovaných ľudí, zavesila sa doňho a odprevadila ku dverám pracovne. Poznala jeho zvyk večer čítať, ktorý sa mu stal nevyhnutnosťou. Vedela, že hoci mu skoro všetok voľný čas pohlcovali úradné povinnosti, pokladá si za povinnosť sledovať všetko pozoruhodné, čo sa vynorí v duchovnej oblasti. Aj to vedela, že v skutočnosti ho zaujímajú diela politické, filozofické, teologické, že umenie je jeho založeniu úplne cudzie, ale že aj tak, lepšie povedané práve preto, Alexej Alexandrovič nevynechá nič, čo v tejto oblasti vyvolalo rozruch, a pokladá si za povinnosť

¹⁵Vojvoda z Lille, Poézia podsvetia (franc.)

všetko čítať. Vedela, že v oblasti politiky, filozofie a teológie Alexej Alexandrovič pochybuje alebo hľadá; ale v otázkach umenia a poézie, no predovšetkým hudby, ktorú chápať mu jednoducho nebolo dané, mal tie najvyhranenejšie a najpevnejšie názory. Rád hovoril o Shakespeareovi, Raffaelovi, Beethovenovi a o význame nových básnických a hudobných škôl, ktoré mal veľmi prehľadne a dôsledne rozškatuľkované.

– Veru, príjemný večer, – povedala pri dverách do pracovne, kde už mal prichystané tienidlo na sviečku a karafu s vodou pri kresle. – A ja idem písať do Moskvy.

Stisol jej ruku a zase ju pobožkal.

„Predsa je to len dobrý človek, spravodlivý, láskavý a vo svojom odbore vynikajúci,“ hovorila si Anna, keď sa vrátila, akoby ho obraňovala pred niekým, kto ho obviňuje a vraví, že je vylúčené ho milovať. „Len tie uši keby mu tak čudne neodstávali! Alebo sa dal ostrihať?“

Presne o polnoci, keď Anna ešte sedela pri písacom stole a dopisovala list Dolly, ozvali sa rovnomerné kroky v papučiach a Alexej Alexandrovič, umytý a učesaný, s knihou pod pazuchou, pristúpil k nej.

– Už je čas, – povedal so zvláštnym úsmevom a prešiel do spálne.

„A akým právom sa tak na neho díval?“ pomyslela si Anna, lebo si spomenula, aký pohľad vrhol Vronskij na Alexeja Alexandroviča.

Vyzliekla sa a vošla do spálne, ale na tvári nebolo živosti, čo jej za pobytu v Moskve až tak sršala z očí, z úsmevu – naopak, plameň akoby bol vyhasol alebo sa v nej kamsi hlboko ukryl.

34

Keď Vronskij odchádzal z Petrohradu, prepustil svoj veľký byt na Morskej priateľovi a najmilšiemu kamarátovi Petrickému.

Petrickij bol mladý poručík, nie veľmi urodzený a nielenže nebohatý, ale po uši zadlžený a podvečer vždy opitý; pre rozličné veselé i špinavé historky neraz zakotvil na hlavnej strážnici, no zato kamaráti aj velitelia ho mali radi. Vronskij sa viezol zo stanice, a keď sa okolo dvanástej blížil k svojmu bytu, zazrel pred vchodom už známu drožku.

Zazvonil a ešte pred dvermi počul mužský smiech, švitenie ženského hlasu a Petrického výkrik: „Ak je to zločinec, tak nevpušťať!“ Vronskij sa nedal sluhom ohlásiť a len potichučky vošiel

do prvej izby. Baronesa Šiltonová, Petrického priateľka, v blýskavofialových atlasových šatách, s ružovou tváričkou a plavými vlasmi, sedela pred okrúhlym stolom, varila kávu a izba sa až tak ozývala jej kanáričím parížskym štebotom. Petrickij v plášti a kapitán jazdy Kamerovskij v kompletnej uniforme – pravdepodobne prišiel rovno zo služby – sedeli pri nej.

– Bravo! Vronskij! – zvolal Petrickij, s hrmotom odstrčil stoličku a vstal. – Domáci pán osobne! Baronesa, kávu pre neho z novej kanvice. Teda sme ťa nečakali! Dúfam, že si spokojný s výzdobou svojej pracovne, – ukázal na baronesu. – Poznáte sa predsa?

– Ako by nie! – Vronskij s veselým úsmevom stisol baronese malú ruku. – To by bolo! Stará známa.

– Vraciate sa z cesty, – zaštebotala baronesa, – ja teda pobežím. A to hneď, ak zavadziam.

– Váš domov je všade, kde sa práve zdržiavate, baronesa, – povedal Vronskij. – Servus, Kamerovskij, – dodal a stroho stisol Kamerovskému ruku.

– Vidíte, vy sa na také pekné slová nezmôžete, – obrátila sa baronesa k Petrickému.

– Čožeby nie! Po obede vám poviem aj onakvejšie.

– Po obede to nie je nijaká zásluha! Tak a teraz dostanete kávu, ale vy sa choďte umyť a dať sa do poriadku, – povedala baronesa, zase si sadla a starostlivo pokrútila skrutôčkou na novom kávovare. – Pierre, podajte kávu, – oslovila Petrického, ktorého volala Pierrom podľa jeho priezviska, nijako sa netajac svojím vzťahom k nemu. – Ešte pridám.

– Skazíte to.

– Ale neskazím! Ozaj, a čo vaša žena? – prerušila zrazu rozhovor Vronského s kamarátom. – My sme vás tu už oženili. Doviedli ste si ženu?

– Nedoviedol, baronesa. Ľahťákrom som sa narodil a taký aj umriem.

– Tým lepšie, tým lepšie. Dajte ruku.

A baronesa mu držala ruku a vykladala mu, pretkávajúc rozprávanie žartmi, svoje najnovšie životné plány a dožadovala sa rady.

– On mi stále nechce podpísať rozvod! Čo mám robiť, povedzte? (On bol jej muž.) Chcem sa s ním súdiť. Čo mi radíte vy? Kamerovskij, dávajte na tú kávu pozor, už vykypela, vidíte predsa, že tu riešim vážne veci! Chcem proces, pretože musím dostať, čo je moje. Chápete, aké je to hlúpe, vraj som mu neverná, – pokračovala pohrdavo, – a preto chce mať môj majetok.

Vronskij s pôžitkom počúval veselý štebot tejto chutnej ženy, pritakával jej, dával polovážne rady, a vôbec, hneď vpadol do tónu, akým sa zvyčajne zhováral so ženami tohto druhu. V jeho petrohradskom svete sa ľudia ako takí delili na dva celkom protikladné druhy. Na nižší druh: nechutní, hlúpi a predovšetkým smiešni ľudia, ktorí veria, že jeden muž má žiť s jednou ženou, a to s tou, s ktorou je zosobášený, že dievča musí byť panna, žena cudná, muž mužný, zdržanlivý a tvrdý, že treba vychovávať deti, dorábať svoj chlieb, splácať dlžoby – a iné tomu podobné hlúposti. To bol druh ľudí staromódnych a smiešnych. No bol aj iný druh ľudí, tých naozajstných, k nemu patrili oni všetci, tu musel byť človek najmä elegantný, krásny, veľkodušný, smelý, veselý, musel sa vedieť oddávať každej vášni bez začervenania a všetkému ostatnému sa smiať.

Vronskij bol len spočiatku omámený dojmami z celkom iného sveta, ktoré si priviezol z Moskvy, ale hneď, akoby bol vkĺzol nohami do starých papučí, zapadol do svojho predošlého veselého a príjemného sveta.

Z kávy naozaj nič nebolo, len ich všetkých offkala, vykypela, vyliala sa na drahý koberec a baronesine šaty, ale zato splnila svoj účel – vyvolala hurhaj a smiech.

– Ale teraz už zbohom, lebo sa nikdy neumyjete a ja budem mať na svedomí najťažší zločin slušného človeka, nečistotnosť. Tak mi radíte priložiť nôž na hrdlo?

– Jedine, a ešte k tomu tak, aby ste mali rúčku čím bližšie k jeho ústam. Rúčku vám pobožká a všetko sa dobre skončí, – odpovedal Vronskij.

– Teda dnes vo Francúzskom! – Zašuchotala šatami a už jej nebolo.

Vstal aj Kamerovskij; Vronskij nevyčkal, kým odíde, podal mu ruku a pobral sa do kúpeľne. Kým sa umýval, Petrickij mu v krátkosti opísal pomery, v akých žije, do akej miery sa zmenili po Vronského odchode. Je úplne bez peňazí. Otec povedal, že mu nedá už ani halier a dlžoby nepoplatí. Jeden krajcír ho chce dať zavrieť, aj druhý sa mu tým vážne vyhráža. Veliteľ pluku vyhlásil, že ak tie škandály neprestanú, bude musieť z pluku odísť. Baronesa ho omrzela, má jej po krk, hlavne preto, že mu stále pchá peniaze; no padla mu do oka jedna, ukáže ju Vronskému, hotový zázrak, nádhera v prísne orientálnom štýle – „genre otrokyne Rebeky, chápeš“. Aj s Berkašovom sa včera posekal, chcel poslať sekundantov, ale, pochopiteľne, nebude z toho nič. No inak je všetko skvelé a ohromne veselé. A Petrickij ani nedal kamarátovi možnosť hlbšie vniknúť do podrobností pomerov, v akých žije, a začal

ho zasväcovať do všetkých zaujímavých noviniek. Ako tak Vronskij počúval familiárne historky Petrického vo familiárnom ovzduší bytu, kde býval už tri roky, ovládlo ho príjemné vedomie návratu do ustáleného, bezstarostného petrohradského života.

– To nie je možné! – vykrikol a pustil pedál umývadla, odkiaľ mu tiekla voda na silnú červenú šiju. – To nie je možné! – vykrikol pri správe, že Lóra pečie s Milejevom a Fertinghova nechala. – A ešte stále je taký hlúpy a sebaistý? No a s Buzulukovom je čo?

– Och, s Buzulukovom to ti bola podarená história! – kričal Petrickij. – Ako vieš, jeho vášňou sú plesy, ani jeden dvorný ples nevynechá. Nuž vybral sa na veľký ples v novej prilbici. Videl si nové prilbice? Sú dobré, ľahké. Stojí ti tam... Toto si teda vypočuj.

– Ved’ počúvam, – odpovedal Vronskij, ako sa trel frotírovým uterákom.

– Ide okolo veľkokňažná s akýmsi vyslancom a na jeho nešťastie reč sa zvrtila na nové prilbice. Veľkokňažná chcela predviesť novú prilbicu... A neďaleko stojí náš holúbok. (Petrickij ukázal, ako stál Buzulukov s prilbicou.) Veľkokňažná ho požiadala, aby jej prilbicu podal – on nič. Čo to? Všetci naňho žmurkajú, kývu, mračia sa. Reku, podaj ju. On ju nepodáva. Stojí ako soľný stĺp. Predstav si to... Konečne ten... no, ako sa volá... mu chce prilbicu zobrať... Buzulukov ju nechce pustiť... Vytrhol mu ju, podáva veľkokňažnej. „Tak, toto je tá nová prilbica,“ vraví veľkokňažná. Prevrátila ju a predstav si, stade voľačo rauch – hruška, cukríky, dva funty bonbónov...! To všetko náš holúbok tam pobral.

Vronskij vybuchol v smiech. A ešte dlho po tom, keď už hovorili o inom, kedykoľvek si spomenul na prilbicu, zachádzal sa zdravým smiechom, obnažujúc hustý rad pevných zubov.

Keď sa Vronskij podozvedal všetky novinky, s pomocou sluhy si obliekol uniformu a šiel sa hlásiť. Potom mienil ísť k bratovi, k Betsy a urobiť zopár návštev s úmyslom dostať sa do spoločnosti, kde by mohol stretnúť Annu Kareninovú. Ako v Petrohrade vždy, vyšiel z domu s tým, že sa vráti až neskoro v noci.

DRUHÁ ČASŤ

1

K oncom zimy sa u Ščerbackovcov konalo konzílium lekárov, ktorí mali ustáliť, v akom stave je Kittino zdravie, a čo sa má urobiť, aby sa obnovili jej ochabujúce sily. Bola chorá a ako sa blížila jar, jej zdravotný stav sa ešte zhoršoval. Domáci lekár jej predpisoval rybí tuk, potom železo, potom lápis, no ani jedno, ani druhé, ani tretie nepomáhalo a keďže radil, aby s ňou na jar odcestovali do cudziny, zavolali ešte istého slávneho lekára. Slávny lekár, muž v najlepších rokoch a krásavec, nástojil na prehliadke pacientky. Priam s pôžitkom, ako sa zdalo, tvrdil, že dievčenský stud je pozostatok barbarstva a že nie je nič prirodzenejšie, ako keď muž v najlepších rokoch ohmatáva obnažené mladé dievča. Pokladal to za prirodzené, lebo to robil každý deň, a nič pritom necítil a na nič zlé, ako sa mu videlo, nemyslel, a preto stud dievčaťa pokladal nielen za pozostatok barbarstva, ale za urážku vlastnej osoby.

Bolo treba sa podrobiť, lebo hoci všetci lekári študovali na jednej škole z tých istých kníh a mali tie isté vedomosti, a hoci niektorí ľudia vraveli, že ten slávny lekár je zlý lekár, v dome kňažnej a v jej kruhoch sa bohvieprečo vžilo, že tento slávny lekár jediný vie niečo mimoriadne a jediný môže Kitty zachrániť. Keď slávny lekár pozorne prehliadol a preklepal zmätenú a od studu ochromenú pacientku, dôkladne si umyl ruky a potom sa v salóne postojacky zhováral s kniežaťom. Knieža sa mračil a pokašľával; ako skúsený, nie obmedzený a zdravý človek neveril v medicínu a v duchu ho celý ten cirkus zlostil tým skôr, že div nie jediný pridobre poznal pravú príčinu Kittinej choroby. „Akurát, ty falošný hlásič,“ použil v duchu na slávneho lekára, počúvajúc jeho táraniny o príznakoch dcérinej choroby, výraz z poľovníckeho slovníka. Zatiaľ lekár len s námahou potláčal výraz pohrdania voči tomuto šľachticovi a len so sebazaprením sa znižoval k jeho prízemnému chápaniu. Vedel, že so starcom sa nemá vlastne ani čo zhovárať, že hlavou domu je matka. Pred ňou mienil rozsypať svoje perly. Medzitým vošla do salónu kňažná s domácim lekárom. Knieža

odišiel, usilujúc sa nedať najavo, aký mu je celý ten cirkus na smiech. Kňazná bola celá preč, nevedela, čo robiť. Cítila sa pred Kitty vinná.

– Nuž, doktor, rozhodnite o našom osude, – vyzvala ho kňazná. –

Povedzte mi všetko. – „Či je nádej?“ chcela sa spýtať, ale pery sa jej zatriasli a nevládala otázku vysloviť. – Tak ako, doktor...?

– Ešte chvíľočku, kňazná, pohovárám sa s kolegom, a potom budem mať česť oznámiť vám svoj názor.

– Máme vás teda nechať osamote?

– Ako sa vám páči, kňazná.

Kňazná si vzdychla a opustila salón.

Keď lekári osameli, začal domáci lekár nesmelo vykladať svoj názor, že zrejme ide o počiatočné štádium tuberkulózy, ale... atď. Slávny lekár ho počúval a medzitým pozrel na svoje veľké zlaté hodinky.

– Tak, – povedal. – Ale...

Domáci lekár úctivo zmlkol uprostred reči.

– Určiť počiatočné štádium tuberkulózy, ako viete, nemôžeme; kým nevzniknú kaverny, nemáme istotu. No podozrenie na tuberkulózu môžeme mať. A boli by aj predpoklady: zlé trávenie, nervové podráždenie a ďalšie. Otázka stojí takto: ak je podozrenie na tuberkulózu, čo treba spraviť na zlepšenie výživy?

– No veď viete, že za tým sa vždy skrývajú mravné, duševné príčiny, – dovolil si vsunúť s jemnocitným úsmevom domáci lekár.

– Áno, prirodzene, – odvetil slávny lekár a zase pozrel na hodinky.

– Pardon, neviete, už je Jauzský most hotový, alebo ho ešte treba obchádzať? – spýtal sa. – Á! Už je hotový. V tom prípade to za dvadsať minút stihnem. Hovorili sme teda, že ide o toto: zlepšiť výživu a dať do poriadku nervy. Jedno súvisí s druhým, treba pôsobiť na kruh z oboch strán.

– A čo cesta do cudziny? – spýtal sa domáci lekár.

– Som nepriateľom ciest do cudziny. A neráňte zabúdať: ak ide o počiatočné štádium tuberkulózy, čo my nemôžeme vedieť, potom cesta do cudziny nepomôže. Nevyhnutný je taký prostriedok, ktorý by zlepšil výživu a neškodil by.

A slávny lekár vyložil svoj plán liečby soldenskou minerálkou, ktorej najväčšou prednosťou bolo, že nemohla uškodiť. Domáci lekár ho pozorne a úctivo vypočul.

– Ale v prospech cesty do cudziny by som uviedol zmenu návykov a odpútanie sa od prostredia, ktoré vyvoláva spomienky. A potom, matka by rada išla, – dodal.

– Á! V tom prípade nech teda idú; len aby tí nemeckí šarlatáni veci neuškodili... Musia sa držať našich rád... No, nech si teda idú.

A zase pozrel na hodinky.

– Ó, je najvyšší čas, – a pobral sa ku dverám.

Slávny lekár oznámil kňažnej (tak mu kázal cit pre slušnosť), že musí ešte raz vidieť pacientku.

– Ako? Ešte jedna prehliadka! – s hrôzou vykrikla matka.

– Ó, nie, overím si len niekoľko maličkostí, kňažná.

– Potom nech sa páči.

A matka vošla v sprievode lekára ku Kitty do salónu. Kitty stála uprostred izby schudnutá, zrumenená a oči sa jej od hanby, ktorú prekonala, zvláštne leskli. Keď vošiel doktor, červeň jej udrala do tváre a oči sa jej naplnili slzami. Celá jej choroba a liečenie sa jej zdali hlúpe, ba smiešne. Liečenie jej prichodilo takisto smiešne ako zliepanie črepín rozbitej vázy. Jej srdce bolo rozbité. A oni ju chcú vyliečiť pilulkami a práškami! Ale nesmela ublížiť mame, tým skôr, že mama vinila zo všetkého seba.

– Prosím, sadnite si, kňažná, – riekol slávny lekár.

S úsmevom si sadol oproti nej, nahmatol pulz a zase jej kládol nudné otázky. Odpovedala mu, ale zrazu sa nahnevala a vstala.

– Prepáčte mi, doktor, ale toto naozaj nemá nijaký význam. Spytujete sa ma to isté už tretí raz.

Slávny lekár sa neurazil.

– Chorobná precitlivosť, – povedal kňažnej, keď Kitty odišla. – Napokon, aj tak som už skončil...

A kňažnej akoby výnimočne múdrej žene vedecky vyložil stav mladej kňažnej a skončil návodom, ako užívať minerálku, ktorá je aj tak nanič. Na otázku, či má dcéra ísť do cudziny, upadol lekár do hlbokých dúm, akoby riešil ťažký problém.

Napokon riešenie predostrel: do cudziny ísť, šarlatánom neveriť, so všetkým sa obracať len na neho.

Akoby sa po lekárovom odchode prihodilo niečo veselé. Mama sa vrátila k dcére rozveselená a Kitty sa pretvarovala, že sa tiež rozveselila. Teraz sa musela často, ba skoro stále pretvarovať.

– Ale veď som zdravá, maman. No ak chcete cestovať, pôjdeme! – povedala a aby ukázala, že ju cesta do cudziny zaujíma, začala hovoriť o pripravách na ňu.

Len čo lekár odišiel, prišla Dolly. Vedela, že v tento deň malo byť konzílium, a hoci bola len krátko po pôrode (koncom zimy sa jej narodila dcéra) a mala dosť vlastného trápenia i starostí, nechala doma dojčiatko a dcéru, čo práve ochorela, a prišla sa prezvedieť, ako sa dnes rozhodlo o Kittinom osude.

– Tak čo? – spýtala sa, keď vchádzala do salónu ešte s klobúkom na hlave. – Voľáki ste všetci veselí. Teda je všetko v poriadku, však?

Pokúšali sa jej rozpovedať, čo hovoril lekár, ale vysvitlo, že hoci hovoril veľmi plynule a dlho, nijako sa nedalo zopakovať to, čo povedal. Zaujímavé bolo len jedno: rozhodnutie odcestovať do cudziny.

Dolly si nechtiac vzdychla. Jej najbližšia duša, sestra, odíde. A život bol veru neradostný. Jej vzťah k Stepanovi Arkad'jičovi po zmierení bol ponížujúci. Ako sa ukázalo, spoj vytvorený Annou nebol dosť pevný a rodinný súlad sa opäť nalomil na tom istom mieste. Nič rukolapné tu síce nebolo, no Stepan Arkad'jič nebyval skoro nikdy doma, ani peňazí nebolo a Dolly ustavične mučilo podozrenie, že muž je jej neverný, no podozreniu sa bránila, lebo sa bála múk žiarlivosti, ktoré už raz poznala. Prvý výbuch žiarlivosti, raz zažitý, sa už nemohol zopakovať, ba ani odhalenie nevery by už na ňu nemohlo tak zapôsobiť ako prvý raz. Teraz by takéto odhalenie pre ňu znamenalo len stratu rodinných návykov; a tak sa dala klamať, opovrhujúc mužom, no ešte väčšmi sebou pre tú slabosť. A navyše ju ustavične morili starosti o početnú rodinu: raz mala ťažkosti s pridávaním, raz ušla pestúnka, inokedy, ako práve teraz, ochorelo niektoré z detí.

– Čo máš doma nové? – spýtala sa matka.

– Ach, maman, veď máte svojho trápenia dosť. Lili ochorela, bojím sa, či to nebude šarlach. Teraz som ešte prišla, nech viem, čo a ako; no ak to, bohuchovaj, šarlach bude, z domu sa už nepohnem.

Aj starý knieža vyšiel po lekárovom odchode z pracovne, otrčil líce Dolly, pozhováral sa s ňou a oslovil ženu:

– Tak ako ste sa rozhodli, pôjdete? No a so mnou ako naložíte?

– Myslím, že by si mal ostať doma, Alexander, – povedala žena.

– Ako chcete.

– Maman, a prečo by otecko nešiel s nami? – spýtala sa Kitty. – Aj jemu bude veselšie, aj nám.

Starý knieža vstal a pohladil Kitty po vlasoch. Zdvihla hlavu, pozrela na neho a nasilu sa usmiala. Vždy sa jej zdalo, že otec jej zo všetkých v rodine najlepšie rozumie, aj keď o nej zriedka hovoril. Ako najmladšia dcéra bola otcovým miláčikom a mala dojem, že láska k nej ho robí jasnozrivým. Keď sa teraz pohľadom stretla s jeho láskavými modrými očami, čo ju tak skúmavo pozorovali, mala pocit, že ju vidí skrz-naskrz a chápe zlo, čo ňou zmieta. Začervenala sa a pritiahla sa k nemu, že dostane bozk, ale on jej len postrapatil vlasy, vraviac:

– Tieto sprosté príčesky! Aby človek hladkal vlasy voľajakých skapacín, vlastnú dcéru nepoláska! Tak čo, Dolly, – oslovil staršiu dcéru, – čo porába tvoj fičúr?

– Nič zvláštne, – povedala Dolly, ktorá hneď vedela, že tým mieni jej muža. – Stále kdesi lieta, takmer ho neviďam, – neodpustila si poznámku a posmešne sa usmiala.

– A čo, nešiel ešte na dedinu horu predávať?

– Ešte nie, stále sa len zberá.

– Nuž tak! – vzdychol si knieža. – Vravíte teda, že aj ja sa mám chystať? Ako rozkážete! – obrátil sa k žene a sadol si. – A ty, Kaťa, počuj sem, – povedal mladšej dcére, – po čase, v jeden krásny deň sa zobudíš a povieš si: veď som celkom zdravá a veselá a zase sa môžem s oteckom ísť zavčas ráno poprechádzať na tuhom mraze. Hm?

Celkom nevinne vyzeralo to, čo povedal otec, ale Kitty upadla do pomykova, akoby ju boli pri niečom pristihli. „Áno, otec vie všetko, všetko chápe a týmito slovami mi vlastne hovorí, že i keď sa mám začo hanbiť, musím tú hanbu prekonať.“ Nevedela si dodať odvahy a niečo povedať. Aj sa o to pokúsila, ale zrazu sa rozplakala a vybehla z izby.

– To sú tie tvoje špásy! – pustila sa kňazná do muža. – Naveky len... – začala vyčítavo.

Knieža dost' dlho počúval výčitky kňaznej a čušal, ale tvár sa mu chmúrila čoraz väčšími.

– Taká je biedna, chudiatko, taká biedna, a ty necítiš, ako ju zabolí čo len narážka na príčinu toho všetkého. Ach! Takto sa mýliť v ľud'och! – zvolala kňazná a z jej zmeneného tónu Dolly aj knieža usúdili, že myslí na Vronského. – Raz nechápem, že proti takýmto podlým, bezcharakterným ľud'om nie sú zákony.

– Už to nechcem počuť! – pochmúrne povedal knieža a vstal, akoby chcel odísť, ale vo dverách zastal. – Zákony sú, žena moja, a keď si ma už k tomu dohnala, tak ti poviem, kto je všetkému na vine: ty a ty, len ty. Zákony proti takým chlapom vždy boli, aj sú! Áno, prosím, keby tu nebola tá okolnosť, čo nemala byť, ja starý človek, by som toho panáka

vyzval na súboj. Čo už teraz iné ostáva, ako ju liečiť a vozit' sem šarlatánov.

Knieža mal toho zrejme ešte veľa na srdci, no len čo kňažná počula tento tón, hneď sa, ako vždy pri vážnych problémoch, stiahla a prejavila ľútosť.

– Alexandre, Alexandre, – šepkala, ako sa blížila k nemu, a rozplakala sa.

Hneď ako sa rozplakala, stíchol aj knieža. Pristúpil k nej.

– No, dosť už, dosť! Ani tebe nie je ľahko, viem. Čo sa už dá robiť! Až také nešťastie to nie je. Boh je milostivý... ďakujem ti... – vravel popletene, keď pocítil na ruke kňažnin mokrý bozk. A vyšiel z izby.

Už vtedy, keď Kitty s plačom vybehla z izby, Dolly so svojím materským, ženským citom hneď vybadala, že tu pôjde o ženskú robotu, a pripravila sa na ňu. Zložila si klobúk, v duchu si vysúkala rukávy a bola hotová konať. Keď matka zaútočila na otca, pokúšala sa ju zadržať, nakoľko to dovoľovala dcérska úcta. Pri výbuchu kniežaťa čušala: hanbila sa za matku a cítila nežnosť k otcovi za jeho dobrotu, čo sa mu hneď vrátila; keď však otec odišiel, pribrala sa k tomu najdôležitejšiemu, čo bolo treba spraviť – ísť za Kitty a utíšiť ju.

– Už dávno vám chcem, maman, čosi povedať. Viete, že Levin chcel požiadať Kitty o ruku, keď tu minule bol? Povedal to Stivovi.

– No a čo? Nerozumiem...

– Možno ho Kitty odmietla, nie...? Nevrela vám nič?

– Nie, nevrela mi nič ani o jednom, ani o druhom; na to je prihrdá. No jedno viem, všetko zapríčinil...

– To áno, ale si predstavte, ak odmietla Levina – a nebola by ho odmietla, nebyť tamtoho, to viem... A potom ju tamten tak strašne oklamal.

Pre kňažnú bolo hrozné pomyslenie, ako veľmi sa voči dcére previnila, a rozčúlila sa.

– Och, ja už raz nič nechápem! Dnes chce každý žiť podľa vlastnej hlavy, materiam sa nič nepovie, a potom to tak vyzerá.

– Maman, idem za ňou.

– Chod'. Vari ti zakazujem?

Keď vošla do Kittinej izbičky, milej, ružovej, s figúrkami vieux saxe¹⁶, do izbičky práve takej dievčenskej, ružovej a veselej, akou bola Kitty ešte pred dvoma mesiacmi, Dolly si spomenula, s koľkou láskou a chichotáním túto izbičku spolu vlni okrášľovali. Srdce sa jej zovrelo, keď uvidela Kitty: sedela na nízkej stoličke, na tej najbližšej pri dverách, a meravito pozerala na roh koberca. Kitty pozrela na sestru a chladný, trochu drsný výraz jej tváre sa zmenil.

– O chvíľu odtiaľto odídem a už sa z domu nepohnem ani na krok a ty nebudeš smieť prísť za mnou, – začala Daria Alexandrovna, keď si sadala k nej. – Rada by som sa s tebou pohovárala.

– O čom? – spýtala sa Kitty rýchlo a vystrašene zdvihla hlavu.

– O čom inom ako o tvojom zármutku.

– Nemám nijaký zármutok.

– Nechaj to, Kitty. Hádám si len vážne nemyslíš, že to neviem? Viem všetko. A uver mi, nie je to nič svetoborné... Každá to prekonala...

Kitty mlčala, v tvári mala tvrdý výraz.

– Nezaslúži si, aby si kvôli nemu trpela, – pokračovala Daria Alexandrovna, pristúpiac rovno k veci.

– Áno, lebo mnou pohrdol, – ozvala sa Kitty trasľavým hlasom. Nehovor! Prosím ťa, nehovor nič!

– Ale kto ti to povedal? Niečo také nik nepovedal. Som presvedčená, že bol do teba zaľúbený a ešte aj je, ale...

– Ach, zo všetkého najhoršie sú prejavy súcitu! – vykrikla Kitty zrazu rozhnevane. Zvrtla sa na stoličke, očervenela a rýchlo preberajúc prstami, zvierala raz jednou, raz druhou rukou pracku na opasku, ktorú držala. Dolly už poznala sestrin zvyk habkať v záchvate hnevu rukami; vedela, že Kitty môže celkom stratiť vládu nad sebou a nahovoriť kopu zbytočností a neprijemností, a chcela ju upokojiť; no už bolo neskoro.

– Čo, čo mi to tu chceš natĺcť do hlavy? – spustila Kitty rýchlo. – Že som bola zaľúbená do človeka, ktorý o mňa nestál, a že umieram od lásky k nemu? A to mi hovorí sestra, čo si myslí, že... že... že cíti so mnou... Nechcem súcitu a pokrytectvo!

– Kitty, si nespravodlivá.

– Prečo ma trápiš?

– Ale ja naopak... vidím, aká si zničená...! Ale Kitty ju vo svojom zápale nepočula.

¹⁶ starý saský porcelán (franc.)

– Nemám nad čím smútiť a ani utešovať sa nemusím. Mám svoju hrdosť a nikdy si nedovolím milovať človeka, ktorý ma nemiluje.

– No veď tak... Len jedno by som chcela vedieť, ale povedz mi pravdu, – Daria Alexandrovna jej chytila ruku, – Levin ti povedal...?

Zmienka o Levinovi, zdá sa, pripravila Kitty o poslednú štipku sebaovládania; vyskočila zo stoličky, hodila pracku o zem a prudko gestikulujúc, vybuchla:

– Čo s tým má Levin? Naozaj neviem, čo máš z toho, že ma trápiš! Už som povedala a opakujem znova, že mám svoju hrdosť a že nikdy, nikdy neurobím, čo ty – aby som sa vrátila k človeku, ktorý ma podviedol a miloval inú ženu. To nechápem, to nechápem! Ty také môžeš, ja nie!

Keď Kitty skončila, pozrela na sestru – videla, že Dolly mlčí so zvesenou hlavou, a tak nevyšla z izby, ako pôvodne chcela, ale sadla si pri dverách, zakryla si tvár vreckovkou a sklonila hlavu.

Ticho trvalo hodnú chvíľu. Dolly rozmýšľala o sebe. Poniženie, ktoré si vždy uvedomovala, pocítila zvlášť bolestivo, keď jej ho pripomenula sestra. Nečakala od nej toľkú krutosť, hnevala sa na ňu. Ale tu počula zašuchotať šaty a súčasne čoraz nezadržateľnejšie prepukajúci vzlykot a niečie ruky sa jej zdola ovinuli okolo hrdla. Kitty kľáčala pred ňou na kolenách.

– Dollinka moja, som taká, taká nešťastná! – previnilo zašepkala.

A do záhybov sukne Darie Alexandrovny sa zaborila slzami zmáčaná milá tvárička.

Akoby slzy boli tým nevyhnutným mazadlom, bez ktorého nemohol stroj súhry medzi dvoma sestrami hladko ísť – keď sa sestry vyplakali, nezhovárali sa už o tom, čo ich zaujímalo; no aj keď hovorili o veciach všedných, dokonale sa chápali. Kitty si uvedomila, že to, čo povedala v zúrivosti o nevere a o ponížení, ranilo chuderku sestru na najcitlivejšom mieste, ale že jej odpustila. A zas Dolly mala jasno v tom, čo chcela vedieť; presvedčila sa, že jej dohady boli správne, že zármutok, nevyliciteľný Kittin zármutok, tkvel práve v tom, že ju Levin popýtal o ruku a že ho odmietla, a Vronskij ju pritom oklamal, a že je schopná milovať Levina a nenávidieť Vronského. No Kitty o tom nepovedala ani slova; hovorila len o svojom duševnom rozpoložení.

– Vôbec sa netrápim, – vravela, keď sa upokojila, – ale vieš, celý svet sa mi vidí hnusný, odporný, surový a ja sama predovšetkým. Ani si nevieš predstaviť, aké hnusné myšlienky mi chodia po rozume.

– Prosím ťa, aké už ty môžeš mať hnusné myšlienky? – spýtala sa Dolly s úsmevom.

– Tie najhnusnejšie, najhoršie, ani vysloviť ich nemôžem. To už nie je smútok, clivota, ale čosi oveľa horšie. Akoby sa všetko, čo bolo vo mne dobré, kamsi schovalo a ostalo len to najhnusnejšie. Ako ti to vysvetliť? – pokračovala, keď videla sestrine začudované oči. – Pred chvíľou sa otecko so mnou zhováral... a ja mám pocit, že na nič inšie nemyslí, len ako ma vydať. Mama ma vezie na ples; mne sa vidí, že ma ta vezie len nato, aby ma čím skôr vydala a zbavila sa ma. Viem, nie je to tak, ale nemôžem tie myšlienky potlačiť. Takzvaných pytačov, tých už vôbec neznášam. Mám pocit, že si ma obzerajú ako na jarmoku. Kedysi ísť niekam v plesových šatách bol pre mňa pôžitok, kochala som sa sama sebou; teraz sa hanbím, je mi trápne. No čo ti budem vravieť! Aj ten lekár... No...

Kitty sa zháčila; chcela ešte povedať, že odkedy sa s ňou stala táto zmena, Stepana Arkadžiča ani cítiť nemôže a pri pohľade naňho sa jej zmocňujú tie najhrubšie a najneslýchanejšie predstavy.

– Hej, všetko vidím v čiernom a hnusnom svetle, – pokračovala. – To je moja choroba. Možno to prejde...

– Nerozmýšľaj o tom...

– To sa nedá. Len s deťmi mi je dobre, len u teba.

– Škoda, že nemôžeš prísť ku mne.

– Ale áno, prídem. Šarlach som už mala, uprosím maman.

Kitty nepopustila a presťahovala sa k sestre, a kým trval šarlach, ktorý naozaj prepukol, opatrovala deti. Obe sestry šťastlivo vyliečili všetkých šesť detí, ale Kittino zdravie sa nezlepšilo, a tak cez veľký pôst odcestovali Ščerbackovci do cudziny.

4

Vyššia petrohradská spoločnosť je vlastne len jedna; všetci sa navzájom poznajú, navštevujú sa. No táto veľká spoločnosť sa rozdeľuje na jednotlivé kruhy. Anna Arkadievná Kareninová mala priateľov a úzke styky v troch rozličných kruhoch. Prvý bol úradný, oficiálny kruh jej muža, kam patrili jeho kolegovia a podriadení, veľmi pestro a zložito spoločenskými podmienkami pospájania a zasporozdeľovaní. Dnes si už Anna len ťažko vedela predstaviť, že spočiatku cítila k týmto ľuďom priam zbožnú úctu. Teraz ich už všetkých poznala, ako sa ľudia poznajú v újazdnom meste; vedela, kto má aké zvyky a slabosti, koho kde topánka omína; poznala ich vzájomné vzťahy aj vzťah k hlavnému centru; vedela, kto za kým stojí

a ako a čo ho drží a kto s kým sa v čom zhoduje a rozchádza; no tento kruh vládnych, rýdzo mužských záujmov ju nikdy nezaujímal a vyhýbala sa mu, hoci jej grófka Lýdia Ivanovna dohovárala.

Ďalší kruh blízky Anne bol ten, prostredníctvom ktorého spravil Alexej Alexandrovič kariéru. Jeho stredobodom bola grófka Lýdia Ivanovna. Bola to spoločnosť starých, mrzkých, cnostných a pobožných žien a múdrych, vzdelaných, ctižiadostivých mužov. Jeden z múdrych, čo patrili do tohto kruhu, nazval ho „svedomím petrohrskej spoločnosti“. Alexej Alexandrovič si túto spoločnosť nesmierne vážil a Anna, ktorá sa tak vedela so všetkými zbližiť, našla si v prvých rokoch svojho života v Petrohrade i tu priateľov. Ale teraz, ako sa vrátila z Moskvy, videl sa jej tento kruh priam neznesiteľný. Zdalo sa jej, že sa aj ona aj všetci ostatní pretvarujú, a začala sa tu nudiť a nepríjemne cítiť, takže k Lýdii Ivanovne chodievala čo najmenej.

Napokon tretí kruh, s ktorým mala styky, bol ten naozajstný veľký svet – svet plesov, hostín, oslnivých toaliet, svet, čo sa jednou rukou držal dvora, aby neskĺzol do polosveta, ktorým, tak si aspoň príslušníci tohto kruhu mysleli, opovrhovali, ale s ktorým mali chůťky nieže podobné, ale rovnaké. Styky s touto spoločnosťou udržiavala Anna prostredníctvom Betsy Tverskej, bratancovej ženy; Betsy mala stodvadsaťtisíc dôchodku a od chvíle, ako sa Anna zjavila v spoločnosti, veľmi si ju obľúbila, lichotila jej a zaťažovala ju do svojho kruhu, pričom sa vysmievala zo spoločnosti Lýdie Ivanovny.

– Až budem stará a mrzká, i ja budem taká, – hovorievala Betsy, – ale vy, taká mladá a chutná žena, ešte máte čas do toho starobinca chodiť.

Spočiatku sa Anna vyhýbala, nakoľko sa len dalo, spoločnosti kňaznej Tverskej, lebo tu výdavky presahovali jej finančné možnosti, a prvý kruh jej lepšie vyhovoval, no po návrate z Moskvy nastal pravý opak. Vyhýbala sa svojim moralistickým priateľom a chodila do veľkého sveta. Tam sa stretávala s Vronským a pri tých stretnutiach pociťovala vzrušujúcu radosť. Zvlášť často stretala Vronského u Betsy, rodenej Vronskej, jeho sesternice. Bol všade tam, kde mohol stretnúť Annu, a pri každej vhodnej príležitosti jej hovoril o svojej láske. Nepovzbudzovala ho v tom, ale zakaždým, keď sa stretli, v duši sa jej rozhorelo to isté oživenie ako vtedy vo vlaku, pri prvom stretnutí. Sama cítila, že keď naňho pozerá, zažiarí jej radosť v očiach a pery sa jej usmievajú, jednoducho výraz radosti nebola schopná potlačiť.

Sprvu Anna úprimne verila, že v nej Vronskij vzbudzuje nevôľu svojím prenasledovaním; no keď raz, krátko po návrate z Moskvy, prišla na večierok, kde mal byť, no nebol, zo smútku, ktorý pocítila, jasne usúdila, že sa klamala, že to prenasledovanie jej nielenže nepadne zle, ale stáva sa jej hlavným životným záujmom.

Slávna speváčka spievala druhý raz a všetka smotánka bola v divadle. Keď Vronskij zazrel zo svojho kresla v prvom rade sesternicu, nevyčkal prestávku a vošiel do jej lôže.

– Prečo ste neprišli na obed? – spýtala sa ho. – Prekvapuje ma jasnozrivosť zaľúbencov, – dodala s úsmevom a tak, aby počul len on: – Ani ona neprišla. Ale navštívte ma po predstavení.

Vronskij pozrel s otázkou na ňu. Kývla hlavou. Poďakoval sa úsmevom a sadol si k nej.

– Ako sa len živo pamätám na vaše posmešky! – pokračovala kňazná Betsy, ktorá sa priam vyžívala v sledovaní tejto úspešne sa rozvíjajúcej vášne. – Kam sa to všetko podelo! Ste v osídlach, milý môj.

– Ani si iné neželám, ako byť v osídlach, – odpovedal Vronskij s pokojným, dobráckym úsmevom. – Ak sa ponosujem, tak len na to, že tie osídla sú prislabé, ak mám pravdu povedať. Začínam strácať nádej.

– Akú už vy môžete mať nádej? – spýtala sa Betsy dotknutá za svoju priateľku. – Entendons nous...¹⁷ – Ale v očiach sa jej mihali iskričky, svedčiace o tom, že veľmi dobre vie, práve tak ako on, akú môže mať nádej.

– Nijakú, – pripustil Vronskij a v úsmeve odhalil hustý rad zubov. – Pardon, – povedal, vzal jej z ruky ďalekohľad a začal si obzerať ponad Betsino holé plece protiľahlý rad lôži. – Obávam sa, že začínam byť smiešny.

Vedel veľmi dobre, že v očiach Betsy, ako aj v očiach veľkého sveta neriskuje, že bude smiešny. Vedel veľmi dobre, že títo ľudia úlohu neúspešného ctiteľ a dievčaťa či slobodnej ženy môžu pokladať za smiešnu; ale že úloha muža, ktorý dotiera na vydatú ženu a ktorý by dal hoci svoj život za to, aby ju zviedol na cudzoložstvo, táto úloha že má v sebe čosi krásne, veľkolepé a nikdy nemôže byť smiešna, a preto s hrdým a veselým úsmevom, čo mu pohrával pod fúzmi, odložil ďalekohľad a pozrel na sesternicu.

– A prečo ste neprišli na obed? – zahľadela sa naňho s potešením.

¹⁷Aby sme si rozumeli... (franc.)

– To vám musím porozprávať. Mal som robotu, a viete akú? Stavím sa s vami sto ku jednej, nie, tisíc ku jednej... neuhádnete. Zmieroval som manžela s človekom, čo poškvrnil česť jeho manželky. Naozaj!

– No a podarilo sa?

– Skoro.

– To mi musíte porozprávať, – Betsy vstala. – Príďte cez budúcu prestávku.

– To nemôžem; idem do Francúzskeho divadla.

– Po Nielsonovej? – zdesila sa Betsy, ktorá by pri najlepšej vôli nerozoznala Nielsonovú od hocktovej zboristky.

– Čo sa dá robiť? Mám tam schôdzku, stále vo veci tých zmierovačiek.

– Blahoslavení zmieritelia, lebo oni budú spasení, – zadeklamovala Betsy, hmlisto si spomínajúc, že čosi také už počula. – No tak si ešte sadnite a von s tým, ako to bolo?

A opäť si sadla.

5

– Je to trošku háklivá historka, ale taká milá, že neodolám a porozprávam vám ju, – začal Vronskij, ako na ňu pozeral rozosmiatejmi očami. – Mená neprezradím.

– A ja ich budem hádať, tým zaujímavejšie.

– Tak teda počúvajte: idú dvaja veselí mládenci...

– Prirodzene, dôstojníci z vášho pluku!

– Nevravím, že dôstojníci, jednoducho dvaja mládenci po raňajkách...

– Pretlmočte: po pohárik.

– Možno. Idú na obed ku kamarátovi v ohromne povznesenej nálade. A čo nevidia, na drožke ich predbieha chutné žieňa, obzerá sa a vari im so smiechom aj kýva. Pochopiteľne, idú za ňou. Cválajú o dušu. Na ich údiv krásavica zastavuje pred vchodom práve toho domu, kam idú aj oni. Krásavica vybehne hore na poschodie. Mihnú sa červené ústočka spod krátkeho závoja a nádherné nôžky.

– Rozprávate s toľkým citom, akoby ste, namojpravdu, boli jedným z nich.

– A čo ste mi len pred chvíľou vraveli? Tak teda, naši mládenci prídu ku kamarátovi, ktorý dáva obed na rozlúčku. A tu hádam naozaj prebrali, ako sa pri rozlúčkových obedoch stáva. A cez obed sa

vypytyjú, kto býva na poschodí. Nikto nevie, iba sluha domáceho pána na otázku, či hore nebývajú mamzelky, odpovie, že tých je v dome plno. Po obede sa mládenci poberú do pracovne domáceho pána a napíšu neznámej list. Vášnivý list, hotové vyznanie lásky, a hneď ho aj osobne nesú nahor, aby vysvetlili, čo v liste nie je dosť zrozumiteľné.

– Prečo mi rozprávate také nehanebnosti? Hm?

– Zazvonia. Otvorí im slúžka, mládenci jej odovzdajú list s ubezpečením, že od lásky vypustia dušu hneď tu na prahu. Slúžka je v pomýkove a začne s nimi vyjednávať. Nato sa zjaví pán s bokombradami v tvare klobások, červený ako rak, a vyhlási, že tam okrem manželky nikto nebýva, a oboch vyhodí.

– Odkiaľ viete, že má bokombrady v tvare klobások, ako ste sa vyjadrili?

– Ved' počúvajte. Dnes som ich zmieroval.

– A ako sa to skončilo?

– To je práve najzaujímavejšie. Ukázalo sa, že ide o šťastný manželský pár – titulárneho radcu a pani titulárnu radcovú. Titulárny radca podáva na súd žalobu a ja robím zmierovača, a ešte akého! Ubezpečujem vás, že Talleyrand by sa mi nevyrovnal!

– A v čom je háčik?

– Len pekne počúvajte... Ospravedlnili sme sa, ako sa patrí: „Sme z toho zúfalí a prosíme vás, aby ste nám to nešťastné nedorozumenie prepáčili.“ Titulárny radca s klobáskami je už skoro na mäkko, ale tiež túži vyliat' si srdce, no len čo si ho začne vylievat', rozohní sa a chrlí grobianstva a ja som opäť nútený použiť diplomaciu. „Uznávam, že konali mrzko, ale prosím vás, uveďte si, že sú to ešte mladí ľudia, že ide o nedorozumenie, a navyše – práve predtým sa potúžili. Chápete. Nesmierne to ľutujú a prosia vás, aby ste im odpustili!“ Titulárny radca sa zase obmäkčí: „Súhlasím s vami, gróf, a rád im odpustím, ale musíte pochopiť, že moja žena, moja bezúhonná žena bola vystavená prenasledovaniu, hrubostiam a bezočivostiam akýchsi holobriadkov, vší...“ A viete si predstaviť, ten holobriadok je tam, a ja ich mám udobrovať. Zase použijem diplomaciu, a keď už je dielo skoro dokonané, môj titulárny radca sa zase dostáva do varu, tvár mu zalieva krv, bokombrady sa mu dvíhajú a ja sa zase rozplývam v diplomatických finesách.

– Och, toto vám musím porozprávať! – obrátila sa Betsy so smiechom k dáme, ktorá práva vošla do lôžka. – Ale ma rozosmial.

– No, bonne chance¹⁸, – doložila, podala Vronskému voľný prst, ktorým nedržala vejár, a pohybom pliec si upravila vytiahnutý živôtik, aby bola náležite obnažená, keď vyjde dopredu k rampe, do svetla plynových lúčov a pred oči celého sveta.

Vronskij sa odviezol do Francúzskeho divadla, kde sa mal naozaj stretnúť s veliteľom pluku, čo si nedal ujsť ani jedno predstavenie vo Francúzskom divadle, aby sa s ním pohovárал o zmierovacom poslaní, ktorým sa zapodieval a bavil už tretí deň.

Do veci bol zapletený Petrickij, ktorého mal tak rád, a ešte istý výborný chlapík a skvelý kamarát, čo nedávno prišiel do ich pluku, mladý knieža Kedrov. No predovšetkým tu išlo o záujmy pluku.

Obaja boli vo Vronského eskadróne. Úradník, titulárny radca Venden, prišiel za veliteľom pluku so žalobou na dôstojníkov, ktorí urazili manželku. Jeho mladá žena, ako rozprával Venden – bol ženatý pol roka – bola v kostole s mamičkou, zrazu pocítila nevoľnosť, vyvolanú jej požehnaným stavom, nevydržala už dlhšie stáť a šla prvou rýchlodrožkou, čo sa jej naskytla, domov. Tu za ňou vyrazili dvaja dôstojníci, žena sa zľakla, bolo jej ešte horšie, a vybehla hore schodmi do bytu. Sám Venden, čo sa bol práve vrátil domov z úradu, počul zvonit' a nejaké hlasy, vyšiel von, uvidel opitých dôstojníkov s listom a vyhodil ich. Žiada, aby boli prísne potrestaní.

– Nie, uznajte, – povedal veliteľ pluku Vronskému, ktorého si pozval, – s tým Petrickým je to čoraz horšie. Týždeň neprejde bez škandálu. Ten úradník to veru tak nenechá, poženie to vyššie.

Vronskij videl, že celá vec je neprístojná, aj to, že tu súboj neprichádza do úvahy, ale musí sa podniknúť všetko, aby sa titulárny radca obmäkčil a aby sa vec zatusovala. Veliteľ pluku si pozval Vronského hlavne preto, že ho poznal ako človeka ušľachtileho a múdreho, no predovšetkým ako človeka, ktorému česť pluku leží na srdci. Vec prerokovali a rozhodli, že najúčinnnejšie bude, ak sa Petrickij, Kedrov aj s Vronským pôjdu titulárnemu radcovi osobne ospravedlniť. Obaja, veliteľ pluku i Vronskij, vedeli, že meno Vronského a krídelné pobočníctvo zohrajú pri obmäkčovaní titulárneho radcu podstatnú úlohu. A naozaj, tieto dva prostriedky do istej miery zaúčinkovali; no konečný výsledok bol aj naďalej pochybný, ako povedal sám Vronskij.

Keď prišiel Vronskij do Francúzskeho divadla, odobral sa s veliteľom pluku do foyeru a povedal mu, ako pochodil, či vlastne nepochodil. Keď si veliteľ všetko premyslel, rozhodol sa, že z veci

¹⁸veľa šťastia (franc.)

nebude vyvodzovať dôsledky, a potom sa už len pre vlastné potešenie začal Vronského vypytovať na podrobnosti onoho stretnutia a vždy nanovo prepukol v smiech, keď Vronskij rozprával, ako sa uchlácholený titulný radca, pripomenúc si všetky podrobnosti, vždy nanovo rozohnil a ako Vronskij, manévrujúc s posledným slovíčkom zmieru, cúval a pchal pred seba Petrického.

– Nepříjemné, ale do popuku. Nuž ale môže mať Kedrov s tým pánom súboj? Vravíte, že sa strašne čertil? – spytoval sa vždy znova so smiechom. – A ako sa vám dnes páči Clairová? Jedinečná! – povedal o novej francúzskej herečke. – Človek sa môže dívať a dívať a zakaždým je iná. To vedia len Francúzi.

6

Kňažná Betsy nevyčkala koniec posledného dejstva a odišla z divadla. Ledva stihla zájsť do obliekame, posypať si dlhú bledú tvár púdom, trocha ho oprášiť, upraviť si účes a rozkázať, aby čaj podávali vo veľkom salóne, a už sa pred jej velikánskym domom na Veľkej Morskej schádzali koče. Hostia vystupovali k širokému vchodu a vypasený vrátnik, ktorý vždy predobedom čítaval – aby sa pred chodcami ukázal – noviny, nehlučne otváral obrovské sklené dvere a vpúšťal hostí.

Skoro v tej istej chvíli vošla pani domu s osvieženým účesom a osvieženou tvárou jednými dverami a hostia zas druhými do veľkého salónu s tmavými stenami, huňatými kobercami a jasne osvieteným stolom, čo sa blyšťal v svetle sviec belosťou obrusa, striebrom samovaru a krehkým porcelánom čajového servisu.

Pani domu si sadla k samovaru a stiahla si rukavice. Spoločnosť za pomoci nenápadných lokajov premiestila stoličky a usadila sa, rozdelená na dve skupiny – pri samovare s paňou domu a na opačnom konci salónu pri krásnej vyslancovej žene v čiernom zamate a s čiernym výrazným obočím. Rozhovor v oboch krúžkoch viazol, ako, ostatne, v prvých minútach vždy, prerušovaný vítačkami, pozdravmi, podávaním čaju, akoby sa nemal na čom pristaviť.

– Ako herečka je pozoruhodná; vidieť, že študovala Kaulbacha, – vravel diplomat v krúžku vyslancovej ženy, – všimli ste si, ako spadla...

– Ach, prosím vás, prestaňme hovoriť o Nielsonovej! Nič nové sa už o nej nedá povedať, – zvolala tučná, rumenná plavovlasá dáma bez

obočia a bez príčesku, v starých hodvábnych šatách. Bola to kňažná Miagká, preslávená svojou prostotou, drsnými spôsobmi a prezývaná enfant terrible.¹⁹ Kňažná Miagká sedela uprostred medzi oboma krúžkami, počúvala a zapájala sa do rozhovoru raz tu, raz tam. – Dnes mi už traja ľudia povedali tú istú vetu o Kaulbachovi, akoby sa boli dohovorili. A veru neviem, čo sa im na tej vete tak zapáčilo.

Táto poznámka pretrhla niť rozhovoru, bolo treba vymyslieť novú tému.

– Porozprávajte nám niečo vtipné, no nie zlomyselné, – obrátila sa vyslancova manželka, inak veľká umelkyňa elegantného konverzačného štýlu, zvaného po anglicky smalltalk, na diplomata, ktorý tiež nevedel, čím začať.

– Údajne je to veľmi ťažké, vraj len zlomyselnosti bývajú vtipné, – začal s úsmevom. – Ale pokúsím sa. Dajte mi látku na rozhovor. Všetko závisí od látky. Ak je daná, vyšíva sa na nej už ľahko. Neraz si myslievam, je slávni rečníci minulého storočia by dnes d’aleko nezašli so svojimi múdrosťami. Všetko múdre sa už prejedlo...

– To nie je nič nové, – so smiechom ho prerušila vyslancova manželka.

Rozhovor sa začal sľubne rozvíjať, no práve preto, že bol prisľubný, zase uviazol. Bolo sa treba utiecť k spoločlivému, nikdy nezlyhávajúcemu prostriedku – k ohováraniu.

– Nezdá sa vám, že Tuškevič má niečo z Ľudovíta XV.? – ukázal očami na pekného svetlovlasého mladíka, ktorý stál pri stole.

– O, áno! Má rovnaký štýl ako salón, preto sem tak často chodieval. Táto téma sa udržala, lebo sa v narážkach hovorilo práve o tom, o čom sa v tomto salóne nepatrilo hovoriť, totiž o Tuškevičovom vzťahu k panej domu.

Pri samovare panej domu rozhovor tiež začas kolísal medzi tromi povinnými témami: najnovšou spoločenskou udalosťou, divadlom a osočovaním blízkeho, a tiež sa napokon ustálil, keď dospel k poslednej téme, na ohováraní.

– A to ste počuli, že aj Maľtiščevoová, nie dcéra, ale matka si dáva šiť šaty diable rose²⁰?

– To nie je možné! No nie, to je rozkošné!

– Čudujem sa, že s jej rozumom – nie je predsa hlúpa – nevidí, aká je smiešna.

¹⁹ nezbednica (franc.)

²⁰ krikľavo ružové (franc.)

Každý priložil polienko k odsúdeniu a zosmiešneniu nešťastnej Maľtiščevovej a rozhovor veselo zapraskotal, ako rozhárajúca sa vatra.

Muž kňaznej Betsy, bruškatý dobráčisko, vášnivý zberateľ rytín, zistiac, že žena má hostí, zastavil sa pred odchodom do klubu v salóne. Nehlučne sa priblížil po mäkkom koberci ku kňaznej Miagkej.

– Ako sa vám páčila Nielsonová? – spýtal sa.

– Och, či sa to smie takto zakrádať? Ale ste ma naľakali, – odpovedala. – A nehovorte, prosím vás, so mnou o opere, vôbec sa do hudby nerozumiete. Radšej sa znížim ja k vám a budem sa s vami zhovárať o vašich majolikách a rytinách. Tak aký poklad ste to kúpili nedávno na starinárskom trhu?

– Môžem vám ukázať. Ale vy sa do toho nerozumiete.

– Len ukážte. Podučila som sa u tých, akože sa volajú... ten bankár... majú krásne rytiny. Ukazovali nám ich.

– Čo to počúvam, boli ste u Schützburgovcov – ozvala sa pani domu od samovaru.

– Veru boli, ma chère. Pozvali nás s mužom na obed a vraj len omáčka stála tisíc rubľov, – hlasno vravela kňazná Miagká, lebo vycítila, že ju všetci počúvajú, – a tá omáčka bola vyslovene hnusná, čosi také zelené. Musela som ich tiež pozvať, no ja som spravila omáčku za osemdesiatpäť kopejok a všetci boli uveličení. Nemôžem si dovoliť tisícрубľové omáčky.

– Jedinečná žena! – poznamenala pani domu.

– Obdivuhodná! – pritakal ktosi z hostí.

Efekt vyvolaný rečami kňaznej Miagkej bol vždy rovnaký a tajomstvo tohto efektu spočívalo v tom, že aj keď nebolo vždy celkom vhodné, čo povedala, ako napríklad teraz, vždy to malo hlavu a pätu. V spoločnosti, kde sa pohybovala, pôsobili jej reči ako duchaplné žarty. Kňazná Miagká nechápala, prečo tak pôsobia, ale vedela, že je to tak, a využívala to.

Keďže všetci počúvali kňaznú Miagkú, rozhovor pri vyslancovej žene uviazol; pani domu chcela stmeliť spoločnosť v celok, a preto oslovila vyslancovu ženu:

– Naozaj nebudete čaj? Mohli by ste prejsť k nám.

– Nie, nám je tu veľmi dobre, – s úsmevom odpovedala vyslancova žena a pokračovala v prerušenom rozhovore.

Téma bola veľmi lákavá. Ohovárali Kareninovcov, jeho i ju.

– Anna sa po tej moskovskej ceste nápadne zmenila. Má v sebe čosi zvláštne, – vravela jej priateľka.

– Zmena spočíva predovšetkým v tom, že si priniesla so sebou tieň Alexeja Vronského, – prehodila vyslancova žena.

– No a? Aj Grimm má jednu rozprávku o mužovi, čo stratil tieň. Mal to byť trest za čosi. Nikdy som nechápal, ako to môže byť trest. No žene musí byť bez tieňa trápne.

– Hej, ale ženy s tieňom obyčajne zle skončia, – poznamenala Annina priateľka.

– Bodaj vám jazyk zdrevenel, – ozvala sa nečakane kňažná Miagká, keď to počula. – Anna je skvelá žena. Jej muža nemám rada, ale ju veľmi.

– Prečo nemáte rada jej muža? Je to predsa vynikajúci človek, – zapojila sa do rozhovoru vyslancova žena. – Môj muž vraví, že takých štátnikov je v Európe málo.

– Môj muž vravel to isté, ale ja neverím, – pokračovala kňažná Miagká. – Keby naši muži netárali, videli by sme holú pravdu – Alexej Alexandrovič je podľa mňa jednoducho hlupák. Vravím to len pošecky... No, ako je hneď vo veci jasno, nie? Predtým, keď ma nútili pokladať ho za múdreho, nedalo mi to pokoja, až som si povedala, že hlúpa musím byť ja, ak nebadám jeho múdrosť; no len čo som povedala: *je hlúpy*, hoci len pošecky – všetko je celkom jasné, nemám pravdu?

– Dnes ste ale zlomysel'ná!

– Ani trošku. Nemám inú možnosť. Jeden z nás dvoch je hlupák. No a ako viete, o sebe človek také nikdy nepovie.

– Každému jeho majetok je malý, ale rozum svoj si každý chváli, – vsunul diplomat francúzsky verš.

– To je ono, – zvrtila sa k nemu kňažná Miagká. – No ide o to, že vám Annu napospas nevydám. Je to milá, chutná žena. Čo si už má počať, keď sú do nej všetci zaľúbení a vláčia sa za ňou ako tiene?

– Ved' ju ani nechcem odsudzovať, – ospravedľňovala sa Annina priateľka.

– Ak sa za nami tiene nevláčia, to ešte neznamená, že máme právo odsudzovať.

A keď takto kňažná Miagká patričným spôsobom Anninu priateľku zdrvila, vstala a spolu s vyslancovou ženou sa pripojila k stolu, kde sa debatovalo o pruskom kráľovi.

– Koho ste to tam ohovárali? – spýtala sa Betsy.

– Kareninovcov. Kňažná podala charakteristiku Alexeja Alexandroviča, – odpovedala vyslancova žena a s úsmevom si sadla k stolu.

– Škoda, že sme to nepočuli, – povedala pani domu a pozrela na dvere. – Á, konečne ste tu! – obrátila sa s úsmevom na vchádzajúceho Vronského.

Vronskij sa nielenže so všetkými prítomnými poznal, ale dennodenne ich všetkých stretal, a preto vošiel pokojne, akoby sa vracal do izby k ľuďom, odkiaľ len pred chvíľou odišiel.

– Odkiaľ idem? – odpovedal na otázku vyslancovej ženy. – Čo sa dá robiť, musím sa priznať. Bol som na buffe. Vari už stý raz, a vždy je to pre mňa zážitok. Nádherná! Viem, že sa nemám čím chváliť, ale na opere spím, a na buffe vydržím sedieť až do poslednej minúty a bavím sa. Dnes...

Menoval francúzsku herečku a chcel niečo o nej povedať; no vyslancova žena mu skočila do reči so žartovným zdesením:

– Prosím, nehovorte o tých hrôzach.

– No dobre, nebudem, aj tak tie hrôzy všetci poznáte.

– A všetci by sa ta hrnuli, keby to bolo v móde ako opera, – vyhlásila kňažná Miagká.

7

Pri dverách sa ozvali kroky a kňažná Betsy, ktorá vedela, že je to Anna Kareninová, pozrela na Vronského. Pozeral na dvere a na tvári sa mu rozhostil nový zvláštny výraz. Radostne, uprene a súčasne bážlivo hľadel na vchodiacu a pomaly sa dvíhal zo stoličky. Do salónu vchádzala Anna. Ako vždy nápadne vzpriamená, s pohľadom upreným pred seba, prešla rýchlou, pevnou a ľahkou chôdzou, čo sa tak líšila od chôdze iných veľkosvetských dám, tých niekoľko krokov, čo ju oddeľovali od panej domu, stisla jej ruku, usmiala sa a s tým úsmevom sa obzrela i na Vronského. Vronskij sa hlboko poklonil a podal jej stoličku.

Odpovedala len úklonom hlavy, začervenala sa a zachmúrila. No vzápätí kývla známym, stisla podávané ruky a oslovila paniu domu:

– Bola som u grófky Lýdie a chcela som už prv prísť, ale zdržala som sa. Bol u nej sir John. Veľmi zaujímavý človek.

– Ach, ten misionár?

– Áno, rozprával veľmi pútavo o živote v Indii.

Rozhovor, prerušený príchodom Anny, sa opäť zachvel ako svetlo zhasínajúcej lampy.

– Sir John! Áno, sir John. Videla som ho. Je to rodený rozprávač. Vlasievovú očaril.

– Ozaj, je to pravda, že sa mladšia Vlasievová vydáva za Topova?

– Áno, vraj je to už hotová vec.

– Čudujem sa rodičom. Vyzerá to na manželstvo z lásky.

– Z lásky? Aké predpotopné názory! Kto ešte dnes hovorí o láske? – zvolala vyslancova manželka.

– Čo sa dá robiť? Ten hlúpy starý zvyk ešte nevymrel, – odpovedal jej Vronskij.

– Tým horšie pre tých, čo sa ho držia. Poznám šťastné manželstvá len z rozumu.

– No hej, ale ako často sa také manželstvá rozpadnú, keď príde oná zaznávaná láska, – poznamenal Vronskij.

– Lenže manželstvami z rozumu nazývame tie, kde sa už obaja vybúrlili. Je to ako šarlach, treba to prekonať.

– V tom prípade by sme sa mali naučiť lásku umelo naočkovávať ako kiahne.

– Za mladi som bola zaľúbená do diačka, – ozvala sa kňazná Miagká. – Neviem, či mi to pomohlo.

– A teraz vážne, podľa mňa na to, aby človek poznal lásku, musí sa najprv pomýliť a potom svoj omyl napraviť, – ujala sa slova kňazná Betsy.

– Hoci aj po sobáší? – spýtala sa vyslancova žena žartom.

– Na pokánie nikdy nie je neskoro, – prispel diplomat anglickým príslovím.

– Veru áno, – vpadla mu do reči Betsy, – treba sa pomýliť a omyl napraviť. Čo si o tom myslíte vy? – oslovila Annu, ktorá mlčky počúvala s náznakom tvrdého úsmevu na perách.

– Ja si myslím, – začala Anna, pohrávajúc sa s rukavičkou, – ja si myslím... že ak platí – koľko hláv, toľko rozumov, tak platí aj – koľko srdc, toľko druhov lásky.

Vronskij pozeral na Annu a so stípnutým srdcom čakal, čo povie. Keď skončila, zhlboka si vydýchol ako po prekonanom nebezpečenstve.

Anna ho nečakane oslovila:

– Písali mi z Moskvy. Kitty Ščerbacká je ťažko chorá.

– Naozaj? – zachmúril sa Vronskij.

Anna pozrela prísne na neho.

– Vás to nezaujíma?

– Naopak, veľmi. A čo vám vlastne píš, ak smiem vedieť? – spýtal sa. Anna vstala a šla za Betsy.

– Šálku čaju, prosím, – požiadala a zastala za jej stoličkou. Kým jej kňazná Betsy nalievala čaj, Vronskij pristúpil k Anne.

– Čo vám píš? – zopakoval.

– Často si myslievam, že muži nevedia, čo je bezcharakterné, hoci stále o tom hovoria, – vravela Anna, akoby nepočula otázku. – Už dávno vám to chcem povedať, – dodala, prešla niekoľko krokov a sadla si do kúta k stolu s albumami.

– Nie je mi celkom jasné, čo tým mienite, – povedal a podal jej šálku. Pozrela na diván vedľa seba a on si hneď sadol.

– Áno, chcela som vám to povedať, – pokračovala, nepozerajúc naňho. – Mrzko ste sa zachovali, veľmi mrzko.

– A vari neviem, že som sa mrzko zachoval? Ale kto je na príčine, že som sa tak zachoval?

– Prečo mi to hovoríte? – spýtala sa, postrúc prísne na neho.

– Vy viete prečo, – odpovedal smelo, radostne a pozrel jej uprene do očí.

Nezmiatol sa on, ale ona.

– To len dokazuje, že nemáte srdce, – no jej pohľad vravel, že vie, že srdce má, a preto sa ho aj bojí.

– To, o čom ste teraz vraveli, bol omyl, a nie láska.

– Nezabúdajte, že som vám zakázala vyslovovať to slovo, to mrzké slovo, – striasla sa Anna; no okamžite si uvedomila, že už slovom zakázala prejavila, že si nad ním osobuje isté práva a že ho tým vlastne posmelila, aby o láske hovoril. – Už dávno som vám to chcela povedať, – pokračovala, pričom mu pevne hľadela do očí a celá tvár jej až horela pálčivou červeňou, – aj dnes som sem naschvál prišla, lebo som vedela, že vás tu stretnem. Prišla som vám povedať, že sa to musí skončiť. V živote som sa pred nikým nečervenala, no kvôli vám mám pocit akejsi viny.

Díval sa na ňu ohromený duchovnou krásou, akú dosiaľ v jej tvári nevidel.

– Čo chcete, aby som urobil? – spýtal sa vážne.

– Chcem, aby ste šli do Moskvy a poprosili Kitty o odpustenie.

– To nechcete naozaj.

Videl, že nevraví to, čo by chcela, ale to, do čoho sa núti.

– Ak ma milujete, ako vravíte, – zašepkala, – konajte tak, aby som mohla byť pokojná.

Tvár sa mu rozžiarila.

– Ved' viete, ste môj život; ale pokoj nepoznám, a nemôžem ho dať. Seba celého, lásku... to áno. Nemôžem myslieť na vás a na seba oddelene. Vy a ja je pre mňa čosi nedeliteľné. A v budúcnosti nevidím pokoja ani pre seba, ani pre vás. Pripúšťam zúfalstvo, nešťastie... alebo šťastie, a aké šťastie...! Je hádam vylúčené? – dodal len perami; ale ona to počula.

Všetku duševnú silu sústredila na to, aby povedala, čo by sa patrilo; no namiesto toho neodtrhala od neho pohľad plný lásky a nepovedala nič.

„Tu je to!“ pomyslel si nadšene. „Keď som si už zúfal a zdalo sa mi, že z toho nič nebude, je to tu! Miluje ma. Priznáva to.“

– Tak to spravte kvôli mne a nikdy mi už také veci nehovorte a budeme dobrými priateľmi, – ozvala sa; ale jej pohľad hovoril niečo celkom iné.

– Priateľmi nebudeme, to viete sama. A či budeme najnešťastnejší alebo najšťastnejší z ľudí – je vo vašej moci.

Chcela niečo povedať, ale nedal jej možnosť:

– Ved' prosím len o jedno, aby som smel dúfať, trpieť ako teraz; no ak ani to nie je možné, rozkážte mi, aby som zmizol, a ja zmiznem. Stratím sa vám z očí, ak vás moja prítomnosť ruší.

– Nemienim vás odháňať.

– Len nechcete nič meniť. Nechajte všetko tak, ako je, – dodal trasúcim sa hlasom. – Ide váš muž.

A naozaj, v tej chvíli vchádzal Alexej Alexandrovič svojím nenáhlivým, ľarbavým krokom do salónu.

Obzrel si ženu a Vronského, prikrečil k panej domu, zasadol si k čaju a rozhovoril sa pomaly a ako vždy hlasno, nasadiac zvyčajný žartovný tón, akoby si z niekoho robil posmešky.

– Váš Rambouillet²¹ je kompletný, – poznamenal, obzerajúc si spoločnosť, – grácie i múzy.

Lenže kňažná Betsy neznášala tento tón, sneering²², ako ho nazývala, a ako múdra hostiteľka hneď ho navnadila na vážnu debatu o všeobecnej vojenskej povinnosti. Alexej Alexandrovič sa okamžite dal témou uniesť a už vážne začal obhajovať nový zákon pred kňažnou Betsy, ktorá ho kritizovala.

Vronskij a Anna ďalej sedeli pri malom stole.

²¹slávny parížsky salón v prvej polovici 17. storočia (franc.)

²²jedovatý (angl.)

– To už pomaly presahuje medze slušnosti, – zašepkala ktorási dáma a ukázala očami na Annu Kareninová, Vronského a jej muža.

– Nevravela som vám? – odpovedala Annina priateľka.

No nielen tieto dámy, skoro všetci v salóne, ba aj kňažná Miagká a sama Betsy pozreli niekoľko ráz na tých dvoch, čo sa od spoločnosti oddelili, akoby ich rušila. Len Alexej Alexandrovič ani raz nepozrel v tú stranu a nedal sa vyrušiť zo zaujímavého rozhovoru.

Keď kňažná Betsy vybadala, ako neprijemne to na všetkých pôsobí, nastrčila namiesto seba k Alexejovi Alexandrovičovi iného poslucháča a pristúpila k Anne.

– Váš manžel ma vždy nanovo prekvapí svojou schopnosťou vyjadrovať sa jasne a presne, – povedala. – Keď on hovorí, aj tie najtranscendentnejšie pojmy sú mi dostupné.

– O, to áno! – zvolala Anna rozžiarená úsmevom šťastia, a nechápala ani slovo z toho, čo jej hovorila Betsy. Prešla k veľkému stolu a zapojila sa do všeobecného rozhovoru.

Alexej Alexandrovič si posedel polhodinu, potom pristúpil k žene a navrhol jej, aby šli spolu domov; no Anna mu s odvráteným pohľadom oznámila, že ostane na večeru. Alexej Alexandrovič sa poklonil a odišiel.

Kočič Anny Kareninovej, starý tučný Tatár v lesklom koženom kabáte, len s námahou udržiaval premrznutého sedlového sivka, čo sa vzpínal pred vchodom. Lokaj stál pri otvorených dvierkach koča. Vrátnik stál pri otvorených vonkajších dverách a pridržieval ich. Anna Arkadieвна uvoľňovala malou obratnou rukou čipky rukáva, čo sa zachytili o háčik na kožuchu, a so sklonenou hlavou nadšene počúvala Vronského, ktorý ju odprevádzal.

– Neodpovedali ste mi; povedzme, že na ničom nenástojím, – vravel – no vy viete, že priateľstvo nepotrebujem, pre mňa je možné len jedno životné šťastie, a to je to slovo, ktoré vy nemáte tak rada... áno, láska...

– Láska... – pomaly zopakovala preduchovneným hlasom a náhle, práve vtedy, keď uvoľnila čipky, dodala: – Preto to slovo nemám rada, že pre mňa priveľa znamená, oveľa viac, ako ste vy schopný pochopiť, – a pozrela mu do tváre. – Do videnia!

Podala mu ruku, rýchlym, pružným krokom prešla okolo vrátnika a zmizla v koči.

Jej pohľad, dotyk ruky ho priam popálil. Pobožkal si dlaň na mieste, kde sa ho dotkla, a šiel domov v šťastnom vedomí, že dnes večer sa priblížil k svojmu cieľu väčšmi ako za posledné dva mesiace.

8

Alexej Alexandrovič nevidel nič zvláštne ani neslušné na tom, že jeho žena sedela s Vronským pri osobitnom stole a o čomsi sa veľmi živo zhovárala; všimol si však, že ostatným v salóne sa to pre čosi pozdalo nezvyčajné a neslušné, a preto sa to zdalo neslušné aj jemu. Povedal si, že to musí žene povedať.

Alexej Alexandrovič sa vrátil domov, šiel do pracovne, ako mal vo zvyku, sadol si do fotela, roztvoril knihu o papizme na mieste, kde mal vložený nôž na rozrezávanie papiera, a čítal asi hodinu, ako mal vo zvyku; len zavše si pošúchal vysoké čelo a potriasol hlavou, akoby čosi od seba odháňal. V zvyčajnú hodinu vstal a urobil si toaletu na noc. Anna Arkadieвна nechodila. S knihou pod pazuchou sa pobral hore, no dnes večer sa jeho myšlienky a úvahy nekrútili ako zvyčajne okolo úradných vecí, ale okolo ženy a čohosi nepríjemného, čo sa s ňou stalo. Proti svojmu zvyku si neľahol, ale založil si ruky za chrbát a začal chodiť po izbách sem a ta.

Nemohol si ľahnúť, lebo mal pocit, že najprv musí novú situáciu rozobrať.

Vtedy, keď si Alexej Alexandrovič povedal, že sa musí so ženou pohovárať, videlo sa mu to veľmi ľahké a jednoduché; ale teraz, keď si začal tú novú situáciu rozoberať, zazdalo sa mu to veľmi zložité a ťažké.

Alexej Alexandrovič nebol žiarlivý. Žiarlivosť podľa jeho názoru uráža ženu, a žene treba dôverovať. Prečo treba dôverovať, teda mať stopercentnú istotu, že ho mladá žena bude vždy milovať, na to sa seba nespýtoval; ale pocit nedôvery nemal, preto aj dôveroval a vravel si, že tak je to správne. Teraz však, aj keď jeho názor, že žiarlivosť je pocit nízky a žene treba dôverovať, nebol otrasený, cítil, že stojí zoči-voči niečomu nelogickému a nezmyselnému, a nevedel, čo robiť. Alexej Alexandrovič stál zoči-voči životu, zoči-voči možnosti, že jeho žena môže milovať okrem neho aj niekoho iného, a to sa mu zdalo nezmyselné a celkom nepochopiteľné, pretože to bol život sám. Celý život sa Alexej Alexandrovič pohyboval a pracoval v sférach úradných, ktoré mali do činenia len s odrazom života. A zakaždým, keď narazil na

ozajstný život, vyhol sa mu. Teraz naňho doľahol pocit, aký má človek, čo pokojne prešiel mostom ponad priepasť a zrazu zistí, že most je rozobraný a pod ním je priepasť. Tá priepasť – bol naozajstný život, ten most – umelý život, ktorý Alexej Alexandrovič prežil. Po prvý raz sa pred ním vynorila možnosť, že sa jeho žena zalúbi do iného, a zdesil sa.

Ešte vždy oblečený chodil svojím rovnomerným krokom hore-dolu po vrzgavých parketách jedálne, osvetlenej iba jedinou lampou, po koberci v tmavom salóne, kde sa svetlo odrážalo len na jeho veľkom, nedávno namaľovanom portréte nad divánom, po jej izbe, kde horeli dve sviece, osvetľujúce portréty Anniných príbuzných a priateľiek a pekné, jemu dávno dôverne známe drobnôstky na Anninom písacom stole. Cez jej izbu došiel až po dvere spálne a opäť sa vracal.

Na každom úseku svojej prechádzky, a najmä na parketách osvetlenej jedálne, zastal a hovoril si: „Áno, treba to riešiť a zaraziť, povedať svoj názor a rozhodnutie.“ A vracal sa späť. „Ale aký názor? Aké rozhodnutie?“ vravel si v salóne a nenachádzal odpoveď. „Napokon, čo sa vlastne stalo?“ položil si otázku, prv než zabočil do jej izby. „Nič. Dlho sa s ním zhovárala. No a čo? S kým všetkým sa žena v spoločnosti môže zhovárať! A potom, žiarliť znamená ponížovať seba aj ju,“ vravel si, vchádzajúc do jej izby; no táto úvaha, čo dosiaľ uňho vždy zavážila, teraz nič nezavážila, nič neznamenalala. A pri spáľňových dverách sa zase zvrtol a šiel k sále; no len čo zase vchádzal do tmavého salónu, akýsi hlas mu vravel, že nemá pravdu a že ak si to všimli ostatní, čosi na tom bude. A v jedálni si zase vravel: „Áno, treba to riešiť a zaraziť a povedať svoj názor...“ A zase v salóne, prv než zabočil, položil si otázku: ako riešiť? A potom si kládol otázku, čo sa stalo? A odpovedal: nič, a pripomínal si, že žiarlivosť je pocit, čo ženu ponizuje, ale v salóne si už zase myslel, že sa niečo stalo. Jeho myšlienky ako aj telo uzavreli kruh a neprišli na nič nové. Všimol si to, pošúchal si čelo a sadol si v Anninej izbe.

A tuná, ako pozeral na jej stôl s malachitovou písacou mapou, čo ležala navrchu, a rozpísaným lístkom, odrazu sa mu myšlienky zmenili. Začal rozmýšľať o nej, o tom, čo si ona myslí a cíti. Po prvý raz si živo predstavil jej osobný život, jej myšlienky, jej túžby, a myšlienka, že môže, ba musí mať svoj vlastný život, sa mu pozdala taká strašná, že ju rýchlo odohnal. To bola tá priepasť, do ktorej sa bál pozrieť. Vžívať sa do myšlienok a pocitov inej bytosti, to bola duševná činnosť Alexejovi Alexandrovičovi cudzia. Takúto duševnú činnosť pokladal za škodlivú, za nebezpečné blúznenie.

„A najstrašnejšie na tom je,“ rozmýšľal, „že práve teraz, keď sa má moja práca skončiť (mal na mysli návrh, ktorý presadzoval), keď musím byť nanajvýš pokojný a musím napnúť všetky duševné sily, práve teraz ma prepadnú takéto neslýchané starosti. Ale čo mám robiť? Nepatrím k ľuďom, čo sa bez odporu poddávajú ťažkostiam a starostiam a nemajú silu pozrieť im do tváre.“

– Musím si to premyslieť, rozriešiť to a zbaviť sa toho, – povedal nahlas.

„Otázka jej citov, toho, čo sa dialo a môže diať v jej duši, netýka sa mňa, skôr jej svedomia, a spadá do oblasti náboženstva,“ povedal si a pocítil úľavu pri poznaní, že našiel oblasť zákona, kam vzniknutá situácia patrí.

– A teda, – povedal si Alexej Alexandrovič, – otázka jej citov a tak ďalej, týka sa jej svedomia, do ktorého ja nemám čo zasahovať. Moja povinnosť je jasne vymedzená. Ako hlava rodiny som povinný ju viesť, a preto som za ňu čiastočne zodpovedný; musím ju upozorniť na nebezpečenstvo, ktoré vidím, vystríhať ju, ba použiť moc. Musím sa s ňou pohovárať.

A v hlave Alexeja Alexandroviča sa jasne sformovalo všetko, čo o chvíľu žene povie. A ako tak uvažoval, čo povie, bolo mu ľúto, že len tak nemilobohu mrhá časom a duševnými silami; no jednako sa mu v hlave jasne a presne ako referát koncipoval spôsob a kostra reči, na ktorú sa chystal. „Musím povedať a vyložiť toto: po prvé, objasním význam verejnej mienky a slušnosti ako takej; po druhé, objasním význam manželstva z hľadiska náboženského; po tretie, v prípade potreby poukážem na nešťastie, ktoré môže postihnúť syna; po štvrté, poukážem na nešťastie jej samej.“ A Alexej Alexandrovič obrátil ruky dlaňami nadol, preplietal si prsty, potiahol, a prsty zapukali v hánkach.

Toto gesto, totiž zlozvyk skladať ruky a pukať prstami – ho vždy upokojovalo a uvádzalo do stavu krajnej zásadovosti, ktorú teraz tak potreboval. Bolo počuť, ako sa ku vchodu blíži koč. Alexej Alexandrovič zastal uprostred sály.

Schodišťom sa rozľahli ženské kroky. Alexej Alexandrovič, pripravený spustiť svoju reč, stál, stískal skrížené prsty a čakal, či ešte dakde nepuknú. Jedna hánka pukla.

Už podľa ľahkých krokov na schodišti pocítil, že sa približuje, a hoci bol so svojou rečou spokojný, bál sa nastávajúcej výmeny názorov...

Anna šla so sklonenou hlavou a pohrávala sa so strapcami na kapucni. Jej tvár vyžarovala prenikavý jas; no nebol to jas radostný – pripomínal hrozivý jas požiaru v temnej noci. Keď zazrela muža, zodvihla hlavu a usmiala sa, akoby sa prebúdzala zo spánku.

– Ty ešte nespíš? To je zázrak! – zvolala, ako si zhadzovala kapucňu, a šla ďalej do obliekame. – A už je čas, Alexej Alexandrovič, – ozvala sa spoza dverí.

– Anna, musím sa s tebou pohovárať.

– So mnou? – začudovala sa, vyšla von a pozrela na neho. – Čo sa stalo? O čom sa chceš zhovárať? – spýtala sa a sadla si. – Tak sa teda pohovárať, keď to musí byť. No lepšie by sme urobili, keby sme šli spať.

Anna vravela, čo jej slina na jazyk priniesla, a ako sa tak počúvala, sama sa čudovala svojej schopnosti luhat'. Ako prosto, ako prirodzene pôsobili jej slová a ako pravdivo vyznelo, že nechce nič iné, len spať! Cítila sa byť odiata do nepreniknuteľného panciera lži. Cítila, že jej nejaká neviditeľná sila pomáha a podporuje ju.

– Anna, musím ťa varovať.

– Varovať? – opýtala sa. – Pred čím?

Pozrela tak nevinne, tak veselo, že kto by ju nepoznal, ako ju poznal muž, nevybadal by v tóne, ani v zmysle tých slov nič neprirodzené. Ale pre neho, čo ju poznal, čo vedel, že jej neušlo, ak si šiel o päť minút neskôršie ľahnúť, a hneď sa spytovala na príčinu, pre neho, čo vedel, že sa mu so všetkými príjemnými zážitkami, radosťami a žiaľmi hneď zdôverovala – pre neho, keď teraz videl, že si nechce všimnúť jeho duševné rozpoloženie, že odmieta povedať o sebe čo len slovo, to značilo veľa.

Videl, že sa hlbiny jej duše, jemu vždy prístupné, pred ním uzavreli. A nielen to, z jej tónu usúdil, že ju to ani nemiatlo, ba akoby mu rovno vravela: áno, som neprístupná, a tak to musí byť a aj bude. Teraz mal pocit, ako človek, čo sa vráti domov a nájde svoj dom zamknutý. „No možno sa kľúč ešte nájde,“ pomyslel si Alexej Alexandrovič.

– Chcem ťa varovať pred tým, – ozval sa potichu, – že ak budeš v spoločnosti taká neobozretná a ľahkomyselná, môžeš prísť do rečí. Tvoj dnešný nápadne živý rozhovor s grófom Vronským (vyslovil to meno tvrdo a zreteľne) vzbudil pozornosť.

Hovoril a pozeral na jej rozosmiate oči, teraz preňho vo svojej nepreniknuteľnosti také strašné, a ako hovoril, uvedomoval si všetku márnosť a planosť svojich slov.

– To si celý ty, – odpovedala, akoby ho vôbec nechápala, a zo všetkého, čo povedal, sa úmyselne chytila len toho posledného. – Raz sa ti nevidí, že som smutná, raz, že som veselá. Nenudila som sa. To ťa mrzí? Alexej Alexandrovič sa striasol a zohol prsty, že nimi zapuká.

– Ach, prosím ťa, nepukaj tými prstami, tak ma to rozčuľuje.

– Anna, si to vôbec ty? – spýtal sa Alexej Alexandrovič ticho a premohol sa: nechal ruky rukami.

– Ale čo sa vlastne stalo? – odpovedala s tým najúprimnejším údivom. – Čo to máš stále so mnou?

Alexej Alexandrovič chvíľu nevrazil nič a pošúchal si rukou čelo a oči. Videl, že namiesto toho, aby spravil, čo chcel, to znamená, varoval ženu pred chybou, ktorej sa môže v očiach spoločnosti dopustiť, trápi ho nevdojak práve to, čo sa týka jej svedomia, a zápolí s akýmsi ním vymysleným múrom.

– Ide o toto, – pokračoval chladne a pokojne, – prosím, vypočuj ma. Žiarlivosť, ako vieš, pokladám za pocit urážlivý a ponížujúci a nikdy nedopustím, aby som sa ním dal strhnúť; ale sú určité pravidlá slušnosti, ktoré sa nesmú beztrešne porušovať. Dnes by som si nič nebol všimol, ale z dojmu, akým to zapôsobilo na spoločnosť, usudzujem, že si hostia všimli, že sa nesprávaš a nekonáš tak, ako sa patrí.

– Vôbec nič nechápem, – Anna stisla plecami. „Jemu je všetko jedno,“ pomyslela si, „ale spoločnosť si všimla, a to ho trápi.“ – Budeš asi chorý, Alexej Alexandrovič, – dodala, vstala a chcela odísť; no Alexej Alexandrovič sa tiež pohol, akoby ju chcel zadržať.

Tvář mal mrzkú a zachmúrenú, takto ho Anna ešte nevidela. Zastala, pohodila hlavou dozadu, nabok a obratnou rukou si začala vyberať vlásničky.

– Prosím teda, počúvam, čo ešte príde, – ozvala sa pokojne a posmešne. – Ba počúvam so záujmom, pretože by som rada pochopila, o čo ide.

Vravela a čudovala sa tomu prirodzene pokojnému, presvedčivému tónu, akým hovorila, aj výberu slov, aké používala.

– Vnikat' do všetkých odtienkov tvojich citov nemám právo a vlastne pokladám to za čosi zbytočné, ba škodlivé, – začal Alexej Alexandrovič. – Keď sa prehrabávame v duši, často nájdeme niečo, čo by tam inak ležalo nepovšimnuté. Tvoje city – to je vec tvojho

svedomia, ale na tvoje povinnosti musím poukázať – tým som povinný tebe, sebe i Bohu. Náš život je spojený, spojený nie ľuďmi, ale Bohom. Tento zväzok môže roztrhnúť iba hriech a za takýto hriech sa ťažko pyká.

– Nič nechápem. Ach, bože môj, a ako naschvál tak strašne sa mi chce spať! – vzdychla si a rýchlo sa prehŕňala vo vlasoch, hľadajúc ďalšie vlásničky.

– Anna, preboha, nehovor tak, – povedal krotko. – Možno sa mýlim, ale uver, že to, čo tu vravím, vravím nielen v mojom, ale práve tak aj v tvojom záujme. Som tvoj muž a milujem ťa.

Tvár jej na okamih ochabla a posmešná iskra v pohľade pohasla; ale slovo „milujem“ ju zase popudilo. Pomyslela si: „Miluje? Môže vôbec on milovať? Keby nevedel z počutia, že láska jestvuje, nikdy by to slovo ani nepoužil. Poňatia nemá, čo je láska.“

– Alexej Alexandrovič, naozaj tomu nerozumiem, – povedala. – Vysvetli bližšie, čo myslíš...

– Daj mi, prosím, dohovoriť. Milujem ťa. Nejde však o mňa; ide predovšetkým o nášho syna a o teba. Je celkom možné, opakujem, že sa ti moje slová budú zdať úplne zbytočné a nevhodné; možno len vyplývajú z môjho omylu. V tom prípade ťa prosím o prepáčenie. No ak sama cítiš, že majú čo len najmenšie opodstatnenie, prosím ťa, porozmýšľaj, a ak ti srdce prikáže, zver sa mi...

Alexej Alexandrovič ani nezbadal, že hovorí niečo celkom iné, ako zamýšľal.

– Nemám ti čo povedať. A... – dokončila zrazu rýchle, s ťažko potláčaným úsmevom, – naozaj je načas ísť spať.

Alexej Alexandrovič si zhlboka vzdychol, no nepovedal už nič a odišiel do spálne.

Keď prišla do spálne Anna, už ležal. Pery mal prísne stisnuté, nedíval sa na ňu. Anna si ľahla na svoju posteľ a stále čakala, že sa s ňou ešte bude zhovárať. Aj sa bála, že začne, aj si to želala. No Alexej Alexandrovič mlčal. Čakala dlho, nehýbala sa, až na neho zabudla. Myslela na toho druhého, videla ho a cítila, ako sa jej srdce naplňa vzrušením a hriešnou radosťou. Zrazu počula rovnomerné, pokojné pohvizdovanie nosom. V prvej chvíli akoby sa bol Alexej Alexandrovič pohvizdovania zľakol a stíchol; no po dvoch výdychoch sa pohvizdovanie ozvalo nanovo, pokojne a rovnomerne. – Neskoro, už je neskoro, – zašepkala s úsmevom. Dlho ležala bez pohnutia, s otvorenými očami, a zdalo sa jej, že vidí, ako sa jej v tme lesknú.

Od toho večera začal pre Alexeja Alexandroviča a jeho ženu nový život. Nič zvláštne sa nestalo. Anna chodila do spoločnosti ako zvyčajne, najhorlivejšie navštevovala kňažnú Betsy a všade sa stretávala s Vronským. Alexej Alexandrovič to videl, nič však nemohol robiť. Všetkým jeho pokusom donútiť ju na otvorený rozhovor čelila nepreniknuteľnou hradbou akéhosi veselého údivu. Navonok boli tí istí, no ich vnútorné vzťahy sa od základu zmenili. Alexej Alexandrovič, človek v štátnických veciach taký podkutý, cítil sa celkom bezmocný. Ako býk sklonil pokorne hlavu a čakal na obuch, ktorý, ako cítil, sa vznáša nad ním. Zakaždým, keď na to myslel, uvedomoval si, že sa ešte nesmie vzdať, že dobrotou, nežnosťou, presviedčaním by ju ešte mohol zachrániť, ju donútiť, aby sa spamätala, a denne sa chystal na rozhovor s ňou. No vždy, keď o tom začal hovoriť, cítil, že duch zla a klamstva, ktorý ovládol ju, postupne ovláda i jeho, že sa s ňou zhovára o celkom iných veciach a vôbec nie takým tónom, akým chcel. Nevoľky sa s ňou zhováral tónom posmechu voči tomu, kto by ho bral vážne. A týmto tónom sa nedalo povedať to, čo by jej povedať mal.

11

To, čo bolo pre Vronského takmer rok jedinou jeho životnou túžbou a čo nahradilo všetky jeho túžby doterajšie, to, čo bolo pre Annu neuskutočniteľnou, desivou, a tým čarovnejšou vidinou šťastia – tá túžba sa naplnila. Stál pred ňou bledý, s trasúcou sa spodnou čeľusťou a úpenlivo ju prosil, aby sa upokojila, hoci sám nevedel, prečo a ako.

– Anna! Anna! – vravel chvejúcim sa hlasom. – Anna, preboha...!

Čím naliehavejšie však hovoril, tým nižšie skláňala svoju kedysi hrdú, veselú, teraz zhanobenú hlavu, zosúvala sa, padala z pohovky, kde sedela, na zem, k jeho nohám; bola by klesla na koberec, keby ju nebol zachytil.

– Bože môj! Odpusť mi! – vzlykala, pritiskajúc si k prsiam jeho ruky.

Prichodila si taká hriešna a vinná, že jej neostávalo iné, len sa ponížovať a prosiť o odpustenie; teraz už mala na svete iba jeho, k nemu sa obracala s úpenlivou prosbou o odpustenie. Ako sa na neho dívala, priam fyzicky cítila svoje poníženie a nič viac povedať nemohla. A on cítil, čo musí cítiť vrah pri pohľade na telo, ktoré zbavil

života. To telo, ktoré zbavil života, bola ich láska, prvé obdobie ich lásky. Do spomienok na to, čo sa vykúpilo strašnou cenou hanby, sa priplietalo čosi hrozné, až odpudzujúce.

Hanba pred vlastnou duchovnou nahotou ju ničila a prenášala sa i naňho. No aj keď vrah cítil všetku tú hrôzu nad telom obete, bolo treba ešte telo rozrezať na kusy a ukryť ho, bolo treba využiť, čo vrah vraždou získal.

A so zlobou, vari aj s vášňou vrhá sa vrah na telo, šklbe a kmáše ho, reže; tak aj on pokrýval bozkami Anninu tvár a plecيا. Držala mu ruku a nehýbala sa. Áno, tie bozky sú tým, čo sa hanbou vykúpilo. Áno, a táto jedna ruka, ktorá bude vždy mojou – je ruka môjho spolupáchateľa. Zdvihla tú ruku a pobožkala ju. Kľakol si a chcel jej pozrieť do tváre; ale ona si ju schovávala a nič nevtravala. Napokon, akoby sa bola prinútila, vstala a odtisla ho. Jej tvár bola ešte vždy krásna, ale tým žalostnejšia.

– Všetkému je koniec, – zašepkala. – Nemám nič, len teba. Nezabúdaj na to.

– Nemôžem zabudnúť na to, čo je mojím životom. Za chvíľku takého šťastia...

– Akéže šťastie! – zvolala s odporom a hrôzou a tou hrôzou sa nevoľky nakazil aj on. – Preboha, nepovedz už ani slovo, ani slovo viac.

Rýchle vstala a odstúpila od neho.

– Ani slovo viac, – zopakovala a rozlúčila sa s ním s čudným výrazom chladného zúfalstva. Cítila, že v tejto chvíli nie je schopná vyjadriť slovami pocit hanby, radosti a hrôzy pred vstupom do nového života, a nechcela o tom hovoriť, zbanalizovať tento pocit nepresnými slovami. No ani neskôr, ani na druhý, ani na tretí deň nielenže nenašla slová, ktorými by mohla vyjadriť všetku zložitost týchto pocitov, ale nenachádzala ani myšlienky, ktorými by si mohla sama ujasniť všetko, čo sa v nej dialo.

Vtravala si: „Nie, teraz na to nemôžem myslieť; neskôr, až budem pokojnejšia.“ No ten pokoj na premýšľanie nedosiahla nikdy; vždy, keď sa jej vynorila myšlienka na to, čo spravila, čo s ňou bude a čo musí urobiť, zmocňovala sa jej hrôza a myšlienky odohnala.

„Neskôr, neskôr,“ vtravala si, „keď sa upokojím.“

Zato v spánku, keď stratila nad myšlienkami vládu, videla svoje položenie v celej jeho odpudzujúcej nahote. Istý sen sa jej vracal skoro každú noc. Snívало sa jej, že obaja boli súčasne jej mužmi, že ju obaja zahŕňali prejavmi lásky. Alexej Alexandrovič plakal, bozkával jej ruky

a vravel: ako je len teraz dobre! Aj Alexej Vronskij bol tu, a aj on bol jej mužom. A ona sa len čudovala, že sa jej to predtým zdalo nemožné, vysvetľovala im so smiechom, že takto je to oveľa jednoduchšie, a teraz sú obaja spokojní a šťastní. Ale tento sen ju dusil ako mora a prebúdza sa vydesená.

12

Ešte v prvých dňoch po návrate z Moskvy, keď sa Levin zakaždým striasol a začervenal, len čo si spomenul na potupnú zamietavú odpoveď, vravel si: „Takisto som sa červenal a striasal a pokladal všetko za stratené, keď som dostal päťorku z fyziky a ostal som trčať v druhom ročníku; aj vtedy som sa pokladal za odpísaného človeka, keď som zbabral tú vec, ktorou ma poverila sestra. No a čo? – teraz po rokoch si s údivom spomínam, ako ma to mohlo tak trápiť. Takisto pominie aj táto bolesť. Po čase mi bude ľahostajná.“

No prešli tri mesiace a nebolo mu to ľahostajné, a tá spomienka ho bolela rovnako ako v prvých dňoch. Nemohol sa upokojiť, pretože on, čo tak dlho sníval o rodinnom živote, čo si prichodil naň taký zrelý, nebol ešte stále ženatý, a bol od ženby ďalej ako inokedy. On i celé jeho okolie bolestne pociťovali, že nie je dobré, keď je človek v jeho rokoch sám. Pamätal sa, ako raz pred odchodom do Moskvy povedal paholkovi Nikolajovi, naivnému sedliakovi, s ktorým si rád pobesedoval: „Čo ty na to, Nikolaj, chcem sa ženiť!“ a ako Nikolaj rýchlo, akoby šlo o vec celkom nepochybnú, odpovedal: „Už dávno je načase, Konstantin Dmitrič.“ No ženba bola teraz od neho ďalej ako kedykoľvek predtým. Miesto bolo obsadené, a keď si teraz na tom mieste predstavil niektoré zo známych dievčat, cítil, že to neprichádza do úvahy. A nielen to, pri spomienke na zamietavú odpoveď a na úlohu, ktorú pri tom zohral, pociťoval trýznivú hanbu. Mohol si navrávať, koľko chcel, že naozaj za nič nemôže, táto spomienka, ako aj ďalšie zahanbujúce spomienky tohto druhu spôsobovali, že sa striasal a červenal. Dopustil sa v minulosti, ako každý človek, aj mrzkých skutkov, ktoré si uvedomoval a pre ktoré ho svedomie mohlo trápiť; ale spomienka na ne ho vôbec tak netrápila ako tieto nezáväzné, no zato zahanbujúce spomienky. Tieto rany sa nikdy nezacelili. A zároveň s týmito spomienkami stála teraz zamietavá odpoveď a žalostná úloha, ktorú musel zohrať pred všetkými v onen večer. Ale čas a práca konali svoje. Zlé spomienky mu čoraz väčšími zastierali neviditeľné, no

významné udalosti dedinského života. Každým týždňom spomínal na Kitty zriedkavejšie. Netrzeplivo čakal správu, že sa už vydala, či vydáva po tieto dni, a dúfal, že taká správa ho celkom vylieči, ako keď človeku vytrhnú zub.

Medzičasom prišla jar, nádherná a bez klamlivosti, jedna z tých zriedkavých jarí, akej sa vedno tešia rastliny, zvieratá aj ľudia. Tá nádherná jar Levina ešte väčšmi povzbudila a utvrdila v jeho úmysle zrieknuť sa všetkého, čo bolo, s tým, že si dôkladne a nezávisle zariadi svoj osamelý život. Hoci mnohé z tých plánov, s akými sa vrátil na dedinu, neuskutočnil, jednako to podstatné – mravnosť života – si zachoval. Necítil hanbu, ktorá ho po páde zvyčajne trýznila, mohol ľuďom smelo pozeráť do očí. Ešte vo februári dostal od Márie Nikolajevny list, kde mu písala, že so zdravím brata Nikolaja je to stále horšie, no nechce sa dať liečiť; po tejto správe odcestoval Levin do Moskvy k bratovi a podarilo sa mu ho prehovoriť, aby sa poradil s lekárom a odcestoval do cudziny, do kúpeľov. Toto prehováranie sa teda skončilo nad očakávanie dobre, aj peniaze mu na cestu požičal tak, že ho nerozčúlil – v tom ohľade bol so sebou spokojný. Popri gazdovstve, ktoré na jar vyžadovalo mimoriadnu pozornosť, popri čítaní začal Levin tejto zimy písať o hospodárení; osnova úvahy spočívala v tom, že charakter poľnohospodárskeho robotníka sa má pokladať za takú absolútnu veličinu ako podnebie a pôda a že teda všetky tézy hospodárskej vedy nemajú vychádzať len z veličín pôdy a podnebia, ale z veličiny pôdy, podnebia a z určitého nemenného charakteru robotníka. Čiže aj keď bol osamelý, či práve preto, že bol osamelý, žil čínorodo a len zriedkakedy sa v ňom ozvala nesplnená túžba zveriť sa s myšlienkami, čo mu chodili po rozume, aj niekomu inému ako Agafii Michajlovne, hoci aj s ňou neraz besedoval o fyzike, teórii hospodárstva a hlavne o filozofii – filozofia bola koníčkom Agafie Michajlovny.

Jar dala dlho na seba čakať. Posledné pôstne týždne bolo jasné mrazivé počasie. Cez deň sa sneh na slnku topil, ale v noci bolo aj sedem stupňov pod nulou; kôra na snehu bola toľká, že sa dalo na vozoch prejsť všade. Veľká noc bola na snehu. Potom zrazu, na Veľkonočný pondelok, zadul teplý vetrík, nakopili sa mračná a tri dni a tri noci pršalo, bol to prudký a teplý dážď. Vo štvrtok vietor stíchol a spustila sa hustá, sivá hmla, akoby nechcela vydať tajomstvo premien, čo sa diali v prírode. V hmle sa rozliali vody, zaprašťali a pohli sa ľady, rýchlejšie sa valili kalné, penisté prúdy a presne týždeň po Veľkej noci podvečer sa hmla pretrhla, mračná sa rozptýlili do baránkov, vyjasnilo

sa a zavládla naozajstná jar. Ráno vyšlo ostré slnko a raz-dva zlizlo tenký srieň na vodách, a všetok teplý vzduch sa až zachvel výparmi vzkriesenej zeme. Zazelenala sa stará tráva, aj derúce sa ihličky mladšej, naliali sa puky kaliny, čiernych ríbezlí a lepkavej voňavej brezy a vo vrbine obsypanej zlatými maňuškami už s bzukotom poletovali vylákané včely. Zatrlikovali neviditeľné škovránky nad hebkými oziminami a zľadovateným strniskom, zaškriekali cíbiky nad slatinami a močariskami, zaplavenými neopadávajúcou hnedou vodou, a vysoko na nebi preleteli s jarným gagotom žeriavy a divé husi. Na pastvinách ručal plznuci dobytok, jahnence na krivých nohách poskakovali okolo bľačiacich matiek, čo strácali vlnu, behali ľahkonohé deti po schnúcich chodníčkoch so stopami bosých nôh, zarapotali pri rybníkoch veselé hlasy ženičiek, čo bielili plátno, a zabuchotali po dvoroch sekery sedliakov, ktorí si opravovali pluhy a brány. Naozajstná jar bola tu.

13

Levin si obul čižmy a po prvý raz si nevzal kožuch, ale súkenný kabát, a vydal sa na obchôdzku po gazdovstve, prekračoval jarčeky, čo sa oslepujúco blyšťali na slnku, a stúpал raz na ľadovú škrupinu, raz do mazľavého blata.

Jar je obdobím plánov a dobrých zámerov. A keď Levin vyšiel na dvor, tak ako ten strom na jar, čo ešte nevie, kam a ako sa rozrastú jeho nové výhonky a konáre, zatiaľ ukryté v naliatych pukoch, sám si nebol celkom istý, do čoho sa teraz vo svojom milovanom gazdovstve pustí, ale cítil, že je nabitý tými najlepšimi plánmi a zámermi. Prvá jeho cesta viedla k dobytku. Kravy boli už v ohrade, ich nová, hladká srst' sa až tak leskla, hriali sa na slnci, bučali a pýtali sa do poľa. Keď sa Levin dosýta vynadával na kravy, ktoré poznal do najmenších podrobností, kázal ich vyhnať do poľa a vpustiť do ohrady teľce. Pastier veselo odbehol, aby sa pripravil na cestu do poľa. Kraviarky si podkasali sukne a čľapkajúc bosými bielymi, ešte neohorenými nohami po blate, lietali s prútmi za teľcami, od radosti vari celkom pojašenými, a vyhánali ich na dvor.

Levin sa pokochal pohľadom na tohoročný neobyčajne vydarený prírastok – rané teľce boli toľké ako sedliacke kravy, Pávina trojmesačná jalovička zas ako ročná – potom kázal pre ne vyniesť válov a dať seno za jasle. No vysvitlo, že v ohrade, ktorá sa v zime nepoužívala, sa jasle, spravené ešte v jeseni, polámali. Poslal po tesára,

ktorý sa už mal pustiť do mláťačky. No vysvitlo, že tesár opravuje brány, ktoré mali byť hotové už na fašiangy. To Levina veľmi nazlostilo. Zlostilo ho, že sa v gazdovstve opakovalo to večné nedbajstvo, proti ktorému už roky bojoval všetkými silami. Ako zistil, jasle, ktoré v zime nik nepotreboval, dali do maštale pre ťažné kone a tam sa polámali, pretože boli slabé, robené pre teľce. Súčasne vyšlo najavo aj to, že brány a všetko poľnohospodárske náradie, ktoré sa malo prezrieť a opraviť ešte v zime a kvôli ktorému náročky najal troch tesárov, opravené nebolo a brány sa predsa len opravovali vtedy, keď sa už malo ísť brániť. Levin poslal po šafára, no vzápätí ho sám šiel hľadať. Šafár, rozžiarený ako všetko v tento deň, v kožuchu lemovanom jahňacou kožušinou, vychádzal práve zo stodoly a lámal v rukách slamku.

– Prečo nie je tesár pri mláťačke?

– No veď som ešte včera chcel povedať, že brány treba opraviť.

Pomaly sa už bude orať.

– A v zime ste čo robili?

– A čo ráčite od tesára.

– Kde sú jasle z ohrady pre teľce?

– Kázal som ich odniesť na miesto. Čo s takým národom! – šafár hodil rukou.

– Nie s takým národom, ale s takým šafárom! – vybuchol Levin. – Raz neviem, načo vás tu mám! – skríkol. No uvedomil si, že si tým nepomôže, nedopovedal, čo chcel, len vzdychol. – A čo, siat' sa už môže? – spýtal sa po chvíli.

– Za Turkinom sa zajtra alebo pozajtre bude dať.

– A d'atelina čo?

– Poslal som Vasilija s Miškom, už sejú. Len neviem, či prejdú cez blato.

– Na koľkých desiatinách?

– Na šiestich.

– Prečo nie na všetkých? – skríkol Levin.

To, že d'atelinu siali len na šiestich desiatinách, a nie na dvadsiatich, nazlostilo Levina ešte väčšmi. Z teórie i z vlastnej skúsenosti vedel, že sejba d'ateliny býva dobrá len vtedy, ak sa spraví čím prv, hneď ako zide sneh. A to Levin ešte nikdy nedosiahol.

– Ľudí nieto. S takým národom si človek neporadí! Traja neprišli. Aj Semion...

– Mali ste niekoľkých vziať od slamy.

– Veď aj som.

– Kde sú teda ľudia?
– Piaty robia kompót (to mal byť kompost). Štyria prehadzujú ovos; len aby nepotuchol, Konstantin Dmitrič.

Levin veľmi dobre vedel, že „len aby nepotuchol“ znamenalo, že anglický osivový ovos už zničili, zase sa nedržali jeho príkazov.

– A neupozorňoval som na to už cez pôst, mamľasi...! – vykrikol.

– Netrápte sa, všetko načas spravíme.

Levin nahnevane hodil rukou a šiel sa k sýpkam pozrieť na ovos, potom sa vrátil k maštali. Ovos bol ešte v poriadku. No chlapci ho prehadzovali lopatami, zatiaľ čo ho mohli rovno spustiť do dolnej sýpky, rozkázal im to teda, zobral stade dvoch ľudí na sejbu d'ateliny a už sa na šafára nezlostil. Ved' napokon deň bol taký pekný, že sa dlho zloštiť ani nedalo.

– Ignat! – zavolať na kočiša, ktorý s vysúkanými rukávami umýval pri studni bričku. – Osedlaj mi koňa...

– Ktorého rozkážete?

– Hoci Kolpika.

– Áno, prosím.

Kým sedlali koňa, Levin si ešte raz zavolať šafára, čo sa vytrvalo motal v jeho blízkosti, aby si ho urobil, a začal mu hovoriť o nastávajúcích jarých prácach a o plánoch týkajúcich sa gazdovstva.

Hnoj treba povyväžať čím prv, aby bolo do prvej kosby všetko hotové. A to pole, čo je tak od ruky, treba ustavične preorávať pluhmi, aby sa úhor čo najlepšie pripravil. A sená sa nebudú robiť na polovicu, ale najmú sa robotníci.

Šafár bol stelesnená pozornosť a všemožne sa usiloval, aby bol s pánom zajedno; no aj tak mal v tvári výraz beznádeje a clivoty, ktorý Levin tak dobre poznal a ktorý ho vždy rozčuľoval. Ten výraz vravel: to všetko je veľmi pekné, ale bude, ako pánboh dá.

Nič nevedelo Levina tak roztrpčiť ako tento spôsob. Ale mali ho vžitý všetci jeho doterajší šafári. Všetci mali ten istý postoj k jeho plánu, a preto sa už teraz ani nezlostil, bol len roztrpčený a mal ešte väčšiu chuť bojovať proti tejto až akejsi živeľnej sile, ktorú ani inakšie nevedel nazvať, len „ako pánboh dá“, a ktorá sa mu ustavične stavala na odpor.

– Nuž ak stihneme, Konstantin Dmitrič, – poznamenal šafár.

– Prečo by ste nestihli?

– Nevyhnutne treba ešte najat' zo pätnásť chlapov. A nechodia. Dnes tu boli, chceli by po sedemdesiat rubľov na leto.

Levin nevrazil už nič. Zase sa mu stavala na odpor oná sila. Vedel, že sa môžu aj potrať, no nezoženú viac ako štyridsať, tridsaťsedem či tridsaťosem robotníkov za bežnú mzdu; štyridsiati sa dajú najasť a koniec. No aj tak nemohol nebojovať.

– Pošlite do Sur, do Čefirovky, možno by prišli. Treba hľadať.

– Poslať pošlem, – clivo súhlasil Vasilij Fiodorovič. – Ale aj kone voľajako oslabli.

– Prikúpime. Ako keby som nevedel, – dodal so smiechom, – vy len čo menej a čo horšie; ale toho roku už nebude podľa vás. Všetko vezmem na seba.

– Vedť už aj tak voľáko málo spávajú. No nám je veselšie, keď sa pán díva...

– Tak za Brezovou dolinou sejú d'atelinu? Pôjdem sa ta pozrieť, – s tým Levin vysadol na drobného plavého Kolpika, ktorého priviedol kočiš.

– Cez potok neprejdete, Konstantin Dmitrič, – zavolaľ za ním kočiš.

– Tak pôjdem cez les.

A Levin na dobrom, odpočínutom koníku, čo šiel bystrým krokom a odfrkoval, poťahujúc uzdu nad kalužami, prešiel cez zablatený dvor a cez bránu a zamieril do polí.

A ak bolo Levinovi v maštali a sýpkach veselo, vonku mu bolo ešte veselšie. Ako šiel cez les – kde-tu ešte po mäkkom, zosúvajúcom sa snehu s rozpitými stopami – rovnomerne kolísaný klusom dobrého koníka, vsával do seba lahodnú sviežu vôňu snehu a vzduchu a tešil sa z každého svojho stromu s oživujúcim machom na kmeni a s naliatymi pukmi. Keď vyšiel z lesa, rozprestrel sa pred ním na ohromnom priestranstve hladký zamatový koberec ozimín bez jedinej vymrznutej či vymoknutej holiny, iba kde-tu v úžľabinách poffkaný zvyškami topiaceho sa snehu. Levina nenahneval ani pohľad na sedliacku kobyľu a žriebä, čo šliapali jeho oziminy (kázal sedliakovi, ktorého stretol, aby ich zahnal), ani posmešná a hlúpa odpoveď Ipata, ktorého sa pri stretnutí spýtal: „Tak čo, Ipat, už skoro budeme siať?“ – „Najprv načim poorať, Konstantin Dmitrič.“ Čím dlhšie šiel, tým veselšie mu bolo a v hlave sa mu rojili plány, jeden lepší ako druhý; vysadí popri všetkých poliach vrbinu od juhu na sever tak, aby sa pod ňou nedržal sneh; rozdelí polia na šesť dielov hnojených a tri diely osiate krmovinami, postaví maštale na odl'ahlom konci poľa a vyhl'bi rybník a kvôli hnoju postaví prenosné košiare, v ktorých bude dobytok. A vtedy bude mať tristo desiatin pšenice, sto desiatin zemiakov a sto päťdesiat d'ateliny a ani jednu desiatinu vyčerpanej pôdy.

Takto snívajúc, viedol obozretne koňa po medziach, aby nepošliapal oziminy, až prišiel k chlapom, čo siali d'atelinu. Voz so semenom stál v ozimine, nie na medzi, a pšenica bola rozrytá kolesami a zošliapaná koňom. Obaja robotníci sedeli na medzi a podľa všetkého si bafkali zo spoločnej fajky. Zem vo voze, s ktorou bolo semeno zmiešané, nebola rozdrobená, ale bola zležaná či zamrznutá v celých hrudách. Keď tí dvaja zočili pána, Vasilij sa pohol k vozu a Miška sa pribral siat'. To nebolo pekné, ale na robotníkov sa Levin hneval málokedy. Keď Vasilij podišiel, Levin mu kázal odvieť koňa na medzu.

– To nič, milostivý pán, to zarastie, – ubezpečil ho Vasilij.

– Prosím ťa, nemudruj, – zahriakol ho Levin, – ale rob, ako ti kážem.

– Áno, prosím, – odpovedal Vasilij a chytil koňa za hlavu. – To už je semeno, Konstantin Dmitrič, – povedal zaliečavo, – prvá sorta. Len chodiť je tu kríž! Po pude vláčime na kapci.

– A prečo nemáte zem preosiatu? – spýtal sa Levin.

– Ved' ju mrvíme, – Vasilij nabral semeno a v dlaniach ho rozotrel. Vasilij za to nemohol, že mu naložili nepreosiatu zem, no aj tak to bolo na zlosť.

Levin už neraz s úspechom vyskúšal jemu známy prostriedok, ako potlačiť zlosť a zmeniť všetko, čo sa mu zdá byť zlé, opäť na dobré; aj teraz sa utiekol k tomuto prostriedku. Pozrel, ako kráča Miška, prevláča ozrutné hrče blata, čo sa mu priliepali na nohy, zišiel z koňa, vzal od Vasilija rozsievku a šiel siat'.

– Kde si prestal?

Vasilij ukázal nohou na značku a Levin šiel, ako vedel, vysievať zem so semenom. Šlo sa ťažko, ako po močarisku, a keď prešiel brázdou, spotil sa, zastal a rozsievku vrátil.

– Nie že ma budete v lete, milostivý pán, hrešiť za tú brázdou, – povedal mu Vasilij.

– Prečo by som aj! – veselo odpovedal Levin, lebo cítil, že prostriedok už účinkuje.

– Však sa to v lete uvidí. Bude sa tá vynímať. Nože pozrite, kde som sial lanskej jari. Ako podľa šnúry! Ved' sa ja, Konstantin Dmitrič, ako vlastnému otcovi usilujem. Rád statočne pracujem, aj iným tak kážem. Ak sa pánovi dobre vodí, aj nám sa dobre vodí. Keď ta pozrieš, – Vasilij ukázal na polia, – až ti duša plesá.

– Pekná je jar, Vasilij.

– Veru takú jar ani starí ľudia nepamätajú. Tot' som bol doma, aj náš starký tri osminy pšenice zasial. Vraví, že sa od raži nerozozná.

– Už dávno sejete pšenicu?
– Ved’ ste nás to predvlani naučili; dve merice ste mi darovali. Štvrtinu sme predali a tri osminy sme zasiali.
– No, len tie hrudky dobre roztieraj, – prikázal Levin, ako šiel ku koňovi, – a dozeraj na Mišku. Keď d’atelina pekne vzíde, dám ti po päťdesiat kopejok za desiatinu.
– Ponížene d’akujem. Už vari ani nemôžeme byť pri vás spokojnejší. Levin vysadol na koňa a šiel na pole, kde bola lanská d’atelina, aj na to, čo už bolo zorané pod jarnú pšenicu.

Ďatelina v strnisku šibala jedna radosť. Už ožila a ostro sa zelenala medzi úlomkami stebiel lanskej pšenice. Kôň zapadol do blata div nie po kolená a len mu tak čvfkalo pod nohami, ako ich vytŕhal z polorozmrznutej zeme. Po oráčine sa už vôbec nedalo prejsť, len tadiaľ sa ešte dalo ísť, kde bol ľad, no v rozmrznutých brázdach sa kôň zabáral po kolená. Oračka sa vydarila; o dva dni sa bude dať brániť a siať. Všetko bolo nádherné, všetko bolo veselé. Nazad šiel Levin cez potok, lebo dúfal, že voda opadla. A naozaj cezeň prešiel a vyplašil dve kačice. „Už by mohli byť sluky,“ pomyslel si, keď práve v zákrute k domu stretol hájnika, ktorý mu domnienku o slukách potvrdil.

Levin vyrazil klusom, aby sa stihol naobedovať a prichystať si na večer pušku.

14

Ako sa blížil vo výbornej nálade k domu, zachytil smerom od hlavného vchodu zvuk hrkállok.

„Áno, niekto ide zo stanice,“ pomyslel si, „práve prišiel moskovský vlak... Kto to môže byť? Čo ak je to brat Nikolaj? Povedal predsa, že možno pôjde do kúpeľov, možno ku mne.“ V prvej chvíli ho to zamrzelo, aj sa obával, že Nikolajova prítomnosť rušivo zasiahne do jeho jarnej, radostnej nálady. No vzápätí sa za tieto pocity zahanbil a v duchu už akoby otváral svoju náruč a dojatý radosťou čakal brata, ba z tej duše si teraz už želal, aby to bol on. Pobodol koňa, a keď prešiel popri agáte, videl, ako sa zo stanice blíži drožkárska trojka, a pána v kožuchu. Brat to nebol. „Ach, keby to bol nejaký príjemný hosť, s kým by sa dalo pohovárať,“ pomyslel si.

– Á! – vykrikol Levin natešene a zdvihol ruky. – To je už hosť! Ach, ako sa ti len teším! – zakričal, keď spoznal Stepana Arkadžiča. „Istotne

sa dozviem, či sa vydala, alebo kedy sa bude,“ pomyslel si. A v tento nádherný jarný deň zistil, že ho spomienka na Kitty už vôbec nebolí.

– Nečakal si ma, čo? – zvolal Stepan Arkadjič, ako vyliezol zo saní s hrčkami blata medzi očami, na líci a obočí, ale priam žiariaci veselosťou a zdravím. – Po prvé, prišiel som ťa navštíviť, – vravel, keď Levina objímal a bozkával, – po druhé, zapoľovať si pri ťahu, a po tretie, predať horu v Jergušove.

– Výborne! To je ale jar, čo? Ako sa ti išlo na saniach?

– Vozom by to bolo ešte horšie, Konstantin Dmitrič, – odpovedal známy drožkár.

– No, som veľmi, veľmi rád, že si tu, – zopakoval Levin s úprimným, detsky radostným úsmevom.

Levin zaviedol Stepana Arkadjiča do host'ovskej, kam mu priniesli aj veci: vak, pušku v puzdre, cigaričky, a nechal ho, nech sa umyje a preoblečie, a zatiaľ šiel do kancelárie povedať, čo treba, o orbe a d'ateline. Agafia Michajlovna, ktorej vždy veľmi ležala na srdci česť domu, pristavila ho v predsieni a spýtala sa, ako bude s obedom.

– Robte, ako chcete, len nech je čím prv, – prikázal a šiel za šafárom. Keď sa vrátil, Stepan Arkadjič, umytý, učešaný a rozžiarený úsmevom, práve vychádzal z dverí, na poschodie šli už spolu.

– Či som len rád, že som sa k tebe dostal! Konečne odhalím tajomstvá, čo tu skrývaš. Ale nie, naozaj ti závidím. Aký dom, aké je tu všetko vynikajúce! Svetlé, veselé, – vravel Stepan Arkadjič, ktorý zabúdal, že nie vždy je jar a jasné dni ako dnes. – A tá tvoja starká je očarujúca! Vítanejšia by síce bola chutnučka chyžná v zásterke, ale čo už pri tvojom pustovníctve a prísnom štýle!

Stepan Arkadjič vysypal kopu zaujímavých noviniek, a najmä jedna z nich Levina mimoriadne zaujala, a to, že brat Sergej Ivanovič sa zberá tohto leta k nemu na dedinu.

Stepan Arkadjič sa ani slovom nezmienil o Kitty a vôbec o Ščerbackovcoch; len odovzdal pozdrav od ženy. Levin mu bol vďačný za jeho taktnosť a veľmi sa host'ovi tešil. Ako vždy nazbierala sa mu v čase jeho osamelosti celá hora myšlienok a pocitov, s ktorými sa nemohol zveriť ľuďom, čo s ním žili, a teraz častoval Stepana Arkadjiča aj poetickou radosťou z jari, aj nezdarom s gazdovskými plánmi, aj názormi a postrehmi o knihách, ktoré čítal, a najmä hlavnou ideou svojej úvahy, ktorej základom, i keď si to sám nevšimol, bola kritika všetkých doterajších prác o hospodárstve. Stepan Arkadjič, vždy milý a chápujúci všetko z narážky, sa pri tejto návšteve v milote

priam prekonával a Levin si uňho všimol ďalšiu lichotivú črtu, črtu úcty a vari láskavosti voči nemu.

Úsilie Agafie Michajlovny a kuchára, aby sa obed mimoriadne vydaril, malo výsledok len ten, že si obaja vyhladnutí priatelia sadli k predjedlu a najedli sa chleba s maslom, soleného mäsa a nakladaných húb, a ešte, že Levin kázal podať polievku bez pirôžkov, a práve pirôžkami chcel kuchár hosťa ohúriť. Ale Stepan Arkad'jič, hoci bol navyknutý na iné obedy, aj tak všetko vychvaľoval: bylinkový likér, chlieb i maslo, no hlavne solené mäso a hrúbiky, žihľavové šči, sliepku s bielou omáčkou i biele krymské víno – všetko bolo výborné, rozprávkové.

– Výborné, výborné, – vravel, keď si po pečienke zapal'oval hrubú cigaretu. – Celkom akoby som vystúpil k tebe na tichý breh z lode, kde bol hluk a ustavičné otrasy. Ty teda hovoríš, že robotnícky element treba skúmať, a tak voliť metódy hospodárenia. Ja som ti v tomto laik; ale vidí sa mi, že teória a jej uplatnenie bude mať vplyv i na robotníka.

– Áno, no počkaj: nehovorím o národohospodárskej vede, hovorím o poľnohospodárskej vede. Mala by byť taká ako prírodné vedy a mala by si všímať jestvujúce javy, i robotníka s jeho ekonomickým, etnografickým...

V tej chvíli vošla Agafia Michajlovna s džemom.

– No počujte, Agafia Michajlovna, – zvolal Stepan Arkad'jič a bozkal si končeky tučných prstov, – to vaše solené mäso, ten váš likér...! A nie je už čas, Kost'a? – dodal.

Levin pozrel oblokom na slnce, čo sa spúšťalo za holé vrcholce stromov.

– Veru, už, – prisvedčil. – Kuzma, daj zapriať do bričky! – a zbehol dolu.

Keď zišiel dole Stepan Arkad'jič, sám pozorne stiahol plachtovinový povlak z lakovaného puzdra, otvoril ho a začal si chystať svoju drahú pušku nového typu. Kuzma, ktorý vetril tučný bakšiš, krútil sa okolo Stepana Arkad'jiča a obúval mu pančuchy a čižmy, čo mu Stepan Arkad'jič rád dovolil.

– Ozaj, Kost'a, prikáž im, že keď sa zjaví kupec Riabinin – dnes by mal prísť – nech ma tu počká!

– To ideš horu predať Riabininovi?

– Hej, poznáš ho?

– Pravdaže poznám. Mal som s ním do činenia „rozhodne a definitívne“.

Stepan Arkad'jič sa zasmial. „Rozhodne a definitívne“ boli kupcove obľúbené slová.

– Áno, náramne smiešne sa vyjadruje. Už vie, kam sa pán zberá! dodal a potľapkal Lasku, ktorá sa s kľučaním obtierala o Levina a lízala mu raz ruky, raz čížmy či pušku.

Keď vyšli, brička stála už pred vchodom.

– Kázal som zapriať, ale nie je to ďaleko; nechceš ísť pešo?

– Nie, len sa radšej odvezme, – povedal Stepan Arkad'jič a pristúpil ku kočú. Nasadol, zakrútil si nohy do tigrieho plédu a zapálil si cigaru. – Ako môžeš nefajčiť! Cigara nie je len pôžitok, to by bolo málo, je korunou a symbolom pôžitku. To je život! Ako je dobre! Takto, hľa, by som chcel žiť!

– A čo ti bráni? – spýtal sa s úsmevom Levin.

– Veru, si šťastný človek. Máš všetko, čo máš rád. Máš rád kone – máš ich, psov – máš ich, poľovačky – máš ich, gazdovstvo – máš ho.

– Vari preto, že sa teším z toho, čo mám, a netúžim po tom, čo nemám, – odpovedal Levin, lebo si spomenul na Kitty.

Stepan Arkad'jič pochopil, pozrel na neho, ale nepovedal nič.

Levin bol Oblonskému vďačný, že z taktosti ani slovom nespomenul Ščerbackovcov, keď vycítil, ako sa Levin bojí hovoriť o nich; no teraz by už Levin aj rád vedel, ako je s tým, čo ho tak trápi, ale nemal odvahu začať.

– No a ty sa máš ako? – spýtal sa Levin, lebo si pomyslel, že nie je pekné myslieť len na seba.

Oči Stepana Arkad'jiča sa veselo blykli.

– Ty predsa neuznávaš, že človek môže mať rád vekne, ak má svoj chlieb – podľa teba je to hriech; no ja neuznávam život bez lásky, – dodal, lebo si vyložil Levinovu otázku po svojom. – Čo sa dá robiť, takým ma pánboh stvoril. A napokon, človek tak málo ublíži iným a seba tak veľmi poteší...

– Vari máš zase niečo nové? – spýtal sa Levin.

– Mám, kamarát! Poznáš predsa typ ossianovských žien... žien, ktoré sa zjavujú vo sne... A také ženy bývajú aj v skutočnosti... a také ženy sú fantastické. Žena, to ti je objekt, ktorý môžeš skúmať, koľko chceš, a zakaždým je úplne nový.

– Tak radšej vari neskúmať.

– A to zas nie. Istý matematik povedal, že rozkoš nie je v odhalení pravdy, ale v jej hľadaní.

Levin mlčky počúval, ale čo ako sa namáhal, nevedel sa vžiť do priateľovej duše a pochopiť jeho pocity a slasť, ktorú má zo skúmania takých žien.

15

Miesto ťahu bolo neďaleko nad riekou v osikovom lesíku. Pri lese zišiel Levin z koča a zaviedol Oblonského do kúta machnatej a bahnitej čistiny, kde už nebolo snehu. Sám sa vrátil na druhý koniec k zdvojenej breze, oprel pušku o vidlicu suchej spodnej halúžky, zobliekol si kabát, prepásal sa a skúsil, či nič nebráni rukám v pohybe.

Stará sivá Laska, čo šla po ich stopách, si bdelo sadla oproti nemu a natrčila uši. Slnko sa spúšťalo za hustý les; briežky, roztrúsené po osikovom lese, sa v svetle večerných zôr zreteľne črtali aj s ovisnutými konármi a naliatymi pukmi, čo sa mali už-už rozvinúť.

Z hustého lesa, kde sa ešte držal sneh, vytekali, zatiaľ ledva počuteľné, hadité jarčeky vody. Drobní vtáci štebotali a zavše preleteli zo stromu na strom.

Vo chvíľach úplného ticha bolo počuť, ako sa hýbe a šuchoce lanské lístie – zem pod ním rozmrzala a z nej sa drala tráva.

„No toto! Vidieť a počuť, ako rastie tráva!“ povedal si Levin, keď zbadal, ako sa zachvel mokrý osikový list bridlicovej farby pri ihličke mladej trávy. Stál, počúval a díval sa raz dolu na mokrú machnatú zem, raz na načúvajúcu Lasku, raz na more holých vrcholcov stromov, čo sa rozprestieralo na svahu pred ním, raz na pohasínajúce nebo, pokryté bielymi pásikmi oblakov. Vysoko nad ďalekým lesom preletel jastrab, nenáhľivo mávajúc krídlami; druhý preletel presne tak a tým istým smerom a zmizol. Vtáci v húštine štebotali čoraz hlasnejšie a ustaranejšie. Neďaleko zahúkal výr, Laska sa zachvela, ostražito spravila niekoľko krokov, sklonila hlavu nabok a počúvala. Za riekou sa ozvala kukučka. Dva razy zakukala, no potom zachrípla, začala sa náhliť a celkom sa poplietla.

– No toto! Už počuť kukučku! – zvolal Stepan Arkadžič, ako vyšiel spoza kra.

– Áno, počujem, – odpovedal Levin, nerád narúšajúc tichosť lesa svojím hlasom, ktorý mu samému bol nepríjemný. – Už to bude.

Stepan Arkadžič zmizol zase za krom a Levin videl len jasný plamienok zápalky a vzápätí namiesto plamienka červený koniec cigarety a modrý dym.

– Šťuk! Šťuk! – šťukali kohútiky, keď ich Stepan Arkad'jič natáhoval.

– A ktože to volá? – spýtal sa Oblonskij, čím Levina upozornil na ťahavý piskot, ktorý znel, ako keď tenkým hláskom erdží jašiace sa žriebä.

– Nevieš? To je zajac, samec. No teraz už ticho! Počúvaj, letí! – skoro vykrikol Levin a natiahol kohútiky. Odkiaľsi z diaľky sa nieslo tenké pstkanie a o dve sekundy, presne vo zvyčajnom takte, známom každému poľovníkovi – druhé, tretie a po treťom pstkaní už zaznelo kôrkanie.

Levin pozrel rýchlo napravo, naľavo a už sa pred ním na pohasnutom modrom nebi, nad splývajúcimi nežnými výhonkami na vrcholcoch osík zjavil letiaci vták. Letel rovno na neho: kôrkanie, zvuk natrhanej pevnej tkaniny, akoby sa mu ozvalo nad samým uchom; už bolo vidieť dlhý zobák a krk, no v tej chvíli, ako Levin zacieli, vyšľahol spoza kra, kde stál Oblonskij, červený blesk; vták sa spustil bleskurýchle k zemi a zase vzlietol do výšky. Opäť vyšľahol blesk a zaznel výstrel; vták zatrepotal krídlami, akoby sa chcel udržať vo vzduchu, na okamih zmeravel a žuchol o blatistú zem.

– Chybil som? – zakričal Stepan Arkad'jič, lebo pre dym nevidel.

– Tamto je! – zakričal Levin a ukázal na Lasku, ktorá s jedným uchom vztýčeným, kývajúc zdvihnutým končekom huňatého chvosta, pomaly, akoby si chcela predĺžiť pôžitok, a vari aj s úsmevom, prinášala zabitého vtáka pánovi. – No, som rád, že sa ti to podarilo, – povedal Levin, ale súčasne pocítil závisť, že tú sluku nezastrelil on.

– Chybný výstrel z pravej hlavne, to ma nectí, – namietol Stepan Arkad'jič a nabil si pušku. – Pst... ďalšia letí.

A naozaj, rozľahli sa prenikavé, rýchlo po sebe idúce pstkavé zvuky. Dve sluky sa v šantivej hre predbiehali, pričom nekôrkali, len pstkali a leteli rovno na poľovníkov.

Tresli štyri výstrely, sluky bleskovo zmenili smer ako lastovičky a zmizli z dohľadu.

Ťah bol nádherný. Stepan Arkad'jič zostrelil ešte dva kusy a Levin dva, jeden nenašiel. Stmievalo sa. Nízko na západe sa už zažala jasná strieborná Venuša a briežky prepúšťali jej nežný svit a vysoko na východe už poblyskoval purpurom chmúrny Arktur. Levin nachádzal nad hlavou hviezdy Veľkého voza a zas ich strácal. Sluky už nelietali; Levin si však zaumienil, že počká, kým Venuša, ktorú videl nižšie

brezovej vetvičky, nevystúpi nad ňu a kým sa nezažnú všetky hviezdy Veľkého voza. Venuša už vystúpila nad vetvičku, Veľký voz celý aj s ojom bolo už vidieť na tmavomodrom nebi, ale on ešte stále čakal.

– Nepôjdeme? – spýtal sa Stepan Arkad'jič.

V lese bolo už ticho, ani vtáčik sa nepohol.

– Ešte chvíľu postojme, – odpovedal Levin.

– Ako chceš.

Stáli teraz asi pätnásť krokov od seba.

– Stiva! – ozval sa Levin nečakane. – Prečo mi nepovieš, či sa už tvoja švagriná vydala alebo kedy sa vydáva?

Levin sa cítil natoľko pevný a vyrovnaný, že nijaká odpoveď, tak si aspoň myslel, ho už nemôže vzrušiť. Ale to, čo mu povedal Stepan Arkad'jič, čakal najmenej.

– Nikdy sa nemienila a ani sa nemieni vydávať, zato však ťažko ochorela a lekári ju poslali do cudziny. Boja sa dokonca najhoršieho.

– Nehovor! – zvolal Levin. – Ťažko ochorela? A čo jej je? Ako...

Kým sa zhovárali, Laska s natrčenými ušami pozerala chvíľu hore na nebo, chvíľu vyčítavo na nich.

„Akurát teraz sa musia zhovárať,“ pomyslela si. „A tá si letí... A už je tu, no nevravím? Ešte ju prepasú...“

No v tom okamihu obaja odrazu počuli prenikavé pŕstkanie – akoby ich bolo šľahlo po ušiach – a obaja sa odrazu chytili pušiek a dva blesky vyšľahli a dva výstrely zahučali v tom istom zlomku sekundy. Sluka vysoko nad nimi okamžite zložila krídla a ako padala do húštiny, pozohýnala tenké výhonky.

– To je skvelé! Spoločný úlovok! – vykrikol Levin a rozbehol sa s Laskou do húštiny hľadať sluku. „Ach, hej, prečo som mal ten nepríjemný pocit?“ rozpomínal sa. „Áno, Kitty je chorá... Čo sa dá robiť, veľmi mi je to ľúto,“ pomyslel si.

– Á, našla si! Ty moja múdra hlavička, – vřavel, keď vyberal Laske z papule teplú sluku a kládol ju do poľovníckej kapsy, už skoro plnej. – Mám ju, Stiva! – zavolať.

Cestou domov sa Levin podrobne povypytoval na Kittinu chorobu aj na plány Ščerbackovcov, a čo sa aj hanbil k tomu priznať, bola to preňho príjemná správa. Príjemná preto, že ešte má nádej, a ešte väčšmi preto, že trpí tá, čo spôsobila utrpenie jemu. Ale keď Stepan Arkad'jič začal hovoriť o príčinách Kittinej choroby a spomenul Vronského, Levin mu skočil do reči:

– Nemám najmenšie právo poznať rodinné podrobnosti, a aby som pravdu povedal, ani záujem.

Stepan Arkad'jič sa ledva badateľne usmial, keď postrehol rýchlu a jemu takú známú zmenu v Levinovej tvári – bola zrazu do tej miery zachmúrená, ako bola pred chvíľou veselá.

– S tým Riabininom je to už dohodnuté? – spýtal sa Levin.

– Áno, dohodnuté. Cena je viac ako vyhovujúca, tridsaťosemtisíc. Osem vopred, ostatné do šiestich rokov. Dlhو som sa s tým naťahoval. Nik viac nedával.

– Čiže, horu si dal zadarmo, – chmúrne poznamenal Levin.

– Prečo myslíš, že zadarmo? – spýtal sa Stepan Arkad'jič s dobrodušným úsmevom, vedel, že teraz bude Levin vidieť všetko v čiernych farbách.

– Preto, že je hodna najmenej päťsto rubľov za desiatinu, – odpovedal Levin.

– Ach, vy vidiecki statkári! – zvolal Stepan Arkad'jič žartom. – Tento pohrdlivý tón voči našincovi, mešťanovi...! No keď treba priložiť ruku k dielu, vždy sme úspešnejší. Už mi len uver, že som si to dobre vykalkuloval, – vravel, – a je to výhodný predaj, až sa bojím, aby Riabinin neodskočil. Nie je to predsa úžitkové drevo, – pokračoval Stepan Arkad'jič, ktorý chcel Levina slovom *úžitkové* s konečnou platnosťou presvedčiť, že jeho pochybnosti sú neoprávnené, – skôr palivové. A nebude ho viac ako takých tridsať siah na desiatinu, a dal mi po dvesto rubľov.

Levin sa pohrdavo usmial. „Poznám,“ pomyslel si, „tento spôsob, nielen on, ale všetci mešťania, čo pobudnú povedzme dva razy za desať rokov na dedine, pochytiť dva-tri dedinské výrazy, a potom ich používajú vhod aj nevhod, presvedčení, že pojedli všetku múdrosť sveta. *Úžitkové... a nebude ho viac ako takých tridsať siah*. Ústami melie, ale figu vie.“

– Ja ti nebudem dávať rozumy v úradných písáčkách, – ozval sa Levin, – keby som niečo také potreboval, spýtal by som sa ťa. No ty si skalopevne presvedčený, že máš všetko o hore v malíčku. A to nie je len tak. Spočítal si vlastne stromy?

– Ako to myslíš, spočítať stromy? – zasmial sa Stepan Arkadžič, ktorý sa ešte stále usiloval vyvieť priateľa zo zlej nálady. – Spočítať piesok, planét lúče keby si trúfol um premúdry...

– No Riabininov um premúdry si trúfne, vidíš. A nieto kupca, čo by pri kúpe nepočítal, ak mu, pravda, nedajú do daru, ako si to spravil ty. Tvoju horu poznám. Každý rok tam poľúvam, tvoja hora je aj bratovi hodna päťsto rubľov v hotovosti, a on ti dal dvesto a na splátky. Čiže daroval si mu asi tridsaťtisíc.

– Dost' bolo vari fantazírovania, – utrápene vzdychol Stepan Arkadžič, – prečo mi toľko nik neponúkol?

– Pretože sa s ostatnými kupcami tajne dohodol; dal odstupné. Mal som už so všetkými do činenia, poznám ich. Veď to nie sú kupci, ale keťasi. Ani sa nepustí do obchodu, z ktorého by mal len desať, pätnásť percent, ale čaká, kým nedostane rubel' za dvadsať kopejok.

– No tak dost' už! Máš zlú náladu.

– Vôbec nie, – mračil sa Levin, ako sa blížili k domu.

Pred vchodom už stál vozík dôkladne obitý železom a obtiahnutý kožou, do neho bol širokými remencami dôkladne zapriahnutý vykrmený kôň. Vo vozíku sedel dôkladne vypasený a dôkladne prepásaný pomocník, čo slúžil Riabininovi aj ako kočiš.

Sám Riabinin bol už v dome a čakal na priateľov v predsieni.

Bol to vysoký, dost' chudý človek stredných rokov, s fúzmi, výraznou vyholenou bradou a s vypučenými kalnými očami. Na sebe mal modrý kabát s dlhými šosmi a s gombičkami vzadu poniže pásu, vysoké čižmy zhrnuté na členkoch a rovné na lýtkach a na nich veľké galoše. Vytieral si vreckovkou tvár, utiahol si kabát, ktorý mu aj tak sedel ako uliaty, a s úsmevom vítal prichádzajúcich; Stepanovi Arkadžičovi podal ruku tak, akoby chcel niečo uchytiť.

– Tak už ste tu, – zvolal Stepan Arkadžič a stisol mu ruku. – Výborne.

– Neopovážil som sa nepočúvnuť rozkaz vašej jasnosti, aj keď je cesta veľmi mrchavá. Rozhodne celú cestu som šiel pešo, ale som tu v stanovený čas. Konstantin Dmitrič, moja úcta, – oslovil Levina a snažil sa chytiť aj jeho ruku. Ale Levin sa zamračil a tváriac sa, že ruku nevidí, dal sa vyberať sluky z kapsy. – Ráčili ste sa rozptyľovať poľovačkou? A toto že je aký vták? – dodal Riabinin a zadíval sa opovržlivo na sluky. – Nebodaj bude chutný. – A odmietavo pokrútil hlavou, akoby silne pochyboval, či to vôbec stálo za námahu.

– Chceš s ním ísť do pracovne? – popudene sa spýtal zamračený Levin Stepana Arkadžiča po francúzsky. – Choďte do pracovne, tam sa môžete pohovárať.

– Prečo nie, ako sa vám páči, – s pohrdavou dôstojnosťou súhlasil Riabinin, akoby dával najavo, že niekto môže mať ťažkosti v zaobchádzaní s blížnym svojím, no on že tie ťažkosti nemá nikdy a s ničím.

Keď vošli do pracovne, Riabinin sa zo zvyku poobzeral, asi hľadal svätý obraz, keď ho však nenašiel, neprežehnal sa. Obzrel si skrine a knižnice a s tými istými pochybnosťami ako pri pohľade na sluky sa opovržlivo usmial, pohoršene pokrútil hlavou a s konečnou platnosťou usúdil, že to všetko veru za námahu nestojí.

– Tak ako, peniaze ste doniesli? – spýtal sa Oblonskij. – Sadnite si.

– Čože peniaze, tie ľahko oželieme. Pozrieť som vás prišiel, dojednať sa.

– Dojednať sa? O čom? Ved' si sadnite.

– To si môžem, – prisvedčil Riabinin, sadol si a nanajvýš nepohodlne sa oprel o operadlo kresla. – Spustiť by ste mali, knieža. Neberte si hriech na dušu. A peniaze mám už načisto prichystané, do kopejky. Na ruku ich vyplatím.

Levin si medzitým odložil pušku do skrine a už vychádzal z dvier, no keď počul, čo povedal kupec, zastal.

– Aj tak ste dostali horu zadarmo, – zamiešal sa do rozhovoru. – Stepan Arkadžič prišiel neskoro ku mne, inak by som bol cenu ja určil.

Riabinin vstal a mlčky, s úsmevom si premeral Levina zdola nahor.

– Konstantin Dmitrič sú náramne skúpy pán, – obrátil sa s úsmevom na Stepana Arkadžiča, – načisto nič sa od nich nedá kúpiť. Chcel som pšenicu od nich kúpiť, a veru pekné peniaze som núkal.

– Prečo by som vám dával svoje zadarmo? Ani som to na ceste nenašiel, ani neukradol.

– Ale prosím ich! V dnešných časoch sa kradnúť rozhodne nedá. V dnešných časoch sa načisto všetko pretriasa na verejných pojednávaniach, dnes je všetko samá šľachetnosť, kdeže kradnúť! Otvorene sme si všetko povedali. Ale za horu veľa pýtajú, škodoval by som. Preto ich prosím spustiť aspoň troška.

– Tak ako je to, dohodli ste sa, či nie? Ak áno, nemáte sa už čo jednať, ak nie, – povedal Levin, – kúpim horu ja.

V okamihu zmizol úsmev Riabininovi z tváre. Zmeravel mu na nej jastrabí, dravý a krutý výraz. Šikovnými kostnatými prstami rozopäl

kabát – ukázala sa košeľa cez nohavice, mosadzné gombičky na veste a retiazka od hodínok – a rýchlo vytiahol starú objemnú náprsnú tašku.

– Nech sa páči, hora je moja, – rýchlo sa prežehnal a vystrel ruku. – Tu sú, prosím, peniaze, hora je moja. Tak obchoduje Riabinin, nebude sa pre šesťák naťahovať, – vravel zamračený a zašermoval náprsnou taškou.

– Na tvojom mieste by som sa tak neponáhlal, – poznamenal Levin.

– Ale choď, – čudoval sa Oblonskij, – veď som už dal slovo.

Levin vyšiel z izby a tresol dvermi. Riabinin pozeral na dvere a s úsmevom pokrútil hlavou.

– To je tá mladosť, načisto mladé roky. Veď to kupujem, verte statočnému človeku, len tak, pre slávu – reku, les od Oblonského kúpil Riabinin, a nik iný. Boh mi je svedkom. A ktovie, či nebudem škodovať. Nech sa páči. Spíšeme zmluvu...

O hodinu si kupec dôkladne pozapínal kepeň aj háčiky na kabáte, so zmluvou vo vrecku sa usadil do svojho dôkladne železom obitého vozíka a pobral sa domov.

– Och, tí páni! – povedal pomocníkovi. – Všetci na jedno kopyto.

– Veru tak, – pomocník mu podal opraty a pozapínal remennú pokrývku. – A obchod sa vydaril, Michail Ignatievič?

– Ale hej...

17

Stepan Arkadžič vyšiel hore s odstávajúcim vreckom – mal v ňom bankovky, čo mu dal kupec na tri mesiace vopred. Obchod bol uzavretý, peniaze vo vrecku, ťah na sluky bol nádherný a Stepan Arkadžič bol veselo naladený; preto aj túžil, aby dajako rozptýlil Levinovu zlú náladu. Rád by skončil deň pri večeri tak príjemne, ako sa začal.

Levin mal naozaj zlú náladu, a hoci chcel byť voči príjemnému host'ovi prívetivý a milý, nemohol sa premôcť. Opojenie zo správy, že Kitty sa nevydala, mu začalo pomaličky stúpať do hlavy.

Kitty nie je vydatá a ochorela, ochorela z lásky k mužovi, ktorý ňou pohrdol. Táto urážka akoby padala aj na jeho hlavu. Vronskij pohrdol ňou, a ona pohrdla ním, Levinom. Čiže Vronskij má právo pohrdáť Levinom, a preto je jeho nepriateľom. No na toto všetko Levin nemyslel. Len hmlisto cítil, že je v tom čosi urážlivé pre neho, a svoj hnev teraz neobracal proti pravej príčine rozladenia, ale zadrapoval sa

do všetkého, čo sa práve naskytlo. Rozčuľoval ho hlúpy predaj hory, podfuk, na ktorý Oblonskij naletel a ktorý sa uskutočnil v jeho dome.

– Tak už to je? – spýtal sa Levin, keď sa hore stretol so Stepanom Arkadžičom. – Budeš večerať?

– Áno, a rád. Fantastické, aký apetít mám na dedine! Prečo si aj Riabinina niečím neponúkol?

– Toho nech čert vezme!

– No počuj, ako ty s ním zaobchádzaš! – zvolal Oblonskij. – Ani ruku si mu nepodal. Prečo mu nechceš podať ruku?

– Pretože ani lokajovi nepodám, a lokaj je sto ráz lepší.

– Ty si mi pekný spiatočník! A čo splývanie stavov? – spýtal sa Oblonskij.

– Komu sa žiada, nech si splýva, mne sa to hnuší.

– Ako vidím, si beznádejný spiatočník.

– Pravdu povediac, nikdy som nerozmýšľal, kto som. Som Konstantin Levin a viac nič.

– A k tomu Konstantin Levin, čo nemá práve najlepšiu náladu, – usmial sa Stepan Arkadžič.

– Áno, nemám dobrú náladu, a vieš prečo? Nuž pre tvoj, prepáč, hlúpy predaj...

Stepan Arkadžič sa dobrácky zmraštil ako niekto, komu bez viny ubližujú a hnevajú ho.

– Prestaň už! – povedal. – Ešte sa nestalo, aby niekomu hneď po predaji nepovedali: „To má oveľa väčšiu cenu!“ Ale keď predáva, nikto mu neponúkne viac... Ako vidím, máš toho nešťastného Riabinina v žalúdku.

– Možno aj mám. A vieš prečo? Zase povieš, že som spiatočník, alebo podobný strašný výraz; ale predsa ma jeduje a škrie, keď vidím, ako všade chudobnie šľachta, ku ktorej patrím, a som veľmi rád, že patrím, napriek splývaniu stavov. A nechudobnie z prepychu – o to by nešlo; žiť po pansky je šľachtická výsada, to vedia len šľachtici. Teraz sedliaci okolo nás skupujú zeme – to ma neškrie. Pán nerobí nič, sedliak pracuje a vytláča nepracujúceho. Tak to musí byť. A ja sa tomu veľmi teším. Ale škrie ma, keď vidím, že schudobňovanie zapríčiňuje akási, ani neviem, ako to nazvať, nevinnosť. Tuto jeden árendátor, Poliak, kúpil za polovičnú cenu od statkárky, čo žije v Nizze, krásnu kúriu. Alebo sa kupcom dá do árendy za rubel desiatina pôdy, ktorá má cenu desať rubľov. A ty si zase len tak daroval tomu podvodníkovi tridsaťtisíc.

– A čo som mal robiť? Spočítať stromy?

– Rozhodne spočítat'. Ty si ich nepočítal, Riabinin áno. Riabininove deti budú mať prostriedky na živobytie aj na vzdelanie, ale tvoje veru ťažko!

– No už mi len prepáč, ale v tom počítaní je čosi ponížujúce. My máme svoju robotu, oni svoju, musia z nej mať nejaký zisk. Ostatne, už je to hotová vec, nedá sa nič robiť. Aha, už nám nesú volské oko, na ten spôsob mám vajcia najradšej. A Agafia Michajlovna nám dá z toho výborného likéru...

Stepan Arkad'jič si sadol za stôl a začal s Agafiou Michajlovnou žartovať, ubezpečoval ju, že taký obed a takú večeru už dávno nejedol.

– Vy aspoň človeka pochváľte, – vzdychla si Agafia Michajlovna, – ale Konstantin Dmitrič, nech by sa mu čo predložilo, hoci kôrka z chleba – zje a tájde.

Darmo sa Levin premáhal, zachmúrený a mlčanlivý bol aj naďalej. Musel sa ešte Stepana Arkad'jiča na niečo spýtať, no raz sa na to nemohol odhodlať, a nenachádzal ani spôsob, ani čas, ako a kedy to spraviť. Stepan Arkad'jič už zišiel do svojej izby, zbliekol sa, zase sa umyl, obliekol si nazberkanú nočnú košeľu a ľahol si, a Levin len trčal v jeho izbe, táral o kadečom a nemal odvahu spýtať sa, čo chcel.

– No nie, aké mydlo už dnes vedia robiť, – začal, keď so záujmom rozbil kus voňavého mydla, ktorý pre host'a pripravila Agafia Michajlovna, ktoré však Oblonskij nepoužil. – Len pozri, hotové umelecké dielo.

– Veru, dnes sa už kadečo zdokonaľuje, – prisvedčil Stepan Arkad'jič a zívot šťavnato a blažene. – Divadlá, napríklad, a tie zábavné... a-a-a! – zíval. – Všade elektrické svetlo... a-a!

– Veru, elektrické svetlo, – povedal Levin. – Áno. A kde je Vronskij teraz? – spýtal sa a mydlo strmo položil.

– Vronskij? – Stepan Arkad'jič potlačil zívnutie. – Je v Petrohrade. Odcestoval krátko po tebe a odvtedy sa už v Moskve neukázal. Vieš, Kost'a, poviem ti pravdu, – pokračoval, oprel sa o stôl a rukou si podoprel svoju peknú ružovú tvár, na ktorej sa ako hviezdy ligotali žiadostivé, žičlivé a ospanlivé oči. – Sám si si to zaviniť. Zľakol si sa súpera. A ja, ako som ti aj vtedy vravel – ja veru neviem, na čej strane boli väčšie šance. Prečo si nešiel na vec zostra? Vtedy som ti vravel, že... – Zívol len čel'usťou, ústa neotvoril.

„Vie, či nevie, že som ju popýtal o ruku?“ pomyslel si Levin, ako pozeral na neho. „Ba veru, má čosi prešibané, diplomatické v tvári,“ pocítil, že sa červená, a len mlčky pozeral Stepanovi Arkad'jičovi do očí.

– Ak aj bolo vtedy čosi z jej strany, tak to bolo len očarenie jeho zovňajškom, – pokračoval Oblonskij. – Vieš, ten naslovovzatý aristokratizmus a budúce spoločenské postavenie zaúčinkovali na ňu aj na matku.

Levin sa zachmúril. Urážka, ktorú musel prežiť po odmietavej odpovedi, zašpela ho náhle v srdci ako čerstvý, práve zasadený úder. Bol však doma a múry domova pomáhajú.

– Počkaj, nože počkaj, – rýchlo skočil Oblonskému do reči, – vravíš aristokratizmus. No dovoľ otázku, v čom tkvie ten aristokratizmus Vronského alebo kohokoľvek iného, taký aristokratizmus, čo mnou opovrhuje? Pokladáš Vronského za aristokrata, ale ja nie. Človek, ktorého otec sa vyšvihol z ničoho nejakým podfukom, ktorého matka sa spantávala bohvie s kým... Už mi len prepáč, ale ja pokladám za aristokrata seba a ľudí mne podobných, ktorí sa môžu v minulosti preukázať troma-štyrmi statočnými generáciami rodín na najvyššom stupni vzdelanosti (vlohy a intelekt – to je zas niečo iné) a ktorí sa nikdy nikomu nepodlizovali, nikdy nikoho nepotrebovali – ako žil môj otec, môj starý otec. A poznám veľa takých. Tebe sa zdá nízke, že zratúvam stromy v hore, ale ty daruješ tridsaťtisíc Riabininovi; no ty dostaneš árendové a čo ja viem ešte čo, ale ja nie, a preto si vážim dedovizeň a všetko, čo sa nadobudlo prácou... My sme aristokrati, a nie tí, čo žijú z milosti mocných sveta tohto a dajú sa kúpiť za misu šošovice.

– Ale na koho vlastne útočíš? Dávam ti za pravdu, – vrazil Stepan Arkadžič úprimne a veselo, hoci cítil, že Levin pod tými, čo sa dajú kúpiť za misu šošovice, rozumel jeho. Levinovo oduševnenie sa mu úprimne páčilo. – Na koho útočíš? Nie je síce všetko pravda, čo hovoríš o Vronskom, ale o to mi nejde. Poviem ti rovno, na tvojom mieste by som sa zobral a šli by sme do Moskvy spolu...

– To nie, neviem, či vieš alebo nie, ale vlastne mi je to jedno. Poviem ti to – popýtal som ju o ruku a dostal som košom, a Katerina Alexandrovna je pre mňa teraz ťažkou a hanebnou spomienkou.

– Ale prečo? Hlúposť!

– No dost' už o tom. Prepáč mi, prosím ťa, ak som bol voči tebe hrubý, – povedal Levin. Teraz, keď už povedal, čo mal na srdci, bol zase taký ako ráno. – Nehneváš sa na mňa, Stiva? Prosím ťa, nehnevaj sa, – chytil mu s úsmevom ruku.

– Ale kde, ani troška, veď sa nemám za čo. Som rád, že je medzi nami jasno. A čo ty na to, ranný ťah býva dobrý. Nepôjdeme? Ani by som si neľahol a rovno z poľovačky by som šiel na stanicu.

Hoci bol Vronského vnútorný život naplnený vášňou, navonok plynul bezo zmeny a nezadržateľne v starých zabehaných koľajach spoločenských a plukových stykov a záujmov. Plukové záujmy zaujímali v živote Vronského význačné miesto aj preto, že mal pluk rád, a ešte väčšmi preto, že v pluku mali radi jeho. Nielenže ho mali radi, ale si ho vážili a boli na neho hrdí, boli hrdí na to, že tento človek, nesmierne bohatý, vysoko vzdelaný a schopný, čo má otvorenú cestu ku kariére na akomkoľvek poli, kde sa dá uplatniť i ctižiadosť i márnivosť, pohrdol tým všetkým a zo všetkých životných záujmov mu najväčšmi ležia na srdci záujmy pluku a kamarátov. Vronskij si uvedomoval, aký názor o ňom majú priatelia, a okrem toho, mal takýto život rád, cítil sa priam povinný tento vžitý názor o sebe podporovať.

Pochopiteľne, o svojej láske nehovoril ani s jedným zo svojich kamarátov, nepodriekol sa ani pri tých najbezuzdnejších lumpačkách (napokon, nebol nikdy natoľko opitý, aby nevedel, čo robí) a zapchával ústa ľahkovážnym kamarátom, čo pred ním robili narážky na jeho pomer. No i keď o jeho láske vedelo celé mesto – všetci viac či menej tušili, aký má vzťah k Anne Kareninovej – väčšina mladých ľudí mu závidela práve to, čo bolo na jeho láske najväčším problémom: Kareninovo význačné postavenie a s ním súvisiaci všeobecný záujem najvyššej spoločnosti o ich pomer.

Mladé ženy, ktoré Anne zväčša závideli a ktoré už dávno omrzelo, že je *pokladaná za bezúhonnú*, sa tomu tešili, lebo ved' to predvídali a čakali už len na rukolapné potvrdenie zvratu verejnej mienky, aby ju zavalili ťarchou svojho pohrdania. Už si chystali hrče blata, ktoré do nej hodia, až nadíde čas. Väčšina starších ľudí a vysokopostavení ľudia neradi videli, že hrozí takýto spoločenský škandál.

Keď sa dozvedela o pomere Vronského jeho matka, sprvu bola celkom rada, bola rada preto, že podľa jej mienky korunou úspechu svetáckeho mladíka nemôže byť nič iné ako pomer so ženou z najvyšších kruhov, ako aj preto, že Anna Kareninová, ktorá sa jej tak veľmi zapáčila a ktorá toho toľko narozprávala o svojom synovi, je predsa len taká istá ako všetky krásne a poriadne ženy, tak aspoň usudzovala grófka Vronská. Ale v poslednom čase sa dozvedela, že syn odmietol istú ponuku, dôležitú pre jeho kariéru, len preto, aby ostal pri

pluku, aby sa mohol stretať s Annou Kareninovou, dozvedela sa aj to, že tým rozhorčil vysokopostavené osobnosti, a svoj názor zmenila. Nepáčilo sa jej ani to, že podľa všetkého, čo sa o tomto pomere dozvedela, nešlo vlastne o lichotivý pomer so ženou z najvyššej spoločnosti, aký by bola schválila, ale o voľajakú wertherovskú šialenú náruživosť – tak jej bolo povedané – ktorá môže syna dohnať k nerozvážnostiam. Nevidela ho od čias jeho náhleho odchodu z Moskvy a prostredníctvom staršieho syna nástojila, aby za ňou prišiel.

Starší brat tiež nebol s mladším spokojný. Nerozoberal, o akú lásku ide, veľkú či malú, osudovú či neosudovú, nemorálnu či morálnu (on sám, ako otec viacerých detí, si vydržoval tanečnicu, a preto mal pre vec pochopenie); ale vedel, že táto láska sa nepáči tým, ktorým by sa mala, a preto bratovo správanie neschvaľoval.

Okrem služby v pluku a okrem spoločnosti mal Vronskij ešte jednu vášeň – kone; bol priam fanatický milovník koní.

Toho roku mali byť dôstojnícke dostihy s prekážkami, Vronskij sa na ne prihlásil, kúpil anglickú čistokrvnú kobyľu, a hoci mal svoju lásku, bol vášnivo, hoci zdržanlivo zaujatý nastávajúcimi pretekmi...

Tieto dve vášne si neprekážali. Naopak, musel niečo robiť, mať nejakú záľubu, niečo nezávislé od svojej lásky, pričom by sa osviežil a oddýchol si od zážitkov, ktoré ho priveľmi vzrušovali.

19

V deň, keď mali byť v Krasnom Sele dostihy, prišiel Vronskij na bifeť do plukovného kasína skôr ako obyčajne. V jedení sa nemusel veľmi krotiť, lebo vážil presne toľko, koľko vážiť mal – sedemdesiatdva kíľ; no ani pribrať nesmel, a preto sa vyhýbal múčnym a sladkým jedlám. Sedel v žakete rozopätom nad bielou vestou, oboma rukami sa opieral o stôl a ako tak čakal na objednaný bifeť, pozeral do knihy, aby sa nemusel zhovárať s dôstojníkmi, čo prichádzali a odchádzali, a rozmýšľal.

Rozmýšľal o tom, že mu Anna prisľúbila schôdzku po dostihoch. No keďže s ňou už tri dni nebol a jej muž sa vrátil z cudziny, nevedel, či to dnes pôjde, alebo nie, a nevedel, ako sa to dozvie. Naposledy sa s ňou videl v letoviskovej vile sesternice Betsy. Do vily Kareninovcov chodieval čo najmenej. Teraz ta chcel ísť a uvažoval, ako na to.

„Pravdaže, poviem, že ma posielala Betsy spýtať sa, či Anna príde na dostihy. Pravdaže ta pôjdem,“ umienil si a zdvihol hlavu od knihy, živo si predstavil, aký bude šťastný, keď ju uvidí, a tvár sa mu rozžiarila.

– Pošli dakoho ku mne domov, nech rýchlo zapriahnu do koča trojku, – rozkázal čašníkov, ktorý mu doniesol biftek na horúcej striebornej miske, misku si pritiahol a dal sa do jedenia.

V biliardovej izbe, čo bola v susedstve, ozývali sa nárazy gulí, vrava a smiech. Od vchodu prichádzali dvaja dôstojníci: jeden ešte celkom mladý, s drobnou jemnou tvárou, čo len nedávno prišiel do ich pluku z Pážacej školy; druhý bol starý tučný dôstojník s náramnicou na ruke a očkami zapadnutými v tuku.

Vronskij pozrel na nich, zamračil sa a s pohľadom upreným do knihy, tváriac sa, že ich nezbadal, čítal a jedol odrazu.

– Tak čo? Posilňuješ sa pred robotou? – spýtal sa tučný dôstojník, keď si sadal k nemu.

– Vidíš predsa, – odpovedal namrzene Vronskij, ktorý dôstojníkovi nevenoval ani pohľad, a utrel si ústa.

– A nebojíš sa, že stučnieš? – spýtal sa dôstojník a podstrčil stoličku dôstojníkovi.

– Čo? – vybuchol Vronskij a v grimase hnusu odkryl husté zuby.

– Vravím, či sa nebojíš, že stučnieš?

– Čašník, sherry! – zvolal Vronskij namiesto odpovede, preložil knihu na druhú stranu a čítal ďalej.

Tučný dôstojník si vzal nápojový lístok a obrátil sa k dôstojníkovi.

– Vyber ty, čo budeme piť, – podal mu lístok a nespúšťal z neho oči.

– Hádam rýnske, – odpovedal mladý dôstojník; bojazlivo pokukoval na Vronského a pokúšal sa prstami uloviť ledva šibúce fúziky. Keď videl, že sa Vronskij neobracia, vstal.

– Poďme k biliardu.

Tučný dôstojník odovzdane vstal, obaja sa pobrali ku dverám.

V tej chvíli vošiel do miestnosti vysoký, urastený kapitán jazdy Jašvin, pohrdlivo, zdola nahor kývol na oboch dôstojníkov hlavou a pristúpil k Vronskému.

– Á! Už ťa mám! – zvolal a mocne ho ťapol po epolete. Vronskij sa nahnevane obzrel, no vzápätí sa mu tvár rozžiarila pokojnou a neochvejnou vľúdnosťou, preňho takou typickou.

– Múdro, Al'oš, – pokračoval kapitán jazdy zvučným barytónom. – Teraz sa najedz a vypi si za štamperlík.

– Ale keď nemám chuť.

– Ľala, naši nerozluční, – dodal Jašvin a vyslal posmešný pohľad za dvoma dôstojníkmi, ktorí práve odchádzali. A prisadol si k Vronskému tak, že mu stehná a holene v tesných jazdeckých nohaviciach tvorili ostrý uhol, inak by totiž nezladil dĺžku nôh s výškou stoličiek. – A prečo si včera neprišiel do divadla? Numerová nebola najhoršia. Kde si bol?

– U Tverskovcov som zapustil korene, – odpovedal Vronskij.

– Aha! – poznamenal Jašvin.

Jašvin – hráč, flamender a človek nieže bez akýchkoľvek zásad, ale človek dokonca nemravných zásad – tento Jašvin bol v pluku najlepším priateľom Vronského. Vronskij ho mal rád jednak pre nezvyčajnú fyzickú silu, ktorú zväčša prejavoval tým, že mohol piť, koľko chcel, celé noci nespáť, a predsa to na ňom nebolo poznať, jednak pre veľkú morálnu silu, ktorú prejavoval vo vzťahu k veliteľom a kamarátom, vzbudzujúc v nich strach i úctu, aj v hre – hrával o desaťtisíce a vždy, nehľadiac na množstvo vypitého alkoholu, tak obratne a isto, že ho v Anglickom klube pokladali za najlepšieho hráča. Vronskij si ho vážil a mal ho rád najmä preto, lebo cítil, že Jašvin ho nemá rád pre jeho meno a bohatstvo, ale pre neho samého. A zo všetkých ľudí na svete jedine s ním by chcel Vronskij hovoriť o svojej láske.

Cítil, že Jašvin jediný, aj keď pôsobil dojmom, že pohŕda každým citom, jediný, ako sa Vronskému zdalo, bol schopný pochopiť vášeň, čo bola náplňou jeho života. Okrem toho vedel iste, že Jašvin sa ani najmenej nevyžíva v klebetách a aférach, ale chápe takýto cit náležite, totiž vie a verí, že táto láska nie je žart, nie je kratochvíľa, ale niečo oveľa vážnejšie a významnejšie.

Vronskij s ním o svojej láske síce nehovoril, ale vedel, že Jašvin všetko vie, všetko náležite chápe, a dobre mu padlo, keď mu to videl na očiach.

– Aha! – zvolal, keď sa dozvedel, že Vronskij bol u Tverskovcov, blysol čiernymi očami, chytil si ľavý fúz a – mal taký zlozvyk – začal si ho pchať do úst.

– A s tebou čo bolo včera? Vyhral si? – spýtal sa Vronskij.

– Osemtisíc. Ale tri sú otázne, sotva mi ich dá.

– No, tak aspoň môžeš so mnou prehrať, – zasmial sa Vronskij. (Jašvin vysoko staval na Vronského.)

– Vylúčené, aby som prehral. Jedine Machotin je nebezpečný.

A reč sa zvrhla na to, čo prinesú dnešné dostihy, iba na ne mohol teraz Vronskij myslieť.

– Podme, už som dojedol, – Vronskij vstal a šiel k dverám. Vstal aj Jašvin a povystieral si dlhánske nohy a dlhánsky chrbát.

– Obedovať sa mi ešte nežiada, ale vypiť si musím. Hneď prídem. Hej, víno! – zvolal zvučným hlasom, takým vychýreným pri poveloch; rozdrnčali sa od neho všetky okolité obloky. – Nie, nič nenoste, – zakričal vzápätí. – Ideš domov, tak pôjdem s tebou.

A odišli spolu.

20

Vronskij bol ubytovaný vo veľkom a čistom fínskom domci, predelenom na dvojce. Petrickij s ním býval aj v táboroch. Keď ta Vronskij s Jašvinom prišiel, Petrickij spal.

– Hore sa, dost' bolo spania, – zvolal Jašvin, zašiel za priečku a potriasol za plece strapatého Petrického, nosom zarytého do vankúša.

Petrickij si bleskovo kl'akol a poobzeral sa.

– Bol tu tvoj brat, – oznámil Vronskému. – Zobudil ma, bodaj ho čert vzal, povedal, že ešte príde. – A zase sa hodil na vankúš a zakryl sa dekou. – Daj už pokoj, Jašvin, – povedal napaprčene Jašvinovi, ktorý z neho sťahoval deku. – Daj pokoj! – obrátil sa a otvoril oči. – Radšej povedz, čoho sa mám napiť; takú hnusnú chuť mám v ústach, že...

– Najlepšia bude vodka, – odpovedal Jašvin hlbokým hlasom. – Tereščenko! Pánovi vodku a uhorky, – zakričal, viditeľne sa kochajúc vo vlastnom hlase.

– Vodka, myslíš? Naozaj? – spýtal sa Petrickij, zmraštil sa a pretrel si oči. – Aj ty si dáš? Vypijeme si spolu! Vronskij, dáš si? – vravel Petrickij, ako vstával a zakrúcal sa do tigriehto plédu.

Zjavil sa vo dverách, zdvihol ruky a zaspieval po francúzsky „Bol raz kráľ v Tu-u-le.“ – Vronskij, vypiješ si?

– Zmizni, – povedal Vronskij a obliekol si žaket, ktorý mu podal sluha.

– Kdeže, kde? – spýtal sa Jašvin. – Aj trojka ti je už tu, – dodal, keď videl prichádzať koč.

– Do stajní, a ešte musím skočiť za Brianským kvôli koňom, – odpovedal Vronskij.

Vronskij naozaj sľúbil Brianskému, čo býval desať vierst od Petergofu, že mu donesie peniaze za kone; a chcel naozaj aj to stihnúť. No priatelia hneď pochopili, že pôjde ešte niekam.

Petrickij spieval ďalej, no ťmurkol a naťpľlil pery, akoby chcel povedať: poznáme my toho Brianskeho!

– Ale ťe nezmeťkáť! – bolo vťetko, čo povedal Jaťvin, a aby zmenil tľmu, spľtal sa: – A ako sa drťí mľj pejo, dobre slľťi? – a pozrel oblokom na stredneho koňa z trojky, ktorľho mu predal.

– Eťte okamih! – zavolaľ Petrickij za Vronskľm, ktorľ bol medzi dvermi. – Brat ti tu nechal list aj ceduľu. Počkaj, hneď si spomeniem!

Vronskij zastal.

– No, kde sľ?

– Kde sľ? To je tľ otľzka! – preriekol Petrickij slľvnostnľm hlasom a zdvihol ukazovľk popri nose dohora.

– Veď uť povedz, nejať sa! – usmial sa Vronskij.

– Do kozuba som nezakuroval. Tu niekde musia byť.

– Netľraj uť toľko! Kde je ten list?

– Ale ja som naozaj zabudol. Alebo sa mi to snľvalo? Počkaj, počkaj! Nerozčuľuj sa hneď! Keby si bol včera sľm vypil ťtyri flľaťe ako ja, aj by si zabudol, ako sa volľť. Počkaj, hneď si spomeniem!

Petrickij zaťiel za priečku a ľahol si zase na posteľ.

– Eťte okamih! Takto som leťal, tak stľ on. ľno, ľno... Uť to mľm! – A Petrickij vytiahol spod matraca list, kam ho bol vopchal.

Vronskij si vzal list aj lľstok od brata. Prľve to čakal – list od matky plnľ vľčítiek, ťe eťte nepriťiel, a lľstok od brata, v ktorom stľo, ťe sa musia pohovľrať. Vronskij vedel, ťe sa oboje tľka jednej veci. „Čo ich je do toho!“ pomysleľ si Vronskij, skrkval listy a vopchal si ich pomedzi gombičky pod kabľt, aby si ich mohol cestou pozorne prečítať. V pitvore stretol dvoch dľstojnľkov: jedneho od nich, druhľ bol z ineho pluku.

Byť Vronskeho bol odjakťiva ťtočiskom vťetkľch dľstojnľkov.

– Kamťe?

– Musľm ľťť do Petergofu.

– A kľň z Cľrskeho uť je tu?

– Tu, no eťte som ho nevidel.

– Vraj Machotinov Gladiľtor okrivel.

– Nezmysel! Len ako sa vľm bude beťať v tom blate? – poznamenal druhľ.

– Tu idľ moji zľhrancovia! – zvolal Petrickij, keď zazrel dvoch dľstojnľkov; pred nľm stľ ordonanc s vodkou a slanou uhorkou na tľcni. – Tuto Jaťvin mi kľťe piť, aby som sa prebral.

– No ale ste nľm včera dali, – podotkol jeden z hostľ, – celľ noc sme pre vľs nemohli spať.

– To verím, ale to zakončenie! – rozprával Petrickij. – Volkov vyliezol na strechu, a vraj mu je smutno. Vravím: sem s hudbou, nech spustí smútočný pochod! A tak aj na streche zaspal za zvukov smútočného pochodu.

– Vypi si, rozhodne si vypí vodky a potom si daj minerálku a veľa citrónu, – radil Jašvin, ktorý stál pri Petrickom ako matka, čo núti dieťa užiť medecínu, – a potom troška šampanského, tak za fliaštičku.

– To je múdra reč. Počkaj, Vronskij, vypijeme si.

– Nie, dnes nepijem, zbohom, páni!

– Myslíš, že prekročíš váhu? Tak si dáme len my. Sem s minerálkou a citrónom!

– Vronskij! – zavolať ktorýsi, keď už vychádzal do pitvora.

– Čo je?

– Mal by si si dať ostrihať vlasy, veľa ti vážia, hlavne tie na plešine. Vronskij naozaj začal predčasne plešivieť. Ukázal vo veselom smiechu husté zuby, založil si čiapku na plešinu, vyšiel von a sadol do koča.

– Do stajní! – zavelil a už chcel vytiahnuť listy, že si ich prečíta, no potom si to rozmyslel, nechcel sa rozptyľovať, kým si neobzrie koňa. „Neskôr...!“

21

Dočasná stajňa, barak z dosák, bola postavená celkom pri dostihovej dráhe a sem mali včera priviesť jeho koňa. Ešte ho nevidel. V posledných dňoch ho neprevádzal, ale zveril ho trénerovi a nemal tušenia, v akom je stave jeho kôň prišiel a v akom je teraz. Len čo vystúpil z koča, jeho paholok (groom), takzvaný koniarčik, čo spoznal jeho koč už z diaľky, zavolať trénera. Chudý Angličan vo vysokých čižmách a kabátci so štetkou chlupov na konci brady, vyšiel mu v ústrety ťarbavou chôdzou džokejov, klátivo a s laktami od tela.

– No, čo robí Frou-Frou? – spýtal sa Vronskij po anglicky.

– All right, sir – všetko v poriadku, pane, – ozvalo sa Angličanovi kdesi v hĺbke hrdla. – Radšej ta nechod'ťe, – dodal a nadvihol klobúk. – Dal som jej náhubný remeň, je nervózna. Radšej ta nechodiť, to koňa rozrušuje.

– Ale ja predsa len pôjdem. Chcem ho vidieť.

– Poďme teda, – povedal Angličan zachmúrene, pričom zase neotvoril ústa, a prvý vykročil svojou klátivou chôdzou, rozhadzujúc laktami.

Vošli do dvorčeka pred búdou. Službukonajúci vyparádený driečny mládenec v čistej kazajke, s metlou v ruke, oboch privítal a šiel za nimi. V stajni stálo päť koní v boxe a Vronskij vedel, že dnes sem mali dovieť i jeho hlavného súpera, mohutného ryšiaka – Machotinovho Gladiátora, iste tu kdesi stojí. Gladiátora by bol videl radšej ako vlastného koňa, lebo ho doposiaľ nevidel; vedel však, že podľa jazdeckej etikety ho nielenže nesmie vidieť, ale je neslušné čo len naňho sa spýtať. Ako šiel po chodbe, otvoril mládenec dvere na druhom boxe vľavo a Vronskij zazrel mohutného ryšavého koňa a biele nohy. Vedel, že to bol Gladiátor, ale s pocitom človeka, čo odvracia pohľad od cudzieho otvoreného listu, odvrátil sa a šiel k boxu Frou-Frou.

– Tu je kôň Ma-k...Mak...nikdy neviem to meno poriadne vysloviť, – poznamenal Angličan cez plece a ukázal veľkým prstom so špinavým nechtom na Gladiátorov box.

– Machotinov? Áno, je to môj jediný vážny súper.

– Keby ste jazdili na ňom, – pokračoval Angličan, – staval by som na vás.

– Frou-Frou je temperamentnejšia, on silnejší, – Vronskij sa pri chvále svojej jazdy usmial.

– Pri prekážkach závisí všetko od jazdy a od *plucku*, – povedal Angličan.

Plucku, čiže energie a odvahy, nielenže cítil v sebe Vronskij dostatok, ale čo bolo oveľa dôležitejšie, bol hlboko presvedčený, že nik na svete nemôže mať viac *plucku* ako on.

– A ste si istý, že nebolo potrebné koňa väčšmi rozohriať?

– Nie, nebolo, – odpovedal Angličan. – Prosím, nehovorte nahlas. Kôň je podráždený, – dodal a kývol hlavou na zatvorený box, pred ktorým stáli; bolo počuť, ako tam kôň prestupuje v slame.

Otvoril dvere a Vronskij vošiel do šerého boxu, kam svetlo dopadalo z jediného oblôčika. Tu stál, hrabúc nohami v čerstvej slame, tmavý pejo s náhubným remeňom. Keď sa Vronskij v prítmí rozhladel, zase jedným pohľadom nevdojak obsiahol všetky znaky milovanej Frou-Frou. Bol to kôň strednej výšky, a pokiaľ ide o tie znaky, nie bez chýb. Postavu mal štíhlu; aj keď mal hrudníkovú kosť nápadne klenutú, hrud' mal úzku. Zadok mal trochu zrazený a prednými, no najmä zadnými nohami viditeľne zakášal. Svaly na predných a zadných nohách nemal kôň obzvlášť silné, zato v podbruší bol mimoriadne široký, čo zarážalo najmä teraz, pri jeho tréningu a vpadnutom bruchu. Kosti nôh nižšie kolien nevyzerali spredu hrubšie ako prst, no pri pohľade z boku boli

nezvyčajne široké. Celý kôň, okrem rebier, akoby bol v bokoch stlačený a pretiahnutý nadol. No mal v hojnej miere vlastnosť, pre ktorú sa ľahko zabúdalo na všetky jeho chyby, touto vlastnosťou bola *krv*, krv, ktorá vrie, ako vravia Angličania. Ostro sa črtajúce svaly pod sieťou žíl, rozpínajúcou sa pod tenkou, pohyblivou kožkou, hladkou ako atlas, vyzerali práve také pevné ako kosť. Štíhla hlava s vypuklými, lesklými, veselými očami sa pri koreni nosa šírila vo výrazné nozdry s blankou znútra prekrvenou. V celej postave, a najmä v hlave, mal kôň energický a zároveň nežný výraz. Bolo to jedno zo zvierat, čo vari nehovorila len preto, že im to mechanizmus úst nedovoľuje.

Aspoň Vronskému sa zdalo, že kôň pochopil všetko, čo teraz pri pohľade naň cítil.

Len čo k nemu Vronskij vošiel, hlboko vtiahol do seba vzduch, zaškúľil svojím vypuklým okom tak, že sa mu bielok nalial krvou – pozeral na prichádzajúcich z opačnej strany – potriasol náhubným remeňom a pružne zaprestupoval z nohy na nohu.

– No vidíte, aká je Frou-Frou rozčúlená, – ozval sa Angličan.

– No moja, no! – chlácholil ju Vronskij, ako sa k nej blížil.

No čím bol bližšie, tým bol kôň rozčúlenejší. Len keď mu už bol pri samej hlave, zrazu sa upokojil a svaly pod jemnou, hebkou srst'ou sa mu zachveli. Vronskij ho pohladkal, napravil mu na mocnej šiji dole prameň hrivy, čo sklzol na druhú stranu, a priložil si tvár k jeho rozšíreným nozdrám, jemným ako krídlo netopiera. Kôň hlasno vtiahol a zase vypustil vzduch z napätých nozdier, zachvel sa, stiahol špicaté ucho a natiahol silný čierny pysk smerom k Vronskému, akoby ho chcel chytiť za rukáv. No tu pocítil, že má náhubný remeň, potriasol ním a zase sa dal prestupovať na svojich akoby vymodelovaných nohách.

– Len pokoj, moja, pokoj! – pohladkal Frou-Frou ešte raz po chrbte a vyšiel z boxu s radostným vedomím, že kôň je v ideálnom stave.

Vzrušenie Frou-Frou prešlo na Vronského; cítil, že sa mu krv hrmie k srdcu a že práve tak ako ona túži po pohybe, chce sa mu hrýzť, a aj sa bál, aj mu bolo veselo.

– Nuž, spolieham sa na vás, – povedal Angličanovi, – o šesť tridsať buďte na mieste.

– Všetko bude v poriadku, – odpovedal Angličan. – A vy ešte niekam idete, mylord? – spýtal sa, pričom nečakane použil oslovenie *mylord*, čo robieval málokedy.

Vronskij zdvihol hlavu a pozrel, ako sa už len on vedel pozrieť, Angličanovi nie do očí, ale na čelo, prekvapený, kde nabral na takú

otázku odvahy. Keď si však uvedomil, že pri tej otázke v ňom Angličan nevidel pána, ale džokeja, odpovedal mu:

– Ešte musím skočiť za Brianským, o hodinu som doma.

„Koľký raz sa ma na to už spýtali!“ pomyslel si a začervenal sa, čo sa mu nestávalo často. Angličan sa naňho pozorne zahľadel. A akoby vedel, kam Vronskij pôjde, dodal:

– Najdôležitejšie je, aby bol človek pred jazdou pokojný. Preto majte dobrú náladu a nedajte sa ničím rozrušiť.

– All right, – usmial sa Vronskij, skočil do koča a kázal kočišovi ísť do Petergofu.

Sotva kúsok prešli, prihnalo sa mračno, čo sa už od rána vyhrážalo dažďom, a spustil sa lejak.

„To je zlé!“ pomyslel si Vronskij a zdvihol strechu na koči. „Aj tak bolo plno blata, teraz ho bude po uši.“ Ako tak sedel sám v zakrytom koči, vytiahol list od matky a lístok od brata a prečítal si ich.

Áno, stále tá istá pesnička. Všetci, jeho matka, brat, všetci pokladali za potrebné zasahovať do jeho srdcových záležitostí. To zasahovanie v ňom vzbudzovalo zlobu, pocit, ktorý mával zriedkakedy. „Čo ich je do toho? Prečo sa každý cíti povinný starať sa o mňa? Čo mi nedajú pokoj? Asi preto, lebo vidia, že sa to vymyká ich chápaniu. Keby to bol banálny pomer, v spoločnosti bežný, dali by mi svätý pokoj. Cítia však, že tu ide o čosi iné, že to nie je kratochvíľa, že mi je tá žena drahšia ako vlastný život. A práve to nechápu a zlostí ich to. Nech už náš osud je a bude akýkoľvek, my sme si ho pripravili a my sa naň nestážujeme,“ rozmýšľal, mysliac tým *my* seba a Annu. „Len by nás všetci poučali, ako máme žiť. Vôbec nevedia, čo je šťastie, nevedia, že bez tejto lásky pre nás niet ani šťastia, ani nešťastia – niet života,“ rozmýšľal.

Za to zasahovanie sa hneval na všetkých najmä preto, lebo v hĺbke duše cítil, že tí všetci majú pravdu. Uvedomoval si, že láska, čo ho púta k Anne, nie je chvíľkové vzplanutie, ktoré pominie, ako pominú ľúbostné pomery vo vyššej spoločnosti, nezanechajúc v živote jedného či druhého iné stopy ako príjemné alebo nepríjemné spomienky. Uvedomoval si, aké zúfalé je jeho a jej položenie, aké je ťažké pred očami spoločnosti, v ktorej žijú, skrývať svoju lásku, klamať a podvádzať; a klamať, podvádzať, chytráčiť a ustavične myslieť na iných vtedy, keď vášeň, čo ich púta, je taká silná, že obaja zabúdajú okrem svojej lásky na všetko.

Živo si predstavil všetky tie často sa opakujúce prípady, keď bolo nevyhnutné klamať a podvádzať, čo sa tak priečilo jeho povahe; zvlášť živo si predstavil, ako si u nej už neraz všimol, že sa hanbí, keď bolo

nevyhnutné klamať a podvádzať. A zrazu mal zvláštny pocit, pocit, aký od čias, čo sa s Annou stýkal, občas mával. Bol to neurčitý pocit zhnusenía: či sa týkal Alexeja Alexandroviča, či jeho samého, či celého sveta – to nevedel dosť dobre určiť. Vždy sa však usiloval tento zvláštny pocit v sebe potlačiť. Aj teraz sa vzchopil a ďalej rozvíjal svoje myšlienky.

„Áno, predtým bola nešťastná, ale bola hrdá a vyrovnaná; a teraz nemôže byť vyrovnaná a nemôže mať pocit dôstojnosti, aj keď to nedáva najavo. Áno, s tým treba skoncovať,“ rozhodol sa.

A prvý raz mu svitla myšlienka, že sa musí skoncovať s tým klamstvom, a to čím skôr, tým lepšie. „Opustíme všetko, ona i ja, a niekam sa so svojou láskou utiahneme,“ povedal si.

22

Lejak čoskoro prestal, a keď sa Vronskij blížil k Petergofu – prostredný kôň bežal rýchlym klusom a ťahal prípražné, čo cválali blatom už bez oprát – slnko už zase vykuklo a strechy víl a staré lipy v záhradách po oboch stranách hlavnej ulice sa vlhko blyšťali a voda z vetví veselo odkvapkávala, kým zo striech priam zurčala. Teraz už nemyslel na to, ako lejak zničil dostihovú dráhu, ale tešil sa, že vďaka dažďu istotne zastihne Annu samu, lebo vedel, že Alexej Alexandrovič, ktorý sa nedávno vrátil z kúpeľov, z Petrohradu nedošiel.

Keďže Vronskij dúfal, že ju zastihne samu, aby na seba čo najmenej upozorňoval, vystúpil z koča ešte pred mostíkom, ako to robieval inokedy a šiel ďalej pešo. Nezamieril k hlavnému vchodu z ulice, ale vošiel do dvora.

– Pán pricestoval? – spýtal sa záhradníka.

– Nie, prosím. Pani je doma. Ale nech sa páči hlavným vchodom, tam vám odomknú.

– Nie, prejdem cez záhradu.

A keď už teraz vedel, že je sama, chcel ju prekvapiť – na dnes sa nesľúbil a iste si ani len nepomyslela, že by prišiel pred dostihmi – zamieril k terase obrátenej do záhrady, pričom si pridržal šabl'u a opatrne stúpал po piesčitej cestičke, obrúbenej kvetmi. V tejto chvíli zabudol na všetko, o čom cestou rozmýšľal, zabudol na svoju ťažkú, zložitú situáciu. Myslel len na jedno, že ju už-už uvidí, a nie len vo fantázii, ale živú, celú, aká je v skutočnosti. Už vystupoval, došľapujúc na celé chodidlo, aby nerobil hluk, po miernych schodíkoch terasy, keď

si zrazu spomenul na to, na čo vždy zabúdal, na to, čo bolo najmučivejšou stránkou jeho vzťahu k Anne – na jej syna s jeho spýtavým, a vari aj neschvaľujúcim pohľadom.

Tento chlapec bol väčšmi na prekážku ich vzťahu ako hockto iný. V jeho prítomnosti ani Vronskij, ani Anna nielenže si nedovolili hovoriť o niečom takom, čo by nemohli zopakovať pred hocikým, ale nedovoľovali si ani v narážkach hovoriť, čo by chlapec aj tak nepochopil. Nedohodli sa o tom vopred, ustálilo sa to akosi samo od seba. Pokladali by za urážku samých seba, keby chlapca klamali. Pred ním sa zhovárali iba ako známi. No pri všetkej opatrnosti Vronskij neraz vybadal, že naňho dieťa upiera pozorný, nechápavý pohľad a prejavuje voči nemu čudnú plachosť, náladovosť: raz bol chlapec milý, inokedy chladný a hanblivý. Akoby to dieťa vycítilo, že medzi týmto človekom a jeho mamou vznikol akýsi závažný vzťah, ktorého význam nechápe.

A naozaj, chlapec vytušil, že ich vzťah nechápe a usiloval sa, no nemohol si ujasniť, čo vlastne má k tomu človeku cítiť. S detskou vnímavosťou voči citovým prejavom jasne videl, že otec, guvernanka, pestúnka, všetci nielenže Vronského nemajú radi, ale hľadajú na neho s odporom a strachom, aj keď o ňom nehovoria, zatiaľ čo mama v ňom vidí vari najlepšieho kamaráta.

„Čo to znamená? Kto je to? Ako ho mám mať rád? Ak to nechápem, je to moja vina a som buď hlúpy alebo zlý chlapec,“ rozmyšľalo dieťa; a tu boli korene jeho skúmavého, spýtavého, sčasti nevraživého výrazu, plachosti a náladovosti, všetkého, čo Vronského tak znechucovalo. Prítomnosť dieťaťa v ňom zakaždým vzbudzovala onen zvláštny pocit neodôvodneného zhnusenía, ktorý v poslednom čase mával. Chlapcova prítomnosť vzbudzovala vo Vronskom a Anne pocit, aký má moreplavec, keď vidí podľa kompasu, že smer, ktorým sa rúti, sa prudko odchyľuje od správneho smeru, ale zastaviť pohyb už nie je v jeho moci, že s každou minútou sa väčšmi a väčšmi vzdďaľuje od žiaduceho smeru, pričom však priznať si odchýlku je to isté, ako priznať si záhubu.

Dieťa so svojím názorom na život bolo kompasom, ktorý im ukazoval stupeň odchýlky od toho, čo vedeli, ale vedieť nechceli.

Tentoraz Serioža nebol doma a Anna bola celkom sama, sedela na terase a vyčkávala syna, ktorého na prechádzke chytil dážď. Poslala sluhu a chyžnú, aby ho šli hľadať, a teraz tu sedela a čakala. Na sebe mala biele šaty so širokou výšivkou, sedela v kúte terasy za kvetmi a Vronského nepočula. Čiernu kučeravú hlavu mala sklonenú a čelo si

pritískala na studenú krhlu, čo stála na zábradlí, a pridržala ju svojimi krásnymi rukami s prsteňmi, ktoré tak dôverne poznal. Krása celej jej postavy, hlavy, hrdla, rúk ho zakaždým nanovo ohromila. Zastal a hľadel na ňu vo vytržení. No len čo sa smerom k nej pohol, už vycítila, že sa blíži, odtisla krhlu a obrátila sa k nemu.

– Čo je vám? Ste chorá? – spýtal sa po francúzsky, idúc k nej. Chcel sa k nej rozbehnúť; ale uvedomil si, že by tu niekto mohol byť, obzrel sa na balkónové dvere a očervenel, ako očervenel zakaždým, keď si uvedomil, že sa musí báť a obzerať sa.

– Nie, zdravá som, – vstala a stisla mu ruku. – Nečakala som... ťa.

– Bože dobrý! Aké máš studené ruky!

– Naľakal si ma, – povedala. – Som tu sama a čakám Seriožu, šiel von; tadiaľto prídu.

Darmo sa však usilovala byť pokojná, pery sa jej triasli.

– Prepáčte, že som prišiel, ale musel som vás aj dnes vidieť, – pokračoval po francúzsky, ako hovorieval vždy, vyhýbajúc sa medzi nimi nemožne chladne pôsobiacemu vykaniu a nebezpečnému tykaniu.

– Nemám čo odpúšťať! Taká som rada!

– Ale vy ste chorá alebo čímśi roztrpčená, – pokračoval, pričom jej nepúšťal ruky a skláňal sa k nej. – Na čo ste mysleli?

– Stále na to isté, – usmiala sa.

Vravela pravdu. Nech by sa jej kedykoľvek, v ktorejkoľvek chvíli opýtali, na čo myslí, mohla celkom bezpečne odpovedať: len na jedno, na svoje šťastie a na svoje nešťastie. Teraz práve, keď ju prekvapil, myslela na toto: prečo, uvažovala, je pre iných, napríklad pre Betsy (vedela o jej tajnom pomere s Tuškevičom), všetko také ľahké, a pre ňu také nevýslovné ťažké? Dnes ju táto myšlienka z istých príčin obzvlášť trápila. Spýtala sa ho na dostihy. Odpovedal jej, a keď videl, aká je rozrušená, chcel ju rozptýliť a začal jej celkom pokojným tónom zoširoka rozprávať o pripravách na ne.

„Mám mu to povedať, či nemám?“ rozmýšľala, ako sa dívala do jeho pokojných, nežných očí. „Je taký šťastný a hlavu má plnú tých svojich dostihov, ešte to neprijme tak, ako by mal, nepochopí, aký dosah bude mať tá udalosť pre nás.“

– No ešte ste mi nepovedali, na čo ste mysleli, keď som prišiel, – prerušil zrazu rozprávanie, – prosím vás, povedzte mi!

Neodpovedala, len trochu sklonila hlavu a odspodu sa na neho dívala spýtavými očami, čo iskrivo prebleskovali za dlhými mihalnicami. Ruka, pohrávajúca sa s odtrhnutým lístkom, sa jej triasla.

Vronskij to spozoroval a na tvári sa mu zjavila oná pokora, otrocká oddanosť, čo ju tak podmaňovala.

– Niečo sa stalo, vidím to. Môžem byť čo len minútu pokojný, ak viem, že vás niečo trápi, a ja to s vami neprežívam? Povedzte mi, preboha! – zopakoval úpenlivo.

„Nie, neodpustím mu, ak nepochopí dosah toho. Radšej hádam nepoviem, načo ho skúšať!“ rozmýšľala, pričom sa naňho stále ešte tak dívala a cítila, že sa jej ruka s lístkom čoraz väčšmi trasie.

– Preboha vás prosím! – zopakoval a chytil ju za ruku.

– Mám povedať?

– Áno, áno, áno...

– Budem mať dieťa, – povedala ticho a pomaly.

Lístok v ruke sa jej zachvel ešte silnejšie, ale nespúšťala z Vronského oči, aby videla, ako zvesť prijme. Zbledol, chcel niečo povedať, no zarazil sa, pustil jej ruku a sklonil hlavu. „Áno, pochopil dosah tej udalosti,“ pomyslela si a vdáčne mu stisla ruku.

Lenže Anna sa mýlila v tom, že pochopil význam správy tak, ako ho chápala ona, žena. Pri tejto správe pocítil s umocnenou silou nával onoho neurčitého, čudného pocitu zhnusenía; no súčasne si uvedomil, že kríza, po ktorej tak túžil, vrcholí, že ich vzťah sa už nedá pred mužom tajiť a že treba rýchlo, tak alebo onak, túto neprirodzenú situáciu riešiť. A navyše priam fyzicky prežíval jej vzrušenie. Pozrel na ňu dojatým, pokorným pohľadom, božkal jej ruku, vstal a mlčky sa prešiel po terase.

– Tak, – povedal a rázne vykročil k nej. – Ani ja, ani vy ste nepozerali na náš vzťah ako na nejakú zábavku, a týmto sa o našom osude rozhodlo. Treba skoncovať, – obzrel sa, – s klamstvom, v ktorom žijeme.

– Skoncovať? Ako skoncovať, Alexej? – ozvala sa ticho. Už sa upokojila, na tvári sa jej rozhostil nežný úsmev.

– Opustiť muža a naše životy spojiť.

– Aj tak sú späté, – zašepkala.

– Áno, ale celkom, celkom.

– No tak, Alexej, porad' mi, ako? – spýtala sa so žalosťou sebaironiou, že sa ocitla v takej bezvýchodiskovej situácii. – Vari je východisko z takejto situácie? Vari nie som ženou svojho muža?

– Z každej situácie je východisko. Treba sa rozhodnúť, – povedal. Všetko je lepšie ako podmienky, v akých žiješ. Akoby som nevidel, ako sa pre všetko trápiš, pre spoločnosť, pre syna i pre muža.

– Ach, pre toho naozaj nie, – s prostým úsmevom povedala Anna. Ani ho nevnímam, nemyslím naňho. Nejestvuje.
– To nevravíš úprimne. Poznám ťa. Aj preňho sa trápiš.
– Ved’ ten nič nevie, – namietla, no vtom sa jej vhrnula červeň do tváre; líca, čelo, hrdlo jej očerveneli a od hanby jej slzy vhfkli do očí. – Radšej o ňom ani nehovorme.

23

Už niekoľko ráz sa Vronskij pokúšal, i keď nie tak energicky ako teraz, prinútiť ju, aby zvážila svoje polozenie, a zakaždým narazil na názory povrchné a ľahkovážne – ani teraz neodpovedala na jeho naliehanie inakšie. Akoby tu bolo čosi, čo si nemohla alebo nechcela ujasniť, akoby sa pravá Anna, len čo o tom začne hovoriť, kamsi utiahla a vystúpila iná, čudná, jemu cudzia žena, ktorú nemiloval, ktorej sa bál a ktorá sa mu stavala na odpor. No dnes jej povie všetko, umienil si.

– Vie, či nevie, – pokračoval Vronskij svojím zvyčajným rozhodným a pokojným tónom, – vie, či nevie, nás do toho nič. Nemôžeme... nemôžete takto ostať, najmä teraz.

– A čo by sa malo podľa vás robiť? – spýtala sa ešte vždy s ľahkou iróniou. Tak sa bála, aby správu o jej tehotenstve neprijal naľahko, a teraz ju hnevalo, že z toho vyvodzuje potrebu čosi robiť.

– Všetko mu povedať a opustiť ho.

– Výborne; povedzme, že to spravím, – začala. – A viete, čo z toho bude? Môžem vám to už vopred povedať, – a zlé ohnčky sa jej zažali v očiach, ešte pred chvíľou nežných. – „Á, milujete iného a máte s ním hriešny pomer? (Napodobujúc muža, dala dôraz na slovo *hriešny*, presne tak, ako to robieval Alexej Alexandrovič.) Upozorňoval som vás na následky v ohľade náboženskom, občianskom a rodinnom. Neposlúchli ste ma. Nemôžem teraz vystaviť potupe svoje meno... – a svojho syna, chcela povedať, ale o synovi žartovať nemohla, – potupe svoje meno,“ a ešte niečo v podobnom tóne, – dodala. – Slovom, povie jasne a jednoznačne svojím štátnickým štýlom, že ma nepustí, ale spraví také opatrenia, aby nevypukol škandál. A pokojne, dôsledne uskutoční, čo povie. To z toho bude. To nie je človek, ale stroj, a diabolský stroj, keď sa rozhnevá, – dodala a pritom si predstavila Alexeja Alexandroviča so všetkými podrobnosťami, jeho postavu, spôsob reči a jeho povahu, a zo všetkého, čo nepekné na ňom našla,

vinila jeho a neodpustila mu nič, vedomá si strašnej viny, ktorej sa voči nemu dopustila.

– Ale, Anna, – začal Vronskij presvedčivým, mäkkým hlasom, aby ju upokojil, – treba mu to tak či tak povedať, potom sa zariadime podľa toho, čo spraví.

– Myslíš ujsť?

– Hoci aj ujsť, prečo nie? Pokladám za vylúčené v tom pokračovať. Nehovorím o sebe – vy trpíte, Anna, veď to vidím.

– Áno, ujsť a stať sa vydržiavanou milenkou! – vybuchla.

– Anna! – povedal s nežnou výčitkou.

– Áno, – pokračovala, – byť vydržiavanou milenkou a znivočiť všetko...

Zase chcela povedať: syna, ale nemohla to slovo vysloviť.

Vronskij nechápal, ako môže Anna pri svojej silnej, čestnej povahe žiť v takomto klamstve a netúžiť všetko zmeniť; no nedovtípil sa, že hlavnou príčinou tu bolo slovo syn, ktoré nemohla vysloviť. Keď rozmýšľala o synovi a jeho budúcom vzťahu k matke, ktorá opustila jeho otca, zakaždým sa tak zdesila toho, čo spravila, že stratila schopnosť uvažovať, ale ako žena usilovala sa ukolísať lživými úvahami a slovami, aby len všetko ostalo pri starom a aby mohla zabudnúť na tú osudovú otázku, čo bude so synom.

– Prosím ťa, zaprisahávam ťa, – prehovorila zrazu celkom iným, úprimným a nežným tónom a chytila ho za ruku, – už nikdy o tom so mnou nehovor!

– Ale, Anna...

– Už nikdy. Nechaj to na mňa. Dokonale chápem všetku nízkosť, všetku hrôzu svojho polohenia; ale to sa nedá len tak ľahko rozriešiť, ako si myslíš. A nechaj to na mňa a poslúchaj ma. Nikdy o tom so mnou nehovor. Sľubuješ...? Áno, áno, sľúb mi to...!

– Všetko sľúbim, ale nemôžem byť pokojný, najmä nie po tom, čo si mi povedala. Nemôžem byť pokojný, keď nemôžeš byť ty...

– Ja? – zašepkala. – Áno, niekedy trpím; ale nebudem, ak o tom so mnou nikdy nebudeš hovoriť. Len vtedy trpím, keď o tom so mnou hovoríš.

– Nerozumiem.

– Viem, – pokračovala, – ako ťažko ti padne pri svojej čestnej povahe klamať, a je mi ťa ľúto. Často si myslím, že si si kvôli mne zničil život.

– A ja som práve myslel na teba, ako si len mohla kvôli mne všetko obetovať? Nemôžem si odpustiť, že si nešťastná.

– Ja som nešťastná? – zvolala, ako sa blížila k nemu a hľadela na neho s úsmevom prekypujúcim láskou, – som ako hladný človek, ktorému sa dali najesť. Možno mu je zima a šaty má roztrhané a hanbí sa, ale nešťastný nie je. Ja som nešťastná? Nie, tu je moje šťastie...

Vtom začula, že sa vracia syn, rýchlym pohľadom preletela terasu a prudko vstala. V očiach jej vzbĺkol oheň, ktorý tak dobre poznal, rýchlym pohybom zdvihla svoje krásne ruky plné prsteňov, objala mu hlavu a uprúc naň dlhý pohľad, priblížila si k nemu tvár s pootvorenými, usmievajúcimi sa perami, rýchlo ho bozkala na ústa a obe oči a odtisla ho.

Chcela odísť, ale zadržal ju.

– Kedy? – spýtal sa pošepky, hľadiac na ňu vo vytržení.

– Dnes, o jednej, – zašepkala, ťažko si vzdychla a vykročila svojím ľahkým, rýchlym krokom synovi v ústrety.

Seriožu chytil dážd' vo veľkej záhrade, s pestúnkou ho prečkali v besiedke.

– Tak do videnia, – povedala Vronskému. – O chvíľu sa už musím chystať na dostihy. Betsy sľúbila, že po mňa príde.

Vronskij pozrel na hodinky a rýchlo odišiel.

24

Keď Vronskij pozrel na terase u Kareninovcov na hodinky, bol taký rozrušený a pohrúžený do myšlienok, že síce ručičky na ciferníku videl, ale nevnímal, koľko je hodín. Vyšiel na hradskú a zamieril ku koči, obozretne stúpajúc po blate. Natol'ko prekypoval citmi k Anne, že vôbec nemyslel na to, koľko je hodín a či ešte stihne zájsť k Brianskému. Ako to často býva, pamäť ho len mechanicky usmerňovala, v akom slede má čo spraviť. Pristúpil ku kočišovi, čo driemal na kozlíku v už šikmej tóni košatej lipy, pokochal sa pohľadom na prelínajúce sa stĺpy hmýriacich sa mušiek, čo sa vznášali nad statnými koňmi, zobudil pohoniča, skočil do koča a kázal mu ísť k Brianskému. Až keď prešli zo sedem vierst, spamätal sa natol'ko, že pozrel na hodinky a uvedomil si, že je pol šiestej a už mešká.

V ten deň bolo niekoľko pretekov: preteky telesnej stráže, ďalej dôstojnícke preteky na dve versty, na štyri versty a tie jeho. Tie by ešte stihol, no ak pôjde za Brianským, príde len-len a bude tam už celý dvor. To by nebolo dobre. Dal však Brianskému slovo, že príde, a preto sa rozhodol ísť ďalej, len kočišovi rozkázal, aby trojku nešetril.

Prišiel k Brianskému, zdržal sa päť minút a hnal sa nazad. Tá rýchla jazda ho upokojila. Všetko chmúrne, čo bolo na jeho vzťahu k Anne, všetka neistota, čo v ňom po ich rozhovore ostala, všetko mu vyšumelo z hlavy; s pôžitkom a vzrušením teraz myslel na dostihy, na to, že to predsa len stihne, a zavše mu vo fantázii oslnivo vzbĺkla predstava šťastia, čo ho dnes v noci na schôdzke čaká.

Čoraz prenikavejšie si uvedomoval, že sa preteky čoskoro začnú, uvedomoval si to úmerne s tým, ako prenikal hlbšie a hlbšie do ich atmosféry, predbiehajúc ekvipáže, čo šli z letoviska a z Petrohradu na dostihy.

Doma už nenašiel nikoho: všetci boli na dostihoch a sluha ho čakal pred bránou. Kým sa preobliekal, hlásil mu, že sa už začali druhé dostihy, že sa mnohí páni naňho spytovali a že už dva razy pribehol chlapec zo stajní.

Preobliekol sa nenáhľivo (nikdy sa neponáhľal a nestrácal vládu nad sebou), potom sa dal zaviezť k barakom. Od barakov už bolo vidieť more ekvipáží, chodcov, vojakov, obkolesujúcich dostihovú dráhu, aj tribúny, hmýriace sa ľuďmi. Podľa všetkého prebiehali už druhé preteky, počul totiž zvonieť, keď vchádzal do baraku. Pri stajni potom stretol Machotinovho ryšavého bielo-nohého Gladiátora, ktorého viedli v oranžovo-modrom čabraku so zdanlivo ozrutnými, modro lemovanými ušami na dostihovú dráhu.

– Kde je Cord? – spýtal sa paholka.

– V stajni, sedlajú.

V otvorenom boxe stála už osedlaná Frou-Frou. Práve ju mali vyviesť von.

– Nejdem neskoro?

– All right! All right! Všetko v poriadku, všetko v poriadku, – ozval sa Angličan, – len pokoj.

Vronskij ešte raz objal pohľadom nádherné, jemu také drahé tvary koňa, čo sa triasol na celom tele, nasilu sa odpútal od tohto obrazu a vyšiel von. Prišiel k tribúnam v najpríhodnejšom čase, celkom iste si ho nikto nevšimol. Práve sa skončili dostihy na dve versty a všetky oči sa upierali na kavalergardistu vpredu a na husára telesnej stráže vzadu, ktorí s vypätím posledných síl hnali kone a blížili sa k cieľovému stĺpu. Zo stredu aj z vonkajšej strany kruhu sa všetci sťahovali k stĺpu a skupina vojakov a dôstojníkov gardovej kavalérie hlasnými výkrikmi prejavovali radosť, že podľa očakávania vyhral ich dôstojník a kamarát. Vronskij sa nepozorovane zamiešal do zástupu skoro v tej istej chvíli, keď sa ozval zvonec, čo ohlásil koniec pretekov, a keď sa vysoký,

blatom zaffkaný kavalergardista, čo dorazil prvý, spustil do sedla a začal svojmu sivému, od potu stmavnutému, ťažko oddychujúcemu žrebcovi popúšťať uzdu.

Žrebec, namáhavo prekladajúc nohy, zmiernil rýchly pohyb mohutného tela a dôstojník gardovej kavalérie sa poobzeral dookola, akoby sa prebúdzal z ťažkého spánku, a s úsilím rozťahol pery do úsmevu. Obkolesil ho zástup svojich i cudzích ľudí.

Vronskij sa úmyselne vyhybal tomu vyberanému, veľkosvetskému zástupu divákov, čo sa upäto i nenútene promenádovali a zhovárali pred tribúnami. Vedel, že tam kdesi je Anna, Betsy aj bratova žena, a naschvál nešiel za nimi, aby sa nerozptyľoval. Ustavične však stretal známych, čo sa pri ňom pristavovali, rozprávali mu podrobnosti z predchádzajúcich dostihov a vypytovali sa ho, prečo prišiel tak neskoro.

V tom čase, keď pretekárov pozvali k tribúne, aby si prevzali ceny, a všetci sa obrátili tým smerom, pristúpil k Vronskému jeho starší brat Alexander, plukovník so šnúrami na pleciach, pomerne nízky a práve taký rozložitý ako Alexej, lenže krajší, rumenný, s červeným nosom a úprimnou tvárou pijana.

– Dostal si môj lístok? – spýtal sa. – Teba človek nikdy nenájde doma. Alexander Vronskij, hoci viedol hýrivý, a najmä pijanský život, ktorým bol už povestný, bol pravým dvoranom.

Aj teraz, keď sa s bratom zhováral o veci preňho nanajvýš nepríjemnej, nezabúdala, že zraky mnohých sa môžu pristaviť na nich, a tváril sa veselo, akoby s bratom len tak žartoval.

– Dostal, a naozaj neviem, prečo si ty robíš starosti!

– Musím si robiť starosti, lebo mi práve naznačili, že tu nie si a že ťa v pondelok stretli v Petergofe.

– Sú veci, ktoré môžu posudzovať iba tí, čo sú na nich priamo zainteresovaní, a tá vec, s ktorou si robíš toľké starosti, je taká...

– Áno, ale vtedy človek neslúži, ne...

– Chcem od teba len jedno, nemiešaj sa do veci, viac nič. Zachmúrená tvár Alexeja zbledla a vyčnievajúcou spodnou čeľusťou mu myklo, čo sa mu stávalo zriedka. Ako človek mimoriadne dobrého srdca sa málokedy hneval, no keď sa nahneval, keď sa mu zatriasla brada, bol nebezpečný, to už Alexander Vronskij vedel. Preto sa veselo usmial.

– Vlastne som ti len chcel odovzdať mamin list. Odpíš jej a nerozrušuj sa pred jazdou. Bonne chance²³, – dodal s úsmevom a pobral sa preč.

No Vronského aj tak vzápätí zadržal hlučný kamarátsky pozdrav.

– Vyhybáš sa kamarátom! Servus, mon cher! – spustil Stepan Arkadžič, ktorý aj tu, v záplave petrohradského lesku, práve tak ako v Moskve oslňoval svojou rumennou tvárou a lesklými rozčesanými bokombradami. – Včera som dokvitol a som veľmi rád, že budem svedkom tvojho víťazstva. Kedy sa uvidíme?

– Príď zajtra do kasína, – Vronskij mu stisol s ospravedlnením rukáv a pobral sa do stredu dostihovej dráhy, kam už privádzali kone na veľké dostihy s prekážkami.

Spotené, vyčerpané kone odvádzali po pretekoch koniari domov a postupne sem prichádzali na ďalšie preteky nové, čerstvé, zväčša anglické kone – s kuklami, so stiahnutými bruchami pripomínali podivné ozrutné vtáky. Napravo vodil tréner štíhlu krásavicu Frou-Frou, ktorá prestupovala na svojich elastických a pomerne dosť dlhých sponkách ako na pružinách. Neďaleko nej skladali z ušatého Gladiátora čabrak. Mohutné, krásne, dokonale pravidelné tvary žrebca s nádherným zadkom a neobyčajne krátkymi sponkami, zasadenými tesne nad kopytami, priťahovali nevdojak pozornosť Vronského. Práve chcel odísť k Frou-Frou, ale zadržal ho ďalší známy.

– Aha, tamto je Karenin! – upozornil ho medzi rečou ten známy. – Hľadá si ženu, a tá je v strede tribúny. Nevideli ste ju?

– Nie, nevidel, – odpovedal Vronskij a ani sa neobzrúc na tribúnu, kde bola Anna, ako práve počul, prikročil k svojmu koňovi.

Vronskij si ešte nestihol prezrieť sedlo a dať potrebné pokyny, keď pretekárov už zvolávali k tribúne, aby si prevzali čísla a šli na štart. Sedemnásť dôstojníci, s vážnymi strohými tvármi, nejeden aj zblednutý, zhromaždili sa pri tribúne a rozobrali si čísla. Vronskému pripadla sedmička. Rozľahlo sa: „Nasadať!“

S vedomím, že spolu s ostatnými jazdcami tvorí stred, kam sa upierajú všetky oči, a v napätom duševnom stave, keď obyčajne býval v pohyboch pomalý a pokojný, pristúpil k Frou-Frou. Cítil sa na počesť dostihov vyparádil; mal na sebe čierny, pozapínaný žaket, čierny okrúhly klobúk, zhrnovacie čížmy a líca mu podopieral tvrdý golierik. Bol ako vždy pokojný a plný dôstojnosti, stál pred koňom a držal ho za uzdu. Frou-Frou sa ešte stále triasla ako v horúčke.

²³Veľa šťastia (franc.)

Ohnivým okom zaškúlila na Vronského, ktorý sa k nej blížil. Vronskij vsunul prst pod podpinku. Kôň zaškúlil ešte väčšmi, vyceril zuby a stiahol uši. Angličan našpúlil pery – to mal byť úsmev nad tým, že sa overuje jeho sedlanie.

– Vysadnite, budete pokojnejší.

Vronskij si naposledy obzrel súperov. Vedel, že za jazdy ich už neuvidí. Dvaja už šli dopredu na štart. Gaľcin, jeden z nebezpečných súperov a Vronského priateľ, zvrátil sa okolo hnedého žrebca, čo mu nechcel dovoliť, aby nasadol. Drobný husár telesnej stráže v úzkych jazdeckých nohaviciach šiel cvalom na koni, sedel mu skoro na zadku a hrbil sa ani kocúr – napodobňoval štýl Angličanov. Knieža Kuzovlev sedel bledý na svojej čistokrvnej kobyle z Grabovského žrebčince a Angličan ju viedol za vôdzku. Vronskij a všetci jeho priatelia Kuzovleva poznali, poznali aj istú jeho zvláštnosť – „chatrné“ nervy spojené s nesmiernou samolúbosťou. Vedeli, že sa bojí všetkého, bojí sa jazdiť na armádnom koni; no teraz sa rozhodol pretekať práve preto, že je to také strašné: jazdci si lámu väzy, pri každej prekážke stojí lekár, lazaretná kára s červeným krížom a milosrdná sestra. Oči sa im stretli, Vronskij naňho prívetivo, povzbudzujúco žmurkol. Len jedného nikde nevidel, najnebezpečnejšieho súpera Machotina na Gladiátorovi.

– Neponáhľajte sa, – vravel Cord Vronskému, – a pamätajte na jedno: koňa pred prekážkou nezadržajte, ani ho nepohádajte, nech rozhodne sám.

– Dobré, dobré, – Vronskij chytil uzdu.

– Ak to pôjde, držte sa v čele, ale do poslednej chvíle si nezúfajte, aj keby ste boli vzadu.

Kôň sa nestačil ani pohnúť a Vronskij jediným pohybom, pružným a prudkým, stál v oceľovom zúbkovanom strmeni a ľahko, no rázne vyšvihol svoje urastené telo do vrždiaceho koženého sedla. Pravou nohou zachytil strmeň, naučeným pohybom si upravil medzi prstami dvojité uzdu a Cord spustil ruky. Frou-Frou akoby sprvu nevedela, ktorou nohou má vykročiť, natiahla dlhú šiju, až sa uzda napla, a zrazu sa pohla ako na pružinách, kolíšuc jazdca na hybkom chrbte. Cord šiel popri koňovi a postupne zrýchľoval tempo. Rozrušený kôň to z jednej, to z druhej strany napínal uzdu, aby jazdca oklamal, a Vronskij sa ho márne pokúšal hlasom aj rukou upokojiť.

Už sa blížili k zahatanej rieke, tým smerom bol štart. Niektorí pretekári boli vpred, niektorí vzadu, keď vtom Vronskij počul, ako sa k nemu od chrbta po zablatenej ceste cvalom blíži kôň, a už ho Machotin na svojom bielonohom, ušatom Gladiátorovi predbehol.

Machotin odhalil v úsmeve dlhé zuby, ale Vronskij na neho len zagánil. Nikdy ho nemal v láske, no teraz v ňom videl svojho najnebezpečnejšieho súpera a nazlostil sa na neho, že preletel okolo, čím podráždil jeho koňa. Frou-Frou vyhodila ľavú nohu ako na cval, spravila dva skoky a rozhnevaná na napätú uzdu prešla v nerovnomerný klus, až jazdca nadhadzovalo. Aj Cord sa zachmúril a už skoro bežal, akosi bokom poskakujúc, za Vronským.

25

Spolu pretekalo sedemnást' dôstojníkov. Dejiskom dostihov mal byť veľký štvorverstvový sploštený kruh pred tribúnou. Na tomto kruhu bolo deväť prekážok: rieka, veľká celistvá bariéra, vysoká dve siah, rovno pred tribúnou, suchá priekopa, vodná priekopa, násyp, írska lavica (jedna z najťažších prekážok), pozostávajúca z valu prepleteného prútím a z priekopy s vodou, ktorú kôň nemohol vidieť, takže musel buď obe prekážky preskočiť, alebo sa zabiť; potom boli ešte dve priekopy s vodou a jedna suchá – a cieľ pretekov bol oproti tribúne. Preteky sa však nezačínali z kruhu, ale sto siah bokom od neho, a na tomto priestranstve bola prvá prekážka – zahataná rieka tri siah široká, ktorú jazdci mohli podľa ľubovôle buď preskočiť, alebo prebrodiť.

Vari tri razy sa jazdci zoradili, ale zakaždým niečí kôň vybehol a všetko bolo treba začínať nanovo. Plukovník Sestrin, odborník na štartovanie, sa už začínal hnevať, no napokon, keď už po štvrtý raz vykrikol: „Vpred!“, jazdci vyrazili.

Všetky oči, všetky ďalekohľady boli namierené na pestrý húf jazdcov, keď sa zorad'oval.

„Už odštartovali! Idú!“ hlasy zo všetkých strán vystriedalo ticho plné očakávania.

V hlúčkoch aj jednotlivo začali ľudia prebiehať z miesta na miesto, aby čo najlepšie videli. Už v prvej minúte sa zomknutý húf rozpadol a bolo vidieť, ako sa jazdci po dvoch, po troch, aj postupne, jeden po druhom, blížia k rieke. Divákovi sa zdalo, že vyrazili spoločne; ale medzi jazdcami boli rozdiely v sekundách, ktoré mali pre nich veľký význam.

Rozčúlená a veľmi nervózna Frou-Frou prepásla prvý okamih a niekoľko koní získalo pred ňou náskok, no neboli ešte ani pri rieke, keď Vronskij, zo všetkých síl zadŕžajúc koňa, čo sa položil do uzdy, ľahko prebehol troch jazdcov a mal pred sebou celkom blízko už len

Machotinovho ryšiaka Gladiátora, ktorý rovnomerne a ľahko pohadzoval zadkom, a ešte krásnu Dianu, ktorá bola, s poloméťvym Kuzovlevom v sedle, prvá.

Spočiatku Vronskij neovládal ani seba, ani koňa. Po prvú prekážku, rieku, nebol pánom pohybov Frou-Frou.

Gladiátor a Diana sa blížili k rieke spolu a takmer v tom istom okamihu sa ako na povel vzopáli nad riekou a preleteli na druhú stranu; ľahučko, akoby mala krídla, vzniesla sa za nimi Frou-Frou, no práve vtedy, keď si Vronskij uvedomil, že je vo vzduchu, uvidel zrazu skoro pod nohami svojho koňa Kuzovleva, ktorý sa metal s Dianou na druhej strane rieky (Kuzovlev pustil po skoku uzdu a kôň sa aj s ním prevrátil do vody). Tieto podrobnosti sa Vronskij dozvedel až neskôr, teraz videl len toľko, že tam, kde má nohami dopadnúť Frou-Frou, môže sa priplieť Dianina noha alebo hlava. Ale Frou-Frou, ako padajúca mačka, mykla pri skoku nohami a chrptom, minula Dianu a letela ďalej.

„Ó, zlatá moja!“ pomyslel si Vronskij.

Za riekou Vronskij už celkom ovládol koňa a začal ho zadržovať, lebo chcel preskočiť veľkú bariéru po Machotinovi, a potom, asi na dvestosiahovom úseku, kde nebolo prekážok, sa pokúsiť súpera predbehnúť.

Veľká bariéra stála rovno pred tribúnou, kde bol cár. Cár, celý dvor a zástupy ľudí – všetko sa pozeralo na nich – na neho a Machotinu, čo bol pred ním, keď sa blížili k čertovi (tak volali bariéru), o dĺžku koňa. Vronskij cítil, že sa na neho upierajú pohľady zo všetkých strán, ale nevidel nič, len uši a šiju svojho koňa, zem, čo sa mu rútila oproti, Gladiátorov zadok a biele nohy, ktoré pred ním v rýchlom rytme vytĺkali takt a boli v rovnakej vzdialenosti. Gladiátor sa vzniesol, nič nekleplo, švihol krátkym chvostom a zmizol Vronskému pred očí.

– Bravo! – ozval sa niečí hlas.

V tom okamihu sa už pred Vronským, pred jeho očami, mihli dosky bariéry. Bez najmenej zmeny pohybu sa kôň pod ním vzopál; dosky zmizli a len vzadu čosi kleplo. Kôň, rozvášnený Gladiátorom pred sebou, vzniesol sa pred bariérou včasnšie, ako mal, a klepol o ňu zadným kopytom. No jeho tempo sa nezmenilo a Vronskij, s čerstvou hrčkou blata na líci, si uvedomil, že sa vzdialenosť medzi ním a Gladiátorom nezmenila. Zase videl pred sebou jeho zadok a krátky chvost, a zase tie rýchle sa mihajúce biele nohy stále v rovnakej vzdialenosti.

V tom istom okamihu, keď si Vronskij pomyslel, že teraz treba Machotinu predbehnúť, Frou-Frou sama, bez povzbudenia, badateľne pridala a začala sa približovať k Machotinovi z najvýhodnejšej strany, z

tej, kde bol povraz. Machotin ju ta nechcel pustiť. Vronskij si len pomyslel, že by sa dalo predbiehať aj zvonka, a Frou-Frou už zmenila krok a začala ho predbiehať tak. Plece Frou-Frou, už tmavnúce od potu, bolo na úrovni Gladiátorovho zadku. Niekoľko skokov sa niesli popri sebe. No Vronskij pred prekážkou, ku ktorej sa blížili, aby nemusel opisovať priveľký oblúk, začal narábať uzdou a už na násype bleskovo Machotina predbehol. Letmo zazrel jeho blatom zaffkanú tvár. Ba mal dojem, že sa usmieva. Vronskij predbehol Machotina, ale cítil, že mu je v päťach, a ešte stále v bezprostrednej blízkosti počul rovnomerné skoky a prerývané, no ešte celkom svieže oddychovanie Gladiátorových nozdier.

Ďalšie dve prekážky, priekopu a bariéru, zdolal ľahko, ale Gladiátorovo fučanie a skoky sa ozývali bližšie. Pohnal koňa a s radosťou zistil, že pridal na tempe, a zvuk Gladiátorových kopýt sa ozýval zase z predošlej vzdialenosti.

Vronskij bol v čele – tak si to predstavoval, tak mu radil aj Cord, a teraz si už bol víťazstvom istý. Jeho vzrušenie, radosť a nežnosť k Frou-Frou sa stupňovali. Mal chuť sa obzrieť, ale neodvážil sa a len sa usiloval upokojiť a koňa nepoháňať, aby nepremrhal zásobu jeho síl, rovnú tej, ktorú – to cítil – mal ešte Gladiátor. Ostávala posledná, najťažšia prekážka; ak ju zdolá prvý, tak aj príde do cieľa prvý. Rútil sa k írkej lavici. Uvidel ju spolu s Frou-Frou ešte z diaľky a oboch, Vronského i koňa, zmocnili sa na okamih pochybnosti. Istú nerozhodnosť vybadal aj na ušiach koňa a už dvíhal bičík, no vzápätí pocítil, že pochybnosti neboli opodstatnené: kôň vedel, čo treba. Pridal a pokojne, presne tak, ako Vronskij predpokladal, sa vzopäl, odrazil sa od zeme a poddal sa zotrvačnej sile, ktorá ho niesla ďaleko za priekopu; a v tom istom takte, bez námahy, z tej istej nohy pokračovala Frou-Frou v behu.

– Bravo, Vronskij! – doleteli k nemu hlasy z hlúčka: vedel, že to volajú z jeho pluku a priatelia, ktorí stáli pri tejto prekážke; nemohol predsa nespoznáť Jašvinov hlas, ale vidieť ho nevidel.

„Ó, ty moja milovaná!“ prihovoril sa v duchu Frou-Frou a súčasne počúval, čo sa deje za ním. „Preskočil!“ pomyslel si, keď počul Gladiátorov skok za sebou. Ostávala posledná priekopa, dva lakte široká, s vodou. Vronskij na ňu ani nepozrel, a keďže chcel mať veľký náskok pred ostatnými, začal kruhovito narábať uzdou, čím do rytmu dvíhal a spúšťal hlavu Frou-Frou. Cítil, že kôň je na konci so silami; nemal mokré len šiju a plec, ale aj na šiji dolu, na hlave, na špicatých ušiach mu vystupovali kvapky potu, dýchal krátko a prudko. No

Vronskij vedel, že tých zvyšných dvesto siah so silami vystačí. Len preto, že sa cítil bližšie pri zemi a zo zvláštnej mäkkosti behu Vronskij poznal, koľko jeho kôň pridal na rýchlosti. Malú priekopu preletel, akoby ju ani nespozoroval. Preletel ju ako vták; lenže v tej chvíli Vronskij na svoje zdesenie pocítil, že nevystihol doskok, a ani nevedel ako, spravil hanebný, neodpuštitel'ný pohyb: dopadol do sedla. Zrazu sa všetko zmenilo, pochopil, že sa stalo čosi hrozné. Ešte si nebol načistom, čo sa vlastne stalo, keď sa v jeho bezprostrednej blízkosti mihli biele nohy ryšavého žrebca, a Machotin sa v plnom cvale prehnať popri ňom. Vronskij sa dotýkal nohou zeme a kôň sa nakláňal na ňu. Len čo si nohu vyslobodil, kôň sa zvalil na bok, zachrčal a v márnom úsilí zdvihnúť sa napínal štíhlu spotenú šiju, no iba sa zatrepotal na zemi pri jeho nohách ako postrelený vták. Vronského nešikovný pohyb mu zlomil chrbticu. To však Vronskij pochopil až oveľa neskôr. Teraz videl len toľko, že sa Machotin rýchlo vzdáva, zatiaľ čo on sa taktá sám na blatistej nehybnej zemi a pred ním leží chrčiaci Frou-Frou, nakláňa k nemu hlavu a díva sa na neho svojím nádherným okom. Vronskij ešte stále nechápal, čo sa stalo, a len ju ťahal za uzdu. Zase sa zmietala ako ryba, až bočnice sedla prašťali a vyslobodila si predné nohy, no pretože nemala silu zdvihnúť zadok, stratila rovnováhu a zase padla na bok. Vronskij s tvárou skrivenou vášňou, bledý a s trasúcou sa spodnou čeľusťou udrél ju päťou do brucha a len ju ťahal a ťahal za uzdu. Lenže kôň sa nedvíhal, ale zaryl pyskom do zeme a pozeral na pána výrečným pohľadom.

– Aaá! – zamrmľal Vronskij a chytil sa za hlavu. – Čo som to spravil! – vykrikoľ. – Prehral som preteky! A vlastnou vinou, hanebne, neodpuštitel'ne! A tohto nešťastného milovaného koňa som zabil! Čo som to spravil!

Diváci, lekár i felčiar, dôstojníci z jeho pluku bežali už k nemu. Na nešťastie cítil, že jemu sa neskrivil ani vlas na hlave. Kôň mal zlomenú chrbticu, museli ho zastreliť. Vronskij nebol schopný odpovedať na otázky, nebol schopný s nikým sa zhovárať. Zvrťol sa a pobral sa voslep z dostihovej dráhy, nezdvihol ani čiapku, čo mu spadla z hlavy. Bol zdrvený. Po prvý raz v živote ho postihlo veľké nešťastie, ktorému bol sám na príčine.

Jašvin ho dobehol aj s čiapkou a odprevadil domov, o polhodinu sa Vronskij spamätal. Ale spomienka na dostihy bola preňho nadtľho tou najtrpkejšou a najmučivejšou spomienkou.

Navonok sa vzťah Alexeja Alexandroviča k žene nezmenil. Rozdiel bol len v tom, že mal ešte viac práce ako doposiaľ. S príchodom jari odcestoval ako po všetky iné roky do cudziny, aby si v kúpeľoch upevnil zdravie, podlomené zimným pracovným vypätím, a vrátil sa ako obyčajne v júli a hneď sa s dvojnásobnou energiou vrhol do zvyčajnej práce, jeho žena šla ako obyčajne letovať, on ostal v Petrohrade.

Od onoho rozhovoru po večierku u kňaznej Tverskej už s Annou o svojom podozrení a žiarlivosti nikdy nehovoril a jeho zaužívaný tón, ktorým akoby niekoho napodobňoval, mu v jeho terajšom vzťahu k žene veľmi vyhovoval. Len bol k nej o niečo chladnejší. Akoby sa na ňu trošičku mrzel, že sa z onoho prvého nočného rozhovoru vykrútila. V jeho vzťahu k nej bol odtienok mrzutosti, nič viac. „Odmietla si sa otvorene pozhovárať,“ prihovárал sa jej v duchu, „tým horšie pre teba. Teraz už budeš prosiť ty mňa, ale ja sa s tebou nebudem zhovárať. Tým horšie pre teba,“ vravel si v duchu ako človek, ktorý by sa bezvýsledne pokúšal uhasiť požiar a rozhnevaný márnymi pokusmi by povedal: „Tak ti treba, teraz si hor!“

Tento človek, v úradných veciach taký múdry a prezieravý, si neuvedomoval, že takýto vzťah k žene je absurdný. Neuvedomoval si, pretože sa priveľmi bál celkom pochopiť svoje skutočné polozenie, a v srdci zatvoril, zamkol a zapečatil priečinok, kde prechovával city k rodine, čiže k žene a synovi. Alexej Alexandrovič, vždy taký všímavý otec, koncom zimy voči synovi nápadne ochladol a mal k nemu ten istý posmešný vzťah ako k žene. „Á, mladý pán!“ oslovoval ho.

Alexej Alexandrovič bol tej mienky a aj o tom hovorieval, že ešte nikdy nebol prácou v úrade taký zavalený ako tento rok; nepriznával však, že si teraz sám robotu vymýšľal, že to bol jeden z prostriedkov ako neotvárať priečinok, kde boli city k žene a rodine a myšlienky o nich, myšlienky, ktoré boli tým desivejšie, čím dlhšie tam ležali. Keby bol mal niekto právo spýtať sa Alexeja Alexandroviča, čo súdi o správaní svojej ženy, mierny a tichý Alexej Alexandrovič by neodpovedal, len by sa bol na spytujúceho veľmi nahneval. Preto aj mal Alexej Alexandrovič vo výraze čosi hrdé a strohé, keď sa ho spytovali, ako sa vodí jeho žene. Alexej Alexandrovič nechcel myslieť na správanie a city svojej ženy a naozaj si o tom nič nemyslel.

Alexej Alexandrovič mal letnú vilu v Petergofe a aj grófka Lýdia Ivanovna zvyčajne trávievala leto tam, v Anninom susedstve a v stálom

styku s ňou. Tohto roku grófka Lýdia Ivanovna do Petergofu nešla, ani raz Annu Arkadievnú nenavštívila a Alexejovi Alexandrovičovi naznačila, že je veľmi trápne, že sa Anna až tak zbližila s Betsy a Vronským. Alexej Alexandrovič ju so všetkou vážnosťou zarazil, vyslovil myšlienku, že jeho žena je mimo akéhokoľvek podozrenia, a odvtedy sa začal grófke Lýdii Ivanovne vyhýbať. Nechcel vidieť a nevidel, že v spoločnosti už mnohí krivým okom hľadia na jeho ženu, nechcel chápať a nechápal, prečo jeho žena tak nástojila, aby sa mohla presťahovať do Cárskeho, kde bývala Betsy a odkiaľ bol tábor Vronského pluku len na skok. Nedovolil si na to myslieť a ani na to nemyslel; no hoci si to nikdy nepriznal a nemal o tom nieže rukolapné dôkazy, ale Annu ani len nepodozrieval, v hĺbke duše bol presvedčený, že je klamaný manžel, a bol preto hlboko nešťastný.

Koľko ráz si Alexej Alexandrovič počas svojho šťastného osemročného manželstva pri pohľade na neverné ženy a klamaných mužov hovorieval: „Ako len mohli dopustiť, aby to došlo tak ďaleko! Ako to, že nejako neriešia tú nemožnú situáciu?“ Ale teraz, keď sa nešťastie zosypalo na jeho hlavu, nielenže nerozmýšľal, ako situáciu riešiť, ale nechcel si ju ani priznať, nechcel preto, že bola priveľmi hrozná, priveľmi neprirodzená.

Od svojho návratu z cudziny bol Alexej Alexandrovič v petergofskej vile dva razy. Raz tu obedoval, druhý raz strávil večer v spoločnosti hostí, no ani raz neostal na noc, ako to robieval po iné roky.

V deň, keď mali byť dostihy, mal Alexej Alexandrovič práce vyše hlavy; no hneď ráno si urobil rozvrh na celý deň a vtedy sa aj rozhodol, že hneď po obede pôjde za ženou a odtiaľ na dostihy, kde bude celý dvor a kde musí byť aj on. Za ženou pôjde preto, lebo si povedal, že ju bude navštevovať raz do týždňa – zo slušnosti. Okrem toho v tento deň, pätnásteho, musel žene podľa zaužívaného poriadku dať peniaze na domácnosť.

Aj teraz bol pánom svojich myšlienok ako vždy, a keď si tento bod, týkajúci sa ženy, premyslel, zabránil myšlienkam, aby sa ňou nejako hlbšie zapodievali.

To doobedie mal Alexej Alexandrovič vskutku nabité. Ešte včera mu grófka Lýdia Ivanovna poslala brožúru slávneho cestovateľa po Číne, čo sa práve zdržiaval v Petrohrade, aj s listom, v ktorom ho prosila, aby osobne prijal cestovateľa, človeka v nejednom ohľade veľmi zaujímavého a užitočného. Alexej Alexandrovič nestihol prečítať brožúru večer, dočítal ju teda ráno. Potom prišli prosebníci, začali sa referáty, návštevy, vymenúvania, prepúšťania, udeľovania odmiern,

penzií, platov, korešpondencia – tá šedivá robota, ako to nazýval Alexej Alexandrovič, čo ho stála toľko času. Potom tu bola súkromná záležitosť, návšteva lekára a správcu. Správca mu nezabral veľa času. Len odovzdal Alexejovi Alexandrovičovi potrebné peniaze a podal krátku správu o finančnej situácii, ktorá nebola najružovejšia, pretože sa toho roku veľa minulo na cestovanie a ukázal sa deficit. Ale lekár, slávny petrohradský lekár, s ktorým bol Alexej Alexandrovič spriatelnený, mu zabral veľa času. Alexej Alexandrovič ho dnes nečakal, a preto sa začudoval, keď prišiel, a ešte väčšmi sa čudoval, keď sa ho veľmi pozorne povypytoval na zdravotný stav, počúval mu hrudník, preklepal ho a vyšetril pečeň. Alexej Alexandrovič nevedel, že si jeho priateľka Lýdia Ivanovna všimla, že to s jeho zdravím toho roku nie je v poriadku, a požiadala lekára, aby šiel chorého pozrieť a vyšetril ho. „Spravte to pre mňa,“ poprosila ho grófka Lýdia.

– Spravím to pre Rusko, grófka, – odpovedal doktor.

– Taký neoceniteľný človek! – vzdychla si grófka Lýdia Ivanovna. Doktor bol s Alexejom Alexandrovičom veľmi nespokojný. Pečeň bola značne zväčšená, trávenie horšie, účinok kúpeľov nijaký. Nariadil čím viac telesného pohybu a čím menej duševnej námahy, a najmä nijaké rozčulovanie, čiže práve to, čo bolo pre Alexeja Alexandroviča práve také nemožné, ako nedýchať; odišiel a v Alexejovi Alexandrovičovi zanechal nepríjemné vedomie, že s ním čosi nie je v poriadku a že sa to nedá napraviť.

Pri odchode sa doktor pred bránou stretol so Sľudinom, dobrým známym a osobným sekretárom Alexeja Alexandroviča. Poznali sa ešte z vysokoškolských čias, a hoci sa nestretali často, mali sa v úcte a boli dobrými priateľmi, a preto by doktor nikomu inému okrem Sľudina nepovedal, čo si o pacientovi úprimne myslí.

– Som tak rád, že ste ho boli pozrieť, – povedal Sľudin, – nepáči sa mi, mám dojem... Tak ako?

– Nuž, – začal lekár a zakýval Sľudinovi ponad hlavu na svojho kočiša, aby pristavil. – Nuž, – pokračoval a chytil bielymi rukami prst glacie rukavičky a natiahol ho. – Skúste pretrhnúť povolenú strunu – pôjde to ťažko; no napnite strunu do krajnosti, pritlačte na ňu prst – struna praskne. A on je pri svojej húževnatosti v práci napätý do krajnosti; a je tu i vedľajší tlak a poriadny, – skončil a významne vytiahol obočie. – Pôjdete na dostihy? – dodal a zišiel k pristavenému koču. – Áno, áno, prirodzene, zaberie to veľa času, – odpovedal doktor nejasne Sľudinovi, lebo nerozumel, čo sa ho spýtal.

Po lekárovi, čo Alexeja Alexandroviča pripravil o toľko vzácneho času, prišiel slávny cestovateľ; Alexej Alexandrovič využil práve dočítanú brožúru a svoje doterajšie vedomosti o tejto veci a ohromil cestovateľa hĺbkou znalostí a šírkou osvietených názorov.

Súčasne s cestovateľom ohlásili aj komitátneho prezesa, ktorý pricestoval do Petrohradu a s ktorým chcel Alexej Alexandrovič bezpodmienečne hovoriť. Po jeho odchode musel doriešiť bežné práce so sekretárom a ešte musel zájsť vo vážnej a dôležitej veci k istej významnej osobe. Tak-tak sa stihol vrátiť na piatu, keď sa podával obed, naobedoval sa so sekretárom a pozval ho, aby šiel s ním do Petergofu a na dostihy.

Aj keď si to Alexej Alexandrovič neuvedomoval, najnovšie vítal každú príležitosť, keď mohol byť pri jeho stretnutiach so ženou niekto tretí.

27

Anna stála na poschodí pred zrkadlom a pripínala si s pomocou Annušky poslednú stuhu na šaty, keď počula, ako pred vchodom na štrku zaškrípali kolesá.

„Na Betsy je to ešte privčas,“ pomyslela si, a keď pozrela z obloka, videla, ako sa z koča vysúva čierny klobúk a jej také známe uši Alexeja Alexandroviča. „Ako nevhod; hádam len neostane na noc?“ pomyslela si a také desivé a hrozné sa jej pozdalo všetko, čo by z toho mohlo byť, že sa nad tým radšej ani na okamih nezamyslela, a vyšla hosťom oproti s veselou, rozžiarenou tvárou, a cítiac v sebe známeho démona klamstva a pokrytectva, čo v nej sídlil, hneď sa mu poddala a rozhovorila sa, sama ešte nevediac, čo povie.

– Ach, aké milé od teba! – podala mužovi ruku a s úsmevom sa zvitla so Sľudinom, členom ich domácnosti. – Prenocuješ tu, dúfam! – bolo prvé slovo, ktoré jej našepkal démon klamstva, – aj teraz pôjdeme spolu. Len škoda, že som sa sľúbila Betsy. Príde po mňa.

Alexej Alexandrovič sa pri mene Betsy zmraštil.

– Nemienim rozlučovať nerozlučné, – prehodil zvyčajným žartovným tónom. – Pôjdem ta s Michailom Vasilievičom. Aj tak mi lekári radia čím viac chodiť. Prejdem sa a budem si predstavovať, že som v kúpeľoch.

– Času dost, – podotkla Anna. – Vypijete si čaj? – Zazvonila.

– Prineste čaj a povedzte Seriožovi, že je tu Alexej Alexandrovič. A čo tvoje zdravie? Michail Vasilievič, ešte ste ma neboli pozrieť; len pozrite, aké to tu mám na balkóne krásne, – vravela raz jednému, raz druhému.

Hovorila ľahko a prirodzene, len priveľa a prirýchlo. Aj sama si to uvedomovala. Najmä keď zo zvedavého pohľadu, ktorý na ňu Michail Vasilievič uprel, vycítila, že ju pozoruje.

Michail Vasilievič sa hneď pobral na terasu.

Sadla si k mužovi.

– Nevyzeráš najlepšie.

– Nie veru, – prisvedčil, – dnes bol u mňa lekár, o celú hodinu ma pripravil. Vidí sa mi, že ho poslal daktorý z mojich priateľov: tak im leží na srdci moje zdravie...

– A čo povedal?

Vypytovala sa ho na zdravie a prácu, dohovárala mu, prečo si nepríde k nej oddýchnuť.

To všetko vravela veselo, rýchlo a so zvláštnym leskom v očiach; lenže teraz Alexej Alexandrovič nepripisoval jej tónu nijaký význam. Počul len jej slová a prikladal im len ten jednoznačný zmysel, ktorý mali. A odpovedal jej proste, i keď žartovne.

Na celom krátkom rozhovore nebolo nič zvláštne, ale neskôr Anna nikdy nemohla naň spomínať bez mučivého, bolestného studu.

Serioža vošiel vychovávateľke v päťach. Keby si tak Alexej Alexandrovič dovolil pozorovať, všimol by si plachý, rozpačitý pohľad, ktorý Serioža uprel najprv na otca, potom na matku. Lenže on nechcel nič vidieť a ani nevidel.

– Á, mladý pán! Ako narástol. Naozaj, čochvíľ a bude z neho muž. Dobrý deň, mladý pán.

A podal vyľakanému Seriožovi ruku.

Serioža, ktorý býval i predtým v styku s otcom plachý, teraz, odkedy ho Alexej Alexandrovič volal mladým pánom a ako mu v hlave vrtala záhadná otázka, či je Vronskij priateľ, alebo nepriateľ, otcovi sa vyhýbal. Obzrel sa na mamu, akoby u nej hľadal ochranu. Len s mamou mu bolo dobre. Alexej Alexandrovič sa medzitým zhováral s vychovávateľkou, držiac syna za plece, a Seriožovi bolo tak zúfalo trápne, že mal plač na krajíčku, čo si všimla aj Anna.

Anna, ktorá sa vo chvíli, keď prišiel syn, začervenala a zbadala, aké muky Serioža prežíva, vyskočila, zložila ruku Alexeja Alexandroviča zo synovho pleca, syna pobožkala a hneď sa zase vrátila.

– Pomaly by sme mali ísť, – pozrela na hodinky, – prečo tá Betsy nechodí...!

– Áno, – súhlasil Alexej Alexandrovič, vstal, zopál ruky a zapukal prstami. – Ozaj, priniesol som ti peniaze, z rečí sa človek nenaje, – dodal. – Myslím, že sa ti zídu.

– Ani nie... totiž áno, – odpovedala s odvráteným pohľadom a začervenala sa po korienky vlasov. – Ved' sem ešte po dostihoch, dúfam, prídeš.

– Pravdaže, – zvolal Alexej Alexandrovič. – Á, tu nám ide okrasa Petrohradu, kňažná Tverská, – dodal, keď pozrel oblokom na blížiaci sa anglický kočiar s malou korbou, visiacou v popruhoch a nezvyčajne vysoko umiestnenou. – Tá elegancia! Nádhera! No aj my sa poberieme.

Kňažná Tverská z koča nevystúpila, iba jej lokaj v gamašiach, pelerínke a klobúčiku zoskočil pred vchodom.

– Tak ja idem, majte sa dobre! – Anna pobožkala syna, prikročila k mužovi a podala mu ruku. – Si veľmi milý, že si ma prišiel pozrieť.

Alexej Alexandrovič jej ruku pobožkal.

– Tak teda do videnia. Prídeš si vypiť čaj, výborne! – s týmito slovami odišla rozžiarená a veselá. No len čo ho stratila z očí, uvedomila si miesto na ruke, ktorého sa dotkli jeho pery, a striasla sa od hnusu.

Keď prišiel Alexej Alexandrovič na dostihy, Anna už sedela na tribúne pri Betsy, tam, kde sa zhromaždila všetka spoločenská smotánka. Muža zazrela už zďaleka. Dvaja ľudia, manžel a milenec, boli dvoma stredobodmi jej života, ich blízkosť vycítila i bez pomoci zmyslov. Už na diaľku poznala, že sa muž blíži, a mimovoľne sledovala, ako sa pohybuje vo vlnách zástupu. Videla, ako sa blíži k tribúne; raz blahosklonne odpovedal na ponížené úklony, raz sa priateľsky roztržito zdravil so seberovnými, raz plný horlivosti vyčkával, kedy sa naňho uprú zraky mocných sveta tohto, vtedy skladal z hlavy svoj veľký okrúhly klobúk, čo mu stláčal špice uší. Poznala všetky tieto spôsoby a všetky jej boli odporné. „Len a len ctižiadosť, len a len túžba po úspechu,“ rozmýšľala, „hlbokomyseľné úvahy, láska k osвете, náboženstvo sú len nástrojmi, ako ten úspech dosiahnuť.“

Z jeho pohľadov vysielaných na dámy (díval sa rovno na ňu, ale v záplave mušelinu, stúh, pier, slnečníkov a kvetov ženu nespoznal), usúdila, že ju hľadá, no naschvál sa neprihlásila.

– Alexej Alexandrovič! – zavolala naňho kňažná Betsy. – Tuším si ženu nevidíte, tu je!

Usmial sa svojím studeným úsmevom.

– Pri toľkej nádhere ani neviem, kam skôr pozrieť, – poznamenal a vyšiel na tribúnu. Usmial sa na Annu, ako sa má usmiať manžel, keď stretne manželku, s ktorou len pred chvíľou bol, pozdravil sa kňaznej a ďalším známym, pričom dal každému, čo mu patrí, čiže žartoval s dámami a letmo zdravil pánov. Dole pri tribúne stál istý generálporučík, známy svojím intelektom a vzdelaním, ktorého si Alexej Alexandrovič veľmi vážil. Dal sa s ním teda do reči.

Bola práve prestávka medzi dvoma pretekmi, a preto sa mohli pokojne zhovárať. Generálpobočník dostihy odsudzoval. Alexej Alexandrovič mu odporoval a bránil ich. Anna počúvala jeho vysoký plynulý hlas, neušlo jej ani jedno jeho slovo, a každé jej znelo falošne a bolestivo jej trhalo uši.

Keď sa začali prekážkové dostihy na štyri versty, nahla sa dopredu a už nespustila oči z Vronského; videla, ako sa blíži ku koňovi a ako naň vysadá, a súčasne počúvala mužov protivný, neumlkajúci hlas. Trýznil ju strach o Vronského, ale ešte väčšmi ju trýznil neumlkajúci, ako sa jej zdalo, zvuk mužovho vysokého hlasu s intonáciami, jej dobre známymi.

„Som zlá žena, som skazená žena,“ rozmýšľala, „ale nerada klamem, neznášam klamstvo, zatiaľ čo preňho (pre muža) je duchovnou potravou. Všetko vie, všetko vidí; čo asi cíti, keď môže tak pokojne hovoriť. Keby zabil mňa, zabil Vronského, vážila by som si ho. No kdeže, on potrebuje len klamstvo a slušnosť,“ vravela si Anna, pričom sa nezamyslela, čo vlastne od muža chce, akého by ho chcela mať. Nechácala ani to, že jeho dnešná nezvyčajná zhovorčivosť, čo ju tak rozčuľovala, bola len výrazom jeho vnútorného nepokoja a nervozity. Ako dieťa, čo sa udrie, poskakovaním oživí svalovú činnosť, aby prehlušilo bolesť, tak Alexej Alexandrovič nevyhnutne potreboval oživiť duševnú činnosť, aby prehlušil myšlienky o žene, ktoré sa mu v jej prítomnosti, v prítomnosti Vronského a pri ustavičnom opakovaní jeho mena priam natískali. A ako je pre dieťa prirodzené poskakovanie, tak pre neho boli prirodzené pekné a múdre reči. Vravel:

– Nebezpečenstvo pri vojenských dostihoch je ich nevyhnutnou podmienkou. Ak sa môže Anglicko vo svojich vojnových dejinách pýšiť ozaj skvelými úspechmi kavalérie, tak len vďaka tomu, že priam historicky uvedomene pestovalo onú silu vo zvieratách i v ľuďoch. Šport má podľa mojej mienky veľký význam, no my, ako vždy, vidíme len to, čo je na povrchu.

– Nielen na povrchu, – poznamenala kňazná Tverská. – Istý dôstojník si údajne zlomil dve rebrá.

Alexej Alexandrovič sa usmial svojím príznačným úsmevom, iba trocha odhalil zuby, no nič ním nevyjadril.

– Pripusťme, kňažná, že nie na povrchu, – pokračoval, – ale pod povrchom. Ale o to nejde, – a znova sa obrátil ku generálovi, s ktorým vážne debatoval, – nezabúdajte, že pretekajú vojaci, ktorí si túto činnosť vybrali, a napokon, uznajte, každé povolanie má svoju tienistú stránku. Je to priam povinnosťou vojaka. Taký nemožný šport, ako je pästný zápas alebo španielske býčie zápasy, je známkou barbarstva. No cieľavedomý šport je znakom pokroku.

– Ja som tu teda naposledy; priveľmi ma to rozrušuje, – ozvala sa kňažná Betsy. – Nemám pravdu, Anna?

– Rozrušuje, to áno, a jednako sa človek nemôže odpútať, – podotkla iná dáma. – Keby som bola Rimanka, nevynechala by som ani jeden cirkus.

Anna nevtravala nič, so zdvihnutým d'alekohľadom pozerala na jedno miesto.

V tej chvíli šiel cez tribúnu vysoký generál. Alexej Alexandrovič pretrhol reč, vstal rýchlo, ale dôstojne, a keď generál prechádzal okolo, hlboko sa mu poklonil.

– Vy nepretekáte? – zažartoval generál.

– Moje preteky sú ťažšie, – úctivo odvetil Alexej Alexandrovič.

A hoci odpoveď nič neznamenal, generál sa zatváril, že počul múdre slovo od múdreho človeka a plne chápe la pointe de la sauce²⁴.

– Sú tu dve strany, – nadviazal Alexej Alexandrovič na predošlú tému, – účinkujúci a diváci; a že láska divákov k divadlu tohto druhu neklamne svedčí o nízkom stupni ich vyspelosti, to uznávam, ale...

– Kňažná, stávky! – zavolať zdola Stepan Arkad'jič na Betsy. – Na koho stavíte?

– S Annou sme stavili na Kuzovleva, – odpovedala Betsy.

– Ja na Vronského. Jeden ako druhý.

– Platí!

– Ale je to krása, však?

Alexej Alexandrovič mlčal, kým sa okolo neho hovorilo, ale hneď zasa spustil:

– Uznávam, ale mužné hry... – chcel pokračovať.

No v tej chvíli dostihy odštartovali a bolo po rečiach. Aj Alexej Alexandrovič stúchol, všetci sa zdvihli a obrátili k rieke. Alexeja

²⁴v čom je duchaplnosť (franc.)

Alexandroviča preteky nezaujímalí, a preto sa nedíval na jazdcov, ale roztržite blúdil očami po divákoch. Jeho pohľad sa pristavil na Anne.

Tvár mala bledú a strohú. Zrejme nevnímala okolie, videla len jedného. Jej ruka kŕčovito zvierala vejár, ani nedýchala. Pozrel na ňu a rýchlo sa odvrátil, aby si obzrel ostatné tváre.

„Napokon aj táto pani, aj ostatné sú veľmi rozrušené; je to celkom prirodzené,“ povedal si Alexej Alexandrovič. Nechcel na ňu pozeráť, ale jeho pohľad sa mimovoľne vracal k nej. Zase sa zahľadel na tú tvár, usilujúc sa nečítať, čo bolo na nej tak jasne napísané, no proti svojej vôli z nej s hrôzou vyčítal, čo nechcel vedieť.

Prvý pád pri rieke, Kuzovlevov, vzrušil všetkých, no Alexej Alexandrovič videl jasne na bledej, jasavej Anninej tvári, že ten, na koho sa dívala, nespadol. Neskôr, keď Machotin a Vronskij preskočili veľkú bariéru a dôstojník, čo šiel za nimi, hneď nato padol z koňa na hlavu a ostal ležať ako mŕtvy a šum hrôzy prebehol obecnstvom, Alexej Alexandrovič videl, že si to Anna ani nevšimla a len horko-ťažko jej došlo, o čom sa okolo nej hovorí. Zato on sa do nej vpíjal pohľadom čoraz častejšie a čoraz úpornejšie. Anna, celkom zabraná do pozorovania Vronského, letiaceho na koni, pocítila, že sa na ňu zboku upiera mužov chladný pohľad.

Na okamih sa zvrtila, s otázkou pozrela na neho, zľahka sa zachmúrila a zase sa odvrátila.

„Ach, už mi je všetko jedno,“ akoby mu bola povedala a už naňho nepozrela.

Dostihy nemali šťastný priebeh, zo sedemnástich pretekárov viac ako polovica mali pád a zranili sa. Pred koncom dostihov boli už všetci rozčúlení a rozčúlenie sa ešte vystupňovalo tým, že aj cár bol nespokojný.

29

Všetci dávali svoje pobúrenie nahlas najavo, všetci opakovali kýmsi vyslovenú vetu: „Už len cirkus s levmi chýba,“ a všetci boli zdesení, takže keď spadol Vronskij a Anna nahlas zhíkla, nebolo na tom nič čudné. Ale vzápätí sa v Anninej tvári odohrala premena vonkoncom neprístojná. Úplne stratila hlavu. Zmietala sa ako lapený vták: raz vstávala a kamsi sa brala, raz sa obracala na Betsy.

– Poďme, poďme, – vravela.

Betsy ju však nepočúvala. Nakláňala sa dopredu a zhovárala sa s istým generálom, čo za ňou prišiel.

Alexej Alexandrovič pristúpil k Anne a úctivo jej podal ruku.

– Ak sa vám páči, môžeme ísť, – povedal po francúzsky; ale Anna počúvala, čo hovoril generál, a muža si nevšímala.

– Vraj si aj on zlomil nohu, – vravel generál. – To už prestáva všetko!

Anna mužovi neodpovedala, zdvihla d'alekohľad a dívala sa ta, kde spadol Vronskij; bolo to však tak d'aleko a toľko ľudí sa ta nahrnulo, že sa nič nedalo rozoznať. Spustila d'alekohľad a chcela ísť; no vtedy pricválal na koni dôstojník a voľačo hlásil cárovi. Anna sa nahla dopredu a počúvala.

– Stiva! Stiva! – zakričala na brata.

No brat ju nepočul. Zase sa brala preč.

– Ešte raz vám ponúkam rameno, ak chcete ísť, – povedal Alexej Alexandrovič a dotkol sa jej ruky. S hnusom sa odtiahla a nepozrúc naň, odpovedala:

– Nie, nie, nechajte ma, ostanem.

Teraz videla, že z miesta, kde Vronskij spadol, beží smerom k tribúne dôstojník. Betsy mu zakývala šatkou.

Dôstojník priniesol správu, že jazdec sa nezabil, ale kôň si zlomil chrbticu.

Keď to Anna počula, rýchlo si sadla a zakryla si tvár vejárom. Alexej Alexandrovič videl, že plače a nemôže zadržať slzy ani hlasné vzlyky, čo jej dvíhajú prsia. Alexej Alexandrovič si stal pred ňu a vyčkával, kým sa spamätá.

– Tretí raz vám ponúkam rameno, – ozval sa po chvíli a obrátil sa k nej. Anna pozrela na neho a nevedela, čo povedať. Kňazná Betsy jej prišla na pomoc.

– Pardon, Alexej Alexandrovič, ja som sem Annu priviezla, aj ju odveziem, sľúbila som jej to, – zamiešala sa.

– Prepáčte, kňazná, – povedal s úctivým úsmevom, ale tvrdo jej pozrel do očí, – ale vidím, že Anna sa necíti dobre, a želám si, aby šla so mnou.

Anna sa vystrašene poobzerala, pokorne vstala a prijala ponúknuté rameno.

– Pošlem sa za ním spýtať, čo je, a odkážem vám, – zašepkala jej Betsy. Pri odchode z tribúny Alexej Alexandrovič, ako vždy, prehodil zopár slov so známymi a Anna, ako vždy, musela odpovedať a hovoriť; ale duchom bola neprítomná a šla zavesená do muža ako vo sne.

„Zabil sa, či nie? Je to pravda? Príde, alebo nie? Uvidím ho dnes?“ rozmýšľala.

Mlčky sadla do koča Alexeja Alexandroviča, mlčala, kým sa prepletali ekvipážami. Hoci toto všetko Alexej Alexandrovič videl, nedopustil, aby sa v myšlienkach zapodieval jej duševným stavom. Videl len vonkajšie príznaky. Videl, že sa nespráva slušne, a pokladal si za povinnosť jej to povedať. No bolo mu veľmi ťažko povedať len toto, a nie viac.

Otvoril ústa, aby povedal, ako sa neslušne správala, ale mimovoľne povedal čosi celkom iné.

– Jednako len, všetci máme pasiu v takomto brutálnom divadle, – začal. – Badám...

– Čo? Nerozumiem, – opovržlivo povedala Anna.

Urazil sa a hneď začal o tom, o čom pôvodne chcel.

– Musím vám povedať, – začal.

„Už je to tu,“ pomyslela si a pocítila strach.

– Musím vám povedať, že ste sa dnes nesprávali slušne, – povedal po francúzsky.

– Čo neslušné som urobila? – spýtala sa nahlas, prudko zvrtila k nemu hlavu a pozrela mu rovno do očí, no v jej pohľade už nebol, ako býval predtým, ani náznak veselosti, za ktorou sa čosi tajilo, ale rozhodnosť, ktorou len ťažko maskovala svoj strach.

– Nezabúdajte, – ukázal na otvorené okno oproti kočišovi. Nadvihol sa a okno vytiahol.

– Čo bolo podľa vás neslušné? – zopakovala.

– Zúfalstvo, ktorému ste sa pri páde jedného z jazdcov poddali. Čakal, že bude odporovať; no Anna mlčky pozerala pred seba.

– Už som vás prosil, aby ste sa v spoločnosti správali tak, aby ani zlé jazyky na vás nič nenašli. Boli časy, keď som hovoril o vnútorných vzťahoch; teraz o nich nehovorím. Teraz hovorím o prejavoch vonkajších. Správali ste sa nepatrične a bol by som rád, keby sa to už neopakovalo.

Nepočula ani polovicu z toho, čo vravel, bála sa ho a myslela na to, či je pravda, že sa Vronskij nezabil. Vzťahovalo sa to naňho, že sa mu nič nestalo, ale kôň si zlomil chrbticu? Len sa strojene posmešne usmiala, keď skončil, a neodpovedala, lebo nepočula, čo vlastne vravel. Alexej Alexandrovič začal smelo, ale keď si uvedomil, o čom vraví, Annin strach prešiel aj na neho. Jej úsmev ho uviedol do čudného omylu.

„Moje podozrenie je jej smiešne. Áno, hneď povie to, čo mi povedala vtedy: že moje podozrenie je neopodstatnené, že je to smiešne.“

Teraz, keď mal odhalenie na dosah ruky, po ničom tak netúžil ako po tom, aby mu znova posmešne povedala, že jeho podozrenie je smiešne a neopodstatnené. To, čo vedel, bolo natoľko hrozné, že bol ochotný uveriť hocičomu. Lenže výraz jej zľaknutej, zachmúrenej tváre tentoraz klamstvo nesľuboval.

– Možno sa mýlim. V tom prípade vás prosím o prepáčenie.

– Nie, nemýlite sa, – povedala pomaly a zúfalo mu pozrela do chladnej tváre. – Nemýlite sa. Bola som zúfalá, nemôžem nebyť zúfalá Počúvam vás a myslím naňho. Milujem ho, som jeho milienka, je to nad moje sily, bojím sa, nenávidím vás... Robte so mnou, čo chcete.

Hodila sa do kúta koča a rozplakala sa, zakryjúc si tvár rukami. Alexej Alexandrovič sa nepohol, nezmenil priamy smer svojho pohľadu. No tvár mu zrazu zmeravela v slávnostnom výraze ako mŕtvemu a tento výraz sa nezmenil, až kým neprišli k vile. Vtedy sa obrátil k Anne s nezmeneným výrazom a prehovoril:

– Tak! Ja však trvám na dodržiavaní vonkajších prejavov slušnosti dovtedy, – hlas sa mu zatriasol, – kým nepristúpim k opatreniam zabezpečujúcim moju česť a kým vám ich neoznámim.

Vystúpil z koča prvý a pomohol vystúpiť Anne. Keďže bol prítomný sluha, bez slova jej stisol ruku, sadol do koča a odišiel do Petrohradu.

Hneď po jeho odchode prišiel lokaj od kňaznej Betsy s lístkom pre Annu:

„Poslala som k Alexejovi spýtať sa, ako sa má, píše mi, že je zdravý ako ryba, ale inak že je na pokraji zúfalstva.“

„Teda *príde!*“ pomyslela si. „Ako dobre, že som mu všetko povedala.“

Pozrela na hodinky. Mala ešte tri hodiny, a keď do podrobností spomínala na minulú schôdzku, akoby sa v nej krv bola zapálila.

„Bože môj, tá žiara! Je to strašné, ale zbožňujem pohľad na jeho tvár a zbožňujem tú fantastickú žiaru... Muž! Ach, áno... No chvalabohu, s ním som už skončila.“

30

Ako všade, kde sa zhromažďujú ľudia, tak aj v malých nemeckých kúpeľoch, kam prišli Ščerbackovci, akoby bola prebehla zvyčajná

kryštalizácia spoločnosti, ktorá vymedzila každému jej členovi určité a nemeniteľné miesto. Tak ako častica vody za mrazu určite a nemenne nadobúda známy tvar ľadového kryštálu, takisto každý nový hosť v kúpeľoch zaujal jemu vymedzené miesto.

*Fürst Scerbackij samt Gemahlin und Tochter*²⁵ sa vďaka bytu, kam sa nasťahovali, vďaka svojmu menu i vďaka známym, ktorých si tu našli, okamžitou kryštalizáciou ocitli na určitom im vymedzenom mieste.

Toho roku bola v kúpeľoch nefalšovaná nemecká Fürstin, preto i kryštalizácia spoločnosti prebiehala ešte zásadovejšie. Kňažná chcela rozhodne predstaviť princeznej svoju dcéru a už na druhý deň tento obrad uskutočnila. Kitty sa hlboko a graciózne poklonila v svojich v Paríži šitých, celkom jednoduchých, čiže prepychových letných šatách. Princezná povedala: „Dúfam, že ružičky zasa čoskoro vykvitnú na tej chutnej tváričke,“ a pre Ščerbackovcov sa ihneď vyhranil určitý životný štýl, z ktorého už nemohli popustiť. Zoznámili sa s rodinou anglickej lady, aj s nemeckou grófkou a jej synom, zraneným v poslednej vojne, aj so švédskym vedátorom, aj s monsieurom Canutom a jeho sestrou. Ale jadro ich spoločnosti nevdojak tvorila dáma z Moskvy, Mária Jevgenievna Rtiščerová s dcérou, ktorú Kitty ťažko znášala preto, lebo ochorela takisto z lásky ako ona, a istý moskovský plukovník, ktorého Kitty od malička poznala a vídala len v uniforme s epoletami. Tu so svojimi očkami, odhaleným hrdlom a farbistým nákrčníkom pôsobil veľmi smiešne a šiel na nervy tým, že sa ho človek nijako nemohol striasť. Keď sa všetko takto nezmeniteľne ustálilo, Kitty sa začala strašne nudiť, tým skôr, že knieža odišiel do Karlových Varov a ona ostala sama s matkou. O známých stratila záujem, lebo cítila, že od nich už nič nové nemôže čakať. Najväčšmi ju teraz v kúpeľoch zabávalo pozorovať a odhadovať hostí, ktorých nepoznala. Mala už takú povahu, že o ľuďoch predpokladala len to najlepšie, a najmä o tých, ktorých nepoznala. A teraz, keď odhadovala, kto aký je, aké sú ich vzájomné vzťahy a akí sú to vôbec ľudia, vykresľovala si tie najobdivuhodnejšie a najušľachtilejšie charaktery a jej postrehy ju v tom utvrdzovali.

Z týchto ľudí ju obzvlášť zaujímala istá dievčina Ruska, čo prišla do kúpeľov s chorou dámou, s madame Štalovou, ako ju všetci volali. Madame Štalová patrila k vyššej spoločnosti, ale bola taká chorá, že nemohla chodiť, a vychádzala von na vozíku len za pekného počasia, čo tu bývalo zriedka. No ako hlásala kňažná, madame Štalová sa nielen

²⁵Knieža Ščerbackij s manželkou a dcérou (nem.)

pre chorobu, ale aj pre pýchu nestýkala s nikým z Rusov. Ruská dievčina opatrovala madame Štalovú a okrem toho, ako neušlo Kittinej pozornosti, priatelila sa so všetkými ťažkými pacientmi, ktorých bolo v kúpeľoch veľa, a starala sa o nich, akoby to bolo čosi celkom prirodzené. Táto dievčina, podľa Kittiných postrehov, nebola príbuzná madame Štalovej, no nebola ani najatá sila. Madame Štalová ju volala Varenkou, ostatní m-lle Varenka. Kitty nielenže so záujmom pátrala po vzťahoch tejto dievčiny k madame Štalovej a k ostatným neznámym ľuďom, ale ako sa jej to často stávalo, pociťovala k onej m-lle Varenke aj nevysvetliteľnú sympatiu a z pohľadov, ktoré sa im občas stretli, usúdila, že sympatie sú vzájomné.

Mademoiselle Varenka už nebola najmladšia, no akoby sa jej boli roky zastavili: mohlo sa jej hádať dvadsať aj tridsať rokov. Ak by sa rozobrali jej črty a odmyslela sa chorobná farba tváre, bola skôr pekná ako mrzká. Aj postava by celkom ušla, nebyť veľkej chudosti a v porovnaní s jej priemernou výškou neúmerne veľkej hlavy; no pre mužov podistým nebola príťažlivá. Pripomínala krásny kvet, ešte síce plný lupienkov, ale už odkvitnutý a bez vône. A nemohla byť príťažlivá pre mužov aj preto, že nemala to čoho mala Kitty nadbytok – utajený životný oheň a vedomie vlastnej príťažlivosti.

Pôsobila vždy tak, že je zaujatá nejakou prácou, o dôležitosti ktorej nemôže byť pochýb, a preto, ako sa zdalo, nemohla mať záujem o nič vedľaššie. V tomto bola pravým opakom Kitty a najmä tým ju priťahovala. Kitty cítila, že v nej, v jej spôsobe života, nájde vzor aj pre to, čo teraz tak zúfalo hľadá: životné záujmy a hodnoty, ležiace mimo spoločenských vzťahov dievčaťa k mužom, ktoré jej boli také odporné a javili sa jej teraz ako hanebné vystavovanie tovaru čakajúceho na kupcov. Čím dlhšie Kitty pozorovala svoju neznámu priateľku, tým väčšími sa presviedčala, že táto dievčina je presne takou dokonalou bytosťou, ako si ju vybájila, a tým silnejšie túžila zoznámiť sa s ňou.

Obe dievčatá sa stretávali cez deň niekoľko ráz a pri každom stretnutí Kittine oči vraveli: „Kto ste? Čo ste? Však ste tou ušľachtilou bytosťou, za akú vás pokladám? Len si preboha nemyslite,“ dodával jej pohľad, „že sa vám natískam. Iba vás obdivujem a mám vás rada.“ – „Aj ja vás mám rada, ste veľmi, veľmi milá. A mala by som vás ešte radšej, keby som mala viac času,“ odpovedal pohľad neznámej dievčiny. A Kitty naozaj videla, že nemá ani chvíľku voľnú: alebo odvádza od prameňov deti ruskej rodiny, alebo nesie niektorej pacientke pléd a balí ju do neho, alebo sa usiluje rozptýliť

podráždeného pacienta, alebo pre niekoho vyberá a kupuje ku káve sladkosti.

Čoskoro po príchode Ščerbackovcov zjavili sa doobeda pri prameňoch dve ďalšie osoby, čo upútali na seba všeobecnú, nie práve najpriateľskejšiu pozornosť. Bol to neobyčajne vysoký nahrbený muž s veličiznými rukami v krátkom, akoby vyrastenom, starom kabáte, s čiernymi naivnými a súčasne strašnými očami, a príjemná žena rapavej pleti, veľmi zle a nevkusne oblečená. Keď Kitty zistila, že ide o Rusov, hneď si o nich vybájala nádherný a dojímavý román. Ale kňažná, ktorá si v Kurliste²⁶ zistila, že ide o Nikolaja Levina a Máriu Nikolajevnu, vysvetlila Kitty, aký zlý človek je tento Levin, a jej vysnívaná predstava o tej dvojici sa rozplynula. Títo ľudia jej zrazu prichodili nanajvýš nesympatickí nielen preto, že to povedala matka, ako skôr zato, že šlo o Konstantinovho brata. Tento Levin vzbudzoval v nej teraz svojím zvykom potrhávať hlavou neprekonateľný pocit hnusu.

Zdalo sa jej, že v jeho strašných očiskách, ktoré ju úporne sledovali, bola nenávisť a výsmech, a tak sa stretnutiam s ním vyhýbala.

31

Bol pochmúrny deň, pršalo celé doobedie a pacienti s dáždňíkmi sa zhromaždili na kolonáde. Kitty sa prechádzala s mamou a s moskovským plukovníkom, čo sa celý rozjarený vystatoval svojím konfekčným žaketom európskeho strihu, kúpeným vo Frankfurte. Chodili na jednom konci kolonády a usilovali sa vyhnúť Levinovi, ktorý chodil na druhom konci. Varenka v tmavých šatách, v čiernom klobúku s vyhnutou strieškou sa prechádzala so slepou Francúzskou po celej dĺžke kolonády a zakaždým, keď sa stretla s Kitty, vymenila si s ňou priateľský pohľad.

– Mama, smiem sa jej prihovoriť? – spýtala sa Kitty; sledovala neznámu priateľku a všimla si, že ide k prameňu, kde by sa mohli stretnúť.

– Ak už tak veľmi chceš, najprv sa na ňu povypyťujem a pôjdem za ňou sama, – odpovedala matka. – Čo len na nej vidíš také zvláštne? Je vari spoločnicou. Ak chceš, zoznámim sa s madame Štalovou. Poznala som jej belle-soeur²⁷, – dodala kňažná a hrdo zdvihla hlavu.

²⁶zoznam kúpeľných hostí (nem.)

²⁷švagrínú (franc.)

Kitty vedela, ako kňaznú mrzí, že sa madame Štalová akosi vyhýba zoznámeniu s ňou. Kitty už nenaliehala.

– Aká je len chutná! – prehodila, keď sa dívala na Varenku, ktorá podávala pohár Francúzke. – Len pozrite, ako ľahko a milo všetko robí.

– Tie tvoje engouements²⁸ sú mi smiešne, – poznamenala kňazná, – poďme radšej nazad, – dodala, lebo jej neušlo, že oproti nim prichádza Levin so svojou dámou a s nemeckým doktorom, ktorému Levin čosi hlasno a zlostne hovoril.

Práve sa obrátili, že pôjdu naspäť, keď vtom počuli už nie hlasný hovor, ale krik. Levin stál a vykrikoval, aj doktor bol rozčúlený. Ľudí okolo nich pribúdalo. Kňazná a Kitty sa rýchlo pobrali preč, no plukovník sa pridal k zástupu, aby sa prezvedel, čo sa stalo.

– Tak čo sa to tam robilo? – spýtala sa kňazná.

– Hanba hanbúca! – odpovedal plukovník. – Jedného aby sa človek bál, a to stretnúť sa v cudzine s Rusmi. Ten vysoký pán sa povadil s lekárom, nagrobil mu, že ho zle lieči, a zahnal sa naňho palicou. Jednoducho, hanba!

– Ach, naozaj nepríjemné! – zvolala kňazná. – A ako sa to skončilo?

– Našťastie zasiahla tá... tá s tým hríbom na hlave. Tuším Ruska.

– M-lle Varenka? – spýtala sa Kitty celá natešená.

– Áno, áno. Vynašla sa prvá, chytila toho človeka za ruku a odviedla ho.

– Vidíte, mama, – povedala Kitty kňaznej, – a vy sa čudujete, že ju obdivujem.

Keď Kitty na druhý deň pozorovala neznámu priateľku, všimla si, že vzťah m-lle Varenky k Levinovi a jeho spoločníčke je už taký ako k ostatným jej protégés²⁹. Vyhľadávala ich, zhovárala sa s nimi, robila tlmočníčku žene, ktorá nehovorila žiadnym cudzím jazykom.

Kitty začala matku ešte horlivejšie prosiť, aby jej dovolila zoznámiť sa s Varenkou. A čo aké nepríjemné bolo kňaznej spraviť prvý krok v zoznámení sa s pani Štalovou, čo si trúfala byť na niečo hrdá, povypytovala sa na Varenku, a keď si o nej zistila všetky podrobnosti, z ktorých sa dalo usúdiť, že tá známosť nemôže škodiť, hoci ani bohvieako osožiť, sama zašla za Varenkou a zoznámila sa s ňou.

Zvolila si chvíľu, keď sa dcéra vybrala k prameňu a Varenka zastala oproti pekárstvu, a pristúpila k nej.

²⁸vzplanutia (franc.)

²⁹chráňencom (franc.)

– Dovoľte, aby som sa s vami zoznámila, – oslovila ju so svojím dôstojným úsmevom. – Moja dcéra sa do vás zaľúbila, – pokračovala. – Možno však nevíete, kto som. Ja...

– Je to viac ako obojstranné, kňažná, – rýchlo odpovedala Varenka.

– Ako ste len včera poslúžili nášmu úbohému krajanovi! Varenka sa začervenala.

– Už ani neviem, nezdá sa mi, že som niečo zvláštne spravila.

– Čožeby nie, ušetrili ste toho Levina vytriasačiek.

– Áno, jeho compagne³⁰ ma dala zavolať a ja som sa usilovala nejako ho uchlácholiť; je veľmi chorý a nie je spokojný s lekárom. A ja už som navyknutá starať sa o takých pacientov.

– Hej, počula som, že bývate v Mentone s vašou tetuškou, madame Štalovou, ak sa nemýlim. Poznala som sa s jej belle-soeur.

– Nie, nie mi je tetou. Volám ju síce maman, ale nie som jej rodina; vychovala ma, – tu sa Varenka zase začervenala.

Vyznelo to tak proste, výraz Varenkinej tváre bol taký milý, pravdivý a úprimný, že kňažná pochopila, prečo si ju Kitty obľúbila.

– No a čo bude s tým Levinom? – spýtala sa kňažná.

– Odchádza, – odpovedala Varenka.

To sa už vracala od prameňa Kitty, celá rozžiarená, že sa matka zoznámila s jej neznámou priateľkou.

– Tak teda, Kitty, tvoje vrúcne želanie zoznámiť sa s m-lle...

– Varenkou, – s úsmevom dopovedala Varenka, – tak ma všetci volajú.

Kitty sa zapálila od radosti a dlho mlčky stískala ruku novej priateľke, jej ruka však stisk neopätovala, len nehybne ležala v Kittinej ruke. Ruka stisk neopätovala, ale tvár m-lle Varenky žiarila miernym, radostným, aj keď trocha smutným úsmevom, odhaľujúcim veľké, ale pekné zuby.

– Už dávno som po tom túžila.

– Ale máte stále toľko práce...

– Ach, naopak, vôbec nemám prácu, – povedala Varenka, no vzápätí musela nové známe opustiť, lebo k nej bežali dve malé dievčatká, Rusky, dcéry istého pacienta.

– Varenka, volá vás mama! – kričali.

A Varenka šla s nimi.

³⁰spoločníčka (franc.)

Podrobnosti, ktoré sa kňažná dozvedela o Varenkinej minulosti a o vzťahu k madame Štalovej, ako aj o madame Štalovej samej, boli nasledujúce.

Madame Štalová, o ktorej jedni vraveli, že si utrápila muža, druhí zas, že on utrúpil ju svojím nemravným životom, bola odjakživa chorľavá a výstredná. Keď porodila už po rozvode svoje prvé dieťa, dieťa hneď umrelo, a rodina pani Štalovej, ktorá vedela, aká je citlivá, v obave, aby ju tá správa nezabila, podstrčila jej iné dieťa, čo sa narodilo v tú istú noc a v tom istom dome v Petrohrade – dcéru dvorného kuchára.

Bola to Varenka. Madame Štalová sa neskôr dozvedela, že Varenka nie je jej dieťa, ale ju vychovávala ďalej, tým skôr, že Varenka čoskoro po tej udalosti stratila všetkých príbuzných.

Madame Štalová žila už vyše desať rokov nepretržite v cudzine, na juhu, a bola trvalé pripútaná na lôžko. Jedni vraveli, že madame Štalová si zámerne v spoločnosti vytvorila postavenie cnostnej, hlboko veriacej ženy; iní zase vraveli, že i v hĺbke duše je tou bytosťou vysokých mravných kvalít, čo žije len pre blaho blížnych, akou sa navonok zdá. Nikto nevedel, aké náboženstvo vyznáva: katolícke, protestantské a či pravoslávne; jedno však bolo isté – stýkala sa s najvyššími predstaviteľmi všetkých cirkví a vyznaní.

Varenka s ňou žila stále v cudzine a všetci, čo poznali madame Štalovú, poznali a mali radi m-lle Varenku, ako ju všetci volali.

Keď sa kňažná dozvedela všetky tieto podrobnosti, nevidela už nič pohoršujúce na zblížení sa dcéry s Varenkou, tým skôr, že Varenka mala vyberané spôsoby aj výchovu: plynne hovorila po francúzsky a po anglicky a čo je hlavné, madame Štalová po nej odkázala, že pre chorobu je nútená zriecť sa potešenia zoznámiť sa s kňažnou.

Keď sa Kitty osobne zoznámila s Varenkou, bola čoraz väčšmi očarená novou priateľkou a nebolo dňa, čo by v nej neodhalila nové klady.

Kňažná sa dopyčovala, že Varenka vie pekne spievať, poprosila ju teda, či by k nim neprišla večer zaspievať.

– Kitty hrá a klavír máme, nie je síce bohvieaký, ale aj tak by ste nám spravili veľkú radosť, – povedala kňažná so svojím strojeným úsmevom, ktorý Kitty najmä teraz ťažko znášala, lebo si všimla, že Varenka veľkú chuť do spievania nemá. No Varenka aj tak večer prišla

a priniesla so sebou noty. Kňazná pozvala Máriu Jevgenievnu s dcérou a plukovníka.

Varenka vyzerala, že jej prítomnosť cudzích ľudí vôbec neprekáža, a hneď prišlo ku klavíru. Nevedela sa sprevádzať, ale výborne spievala z nôt. Sprevádzala ju Kitty, tá zas dobre hrala na klavíri.

– Ste výnimočný talent, – vyhlásila kňazná, keď Varenka krásne zaspievala prvú skladbu.

Mária Jevgenievna s dcérou jej ďakovali a vychvaľovali ju.

– Aha, pozrite, – zvolal plukovník, ako pozrel oblokom, – koľko poslucháčov sa zišlo. – Pod oblokmí naozaj stálo dosť veľa ľudí.

– Som veľmi rada, že sa vám to páči, – povedala Varenka jednoducho. Kitty s hrdosťou pozerala na svoju priateľku. Obdivovala jej umenie i hlas, jej tvár, ale najmä obdivovala jej spôsoby, to, že si Varenka očividne o svojom speve nič zvláštne nemyslí a všetky chvály sú jej ľahostajné; len akoby sa spýtovala: mám ešte spievať, alebo to už stačí?

„Ja na jej mieste,“ pomyslela si Kitty, „by som až tak rástla od pýchy! Ako by ma tešil ten zástup pod oblokmí! No jej je to celkom jedno. Ju poháňa len želanie vyhovieť mami, poslúžiť jej. Čo to v nej je? Čo jej len dáva tú silu pohŕdať všetkým a byť takou nezávislou, pokojnou? Ako rada by som to vedela a naučila sa to od nej,“ rozmýšľala Kitty, ako hľadela do tej pokojnej tváre. Kňazná Varenku poprosila, aby ešte niečo zaspievala, a Varenka zaspievala aj druhú skladbu práve tak pokojne, jasne a pekne; stála vzpriamene pri klavíri a vyklopkávala takt chudou tmavou rukou.

V notách nasledovala talianska pieseň. Kitty zahrála predohru a pozrela na Varenku.

– Tú vynechajme, – Varenka sa začervenala.

Kitty naľakane uprela na ňu spýtavý pohľad.

– Tak teda inú, – súhlasila rýchle a začala prevracat' listy, lebo sa hneď dovtípila, že s piesňou asi niečo súvisí.

– Nie, – povedala Varenka a položila s úsmevom ruku na noty, – zaspievam tú pieseň. – A zaspievala ju práve tak nevzrušene, ľahostajne a pekne ako predošlé piesne.

Keď skončila, zase jej všetci ďakovali a pobrali sa piť čaj. Kitty a Varenka vyšli do záhrady pri dome.

– S tou piesňou je spätáďaka vaša spomienka, však mám pravdu? – spýtala sa Kitty. – Nemusíte nič hovoriť, – rýchlo dodala, – len povedzte, či je to tak?

– Ale prečo? Môžem vám porozprávať, – riekla Varenka proste a nevyčkajúc odpoveď, pokračovala: – Áno, ide o spomienku, o spomienku kedysi veľmi trpkú. Milovala som istého človeka a tú pieseň som mu spievala.

Kitty mlčky, dojata pozrela na Varenku široko otvorenými očami.

– Milovala som ho, on miloval mňa; ale jeho matka bola proti, a tak si vzal inú. Teraz býva neďaleko nás, zavše ho vídam. Však ste si nemysleli, že som i ja mala lásku? – spýtala sa a peknou tvárou sa jej slabučko mihol záblesk toho, čo ju kedysi, to Kitty cítila, ožarovalo celú.

– Prečo nie? Keby som bola mužom a poznala by som vás, nemohla by som milovať inú. Len nechápem, ako mohol kvôli matke na vás zabudnúť a spraviť vás nešťastnou; nemal srdce.

– O nie, on je veľmi dobrý, a ja nie som nešťastná; naopak, som veľmi šťastná. A ako, dnes sa už nebude spievať? – dodala a vykročila k domu.

– Aká ste dobrá, aká ste len dobrá! – zvolala Kitty, zadržala ju a pobožkala. – Keby som len trošku bola ako vy.

– Prečo by ste mali byť ako niekto? Sama osebe ste dobrá, – usmiala sa Varenka svojím krotkým, ustatým úsmevom.

– Nie, vôbec nie som dobrá. No povedzte mi... Počkajte, sadnite si, – povedala Kitty, nanovo ju usádzajúc na lavičku vedľa seba. – Povedzte, neuráža vás pomyslenie, že niekto pohrdol vašou láskou, že vás odmietol...?

– Ale veď ňou nepohrdol; verím, že ma miloval, ale bol poslušným synom...

– Dobre teda, ale keby to nespravil kvôli matke, ale len tak, sám...? – spýtala sa Kitty, pričom si uvedomovala, že prezradila svoje tajomstvo a že jej tvár, blčiaca rumencom studu, ju už usvedčila.

– V tom prípade by sa zachoval podlo a ja by som za ním nebanovala, – odpovedala Varenka, ktorá zrejme pochopila, že už nie je reč o nej, ale o Kitty.

– A čo urážka? – vyhrkla Kitty. – Na urážku sa nedá zabudnúť, nedá zabudnúť, – vravela a predstavila si svoj pohľad na poslednom plese, keď hudba prestala hrať.

– O akej urážke hovoríte? Veď vy ste sa nezachovali podlo!

– Horšie ako podlo – hanebne.

Varenka pokrútila hlavou a položila si ruku na Kittinu ruku.

– Ale prečo hanebne? – zvolala. – Nemohli ste predsa povedať človeku, ktorému ste ľahostajná, že ho milujete?

– To nie, pravdaže; povedať som mu ani slova nepovedala, ale vedel to. Áno, áno, sú isté pohľady, spôsob, akým sa človek správa. Aj keby som sto rokov žila, nezabudnem na to.

– Raz nechápem. Ide o to, či ho ešte milujete, alebo nie, – povedala Varenka, ktorá nazývala všetko pravým menom.

– Nenávidím ho; nemôžem si to odpustiť.

– Ale čo vlastne?

– Tú hanbu, urážku.

– Ach, keby bola každá taká precitlivená ako vy! – namietla Varenka. – Nieto dievčaťa, čo by také niečo nezažilo. A pritom je všetko tak málo dôležité.

– A čo teda je dôležité? – spýtala sa Kitty a zahľadela sa jej do tváre začudovane i zvedavo.

– Ach, všeličo je dôležité, – usmiala sa Varenka.

– Ale čo?

– Ach, všeličo je dôležitejšie, – odpovedala Varenka v pomykove. No vtom zavolala z obloka kňažná:

– Kitty, chladno je. Buď si zober šál, alebo pod' dnu.

– Naozaj, je načase! – Varenka vstala. – Ešte sa musím stavať u m-me Berthovej; poprosila ma, aby som k nej zašla.

Kitty ju držala za ruku a s vášnivou zvedavosťou, úpenlivo sa jej pohľadom spytovala: „Čo, čo je to zo všetkého najdôležitejšie, čo dáva taký pokoj? Vy to viete, povedzte mi to!“ Lenže Varenka nechápala, na čo sa jej spytoval Kittin pohľad. Pamätala len na to, že teraz musí zájsť k m-me Berthovej a prísť včas, na dvanástu, domov, keď sa u mamán podáva čaj; vošla do domu, vzala si noty, rozlúčila sa so všetkými a chcela ísť.

– Ak dovolíte, odprevadím vás, – ponúkol sa plukovník.

– Veru, ako by šla sama teraz v noci? – pridala sa kňažná. – Pošlem hádam Parašu.

Kitty videla, že Varenka pri slovách, že ju treba odprevadiť, len s námahou potláča úsmev.

– Ale nie, vždy chodievam sama, a ešte sa mi nikdy nič nestalo, – namietla a vzala si klobúk. Pobožkala ešte raz Kitty a nepreziadac jej, čo je dôležité, bohrým krokom, s notami pod pazuchou vykročila do šera letnej noci, zmizla a odniesla so sebou tajomstvo, čo je dôležité a čo jej dáva ten závideniahodný pokoj a dôstojnosť.

Kitty sa zoznámila aj s madame Štalovou a táto známosť vedno s Varenkiným priateľstvom na ňu silne vplývali a boli útechou v jej žiali. Útechu našla v tom, že sa jej vďaka tejto známosti otvoril celkom nový svet, ktorý nemal nič spoločné s jej minulosťou, bol to svet vznešený a nádherný a z jeho výšky sa už dalo pokojne pozerat' na minulosť. Kitty objavila, že okrem inštinktívneho života, ktorým sa doteraz dala unášať, jestvuje život duševný. Tento život sa jej odkrýval pomocou náboženstva, no pomocou náboženstva nemajúceho nič spoločné s tým, ktoré Kitty poznala od malička a prejavovalo sa v omšiach a vo večerných pobožnostiach v Útulku pre vdovy, kde sa dalo stretať so známymi, a v učení sa staroslovanských textov, ktoré sa pod kňazovým vedením učila naspamäť; bolo to náboženstvo vznešené, tajomné, späté s mnohými ušľachtilými myšlienkami a citmi, v ktoré mohla veriť nielen preto, že sa jej to prikazovalo, ale ktoré mohla naozaj milovať.

Toto všetko Kitty nepoznala z jej slov. Madame Štalová sa zhovárala s Kitty ako s milým dieťaťom, ktorému sa človek teší ako spomienke na vlastnú mladosť, a len raz sa zmienila, že láska a viera poskytne útechu v každom zármutku a že Kristov súcit obsiahne každý náš aj ten najnepatrnejší zármutok, ale hneď sa rozhovorila o inom. Kitty však v každom jej pohybe, v každom slove, v každom jej nadzemskom pohľade, ako ho nazývala Kitty, a hlavne v príbehu jej života, ktorý poznala od Varenky vo všetkom nachodila to, „čo je dôležité“ a čo dosiaľ nepoznala.

No akokoľvek vznešená bola povaha madame Štalovej, akokoľvek dojemný bol príbeh jej života, akokoľvek vznešená a cituplná jej reč, Kitty v nej nevdojak spozorovala črty, čo ju miatli. Všimla si, že sa madame Štalová pohrdavo usmievala, keď sa vypytovala na jej rodinu, čo bolo v rozpore s kresťanskou dobrotou. Aj to si všimla, že keď u nej našla katolíckeho farára, madame Štalová úzkostlivo dbala, aby mala tvár v tieni, čo vrhalo tienidlo, a usmievala sa akosi zvláštne. Čo aké malicherné boli tieto dva postrehy, predsa ju len miatli a začala o madame Štalovej pochybovať. Zato však Varenka, osamelá, bez rodiny, bez priateľov, s trpkým sklamaním v duši, Varenka, čo si nič neželala a za ničím neželela, bola stelesnením tej dokonalosti, o akej sa Kitty opovážila len snívať. Pri Varenke pochopila, že musí len zabudnúť na seba a milovať blížnych, a bude vyrovnaná, šťastná a šľachetná. A takou chcela Kitty byť. Keď už teraz celkom pochopila, čo je najdôležitejšie, neuspokojila sa s tým, že by ostala len pri obdivovaní, ale hneď sa celým srdcom oddala novému svetu, čo sa jej otvoril. Vychádzajúc z toho, čo jej Varenka rozprávala o činnosti madame

Štalovej a ostatných ľudí, ktorých spomínala, Kitty si už zostavila plán budúceho života. Takisto ako neter madame Štalovej Aline, o ktorej jej Varenka veľa rozprávala, bude, nech by kde bola, vyhľadávať nešťastných ľudí, pomáhať im, nakoľko jej budú sily stačiť, bude rozdávať Biblie, bude z Biblie čítať chorým, zločincom, umierajúcim. Myšlienka, že bude čítať z Biblie zločincom ako Aline, Kitty priam očarila. No to všetko boli tajné túžby, Kitty ich neprezradila ani matke, ani Varenke.

Napokon, ako tak čakala na vhodný čas, keď bude môcť vo veľkom uskutočňovať svoje plány, Kitty si aj teraz v kúpeľoch, kde bolo toľko chorých a nešťastných ľudí, ľahko našla príležitosť žiť podľa nových zásad, napodobňujúc Varenku.

Sprvu si kňažná všimla len toľko, že Kitty je pod silným vplyvom svojho engouement, ako to ona volala, voči pani Štalovej, a hlavne voči Varenke. Videla, že Varenku nielen napodobňuje v jej činnosti, ale mimovoľne napodobňuje aj spôsob, ako chodí, hovorí, žmurká. No neskôr si kňažná všimla, že dcéra prekonáva nezávisle od tohto ošialu akýsi vnútorný prerod.

Kňažná videla, že Kitty po večeroch čítava Bibliu vo francúzštine, dar od pani Štalovej, čo predtým nerobievala; že sa vyhýba známym zo spoločnosti a stýka sa s pacientmi, ktorí boli pod ochranou Varenky, najmä s istou nezámožnou rodinou chorého maliara Petrova. Kitty bola zjavne hrdá na to, že v tej rodine plní povinnosti milosrdnej sestry. To všetko bolo pekné a kňažná proti tomu nič nenamietala, tým skôr, že Petrovova žena bola poriadna žena a že princezná, keď si všimla Kittinu činnosť, nevedela ju vynachváliť a volala ju anjelom utešiteľom. Všetko by bolo veľmi pekné, keby sa to neprepínalo. Kňažná totiž videla, že dcéra upadá³¹ do extrémů, aj jej to povedala.

– II ne faut jamais rien outrer³¹, – vravela jej.

No dcéra jej nedala nijakú odpoveď; len si pomyslela, že v súvislosti s kresťanstvom by sa o prepínaní nemalo hovoriť. Ako sa vôbec môže prepínať v nasledovaní učenia, ktoré prikazuje: tomu, kto ťa udrie po tvojom pravom líci, nastav i to druhé, a tomu, čo ti chce vziať košeľu, nechaj i plášť! No kňažnej sa toto prepínanie nevidelo a ešte väčšmi sa jej nevidelo, že jej Kitty nechce otvoriť srdce, to cítila. Kitty naozaj tajila pred matkou nové názory a pocity. Netajila ich preto, že by si matku nevážila, nemilovala, ale len preto, že bola jej matkou. Hocikomu inému by sa ochotnejšie zverila ako matke.

³¹ V ničom sa nemá nikdy prepínať (franc.)

– Akosi dávno u nás nebola Anna Pavlovna, – povedala kňazná o Petrovovej. – Už som ju aj volala. Voľačo jej sadlo na nos.

– Ale prečo, ja som nič také nezbadala, – zapálila sa Kitty.

– Ani ty si u nich dávno nebola, však?

– Zajtra by sme si radi spravili výlet do hôr, – odpovedala Kitty.

– Len si choďte, – súhlasila kňazná a pozrela dcére do rozpačitej tváre, usilujúc sa uhádnuť príčinu jej rozpakov.

V ten deň prišla Varenka na obed s tým, že Anna Pavlovna si to so zajtrajším výletom do hôr rozmyslela. A kňaznej neušlo, že sa Kitty opäť zapálila.

– Kitty, nestalo sa ti u Petrovovcov niečo nepríjemné? – spýtala sa kňazná, keď Varenka odišla. – Prečo k nám už Petrovova žena neposiela deti, ani sa sama neukáže?

Kitty odpovedala, že sa nič neprihodilo a že vôbec nechápe, čo môže mať Anna Pavlovna proti nej. Kitty povedala svätú pravdu. Nevedela, prečo sa Anna Pavlovna voči nej zmenila, ale tušila prečo. Tušila čosi také, s čím sa matke ani samej sebe nemohla priznať. Bol to pocit, aký si človek uvedomuje, ale nemôže si ho priznať – také hrozné a zahanbujúce je priznať si omyl.

Znova a znova si v spomienkach rozoberala svoj vzťah k tej rodine. Spomínala na naivnú radosť, ktorá sa pri ich stretnutiach zračila na okrúhlejšie srdečnej tvári Anny Pavlovny; spomínala na ich tajné porady o chorom, na úskoky, ako ho odlákať od práce, ktorú mal zakázanú a odviesť ho na prechádzku; na prítulnosť najmladšieho chlapčeka, ktorý ju volal „moja Kitty“ a nechcel ísť bez nej spať. Aké to bolo všetko krásne! Potom si predstavila vycivenú postavu Petrova s jeho dlhým krkom, v jeho hnedom žakete; jeho riedke vlnité vlasy, pátravé modré oči, ktoré Kitty spočiatku naháňali strach, a jeho trpitel'ské úsilie, aby vyzeral v jej prítomnosti veselý a čulý. Spomínala, koľko námahy ju spočiatku stálo premôcť v sebe odpor, ktorý k nemu ako ku všetkým suchotinárom cítila, a s akým úsilím si vymýšľala, čo mu má povedať. Spomínala na plachý, dojatý pohľad, ktorým na ňu hľadel, a na zvláštny pocit útrpnosti a stiesnenosti a neskôr vedomie vlastnej šľachetnosti, ktoré pritom cítila. Aké to bolo všetko krásne! No tak to bolo len spočiatku. Lebo potom, pred niekoľkými dňami, sa zrazu všetko pokazilo. Anna Pavlovna vítala Kitty so strojenou milotou a vytrvalo sledovala ju i muža.

Nebodaj bola príčinou ochladnutia Anny Pavlovny tá jeho dojímavá radosť, keď prichádzala!

„Áno,“ spomínala, „bolo niečo neprirodzené na Anne Pavlovne a nezhodovalo sa nijako s jej dobrotou, keď predvčerom zlostne povedala: „Ustavične len vás vyčkáva, ani kávu bez vás piť nechcel, a slabý je ani mucha!“

„Áno, možno jej aj to bolo nepríjemné, keď som mu podala pléd. Nestálo to za reč, ale on to prijal akosi trápne, tak dlho mi dŕakoval, že už aj mne bolo trápne. A potom môj portrét, ktorý sa mu tak vydaril. A najmä – ten jeho pohľad, zmätený a nežný! – Áno, áno, je to tak!“ s hrôzou sa ubezpečovala Kitty. „Ale nie, to predsa nemôže byť, to nesmie byť! Je taký úbohý!“ vravela si zase o chvíľu.

Tieto pochybnosti jej kalili pôvab nového života.

Knieža Ščerbackij, ktorý ešte pred ukončením liečebnej kúry odišiel z Karlových Varov do Badenu a Kissingenu, aby sa pri známych Rusoch, ako vravel, nadýchal ruského vzduchu, vrátil sa k rodine.

Knieža a kňažná sa v názoroch na život v cudzine prudko rozchádzali. Kňažnej prichodilo všetko nádherné a napriek svojmu vyhranenému postaveniu v ruskej spoločnosti, usilovala sa v cudzine vystupovať ako európska dáma, ktorou teda raz nebola – bola to totiž typická ruská veľkomožná pani – a preto sa aj musela pretvarovať, čo jej bolo trochu nepohodlné. Kniežaťu, naopak, prichodilo v cudzine všetko mrzké, ťažko znášal európsky životný štýl, pridŕžal sa ruských zvykov a náročky sa usiloval vyzeráť v cudzine menej európsky, ako bol v skutočnosti.

Knieža sa vrátil schudnutý, s ovisnutými lícami, ale v tej najbodrejšej nálade. Jeho dobrá nálada sa ešte vystupňovala, keď našiel Kitty dokonale vyliečenú. Zvest' o Kittinom priateľstve s pani Štalovou a Varenkou a postrehy kňažnej o prerode, ktorý sa v Kitty údajne odohral, knieža zarazili a vzbudili v ňom obvyklý pocit žiarlivosti, vzťahujúci sa na všetko, čo upútalo dcéru bez jeho účasti, a strach, aby sa dcéra nevymanila spod jeho vplyvu a neunikla do akýchsi jemu nedostupných sfér. No tieto nepríjemné zvesti pohltilo more dobrosrdečnosti a veselosti, ktoré vždy v sebe mal a ktoré sa účinkom karlovarskej minerálnej vody ešte prehĺbilo.

Na druhý deň po príchode vybral sa knieža vo svojom dlhom kabáte, so svojimi ruskými vráskami a ovisnutými lícami, podoprenými tvrdým golierom, vo výbornej nálade s dcérou ku prameňom.

Bolo nádherné ráno; úhl'adné veselé domy so záhradkami, pohľad na veselo pracujúce, od piva kypré, červenolíce a červenoruké nemecké slúžky a žiarivé slnko rozveseľovali srdce; no čím bližšie prichádzali k prameňom, tým častejšie stretali chorých a ich zjav pôsobil v normálnych podmienkach usporiadaného nemeckého života ešte neútešnejšie. Kitty už ten protiklad neprekvapoval. Žiarivé slnko, veselý ligot zelene, tóny hudby boli pre ňu prirodzeným rámcom pre všetky známe tváre a obraty k zhoršeniu alebo zlepšeniu zdravia, ktoré sledovala; ale pre knieža bol jas a ligot júlového rána a zvuky orchestra, čo hral populárny veselý valčík, a najmä zjav oberučných slúžok čímisi

nenáležitým a priam ohavným v spojitosti so skleslo sa vlečúcimi mŕtvolami, čo sa sem poschádzali zo všetkých kútov Európy.

Keď sa viedol popod pazuchy s milovanou dcérou, mával vždy pocit hrdosti, aj akoby sa mu mladosť navracala, teraz sa však cítil akosi trápne, ba hanbil sa za svoj rázny krok, za svoje mohutné, tukom obrastené údy. Ba prichodil si ako človek, čo sa ocitne v spoločnosti nahý.

– Nože ma predstav svojim novým priateľom, – vyzval dcéru a lakťom si pritisol jej ruku. – Ešte aj tento tvoj hnusný Baden som si obľúbil zato, že ťa tak postavil na nohy. Len tu máte smutno, veľmi smutno. A to je kto?

Kitty mu menovala známe aj neznáme osoby, ktoré stretávali. Práve pri vchode do parku stretli m-me Berthovú so spoločníčkou a knieža sa potešil dojatému výrazu starej Francúzky, keď počula Kittin hlas. A hneď sa s ním pustila prehnane milo, ako typická Francúzka, do reči, vychválila ho, že má takú skvostnú dcéru, do nebies vynášala Kitty a nazývala ju pokladom, perlou a anjelom utešiteľom.

– No tak je druhým anjelom, – prehodil knieža s úsmevom. – Anjelom číslo jeden je pre ňu m-lle Varenka.

– Oh! M-lle Varenka je naozajstný anjel, allez³², – pridala sa m-me Berthová.

Na kolonáde stretli aj Varenku. Ponáhľala sa im v ústrety a niesla elegantnú červenú taštičku.

– Pozri, otecko mi prišiel! – prihovorila sa jej Kitty.

Varenka urobila pohyb, čosi medzi poklonou a pukerlíkom, jednoducho a prirodzene, ako robievala všetko, a hneď sa s kniežaťom rozhovorila, bez rozpakov a jednoducho, ako sa zhovárala s každým.

– Pravdaže vás poznám, dobre vás poznám, – usmial sa knieža, z čoho Kitty s radosťou usúdila, že sa jej priateľka otcovi zapáčila. – Kdeže sa tak ponáhľate?

– Je tu maman, – povedala a otočila sa ku Kitty. – Celú noc nespala a doktor jej radí, aby šla trochu na vzduch. Nesiem jej ručnú prácu.

– Tak to by sme mali anjela číslo jeden! – vyhlásil knieža, keď Varenka odišla.

Kitty videla, že by si z Varenky aj rád utiahol, ale akosi nemôže, lebo sa mu zapáčila.

– A tak pekne-krásne uvidíme všetkých tvojich priateľov, – dodal, – aj madame Štalovú, ak mi, pravda, preukáže česť, že sa ku mne prizná.

³² to iste (franc.)

– Vy ste sa predtým poznali, otecko? – spýtala sa Kitty so strachom, lebo si všimla iskierky posmechu, čo pri spomenutí madame Štalovej zažiarili v otcových očiach.

– Poznal som jej muža a trošku aj ju ešte predtým, ako sa dala k pietistkám.

– A čo je to pietistka, otecko? – spýtala sa Kitty, už vystrašená tým, že to, čo si tak vysoko cenila na madame Štalovej, má svoj názov.

– Ani ja to celkom presne neviem. Viem len toľko, že za všetko blahorečí Bohu, za každé nešťastie, aj za to, že jej umrel muž, mu blahorečí. No a pôsobí to smiešne, lebo žili spolu veľmi zle. A to je kto? Aký úbohý tvor! – zvolal, keď na lavičke spozoroval pacienta drobnej postavy v hnedom kabáte a bielych nohaviciach, ktoré tvorili na kostiach jeho bezmäských nôh čudné záhyby.

Pán nadvihol slamený klobúk nad vlnitými riedkymi vlasmi a odhalil vysoké čelo, kde zanechal klobúk červený, iste bolestivý otláčok.

– To je Petrov, maliar, – odpovedala Kitty a začervenala sa. – A tamto je jeho žena, – dodala, ukážuc na Annu Pavlovnu, ktorá práve v tej chvíli, keď sa blížili, odišla akoby naschvál za dieťaťom, čo odbehlo po cestičke.

– Aký je úbohý, a akú má sympatickú tvár! – povedal knieža. – Čo si za ním nešla? Nechcel ti niečo povedať?

– No poďme teda za ním, – Kitty sa rázne zvrtila. – Ako sa dnes cítite? – spýtala sa Petrova.

Petrov sa oprel o palicu, vstal a uprel plachý pohľad na knieža.

– To je moja dcéra. Dovoľte, aby som sa predstavil.

Maliar sa poklonil a v úsmeve odhalil biele čudne sa lesknúce zuby.

– Včera sme vás veľmi čakali, kňažná, – oslovil Kitty.

Pritom sa zatackal, a hneď ten pohyb zopakoval, aby to vyzeralo, že sa zatackal úmyselne.

– Chcela som prísť, ale Varenka doniesla od Anny Pavlovny odkaz, že nikam nepôjdeme.

– Ako to, že nepôjdeme? – zvolal Petrov, očervenel, a hneď nato sa rozkašlal, pričom hľadal očami ženu. – Aneta! Aneta! – zavolať a na tenkom bielom hrdle sa mu napäli žily hrubé ako povrazy.

Anna Pavlovna prišla k nim.

– Ako si mohla odkázať kňažnej, že nepôjdeme?! – podráždene zašeptal, lebo hlas mu zlyhal.

– Dobrý deň, kňažná! – pozdravila Anna Pavlovna s neúprimným úsmevom, čo tak málo pripomínal jej predošlé správanie. – Veľmi ma teší, – prihovorila sa kniežaťu. – Už sa vás nemohli dočkať, knieža.

– Ako si mohla odkázať kňažnej, že nepôjdeme? – chrapľavo zašepkal maliar ešte raz a ešte zlostnejšie, očividne ešte väčšmi podráždený tým, že mu hlas zlyhal a nemôže dať slovám taký výraz, aký by si bol želal.

– Ach, bože dobrý! Myslela som, že nepôjdeme, – namrzene odpovedala žena.

– Ako to, keď... – rozkašlal sa a hodil rukou. Knieža nadvihol klobúk a pobral sa s dcérou ďalej.

– Och, – vzdychol si ťažko, – och, úbožiaci!

– Veru, otecko, – povedala Kitty. – A ešte majú tri deti, nijakú pomoc v domácnosti a skoro nijaké prostriedky. On dostáva čosi od Akadémie – živo sa rozhovorila v úsilí potlačiť nepokoj, zapríčinený čudnou zmenou v správaní Anny Pavlovny.

– A tamto je aj madame Štalová, – Kitty ukázala na vozík, v ktorom pod slnečníkom, obložené vankúšmi, ležalo čosi v sivom a modrom.

Bola to pani Štalová. Za ňou stál zachmúrený zriadenec, Nemec ako hora, čo ju vozil. Vedľa stál svetlovlasý gróf, Švéd, ktorého Kitty poznala len podľa mena. V blízkosti vozíka sa ponevieralo zopár pacientov, okukávali dámu ako nejaké čudo.

Knieža vykročil k nej. A Kitty mu hneď v očiach zbadala iskierku posmechu, čo ju tak miatla. Pristúpil k madame Štalovej a neobyčajne úctivo a šarmantne spustil skvelou francúzštinou, akou dnes už málokto hovorí.

– Neviem, či sa na mňa pamätáte, ale rád by som sa vám poďakoval za dobrotu, čo preukazujete mojej dcére, – povedal, keď si skladal klobúk, a už si ho nezaložil.

– Knieža Alexander Ščerbackij, – madame Štalová zdvihla na neho svoje nadzemské oči, v ktorých Kitty vybadala nevôľu. – Teší ma. Tak veľmi som si obľúbila vašu dcéru.

– Zdravie ešte vždy neslúži?

– Na to som si už zvykla, – vyhlásila madame Štalová a predstavila kniežaťu švédskeho grófa.

– Skoro vôbec ste sa nezmenili, – pokračoval knieža. – Nemať som časť vidieť vás desať či jedenásť rokov.

– Áno, Boh zošle kríž, ale dáva silu aj niešť ho. Neraz sa človek až čuduje, načo sa život pozemský tak vlečie... Z druhej strany! – okríkla Varenku, čo jej zakrúcala nohy inak, ako chcela.

– Aby sme konali dobro, pravdepodobne, – nadhodil knieža a oči sa mu smiali.

– O tom my nemôžeme rozhodovať, – vyhlásila pani Štalová, lebo jej neunikol istý odtienok vo výraze kniežaťa. – Drahý gróf, tú knihu mi teda pošlete? Budem vám nesmierne zviazaná, – oslovila mladého Švéda.

– Á! – zvolal knieža, zazrúc moskovského plukovníka, čo stál obďaleč, poklonil sa pani Štalovej a pobral sa ďalej s dcérou i plukovníkom, čo sa k nim pripojil.

– To je tá naša aristokracia, knieža! – poznamenal plukovník so zámerom byť ironický; mal na pani Štalovú ťažké srdce, lebo si ho nedala predstaviť.

– Stále rovnaká, – povedal knieža.

– A vy ste ju, knieža, poznali ešte pred chorobou, teda predtým, ako ju choroba pripútala na lôžko?

– Áno. Som pamätníkom onej udalosti.

– Vraj už desať rokov nevstala z postele.

– Nevstala, lebo má krátke nohy. A strašnú postavu...

– Otecko, to nie je možné! – zvolala Kitty.

– Zlé jazyky tak vravia, zlatá moja. A tvoja priateľka Varenka si pri nej užije, – dodal. – Och, tie choré panie veľkomožné!

– To sa teda mylíš, otecko! – ohnivo namietla Kitty. – Varenka ju zbožňuje. A potom, koná toľko dobra! Môžeš sa spýtať, koho chceš! Ju a Aline Štalovú pozná každý.

– Pripúšťam, – pritisol k sebe laktom jej ruku. – No lepšie je, ak sa dobro koná tak, aby o tom ľudia nevedeli.

Kitty zmlkla, no nie preto, že by nemala čo povedať – ani otcovi nechcela prezradiť svoje tajné myšlienky. Predsa však bolo čudné, že čo ako si zaumieňovala nepodľahnúť otcovým názorom a zabrániť mu prístup do svojho vnútra, cítila, že božský obraz pani Štalovej, ktorý mesiac nosila v duši, nenávratne zmizol, ako zmizne postava z pohodených šiat, len čo si človek uvedomí ich polohu. Ostala iba žena s krátkymi nohami, ktorá leží v posteli, lebo má hroznú postavu, a trápi pokornú Varenku zato, že jej zle zakladá pléd. A nijakým úsilím predstavivosti sa už niekdajšia madame Štalová nedala prinavrátiť.

Knieža nakazil veselou náladou celú rodinu, známych, ba aj ich domáceho, Nemca, u ktorého Ščerbackovci bývali.

Keď sa vrátili od prameňov, pozvali na kávu plukovníka, Máriu Jevgenievnu aj Varenku a knieža kázal vyniesť stôl a kreslá do záhrady pod gaštan, a tam prestieť na olovrant. Aj do domáceho, aj do slúžky akoby bol život vošiel pod vplyvom jeho veselosti. Poznali jeho štedrosť a už o pol hodiny chorý lekár z Hamburgu, čo býval na poschodí, závistlivo pozoroval z obloka veselú ruskú spoločnosť, spoločnosť zdravých ľudí, čo sa uvelebila pod gaštanom. V chvejivom, škvrvnovitom tieni lístia, pri stole, prikrytom bielym obrusom a založenom kanvicami, chlebom, maslom, syrom, studenou divinou, sedela kňazná v čepčeku s fialovými stuhami a podávala šálky a obložené chlebíky. Na druhom konci sedel knieža, výdatne sa napchával a hlasno a veselo rozprával. Rozložil vedľa seba celý svoj nákup: vyrezávané kazetky, paličkovú hru, nožíky na papier od výmyslu sveta – nakúpil ich celú fúru po kúpeľoch, ktoré pochodil – rozdával ich všetkým do radu, aj Lieschen, slúžke, či domácemu, s ktorým žartoval vo svojej smiešnej lámanej nemčine, ubezpečujúc ho, že nie kúpele vyliečili Kitty, ale jeho skvelá kuchyňa, predovšetkým polievka zo sušených slivák. Kňazná si doberala knieža pre jeho ruské zvyky, ale bola taká živá a veselá, ako dosiaľ v kúpeľoch nebola. Plukovník, ako vždy, usmieval sa žartom kniežaťa; ale pokiaľ ide o Európu, ktorú pozorne skúmal, ako si on myslel, držal stranu kňaznej. Mária Jevgenievna, dobrá duša, sa šla pri každom žarte kniežaťa popučiť a Varenka, čo ešte Kitty u nej nezažila, až malátnela od tichého, no nákazlivého smiechu.

To všetko Kitty rozveseľovalo, ale bezstarostná byť nemohla. Nie a nie rozriešiť záhadu, na ktorú ju nevoľky priviedol knieža svojím humorným názorom na jej priateľov a na život, čo si tak obľúbila. K tejto záhade sa pripájala ešte zmena jej vzťahu k Petrovovcom, čo sa dnes tak viditeľne a nemilo prejavila. Každý bol veselý, len Kitty nie, a to ju trápilo ešte väčšmi. Cítila sa podobne ako v detstve, keď ju za trest zatvorili do jej izby a odtiaľ počúvala veselý smiech sestier.

– A načo si, prosím ťa, toho toľko pokúpil? – spýtala sa kňazná s úsmevom, keď kniežaťu podávala šálku kávy.

– Chodíš si, chodíš, no a prídeš ku skliepku a tam núkajú tovar: „Erlaucht, Exzellenz, Durchlaucht“³³„. No a keď už padne „Durchlaucht“, nevydržíš – a desať toliarov je fuč.

– Len tak z nudy, – poznamenala kňazná.

– Pravdaže z nudy. Nuda taká, duša moja, že nevieš, kde sa podieť.

– Ako je možné, že sa nudíte, knieža? Teraz je v Nemecku toľko všeličoho zaujímavého, – zamiešala sa Mária Jevgenievna.

– Keď už všetko zaujímavé poznám: polievku zo sušených slivák poznám, hrach s klobásou takisto. Všetko poznám.

– Už len uznajte, knieža, ich ustanovizne sú zaujímavé, – namietol plukovník.

– Čo je na nich, prosím vás, zaujímavé? Všetci sú spokojní ako muchy v kyseli; nad všetkými zvíťazili. No ale prečo mám byť spokojný ja? Nad nikým som nezvíťazil, ešte aj čižmy aby som si sám sťahoval, aj pred dvere ich vykladal! Ráno musím vstať, rýchlo sa obliecť a hybaj do salónu piť hnusný čaj. U nás doma je iná pesnička! Zobúdzam sa pomaličky, na dakoho si pohundrem, ponadávam, celkom sa preberiem, kadečo si premyslím, a to všetko pekne pomaličky.

– Ale čas sú peniaze, nezabúdajte, – poznamenal plukovník.

– Podľa toho aký čas! Poznám taký, že by človek celý mesiac za pol rubľa dal, inokedy by polhodinu nedal za všetky poklady sveta. Pravda, Katenka? Čo je, voľáka si smutná?

– Ale nie som.

– Kdeže sa ponáhľate? Posed'te si ešte, – prihovoril sa Varenka.

– Musím už domov, – Varenka vstala a nanovo sa rozosmiala.

Keď sa utíšila, rozlúčila sa a šla si dnu po klobúk. Kitty šla za ňou. Ešte aj Varenka jej prichodila teraz iná. Nebola horšia, ale bola iná ako tá z jej predošlým predstáv.

– Ach, už dávno som sa tak nezasmiala! – zvolala Varenka, keď si brala slnečník a kapsičku. – Aký je váš otecko milý!

Kitty nevravela nič.

– Kedy sa stretneme? – spýtala sa Varenka.

– Maman by chcela navštíviť Petrovovcov. Nepôjdete k nim? – spýtala sa Kitty, skúšajúc Varenku.

– Pôjdem, – odpovedala Varenka. – Už sa pomaly chystajú na cestu, sľúbila som, že im pomôžem pri balení.

– No tak pôjdem k nim i ja.

– Nie, po čo by ste chodili?

³³ Vaša milosť, Vaša excelencia, Vaša jasnosť (nem.)

– Ale prečo? Prečo? Prečo, – vybuchla Kitty so široko otvorenými očami a aby Varenka neodišla, chytila jej slnečník. – Počkajte ešte, prečo?

– Len tak; prišiel vám otecko, a potom, pred vami sa ostýchajú.

– Nie, nie, povedzte, prečo nechcete, aby som často navštevovala Petrovovcov? Nechcete to, však je tak? Prečo?

– To som nikdy nepovedala, – pokojne namietla Varenka.

– Prosím vás, povedzte mi!

– Mám povedať všetko? – spýtala sa Varenka.

– Všetko, všetko! – opakovala Kitty.

– Nuž nič svetoborné sa nedeje, len to, že Michail Alexejevič (tak sa volal maliar) chcel predtým odcestovať čím skôr, a teraz nechce, – s úsmevom povedala Varenka.

– Ďalej, ďalej! – súrila Kitty a zachmúrene pozerala na ňu.

– No a Anne Pavlovne čosi vhušlo do hlavy a povedala, že nechce zato, lebo ste tu vy. Bolo to nemiestne, pravdaže, ale pre toto, kvôli vám sa pochytili. Sama viete, akí bývajú chorí ľudia popudliví.

Kitty mlčala a chmúrila sa čoraz väčšmi a Varenka hovorila sama – chcela Kitty uchlácholiť a upokojiť ju, lebo videla, že sa chystá výbuch len ešte nevedela, či sľz alebo slov.

– Preto by ste nemali radšej chodiť... Predsa to chápete, nebud'te urazená...

– Tak mi treba, tak mi treba! – spustila Kitty náhlivo, neďívajúc sa priateľke do očí, a pritom jej vytrhla slnečník z rúk.

Varenka by sa aj bola usmiala, ako pozorovala detský hnev svojej priateľky, ale bála sa, že ju tým urazí.

– Prečo – tak vám treba? Nechápem.

– Tak mi treba, lebo všetko bola len pretváрка, pretože to bolo všetko vymyslené a nešlo mi to zo srdca. Čo ma bolo do cudzieho človeka? A nakoniec ešte vysvitne, že som ja príčinou ich zvady a robila som to, o čo nik nestál. A to všetko preto, že je to pretváрка. Len pretváрка...!

– Ale čo by ste boli tou pretvárkou sledovali! – ticho sa ozvala Varenka.

– Ach, aké je to sprosté, odporné! Bolo mi to treba...? Všetko je pretváрка! – vravela Kitty, otvárajúc a zatvárajúc slnečník.

– No čo by ste tým boli sledovali?

– Aby som sa robila lepšia pred ľuďmi, pred sebou, pred Bohom, každého som chcela oklamať. Áno, prestanem s tým! Radšej budem zlá, ale aspoň nebudem falošnica a klamárka!

– Ale kto je tu klamárka? – vyčítavo povedala Varenka.

– Vyzerá to, akoby...

Lenže Kitty už pochytil záchvat hnevu. Nedala jej dohovoriť.

– Nehovorím o vás, vôbec nehovorím o vás. Vy ste dokonalosť sama. Áno, áno, viem, že ste stelesnená dokonalosť; ale čo sa dá robiť, keď ja som zlá. Keby som nebola zlá, nebolo by k tomuto došlo. Nech teda som, aká som, ale pretvarovať sa nebudem. Čo je mňa do Anny Pavlovny! Nech si žijú, ako chcú, a ja si tiež budem žiť, ako chcem. Nemôžem byť iná... A to všetko aj tak nie je to pravé, nie je to pravé...!

– No čo nie je to pravé? – nechápala Varenka.

– Nič nie je to pravé. Neviem inak žiť, len ako mi srdce káže, ale vy žijete podľa svojich zásad. Ja som si vás obľúbila len tak, a vy istotne hlavne zato, aby ste ma zachránili, poučili ma!

– Ste nespravodlivá.

– Nevravím predsa nič o iných, hovorím o sebe.

– Kitty! – ozval sa matkin hlas, – pod' sem, ukáž otcovi tie granátky. Kitty s hrdým výrazom, nepomeriac sa s priateľkou, vzala zo stola škatuľku s granátkami a šla za mamou.

– Čo je s tebou? Čo si taká červená? – spýtal sa jej otec s mamou odrazu.

– Nič, – povedala, – hneď prídem, – a bežala nazad.

„Ešte neodišla,“ pomyslela si. „Bože, čo jej poviem! Čo som to porobila, čo som povravela? Prečo som jej ublížila? Čo mám robiť? Čo jej teraz poviem?“ rozmýšľala Kitty a zastala pri dverách.

Varenka sedela v klobúku so slnečníkom v rukách pri stole a obzerala si drôt, ktorý Kitty zlomila. Zodvihla hlavu.

– Varenka, odpusťte mi, odpusťte! – zašepkala Kitty a prikročila k nej. – Už ani neviem, čo som povravela. Ja...

– Naozaj som vás nechcela zarmútiť, – usmiala sa Varenka.

Mier bol uzavretý. No od otcovho návratu nastala vo svete, v ktorom Kitty žila, zmena. Nezriekla sa všetkého, čo poznala, ale uvedomila si, že podľa hla sebaklamu, mysliať si, že sa môže stať tým, čím sa chcela stať. Akoby bola zrazu precitla; videla, aké je ťažké udržať sa bez pretváranky a chvastúnstva na výške, ktorú chcela dosiahnuť; navyše precítila všetku ťarchu sveta nešťastia, chorôb, umierajúcich, v ktorom žila; priam trýznivé jej pripadalo úsilie, čo musela vynakladať na to, aby ten svet mohla milovať, a tak zatúžila dostať sa čím skôr na čerstvý vzduch, do Ruska, do Jergušovky, kde, ako sa dozvedela z listu, už bývala sestra Dolly s deťmi.

Zato Kittina láska k Varenke neoslabla. Keď sa s ňou lúčila, prehovárala ju, aby prišla k nim do Ruska.

– Prídem, až sa vydáte, – sľúbila Varenka.

– Nikdy sa nevydám.

– No tak nikdy neprídem.

– Tak už len preto sa vydám. No nie aby ste zabudli na svoj sľub!

Lekárova predpoveď sa splnila. Kitty sa vrátila domov, do Ruska, vyliečená. Nebola taká bezstarostná a veselá ako bývala, ale bola vyrovnaná. Moskovská tragédia bola už len spomienkou.

TRETIA ČASŤ

1

Sergej Ivanovič Koznyšev si chcel oddýchnuť od duševnej práce, no namiesto toho, aby odcestoval do cudziny, ako mal vo zvyku, prišiel koncom mája k bratovi na dedinu. Bol toho názoru, že najlepším životom je život dedinský. A teraz si prišiel tohto života k bratovi užiť. Konstantin Levin sa mu veľmi potešil, tým skôr, že tohto leta už brata Nikolaja nečakal. No hoci Konstantin Levin svojho brata miloval a vážil si ho, bolo mu s ním na dedine akosi trápne. Bolo mu trápne, až nepríjemne, keď pozoroval jeho vzťah k dedine. Pre Konstantina Levina bola dedina miestom, kde naplno žil, totiž, kde sa radoval, trápil, pracoval; pre Sergeja Ivanoviča bola dedina z jednej strany oddychom po práci, z druhej – protijedom, pôsobiacim na skazenosť, ktorý užíval s pôžitkom a vedomím jeho účinnosti. Konstantinovi Levinovi vyhovovala dedina aj preto, že mu poskytovala široké pole pôsobnosti pre naozaj užitočnú činnosť. Sergejovi Ivanovičovi vyhovovala dedina najmä preto, že sa tam môže, ba musí nepracovať. Okrem toho Konstantin mierne pohoršoval aj vzťah Sergeja Ivanoviča k ľudu. Sergej Ivanovič hovoril, že ľud miluje a že ho pozná, a často so sedliakmi besedoval – šlo mu to dobre, lebo sa nepretvaroval, neafektoval – a z každej takej besedy vyvodzoval všeobecné závery v prospech ľudu i na dôkaz toho, že tento ľud pozná. Takýto vzťah k ľudu sa Konstantinovi Levinovi nepáčil. Konstantin videl v ľude len hlavného účastníka spoločnej práce a odhliadnuc od všetkej úcty a akejsi pokrvnej lásky k sedliakovi, ktorú, ako hovorieval, vsal do seba vari s mliekom dojky, on sám, ako účastník spoločného diela, niekedy sa nadchýnal silou, miernosťou a spravodlivosťou týchto ľudí, no veľmi často, keď spoločné dielo vyžadovalo iné vlastnosti, pochytila ho zlosť na ľud pre jeho ľahkomyselnosť, nedbajstvo, opilstvo, klamárstvo. Keby sa bol niekto Konstantina Levina spýtal, či ľud miluje, rozhodne by nevedel, čo odpovedať. Miloval či nemiloval ľud práve tak ako ľudí vo všeobecnosti. Pochopiteľne, ako dobrý človek ľudí väčšmi miloval, ako nemiloval, a preto miloval aj ľud. Ale milovať či nemilovať ľud ako niečo zvláštne nemohol, pretože s ľuďom

nielenže žil, nielenže boli všetky jeho záujmy späté s ľuďom, ale sám seba pokladal za jeho súčasť a nevidel v sebe ani v ľuďoch nijaké osobitné klady ani zápory a nevedel sa ani nad ľudí vyvyšovať. Okrem toho, aj keď dlho žil v najužšom styku so sedliakmi ako pán a zmierovateľ, a čo je hlavné, ako radca (sedliaci mu dôverovali a chodili k nemu po radu aj zo vzdialenosti štyridsiaticich vierst), nemal o sedliakoch nijaký určitý názor a pri odpovedi na otázku, či ľudí pozná, bol by mal také isté ťažkosti ako pri odpovedi, či ľudí miluje. Povedať, že ľudí pozná, bolo by preňho to isté, ako tvrdiť, že pozná ľudí. Ustavične poznával a pozoroval ľudí všetkého druhu a medzi nimi aj ľudí-sedliakov, ktorých pokladal za ľudí dobrých a zaujímavých a v ktorých ustavične nachádzal nové črty, menil si o nich predošlú mienku a utváral si novú. Sergej Ivanovič naopak. Práve tak, ako miloval a vychvaľoval dedinský život ako protiklad k životu, ktorý nemiloval, práve tak miloval aj ľudí ako protiklad triedy ľudí, ktorú nemiloval, a práve tak pokladal ľudí za akýsi protiklad k ľuďom vo všeobecnosti. V jeho metodickej mysli sa jasne utvorili určité podoby života ľudí, no prevažne z antitézy. Nikdy svoju mienku o ľuďoch a svoj vzťah k nim nemenil.

Zakaždým, keď sa bratia v názoroch na ľudí nezhodli, čo sa stávalo neraz, Sergej Ivanovič brata porážal tým, že mal o ľudí, jeho charaktere, vlastnostiach a sklonoch určité predstavy; Konstantin Levin však nijakú určitú nemennú predstavu nemal, takže ho brat v týchto sporoch vždy usvedčil z protirečení.

Sergej Ivanovič videl v mladšom bratovi výborného chlapca, so srdcom *na pravom mieste* (ako vravieval po francúzsky), no s rozumom, i keď dosť bystrým, predsa len podliehajúcim chvíľkovým dojmom, a preto plným protirečení. S blahovôľou staršieho brata aj vysvetľoval význam určitých vecí, ale pravý pôžitok zo škriepok mať nemohol, pretože ho porážal príľahko.

Konstantin Levin sa na brata díval ako na človeka veľmi múdreho, veľmi vzdelaného, šľachetného v najlepšom zmysle slova a schopného pracovať pre verejné blaho. Kdesi v hĺbke duše však cítil, a čím bol starší a čím lepšie brata poznával, tým častejšie mu prichodilo na um, že schopnosť pre verejné blaho, ktorú on, ako sa mu zdalo, naskrze nemá, možno ani nie je klad, ale naopak, istý nedostatok – nie nedostatok dobrých, čestných, šľachetných túžob a sklonov, ale nedostatok životnej sily, toho, čo sa rozumie pod pojmom srdce, toho úsilia, ktoré núti človeka z nespočetných životných ciest, čo sa mu núkajú, vybrať si len jednu a túžiť iba po nej. Čím lepšie brata poznával, tým častejšie si všímal, že Sergeja Ivanoviča i mnohých

d'alších činiteľov v oblasti verejného blaha do tejto práce nepritiahlo srdce, ale rozumom usúdili, že zapodievať sa verejným blahom je správne, a preto sa s ním aj zapodievali. V tejto domnienke utvrdil Levina aj poznatok, že brat si otázky súvisiace s verejným blahom i s nesmrteľnosťou duše nepripúšťa o nič viac k srdcu ako povedzme partiu šachu či dômyselný mechanizmus nejakého nového stroja.

Okrem toho sa Konstantin na dedine s bratom cítil akosi trápne i preto, že tu na dedine bol najmä v lete neustále zaneprázdnený gazdovstvom a aj dlhý letný deň mu bol krátky na to, aby porobil všetko potrebné, zatiaľ čo Sergej Ivanovič – oddychoval. A hoci teraz oddychoval, teda nepracoval na svojom diele, navykol tak na duševnú činnosť, že rád vyjadroval vybrúsenou, úspornou formou myšlienky, čo sa mu rojili v hlave, a bol rád, keď ho niekto počúval. A tak jeho najčastejším a za daných okolností najprirodzenejším poslucháčom mu bol brat. Preto ho Konstantin nerád nechával osamote, i keď bol ich vzájomný vzťah kamarátsky jednoduchý. Sergej Ivanovič rád ležieval na tráve, keď pálilo slnko, a pritom lenivo rozprával.

– Ani by si neveril, – vravel bratovi, – aká je pre mňa rozkoš môcť takto naozaj po dedinsky leňošiť. Hlavu mám ako vymetenú, myšlienka sa mi v nej nepohne.

Lenže Konstantina Levina nudilo takto sedieť a počúvať najmä preto, lebo vedel, že bez neho vyvezú hnoj na nevyjamkované pole a nakydajú ho hocijako, ak nebude pritom; ani nože v pluhoch nezaskrutkujú, ale ich len zložia a potom povedia, že pluhy bolo škoda vymyslieť a že veru také starodávne radlo je iná vec, a podobné reči.

– Dost' si sa už v tej horúčave nabehal, – dohováral mu Sergej Ivanovič.

– Hej, len si ešte na chvíľočku musím odskočiť do kancelárie, – odpovedal Levin a bežal na pole.

2

V prvých júnových dňoch sa stalo, že pestúnka a gazdiná Agafia Michajlovna niesla raz do pivnice pohár s čerstvo naloženými hríbmi, pošmykla sa, spadla a vykĺbila si ruku v zápästí. Prišiel mladý zhovorčivý, novopečený zemský lekár. Ruku prezrel, povedal, že vykĺbená nie je, dal na ňu obklad a ostal na obed a pri obede očividne vychutnával debatu so slávnym Sergejom Ivanovičom Koznyšovom; aby mohol prejaviť svoje pokrokové názory, vyrozprával mu všetky

újazdné klebety a ťažkal si, že so zemstvom je zle-nedobre. Sergej Ivanovič pozorne počúval, vypytoval sa a povzbudený novým poslucháčom otvoril stavidlá svojej výrečnosti a vyslovil niekoľko výstižných a závažných postrehov ocenených mladým úctivým lekárom, a postupne sa dostal do povznesenej, bratovi už známej nálady, akú obyčajne po brilantnom a duchaplnom rozhovore mával. Po lekárovom odchode sa Sergejovi Ivanovičovi zachcelo ísť na ryby. Rád chodieval na ryby a akoby sa pýšil tým, že môže holdovať takej hlúpej zábave.

Konstantin Levin, ktorý mal byť pri oračke a na lúkach, sa ponúkol, že ho odvezie v kabriolete.

Bolo to obdobie roka, keď jar prechádza v leto, keď sa už ukazuje, aká bude tohoročná úroda, keď sa začínajú starosti so sejbou na budúci rok a blížia sa sená, keď sa raž už celá vyklasila a jej sivozelené, ešte ľahké, nenaliatie klasy sa vlnia vo vetre, keď zelený ovos, prerastený chlpmi žltej trávy, sa kde-tu vyklasuje po neskorých siatbach, keď raná pohánka už bujnie a pokrýva zem, keď dobytkom na kameň ušliapané úhory sú do polovice zorané, okrem ciest, kde pluh nič nezmôže; keď obschnuté kopy vyvezeného hnoja rozvonievajú na svitaní vedno s medúňkom a v doline čaká na kosu šíre more kultivovaných lúk, s kde-tu sa černejúcimi hrbami vypletého štiavu.

Bol to čas, keď v roľníckych prácach nastáva krátky oddych pred žatvou, čo sa každoročne opakuje a vždy vyžaduje od ľudí krajné vypätie síl. Úroda bola bohatá, nastali jasné, horúce letné dni s rosnými krátkymi nocami.

Ak sa bratia chceli dostať na lúky, museli prejsť lesom. Sergej Ivanovič po celý čas vychutnával nádheru lesa akoby tlmeného záplavou lístia, ukazoval bratovi raz na starú lipu, skoro čiernu v tóni, čo hýrila žltými prílistkami a šla už-už rozkvitnúť, raz na mladé výhonky stromov, čo sa blyšťali ako smaragd. Konstantin Levin nerád hovoril a nerád počúval o krásach prírody. Slová len uberali krásu toho, čo videl. Pritakával bratovi, ale nevdojak začal rozmýšľať o inom. Keď prešli les, celú jeho pozornosť pohltil úhor na vŕšku, tu sa žltnúci trávou, tam udupkaný a rozrytý do políčok, tu zase zavalený kopami hnoja, inde už zoraného. Po poli sa ťahala reťaz vozov. Levin ich porátal a bol spokojný, že sa vyvezie všetko potrebné, a ako tak pozeral na lúky, myšlienky mu preskočili na sená. Toto obdobie ho vždy akosi celkom neobyčajne chytalo za srdce. Pri lúke zastavil koňa.

Ranná rosa sa ešte držala dole na husto trávnom poraste, a Sergej Ivanovič, aby si nezmočil nohy, poprosil Levina, aby ho v kabriolete

zaviezol cez lúku až k tamtej vrbine, kde sa držali okúne. Čo ako bolo Konstantinovi Levinovi ľúto pováľať vlastnú trávu, vyšiel na lúku. Vysoká tráva mätko ovíjala kolesá voza a nohy koňa a nechávala na mokrých spiciach a hlavách kolies semená.

Brat si sadol pod vrbinu, rozobral udice, Levin odviezol koňa, priviazal ho a vnoril sa do nesmierného, vetrom nečereného sivozeleného lúčneho mora. Hodvábna tráva s dozrievajúcimi semenami mu siahala v mokradi skoro po pás.

Konstantin Levin prešiel krížom cez lúku, vyšiel na cestu a tu stretol starčeka so spuchnutým okom, ktorý niesol rojak s včelami.

– Čo je, Fomič? To si chytil? – spýtal sa.

– Horký chytil, Konstantin Mitrič! Len by som svoje ustrážil. Už mi druhák po dva razy uletel... Ešte šťastie, že chlapi dobehli. Vaši orú. Vypriahli, dobehli na koni...

– A akej si mienky, Fomič, kosiť, či čakať?

– Ktožehovie! Podľa mňa treba do Petra-Pavla čakať. Ale vy vždy prv kosievate. Nuž, ak Boh dá, tráva bude dobrá. Statok bude mať vôľu.

– A počasie ako, čo myslíš?

– To je v rukách Božích. Hádam sa aj to vydarí.

Levin sa vrátil k bratovi. Ryby nebrali, ale Sergej Ivanovič sa nenudil, ba mal vari výbornú náladu. Levin videl, že ho rozhovor s lekárom rozohnil a priam dychtí po tom, aby mohol rozprávať. Ale Levin, naopak, chcel ísť čím skôr domov, aby na zajtra zariadil všetko pokiaľ ide o koscov, a tým skoncoval s pochybami o kosbe, ktorá mu tak veľmi ležala na srdci.

– Pôjdeme pomaly.

– Kam by sme sa ponáhľali? Posedme si ešte. Aký si mokrý! Aj keď ryby neberú, je to krásne. Každý lov má tú výhodu, že človek príde do styku s prírodou. No nie je to nádhera táto ocel'ová voda? – zvolal. –

Tieto trávnaté brehy, – pokračoval, – mi zakaždým pripomenú tú hádanku – poznáš? Tráva vraví vode: pohojdáme sa, pohojdáme...

– Tú hádanku nepoznám, – clivo odpovedal Levin.

3

– Vieš, rozmýšľal som o tebe, – pokračoval Sergej Ivanovič. – Až rozum zastáva, čo sa deje vo vašom újazde, súdiac podľa toho, čo mi porozprával ten lekár, takto celkom múdry mládenec. Už som ti vravel

a vravím znova: nie je pekné, že nechodíš na schôdze a vlastne sa odťahuješ od práce v zemstve. Ak sa poriadni ľudia nebudú mať k činu, pôjde, pochopiteľne, všetko naopak. Peniaze dávame, tie idú na platy, no nieto škôl, felčiarov, pôrodných asistentiek ani lekární, ničoho nieto.

– Ved’ som sa o to pokúšal, – ticho a neochotne odpovedal Levin, – raz nemôžem! Čo sa dá robiť!

– Ale čo vlastne nemôžeš? To teda nechápem, priznávam sa. Ľahostajnosť, neschopnosť vylučujem, vari len nejde o lenivosť?

– Ani jedno, ani druhé, ani tretie. Pokúšal som sa a videl som, že nič nezmôžem.

Ledva vnikal do zmyslu bratových slov. Pozeral na oranisko za riekou a videl tam čosi čierne, ale nerozoznal, či je to kôň, či šafár na koni.

– Prečo by si nič nemohol? Po prvom pokuse, ktorý ti nevyšiel podľa tvojich predstáv, si sa vzdal. Ako to, že nemáš v sebe štipku ctižiadosti?

– Ctižiadosť, – odpovedal Levin, ktorý cítil, že sa ho brat dotkol na citlivom mieste, – v tejto súvislosti nechápem. Keby mi na univerzite boli povedali, že každý rozumie integrálnemu počtu, a ja by som mu nerozumel – mohlo by sa hovoriť o ctižiadosti. No tu musí človek byť najprv presvedčený, že pre tie veci má určité schopnosti, a čo je hlavné, musí byť presvedčený, že tie veci sú veľmi dôležité.

– Kde je potom chyba! To je predsa dôležité, či nie? – namietol Sergej Ivanovič, dotknutý tým, že sa bratovi zdá nedôležité, čím sa zaoberá on, a najmä tým, že ho, to bolo zrejmé, takmer vôbec nepočúval.

– Pre mňa to nie je dôležité, netýka sa ma to, tak čo potom...? – odpovedal Levin, keď konečne zistil, že to, čo vidí, je šafár a že šafár, podľa všetkého, chlapov už rozpustil. Obracali pluh. „Vari už poorali?“ pomyslel si.

– Zato ma môžeš počúvať, – ozval sa starší brat a jeho pekná inteligentná tvár sa zachmúrila, – všetko má svoje hranice. Je v poriadku, ak je niekto čudák a úprimná duša, čo neznáša faloš – to chápem; ale to, čo vravíš ty, buď vôbec nemá zmysel, alebo má zmysel celkom pomýlený. Ako môžeš pokladať za nedôležité, že ľud, ktorý miluješ, ako tvrdíš...

„Nikdy som to netvrdil,“ pomyslel si Konstantin Levin.

– ...hynie bez pomoci? Tupé babice nivočia deti, ľud väzí v nevedomosti a ešte vždy je v pazúroch hocakého pisára, a ty, ktorému

dali do rúk prostriedok, ako to odstrániť, ty nepomáhaš, pretože to podľa teba nie je dôležité.

A Sergej Ivanovič ho postavil pred dilemu: buď si taký zaostalý, že nevidíš, čo všetko by si mohol spraviť, alebo sa nechceš vzdať svojho pokoja, márnomyseľnosti a bohviečoho ešte, aby si to spravil.

Konstantin Levin cítil, že mu neostáva iné, len sa stiahnuť alebo sa priznať, že nemá dosť porozumenia pre verejnú činnosť. A to ho mrzelo a urážalo.

– Jedno aj druhé, – povedal napokon rozhodne. – Nezdá sa mi, že by sa dalo...

– Čože? Nedala by sa poskytnúť lekárska pomoc, ak by sa peniaze správne rozdelili?

– Veru nie, aspoň si myslím... Na štyroch tisíckach štvorcových vierst nášho újazdu, s našimi ľadovými zápchami, fujavicami, pracovnými vypätiami, nevidím možnosť poskytnúť všade lekársku pomoc. A ja vôbec neverím v medicínu.

– No dovoľ, to už je vari zaujatosť... Uvediem ti tisíc príkladov... No a školy?

– Načo školy?

– Čo to vravíš? Dá sa vôbec pochybovať o osohu vzdelania? Ak sa zide tebe, práve tak sa zide aj inému.

Konstantin Levin sa cítil morálne pritísnutý k stene, a preto sa rozohnil a nevoľky prezradil hlavnú príčinu svojej ľahostajnosti voči verejnej činnosti.

– Možno je to na niečo dobré; len neviem, prečo by som sa ja mal starať o zakladanie zdravotných stredísk, keď ich nikdy nevyužijem, a škôl, kde svoje deti nikdy nepošlem a kde ani sedliaci nechcú svoje deti posielat', a to ešte vôbec nie som presvedčený, či ich ta treba posielat'!

Sergeja Ivanoviča na okamih zarazil nečakaný názor na vec; no v okamihu zostavil nový plán útoku.

Odmlčal sa, vytiahol udicu, hodil ju o kus ďalej a obrátil sa k bratovi s úsmevom:

– No dovoľ... Po prvé, zdravotné stredisko je predsa len na dačo dobré. Napríklad kvôli Agafii Michajlovne sme posielali po zemskeho lekára.

– Hej, ale si myslím, že jej ruka ostane aj tak navždy krivá.

– To sa ešte nevie... A potom, gramotného sedliaka, robotníka potrebuješ väčšími, aj ti je osožnejší.

– A to zas nie, spýtaj sa, koho chceš, – rozhodne namietol Konstantin Levin, – gramotný človek je ako robotník oveľa horší. Ani

cesty sa nedajú opraviť; a len čo sa postavia mosty, okamžite ich ľudia rozkradnú.

– Napokon, – zachmúril sa Sergej Ivanovič, ktorý neznášal, ak mu niekto odporoval a najmä spôsobom, pri ktorom protivník ustavične preskakoval z predmetu na predmet a bez akéhokoľvek súvisu uvádzal nové dôvody, takže človek strácal prehľad a nevedel, na čo skôr odpovedať, – napokon, o to tu nejde. Dovoľ, uznávaš, že vzdelanie je ľudu prospešné?

– Uznávam, – prisvedčil Levin nečakane, no hneď si povedal, že si to nemyslí naozaj. Cítil, že keď to uznáva, brat mu dokáže, že trepe hlúposti, ktoré nemajú zmysel. Akým spôsobom mu dokáže, že trepe hlúposti, ešte nevedel, ale vedel, že mu to dokáže logicky, a tak už len čakal na ten dôkaz.

Argument bol oveľa jednoduchší, ako si Konstantin Levin myslel.

– Ak uznávaš, že je vzdelanie prospešné, – pokračoval Sergej Ivanovič, – vtedy ako statočný človek nemôžeš byť proti nemu a nesympatizovať s ním, a preto musíš zaň pracovať.

– No ešte som neuznal, že je vzdelanie dobré, – namietol Konstantin Levin a začervenal sa.

– Ako to? Práve teraz si povedal...

– Totiž neuznávam ho ani za dobré, ani možné.

– To nemôžeš vedieť, ak si v tom smere ešte nič nespravil.

– No, pripuťme, – cúvol Levin, hoci vôbec nič nepripuťšal, – pripuťme, že máš pravdu; no aj tak neviem, prečo by som sa ja mal o to starať.

– Ako to?

– No, ak sme už tak ďaleko, teda mi to vysvetli z filozofického hľadiska.

– Teda neviem, čo s tým má filozofia, – povedal Sergej Ivanovič tónom, akoby bratovi upieral právo hovoriť o filozofii. A to Levina popudilo.

– Že čo s tým má?! – spustil Levin rozohnene. – Myslím si, že hybnou pákou všetkej našej činnosti je predsa len osobné blaho. Dnes ja ako šlachtic nevidím v zemských ustanovizniach nič, čo by prispievalo k môjmu blahobytu. Cesty nie sú lepšie a ani nemôžu byť lepšie; moje kone ma vozia aj po zlých. Doktora a zdravotné stredisko nepotrebujem, zmierovacieho sudcu nepotrebujem – ešte som ho nevyhľadal a ani ho nikdy nevyhľadám. Školy nielenže nepotrebujem, ale pokladám ich za čosi škodlivé, ako som ti už povedal. Pre mňa zemské ustanovizne znamenajú len povinnosť platiť osemdesiat

kopejok z desiatiny, cestovať do mesta, nocovať tam s plošticami a počúvať kadejaké somárstva a svinstvá, ale osobný záujem ma veru nepoháňa nijaký.

– Dovoľ, – prerušil ho s úsmevom Sergej Ivanovič, – aký osobný záujem nás poháňal pri oslobodzovaní sedliakov? A predsa sme na tom pracovali.

– A nie! – skočil mu do reči Konstantin Levin ešte rozohnenejšie. – Oslobodenie sedliakov bolo niečo celkom iné. Pri tom bol osobný záujem. Človek túžil zhodiť zo seba jarmo, čo gniavilo nás všetkých, všetkých spravodlivých ľudí. Ale iné je byť členom rady, rozhodovať o tom, koľko čističov záchodov treba a ako viesť rúry po meste, v ktorom nebývam; iné je byť členom poroty a súdiť sedliaka, čo ukradol šunku, a šesť hodín počúvať kadejaké nezmysly, ktoré melú obhajcovia a štátni zástupcovia, počúvať, ako sa predseda spytuje dedka Al'ošku-hlupáčka: „Teda priznáвате, pán obžalovaný, fakt odcudzenia šunky?“

– Čo?

Konstantin Levin už odbočil, začal predstavovať predsedu a Al'ošku-hlupáčka, mysliac si, že to všetko patrí k veci.

No Sergej Ivanovič stisol plecami.

– No, a čo vlastne chceš tým povedať?

– Chcem povedať len toľko, že tie práva, ktoré sa mňa... môjho osobného záujmu týkajú, budem vždy obhajovať zo všetkých síl; že keď u nás študentov robili prehliadku a žandári čítali naše listy, bol som odhodlaný zo všetkých síl brániť naše práva, brániť moje právo na vzdelanie, slobodu. Chápem aj vojenskú povinnosť, ktorá sa dotýka osudu mojich detí, bratov aj mňa samého; som ochotný uvažovať o veciach týkajúcich sa mňa; ale rozhodnúť, čo robiť so štyridsiatimi tisícami zemských peňazí, alebo súdiť Al'ošu-hlupáčka – v tom sa nevyznám a ani to robiť neviem.

V Konstantinovi Levinovi akoby sa bola pretrhla hrádza výrečnosti. Sergej Ivanovič sa usmial.

– Ak by si sa zajtra súdil, bolo by ti príjemné, keby si stál pred voľakedajším trestným súdom?

– Nebudem sa súdiť. Určite nikdy nikoho nezabijem, a teda súd nepotrebujem. No darmo! – pokračoval a zase preskočil na niečo, čo s vecou nesúviselo, – naše zemské ustanovizne a všetko ostatné mi pripomína brezy, ktoré sa u nás na Turíce zastrčia do zeme, aby vyzerali ako les, čo sám od seba vyrástol v Európe – a mne teda raz nedá tie brezy polievať a veriť v ne!

Sergej Ivanovič len stisol plecami, tým gestom vyjadril údiv nad tým, kde sa vzali v ich spore zrazu brezy, hoci hneď pochopil, čo tým chcel brat povedať.

– Prepáč, ale takto sa nedá uvažovať, – poznamenal.

Lenže Konstantin Levin chcel ospravedlniť chybu, ktorú si uvedomoval, totiž svoju ľahostajnosť voči verejnému blahu, a tak pokračoval:

– Ja si myslím, že nijaká činnosť nemôže byť seriózna, ak nemá korene v osobnom záujme. To je objektívna pravda, filozofická, – vyhlásil a pevne zopakoval slovo *filozofická*, akoby chcel ukázať, že aj on má právo, ako každý, hovoriť o filozofii.

Sergej Ivanovič sa opäť usmial. „Aj on má svoje sklony podložené voľajakou svojskou filozofiou,“ myslel si. – No, filozofii daj radšej pokoj, – povedal. – Hlavná úloha filozofie všetkých čias spočíva práve v tom, aby sa našla potrebná spojitosť medzi osobným a verejným záujmom. Ale o to teraz nejde, najprv musím skorigovať tvoje prirovnanie. Nie s brezami zastrčenými, ale so zasadenými čo najopatrnejšie. Len tie národy majú budúcnosť, len tie sa dajú nazvať historickými, ktoré majú cit pre to, čo dôležité a významné je na ich ustanovizniach, a vážia si ich.

A Sergej Ivanovič preniesol otázku do oblasti filozoficko-historickej, pre Konstantina Levina nedostupnej, a dokázal mu, že má celkom pomýlený názor.

– A pokiaľ ide o to, že sa ti to nepáči, teda mi už prepáč – je to naša ruská lenivosť a panština a som presvedčený, že u teba je to dočasné poblúdenie, čo prejde.

Konstantin mlčal. Cítil, že je na celej čiare porazený, ale súčasne cítil, že to, čo chcel vyjadriť, brat nepochopil. Teraz nevedel len jedno – prečo ho nepochopil: či preto, že nevedel povedať jasne, čo chcel, či preto, že brat nechcel chápať, alebo preto, že ho nemohol pochopiť. No nerozmýšľal o tom dlho, bratovi už neprotirečil a zamyslel sa nad niečím celkom iným, nad čisto osobnou vecou.

Sergej Ivanovič navinul poslednú udicu, odviazal koňa a šli.

4

Osobná vec, ktorou sa Levin pri rozhovore zaoberal, bola takáto: vlani si vyšiel raz za kosby na lúky, pre čosi sa rozhneval na šafára a

utiekol sa k svojmu utišujúcemu prostriedku – zobral jednému koscovi kosu a pustil sa kosiť.

Táto práca sa mu tak zapáčila, že sa ešte viac ráz chytil do kosenia; skosil celú lúku pred domom a toho roku si už od jari robil plány – kosiť s chlapmi celé dni. No od bratovho príchodu bol na vážkach: kosiť, či nekosiť? Hanbil sa nechať brata celé dni samotného a aj sa bál, že sa mu vysmeje. Keď sa však prešiel po lúke a pripomenul si dojmy z kosby, bol už skoro rozhodnutý, že kosiť bude. A po rozčuľujúcom rozhovore s bratom si na svoje predsavzatie zase spomenul.

„Treba mi telesný pohyb, inak bude so mnou celkom zle,“ pomyslel si a rozhodol sa kosiť, čo ako trápne mu bude pred bratom a ľuďmi.

Navečer zašiel Konstantin Levin do kancelárie, rozhodol čo a ako, a poslal po dedinách zvolať na zajtra koscov; mala sa kosiť Kalinova lúka, tá najväčšia a najlepšia.

– A moju kosu pošlite, prosím, Titovi, nech ju nakuje a zajtra donesie; možno budem kosiť i ja, – povedal, premáhajúc rozpaky.

Šafár sa usmial:

– Áno, prosím.

Večer pri čaji to oznámil aj bratovi.

– Zdá sa, že sa počasie ustálilo, – povedal. – Zajtra začnem s kosbou.

– Mám tú prácu veľmi rád, – poznamenal Sergej Ivanovič.

– Ja strašne. Už som aj kosil s koscami a zajtra by som rád kosil celý deň.

Sergej Ivanovič zdvihol hlavu a zvedavo pozrel na brata.

– Ako mám tomu rozumieť? Zarovno s koscami, celý deň?

– Áno, je to veľmi príjemné.

– Ako telesné cvičenie je to chvályhodné, ale sotva to vydržíš, – bez náznaku irónie povedal Sergej Ivanovič.

– Už som to skúšal. Spočiatku to ide ťažko, no potom človek do toho príde. Myslím, že sa nedám zahanbiť...

– Pozrime sa! Nože povedz, ako sa na to dívajú sedliaci? Pre tých to musí byť zábava, keď vidia, čo stvára pán!

– Nie, nemyslím; ale je to taká veselá a súčasne ťažká práca, že nieto času rozmýšľať.

– A to chceš s nimi aj obedovať? Posielat' ta za tebou château-lafite a pečenú morku by vari nebolo vhodné.

– To nie, ale keď budú kosci oddychovať, prídem domov.

Na druhý deň ráno vstal Konstantin Levin včasnšie ako obyčajne, lenže musel ešte všeličo zariadiť okolo gazdovstva, a keď prišiel na lúku, kosci brali už druhý rad.

Ešte z víšku sa mu ukázala na úpäti tienistá, už skosená časť lúky so sivastými radmi a čiernymi kôpkami halien, ktoré si kosci zobliekli na mieste, odkiaľ začali kosieť.

Ako sa blížil, postupne rozoznával koscov, šli za sebou v rozťahnutom rade a nerovnomerne sa zaháňali kosami ten v halene, ten v košeli. Narátal ich štyridsaťdva.

Pomaly postupovali po spodnom nerovnom, hrboľatom úseku lúky, tam, kde bola stará hať. Niektorých svojich ľudí Levin spoznal. Tamto je starý Jermilin v dlháskej bielej košeli a sklonený sa rozháňa kosou; tu je aj mládenec Vaska, Levinov bývalý kočiš, čo s takým rozmachom berie rady. Je tu aj Tit, ktorý Levina zaučal do kosby, drobný, vycivený chlap. Šiel vpredú, vzpriamený, a svoj široký rad skášal, akoby sa s kosou len hral.

Levin zosadol z koňa, priviazal ho pri ceste; čosi-kamsi tu bol Tit, ktorý vytiahol z krovia druhú kosu.

– Hotová je, pane; len tak fičí, sama kosí, – s úsmevom si zložil čiapku a kosu mu podal.

Levin zobral kosu a začal sa chystať. Spotení a veselí kosci, čo skosili svoje rady, jeden po druhom vychodili na cestu, vycierali sa a pozdravovali pána. Všetci na neho pozerali, ale nikto sa neozval dovtedy, kým sa na ceste nezjavil vysoký starec so scvrknutou tvárou bez brady, v barančinovej kazajke a Levina neoslovil:

– Len aby neostali dakde nazadku, keď sa už dali na vojnu! – Levin počul, ako kosci potláčajú smiech.

– Pousilujem sa, – odpovedal, postavil sa za Tita a čakal, kedy začnú.

– Len aby! – zopakoval starec.

Tit uvoľnil miesto a Levin sa pohol za ním. Tráva bola nízka, ako pri ceste býva, a Levin, ktorý dlho nekosil a miatli ho pohľady, čo sa na neho upierali, v prvých chvíľach kosil zle, hoci sa kosou o dušu zaháňal. Za ním sa ozývalo:

– Nedobre je narazená, rukoviatka je vysoko, hen, ako sa musí zohýnať, – povedal jeden.

– Tuhšie pätkou pritískaj, – povedal druhý.

– Nič to, však on na to príde, – pokračoval starec. – Vidíš ti ho, ako sa pustil... Ale berieš široký riadok, skoro ustaneš... Márna sláva, na

seba robí hospodár. Ale kohúty mu aké trčia! Za to dostával našinec po kotrbe.

Tráva bola už mäkšia, Levin počúval, ale neodpovedal, a ako šiel za Titom, usiloval sa kosiť čo najlepšie. Prešli asi sto krokov. Tit len šiel a nezastavoval sa a neprejavoval najmenšiu únavu; no Levina už chytal strach, že nevydrží – taký bol ustatý.

Cítil, že kosou narába z posledných síl, a povedal si, že Tita požiada, aby zastal. No práve vtedy zastal Tit sám od seba, zohol sa, vzal chlp trávy, otrel ním kosu a začal ju brúsiť. Levin sa vystrel, zhlboka vydýchol a obzrel sa. Za ním šiel sedliak a tiež bol zrejme ustatý – zastal ako na povel, ani nedôjduc po Levina, a pustil sa brúsiť. Tit nabrúsil kosu sebe aj Levinovi, šli ďalej.

Na druhom úseku sa to opakovalo. Tit šiel, čo krok, to zahnanie sa kosou, kráčal ako stroj. Levin šiel za ním, usiloval sa nezaostať, ale bolo mu čoraz ťažšie: nastala chvíľa, keď cítil, že už ďalej nemôže, no v tej chvíli Tit zastal a začal brúsiť.

Tak odkosili prvý rad. A tento dlhý rad prichodil Levinovi obzvlášť ťažký; zato keď boli na konci a Tit, s kosou cez plece, vracal sa pomaly po stopách, ktoré zanechali jeho podpätky na pokose, späť, vrátil sa po svojom pokose aj Levin. Aj keď mu pot cícerkami stekal z tváre a kvapkal z nosa a celý chrbát mal mokrý, akoby sa bol do vody namočil, cítil sa výborne. Najmä sa tešil tomu, že teraz už isto vedel, že vydrží.

Radosť mu kalilo iba to, že jeho rad nebol dosť pekný. „Budem sa menej rozháňať rukou a hlbšie sa nakláňať,“ rozmýšľal, keď porovnával Titov ako podľa šnúry skosený rad so svojím neusporiadaným, krivolakým. Prvý rad, ako si Levin všimol, skosil Tit veľmi rýchlo, asi chcel pána vyskúšať, a rad sa trafil dlhý. Ďalšie rady boli už ľahšie, no Levin musel aj tak napnúť všetky sily, aby koscom stačil.

Na nič nemyslel, nič si neželal, len aby nezaostal a pracoval čo najlepšie. Počul iba cvengot kôš a videl pred sebou Titovu vzpriamenú postavu, pomaly sa vzdŕaľujúcu, vypuklý polkruh pokosu a vlnivo padajúce stebľa trávy a korunky kvetov pod ostrím kosy a koniec radu, kde ho čaká oddych.

Z ničoho nič uprostred práce pocítil na spotených rozhorúčených pleciach príjemný chlad. Pozrel na nebo až vtedy, keď bolo treba nabrúsiť kosu. Prihnalo sa nízke, ťažké mračno a spustil sa lejak. Niektorí kosci si šli po haleny a obliekli si ich; ostatní, práve tak ako Levin, len blažene chúlili plecia v tom príjemnom, osviežujúcom daždi.

Odkosili ďalšie rady. Boli rady dlhé i krátke, s dobrou i zlou trávou. Levin načisto stratil pojem o čase a raz nevedel, či je neskoro alebo zavčasu. V jeho práci práve nastal zlom, čo mu poskytoval neuveriteľný pôžitok. Uprostred najtuhšej práce mal totiž chvíle, keď zabúdal, čo robí, a bolo mu ľahko, v takých chvíľach mu vychodil rad skoro taký rovný a pekný, ako bol Titov. No len čo si uvedomil, čo robí, a chcel to robiť ešte lepšie, hneď pocítil všetku ťarchu a rad vypálil nepekne.

Po skosení ešte jedného radu sa hneď chcel pustiť do ďalšieho, ale Tit zastal, zašiel za starcom a voľačo mu ticho povedal. Obaja pozreli na slnko. „O čom to len hovoria a prečo nejdú ďalej?“ pomyslel si Levin, lebo si neuvedomil, že kosci kosia bez prestávky už najmenej štyri hodiny a že je čas raňajok.

– Frištikovať, pane, – povedal starec.

– Vari už? No teda podme.

Levin podal kosu Titovi a spolu so sedliakmi, čo si šli k halenám po chlieb, prešiel cez dlhé pokosené priestranstvo s dažďom skropenými pokosmi ku koňovi. Až teraz si uvedomil, že nevystihol počasie a dažď máča jeho seno.

– Seno sa pokazí!

– Nič to, pane, za dažďa kos, za slnka suš! – vyhlásil starký. Levin odviazal koňa a šiel domov na kávu.

Sergej Ivanovič práve vstával. Levin sa napil kávy, a prv než sa Sergej Ivanovič stihol obliecť a vyjsť do jedálne, zasa odišiel na lúku.

5

Po raňajkách sa Levinovi neušlo predošlé miesto, dostal sa medzi starčeka vtipkára, ktorý si ho pozval za suseda, a mladého sedliaka, čo sa iba lanskej jesene oženil a toho roku kosil prvý raz.

Starký sa držal vzpriamene a pohol sa prvý, kráčal rovnomerne, naširoko, palcami von, a presnými rovnomernými pohybmi, čo ho zrejme nestáli viac námahy, ako keď pri chôdzi kýva rukami, len tak, akoby sa hral, ukladal všade rovnako hrubý rad. Akoby ostrá kosa svišťala v šťavnatej tráve bez jeho pričinenia.

Za Levinom šiel mladý Miška, jeho milá mladá tvár obtočená povrieslami z čerstvej trávy, aby mu vlasy nepadali, až tak hrala od námahy; no keď naňho niekto pozrel, usmial sa. Zrejme by radšej na mieste umrel, ako by sa priznal, že mu je ťažko.

Levin šiel medzi nimi. Keď horúčava vrcholila, kosenie mu už neprichodilo také ťažké. Pot, čo ho oblieval, ho aj chladil, a slnko, čo mu pražilo na chrbát, hlavu a ruku, obnaženú po lakeť, dodávalo mu silu a húževnatosť; a čoraz častejšie naňho prichádzali chvíle, keď si vôbec neuvedomoval skutočnosť, keď mohol nemyslieť na to, čo robí. Kosa kosila sama od seba.

To boli šťastné chvíle. Ešte radostnejšie boli tie, keď dôjdúc k rieke, kde sa končili rady, starký poutieral mokrou hustou trávou kosu, opláchol jej ostrie v chladivej riečnej vode, načrel z nej oselníkom a ponúkol Levina.

– Nech sa páči z môjho kvasu! Dobrý, čo? – žmurkol.

A naozaj, Levin v živote neokúsil nápoj, ako bola táto teplá voda s plávajúcou žaburinou a s príchutou hrdze – ved' sa podávala v plechovom oselníku. A hneď zatým prišiel čas blaženej pomalejšie prechádzky s rukou na kose, keď si mohol utrieť lejúci sa pot, nadýchnuť sa z plných pľúc a obzrieť si tú rozťahnutú reťaz koscov i to, čo sa dialo naokolo, v lese a na poli.

Čím dlhšie Levin kosil, tým častejšie naňho prichodili chvíle zabudnutia, keď sa už kosou nerozháňali ruky, ale kosa sama udržovala v pohybe celé telo, ktoré si je vedomé seba a plné života, a keď sa práca, rovnomerná a presná, akoby zázrakom robila sama od seba, aj keď na ňu nemyslel. To boli tie najblaženejšie chvíle.

Ťažko mu bolo len vtedy, keď bol nútený prerušiť tento už podvedomý pohyb a myslieť, keď musel obkášať krtinec či nevypletý štiav. Starký si s tým raz-dva poradil. Keď natrafil na krtinec, zmenil pohyb a krátkymi údermi tu pätkou, tu koncom kosy ho poobtínil z oboch strán. A pritom si všetko obzeral a pozoroval, čo nové sa dá vidieť; raz odtrhol kohútika, zjedol ho alebo ním ponúkol Levina, raz odhodil hrotom kosy vetvičku, raz si pozorne obzeral prepeličie hniezdočko, odkiaľ rovno spod kosy vylietala samička, raz chytil vretenicu, na ktorú idúcky nadľabil, a nadvihol ju kosou ako na vidličke, ukázal ju Levinovi a odhodil.

Levinovi aj mládencovi za ním bolo ťažko meniť pohyb. Obaja, keď sa už raz zacvičili do určitého namáhavého pohybu, boli sústredení len a len na prácu a neboli schopní pohyb zmeniť a súčasne pozorovať, čo majú pred sebou.

Levin ani nezbadal, ako sa mína čas. Keby sa ho boli spýtali, ako dlho kosil, povedal by, že polhodinu – a zatiaľ sa blížilo poludnie. Keď začínali nový rad, starký upozornil Levina na dievčatká a chlapcov, čo sa z rozličných strán, ešte ledva viditeľní, po vysokej tráve i po ceste

blížili ku koscom; uzlíky s chlebom a handričkami pozakryvané krčahy s kvasom im ťahali ručičky k zemi.

– Aha, už lezú naše chrobáčky! – ukázal na nich a spod ruky pozrel na slnko.

Keď odkosili ešte dva rady, starček zastal.

– Tak, pán môj, obed! – povedal rázne. A keď došli po riekku, kosci zamierili cez rady ku halenám, kde ich už čakali posediačky deti, čo doniesli obedy. Kosci sa pousádzali, tí vzdialenejší pod vozy, tí bližší pod rakytu na trávku, čo si ta nahádzali.

Levin si prisadol, nechcelo sa mu odísť.

Po ostychu pred pánom nebolo už ani stopy. Chlapi robili prípravu na obed. Umývali sa, tí mladší sa kúpali v rieke, iní si chystali miestečko na oddych, rozväzovali batôžky s chlebom, vyťahovali štople z krčahov s kvasom. Starký nadrobil do hrnčeka chleba, popučil ho opačným koncom lyžice, nalial vody z oselníka, ešte nakrájal chleba, posypal ho soľou, obrátil sa k východu a pomodlil sa.

– Nože okoštujte, milost'pán, z mojej chlebovej polievky, – ponúkol Levina a čupol si k hrnčeku.

Polievka bola taká chutná, že si to Levin s obedom doma rozmyslel. Naobedoval sa so starkým a živo, s úprimnou účasťou sa s ním rozhovoril o jeho rodinných záležitostiach, aj sa mu zveril s vlastnými starosťami, a vôbec so všetkým, čo starkého mohlo zaujímať. Zdalo sa mu, že mu je bližší ako brat, a nežnosť, ktorú k tomuto človeku cítil, mu nevoľky vyvolávala úsmev na tvári. Keď starký vstal, pomodlil sa a ľahol si pod krík, podložiac si pod hlavu trávu, Levin ho nasledoval, a hoci ho dotieravé a na slnku bezočivé muchy a chrobáky domrzali a štekli na spotenej tvári a tele, okamžite zaspal a zobudil sa, až keď slnko prešlo na druhú stranu kríka a dosahovalo naňho. Starký už dávno nespál, posediačky brúsil mládencom kosy.

Levin sa poobzeral, no okolie nespoznával, až tak sa všetko zmenilo. Obrovská lúčna plocha bola skosená, pokosy už rozvoniávali a vo večerných, šikmých lúčoch slnka sa akosi celkom nezvyčajne blyšťali. Aj poobkášané krovie pri rieke, aj rieka sama predtým neviditeľná, teraz však ako oceľ lesklá v ohyboch, aj ľudia, čo vstávali a pohybovali sa, aj strmá stena ešte neskosenej trávy, aj jastraby, krúžiace nad obnaženou lúkou – to všetko bolo celkom nezvyčajné. Keď sa Levin prebral, začal uvažovať, koľko sa pokosilo a koľko sa má ešte dnes spraviť.

Na štyridsaťdva ľudí to bol poriadny výkon. Celá veľká lúka, ktorú kosievali za poddanstva tridsiat kosci dva dni, bola už skosená.

Neskosené ostali iba kúty s krátkymi radmi. Lenže Levin by bol rád, keby sa do večera skosilo čo najviac, a tak sa hneval na slnko, že tak skoro zapadá. Necítil únavu, túžil len po tom, aby sa čím rýchlejšie a čo najviac urobilo.

– Tak, čo myslíš, skosíme ešte Maškin vršok? – spýtal sa starkého.

– S pomocou Božou, no slnko je už nízko. Dať takto slzu vodky chlapom!

Pri olovranke, keď si zasa posadali a fajčiari si zapálili, starký oznámil koscom, že „keď sa skosí Maškin vrch, bude vodka“.

– To by bolo, aby sme ho nie! Tit, hybaj už! Raz-dva to bude! V noci sa naješ. Hybaj! – ozvali hlasy, a kosci dojedli chlieb a pohli sa.

– No, chlapi, držte sa! – zvolal Tit a vyrazil skoro behom.

– Nože vrtkejšie! – poháňal ho starký, ktorý sa ponáhl'al za ním a už mu bol v päťach, – zatnem do teba! Merkuj!

Mladé, staré, všetko kosilo ako opreteký. No čo sa aj ponáhl'ali, trávu nenivočili, a rady ukladali práve tak čisto a presne ako dosiaľ. S neskoseným cvikom lúky v kúte boli hotoví za päť minút. Poslední kosci ešte len dokončievali rad, a tí prední si už prehadzovali haleny cez plecia a brali sa cez cestu k Maškinmu vršku.

Slnko sa už skláňalo nad stromy, keď kosci vošli, štrngotajúc oselníkmi, do lesnatej úžľabiny Maškinho vrška. Uprostred úvalu bola tráva po pás, tráva hebká a mäkká, šťavnatá, v lese tu a tam spestrená sirôtkami.

Po krátkej porade – či chodiť pozdĺž alebo naprieč – Prochor Jermilin, tiež chýrny kosec, mohutný počerný sedliak, vykročil prvý. Bol o krok vpredu, otočil sa a zahnal, a všetci ostatní sa mu prispôsobili, a tak chodili úvalom dole brehom a hore brehom až po samý kraj lesa. Slnko zašlo za les. Rosa už spadla a kosci boli na slnku iba na vršku, ale dole, kde sa už dvíhal opar, aj na druhej strane, chodili po osviežujúcej, rosistej tóni. Práca len tak kypela.

So šťavnatým šuchotom padala korenisto voňajúca tráva pod kosou a ukladala sa do hrubých pokosov. Kosci, obmedzovaní zo všetkých strán, tiesnili sa na krátkych radoch, štrkotali oselníkmi, cvengotali kosami, čo narážali o seba, svišťali osličkami po ostrí kosy a s veselými pokrikmi sa navzájom poháňali.

Levin šiel zase medzi mládencom a starkým. Starký, ktorý si už obliekol barančinovú kazajku, bol ešte stále bodrý, vtipný, aj pohyby mal ľahké. V lese podchvíľou nadabili na kozáky, napučané od šťavnatej trávy – stínali ich kosou. No keď na dajakú hubu natrafil

starký, vždy sa zohol, zobral ju a vopchal za košeľu. „Ešte jeden podarúnok pre moju starú,“ zamrmľal zakaždým.

Kosiť mokrú a slabú trávku síce nebolo ťažké, ale ťažké bolo spúšťať sa a zasa stúpať nahor po strmých brehoch úvalu. No starkému to nerobilo ťažkosti. Stále rovnako sa zaháňal kosou a postupoval pomaly, drobným, no pevným krokom svojich nôh, obutých do veľkých krpcov, hore stráňou, a aj keď sa triasol na celom tele a gate, čo sa mu pod košeľou zošmykli, sa mu plantali kdesi dole, nevynechal ani jednu trávičku, ani jednu hubu, a stále rovnako žartoval s Levinom a so sedliakmi. Levin šiel za ním a neraz si pomyslel, že už-už spadne, keď sa tak s kosou škriabal do strmého vrška, kam sa aj bez kosa ťažko škriabe, ale dostal sa na vrchol a robil, čo treba. Cítil, že ním vládne nejaká zovňajšia sila.

6

Maškin vršok skosili, dorobili posledné rady, obliekli si haleny a veselo sa pobrali domov. Levin vysadol na koňa, rozlúčil sa so sedliakmi s pocitom ľútosti a šiel domov. Na kopci sa obzrel; kosci sa už strácali v hmle, čo sa dvíhala z doliny, bolo počuť len ich veselé drsné hlasy, smiech a cveng kôš, čo o seba narážali.

Sergej Ivanovič bol už dávno po obede, práve popíjal vo svojej izbe citrónádu s ľadom a prezeral si noviny a časopisy, čo práve prišli poštou, keď k nemu vtrhol s veselým hlaholom Levin, strapatý, s vlasmi prilepenými na čele a s tmavým, premočeným chrptom a prsami.

– Zvládli sme, predstav si, celú lúku! Ach, aké pekné, aké fantastické to bolo! A ty si sa mal ako? – spustil Levin, ktorý celkom zabudol na včerajší nepríjemný rozhovor.

– Prepána! Ako to vyzeráš! – zvolal Sergej Ivanovič a v prvej chvíli si brata nespokojne premeral pohľadom. – Dvere, dvere zatváraj! – vykrikol. – Najmenej desať si ich vpustil.

Sergej Ivanovič neznášal muchy, v svojej izbe otváral obloky len v noci a dbal o to, aby sa dvere vždy zatvárali.

– Na môj dušu, ani jednu. A keď, tak ju chytím. Neveril by si, aký je to pôžitok! Ako si strávil deň ty?

– Ja dobre. A to si naozaj celý deň kosil? Musíš byť, ak sa nemýlim, hladný ako vlk. Kuzma ti už všetko prichystal.

– Nie, ani jest' sa mi nechce. Tam som jedol. Ale umyt', to sa hned' pôjdem.

– No chod', chod', o chvíľu prídem za tebou, – pokrútil hlavou Sergej Ivanovič, ako sa na brata díval. – Ved' už chod', – dodal a usmial sa, potom si pobral knihy a chcel ísť. No z ničoho nič bolo aj jemu zrazu veselo a nechcelo sa mu od brata odísť. – No a keď pršalo, prosím ťa, kde si bol?

– To bol dážď? Iba trocha spáchlo. Hned' som späť. Tak si sa mal dnes dobre? No výborne. – A Levin sa šiel preobliecť.

O päť minút sa bratia zišli v jedálni. Hoci sa Levinovi zdalo, že sa mu jest' nežiada, a za stôl si sadol len preto, aby neurazil Kuzmu, keď sa do jedenia pribral, obed mu veľmi chutil. Sergej Ivanovič hľadel na neho s úsmevom.

– Ozaj, máš tu list, – povedal. – Kuzma, prosím ťa, prines ho, je dole. No dvere zatvor!

List bol od Oblonského. Levin ho nahlas prečítal. Oblonskij písal z Petrohradu: „Písala mi Dolly z Jergušovky, že to tam ešte stále nemá v poriadku. Navštív ju, prosím Ťa, a pomôž radou, Ty sa vyznáš vo všetkom. Veľmi sa Ti poteší. Je tam sama ako prst, chuderka. Testiná a všetci ostatní sú ešte v cudzine.“

– Výborne! Určite ta skočím! Mohli by sme ísť spolu. Je to skvelá žena. Čo povieš?

– A ako je to ďaleko?

– Zo tridsať vierst. Alebo takých štyridsať. No výborná cesta. Pôjde sa nám jedna radosť.

– Veľmi rád, – súhlasil Sergej Ivanovič stále usmiaty. Vzhľad mladšieho brata ho mimovoľne rozveseľoval.

– Apetít máš, len čo je pravda! – podotkol pri pohľade na jeho do hnedo-červená opálený krk i tvár sklonenú nad tanierom.

– Výborný! Poviem ti, že takáto životospráva je liekom na všetky hlúposti. Chcem obohatiť medicínu o nový termín: Arbeitscur³⁴.

– No ty, zdá sa, také niečo nepotrebuješ.

– Nie, ale tí všelijakí chorí na nervy.

– Áno, za pokus to stojí. A ved' som ťa chcel prísť pozrieť na lúku, ale taká neznesiteľná horúčava bola, že som iba zašiel po les. Posedel som si chvíľu, a potom som cez les prešiel do osady, stretol som tvoju dojku a sondoval som, aký názor majú sedliaci na teba. Ako som vyrozumel, neschvaľujú tvoje počínanie. Povedala: „To nie je pre

³⁴ liečba prácou (nem.)

pánov.“ A vôbec, vidí sa mi, že ľud má v predstave veľmi presne vymedzené názory na istú, ako to oni volajú, „panskú“ činnosť. A sú proti, ak páni vybočujú z rámca, ustáleného v ich predstave.

– To je možné; ale taký pôžitok som ešte v živote nemal. A zlé predsa na tom nič nie je. Nemám pravdu? – odpovedal Levin. – Čo sa už dá robiť, keď sa im to nepáči. A napokon si myslím, že sa z toho nestriea. Hm?

– Celkove, – pokračoval Sergej Ivanovič, – ako vidím, si s dnešným dňom spokojný.

– Veľmi spokojný. Skosili sme celú lúku. A s akým starkým som sa tam skamarátil! Hotový skvost, môžeš mi veriť!

– Čiže si s dnešným dňom spokojný. Aj ja. Po prvé, rozriešil som dve šachové úlohy, jednu veľmi vtipnú – otvára sa pešiakom. Ukážem ti to. A potom som rozmýšľal o našom včerašom rozhovore.

– Čože? O včerašom rozhovore? – začudoval sa Levin; blažene žmurkal, odľukoval po obede a naozaj nebol schopný spomenúť si, o čo v tom ich včerašom rozhovore išlo.

– Domnievam sa, že čiastočne máš pravdu. Náš rozpor spočíva v tom, že ty pokladáš za hybnú silu osobný záujem, ja si zas myslím, že záujem o všeobecné blaho musí mať každý človek, stojaci na patričnej úrovni vzdelania. Možno máš aj pravdu, že lepšia by bola činnosť, založená na materiálnej zainteresovanosti. A vôbec, ty si povaha prehnane prime-sa-utière³⁵, ako vravia Francúzi, chceš náruživú, energickú činnosť, alebo nič.

Levin počúval brata, a vôbec nič nechápal a ani chápať nechcel. Len sa bál, aby mu brat nedal nejakú takú otázku, pri ktorej by vyšlo najavo, že ho vôbec nepočúval.

– Nuž tak, môj milý, – skončil Sergej Ivanovič a položil mu ruku na plece.

– Áno, pravdaže. Ale čo tam po tom! Ja netrvám na svojom, – odpovedal Levin s detsky previnilým úsmevom. „O čo mi to vlastne šlo?“ rozmýšľal. „Pravdaže, každý máme svoju pravdu, ja i on, a všetko je skvelé. Ale musím ísť do kancelárie vydať príkazy.“ Vstal a s úsmevom sa pretiahol.

Usmial sa aj Sergej Ivanovič.

– Ak sa chceš prejsť, môžeme ísť spolu, – navrhol, lebo nemal chuť rozísť sa s bratom, ktorý šíril takú sviežosť a optimizmus.

– Poďme, zájdime hoci aj do kancelárie, ak musíš!

³⁵ vznetlivá (franc.)

– Panebože! – skríkol Levin tak hlasno, až sa Sergej Ivanovič zľakol.
– Čo je, čo sa stalo?
– Čo robí ruka Agafie Michajlovny? – udrél sa Levin po čele. – Zabudol som na ňu.
– Už je to oveľa lepšie.
– Aj tak k nej zabehnem. Ani si klobúk nestihneš založiť, a už budem nazad.
A podpätky mu až tak zaklepotali, keď zbíehal dolu schodmi.

7

V tom čase, keď prišiel Stepan Arkadjič do Petrohradu splniť tú najprirodzenejšiu, všetkým úradníkom tak dobre známu a neúradníkom takú nepochopiteľnú povinnosť, povinnosť nevyhnutnú, bez ktorej sa nedá v úrade byť – pripomenúť svoju existenciu na ministerstve – a pri plnení ktorej pobral skoro všetky peniaze z domu a trávil veselo a príjemne čas na dostihoch a po letoviskách, Dolly s deťmi odcestovala na dedinu, aby boli výdavky čím menšie. Šla do svojej Jergušovky, ktorú dostala do vena, do tej Jergušovky, kde sa predal na jar les a čo bola päťdesiat vierst vzdialená od Levinovho Pokrovského.

Jergušovský veľký starý dom bol už dávno zrúcaný a ešte knieža dal svojho času zrenovovať a rozšíriť jeho prístavok. Prístavok bol pred takými dvadsiatimi rokmi, keď bola Dolly malá, pomerne priestorný a pohodlný, i keď nebol obrátený – ako väčšina prístavieb – k hlavnému stromoradiu a na juh. Lenže dnes bol prístavok na spadnutie. Dolly prosila Stepana Arkadjiča už na jar, keď bol predávať les, aby dom prezrel a dal opraviť, čo treba. Stepanovi Arkadjičovi ako všetkým previnilým manželom veľmi ležalo na srdci pohodlie manželky, preto dom osobne prezrel a zariadil všetko, čo bolo podľa jeho predstáv treba. Podľa jeho predstáv bolo treba obtiahnuť všetok nábytok kretónom, zavesiť záclony, upraviť záhradu, spraviť mostík pri rybníku a vysadiť kvety; zabudol však na kopu iných prepotrebných vecí, čo Daria Alexandrovna neskôr trpko pocítila.

Hoci sa Stepan Arkadjič úprimne usiloval byť starostlivým otcom a manželom, nie a nie si zapamätať, že má ženu a deti. Mal mládenecké záľuby a tie ho aj usmerňovali. Po príchode do Moskvy žene pyšne oznámil, že všetko je pripravené, že dom bude ako nový, a vrelo jej odporúčal ta ísť. Ženin odchod Stepanovi Arkadjičovi vyhovoval v

každom smere: deťom je to zdravé, výdavky budú nižšie, on bude mať viac slobody. Pokiaľ ide o Dariu Alexandrovnu, bola toho názoru, že deťom pobyt na dedine v lete veľmi prospeje, najmä dcére, ktorá sa akosi nemohla zotaviť po šarlachu, a aj sa tým chcela vyhnúť drobným poníženiám a drobným dlžobám, ktoré mala u obchodníka s drevom, u predavača rýb, u obuvníka a pre ktoré sa tak veľmi trápila. A, navyše, odchod vítala aj preto, lebo dúfala, že privábi k sebe na dedinu Kitty, ktorá sa mala vrátiť z cudziny v polovici leta a ktorej odporúčali kúpať sa vo voľnej prírode. Kitty písala z kúpeľov, že sa na nič tak neteší ako na leto s Dolly v Jergušovke, pre obe plnej spomienok na detstvo.

Prvé dni strávené na dedine boli pre Dolly nesmierne ťažké. V detstve síce bývala na dedine a z tých čias v nej ostal dojem, že dedina je akousi záchranou pred rozličnými mestskými nepríjemnosťami, že tamjší život, aj keď nie je bohvieaký pekný (s tým sa Dolly ľahko zmierila), je aspoň lacný a pre deti výhodný. Ale teraz, keď na dedinu prišla ako domáca pani, videla, že všetko je celkom iné, ako si predstavovala.

Na druhý deň po ich príchode sa spustil lejak a v noci natieklo do chodby a detskej izby, takže museli postieľky poprenášať do salónu. Kuchárku pre služobníctvo nezohnala; z deviatich kráv, podľa slov kraviarky, boli niektoré teľné, niektoré prvôtky, iné zasa staré a ostatné síce s pekným vemenom, ale slabé dojnice: masla, mlieka sa ani len deťom neušlo. Vajec nebolo. Sliepku nemohli za živý svet zohnať; piekli a varili staré, fialkasté, šľachovité kohúty. Nedali sa zohnať ženy, čo by vydrhli dlážky – všetky boli na zemiasčnickách. Ani voziť v koči sa nemohli, pretože kôň sa vzpíeral a hádzal v oji. Kúpať sa nebolo kde – breh rieky bol po celej dĺžke pošliapaný dobytkom a od cesty otvorený; ani len na prechádzky sa nedalo chodiť, lebo kravy vchádzali voľne do záhrady cez polámaný plot a bol medzi nimi hrôzostrašný býk, ktorý ručal, a istotne aj klal. Skriň na šaty v dome nebolo dosť. A čo boli, nedali sa zatvoriť a otvárali sa samy od seba, keď sa okolo nich prešlo. Hrnco v nebolo ani železných, ani hlinených; kotla na vyvára nie bolo, ba ani tej dosky na žehlenie v čel'adníku nebolo.

Keď Daria Alexandrovna v prvých dňoch namiesto pokoja a oddychu narazila na takéto – z jej hľadiska – strašné ťažkosti, upadla do zúfalstva, a hoci sa starala zo všetkých síl, cítila bezvýchodnosť svojho polohenia a ustavične potláčala slzy, čo sa jej hrnuli do očí. Správca, bývalý rotmajster, ktorého si Stepan Arkad'jič obľúbil a urobil ho z vrátnika správcom pre jeho pekný a úctivý výzor, nemal pre

ťažkosti Darie Alexandrovny pochopenie, len úctivo vrel: „To je vylúčené, tunajší ľudia sú hrozní,“ a v ničom jej nepomohol.

Situácia vyzerala beznádejne. No v dome Oblonskovcov, ako v každej početnej rodine, bola istá nenápadná, no tým dôležitejšia a užitočnejšia osoba – Matriona Filimonovna. Ona chlácholila paniu, ubezpečovala ju, že sa všetko *utrasie* (bol to jej výraz, Matvej ho prevzal od nej), a sama zatiaľ nenáhľivo a múdro konala.

Raz-dva sa spriatelila so šafárkou a už v prvý deň pila s ňou a so šafárom pod agátom čaj a popretriasala s nimi všetky otázky. Čoskoro vznikol pod agátom klub Matriony Filimonovny, a tu, prostredníctvom klubu, ktorého členmi boli šafárka, starosta a kancelista, začali sa ťažkosti pomaličky odstraňovať a do týždňa sa naozaj všetko *utriaslo*. Strechu opravili, kuchárku našli – starostovu kmotru, nakúpili sliepok, kravy začali dojiť, záhradu ohradili, mangel opravil tesár, skrine dostali háčiky, takže sa už samy od seba neotvárali, a doska na žehlenie, obťahnutá vojenským súknom, opierala sa jedným koncom o operadlo kresla, druhým o komodu a v čeládniku už rozvoniavala žehlička.

– No prosím! A vy ste si už skoro zúfali, – ukázala Matriona Filimonovna na dosku.

Ba čosi-kamsi mali aj kúpalisko ohradené doskami. Lili sa mohla kúpať a Darii Alexandrovne sa sčasti splnilo očakávanie aj keď nie práve pokojného, no aspoň pohodlného života na dedine. Pokoj so šiestimi deťmi Daria Alexandrovna mať nemohla. Jedno ochorelo, druhé mohlo ochoreť, tretie sa voľačoho domáhalo, štvrté prejavovalo zlú povahu atď., atď. Zriedka, veľmi zriedka bývali krátke obdobia pokoja. Avšak tieto trampoty a starosti boli pre Dariu Alexandrovnu jediným možným šťastím. Nebyť ich, bola by vydaná napospas myšlienkam na muža, ktorý ju nemiluje. No aj keď ju ako matku sužoval strach z chorôb aj choroby skutočné, i keď sa trápila, ak vybadala u detí nejaké nepekné sklony – deti jej už teraz drobnými radosťami splácali jej trápenie. Radosti boli také drobné, že boli nebadateľné ako zlato v piesku, a v ťažkých chvíľach videla iba trápenie, iba piesok; no bývali aj chvíle pekné, keď videla iba radosti, iba zlato.

Teraz na dedine v odlúčenosti, uvedomovala si tieto radosti čoraz častejšie. A často, ako tak na ne hľadela, všemožne sa presviedčala, že sa mýli, že ako matka je voči deťom neobjektívna, no predsa len nakoniec musela uznať, že má vydarené deti, všetkých šesť, každé síce iným spôsobom, ale také, s akými sa človek často nestretne – a bola šťastná a hrdá na ne.

Koncom mája, keď sa všetko ako-tak dalo do poriadku, dostala mužovu odpoveď na svoje ponosy ohľadom neporiadkov, ktoré na dedine našla. V liste ju prosil o prepáčenie, že všetko nedomyslel, a sľuboval, že sa pri prvej príležitosti zjaví. Oná príležitosť sa netriafala a do začiatku júna žila Daria Alexandrovna na dedine sama.

V pôstnom čase pred Petrom-Pavlom sa Daria Alexandrovna vybrala v ktorúsi nedeľu so všetkými deťmi na prijímanie. V dôverných filozofických rozhovoroch so sestrou, matkou a priateľmi Daria Alexandrovna neraz prekvapovala svojimi voľnomyšlienkáorskými názormi na náboženstvo. Vyznávala svojské, zvláštne náboženstvo metempsychózy, v ktoré hlboko verila, a o cirkevné dogmy vôbec nedbala. Ale v rodine – a nielen preto, aby ukázala príklad, ale z úprimného srdca – prísne dodržiavala všetky cirkevné prikázania a veľmi ju trápilo, že deti už hádam aj rok neboli na prijímaní, a tak za plnej podpory a účasti Matriony Filimonovny sa to rozhodla spraviť teraz v lete.

Daria Alexandrovna už niekoľko dní vopred premyslela, ako všetky deti poobliekať. Pošili, prerobili a vyprali všetky šaty, povypúšťali švíky a légy, poprišívali gombičky a prichystali stužky. Jedny šaty, Tanine, do ktorých sa pribrala Angličanka, narobili Darii Alexandrovne veľa starostí. Pri prešívaní spravila Angličanka záševky na zlom mieste, prihlboko vystrihla prieramky a šaty len-len že nepokazila. Tani tak sťahovalo plecica, že sa na to nedalo pozerieť. No Matriona Filimonovna mala spásnu myšlienku – povšívala klíny a spravila pelerínku. Všetko sa na dobré obrátilo, len s Angličankou sa div nepoharkali. Na druhý deň predsa len bolo všetko v poriadku a pred deviatou – hodina, do ktorej mal dôstojný pán podľa dohovoru počkať s bohoslužbami – radosťou žiariace, vyparádené deti stáli pred domom pri bričke a čakali na mamu.

Do bričky zapriahli, vďaka protekcii Matriony Filimonovny namiesto spurného Havrana šafárovho Hnedka, a už vyšla z domu aj Daria Alexandrovna, ktorú zdržali starosti okolo toalety, v bielych mušelínových šatách a nasadla.

Daria Alexandrovna sa česala a obliekala starostlivo a so vzrušením. Kedysi sa obliekala pre seba, aby bola pekná, aby sa páčila; neskôr, čím bola staršia, tým neradšej sa obliekala – jasne videla, ako ošpatnela. Dnes sa však zase obliekala s pôžitkom a vzrušením. Dnes sa neobliekala pre seba, pre vlastnú krásu, ale preto, aby ako matka týchto

pôvabných stvoreníatok nekazila celkový dojem. A keď sa pozrela naposledy do zrkadla, bola so sebou spokojná. Bola pekná. Nie síce taká pekná, aká chcela byť kedysi na plese, ale pekná pre ten cieľ, o ktorý jej išlo.

V kostole nebolo okrem sedliakov, čeládníkov a ich žien nikoho. No Daria Alexandrovna videla, vlastne zdalo sa jej, že vidí obdiv, ktorý jej deti a ona vzbudzujú. Deti nielenže boli pôvabné v tých svojich rozkošných šatočkách, boli chutné aj tým, ako vzorne sa správali. Aľoša, pravdaže, nestál celkom poriadne, stále sa obzeral, rád by bol videl svoju blúzočku odzadu; no aj tak bol neobyčajne milý. Taňa stála ako dospelá a dozerala na tých malých. No najmladšia, Lili, ako sa tak naivne všetkému čudovala, bola priam očarujúca a ťažko bolo odoláť úsmevu, keď pri prijímaní povedala: „Please, some more.“³⁶

Pri návrate domov deti akoby vycítili, že sa odohralo čosi slávnostné – boli nápadne tiché.

Aj doma bola pohoda; lenže už pri raňajkách začal Griša hvízdať, a čo bolo ešte horšie, neposlúchol Angličanku a prišiel o múčnik. Keby bola pritom Daria Alexandrovna, nebola by dopustila, aby sa v takýto deň trestalo, no takto musela Angličanku podporiť a jej rozhodnutie, že Griša nedostane tortu, potvrdiť. To trošku skalilo všeobecnú radosť.

Griša s plačom vravel, že aj Nikolenka hvízdal a toho nepotrestali a že neplače pre tortu – na tej mu nezáleží – ale preto, že boli voči nemu nespravodliví. To už bolo priveľa a Daria Alexandrovna sa rozhodla, že po dohode s vychovávateľkou Grišovi odpustí, a vybrala sa za ňou. Práve prechádzala sieňou, keď sa stala svedkom obrazu, čo naplnil jej srdce toľkou radosťou, až jej slzy vstúpili do očí a hriešnikovi odpustila.

Potrestaný hriešnik sedel na rožnom obluku, vedľa stála Taňa s tanierikom. Pod zámienkou, že chce dať bábikám obed, poprosila Angličanku o dovoľenie, či môže zaniest svoju porciu torty do detskej izby, no namiesto toho ju priniesla bratovi. Ešte stále plakal, že ho tak nespravodlivo potrestali, pritom jedol tortu a medzi vzlykmi opakoval: „Odhryzni si aj ty, zjeme to spolu... spolu.“

Aj Taňa mala od dojatia slzy v očiach, sprvu ľutovala Grišu, potom si uvedomila, aký dobrý skutok vykonala; no nevzpierala sa a svoj podiel jedla.

³⁶ Prosím, ešte trošku (angl.)

Keď zazreli mamu, zľakli sa, no keď sa jej lepšie prizreli, pochopili, že konajú správne, zasmiali sa a s ústami plnými torty začali si utierať rozžiarené tváričky, až ich mali celé domachlené od slz a lekváru.

– Bože dobrý! Nové biele šaty! Taňa! Griša! – zvolala mama, zachraňujúc šaty, no v očiach mala slzy a na tvári šťastný, nadšený úsmev.

Nové šaty si deti povyzliekali, dievčatá si obliekli blúzky a chlapci staré kabátiky, potom kázala Daria Alexandrovna zapriať do bričky – na veľkú šafárovu lútosť dali k oju zase Hnedka – najprv chceli ísť na huby, potom na kúpalisko. Detská izba sa až otriasala od výbuchu nadšenia a výskot tam neutíchol až do odchodu.

Húb nazbierali za košík, jednu dokonca našla Lili. Predtým to bývalo tak, že hubu vždy našla len miss Hoolová a jej ju len ukázala, teraz však Lili našla celkom sama veľký brezák a vtedy sa strhol nadšený krik: „Lili našla brezák!“

Potom sa odviezli k rieke, kone nechali pod brezami a šli na kúpalisko. Kočíš Terentij priviazal o strom kone, odháňajúce chvostami ovady, uvelebil sa do trávy v tóni brezy a spokojne fajčil lacný tabak, z kúpaliska k nemu doliehal piskot detí.

Hoci nebolo ľahké dozerať na všetky deti a mierniť ich v nezbedách, hoci bolo namáhavé držať v hlave a nepoplieť všetky tie pančušky, nohavičky, topáňočky z rozličných nôh a rozväzovať, rozopínať a zaväzovať šnúrky a gombičky, Daria Alexandrovna, ktorá sa sama odjakživa rada kúpala a verila, že je to i deťom užitočné, ničomu sa tak netešila ako takémuto spoločnému kúpaniu s nimi. Preberať všetky tie bucl'até nôžky, keď na ne naťahovala pančušky, brať do rúk a ponárať holé tielka a počúvať raz natešené, inokedy vyľakané výkriky, vidieť tie zadychčané tváre s rozšírenými, vyľakanými aj veselými očkami, vidieť tých svojich čľapkajúcich sa anjelikov bolo pre ňu najväčším pôžitkom. Keď už bola polovica detí oblečená, prišli ku kúpalisku sviatočne vyobliekané ženičky a placho pri ňom zastali; boli zbierať kozie nohy a mlieč. Matriona Filimonovna na ktorúsi zavolala, aby im usušila plachtu a košeľu, čo padli do vody, a Daria Alexandrovna sa s nimi dala do reči. Ženičky sa najprv smiali do hrsti a nechápali, na čo sa ich spytuje, no čoskoro sa osmelili, rozhovorili, a hneď si Dariu Alexandrovnu získali tým, že úprimne obdivovali jej deti.

– Ľaľadže ti ju, aká krásavica, biela je ani cukor, – krútila hlavou jedna, obdivujúc Taničku. – Len je chudá...

– Veru, bola chorá.

– Aha, aj toto kúpali, – ukázala druhá zas na dojča.

– Nie, toho sme nie, má ešte len tri mesiace, – odpovedala hrdo Daria Alexandrovna.

– Ľaladže ti ho!

– A ty máš deti?

– Štvoro som mala, no len dve mi ostali: chlapec a dievča. Pred fašiangami som ju prestala pridájať.

– A koľkože má?

– Dva rôčky pomaly.

– A čo si ju tak dlho pridávala?

– Tak je u nás zvykom: cez tri pôsty...

A rozhovor bol pre Dariu naozaj zaujímavý: Aký mala pôrod? Aké choroby prekonalí deti? Kde má muža? Býva doma často?

Darii Alexandrovne sa nechcelo od ženičiek odísť, natoľko ju rozhovor zaujal, natoľko boli ich záujmy totožné. No radosť mala najmä preto, lebo na nich jasne videla, ako obdivujú predovšetkým to, že má toľko detí a také vydarené. Ženičky Dariu Alexandrovnu aj rozosmiali a Angličanku zas urazili tým, že vyvolala ich smiech, ktorého príčinu nechápala. Jedna z tých mladších totiž pozorovala Angličanku, čo sa obliekala posledná, a keď si už obliekla tretiu sukňu, ženička nevydržala a utrúsila: „Ľal’a ti ju, obkrúca sa, obkrúca, a nie a nie sa doobkrúcať!“ a všetky vybúchli v smiech.

9

Daria Alexandrovna, obklopená vykúpanými deťmi s mokrými hlavami, so šatkou na hlave, sa už blížila k domu, keď kočiš povedal:

– Voľajaký pán ide k nám, z Pokrovského nebudaj.

Daria Alexandrovna sa naklonila dopredu a potešila sa, keď v človeku, čo im išiel oproti v sivom klobúku a sivom kabáte, spoznala Levina. Vždy sa mu potešila, ale teraz sa mu potešila tým viac, že ju uvidí v plnom lesku. Nikto iný nemohol oceniť jej vznešenosť lepšie ako Levin.

Pri pohľade na ňu akoby sa bol ocitol zoči-voči výjavu z rodinného života, aký si v budúcnosti predstavoval.

– Daria Alexandrovna, na môj pravdu, vyzeráte ani kvočka s kurčiatkami.

– Ach, aká som rada! – zvolala a podala mu ruku.

– Ste rada, ale vedieť ste mi prv nedali. Teraz je u mňa na návšteve brat. Až Stiva mi napísal, že ste tu.

– Stiva vám napísal? – prekvapene sa spýtala Daria Alexandrovna.
– Áno, píše, že ste už pricestovali, a myslí si, že by som vám mohol v niečom pomôcť, ak dovolíte, – vravel Levin, no len čo to vypovedal, zrazu sa zmiatol a už nepokračoval, iba mlčky kráčať popri bríčke, tu a tam si odtrhol výhonok z lipy a prehryzol ho. Zmiatol ho dohad, že Darii Alexandrovne môže zle padnúť pomoc cudzieho človeka vo veci, ktorú by mal spraviť jej muž. Darii Alexandrovne sa naozaj nepáčil spôsob Stepana Arkad'jiča hádzať rodinné starosti cudzím mužom na krk. A hneď si uvedomila, že to pochopil aj Levin. A práve preto, že všetko tak citlivo chápal a že bol taký jemný, mala Daria Alexandrovna Levina rada.

– Pravda, vyrozumel som, že to značí iba toľko, – ozval sa konečne Levin, – že ma chcete vidieť, a tomu som veľmi rád. Pravda, viem si predstaviť, že vám, domácej panej z mesta, sa musí toto tu vidieť primitívne, a ak by ste niečo potrebovali, som vám k službám.

– Ó, to nie! – zvolala Dolly. – V prvých dňoch tu síce nebolo najútlnejšie, ale teraz je všetko vďaka mojej starej pestúnke v najlepšom poriadku, – ukázala na Matrionu Filimonovnu, ktorá vytušila, že je reč o nej, a priateľsky sa na Levina usmiala. Poznala ho a vedela, že by bol pre slečnu vyhovujúcim ženíchom, a v duchu si želala, aby sa sobáš uskutočnil.

– Nech sa páči k nám, my sa trochu postískame, – vyzvala ho.

– Nie, radšej sa prejdem. Deti, chcem predbehnúť koníky, kto ide so mnou?

Deti sa na Levina pamätali slabo, a keď ho uvideli, ani veľmi nevedeli, o koho ide, ale v ich správaní nebolo onej zvláštnej ostýchavosti ani odporu, čo deti voči pretvarujúcim sa dospelým tak často pociťujú a začo sa im tak často a citeľne ujde.

Hocaká pretváрка môže oklamať aj toho najmúdrejšieho, najbystrejšieho človeka; ale aj najobmedzenejšie dieťa pretváрку rozpozna a odvráti sa, nech by bola akokoľvek majstrovsky zastretá. Levin mal istotne všelijaké nedostatky, ale pretvácky v ňom nebolo ani za necht, a preto mu deti preukazovali práve také priateľstvo, aké videli na maminej tvári. Na jeho výzvu hneď zoskočili z koča dve staršie deti a rozbehli sa s ním práve tak, akoby boli bežali s pestúnkou, s miss Hoolovou či s mamou. Aj Lili začala modlikať, aby ju vzal k sebe, a matka mu ju podala; vysadil si ju na plece a bežal ďalej s ňou.

– Len sa nebojte, Daria Alexandrovna! – usmial sa veselo na matku, – neudrie sa, ani ju nepustím, vylúčená vec!

A keď tak mama pozorovala jeho šikovné, opatrne-starostlivé a až prepiato krčovité pohyby, prezrádzajúce silu, upokojila sa a pozrela na neho s veselým, schvaľujúcim úsmevom.

Tu na dedine, v kruhu detí a v prítomnosti sympatickej Darie Alexandrovny, zmocnila sa Levina veselá nálada, ktorú napokon mával často a ktorú Daria Alexandrovna mala uňho tak rada. Lietal s deťmi, zaúčal ich do gymnastiky, rozveseľoval miss Hoolovú svojou lámanou angličtinou a rozprával Darii Alexandrovne, aké novoty zavádza na dedine.

Po obede, keď s ním Daria Alexandrovna sedela sama na balkóne, začala o Kitty.

– A to už viete? Kitty príde sem a strávi leto so mnou.

– Naozaj? – spýtal sa a začervenal, a rýchlo, aby zmenil tému, dodal:

– Tak ako? Poslať vám dve kravy? A ak vám nebude hanba a nasilu sa budete chcieť vyrovnat', dáte mi päť rubľov na mesiac.

– Nie, veľmi pekne vám ďakujem. Už sme si poradili.

– No tak si aspoň obzriem tie vaše kravy a ak dovolíte, prikážem, čím ich majú kŕmiť. Všetko závisí od krmiva.

A Levin, len aby odviezol rozhovor od pôvodnej témy, vyložil Darii Alexandrovne teóriu mliečneho hospodárstva spočívajúcu v tom, že krava je len stroj na spracúvanie krmiva a mlieko atď.

Toto síce vravel, ale vášnivo túžil počuť podrobnosti o Kitty a súčasne sa toho bál. Bál sa, že sa naruší jeho tak ťažko vybojovaný pokoj.

– No áno, ale na to všetko treba dozerat', a kto by to tu robil? – s akousi nechut'ou namietla Daria Alexandrovna.

Jej gazdovstvo sa s pomocou Matriony Filimonovny už tak zabehalo, že sa jej na ňom nič nechcelo meniť; a ani veľmi neverila Levinovým znalostiam poľnohospodárstva. Jeho úvahy, že krava je stroj na výrobu mlieka, jej boli podozrivé. Videlo sa jej, že úvahy tohto druhu môžu gazdovstvu len škodiť. Podľa nej bolo všetko oveľa prostejšie: treba len, ako dôvodila Matriona Filimonovna, dať sa Rysuli a Belani dobre nažrať, dobre ich napojiť a dozrieť, aby kuchár neodnášal z kuchyne pomyje a nedával ich práčkinej krave. To bolo aspoň jasné. A úvahy o kŕmnej múčke či zelenom krmive boli pochybné a nejasné. No predovšetkým sa chcela zhovárať o Kitty.

– Kitty píše, že po ničom tak netuži ako po samote a pokoji, – ozvala sa Dolly po chvíli ticha.

– Už sa má lepšie? – vzrušene sa spýtal Levin.

– Chvalabohu, už je celkom v poriadku. Ved' som ani na chvíľu neuverila, že ide o tuberkulózu.

– Ach, to ma veľmi teší! – zahľadel sa na ňu Levin a Dolly sa pozdalo, že sa mu pri tých slovách tvárou mihlo čosi dojímavé, bezmocné.

– Počujte, Konstantin Dmitrič, – Daria Alexandrovna sa usmievala svojím láskavým, trošičku posmešným úsmevom, – a prečo sa vy vlastne hneváte na Kitty?

– Ja? Ja sa nehnevám.

– Ale áno, hneváte sa. Prečo ste nenavštívili ani nás, ani ich, keď ste boli v Moskve?

– Daria Alexandrovna, – Levin sa začervenal po korienky vlasov, – čudujem sa, že to vy, pri vašej добрote, necítite. Že neberiete na mňa ohľad, keď viete...

– Čo viem?

– Viete, že som ju popýtal o ruku a že ma odmietla, – preriekol Levin a všetku nehu, ktorú pred chvíľočkou ku Kitty cítil, vystriedala v jeho duši zloba za urážku.

– Prečo myslíte, že to viem?

– Pretože to vedia všetci.

– To sa teda mýlite; ja som to nevedela, iba, pravda, tušila.

– Á! Tak teraz to už viete.

– Vedela som len toľko, že sa stalo niečo, čo ju strašne trápilo, a že ma prosila, aby som s ňou o tom nikdy nehovorila. A ak to nepovedala mne, nepovedala to nikomu. Čo ste to mali medzi sebou? Povedzte mi!

– Už som vám povedal, čo sa stalo.

– Kedy?

– Keď som bol naposledy u vás.

– Verte mi, – pokračovala Daria Alexandrovna, – že mi jej je strašne, ale strašne ľúto. Vy trpíte len pre urazenú hrdosť...

– To je možné, – pripustil Levin, – ale...

Nedala mu dopovedať:

– Ale jej, chudinky, mi je strašne, strašne ľúto. Teraz už všetko chápem.

– No, Daria Alexandrovna, ospravedľňte ma, – povedal, vstávajúc. – Majte sa dobre! Do videnia!

– Nože ešte počkajte, – chytila ho za rukáv. – Počkajte, sadnite si.

– Ale prosím, úpenlivo vás prosím, nehovorme už o tom, – povedal sadajúc si a súčasne cítil, že sa mu v srdci prebúdza a silnie nádej, o ktorej si myslel, že je mŕtva.

– Keby som vás nemala rada, – povedala Daria Alexandrovna a slzy jej vystúpili do očí, – keby som vás nepoznala, ako vás poznám...

Zdanlivo mŕtvy cit ožíval čoraz väčšími, mocnel, až celkom opanoval Levinovo srdce.

– Áno, teraz som všetko pochopila, – pokračovala Daria Alexandrovna. – Vy to jednoducho nemôžete pochopiť; vám mužom, čo ste slobodní a môžete si vyberať, je vždy jasné, koho milujete. Ale dievča musí čakať, čakať s tým ženským, dievčenským studom; dievča, ktoré vidí vás mužov iba na diaľku a musí veriť vášmu slovu – toto dievča nemá a nemusí mať v citoch vždy jasno a nemusí vždy vedieť, čo povedať.

– Áno, ak sa jej srdce neozve...

– Ale áno, ozve, ale nezabúdajte na jednu vec: vám mužom padne povedzme, do oka dievča, začnete ho navštevovať, postupne sa zbližujete, skúmate, vyčkávate, či naozaj nájdete, čo by ste mohli milovať, a potom keď máte istotu, že dievča milujete, popýtate ho o ruku...

– No, celkom tak to nie je.

– To je jedno, popýtate o ruku, keď vaša láska dozrie, alebo keď jedna z adeptiek preváži. Ale dievčatá sa nik nespytuje. Chcú síce, aby si vybrala, ale vybrať si nemôže, a len odpovedá: áno, či nie.

„Správne, ja či Vronskij,“ pomyslel si Levin a ožívajúci nebožtík v jeho duši nanovo umrel a len mučivo prigniavil jeho srdce.

– Daria Alexandrovna, – namietol, – tak sa vyberajú šaty alebo, čo ja viem, nejaká vec, ale nie láska. Už si vybrala, tým lepšie... A zopakovať sa to nemôže.

– Ach, tá hrdosť! – vzdychla si Daria Alexandrovna, akoby Levinom za nízkosť tohto citu v porovnaní s iným citom, ktorý poznajú len ženy, pohrdala. – V tom čase, keď ste vy Kitty popýtali o ruku, bola práve v situácii, keď nemohla odpovedať. Váhala. Váhala medzi vami a Vronským. Jeho vídala každý deň, vás nevidela dlho. Ak by bola,

povedzme, staršia – ja, napríklad, na jej mieste by som vôbec neváhala. Bol mi vždy nesympatický, aj sa to tak skončilo.

Levin si vybavil Kittinu odpoveď. Povedala: *Nie je to možné...*

– Daria Alexandrovna, – povedal sucho, – vážim si vašu dôveru; myslím si však, že sa mýlite. No či už mám pravdu, alebo nemám, tá hrdosť, ktorou vy tak pohrdáte, mi bráni na Katerinu Alexandrovnu čo len pomyslieť, chápete, čo len pomyslieť.

– Poviem už len toľko: berte do úvahy, že hovorím o sestre, ktorú milujem ako vlastné deti. Nevravím, že vás milovala, chcela som povedať len to, že jej odmietnutie v tom čase nič nedokazuje.

– Neviem už nič! – zvolal Levin a vyskočil zo stoličky. – Keby ste tušili, akú bolesť mi spôsobujete! Je to to isté, ako keby vám umrelo dieťa a ľudia by vám vraveli: mohlo byť také a onaké a mohlo žiť a mohli ste mať z neho radosť. Ale je mŕtve, mŕtve...

– Keby ste vedeli, aký ste smiešny, – odvetila Daria Alexandrovna so smutným úsmevom, nevšímajúc si, aký je Levin rozčúlený. – Áno, rozumiem tomu čoraz lepšie, – pokračovala zadumane. – Takže neprídete k nám, keď tu bude Kitty?

– Nie, neprídem. Pochopiteľne, nebudem sa Katerine Alexandrovne vyhýbať, no kde len budem môcť, pousilujem sa ušetriť ju mojej nemilej prítomnosti.

– Ste veľmi, veľmi smiešny, – zopakovala Daria Alexandrovna a plná nehy sa mu zahľadela do tváre. – No dobre, akoby sme o tom ani neboli hovorili. Čo je, Taňa? – spýtala sa po francúzsky dcéry, ktorá prišla na balkón.

– Kde mám lopatku, mama?

– Ja vravím po francúzsky, aj ty tak povedz.

Dievčatko chcelo poslúchnuť, ale zabudlo, ako sa povie lopatka po francúzsky, mama jej pomohla a potom jej zase po francúzsky povedala, kde lopatku nájde. A to sa Levinovi akosi nepozdalo.

Už mu v dome Darie Alexandrovny, ani v jej deťoch nič neprichodilo také milé ako predtým.

„A prečo sa zhovára s deťmi po francúzsky?“ pomyslel si. „Aké je to neprirodzené a pokrytecké! A deti to cítia. Naučiť po francúzsky a odučiť úprimnosti,“ dôvodil si, nevediac, že Daria Alexandrovna všetko už najmenej sto ráz premyslela a nakoniec predsa len, čo aj na úkor úprimnosti, usúdila, že je nevyhnutné deti učiť práve týmto spôsobom.

– Ved' nechod'te! Posed'te ešte chvíľu.

Levin počkal ešte na čaj, ale veselosť bola nenávratne preč – necítil sa dobre.

Po čaji šiel do predsiene a kázal pristaviť kone, a keď sa vrátil, našiel Dariu Alexandrovnu rozčúlenú, rozladenú a so slzami v očiach. Kým bol Levin vonku, zažila Daria Alexandrovna čosi, čo šmahom zmietlo jej dnešné šťastie a pocit hrdosti. Griša a Taňa sa pobili o loptičku. Keď Daria Alexandrovna počula, že v detskej je krik, bežala ta a našla ich v strašnom stave. Taňa držala Grišu za vlasy a Griša, s tvárou skrivenou od zlosti, ju päťami tíkol hlava-nehlava. Keď to Daria Alexandrovna videla, akoby sa v nej bolo čosi zlomilo. Akoby tma zrazu obostrela jej život: pochopila, že jej deti, na ktoré bola taká hrdá, boli nielen celkom obyčajné deti, ale nevydarené, zle vychované, s hrubými, zverskými sklonmi, vyslovene zlé deti.

O ničom inom nemohla hovoriť, na nič iné nemohla myslieť a musela sa mu so svojím nešťastím zveriť.

Levin videl, že je nešťastná, a pokúšal sa ju utešiť, vravel, že to ešte nič strašné nemusí znamenať, veď všetky deti sa bijú; ale pritom si v duchu vravel: „Nie, ja nebudem robiť taký cirkus a nebudem sa po francúzsky zhovárať so svojimi deťmi, moje deti budú iné: nič viac totiž netreba, len ich nekaziť, nemrzačiť, a budú vydarené. Áno, moje deti budú iné.“

Rozlúčil sa a šiel a Daria Alexandrovna ho už nezdržiavala.

11

V polovici júla prišiel za Levinom starosta zo sestrinej dediny, vzdialenej zo dvadsať alebo o čosi viac vierst od Pokrovského, s hlásením, ako ide gazdovstvo a o kosbe sena. Hlavný dôchodok sestrinho majetku plynul z lúk na mokrinách. V predošlých rokoch si sedliaci rozobrali trávu po dvadsať rubľov za desiatinu. Keď Levin prevzal správu majetku, obzrel si lúky a zistil, že sú hodné viacej, a určil cenu dvadsaťpäť rubľov za desiatinu. Sedliaci na túto cenu nepristali a Levin ich podozrieval, že odhovorili aj iných záujemcov. Vtedy sa ta vybral osobne a rozhodol, že sa lúky budú kosiť sčasti za mzdu, sčasti za podiel. Domáci sedliaci sa tejto novote bránili, ako vládali, ale presadila sa, a už prvý rok lúky vyniesli skoro raz toľko ako v minulosti. Predvlani a vlani sa sedliaci ešte stále nevzdávali a zvoz

sena mal ten istý priebeh. Toho roku si sedliaci vzali všetku trávu za tretinový podiel a teraz prišiel starosta so správou, že seno už pozvážali, len sa bojí dažďa, preto zavolať pisára a v jeho prítomnosti rozdelil a postavil jedenásť panských stohov. Z neurčitých odpovedí na otázku, koľko bolo seno na hlavnej lúke, z náhlivosti, s akou starosta seno bez dovolenia rozdelil, z celkového jeho správania Levin usúdil, že v del'be seno čosi neseďí, a rozhodol sa, že ta zájde a osobne si vec preverí.

Levin prišiel do dediny na poludnie, koňa nechal u priateľa – starčeka, muža bratovej dojky – a šiel za ním do včelína, lebo chcel od neho vyzvedieť všetky podrobnosti o senách. Parmenyč, zhovorčivý dedko príjemného zovňajšku, natešene Levina privítal, ukázal mu celé gazdovstvo, dopodrobna mu porozprával o včelách, aj ako sa mu toho roku daria roje; ale na Levinove otázky o senách odpovedal neurčito a vyhýbavo. To Levina ešte väčšmi utvrdilo v dohadoch. Šiel teda na lúku a obzrel si stohy. V stohoch nemohlo byť po päťdesiat fúr, a aby Levin sedliakov usvedčil, rozkázal okamžite poslať po záprahy, čo seno vozili, naložiť jeden stoh a odviezť ho do stodoly. Bolo v ňom len tridsaťdva fúr. Darmo ho starosta ubezpečoval, že seno bolo našuchorené a v stohoch uľahlo, darmo sa bil v prsia a božil, že delil statočne, Levin trval na svojom, že sa seno delilo bez jeho príkazu a že nepreberie seno tak, akoby ho bolo päťdesiat fúr v stohu. Po dlhých ťahačkách sa dohodli, že si tých jedenásť stohov po päťdesiat fúr zoberú sedliaci ako svoj podiel, ale na panský podiel sa bude deliť nanovo. Vyjednávania a del'ba kôp sa pretiahla do olovrantu. Keď sa rozdelilo posledné seno, Levin kázal pisárovi ďalej dozeráť, a šiel si sadnúť na kopu seno poznačenú konárom rakyty, odtiaľ sa potom kochal pohľadom na lúku, čo sa hmýrila ľuďmi.

Pred ním, v ohybe rieky za močiarom, pohybovala sa pestrá reťaz sedliačok, veselo rapotajúcich zvučnými hlasmi, a z ponatriasaného seno sa na svetlozelenej mládzi rýchlo dvíhali kľukaté sivé valy. Ženám v päťách šli chlapci s vidlami a z valov vyrastali široké, vysoké, našuchorené kopy. Vľavo po pohrabanej lúke už hrmotali vozy, a kopy, ubúdajúce po obrovských návidliach, mizli jedna za druhou a na ich mieste sa už všíli ťažké fúry voňavého seno, prevísajúce cez zadky koní.

– Len aby sa čas nepokazil, kým pozvážame! To bude sienko! – povedal starký, čo si k Levinovi prisadol. – Čaj, a nie seno! Tak sa doň pustili ani káčence na rozsypané zrno! – dodal a ukázal na ubúdajúce kopy. – Od obeda sa zviezla dobrá polovica.

– Nebodaj posledná? – zavolať na mládenca, ktorý šiel s vozom okolo nich: stál vpredu a zaháňal sa koncami konopných oprát.

– Posledná, otec! – zvolal mládenec, zadržal koňa, usmial sa, obzrel sa na veselú, tiež usmiate červenicu mladú ženu, čo sedela vzadu, a pohnal kone.

– A to je kto? Syn? – spýtal sa Levin.

– Môj najmladší, – s vľúdnyim úsmevom prisvedčil starký.

– Aký chlapisko!

– Hej, celkom ujde.

– Už je ženatý?

– Veru, na Vianoce budú tri roky.

– A deti ako, už majú?

– Horkýže deti! Celý rok bol ako otápený, hanbil sa, – odpovedal starký. – To je seno! Ako hodváb! – zopakoval, lebo túžil zmeniť rozhovor.

Levin sa pozorne zahľadel na Vaňku Parmenova a jeho ženu. Brali kopu neďaleko neho. Ivan Parmenov stál na voze a bral, ukladal a ušliapaval obrovské návidlia sena, ktoré mu najprv v náručí, potom vidlami šikovne podávala jeho mladá krásna gazdiná. Mladá žena pracovala ľahko, veselo, vrtko. No dlhé, uležané seno sa nedalo len tak ľahko nabrat' na vidly. Najprv ho ponaprávala, vbodla doň vidly, potom ho pružným a rýchlym pohybom, celou váhou tela priláhla a vzápätí, prehnúc sa v chrbte, previazanom širokým červeným opaskom, sa vystrela, vyplla plné prsia pod bielou furtuchou, šikovne chytila vidly – a vyhodila otep vysoko na voz. Ivan, ktorý sa očividne usiloval, aby sa zbytočne nenamáhal, rýchlo chytil s naširoko rozťahnutými rukami podávanú otep a kládol na fúru. Zvyšné seno mu podala hrablami, vytriasla mrvu, čo sa jej natrúsila za krk, napravila si červenú šatku sklznutú na bielom neohorenom čele a vliezla pod voz, aby fúru stiahla. Ivan jej radil, ako má zachytiť povraz o rázvoru, a zrazu sa rozosmial na čomsi, čo povedala. Na oboch tvárach sa zračila vrúcna, mladá, len nedávno prebudená láska.

12

Fúra bola stiahnutá, Ivan zoskočil z voza a už viedol silného, vykrmeného koňa za opratu. Jeho mladá žena vyhodila hrable na voz a pobrala sa svižným krokom, hompálajúc rukami, za ženami, čo stáli v kruhu. Ivan vyšiel na cestu a zaradil sa medzi ostatné vozy. Ženy s

hrabľami cez plecia vykročili za vozmi, hýriac pestrými farbami, a rapotali veselými, zvonivými hlasmi. Drsný samopašný ženský hlas zatiahol pieseň a dospieval ju po refrén a vari zo päťdesiat rozličných hlbokých i vysokých, silných hlasov spustilo tú pesničku družne a odrazu zasa od začiatku.

Ženy sa približovali s piesňou k Levinovi a jemu sa zdalo, že sa to naň ženie mračno nabité veselosťou. Mračno sa privalilo, uchvátilo ho, a kopa sena, na ktorej ležal, aj všetky ostatné kopy a fúry, aj celá lúka a ďaleké pole – všetko sa rozochvelo a rozkolísalo v rytme tejto neskrotnej, bujarej piesne, prerušovanej výskotom, pohvizdovaním a ujúkaním. Levin hľadel so závisťou na túto neskrotnú veselosť a rád by sa aj on bol zúčastnil na tomto prejave radosti zo života. No nemohol spraviť nič, len ležať, pozeráť a počúvať. Keď sa spievajúci národ stratil z dohľadu, Levina sa zmocnil trýznivý pocit smútku, že je taký opustený, fyzicky nečinný a voči svetu že má taký nevraživý postoj.

Niektorí zo sedliakov, čo sa s ním najviac škriepili pre seno, tí, ktorých pourážal, alebo tí, ktorí ho chceli napáliť, tí istí sedliaci sa mu teraz veselo ukláňali a podľa všetkého neprechovávali, ani nemohli prechovávať, voči nemu nijakú zlobu, a nielenže neprejavovali ľútosť, že ho chceli oklamať, ale si už na to ani nespomenuli. Všetko zaniklo v mori veselej spoločnej práce. Boh dal deň, Boh dal aj silu. Deň i silu zasvätili práci, v nej je i odmena. A komu práca slúži? Aké budú jej výsledky? To sú úvahy vedľajšie a ničotné.

Levin často obdivoval takýto život, často závidel ľuďom, čo takýto život viedli, ale dnes po prvý raz – najmä pod vplyvom toho, čo vybadal zo vzťahu Ivana Parmenova k jeho mladej žene – dnes po prvý raz Levina osvietila myšlienka, že len od neho závisí, či zmení ten svoj smutný, jalový, neprirodzený a len na seba zameraný život, ktorým žil, na takýto plodný, čistý, kolektívny a krásny.

Starký, čo s ním sedel, už dávno odišiel domov; všetko sa už rozišlo. Tunajší sa pobrali domov, cezpoľní sa dali dokopy, aby sa navečerali a potom na lúke nocovali. Levin ďalej ležal nepovšimnutý na kope sena a pozeral, počúval a rozmýšľal. Ľudia, čo ostali nocovať na lúke, v tú krátku letnú noc takmer nespali. Spočiatku sa lúka ozývala veselou družnou vravou a rehotom pri večeri, potom zase piesňami a smiechotami.

Celý dlhý pracovný deň nezanechal v nich inú stopu len veselosť. Pred úsvitom všetko stíchlo. Ozývali sa len príznačné nočné zvuky, žaby kŕkali v močiari a kone fŕkali na lúke, v hmle, čo sa nad ránom

spustila. Levin sa prebral, vstal z kopy, a keď pozrel na hviezdy, uvedomil si, že noc už sa minula.

„Tak čo to vlastne urobím? Ako to urobím?“ povedal si, keď sa usiloval ujasniť si všetko, čo premyslel a precítil v tú krátku noc. Všetko, čo premyslel a precítil, delilo sa na tri osobitné myšlienkové prúdy. Jeden prúd – to bolo odrieknutie sa starého života, bezcenných vedomostí a naskrze nepotrebného vzdelania. Toto odrieknutie ho blažilo a bolo preňho ľahké a jednoduché. Ďalšie myšlienky a predstavy sa týkali toho života, akým by rád žil odteraz. Prostotu, čistotu, zákonitosť tohto života jasne cítil a bol presvedčený, že v ňom nájde uspokojenie, pokoj a dôstojnosť, to, čo mu dosiaľ až bolestne chýbalo. Ale tretí sled myšlienok sa točil okolo otázky, ako uskutočniť prechod od starého života k novému. O tomto nemal nijakú jasnú predstavu. „Oženiť sa? Mať prácu a potrebu práce? Opustiť Pokrovské? Prikúpiť pôdu? Prihlásiť sa do občiny? Oženiť sa so sedliackou? Ako to urobím?“ kládol si otázku znovu a znovu a nenachádzal odpoveď. „Nuž, celú noc som nespál, nie div, že si neviem dať jasnú odpoveď,“ povedal si. „Vyjasním si to neskôr. Jedno je isté, že táto noc rozhodla o mojom osude. Všetky moje minulé sny o rodinnom živote sú hlúposť, to nie je ono,“ povedal si. „Všetko je oveľa jednoduchšie a lepšie...“

„Aká nádhera!“ pomyslel si, ako sa díval na zvláštnu, akoby perleťovú mušľu z bielych obláčikov, čo mu zastala rovno nad hlavou uprostred oblohy. „Aké je všetko krásne v túto krásnu noc! A kedy sa tá mušľa stihla vytvoriť? Len pred chvíľou som pozeral na nebo, a nebolo na ňom nič – len dva biele pásy. Áno, tak nebadane sa zmenili aj moje názory na život!“

Odišiel z lúky a pobral sa cestou k dedine. Dvíhal sa vetrík a zrazu všetko zosivelo, skalilo sa. Nadišla pošmúrna chvíľa, čo predchádzala úsvit, úplné víťazstvo svetla nad tmou.

Levin sa v chôdzi chúlil od zimy a díval sa pod nohy. „Čo to? Akýsi koč,“ pomyslel si, keď začul hrkálky, a zodvihol hlavu. Oproti nemu, asi na štyridsať krokov, po tej istej trávinatej ceste, po ktorej šiel on, uháňal koč so štvorzáprahom a s kuframi navrchu. Prostredné kone sa tlačili od koľají na oje, ale obratný voziar, čo sedel bokom na kozlíku, udržal oje v smere koľají, takže kolesá bežali po hladkom.

Iba toto si Levin všimol a už ďalej nerozmýšľal, kto to asi môže byť, len ešte pozrel roztržito do koča.

V koči, v kúte, driemala starénka a pri obloku sedelo dievča, čo sa zrejme práve zobudilo, a oboma rukami si držalo stužky bieleho čepčeka. Ušľachtilá a uzavretá, prekypujúca noblesným, zložitým,

Levinovi cudzím vnútorným svetom, pozerala ponad neho na vychádzajúce zore.

A v okamihu, keď sa vidina už skoro rozplynula, upreli sa na neho úprimné oči. Spoznala ho a radostný údiv jej ožiaril tvár.

Mýlka bola vylúčená. Na svete boli len jedny takéto oči. Na svete bola len jedna bytosť, čo mohla v sebe sústrediť celý svet a zmysel jeho života. Bola to ona. Bola to Kitty. Pochopil, že ide zo stanice do Jergušovky. A všetko, čo Levina vzrušovalo v túto bezsennú noc, všetky rozhodnutia, ku ktorým dospel, všetko sa razom rozplynulo. S odporom si spomenul, ako blúznil, že sa ožení so sedliačkou. Len tam, v tom rýchlo sa vzdŕaľujúcom koči, čo prešiel na druhú stranu cesty, len tam bolo rozlúštenie tajomstva jeho života, čo naňho v poslednom čase tak trýznivo doliehalo.

Už z koča nevyzrela. Vrzúkanie pier už nebolo počuť, hrkálky už len slabo. Brechot psov nasvedčoval, že koč prešiel už aj cez dedinu – a zrazu ostali naokolo len pusté polia, vpredu dedina a on, osamelý a všetkému cudzí, sám idúci po pustej ceste.

Pozrel na nebo v nádeji, že nájde mušľu, ktorú tak obdivoval a ktorá mu stelesňovala celý sled myšlienok a pocitov z dnešnej noci. Na nebi už nič nepripomínalo mušľu. Tam, v nedostupnej výšine, sa uskutočňovala tajomná premena. Po mušli nebolo ani stopy, po celej polovici neba sa stlal rovný koberec ustavične sa zmenšujúcich barancov. Nebo zmodralo a zjasnelo a s tou istou nehou, no aj s tou istou nedostupnosťou odpovedalo na jeho spýtavý pohľad.

„Nie,“ povedal si, „nech je ten život, prostý a tvrdý, akokoľvek dobrý, nemôžem sa k nemu vrátiť. Milujem *ju*.“

13

Len najbližší ľudia Alexeja Alexandroviča vedeli, že tento človek, na pohľad taký chladnokrvný a rozvážny, má jednu slabosť, odporujúcu jeho celkovej mentalite. Alexej Alexandrovič nemohol ľahostajne počúvať detský či ženský plač. Pohľad na slzy ho vždy natoľko zmietol, že načisto stratil schopnosť uvažovať. Prednosta jeho kancelárie a tajomník to vedeli a prosebníčky vopred upozorňovali, že ak chcú niečo dosiahnuť, nesmú v nijakom prípade plakať. „Nahnevá sa a prestane vás počúvať,“ vraveli. A naozaj, v takomto prípade duševný zmätok, ktorý v Alexejovi Alexandrovičovi vyvolali slzy,

prejavil sa prenáhleným hnevom. „Nemôžem pre vás nič urobiť. Ráčte odísť!“ kričal zvyčajne v podobnom prípade.

Vtedy, keď sa Anna vracala z dostihov a povedala mu o svojom vzťahu k Vronskému a vzápätí si zakryla tvár rukami a rozplakala sa, Alexej Alexandrovič, hoci v ňom vzbudila zlobu, súčasne pocítil, ako sa v ňom stupňuje zmätok, ktorý v ňom slzy vždy vyvolávali. Keďže to už poznal a vedel, že prejavenie citov by v danej chvíli nezodpovedalo situácii, usiloval sa v sebe potlačiť aj ten najmenší prejav života, a preto sa nepohol, ani na ňu nepozrel. Z toho pramenil aj ten čudný výraz mŕtвости v jeho tvári, čo Annu tak ohromil.

Pred domom jej pomohol vystúpiť z koča a donútil sa, aby sa s ňou zdvorilo rozlúčil ako vždy a vyslovil k ničomu ho nezaväzujúce slová; povedal, že jej zajtra oznámi svoje rozhodnutie.

Ženine slová, ktoré potvrdili jeho najtemnejšie podozrenie, spôsobili Alexejovi Alexandrovičovi krutú bolesť. Bolesť bola umocnená čudným pocitom až akejsi fyzickej ľútosti k Anne, ktorý v ňom vyvolali jej slzy. Ale keď v koči osamel, na svoj údiv a radosť pocítil, že nemá v sebe ľútosť ani podozrenie, čo ho v poslednom čase tak trýznili, ani muky žiarlivosti.

Cítil sa ako niekto, komu vytrhli zub, čo ho dlho bolel. Po nevýslovnej bolesti a pocite, ako by mu z čeľuste ťahali čosi obrovské, väčšie, než je hlava sama, pacient zrazu zistí, neveriac ešte celkom svojmu šťastiu, že už nejestvuje, čo mu tak dlho otravovalo život, čo pohlcovalo všetku jeho pozornosť, a že zasa môže žiť, myslieť a zaujímať sa aj o iné veci ako zub. Tak sa cítil Alexej Alexandrovič. Bolesť bola zvláštna a ukrutná, ale teraz prešla; cítil, že môže zase žiť a nemyslieť len na ženu.

„Bez cti, bez srdca, bez náboženstva, skazená žena! Vždy som to vedel a vždy som to videl, aj keď som sa pokúšal z ľútosti k nej klamať seba,“ vravel si. A naozaj sa mu zdalo, že to vždy vedel; pripomínal si podrobnosti z ich minulého života, na ktorých predtým nenachádzal nič zlé – teraz boli tie podrobnosti jasným dôkazom, že bola vždy skazená. „Zmýlil som sa, keď som spojil svoj život s ňou; ale na mojej mýlke nie je nič zlé, a preto nemôžem byť nešťastný. Vinný nie som ja,“ vravel si, „ale ona. Ale do nej ma už nič nie je. Ona pre mňa už nejestvuje...“

Všetko, čo postihne ju a syna, voči ktorému sa citovo práve tak zmenil ako k žene, prestalo ho zaujímať. Jediné, čo ho teraz zaujímalo, bola otázka, ako striasť zo seba čo najlepším, najslušnejším, pre seba najpohodlnejším, a teda najspravodlivejším spôsobom bahno, ktorým

ho pri svojom páde okydala, a ako sa ďalej uberať cestou činorodého, statočného a užitočného života.

„Nebudem predsa nešťastný preto, že sa opovrhnutiahodná žena previnila; musím len nájsť čo najlepšie východisko z ťažkej situácie, do ktorej ma vohnala. A ja ho nájdem,“ vravel si a chmúril sa čoraz väčšími. „Nie som prvý ani posledný.“ A nehovoriac o príkladoch z histórie, počnúc Menelaom, ktorého zachovala všetkým v pamäti *Krásna Helena*, vynorila sa v predstave Alexeja Alexandroviča celá reťaz prípadov zo súčasnosti, keď boli ženy z vyššej spoločnosti svojim mužom neverné. „Darialov, Poltavskij, knieža Karibanov, gróf Paskudin Dram... Áno, aj Dram... taký poriadny, pracovitý človek... Semionov, Čagin, Sigonin,“ vyratúval Alexej Alexandrovič. „Povedzme, že títo ľudia vzbudzujú určitý, pravdaže neuvážnený, ridicule³⁷, ja som však v tom videl vždy len nešťastie a vždy som mal preň pochopenie,“ povedal Alexej Alexandrovič, hoci to nebolo pravda a nikdy nemal pochopenie pre nešťastie tohto druhu, a tým viac si o sebe myslel, čím častejšie sa vyskytovali prípady, keď boli ženy svojim mužom neverné. „Je to nešťastie, ktoré môže postihnúť hockoho. A to nešťastie postihlo mňa. Ide len o to, ako čo najlepšie obstať v danej situácii.“ A začal podrobne rozoberať, ako sa zachovali ľudia, čo sa ocitli v takej istej situácii ako on.

„Darialov mal súboj...“

V mladosti súboj zaujímal Alexeja Alexandroviča najmä preto, že bol fyzicky nesmelý a dobre to vedel. Alexej Alexandrovič si nemohol na pištoľ na seba namierenú bez hrôzy ani pomyslieť a v živote zbraň nepoužil. Táto hrôza ho v mladosti neraz donútila rozmýšľať o súboji a predstavovať sa v situácii, kedy by musel vystaviť život nebezpečenstvu. Keď dosiahol úspech a pevné postavenie v živote, upadli tieto pocity do zabudnutia; no zvyk je zvyk a pocit strachu z vlastnej slabosti bol ešte aj teraz taký silný, že sa dlho a dopodrobna zapodieval myšlienkou na súboj, maznal sa s ňou, hoci vopred veľmi dobre vedel, že sa v nijakom prípade biť v súboji nebude.

„Je isté, že naša spoločnosť je ešte natoľko barbarská (Anglicko – to je niečo iné), že veľmi mnohí,“ a medzi tými mnohými boli ľudia, na mienke ktorých Alexejovi Alexandrovičovi mimoriadne záležalo, „by súboj schvaľovali; ale výsledok? Povedzme, že ho vyzvem na súboj,“ uvažoval v duchu, a keď si živo predstavil noc po výzve, aj pištoľ na seba namierenú, striasol sa a bolo mu jasné, že to nikdy nespraví,

³⁷ posmech (franc.)

„povedzme, že ho vyzvem na súboj. Povedzme, že mi niekto poradí čo a ako,“ uvažoval ďalej, „ako sa mám postaviť, ja stisnem kohútik spúšte,“ vravel si a zatvoril oči, „a vysvitne, že som súpera zabil,“ povedal si a potriasol hlavou, aby odohnal tie strašné myšlienky. „Aký zmysel má vražda, ak si chce človek vyjasniť vzťah k hriešnej žene a synovi? Aj tak budem musieť rozhodnúť, čo s ňou. No čo je pravdepodobnejšie, ba isté – on zabije mňa alebo ma zraní. Ja, človek nevinný, obeť – budem zabitý alebo ranený. Ešte absurdnejšie. A navyše: výzva na súboj z mojej strany by bol skutok nečestný. Viem predsa vopred, že moji priatelia mi nikdy nedovolia biť sa v súboji – nedopustia, aby bol vystavený nebezpečenstvu život štátnika, ktorého Rusko potrebuje! Čo by z toho bolo? Iba to, že ja, ktorý som vopred vedel, že vážne nebezpečenstvo nehrozí, chcel som si výzvou na súboj pridať akýsi falošný lesk. Je to bezcharakterné, je to falošné, je to klamanie iných i seba. Súboj je nemysliteľný a nikto ho odo mňa nečaká. Mojim cieľom je uchrániť si povesť, ktorú potrebujem, aby som nehatene pokračoval vo svojej činnosti.“ Úradná činnosť, ktorá aj predtým mala v očiach Alexeja Alexandroviča veľký význam, sa mu teraz videla mimoriadne významná.

Keď Alexej Alexandrovič takto pouvažoval o súboji a zavrhol ho, obrátil svoju pozornosť na rozvod – druhé východisko, čo si vybrali niektorí z mužov, na ktorých si spomenul. Ako tak v pamäti popretriasal všetky známe prípady rozvodov (bolo ich vo vyššej spoločnosti, čo tak dobre poznal, dosť), nenašiel ani jeden, kde by cieľ rozvodu bol ten, aký mal na mysli on. Vo všetkých týchto prípadoch sa muž buď vzdal nevernej ženy, alebo ju zapredal, a strana, ktorá sa previnila a nemala právo na uzavretie manželstva, vstúpila vo vybájený, zdanlivo uzákonený pomer s novým partnerom. Pokiaľ ide o jeho prípad, Alexej Alexandrovič videl, že dosiahnuť zákonitý rozvod, teda taký, že by bola postihnutá len vinná žena, nie je možné. Videl, že zložité podmienky, v akých žije, nedovoľujú použiť rukolapné dôkazy, ktoré vyžaduje zákon na usvedčenie ženy z viny; videl, že určitá zjemnosť tohto života nedovoľuje ani len využiť tieto dôkazy, ak by sa aj našli, že použitie týchto dôkazov by mu poškodilo v očiach verejnej mienky väčšími ako žene.

Pokus o rozvod by viedol len ku škandálnemu procesu, ktorý by bol vítanou príležitosťou pre nepriateľov, pre klebety a podkopanie jeho vysokého postavenia v spoločnosti. A jeho hlavný cieľ – vyjasnenie situácie pri čo najmenšom rozruchu – nemohol teda dosiahnuť ani rozvodom. Okrem toho pri rozvode, dokonca už pri pokuse o rozvod, je

jasné že žena prerušila styky s mužom a spojila sa s milencom. A v duši Alexeja Alexandroviča, hoci si myslel, že okrem opovržlivej ľahostajnosti k žene nič necíti, predsa ešte niečo ostávalo – neželal si, aby nehatene žila s Vronským, aby mala zo svojho priestupku výhody. Už len pomyslenie na to Alexeja Alexandroviča rozčúlilo, a keď si to predstavil, až zakvílil od vnútorného bóľu a nadvihol sa, pohniezdil v koči a ešte dlho potom si zachmúrený zakrúcal zimomrivé, kostnaté nohy do huňatého plédu.

„Okrem formálneho rozvodu je tu ešte jedna možnosť, tá, ktorú zvolil Karibanov, Paskudin a ten dobrák Dram, to jest rozísť sa so ženou,“ rozmyšľal ďalej, keď sa upokojil; ale aj tento spôsob znamenal len rovnaké ťažkosti a hanbu ako rozvod, a čo je hlavné – toto, práve tak ako formálny rozvod, vrhalo jeho ženu do náručia Vronskému. „Nie, nie je to možné, nie je to možné!“ povedal nahlas a zase si inakšie upravil pléd. „Nesmiem byť nešťastný, ale oni nesmú byť šťastní.“

Žiarlivosť, čo ho trýznila v období neistoty, zmizla v okamihu, keď ho ženine slová zbavili boľavého zuba. Žiarlivosť však vystriedalo niečo iné: želanie, aby žena nielenže netriumfovala, ale aby bola potrestaná. Nepriznával si to, ale v hĺbke duše túžil, aby trpela, že porušila jeho pokoj a naštrbila jeho česť. A keď Alexej Alexandrovič znova v duchu prebral podmienky súboja, rozvodu, rozchodu a znova ich zavrhol, dospel k názoru, že východisko je iba jedno – udržať ju pri sebe, zatajiť pred spoločnosťou, čo sa stalo, a urobiť všetko, čo sa dá, aby sa prerušil ich pomer, a hlavne – čo si ani sám nepriznal – aby bola potrestaná. „Musím jej oznámiť svoje rozhodnutie, že premysliac ťažkú situáciu, do ktorej rodinu vohnala, každé iné riešenie by bolo pre obe strany horšie ako vonkajší status quo, a preto som ochotný zachovať ho, pravda, pod kategorickou podmienkou, že ona splní moju vôľu, čiže preruší pomer s milencom.“ Na potvrdenie tohto rozhodnutia, keď ho už bol definitívne prijal, prišiel ešte na jeden dôležitý argument. „Len toto riešenie bude v súlade i s náboženstvom,“ povedal si, „len pri takomto riešení neodvrhnem od seba hriešnu ženu, ale dám jej možnosť nápravy a ešte – čo ako mi to ťažko padne – venujem časť svojich síl na jej nápravu a spásu.“ I keď Alexej Alexandrovič dobre vedel, že nemôže mať na ženu morálny vplyv, že z celého tohto pokusu o nápravu nevzide nič, len lož, a v ťažkých chvíľach ani raz nepomyslel na to, aby hľadal východisko v náboženstve – teraz, keď jeho rozhodnutie zodpovedalo, ako sa mu zdalo, požiadavkám náboženstva, dávala mu náboženská sankcia jeho rozhodnutia plnú satisfakciu a

sčasti aj uspokojenie. Hrialo ho vedomie, že mu ani v takejto životne dôležitej veci nikto nebude môcť vyčítať, že nepostupoval v súlade so zásadami náboženstva, ktorého zástavu vždy vysoko dvíhal uprostred všeobecného ochladnutia a vlažnosti. Ako tak Alexej Alexandrovič premýšľal o ďalších podrobnostiach, zrazu nevidel dôvod, prečo by vlastne jeho vzťah k žene nemohol ostať skoro taký, aký bol predtým. Úctu k nej už nikdy nebude môcť cítiť, to teda nie, ale neboli tu, a ani nemohli byť, nijaké príčiny, pre ktoré by si zničil život a trpel preto, že jeho žena je zlá a neverná. „Áno, prejde čas, čas, čo všetko hojí, a náš vzťah bude ako predtým,“ povedal si Alexej Alexandrovič, „teda, bude taký do tej miery, že nepocítim narušenie svojho života. Ona musí byť nešťastná, no ja som nevinný, a preto nemôžem byť nešťastný.“

14

Keď sa Alexej Alexandrovič približoval k Petrohradu, nielenže v tomto rozhodnutí plne zotrval, ale si aj v duchu zostavil list, čo žene napíše. Alexej Alexandrovič vošiel na vrátnicu, pozrel na listy a spisy z ministerstva a rozkázal, aby mu ich priniesli do pracovne.

– Vypriať a nikoho neprijímať, – prikázal vrátnikovi s istou dávkou uspokojenia, zdôrazniac slovo „neprijímať“, čo bolo uňho príznakom dobrej nálady.

Alexej Alexandrovič sa prešiel v pracovni sem a tam a zastal pri veľkom písacom stole, kde už horelo šesť sviec, ktoré predtým vniesol lokaj, zapukal prstami, sadol si a pripravil si písacie potreby. Položil si lakť na stôl, sklonil hlavu nabok, chvíľku porozmýšľal a pustil sa do písania, nezastanúc už ani na sekundu. Písal po francúzsky a bez oslovenia, používajúc zámeno „vy“, ktoré neznie tak chladne ako v ruštine.

Pri našom poslednom rozhovore som Vám dal na vedomie, že Vám svoje rozhodnutie týkajúce sa predmetu nášho rozhovoru oznámim. Starostlivo som všetko uvážil, a teraz Vám píšem s úmyslom splniť svoj sľub. Rozhodol som sa takto: nech by bolo Vaše konanie akékoľvek, necítim sa oprávnený pretrhnúť putá, ktorými nás spojila vyššia moc. Rodina sa nesmie rozvrátiť pre vrtoch, svojvôľu, či dokonca previnenie jedného z manželov a náš život musí ísť ďalej tak, ako šiel doposiaľ. Je to nevyhnutné pre mňa, pre Vás, pre nášho syna. Som si istý, že ste oľutovali a ľutujete to, čo je podnetom na tento list, a že mi pomôžete celkom odstrániť príčinu našej roztržky a zabudnúť na minulosť. V

opačnom prípade si viete sama predstaviť, čo čaká Vás a Vášho syna. Pri našom stretnutí sa dúfam o všetkom podrobnejšie pozhovárame. Nakoľko sa dovolenková sezóna končí, prosím, aby ste prišli do Petrohradu čím prv, najneskôr v utorok. Pokiaľ ide o Váš príchod, všetko potrebné zariadim. Dovoľujem si Vás upozorniť, že na splnenie tejto prosby kladiem mimoriadny dôraz.

A. Karenin.

B.

P. S. K listu prikladám peniaze, možno Vám pri Vašich výdavkoch prídu vhod.

List si prečítal a bol s ním spokojný, spokojný bol najmä preto, že mu prišlo na um priložiť peniaze; nepoužil ani jedno tvrdé slovo, nebola v ňom výčitka, no ani zhovievavosť. A čo je najdôležitejšie – bol tu zlatý most pre návrat. List zložil, prihladil ho veľkým masívnym nožom zo slonoviny, vložil do obálky s peniazmi, a s uspokojením, ktoré v ňom vždy vzbudila manipulácia s kvalitnými písacími potrebami, zazvonil.

– Odovzdáš to zriadencovi, zajtra nech to doručí Anne Arkadieвне vo vile, – prikázal vstávajúc.

– Áno, vaša excelencia; čaj rozkážete podať v pracovni?

Alexej Alexandrovič si kázal čaj podať v pracovni a pohrávajúc sa s masívnym nožom, podišiel ku kreslu, kde už bola prichystaná lampa s rozčítanou knihou o Eugubijských nápisoch vo francúzštine. Nad kreslom visel oválny portrét Anny v zlatom ráme od slávneho portretistu. Alexej Alexandrovič pozrel naň. Nevyspytateľné oči pozerali na neho posmešne a bezočivo ako v posledný večer, keď si všetko povedali. Nezniesiteľne bezočivo a vyzývavo zapôsobila na Alexeja Alexandroviča i maliarom skvele vystihnutá čierna čipka na hlave, čierne vlasy a biela nádherná ruka s prstenníkom plným prsteňov. Alexej Alexandrovič sa chvíľu díval na portrét, no tu ho tak striaslo, až sa mu pery zachveli a vydal zvuk „b්ර්ර“; odvrátil sa. Rýchlo si sadol do kresla a otvoril knihu. Pokúšal sa čítať, ale nijako v sebe nemohol vzbudiť predošlý mimoriadne živý záujem o Eugubijské nápisy. Hľadel do knihy a rozmýšľal o inom. Nemyslel na ženu, ale na istú komplikáciu, čo sa nedávno v jeho štátnickej činnosti vyskytla a bola v zamestnaní stredobodom jeho záujmu. Cítil, že práve vnika hlbšie ako kedykoľvek predtým do tejto komplikácie a že sa mu v hlave rodí – a to mohol povedať bez sebazavádzania – principiálna myšlienka, ktorá nutne rozmotá celú tú záležitosť, potisne ho v

služobnej kariére, znemožní jeho nepriateľov, a tým prinesie maximálny úžitok štátu. Keď vyšiel sluha, čo mu doniesol čaj, z izby, Alexej Alexandrovič vstal a pobral sa k písaciemu stolu. Pritiahol aktovku s bežnou agendou doprostred stola, vybral s náznakom samolúbneho úsmevu ceruzku zo stojančeka a zahĺbil sa do zložitého spisu, ktorý si vyžiadal a ktorý sa týkal nadchádzajúcej komplikácie. Komplikácia spočívala v tomto: Zvláštnosť Alexeja Alexandroviča ako štátnika, oná jemu vlastná, charakteristická črta, ktorú ostatne má každý avanžujúci úradník a vďaka ktorej spolu s úpornou ctižiadosťou, zdržanlivosťou, statočnosťou a sebaistotou si vybudoval kariéru, tkvela v podceňovaní papierového úradovania, v obmedzovaní písaciek, v priamom, nakoľko sa len dá, zásahu do vecí a v hospodárnosti. A stalo sa, že v slovutnej komisii 2. júna sa nastolila otázka zavlažovania polí Zarájskej gubernie, ktorá spadala pod ministerstvo Alexeja Alexandroviča a bola krikľavým príkladom nerentujúcich sa výdavkov a papierového vzťahu k veci. Alexej Alexandrovič vedel, že išlo o správnu vec. Problém zavlažovania polí Zarájskej gubernie začal riešiť už predchodca predchodcu Alexeja Alexandroviča. A naozaj sa na túto vec vydali a vydávali ťažké peniaze, no celkom zbytočne, lebo celé úsilie očividne nevedlo k ničomu. Keď sa Alexej Alexandrovič ujal svojej funkcie, hneď všetko pochopil a rád by bol túto vec chytil do rúk; spočiatku však, kým si nebol celkom istý, si uvedomoval, že sa vec dotýka priveľmi širokých záujmov a nebolo by to ešte rozumné; neskôr, zaujatý inými prípadmi, na túto vec jednoducho zabudol. Ako všetky ostatné veci pokračovala akosi sama od seba, silou zotrvačnosti. (Mnoho ľudí z nej ťažilo, najmä istá náramne mravná a muzikálna rodina: všetky dcéry do jednej hrali na strunových nástrojoch. Alexej Alexandrovič túto rodinu poznal a bol starosvatom jednej zo starších dcér.) Že znepriatelené ministerstvo túto vec rozvírilo, bolo podľa mienky Alexeja Alexandroviča bezcharakterné, veď v každom ministerstve sa nájdu ešte aj onakvejšie prípady, ktoré nikto, už len zo zaužívaného služobného bontónu, nerozvíroval. No teraz, keď už mu tú rukavicu hodili, smelo ju zdvihol a žiadal vymenovanie osobitnej komisie, ktorá by preskúmala, preverila činnosť komisie pre zavlažovanie polí Zarájskej gubernie; no na revanš tým pánom nič neodpustil. Žiadal aj vymenovanie ďalšej osobitnej komisie vo veci postavenia Nerusov. Záležitosť postavenia Nerusov sa náhodou dostala do výboru 2. júna a Alexej Alexandrovič sa za ňu ako za vec nestrpiacu odklad rozhodne postavil, keďže stav Nerusov bol žalostný. Vo výbore bola táto vec príčinou škriepky medzi viacerými ministerstvami.

Ministerstvo, s ktorým bol Alexej Alexandrovič znepriatelený dokázalo, že Nerusi priam rozkvitajú, že predpokladaná zmena v ich postavení môže rozkvet narušiť a že ak je tu niečo zlé, je to preto, že ministerstvo Alexeja Alexandroviča nedodržiava zákonom predpísané opatrenia. Teraz mienil Alexej Alexandrovič žiadať, po prvé, aby sa zostavila nová komisia, ktorá by na tvári miesta preskúmala stav Nerusov; po druhé, ak sa ukáže, že postavenie Nerusov je vskutku také, ako sa javí podľa oficiálnych údajov, ktoré má výbor k dispozícii, aby sa určila ešte ďalšia, nová odborná komisia pre preskúmanie príčin bezútešného postavenia Nerusov z hľadiska: a) politického, b) administratívneho, c) ekonomického, d) etnografického, e) materiálneho a f) náboženského, po tretie, aby sa od znepriateleného ministerstva vyžiadali správy o opatreniach, ktoré toto ministerstvo v poslednom desaťročí urobilo na zamedzenie nepriaznivých podmienok, v akých dnes Nerusi žijú, a konečne po štvrté, aby sa žiadalo od ministerstva vysvetlenie, prečo, ako vyplýva zo správ predložených výboru pod číslom 17 015 a 18 308 zo dňa 5. decembra 1863 a zo dňa 7. júna 1864, konalo priam v rozpore so základným organickým zákonom, čiastka..., čl. 18 a vysvetlivka k čl. 36. Svieži rumenec zafarbil tvár Alexeja Alexandroviča, keď si rýchlo načrtával tieto myšlienky. Keď popísal hárok, vstal, zazvonil a poslal prednostovi kancelárie lístok, aby mu poskytol potrebné informácie. Poprechádzal sa po izbe, zase pozrel na portrét, zamračil sa a opovržlivo sa usmial. Ešte trochu si čítal o Eugubijských nápisocho, lebo ho nanovo zaujali, a o jedenástej si šiel ľahnúť, a keď si už v posteli spomenul na ženin prípad, nevidel ho až v takom chmúrnom svetle.

15

Hoci Anna hlavato a podráždene odporovala Vronskému, keď jej vravel, že jej polozenie je neudržateľné a prehováral ju, aby mužovi všetko povedala, v hĺbke duše pokladala aj ona svoje polozenie za ľživé, nečestné a z tej duše si ho želala zmeniť. Keď sa vracala s mužom z dostihov, v rozrušení mu všetko povedala a nehládila na bolesť, čo pritom cítila, bola tomu rada. Keď muž odišiel, vravela si, aká je rada, že sa teraz všetko vyjasní a aspoň sa zbaví klamstva a pokrytectva. Nepochybovala, že sa teraz situácia navždy vyjasní. Môže byť tá nová situácia zlá, ale bude jasná, nebude v nej nič hmlisté a ľživé. A bolesť, ktorú tamtými slovami spôsobila sebe i mužovi, sa

teraz vynahradí tým, že sa všetko vyjasní, myslela si. V ten večer sa videla s Vronským, ale o tom, čo sa stalo medzi ňou a mužom, mu nepovedala, hoci na to, aby sa situácia vyjasnila, mu to mala povedať.

Keď sa na druhý deň ráno zobudila, prvé, čo sa jej vynorilo, boli slová, ktoré povedala mužovi, a tie slová jej prichodili také strašné, čudné a grobianske, že teraz nechápala, kde na ne nabrala odvalu, a raz si nevedela predstaviť, čo z toho bude. No slová sa vyriekli a Alexej Alexandrovič mĺkvo odišiel. „Bola som s Vronským a nič som mu nepovedala. Ešte vo chvíli, keď odchádzal, chcela som ho zavolať späť a povedať mu, ale som si to rozmyslela, veď by bolo čudné, prečo som tak neurobila hneď, keď prišiel. Prečo som mu nepovedala, keď som chcela?“ A namiesto odpovede na túto otázku rozlial sa jej po tvári tmavý rumenec hanby. Uvedomila si, čo ju od toho zdržalo, uvedomila si, že sa hanbila. Jej situácia, čo sa včera zdala vyjasnená, pripadala jej teraz zrazu nieže vyjasnená, ale bezvýchodisková. Zdesila sa hanby, na ktorú predtým ani nepomyslela. Len pri pomyslení na to, čo spraví jej muž, prichádzali jej na um tie najdesivejšie myšlienky. Pomyslela si, že už-už sa zjaví správca a vyhodí ju z domu a o jej hanbe bude vedieť celý svet. Spytovala sa samej seba, kam pôjde, keď ju z domu vyhodia, ale odpoveď neprichádzala.

Keď rozmýšľala o Vronskom, mala dojem, že ju nemiluje, je mu už na ťarchu, že sa mu nemôže natískať, a bola zato voči nemu nepriateľsky naladená. Zdalo sa jej, že slová, ktoré povedala mužovi a ktoré si v duchu neprestajne opakovala, povedala pred všetkými a že ju všetci počuli. Nevedela sa odhodlať pozrieť do očí ľuďom, s ktorými žila. Nevedela sa odhodlať zavolať chyžnú a tým menej zísť dolu a stretnúť sa so synom a vychovávateľkou.

Chyžná už dávno počúvala za dverami a vošla k nej do izby bez zavolania. Anna jej spýtavo pozrela do očí a celá vyľakaná sa začervenala. Chyžná sa ospravedlnila, že takto vošla, vraj sa jej pozdalo, že počuje zvonček. Priniesla šaty a lístok. Lístok bol od Betsy. Betsy jej pripomínala, že dnes predobedom u nej na partii kroketu bude Liza Markalovová a barónka Štolcová so svojimi ctiteľmi, Kalužským a starým pánom Striomovom. „Príďte, hoc aj len s cieľom skúmať morálku. Čakám vás,“ končila.

Anna prečítala lístok a ťažko vzdychla.

– Nič, nič nepotrebujem, – povedala Annuške, ktorá na toaletnom stolíku prekladala flakóniky a štetôčky. – Môžeš ísť, hneď sa oblečiem a prídem. Nič, nič nepotrebujem.

Annuška odišla, ale Anna sa nezačala obliekať, sedela v nezmenenej polohe – s hlavou v dlaniach, a občas sa na celom tele striasla, akoby túžila spraviť nejaký pohyb, niečo povedať, a zasa znehybnela. Ustavične opakovala: „Bože môj! Bože môj!“ Ale ani „bože“ ani „môj“ nemali pre ňu nijaký zmysel. Nikdy síce nepochybovala o náboženstve, v ktorom bola vychovaná, ale myšlienka utiekať sa k náboženstvu, jej bola rovnako cudzia, ako utiekať sa k Alexejovi Alexandrovičovi. Vedela vopred, že keby sa utiekala k náboženstvu, musela by sa zrieknuť toho, čo pre ňu tvorilo zmysel života. Bolo jej nielen ťažko, ale zľakla sa svojho nového, dosiaľ nepoznaného duševného rozpoloženia. Cítila, že v duši sa jej začína všetko rozdvajovať, ako sa niekedy rozdvajujú predmety v ustatých očiach. Niekedy nevedela, čoho sa bojí, čo chce. Či sa bojí a chce to, čo bolo, alebo to, čo bude, ale že čo vlastne chce – to nevedela.

„Ach, čo to robím!“ povedala si, pocítiac zrazu na oboch stranách hlavy bolesť. Keď sa spamätala, zistila, že si oboma rukami drží vlasy na sluchách a ťahá ich. Vyskočila a začala chodiť po izbe.

– Káva je hotová a slečna so Seriožom čakajú, – oznámila Annuška, ktorá sa vrátila a našla Annu v nezmenenej polohe.

– Serioža? Čo Serioža? – ožila zrazu Anna, keď si v to ráno prvý raz spomenula, že má syna.

– Vidí sa mi, že dačo vyparatil, – odpovedala s úsmevom Annuška.

– Čo vyparatil?

– V rožnej izbe boli broskyne; nuž a oni vari jednu potajomky zjedli.

Zmienka o synovi razom vytrhla Annu z beznádeje. Pripomenula si sčasti úprimnú – hoci poriadne zveličenú – úlohu matky žijúcej len pre syna, ktorú na seba v posledných rokoch vzala, a s radosťou pocítila, že v jej terajšom položení má oblasť, nezávisiacu od vzťahu, aký bude mať voči mužovi a Vronskému. Tou oblasťou bol jej syn. Nech by bolo jej postavenie akékoľvek, syna nemôže opustiť. Nech ju muž potupí a vyhodí, nech k nej Vronskij ochladne a vedie si svoj nezávislý život (zasa si naňho pomyslela so zlosťou a výčitkou), syna nemôže opustiť. Má životný cieľ. A musí konať, konať, musí si zabezpečiť také postavenie, aby jej syna nevzali. A treba konať rýchlo, dokonca veľmi rýchlo, kým jej ho nevezmú. Treba vziať syna a odcestovať. To musí teraz rozhodne urobiť. Musí sa upokojiť a dostať sa z tejto hroznej situácie. Myšlienka na konkrétny čin, súvisiaci so synom, myšlienka, že by s ním mala okamžite niekam odcestovať, jej dala potrebný pokoj.

Rýchlo sa obliekla, zišla dolu a rozhodným krokom vošla do salónu, kde ju ako vždy čakala káva a Serioža s vychovávateľkou. Serioža stál,

celý v bielom, pri stole pod zrkadlom, chrbát mal zohnutý, hlavu sklonenú a s výrazom napätej pozornosti – ten výraz uňho poznala, pripomínal ním otca – čosi robil s kvetmi, ktoré priniesol.

Vychovávateľka sa tvárila neobyčajne prísne. Serioža prenikavo, ako to často robieval, vykrikol: „Mama!“ a nerozhodne zastal: ísť sa mame pozdraviť a nechať kvety, alebo dorobiť venček a ísť s kvetmi.

Vychovávateľka pozdravila a spustila zoširoka a podrobne o Seriožovom priestupku, ale Anna ju nepočúvala; rozmýšľala o tom, či ju vezme so sebou. „Nie, nevezmem,“ rozhodla sa. „Pôjdem len ja a Serioža.“

– Veru, bolo to od teba veľmi mrzké, – ozvala sa Anna, chytila syna za plece, pozrela naň nie prísny, ale plachým pohľadom, ktorý chlapca zmiatol aj potešil, a pobozkala ho. – Nechajte nás osamote, – požiadala začudovanú vychovávateľku a ešte vždy držiac synovu ruku, sadla si za stôl, ku káve.

– Mama! Ja... ja... ne... – začal a usiloval sa uhádnuť z maminho výrazu, čo ho za broskyňu čaká.

– Serioža, – povedala, len čo vychovávateľka vyšla z izby, – bolo to od teba mrzké, ale už to nikdy viac nespraviš, však? Máš má rád?

Cítila, že sa jej slzy tlačia do očí. „Môžem ho nemilovať?“ vravela si, vpíjajúc sa pohľadom do jeho naľakaných a súčasne natešených očí. „Alebo bude zajedno s otcom, že ma treba potrestať? Nepoľutuje ma?“ Slzy jej už stekali po tvári; aby ich skryla, prudko vstala a vybehla na terasu.

Po búrkových dažďoch posledných dní sa počasie zmenilo, bolo chladno a jasno. Aj keď ostro svietilo slnko, čo sa dralo cez vyumývané lístie, vo vzduchu bol chlad.

Zachvela sa od zimy a vnútorného desu, čo ju na čistom vzduchu pochytil s novou silou.

– Chod' za Mariettou, chod', – povedala Seriožovi, ktorý za ňou prišiel, a začala chodiť hore-dolu po terase, po slamenom koberci. „A to mi naozaj neodpustia, nepochopia, že to nemohlo byť inakšie?“

Zastala a pozrela na vetrom rozknísané vrcholce osík – lístie bolo vyumývané a prenikavo sa blyšťalo na studenom slnku – a pochopila, že jej neodpustia, že všetko a všetci budú k nej teraz neľútostní ako to nebo, ako tá zeleň. A zase pocítila, že sa jej v duši všetko rozdvaja. „Len nerozmýšľať, nerozmýšľať,“ povedala si. „Treba sa mi schystať. Kam pôjdem? Kedy? Koho vezmem so sebou? Áno, do Moskvy večerným vlakom. Annušku a Seriožu, a len najnutnejšie veci. Ale

predtým im obom napíšem.“ Rýchlo vošla dnu, do svojej izby, sadla k stolu a napísala mužovi:

Po tom, čo sa stalo, nemôžem ďalej zostať vo Vašom dome. Odchádzam a beriem so sebou Seriožu. Nepoznám zákony, a preto neviem, s ktorým z rodičov má syn žiť; no beriem ho so sebou, pretože bez neho nemôžem byť. Bud'te veľkodušný, nechajte mi ho.

Potiaľto písala rýchlo a plynne, no dovolávanie sa jeho veľkodušnosti, ktorú mu upierala, a potreba zakončiť list nejakou sentimentálnosťou, ju zarazili.

Hovoriť o svojej vine a pokání nemôžem, pretože...

Zase prestala písať, unikala jej myšlienkový súvis. „Nie,“ povedala si, „nič netreba,“ a roztrhla list, napísala nový, vynechajúc zmienku o veľkodušnosti, a zapečatila ho.

Druhý list mala napísať Vronskému. „Oznámila som mužovi,“ napísala a potom dlho sedela, nemala silu písať ďalej. Bolo to také hrubé, také neženské. „A potom, čo mu vôbec môžem napísať?“ povedala si. Zasa jej tvár zaplavil rumenec hanby, keď si pripomenula jeho pokoj, a v zlosti, ktorú voči nemu pocítila, roztrhla na drobné kúsочки lístok s napísanou vetou. „Nič netreba,“ povedala si, zatvorila písaciu mapu, vyšla hore, povedala vychovávateľke a služobníctvu, že dnes odchádza do Moskvy, a hneď sa pribrala baliť.

16

Po všetkých izbách vily chodili sluhovia, záhradníci a lokaji a vynášali veci. Skrine a komody boli pootvárané, dva razy bolo treba zabehnúť do obchodu po povraz; po zemi sa váľal novinový papier. Dva kufre, vaky a zvinuté plédy už zniesli do predsieni. Koč a dve drožky stáli pred vchodom. Anna, ktorá pri práci zabudla na nepokoj, čo bol v nej, si práve balila vo svojej izbe pri stole cestovnú kapsu, keď ju Annuška upozornila, že vonku zahrkotal koč. Anna pozrela do obloka a videla zariadenca Alexeja Alexandroviča, práve zvonil pri hlavnom vchode.

– Chod' pozrieť, o čo ide, – povedala pokojne, pripravená na všetko, sadla si do kresla a ruky si položila do lona. Lokaj priniesol hrubú obálku od Alexeja Alexandroviča.

– Zriadenec má počkať na odpoveď.

– Dobre, – odpovedala Anna, a len čo lokaj vyšiel, trasúcimi sa prstami list otvorila. Vypadol z neho krížom zalepený balíček s novými bankovkami. Vybrala list a začala ho čítať od konca. „Pokiaľ ide o Váš príchod, o všetko sa postarám; na splnenie tejto prosby kladím mimoriadny dôraz,“ prečítala. Prešla očami ďalej, naspäť, prečítala list do konca a ešte raz od začiatku. Keď dočítala, striasla sa od zimy – poznala, že ju postihlo strašné nešťastie, nešťastie, aké ani nečakala.

Ráno oľutovala, že mužovi všetko povedala, a želala si len jedno, keby tie slová neboli nikdy odzneli. A tento list ich rušil a dával jej to, čo si želala. Lenže v tejto chvíli znamenal pre ňu list to najhoršie, čo si vôbec mohla predstaviť.

– Má pravdu! Má pravdu! – povedala nahlas. „Pochopiteľne, on má vždy pravdu, on je kresťan, on je veľkodušný! Áno, je to nízky, hnusný človek! A to nikto okrem mňa nechápe a nepochopí; a ja si to musím nechať pre seba. Vraví sa o ňom: nábožensky založený, mravný, čestný, múdry človek; ale nik nevidel to, čo som videla ja. Nik nevie, ako osem rokov hrdúsil môj život, hrdúsil všetko živé vo mne, že si ani raz nepomyslel, že som živá žena, ktorá potrebuje lásku. Nik nevie, ako ma na každom kroku urážal, a so sebou bol navýsost' spokojný. Vari som sa zo všetkých síl neusilovala nájsť zdôvodnenie pre svoj život? Vari som sa nepokúšala milovať ho, milovať syna, keď už nebolo možné milovať muža? No prišiel čas, keď som poznala, že sa už nemôžem ďalej klamať, že žijem, že nie som ja na vine, že ma Boh stvoril takou, aká som, že musím milovať a žiť. A teraz čo? Keby ma zabil, keby zabil jeho, všetko by som vydržala, všetko by som odpustila, ale nie, on...

Ako je možné, že som vopred neuhádla, čo spraví!? Spraví to, čo je vlastné jeho podľa povahy. On bude v práve, a mňa, padlú ženu, sotí ešte hlbšie, zničí...“ – „Viete si sama predstaviť, čo čaká Vás a Vášho syna,“ pripomenula si slová z listu. „Je to hrozba, že mi vezme syna, a podľa ich hlúpych zákonov to je iste možné. Ako keby som nevedela, prečo to hovorí! Neverí síce v moju lásku k synovi, vlastne opovrhne ňou (veď si aj robieva posmech), opovrhne týmto mojím citom, ale vie, že syna neopustím, syna opustiť nemôžem, bez syna nie je pre mňa mysliteľný život, dokonca ani s tým, koho milujem, no ak syna opustím

a odídem od neho, zachovám sa ako tá najposlednejšia, hnusná ženská – to vie a vie aj to, že na také čosi nebudem mať síl.“

„Náš život musí ísť ďalej tak, ako šiel doposiaľ,“ vynorila sa jej ďalšia veta z listu. „Ten život bol utrpením aj predtým, no v poslednom čase bol hrozný. Aké to bude teraz? A on to všetko vie, vie, že sa nemôžem kajať z toho, že dýcham, že milujem; vie, že z toho môže byť len lož a pretváрка; ale on ma musí aj ďalej mučiť. Poznám ho, viem, že sa kochá a pláva v klamstve ako ryba vo vode. Ale nie, ja mu to potešenie nedožičím, potrhám mu tú sieť klamstiev, do ktorej ma chce zamotať; nech sa stane, čo sa má. Všetko bude lepšie ako lož a pretváрка!

Ale ako to spraviť? Bože môj? Bože môj! Bola kedy na svete taká nešťastná žena, ako som ja...?“

– Áno, potrhám tú sieť, potrhám! – vykrikla a vyskočila, zadŕžajúc slzy. A šla k písaciemu stolu, aby mu napísala druhý list. Ale v hĺbke duše už cítila, že nebude mať síl nič trhať, nebude mať síl vyslobodiť sa z doterajšieho položenia, nech by bolo čo aké lživé a nečestné.

Sadla si k písaciemu stolu, ale namiesto písania si vyložila ruky na stôl, oprela si o ne hlavu a rozplakala sa, fíkala a kolísala sa, ako sa kolíšu plačúce deti. Plakala preto, že jej sny, sny o tom, že sa situácia vyjasní a jej postavenie vyhraní, sú navždy pochované. Vedela vopred, že všetko ostane po starom, ba ešte oveľa horšie ako po starom. Cítila, že postavenie, ktoré mala v spoločnosti a ktoré sa jej ráno videlo také nedôležité, že to postavenie si cení a nebude mať sily zameniť ho za hanebné postavenie ženy, čo zanechala muža a syna a žije s milencom; že nech by čo robila, seba nepremôže. Nikdy nepozná slobodu lásky, ostane navždy hriešnou ženou, ktorá žije pod ustavičnou hrozbou usvedčenia, ktorá podvádza muža pre hanebný pomer s človekom cudzím, nezávislým, s ktorým nemôže žiť. Vedela, že to bude tak a nie inakšie, a súčasne to bolo také hrozné, že si ani nevedela dobre predstaviť, ako sa to skončí. A plakala bez zábran, ako plačú potrestané deti.

Počula lokajove kroky, a to ju prinútilo pozbierať sa, schovala si tvár, tváriac sa, že píše.

– Zriadenec si prosí odpoveď, – oznámil lokaj.

– Odpoveď? – zvolala Anna. – Nech počká. Zazvoním.

„Čo vôbec mám písať?“ rozmýšľala. „Čo môžem rozhodnúť sama? Čo viem? Čo chcem? Čo milujem?“ Zasa pocítila, že sa jej v duši začína všetko rozdvajovať. A zasa sa tohto pocitu zľakla a chytila sa prvej možnosti voľačo urobiť a tým odvieť myšlienky od seba samej.

„Musím vidieť Alexeja (tak volala v duchu Vronského), on jediný mi môže povedať, čo mám urobiť. Pôjdem k Betsy; možno ho tam stretnem,“ povedala si; celkom zabudla, že ešte včera, keď mu povedala, že ku kňažnej Tverskej nepôjde, Vronskij povedal, že teda nepríde ani on. Pristúpila k stolu, napísala mužovi. „Dostala som Váš list. A.“ Zacengala a dala ho lokajovi.

- Necestujeme, – oznámila Annuške, keď vošla.
- Vôbec necestujeme?
- Do zajtra nechajte všetko tak, koč nech ostane. Idem ku kňažnej.
- A ktoré šaty mám prichystať?

17

Spoločnosť pozvaná na partiu kroketu, do ktorej kňažná Tverská Annu volala, mala sa skladať z dvoch dám a ich ctiteľov. Tie dve dámy boli hlavné reprezentantky nového, vybraného petrohradského krúžku, ktorý napodobujúc napodobeninu čohosi, niesol názov *Les sept merveilles du monde*³⁸. Bol to, pravda, krúžok vznešený, lenže celkom nepriateľský tomu, ktorý navštevovala Anna. Okrem toho starý Striomov, jedna z vplyvných petrohradských osobností, ctiteľ Lizy Merkalovovej, bol v zamestnaní odporcom Alexeja Alexandroviča. Pre toto všetko ta Anna nechcela ísť a na toto sa vzťahovali narážky v lístku kňažnej Tverskej. No teraz sa Anne ísť chcelo, lebo dúfala, že uvidí Vronského.

Anna prišla ku kňažnej Tverskej včasnšie ako ostatní hostia.

Súčasne s ňou prišiel lokaj Vronského s rozčesanými bokombradami, pripomínajúci kammerjunkera. Zastal pri dverách, zložil čiapku a pustil ju prvú. Anna ho spoznala a až teraz si spomenula, že Vronskij včera povedal, že nepríde. Asi posielal lístok v tom zmysle.

Keď si v predsieni odkladala plášť, počula, ako lokaj, čo ešte aj r vyslovoval ako kammerjunker, hlásil: „Od grófa kňažnej,“ a odovzdal lístok.

Mala chuť spýtať sa, kde je jeho pán. Mala chuť vrátiť sa a poslať mu list, aby prišiel k nej, alebo sama ísť za ním. Ale ani to, ani ono, ani to tretie sa nedalo spraviť: kdesi vpredu sa už rozdmčal zvonček, čo

³⁸ Sedem divov sveta (franc.)

ohlasoval jej príchod, a lokaj kňážnej Tverskej stál už bokom pri otvorených dverách a čakal, kedy prejde do vnútorných izieb.

– Kňážná je v záhrade, ihneď vás ohlásia. Nebude sa páčiť prejsť do záhrady? – dodal ďalší lokaj v ďalšej izbe.

Bola stále nerozhodná, neistá, ako doma; vlastne bolo to ešte horšie pretože sa nedalo nič urobiť, nemohla sa stretnúť s Vronským, ale musela ostať tu, v cudzej a jej duševnému rozpoloženiu tak odporujúcej spoločnosti; mala však toaletu, čo jej pristala, tým si bola istá; nebola sama bolo tu zvyčajné slávnostné ovzdušie ničnerobenia a bolo jej predsa len ľahšie ako doma: nemusela aspoň vymýšľať, čo robiť. Všetko sa dialo samo od seba. Keď stretla Betsy, idúcu jej v ústrety v bielej toalete, čo ju eleganciou priam ohromila, Anna sa už na ňu ako vždy usmiala. Kňážná Tverská šla s Tuškevičom a s istou slečnou z rodiny, čo trávila na veľkú radosť vidieckych rodičov leto u skvelej kňážnej.

Na Anne bolo vari čosi zvláštne, aspoň Betsy to hneď zbadala.

– Zle som spala, – ozvala sa Anna, pričom sledovala lokaja, ktorý im šiel oproti a niesol, ako usúdila, lístok od Vronského.

– Veľmi sa teším, že ste prišli, – povedala Betsy. – Už som ustatá a práve som si chcela, kým prídu ostatní, vypiť čaj. A vy vari chodíte, – oslovila Tuškeviča, – s Mašou vyskúšať kroketové ihrisko, tam, čo je tráva strihaná. Aspoň si pri čaji úprimne pohovoríme, we'll have a cosy chat³⁹, však? – otočila sa k Anne s úsmevom a stisla jej ruku, v ktorej držala slnečník.

– Tým skôr, že nemôžem u vás zostať dlho, musím ísť navštíviť starú paniu Vredeovú. Už jej to sto rokov sľubujem, – rozvádzala Anna, pre ktorú lož, jej založeníu taká cudzia, bola najnovšie v spoločnosti nielen prostá a prirodzená, ale mala z nej priam pôžitok.

Prečo povedala niečo, na čo ešte pred sekundou ani nepomyslela, to by veru nevedela vysvetliť. Povedala to, keď uvažila, že Vronskij nepríde, a preto sa musí nejako postarať, aby sa stretli. Ale prečo spomenula práve starú dvornú dámu Vredeovú, ktorú sa jej patrilo navštíviť ako mnohé iné dámy, to by nevedela vysvetliť; no aj tak, ako sa neskôr ukázalo, Anna, vymýšľajúc si tie najrafinovanejšie spôsoby, ako sa s Vronským stretnúť, nič lepšie si vymyslieť nemohla.

– Nie, ani za svet vás nepustím, – zvolala Betsy a pozorne sa zadívala do Anninej tváre. – Aj uraziť by som sa mohla, veru, keby som vás nemala rada. Akoby ste sa báli, že vás moja spoločnosť môže

³⁹ příjemne si pobesedujeme (angl.)

kompromitovať. Prosím vás, prineste nám čaj do salónika, – prikázala, žmúriac očami; to robievala vždy, keď sa zhovárala s lokajom. Vzala si od neho lístok a prečítala ho. – No ten Alexej nám zasa vyviedol, – spustila po francúzsky, – píše, že nemôže prísť, – dodala takým prirodzeným, obyčajným tónom, akoby ju ani vo sne nenapadlo, že by Vronskij mohol mať pre Annu aj nejaký iný význam ako hráč kroketu.

Anna vedela, že Betsy všetko vie, ale keď počúvala, ako hovorí v jej prítomnosti o Vronskom, vždy si na chvíľu namýšľala, že nevie nič.

– Á! – ľahostajne prehodila Anna, akoby ju to vôbec nezaujímalo, a pokračovala s úsmevom: – Ako by mohla vaša spoločnosť niekoho kompromitovať? – Táto hra so slovami, to skrývanie tajomstva malo pre Annu, ako pre všetky ženy, veľký pôvab. A nevábila ju potreba tajiť, ani cieľ, pre ktorý sa tajilo, ale sám proces tajenia. – Nemôžem byť pápežskejšia ako pápež, – riekla. – Striomov a Liza Merkalovová sú smotánkou spoločenskej smotánky. A potom, prijímajú ich všade, a ja, – zvlášť zdôraznila ja, – som nikdy nemala škrupule, vždy som bola tolerantná. Jednoducho nemám kedy.

– Teda sa nechcete stretnúť so Striomovom, však? Nech si pekne krásne krížia kordy s Alexejom Alexandrovičom vo výbore, to sa nás netýka. No v spoločnosti je to najrozkošnejší človek, akého poznám, a vášnivý hráč kroketu. Veď uvidíte. A aj keď je v smiešnom postavení starca zaľúbeného do Lizy, mali by ste vidieť, ako sa vie z toho vykrútiť! Je veľmi chutný. Sapfo Štolcovú poznáte? Je to čosi nové, celkom nové.

Betsy vravela a vravela a Anna z jej veselého inteligentného pohľadu vytušila, že čiastočne jej situáciu chápe a má niečo za lubom. Sedeli v malom salóne.

– Ale tomu Alexejovi musím jednako len napísať, – a Betsy si sadla za stôl, napísala niekoľko riadkov a lístok vložila do obálky. – Píšem mu, aby prišiel na obed. Jedna dáma nebude mať pri obede spoločníka. Pozrite, je to dosť presvedčivé? Prepáčte, ale musím vás na chvíľočku opustiť. Zapečat'ťe ho, prosím vás, a pošlite, – zavolala od dverí, – musím ešte niečo vybaviť.

Anna neváhala ani chvíľku, sadla za stôl a neprečítajúc, čo napísala Betsy, dole pripísala: „Musím Vás vidieť. Príďte k záhrade pani Vredeovej. Budem tam o šiestej.“ List zapečatila a Betsy, ktorá sa medzitým vrátila, ho v jej prítomnosti odovzdala.

A pri čaji, ktorý im priniesli na servírovacom stolíku do chladného malého salónu, naozaj sa medzi dvoma ženami rozprúdil a cosy chat,

aký kňazná Tverská pred príchodom hostí sľubovala. Ohovárali tých, čo ešte mali prísť, a pri Lize Merkalovovej sa pristavili.

– Je veľmi milá a mne bola vždy sympatická, – poznamenala Anna.

– Bodaj by nie. Priam o vás blúzni. Včera po dostihoch prišla za mnou a bola celá zúfalá, že vás už nezastihla. Vraví, že ste pravá hrdinka z románu a nech by ona bola mužom, porobila by kvôli vám milión hlúpostí. Striomov jej vraví, že ich robí aj tak.

– No povedzte, prosím vás, neviem na to akosi prísť, – ozvala sa Anna po chvíli tónom, z ktorého bolo jasne vidieť, že to nie je len povrchná otázka, ale že to, na čo sa spýta, je pre ňu dôležitejšie, ako by malo byť. – Povedzte, prosím vás, aký je vlastne jej vzťah ku kniežaťu Kalužskému, k takzvanému Mišovi? Málokedy bývam s nimi. O čo tam ide?

Betsy sa usmiala očami a pozorne na Annu pozrela.

– Nová móda, – odpovedala. – Všetky ženy sa na ňu vrhli. Hodili čepce cez palubu. No sú rozličné spôsoby, ako to spraviť.

– To hej, ale aký je jej vzťah ku Kalužskému?

Betsy vybuchla v iskrivý smiech, čo sa jej nestávalo často.

– To už zabiehate do oblasti kňaznej Miagkej. Otázka ako stvorená pre enfant terrible, – a hoci Betsy veľmi chcela zadržať smiech, nemohla, a nákazlivo sa rozosmiala, ako sa smejú ľudia, čo sa nesmejú často. – Treba sa ich spýtať, – vyrazila pomedzi smiech celá uslzená.

– Vy sa smejete, – namietla Anna, ktorá sa tiež nevoľky nakazila smiechom, – ale ja na to neviem prísť. Nechápem, akú úlohu pritom hrá manžel.

– Manžel? Manžel Lizy Merkalovovej nosí za ňou plédy a vždy je plný ochoty poslúžiť. A čo sa tam deje inak, to nik nesleduje. Viete, v dobrej spoločnosti sa nehovorí, neuvažuje ani o istých detailoch toalety. A toto je niečo podobné.

– Budete na oslave Rolandaki? – spýtala sa Anna, aby zmenila tému.

– Nemyslím, – odpovedala Betsy a nedívajúc sa na priateľku, začala opatrne nalievať do priezračných drobných šáločiek voňavý čaj. Potisla šálku k Anne, vybrala si cigaretu, vložila ju do striebornej špičky a zapálila si.

– Nuž ja to mám dobré, – začala už vážne a chytila do rúk šálku. – Chápem vás a chápem Lizu. Liza je naivná duša, ktorá nechápe, ako nechápu deti, čo je dobré a čo zlé. Aspoň to rozhodne nechápala, keď bola mladá. A teraz vie, že tá naivita jej veľmi pristane. Teraz možno naschvál nechápe, – vravela Betsy s delikátnym úsmevom. – No aj tak jej to pristane. Ono je to tak, na tú istú vec sa dá pozeráť tragicky a

spraviť z nej utrpenie, alebo sa pozerat' jednoducho, ba veselo. Vidí sa mi, že máte sklon dívať sa na veci priveľmi tragicky.

– Ako rada by som poznala iných ľudí tak ako seba, – poznamenala Anna vážne a zádumčivo. – Som horšia ako iní, alebo lepšia? Vari horšia.

– *Enfant terrible, enfant terrible*, – zopakovala Betsy. – No už sú tu.

18

Ozvali sa kroky, mužský, potom ženský hlas a smiech, a vzápätí vošli očakávaní hostia: Sapfo Štolcová a zdravím kypiaci mladík, zvaný Vaska. Bolo vidieť, že mu strava, pozostávajúca z krvavých biftekov, šampiňónov a burgundského, prospieva. Vaska sa poklonil dámam a pozrel na ne, no len letmo. V kročích za Sapfo do salónu a prešiel cezeň, ani čo by ho viedla na povrázku, a nespúšťal z nej planúce oči, akoby ju chcel zhltnúť. Sapfo Stoková bola čiernooká blondínka. Vošla drobnými, energickými krokmi v topánkach na vysokých podpätkoch a silne, po chlapsky stisla dámam ruky.

Anna sa s touto novou hviezdou ešte nestretla a jej krása, výstredná toaleta i nenútené spôsoby ju ohromili. Na hlave mala z vlastných aj cudzích vlasov jemne zlatistej farby takú monumentálnu stavbu, že sa jej hlava veľkosťou vyrovnala nádherne klenutému a hlboko obnaženému poprsiu. Kráčala tak temperamentne, že sa jej pri každom pohybe pod šatami črtali tvary kolien a stehien, a mimovoľne sa natískala otázka, kde vlastne sa v tej honosnej rozkolembanej hore končí jej naozajstné, drobné a driečne, hore také odhalené a vzadu a dole také zahalené, telo.

Betsy sa ponáhľala s predstavovaním.

– Predstavte si, skoro sme zrazili dvoch vojakov, – spustila žmurkajúc, usmiala sa a pritiahla si vlečku, ktorú si prid'aleko odhodila nabok. – Vezieme sa s Vaskom... Ach, ozaj, ešte sa s ním nepoznáte. –

Celá zapýrená predstavila mladíka a zvučne sa zasmiala svojej chybe, totiž tomu, že ho pred neznámou paňou nazvala Vaskom.

Vaska sa ešte raz poklonil Anne, ale nepovedal nič. Oslovil Sapfo:

– Stávkou ste prehrali. Prišli sme skôr. Vyplaťte ma, – vravel s úsmevom.

Sapfo sa zasmiala ešte veselšie.

– Vari len nie teraz!

– V poriadku, vyinkasujem si to neskôr.

– Dobre, dobre. Ach, ozaj! – otočila sa zrazu k panej domu, – ja som tiež... Skoro som naňho zabudla... Priviedla som vám host'a. Tu je.

Nečakaný host', mladík, ktorého Sapfo priviedla a na ktorého zabudla, bol však host' natoľko vážený, že hoci bol mladý, obe dámy ho privítali postojacky.

Bol to nový ctiteľ Sapfo. Teraz jej už aj on chodil v päťách ako Vaska.

Čoskoro prišiel knieža Kalužskij a Liza Merkalovová so Striomovom. Liza bola chudá brunetka s orientálnou tvárou, snivým výrazom a nádhernými, ako sa vravelo, tajomnými očami. Ráz jej tmavej toalety (Anna si to hneď všimla a ocenila to) bol v dokonalom súlade s jej krásou. Aká bola Sapfo strohá a vypasovaná, taká bola Liza ženská a uvoľnená.

No podľa Anninho vkusu bola Liza oveľa prítiažlivejšia; Betsy o nej síce Anne povedala, že sa hrá na nevedomé dieťa, ale keď ju Anna uvidela, poznala, že to nie je pravda. Bola vskutku nevedomá, skazená, ale milá a pokorná. Pravda, celkový štýl mala rovnaký ako Sapfo; aj za ňou rovnako ako za Sapfo, všade chodili ako na povrázku dvaja ctitelia, jeden mladý a druhý už starec, a hltali ju očami; ale bolo v nej čosi, čo ju povznášalo nad okolie – bol v nej ligot pravého briliantu medzi sklíčkami. Ten ligot jej vyžaroval z nádherných, naozaj tajomných očí. Ukonaný a súčasne vášnivý pohľad tých očí s tmavými podkovami priam prekvapoval nefalšovanou úprimnosťou. Ak človek do nich pozrel, mal dojem, že ju spoznal bezozvyšku, a spoznajúc ju, že ju nemôže nemilovať. Pri pohľade na Annu ožiaril zrazu jej tvár radostný úsmev.

– Ach, aká som rada, že vás stretám! – zvolala, idúc k nej. – Včera na dostihoch som práve chcela ísť za vami, ale odišli ste. Tak rada by som vás bola videla práve včera. Však to bolo fantastické? – uprela na Annu pohľad, čo vari prenikal až na dno duše.

– Áno, vôbec som nečakala, že to môže byť také vzrušujúce, – pripustila Anna a začervenala sa. Medzitým sa celá spoločnosť zdvihla, že prejde do záhrady.

– Ja nejdem, – Liza si s úsmevom prisadla k Anne. – Ani vy nepôjdete, však? Aj by sa mi chcelo hrať kroket!

– Ale prečo, ja mám kroket celkom rada.

– No povedzte, ako to len robíte, že sa nenudíte? Človek na vás pozrie a hneď mu je veselo. Vy žijete, ja sa nudím.

– Vy že sa nudíte? Veď vaša spoločnosť je v Petrohrade najveselšia.

– Aj to je možné, že tí, čo nepatria k nám, sa ešte väčšmi nudia; ale nám, a mne teda určite, vôbec nie je veselo, ale sa hrozne, hrozne nudíme.

Sapfo si zapálila cigaretu a vyšla s dvoma mladíkmi do záhrady, Betsy a Striomov ostali pri čaji.

– Teda sa nudíte? – spýtala sa Betsy. – A Sapfo vavela, že sa včera u vás výborne zabávali.

– Bože, ako len bolo otupno! – zvolala Liza Merkalovová.

– Po dostihoch sa šlo ku mne. A večne tí istí, a večne tí istí! Večne to isté. Celý večer sme sa povalovali po divánoch. Čo je na tom zábavné? Ale ozaj, ako to robíte, že nebývate unudená? – zase sa obrátila k Anne. – Stačí pohľad na vás a je jasné – tu, hľa, je žena, ktorá môže byť šťastná, či nešťastná, ale sa nenudí. Prezradte, ako to robíte?

– Nijako to nerobím, – odpovedala Anna, červenajúc sa v paľbe neodbytných otázok.

– To je teda najlepší spôsob, – zamiešal sa do rozhovoru Striomov. Striomov mohol mať zo päťdesiat rokov, bol prešedivený, pomerne svieži, veľmi nepekný človek, ale tvár mal výraznú a inteligentnú. Liza Merkalovová bola neter jeho ženy, všetok voľný čas trávil s ňou. Keď sa stretol s Annou Kareninovou, hoci bol v zamestnaní Kareninovým odporcom, ako človek spoločenský a inteligentný usiloval sa byť voči nej, manželke svojho odporcu, obzvlášť milý.

– Nijako, – ujal sa slova s jemným úsmevom, – to je najlepší prostriedok. Už dávno vám vravím, – obrátil sa k Lize Merkalovovej, – ak sa človek nechce nudiť, nesmie si myslieť, že sa bude nudiť. Rovnako sa nesmie báť, že nezaspí, ak sa bojí nespavosti. To isté vám teraz povedala aj Anna Arkadievná.

– Bola by som veľmi rada, keby som to bola povedala, pretože to nie je len múdre, ale je to aj pravda, – usmiala sa Anna.

– Nože povedzte, ako sa dá zaspáť a ako sa dá nenudieť?

– Aby človek zaspal, musí predtým pracovať, a aby sa vyhol núde, musí tiež pracovať.

– Načo mám pracovať, keď o moju prácu nik nestojí? A len sa tak naschvál robiť, to neviem a ani nechcem.

– Nemáte pravdu, – namietol Striomov, nepozerajúc na ňu, a zasa sa obrátil k Anne.

S Annou sa stretal zriedka, a preto jej nemohol hovoriť nič iné len banality, ale tie banality – kedy sa mieni vrátiť do Petrohradu, ako ju grófká Lýdia Ivanovna miluje – hovoril s výrazom, svedčiacim o úsilí byť príjemný a preukázať jej svoju úctu, ba ešte aj čosi viac.

Zjavil sa Tuškevič s tým, že celá spoločnosť už čaká na hráčov.

– Nie, prosím vás, nechodte ešte, – poprosila Liza Merkalovová Annu, keď zistila, že chce už odísť. Striomov sa k nej pridal.

– Bude to priveľký kontrast, prísť z tejto spoločnosti k tej starej Vredeovej. A potom, vašu návštevu využije na ohováranie, kým tu vzbudíte celkom iné, len tie najkrajšie city, ohováranie na hony vzdialené.

Anna na chvíľu zaváhala, zamyslela sa. Príjemné reči tohto inteligentného človeka, naivná, detská sympatia, ktorú voči nej prejavovala Liza Merkalovová, a celé to zvyčajne veľkosvetské ovzdušie – všetko bolo také príjemné, a ju čakali také strašné veci, že na chvíľu zaváhala, či nemá ostať, či nemá oddialiť ťažkú chvíľu osudového rozhovoru. Keď si však predstavila, čo ju čaká samu doma, ak sa nejako nerozhodne, keď si pripomenula ešte aj v spomienkach to hrozné gesto, keď si ťahala oboma rukami vlasy, rozlúčila sa a odišla.

19

Vronskij nenávidel neporiadok, aj keď viedol na pohľad lahkomyseľný spoločenský život. Ešte v mladosti na vojenskom gymnáziu poznal, čo znamená byť ponížený odmietnutím – bol po uši v dlžobách a chcel si požičať – a odvtedy si dával pozor, aby sa podobná situácia neopakovala.

Aby mal svoje veci vždy v poriadku, podľa toho, ako mu okolnosti dovoľovali, raz to bývalo častejšie, inokedy menej často, no asi tak päť ráz do roka utiahol sa do samoty a vniesol do svojich záležitostí jasno. Volal to zúčtovaním alebo faire la lessive⁴⁰.

Keď sa Vronskij na druhý deň po dostihoch neskoro zobudil, neholil sa a neokúpал, len si obliekol blúzu, rozložil si po stole peniaze, účty, listy a pustil sa do roboty. Petrickij už vedel, že Vronskij býva vtedy mrzutý, preto keď sa zobudil a zazrel kamaráta pri písacom stole, tíško sa obliekol a odišiel, aby mu nezavadzal.

Každý človek, ktorý dopodrobna pozná celú zložitosť podmienok, čo ho obklopujú, nevdojak predpokladá, že zložitosť podmienok a ťažkostí, spojené s ich riešením, sú čisto jeho osobnou, náhodnou zvláštnosťou, a ani mu na um nepríde, že by aj ostatní ľudia žili v zajatí takých istých zložitých podmienok ako on sám. Tak sa to zdalo aj

⁴⁰ veľké pranie (franc.)

Vronskému. A nie bez vnútornej hrdosti a nie celkom neodôvodnene si pomyslel, že nech by bol v takej ťažkej situácii ako on niekto iný, už dávno by sa topil v dlžobách a určite by sa dopustil nejakej nečestnosti. A tak cítil, že ak nechce upadnúť do dlžôb, musí bezodkladne zvážiť a ujasniť si situáciu.

Najprv sa chytil do toho najľahšieho, do financií. Vypísal si drobným písmom na kúsok listového papiera všetky dlžoby, zrátal ich a zistil, že je dlžný sedemnásťtisíc a nejaké stovky, ktoré pre väčšiu jasnosť škrtol. Keď si porátal peniaze a vklad v banke, zistil, že mu síce ostáva tisícosemsto rubľov, ale do Nového roku už nijaký príjem mať nebude. Prepočítal dlžoby a rozpísal ich do troch kategórií. Do prvej patrili dlžoby, ktoré bolo treba splatiť ihneď, alebo mať na ne pre každý prípad hotovosť, aby ich mohol, keď bude treba, bezodkladne splatiť. Takých dlžôb mal okolo štyroch tisíc; tisícpäťsto za koňa a dvetisícpäťsto bola záruka za kamaráta mladého Venevského, ktorý ich v prítomnosti Vronského prehral s falošným hráčom. Vronskij chcel dať peniaze hneď vtedy, mal ich pri sebe, ale Venevskij a Jašvin nástojili na tom, že zaplatia oni, a nie Vronskij, ktorý ani nehral. Všetko bolo síce veľmi pekné, ale Vronskij vedel, že pri tej špinavej historke, s ktorou má spoločné len to, že sa slovom zaručil za Venevského, musí mať tých dvetisícpäťsto rubľov poruke, aby ich mohol bez dlhých rečí tomu podvodníkovi hodiť. Číže, pre prvú najdôležitejšiu rubriku musel mať štyritisíc rubľov. V druhej rubrike boli menej dôležité dlžoby, dokopy osemtisíc. Boli to dlžoby prevažne súvisiace s dostihovou stajňou, dodávateľom ovsa a sena, Angličanom, sedlárom atď. Na tieto dlžoby by mal pre pokoj duše oferovať tiež zo dve tisícky. Pre poslednú rubriku dlžôb – v obchodoch, hoteloch a u krajčira – si nemusel robiť ťažkú hlavu. Číže na bežné výdavky potreboval takých šesťtisíc, a mal iba tisícosemsto rubľov. Pre človeka so stotisícovým dôchodkom, tak sa odhadovali majetkové pomery Vronského, by vari takéto dlžoby nemali byť problémom; no háčik bol v tom, že Vronskij tých stotisíc vôbec nemal. Obrovský otcovský majetok, čo vynášal ročne do dvestotisíc dôchodku, si bratia nerozdelili. V tom čase, keď si starší brat, po uši zadĺžený, bral za ženu kňaznú Variu Čirkovovú, chudobnú dcéru dekabristu, prepustil mu Alexej celý dôchodok z otcovho majetku, vyhradil si len dvadsaťpäťtisíc rubľov na rok. Alexej vtedy bratovi povedal, že s tými peniazmi vystačí, kým sa neožení, čo pravdepodobne nebude nikdy. A brat ako veliteľ jedného z najnákladnejších plukov a novopečený ženáč nemohol ten dar neprijať. Matka, ktorá mala vlastný majetok, dávala

Alexejovi okrem tých dohodnutých dvadsaťpäťtisíc ešte zo dvadsaťtisíc ročne a Alexej to všetko minul. V poslednom čase mu matka prestala peniaze posielat', lebo sa s ním pohádala pre jeho pomer a odchod z Moskvy. A tak sa teraz Vronskij, zvyknutý na štyridsaťpäťtisícový životný štandard, ocitol s tohoročnými dvadsiatimi piatimi tisícmi v ťažkostiach. Mohol by sa z nich dostať, ak by mu pomohla matka, ale od nej peniaze pýtať nemohol. Jej posledný list, včera ho dostal, ho pobúrila najmä preto, že v ňom boli narážky na to, že ho bude ochotne podporovať, aby bol úspešný v spoločnosti a v službe, ale nie v živote, nad ktorým sa už pohoršuje celá spoločnosť. Matkin pokus kúpiť si ho urazil Vronského do hĺbky duše a ešte viac voči nej ochladol. No nemohol sni zrušiť svoj veľkodušný sľub, hoci teraz, hmlisto tušiaca rozličné nepredvídané okolnosti, súvisiace s jeho pomerom s Annou, cítil, že ten veľkodušný sľub dal ľahkomyselne a že veru, hoci je slobodný, tých sto tisíc by sa mu zišlo. Ale zmeniť niečo na veci bolo vylúčené. Len si predstavil bratovu ženu, predstavil si, ako mu tá milá, skvelá Varia pri každej vhodnej príležitosti pripomína, že nezabúda na jeho veľkodušnosť a váži si ho, a bolo mu jasné, že si nemôže pýtať späť to, čo už raz dal. Bolo to práve také nemožné, ako zbiť ženu, kraďnúť alebo luhat'. Mohol, ba musel urobiť len jedno, a Vronskij sa na to bez váhania odhodlal: požičia si peniaze od úžerníka, desaťtisíc, čo pôjde hladko, celkove zníži výdavky a predá dostihové kone. Keď sa takto rozhodol, ihneď napísal Rolandakimu, čo mu už niekoľko ráz odkázal, že jeho kone odkúpi. Potom poslal po Angličana a po úžerníka a podľa účtov rozdelil peniaze, ktoré mal. Keď bol s tým hotový, napísal matke na jej list chladnú, strohú odpoveď. Potom vybral z náprsnjej tašky tri lístky od Anny, prečítal ich, spálil a zamyslel sa nad ich včerajším rozhovorom.

20

Vronskij bol preto v živote taký mimoriadne šťastný, že mal kódex zásad, ktoré spoľahlivo určovali, čo sa musí robiť a čo nemusí. Tento kódex zahŕňal len úzky okruh životných okolností, ale zato zásady boli spoľahlivé, a Vronskij, ktorý z toho okruhu nikdy nevychodil, nikdy ani na chvíľu nezaváhal splniť to, čo sa muselo. Tieto zásady určovali – že zaplatiť falošnému hráčovi treba, no krajčírovi netreba; že mužom sa cigániť nesmie, no ženám sa smie; že nikoho neslobodno klamať, no manžela slobodno; že urážka sa nesmie prepáčiť, no urážať iného sa

smie atď. Všetky tieto zásady, pravda, mohli byť nerozumné, nesprávne, ale boli spoľahlivé, a keď sa ich Vronskij pridŕžal, cítil sa vnútorne vyrovnaný a mohol chodiť s hlavou hrdo vztýčenou. Len najnovšie, pre jeho vzťah k Anne, začínalo sa Vronskému mariť, že jeho kódex nezahŕňa všetky okolnosti, a v budúcnosti predvídal ťažkosti a nejasnosti, v ktorých sa nebude mať čoho pridŕžať. Jeho terajší vzťah k Anne a jej mužovi bol pre neho prostý a jasný. Bol jasne a presne vymedzený v kódexe zásad, ktorého sa pridŕžal.

Anna bola poriadna žena, ktorá ho obdarila svojou láskou, a on ju miloval, a preto v nej videl ženu, hodnú aspoň takej úcty ako zákonitá manželka. Radšej by si bol dal odseknúť obe ruky, ako by si bol dovolil slovom, narážkou nielenže ju uraziť, ale nepreukázať jej takú úctu, akú si žena môže nárokovať.

Aj vzťah k spoločnosti mu bol jasný. Všetci to mohli vedieť, mohli to tušiť, no nik sa nesmel odvážiť o tom hovoriť. V opačnom prípade bol odhodlaný prinútiť tárajov, aby mlčali a aby si uctili česť milovanej ženy.

Vzťah k manželovi bol nad slnko jasný. Od tej chvíle, ako sa Anna zaľúbila do Vronského, bol presvedčený, že jedine on má na ňu neodškriepiteľné právo. Manžel bol len celkom zbytočná a prekážajúca figúra. Bol v poľutovaniahodnej situácii, to je pravda, ale čo sa dá robiť? Jediné, na čo mal manžel právo, bolo žiadať satisfakciu so zbraňou v ruke, a na to bol Vronskij od prvej chvíle pripravený.

No v poslednom čase sa medzi ním a Annou vynorili nové vnútorné vzťahy, ktoré mu naháňali strach svojou nejasnosťou. Len včera mu oznámila, že bude mať dieťa. A on pocítil, že tá správa a to, čo od neho čakala, vyžadovalo čosi, čo sa vymykalo z kódexu zásad, ktorých sa v živote pridŕžal. Bol naozaj zaskočený, a v prvej chvíli, keď mu o svojom stave povedala, srdce mu nadiktovalo návrh, aby zanechala muža. Aj to vyslovil, ale teraz, ako o tom premýšľal, videl jasne, že by bolo lepšie zaobísť sa bez toho, no súčasne, ako si to hovoril, mal obavy – nie je to podlé?

„Ak som povedal, aby opustila muža, znamená to, že chcem, aby svoj život spojila s mojím. Som na to prichystaný? Ako s ňou odídem teraz, keď nemám peniaze? Povedzme, že by som to mohol nejako zariadiť... No ako s ňou odídem, keď slúžim v armáde? Ak som taký návrh vyslovil, mal by som byť na to prichystaný, to znamená, mal by som mať peniaze a ísť do výslužby.“

A zamyslel sa. Otázka, či má, alebo nemá ísť do výslužby, priviedla ho k inému skrytému záujmu – vedel o ňom len on, a hoci ho tajil, bol to div nie jeho hlavný, celoživotný záujem.

Byť slávnym bolo dávnou túžbou jeho detstva a mladosti, túžbou, ku ktorej sa sám nepriznával, no bola taká silná, že aj teraz táto vášeň zápasila s jeho láskou. Jeho prvé kroky v spoločnosti i v službe boli úspešné, ale pred dvoma rokmi spravil hrubú chybu. Aby prejavil svoju nezávislosť a aby sa vyšvihol, odmietol návrh na iné zadelenie v nádeji, že tým stúpne na cene; ukázalo sa však, že prestrelil – už sa oňho nestarali; a keď si takto voľky-nevoľky zabezpečil postavenie človeka nezávislého, správval sa veľmi diplomaticky a múdro, ako že sa na tom svete na nikoho nehnevá, necíti sa byť ukrivdený a želá si len jedno, aby mu dali svätý pokoj, lebo si veselo žije. V skutočnosti však sa mu už vlani po príchode do Moskvy nežilo veselo. Cítil, že ono nezávislé postavenie človeka, ktorý by všetko mohol, no nič nechce, už prestáva byť senzáciou, že si mnohí začínajú myslieť, že by sa vlastne na nič iné nezmohol, iba byť statočným a dobrým chlapcom. Pomer s Annou Kareninovou, čo tak rozvíril hladinu, upútal všeobecnú pozornosť a pridala mu nový lesk, utišil na istý čas vrtajúceho červa slávybažnosti, ale pred týždňom sa ten červ prebudil s novou silou. Vronského priateľ z detstva, človek z jeho kruhov a kolega z útvaru, Serpuchovskoj, čo s ním zároveň absolvoval a s ktorým súperil voľakedy v škole v gymnastike, v bežárstvach aj v ctižiadostivých snoch, sa v týchto dňoch vrátil zo Strednej Ázie, kde postúpil o dve hodnosti a dostal vyznamenanie, aké mladí generáli dostávajú len zriedka.

Len čo prišiel do Petrohradu, začalo sa o ňom hovoriť ako o vychádzajúcej hviezde prvej veľkosti. Vronského rovesník a spolužiak bol už generálom a čakal menovanie, ktoré môže ovplyvniť beh udalostí v štáte, zatiaľ čo Vronskij, aj keď nezávislý, úspešný a milovaný očarujúcou ženou, bol len kapitánom jazdy, ktorému poskytovali toľko nezávislosti, koľko mu len duša ráčila. „Pravdaže nezávidím a nemôžem závidieť Serpuchovskému, jeho povýšenie len dokazuje, čo znamená vyčkať času, a človek, ako som ja, môže urobiť kariéru raz-dva. Pred tromi rokmi sme boli na tom rovnako. Ak pôjdem do výslužby, spálím za sebou všetky mosty. Ak ostanem slúžiť, nič nestratím. Anna sama povedala, že na svojej situácii nechce nič meniť. A ja, s jej láskou, nemôžem Serpuchovskému závidieť.“ Vstal od stola a pomaly si vykrúcajúc fúzy, prešiel sa po izbe. V očiach mal nezvyčajný lesk, v duši rozhodnosť a pokoj, bolo to radostné rozpoloženie ducha, aké sa ho zmocnilo vždy, keď si vyjasnil situáciu.

Všetko bolo, ako aj po minulých vyúčtovaniach, čisté a jasné. Oholil sa, okúpil v studenej vode, obliekol sa a odišiel z domu.

21

– Už som tu! To pranie ti tentoraz akosi dlho trvá, – povedal Petrickij. – Si už hotový?

– Hotový, – odpovedal Vronskij; usmieval sa iba očami a konččky fúzov si vykrúcal tak obozretne, akoby každý smelší a prudší pohyb mohol narušiť poriadok, ktorý si urobil vo svojich veciach.

– Po tomto si vždy ako po parnom kúpeli, – poznamenal Petrickij, – práve idem od Gricku (tak volali veliteľ a pluku), čakajú ťa.

Vronskij len pozeral na kamaráta, myslel na iné.

– Ozaj, to u neho vyhráva hudba? – započúval sa do povedomých hlbokých trúbkových tónov poliek a valčíkov, čo sem doliehali. – Čo sa oslavuje?

– Príchod Serpuchovského.

– Á! Nevedel som.

Úsmev v očiach mu blysol ešte prenikavejšie. Keď si Vronskij už raz povedal, že je šťastný so svojou láskou a že jej obetoval svoju ctižiadosť – takú úlohu vzal totiž na seba – nemohol už cítiť voči Serpuchovskému ani závisť, ani zlosť zato, že príduc do pluku, nezašiel najprv k nemu. Serpuchovskej bol dobrý priateľ a Vronskij sa mu poteší.

– Veľmi sa teším.

Veliteľ pluku Ďomin býval vo veľkom statkárskom dome. Celá spoločnosť sa zhromaždila na priestrannom balkóne na prízemí. Prvé, čo Vronskému na dvore udrelo do očí, boli speváci v blúzach, stojaci pri súdkoch s vodkou, a zdravím kypiaci, bohrá postava veliteľ a pluku, obklopená dôstojníkmi; veliteľ vyšiel na prvý balkónový schod a prekríkujúc hudbu, čo hrala štvorylku od Offenbacha, hlasno čosi prikazoval a kýval na vojakov stojacich bokom. Hfštka vojakov, rotmajster a niekoľko poddôstojníkov podišlo spolu s Vronským k balkónu. Veliteľ pluku sa vrátil ku stolu, zasa vyšiel na schodíky s pohárom a predniesol prípitok: „Na zdravie nášho bývalého kolegu, chrabrého generála kniežaťa Serpuchovského! Sláva!“

Po veliteľovi pluku vyšiel hore s pohárom v ruke usmiaty Serpuchovskej.

– Ty len mladneš a mladneš, Bondarenko, – oslovil ďalejslúžiaceho rotmajstra, junáckeho, červenolíceho, čo stál oproti nemu.

Vronskij nevidel Serpuchovského tri roky. Zmužnel, dal si narásť bokombrady, no ešte vždy mal švih a vari ani natoľko neprekvapoval krásou, ako skôr jemnosťou a ušľachtilosťou tváre a postavy. Jediná zmena, ktorú na ňom Vronskij vybadal, bol tichý stály jas, ktorý utkvie na tvárach ľudom, čo majú úspech a sú presvedčení, že sa ten úspech všeobecne uznáva. Vronskij ten jas poznal a hneď si ho na Serpuchovskom všimol.

Ako schádzal Serpuchovskej dolu schodmi, zazrel Vronského. Radostný úsmev mu ožiaril tvár. Kývol Vronskému na pozdrav hlavou a zdvihol pohár, čím naznačil, že nemôže obísť rotmajstra, ktorý už stál vypätý a s ústami otrčenými na bozk.

– No, už je tu! – skríkol veliteľ pluku. – A mne Jašvin vravel, že máš čierny deň.

Serpuchovskej bozkal junáckeho rotmajstra na vlhké svieže ústa, utrel si vreckovkou pery a prikročil k Vronskému.

– Aký som rád! – zvolal, stískajúc mu ruku a odviezol ho nabok.

– Ujmite sa ho! – zakričal veliteľ Jašvinovi a ukázal na Vronského, potom zišiel dolu k vojakom.

– Prečo si nebol včera na dostihoch? Myslel som, že ťa tam uvidím vravel Vronskij, ako si obzeral Serpuchovského.

– Bol som, ale prišiel som neskoro. Pardon, – dodal a otočil sa k pobočníkovi, – prosím vás, postarajte sa, aby sa to rozdelilo medzi vojakov nech sa každému ujde.

Chvatne vytiahol z náprsnnej tašky tri storublové bankovky a začervenal sa.

– Vronskij! Čo si dáš? Niečo na jedenie alebo na pitie? – spýtal sa Jašvin. – Hej, nože sem doneste grófovi niečo na jedenie! A toto tu vypi.

Lumpačka u veliteľa pluku nemala konca.

Pilo sa veľa, Serpuchovského nosili na pleciach, vyhadzovali ho do vzduchu. Potom nosili na pleciach veliteľa pluku. Potom pred spevákmi tancoval veliteľ pluku s Petrickým. Potom si veliteľ pluku, už trochu zmalátnený, sadol na dvore na lavičku a začal Jašvinovi dokazovať, že Rusko má nad Pruskom prevahu najmä v útoku jazdy, a zábava na chvíľu utíchla. Serpuchovskej si vošiel do domu umyť ruky a našiel tam Vronského; Vronskij sa práve oblieval vodou. Mal vyzlečenú blúzu, nastavoval zarastenú červenú šiju prúdu vody a masíroval si krk a hlavu. Keď bol s umývaním hotový, sadol si k

Serpuchovskému. Sedeli na pohovke a o chvíľu sa medzi nimi rozpriadol rozhovor, pre oboch veľmi zaujímavý.

– Žena ma o tebe informovala po celý čas, – začal Serpuchovskoj. – Som rád, že ste sa často vídali.

– Priateli sa s Variou, a sú to jediné ženy v celom Petrohrade, s ktorými sa rád stretávam, – s úsmevom odpovedal Vronskij. Usmieval sa, lebo tušil tému, na akú sa zvrtnie reč, a dobre mu to padlo.

– Jediné? – s úsmevom zopakoval Serpuchovskoj.

– Veď aj ja som bol o tebe informovaný, lenže nie prostredníctvom tvojej ženy, – povedal Vronskij, ktorý si prísny výrazom zakázal podobnú narážku. – Mal som radosť z tvojho úspechu, ale nebol som prekvapený. Čakal som ešte viac.

Serpuchovskoj sa usmial. Zrejme mu takáto mienka dobre padla a ani to nepokladal za potrebné skrývať.

– Ja zasa, naopak, úprimne sa priznávam, čakal som menej. Ale som rád, veľmi rád. Som ťažiadostivý, je to moja slabosť a priznávam sa k nej.

– Možno by si sa tak nepriznával, keby si nemal úspech.

– Nemyslím, – Serpuchovskoj sa opäť usmial. – Nevravím, že by sa bez toho neoddalo žiť, ale bola by to nuda. Isteže, môžem sa mýliť, ale vidí sa mi, že mám isté schopnosti pre oblasť činnosti, ktorú som si vyvolil, a ak raz budem mať moc v rukách, nech by bola aká, budem ňou narábať lepšie, ako by narábali mnohé známe osobnosti, – povedal Serpuchovskoj vzrušený vedomím úspechu. – A preto, čím bližšie som k tomu, tým som spokojnejší.

– Možno je to tak s tebou, ale nie so všetkými. Aj ja som si to myslel, ale pozri, žijem a zisťujem, že nehodno žiť len pre toto, – povedal Vronskij.

– To je ono! To je ono! – zasmial sa Serpuchovskoj. – Veď som tým aj začal, že som o tebe počul, ako si neprijal ten návrh... Pochopiteľne, schválil som ti to. No na všetko je patričný spôsob. A myslím si, že hoci to bolo správne, nespravil si to tak, ako si mal.

– Čo sa stalo, stalo sa, a ty vieš, že si vždy stojím za tým, čo spravím. A potom, mám sa skvele.

– Skvele – do času. Lenže teba to neuspokojí. Tvojmu bratovi by som také nepovedal. Je to dobrý chlapec, práve tak ako náš hostiteľ. Tamto je! – dodal, načúvajúc výkrikom sláva! – Jemu je veselo, ale teba by to neuspokojilo.

– To ani nevravím.

– A nejde len o to. Ľudí ako ty potrebujeme.

- Kto?
- Kto? Spoločnosť. Rusko potrebuje ľudí, potrebuje stranu, inak je všetko v pekle, aj bude v pekle.
- Čo máš na mysli? Bertenevovu stranu proti ruským komunistom?
- Nie, – zmražil sa namrzene Serpuchovskoj, že môže uňho predpokladať takú hlúposť. – Tout ça est une blague.⁴¹ To vždy bolo aj bude. Nijakí komunisti nie sú. Ale intrigáni vždy musia vymyslieť dajakú škodlivú a nebezpečnú stranu. To je stará vec. Nie, to nie, ale treba stranu, kde by mali moc ľudia nezávislí ako my dvaja.
- Ale na čo? – Vronskij menoval niekoľkých ľudí, čo mali v rukách moc. – Tí vari nie sú nezávislí?
- Nie sú len preto, že nemajú, respektíve nemali od narodenia nezávislé postavenie, nemali majetok, nenarodili sa tak blízko slnca ako my. Dajú sa kúpiť buď za peniaze alebo za lichôtky. A aby sa udržali, musia si vymýšľať smer. A presadzujú nejakú ideu, smer, v ktorý sami neveria a ktorý plodí zlo; a to všetko je dobré len na to, aby sa dostali k naturálnemu bytu a k patričnému platu. Cela n'est pas plus fin que ça⁴², keď im nazrieš do karát. Možno som horší, hlúpejší než oni, ktovie, hoci veru neviem, prečo by som mal byť horší než oni. No isté je, že mám jednu veľkú prednosť: nedám sa tak ľahko kúpiť. A takí ľudia sú dnes potrebnjší ako kedykoľvek predtým.
- Vronskij pozorne počúval, no nezaujímal ho ani tak obsah slov, ako Serpuchovského vzťah k veci. Serpuchovskoj už chcel bojovať o moc a mal v tom svete svoje sympatie a antipatie, zatiaľ čo jemu šlo v službe len o záujmy eskadrony. Vronskij tiež pochopil, aký silný môže byť Serpuchovskoj s jeho nepochybnou schopnosťou veci premyslieť a chápať, s jeho rozumom a darom slova, čo je taký zriedkavý zjav v prostredí, kde žije. A hoci sa za to hanbil, závidel mu.
- No predsa mi na to chýba to hlavné, – poznamenal Vronskij, – netúžim po moci. Aj som túžil, ale prešlo ma to.
- Prepáč, ale to nie je pravda, – usmial sa Serpuchovskoj.
- Ale je, je to pravda...! Teraz, – dodal Vronskij v úsilí byť úprimný.
- Áno, je to pravda *teraz*, teraz je to niečo iné; ale to *teraz* nepotrvá večne.
- Možno.

⁴¹ To všetko je hlúposť (franc.)

⁴² Nie je to bohviečo (franc.)

– Vravíš *možno*, – pokračoval Serpuchovskoj, akoby mu bol uhádol myšlienky, – a ja ti vravím *istotne*. A nato som sa chcel s tebou stretnúť. Postupoval si správne. To chápem, ale *nesmieš* v tom zotrvať. Prosím ťa o jedno, daj mi *carte blanche*⁴³. Nie som tvojím protektorom... Hoci, prečo by som ním nemohol byť? Ty si neraz držal nado mnou ochrannú ruku! Dúfam, že naše priateľstvo je povznesené nad také veci. Áno, – dodal po žensky nežne a usmial sa naňho. – Daj mi *carte blanche*, odíď od pluku, a ja ťa nenápadne pritiahnem do roboty.

– Pochop konečne – nič nepotrebujem, – povedal Vronskij, – iba ak to, aby všetko ostalo, ako je.

Serpuchovskoj vstal a postavil sa oproti nemu.

– Vravíš, aby všetko ostalo, ako je. Chápem, čo to znamená. Ale počuj: sme v jednom veku, možno si poznal viac žien ako ja, – Serpuchovského úsmev a gestá hovorili, že sa Vronskij nemusí báť, že sa boľavého miesta dotkne jemne a opatrne. – Ale ja som ženatý, a môžeš mi veriť, že poznajúc len vlastnú ženu (ako niekto napísal), ktorú miluješ, poznáš lepšie všetky ženy, akoby si ich poznal tisíce.

– Hneď prideme! – zavolať Vronskij dôstojníkovi, ktorý k nim nakukol a volal ich k veliteľovi pluku

Teraz by Vronskij nedbal počúvať, dozvedieť sa, čo mu ešte povie.

– Poviem ti svoj názor. Ženy – sú kameňom úrazu mužovej aktivity. Je ťažké milovať ženu a pritom aj voľačo robiť. Na to, ako pohodlne, bez prekážok milovať, je len jeden spôsob – a to je ženba. Ako ti čo najlepšie vysvetliť, čo mám na mysli, – pokračoval Serpuchovskoj, ktorý obľuboval prirovnania, – počkaj, počkaj! Už to mám, niešť *fardeau*⁴⁴ a robiť pritom niečo rukami sa dá len vtedy, keď je *fardeau* priviazané na chrbte – a to je ženba. Práve to som pocítil, keď som sa oženil. Zrazu som mal voľné ruky. No vliecť *fardeau* bez ženby – človek má také plné ruky, že nemôže nič robiť. Pozri na Mazankova, Krupova. Pokazili si kariéru pre ženy.

– Ale aké ženy! – podotkol Vronskij, pripomenúc si Francúzku a herečku, s ktorými tí dvaja menovaní žili.

– O to horšie, ak má žena v spoločnosti pevné postavenie, o to horšie. To je to isté, ako už nielen niešť *fardeau* v rukách, ale ešte ho aj vytrhnúť tomu druhému z rúk.

⁴³ voľnú ruku (franc.)

⁴⁴ bremeno (franc.)

– Tuším si nikdy nemiloval, – ticho povedal Vronskij, hľadiac pred seba, a myslel na Annu.

– Možno. Ale si spomeň, čo som ti vravel. A ešte niečo: ženy sú hmotárskejšie založené ako muži. My z lásky urobíme bohviečo, ale ony sú stále terre-à-terre⁴⁵.

– Už, už! – otočil sa k lokajovi, čo vošiel do miestnosti. Lokaj ich však neprišiel nanovo volať. Priniesol Vronskému lístok.

– Doniesol to sluha kňaznej Tverskej. Vronskij rozpečatil list a začervenal sa.

– Hlava ma akosi rozbolela, pôjdem domov, – povedal Serpuchovskému.

– Zbohom teda. Dáš mi carte blanche?

– Ešte sa o tom pozhovárame, v Petrohrade ťa vyhl'adám.

22

Keďže do šiestej veľa nechýbalo a chcel prísť načas a nemohol ísť vlastným kočom, ktorý všetci poznali, sadol do Jašvinovho a kázal hnať rýchlo, ako sa dá. Starý štvormiestny koč bol priestranný. Vronskij si sadol do kúta, nohy vystrel na predné sedadlo a zamyslel sa.

Vzrušujúce vedomie, že má vo svojich záležitostiach jasno, vzrušujúca spomienka na priateľstvo a lichôtky Serpuchovského, ktorý v ňom videl dôležitého človeka, a najmä blížiaci sa schôdzka – všetko sa zlialo v jediný dojem, dojem radostného životného pocitu. Tento pocit bol taký silný, že sa nevoľky usmieval. Zložil si nohy zo sedadla, prekrižil ich, chytil si do rúk nohu, čo si včera pri páde udrel, ohmatal svalnaté lýtko, hodil sa na operadlo a niekoľko ráz sa zhlboka nadýchol.

„Dobre je, výborne!“ povedal si. Nebolo to prvý raz, čo si s radostnými pocitmi uvedomoval vlastné telo, no ešte nikdy nemiloval seba, svoje telo tak ako teraz. Dobré mu padla tá mierna bolesť v silnej nohe, dobré mu padlo, keď si uvedomil hru hrudných svalov pri dýchaní. Jasný a chladný augustový deň, čo tak bezútešne pôsobil na Annu, sa jemu videl povzbudivo občerstvujúci a ochladzoval mu tvár a krk, rozpálené od umývania. Vôňa brilantíny, čo sa mu šírila od fúzov, mu v tom čerstvom vzduchu obzvlášť lahodila. Všetko, čo videl oblokom koča, všetko v tom studenom, čistom vzduchu, v tom bledom

⁴⁵ prízemné (franc.)

svetle západu bolo taktiež čerstvé, veselé a silné, ako bol on sám: strechy domov, blyštiace sa v lúčoch zapadajúceho slnka, ostré obrysy plotov a nároží domov, postavy zriedkavých chodcov a koče, nehybná zeleň stromov a trávy, zemiačnická s rovnomernými brázdami, šikmé tône, ktoré vrhali domy a stromy, kry, ba aj tie brázdy. Všetko bolo pekné ako utešená krajinka, práve dokončená a nalakovaná.

– Rýchlejšie, rýchlejšie! – zakričal, vykloniac sa z okienka, potom vytiahol z vrecka trojruľovku, a keď sa pohonič obzrel, vopchal mu ju do ruky. Pohoničova ruka nahmatala čosi pri lampáši, bič plesol a koč vyrazil po rovnej hradскеj.

„Nič, celkom nič nepotrebujem, len toto šťastie,“ rozmýšľal, hľadiac na kostenú gombičku-zvonček medzi oblokmi, a predstavoval si Annu tak, ako ju videl posledný raz. „A milujem ju čoraz väčšmi. Aha, tu je ten park pri naturálnej vile pani Vredeovej. Kde by tu Anna mohla byť? Kde? Ako? Prečo sa práve tu máme stretnúť a prečo to pripísala do Betsinho listu?“ napadlo mu až teraz, no na rozmýšľanie už nebolo času. Kázal pohoničovi zastat' ešte pred alejou, otvoril dvierka, zoskočil z idúceho koča a pustil sa alejou, čo viedla k vile. Nebolo tu živej duše; no keď sa obzrel napravo, uvidel ju. Tvár mala zahalenú závojom, no stačil jediný pohľad plný radosti na jej zvláštnu, pre ňu takú typickú chôdzu, na sklon pliec a držanie hlavy, a hneď akoby mu po tele prebehol elektrický prúd. S novou silou si uvedomil svoje telo, od pružného pohybu nôh po pohyb pľúc pri dýchaní a čosi mu poštekľilo pery.

Keď k nemu prišla, silne mu stisla ruku.

– Nehneváš sa, že som ťa sem zavolala? Musela som ťa vidieť, – začala, a tá vážna, prísna línia úst, ktorú cez závoj zazrel, hneď ho inakšie naladila.

– Ja a hnevať sa! No ako si sem prišla, kade?

– Na tom nezáleží, – položila si ruku na jeho, – poďme, musím s tebou hovoriť.

Pochopil, že sa čosi stalo a že táto schôdzka nebude radostná. V jej prítomnosti akoby strácal vlastnú vôľu: ešte nepoznal príčinu jej nepokoja, a už cítil, ako jej nepokoj mimovoľne prechádza na neho.

– Čo sa stalo? Čo? – spytoval sa, ako jej lakt'om pritískal k sebe ruku a usiloval sa jej z tváre vyčítať myšlienky.

Mlčky prešla niekoľko krokov, zbierajúc odvahu, a zrazu zastala.

– Včera som ti nespomenula, – začala rýchlo a ťažko oddychujúc, – že včera pri návrate domov som Alexejovi Alexandrovičovi všetko

povedala... povedala som, že už nemôžem byť jeho ženou, že... všetko som povedala.

Ako ju počúval, nevoľky sa k nej celým telom nahol, akoby jej tým chcel uľahčiť ťažkú situáciu. No potom sa zrazu vzpriamril a jeho tvár nadobudla hrdý, strohý výraz.

– Áno, áno, tak je to lepšie, tisíc ráz lepšie! Viem, aké to muselo byť pre teba ťažké.

Lenže Anna nepočúvala, čo vraví, čítala mu myšlienky z tváre. Nemohla vedieť, že výraz jeho tváre sa vzťahuje k prvej myšlienke, čo sa mu vynorila – že teraz už je súboj nevyhnutný. Anne myšlienka o súboji ani len na um nezišla, a preto si mimovoľnú strohosť v jeho výraze vysvetlila inakšie.

Keď dostala mužov list, v hĺbke duše už vedela, že všetko ostane pri starom, že nebude mať silu vzdať sa postavenia, ktoré v spoločnosti má, opustiť syna a spojiť svoj život s milencom. Predpoludnie, strávené u kňažnej Tverskej, ju v tom ešte väčšmi utvrdilo. Ale táto schôdzka bude pre ňu aj tak veľmi dôležitá. Dúfala, že sa po nej situácia zmení a bude zachránená. Ak Vronskij pri jej správe odhodlane, vášnivo, bez-najmenšieho zaváhania povie: „Nechaj všetko a pod' so mnou!“ opustí syna a pôjde s ním. No tá správa nezapôsobila naňho tak, ako čakala: len akoby ho bolo niečo rozladilo.

– Vôbec to nebolo pre mňa ťažké. Šlo to akosi samo od seba, – povedala podráždene, – a tak... – vytiahla mužov list z rukavičky.

– Viem, viem, – prerušil ju, vzal list, ale nezačal ho čítať, pokúšal sa najprv upokojiť ju, – po ničom inom som netúžil, len jedno som chcel – od základu všetko zmeniť, aby som mohol zasvätiť život tvojmu šťastiu.

– Načo mi to vravíš? – povedala Anna. – Pochybovala som niekedy o tom? Keby som pochybovala...

– Kto to tam ide? – zvolal zrazu Vronskij a ukázal na dve dámy, čo sa k nim blížili. – Možno nejaké známe, – a rýchlo odbočil, ťahajúc ju za sebou, na vedľajšiu cestičku.

– Och, mne už je to jedno! – Pery sa jej zatriasli. A jemu sa zamarilo, že jej oči sa spoza závoja dívajú na neho s čudnou zlobou. – Ako som povedala, nejde o to, o tom nepochybujem; ale pozri, čo mi píše. Prečítaj si. – Opäť zastala.

A Vronskij pri čítaní listu, tak ako v prvej chvíli po správe o Anninej roztržke s mužom, zasa nevoľky podľahol onomu dojmu, ktorý prirodzene vyplýval z jeho vzťahu k potupenému manželovi. Teraz, keď držal v rukách jeho list, mimovoľne si predstavoval výzvu na

súboj, ktorú pravdepodobne dnes alebo zajtra doma nájde, aj súboj, pri ktorom s chladným a hrdým výrazom, s tým, čo má aj teraz na tvári, vystrelí do vzduchu a bude čakať na výstrel potupeného manžela. A hneď sa mu aj mihlo hlavou, čo mu len pred chvíľou vravel Serpuchovskoj a na čo sám ráno myslel – že radšej nemať záväzky – a vedel, že toto jej povedať nemôže.

Prečítal list, zdvihol oči na Annu a jeho pohľad nebol pevný. Hneď vedela, že o tom už aj predtým rozmýšľal. Vedela, že nech by jej čokoľvek povedal, neprezradí všetko, čo si myslí. A poznala, že je po jej poslednej nádeji. Toto nebolo to, čo čakala.

– Vidíš, aký je to človek, – hlas sa jej zatriasol, – on...

– Prepáč mi, ale ja som tomu rád, – skočil jej do reči Vronskij. – Preboha, daj mi dohovoriť, – dodal a pohľadom ju úpenlivo prosil, aby mu dala čas na vysvetlenie. – Som tomu rád, pretože to nemôže, rozhodne nemôže ostať tak, ako si on myslí.

– A prečo by nemohlo? – spýtala sa Anna, zdŕžajúc slzy; zrejme už nepripisovala nijaký význam tomu, čo ešte povie. Cítila, že jej osud je spečatený.

Vronskij chcel povedať, že po súboji, ktorý je podľa neho nevyhnutný, to takto nemôže ísť ďalej, no povedal niečo iné.

– Takto to nemôže ísť ďalej. Dúfam, že ho teraz necháš. Dúfam, – zmietol sa a začervenal, – že mi teraz dovoľíš, aby som premyslel a usporiadal náš život. Zajtra... – chcel pokračovať.

Nedala mu dohovoriť.

– A môj syn? – vykrikla. – Nevidíš, čo píše? Musela by som ho opustiť, no ja to nemôžem a nechcem spraviť.

– No, preboha, čo je lepšie? Opustiť syna, alebo žiť ďalej v tom ponižujúcom postavení?

– Pre koho ponižujúcom?

– Pre všetkých a predovšetkým pre teba.

– Vravíš, že v ponižujúcom... to nevrav. Tie slová nemajú pre mňa zmysel, – pokračovala trasúcim sa hlasom. V tejto chvíli nechcela, aby klamal. Ostávala jej len jeho láska a ona ho chcela milovať. – Pochop, že odo dňa, čo som sa do teba zaľúbila, zmenilo sa všetko. Poznám len jedno – tvoju lásku. Ak patrí mne, som na výške a mám aj istotu, takže nič nemôže byť pre mňa ponižujúce. Som hrdá na svoje postavenie, pretože... som hrdá na... hrdá... – Nedopovedala, na čo je hrdá. Slzy hanby a zúfalstva jej priškrtili hlas. Zastala a rozplakala sa.

Aj jemu sa pozdalo, že sa mu čosi tlačí do hrdla, štípe ho v nose – prvý raz v živote mal pocit, že sa rozplače. Nebol by vedel povedať, čo

vlastne ho tak dojalo; bolo mu jej ľúto a cítil, že jej nemôže pomôcť, a súčasne vedel, že jej nešťastie zaviniť on, že spravil niečo zlé.

– A rozvod, čo rozvod? – namietol skleslo. Anna len pokrútila hlavou. – A nemohla by si si syna zobrat' a jeho predsa len nechať?

– Áno; lenže to všetko závisí od neho. Teraz musím ísť za ním, – povedala sucho. Jej predtucha, že všetko ostane pri starom, ju nesklamala.

– V utorok budem v Petrohrade a všetko sa rozhodne.

– Áno, – povedala. – Ale už o tom nebudeme hovoriť.

Annin koč, ktorý poslala preč a ktorý mal prísť po ňu k mrežovému plotu parku, sa blížil. Anna sa s Vronským rozlúčila a šla domov.

23

V pondelok sa konalo riadne zasadanie komisie z 2. júna. Alexej Alexandrovič vošiel do zasadacej siene, pozdravil sa ako zvyčajne členom komisie aj predsedovi, sadol si na svoje miesto a položil ruku na listiny, ktoré si prichystal. Medzi týmito listinami boli potrebné podklady aj hrubý náčrt vyhlásenia, ktoré mienil predniesť. Podklady vlastne ani nepotreboval. Pamätal si všetko a ani nepokladal za potrebné zopakovať si v duchu, čo povie. Vedel, že keď príde čas a uvidí pred sebou tvár svojho protivníka, čo sa bude márne usilovať tváriť sa ľahostajne, jeho prejav sa vykryštalizuje sám od seba lepšie, ako keby si ho teraz pripravil.

Cítil, že obsah jeho reči je taký významný, že zaväži každé slovo. Zatiaľ ako počúval bežný referát, mal ten najnevinnejší, celkom neškodný výzor. Nikto by si pri pohľade na jeho biele ruky s navretými žilami, čo tak jemne dlhými prstami ohmatávali oba okraje bieleho hárku, ležiaceho pred ním, a na jeho hlavu s výrazom únavy sklonenú nabok nebol pomyslel, že jeho ústa o chvíľu vypustia slová, čo vyvolajú hotovú búrku, donútia členov komisie vykrikovať, prehlušujú sa navzájom, a predsedu žiadať, aby sa zachoval poriadok. Keď sa referát skončil, Alexej Alexandrovič oznámil tichým vysokým hlasom, že by rád predniesol zopár úvah o položení Nerusov. Pozornosť sa sústredila na neho. Alexej Alexandrovič si odkašlal a začal rozvádzať svoje úvahy, nehľadel pritom na svojho protivníka, ale vyberal si, ako to pri prejave robieval, prvú osobu, čo pred ním sedela – bol ňou drobný nenápadný starček, ktorý v komisii nikdy neprejavil vlastnú mienku. Keď prišiel k organickému, základnému zákonu, jeho

protivník vyskočil zo stoličky a začal mu oponovať. Striomov, tiež člen komisie, ktorému takisto zaťali do živého, začal sa ospravedlňovať – slovom, bolo to búrlivé zasadanie; Alexej Alexandrovič však zvíťazil – jeho návrh prijali, vymenovali tri nové komisie a na druhý deň sa v istých petrohradských kruhoch hovorilo len a len o tomto zasadnutí. Úspech Alexeja Alexandroviča bol dokonca väčší, ako čakal.

Na druhé ráno, v utorok, keď sa Alexej Alexandrovič zobudil, pripomenul si celý uveličený včerašie víťazstvo, a keď mu prednosta kancelárie, chtiac mu zalichotiť, povedal, aké chýry sa mu dostali do uší o tom, čo sa dialo v komisii, nemohol sa neusmiať, hoci chcel vyzerat' ľahostajne.

Ako tak Alexej Alexandrovič debatoval s prednostom kancelárie, celkom zabudol, že dnes je utorok, deň, na ktorý určil príchod Anny Arkadievy, a tak sa veľmi začudoval, ba bol nepríjemne prekvapený, keď mu ohlásili jej príchod.

Anna pricestovala do Petrohradu zavčasu ráno; na jej telegram poslali po ňu koč, preto mohol Alexej Alexandrovič o jej príchode vedieť. Keď však prišla, neprivítal ju. Povedali jej, že ešte nevyšiel z pracovne, je uňho prednosta kancelárie. Dala mužovi vedieť, že je tu, šla do svojej izby, vybaľovala si veci a čakala, že príde za ňou. Ale prešla hodina, a neprišiel. Išla do jedálne pod zámienkou, že musí niečo vybaviť, a hovorila naschvál hlasno, mysliac, že príde sem; no neprišiel, hoci počula, že prednostu vyprevádzal až k dverám pracovne. Vedela, že podľa svojho zvyku čoskoro odíde do úradu, a chcela s ním byť ešte predtým, aby vedela, na čom je.

Prešla sa po dvorane a potom rozhodne zamierila do jeho pracovne. Keď vošla, Alexej Alexandrovič sedel v rovnošate, zjavne vychystaný na cestu, pri malom stolíku, opieral sa oň laktami a tklivo pozeral pred seba. Videla ho skôr ako on ju, dovtúpila sa, že rozmýšľa o nej.

Keď ju zazrel, chcel vstať, no rozmyslel si to, potom sa prudko začervenal, čo Anna dosiaľ uňho nezažila, rýchlo vstal a šiel jej naproti, nedívajúc sa jej do očí, ale vyššie, na čelo a účes. Pristúpil k nej, chytil ju za ruku a poprosil, aby si sadla.

– Som veľmi rád, že ste prišli, – prehovoril, ako si k nej sadal, a zrejme chcel pokračovať, ale zarazil sa. Ešte niekoľko ráz sa o to pokúsil, ale nešlo mu to... Aj keď sa Anna na toto stretnutie pripravovala, ba priam sa cvičila v opovrhovaní a obviňovaní muža, zrazu nevedela, čo mu má povedať, a bolo jej ho ľúto. A tak sa mlčanie dost' pretiahlo. – Serioža je zdravý? – spýtal sa, no nevyčkal odpoveď a dodal: – Dnes nebudem doma obedovať, a teraz už musím ísť.

– Chcela som odcestovať do Moskvy.
– No spravili ste veľmi, veľmi dobre, že ste prišli sem, – povedal a zasa zamĺkol.

Keď Anna videla, že on nemá sil začať, začala sama.

– Alexej Alexandrovič, – prehovorila a pozrela naňho, nevyhýbajúc sa pohľadu, uprenému na jej účes, – zhrešila som, som zlá žena, ale som taká, akou som bola, keď som vám tamto povedala, a teraz vám chcem oznámiť, že nič nemôžem zmeniť.

– Na to som sa vás nespytoval, – odsekol a zrazu jej tvrdo a s nenávisťou pozrel rovno do očí, – nič iné som ani nečakal. – V hneve bol zrejme zasa svojím pánom. – Ale ako som vám vtedy vravel a písal, – spustil prenikavým, vysokým hlasom, – aj teraz opakujem, že nie som povinný vziať to na vedomie. Ja to ignorujem. Nie všetky manželky sú také šlachetné ako vy, aby sa natoľko ponáhľali oznámiť takú *príjemnú* správu manželom. – Slovo *príjemnú* zvlášť zdôraznil. – Budem to ignorovať dovtedy, kým to nebude známe spoločnosti, kým nebude moje meno potupené. Len preto vás upozorňujem, že náš vzťah musí ostať nezmenený, a len v prípade, ak skompromitujete seba, budem sa musieť uchýliť k určitým opatreniam, aby som ochránil svoju česť.

– Ale náš vzťah nemôže ostať nezmenený, – ozvala sa nespokoľnosťou Anna a so strachom pozrela na neho.

Teraz, keď zase videla tie pokojné gestá, počula ten prenikavý, detský a posmešný hlas, odpor voči nemu pohltit predošlú ľútosť, a hoci sa toho bála, rozhodne chcela, aby bolo konečne v jej situácii jasno.

– Nemôžem byť vašou ženou, keď som... – začala.

Zasmial sa chladne, uštipačne.

– Podistým spôsob života, ktorý ste si zvolili, odráža sa na vašom myslení. Natoľko si vážim či pohrdam jedným aj druhým... vážim si vašu minulosť a pohrdam prítomnosťou... že som bol ďaleko od interpretácie ktorú ste pripísali mojim slovám.

Anna vzdychla a sklonila hlavu.

– Ostatne, nechápem, že vy, taká nezávislá žena, – pokračoval, rozohňujúc sa čoraz väčšmi, – vy, čo mužovi rovno poviete o svojej nevere a ako sa zdá, nevidíte na tom nič pohoršujúce, vidíte niečo pohoršujúce na tom, ak si máte plniť povinnosti manželky.

– Alexej Alexandrovič! Čo odo mňa chcete?

– Chcem, aby som v dome toho človeka nestretal a aby ste sa vy správali tak, aby vás ani *spoločnosť*, ani *služobníctvo* nemohli

odsudzovať... aby ste sa s ním nestretali. Nie je to tak veľa, myslím. A za to budete požívať práva počestnej manželky, aj keď nebudete plniť jej povinnosti. Viac vám nemám čo povedať. Teraz už musím ísť. Nebudem doma obedovať.

Vstal a vykročil k dverám. Aj Anna vstala. Mlčky sa jej poklonil a pustil ju prvú.

24

Noc, ktorú strávil Levin vonku, zanechala v ňom stopy: gazdovstvo, ktoré viedol, sa mu sprotivilo a celkom stratil oň záujem. Hoci bola úroda výborná, ešte nikdy nemal, či lepšie povedané, ešte nikdy sa mu nezдалo, že by bol mal toľko škôd a toľko potáhovačiek so sedliakmi ako toho roku, a príčina škôd a nezhôd medzi ním a sedliakmi mu bola teraz celkom zrejímavá. Pôžitok, ktorý mal pri práci, zblíženie so sedliakmi, čo z toho vyplynulo, závisť, ktorú cítil voči nim a ich životu, túžba zapojiť sa do tohto života, túžba, čo v tú noc už nebola rojčením, ale programom, ktorého uskutočnenie dopodrobna premyslel – všetko natoľko zmenilo jeho názor na vlastné gazdovstvo, že už nijako nemohol nájsť predošlý záujem oň a nemohol nevidieť svoj nepekny vzťah k robotníkom, čo bol podstatou celej veci. Čriedy zošľachtených kráv, takých, ako je Páva, všetka pohnojená, pluhmi zoraná zem, deväť rovnakých dielov polí s medzami vysadenými vrbinou, deväťsto desiatín s tým hlboko zaoraným hnojom, riadkovacie sejačky atakďalej – to všetko by bolo výborné, keby to robil len on alebo s priateľmi, s ľuďmi rovnakého zmýšľania. Lenže teraz jasne videl (písal knižku o poľnohospodárstve, ktorého hlavným činiteľom by mala byť pracovná sila, a to mu veľmi pomohlo) – teraz jasne videl, že jeho gazdovstvo nie je nič iné, len krutý a neľútostný boj medzi ním a robotníkmi, kde na jednej strane, na jeho strane, je urputné, vytrvalé úsilie prerobiť všetko podľa vzoru, ktorý pokladá za najlepší, kým na druhej strane je prirodzený poriadok vecí. A v tom boji videl, že pri vrcholnom vypätí síl z jeho strany a bez najmenšieho úsilia, či dokonca zámeru zo strany druhej, dosiahlo sa len to, že hospodárstvo nič nevynášalo, len sa celkom zbytočne kazilo výborné náradie, výborná pôda a dobytok. No čo bolo hlavné – nielenže vychádzala nazmar vynaložená energia, ale nemohol teraz, keď sa začal zmysel jeho hospodárenia odhaľovať, necítiť, že cieľ, na ktorý plytvá energiou, je vonkoncom nedôstojný. V čom vlastne ten boj spočíval? Záležalo mu

na každej kopejke (a nemohlo mu nezáležať, pretože keby len trochu poľavil, hneď by nemal dosť peňazí na mzdu robotníkom), a im záležalo len na tom, aby si pracovali pokojne a pohodlne, to znamená tak, ako si navykli. Jeho záujmom bolo, aby každý robotník urobil čo najviac a s rozumom, aby sa usiloval nedolámať vejačky, hrabačky, mláťačky, aby si uvedomil, čo práve robí; robotník však chcel pracovať čo najpohodlnejšie, s prestávkami, a predovšetkým bezstarostne, bezmyšlienkovite, mechanicky. Tohto leta sa s tým Levin stretal na každom kroku. Poslal skosiť d'atelinu na sušenie, vybral na ten účel zlé desiatiny, prerastené trávou a palinou, na semeno nevhodné – skosili mu do radu najlepšie semenné desiatiny, vyhovárajúc sa, že tak rozkázal šafár, a utešovali ho, že suchá d'atelina bude prvotriedna; no Levin vedel, že to urobili preto, lebo tieto desiatiny sa ľahšie kosili. Poslal ich obracačom seno prehadzovať – dolámali ho na prvých radoch, pretože sedliakovi sa odnechcelo sedieť na kozlíku pod krídlami, čo sa krútili nad ním. A vraveli mu: „Neráčte sa znepokojsť, ženy si s tým raz-dva poradia.“ Pluh, ako vysvitlo, je nanič, pretože sedliakovi ani na um neprišlo spustiť zdvihnuté čerieslo a radšej s námahou prevracal strnisko, trýznil kone a kazil zem – a Levin sa nemal rozčuľovať. Kone púšťali do pšenice, pretože ani jeden robotník nechcel byť obnôckárom a proti príkazu sa pri obnôcke niekoľkí striedali, a Vaňka po celodennej práci zaspal a zo svojho hriechu sa kajal takto: „Majú pravdu.“ Tri najlepšie jalovice sa zduli, pretože ich smädné vpustili do d'ateliny; potom nechceli veriť, že sa zduli od d'ateliny, a na útechu Levinovi rozprávali, ako susedovi uhynulo za tri dni stodvanásť kusov. To všetko sa nedialo preto, že by Levinovi alebo jeho gazdovstvu niekto nežičil; naopak, Levin vedel, že ho majú radi a pokladajú ho za ľudského pána (čo bola najväčšia pochvala); dialo sa to len preto, že sa im chcelo pracovať veselo a bezstarostne, a jeho záujmy im boli nielen cudzie a nepochopiteľné, ale priam osudovo protichodné ich spravodlivým záujmom. Levin bol už dávno so svojím vzťahom k hospodárstvu nespokojný. Videl, že mu do loďky tečie, ale dieru nenachádzal a nehl'adal ju – možno sa naschvál klamal. No s tým bol teraz koniec. Vlastné gazdovstvo nielenže ho prestalo zaujímať, ale sa mu zhnusilo a už sa ním jednoducho nemohol zapodievať.

A navyše tu nablízku, vzdialená len tridsať vierst, bola Kitty Ščerbacká, ktorú chcel vidieť, a nemohol. Vtedy, keď bol u Oblonskovcov, Daria Alexandrovna ho pozývala na návštevu s tým, aby ešte raz popýtal o ruku jej sestru – ako mu naznačila, tentoraz ho

neodmietne. A Levin, keď Kitty Ščerbackú uvidel, uvedomil si, že ju neprestal milovať; no k Oblonskovcom ísť nemohol, lebo vedel, že Kitty je tam. Tým, že ju popýtal o ruku, a ona ho odmietla, vznikla medzi nimi neprekonateľná prekážka. „Nemôžem ju pýtať za ženu len preto, že sa nemohla vydať za toho, koho chcela mať,“ vravel si. Táto myšlienka ho schladzovala a bol voči Kitty zaujatý. „Bolo by nad moje sily zhovárať sa s ňou bez výčitiek, pozerat' na ňu bez srdca, a len aby ma ešte väčšmi znenávidela, to je isté. A vlastne, ako tá ísť teraz, potom, čo mi Daria Alexandrovna povedala? Či môžem predstierať, že sa nepamätám, čo mi povedala? Prídem jej veľkodušne odpustiť, omilostiť ju. Ja mám pred ňou vystupovať v úlohe človeka odpúšťajúceho a preukazujúceho jej svojou láskou česť...! Prečo mi to len Daria Alexandrovna povedala? Mohol som Kitty náhodou stretnúť, a všetko by sa bolo vyriešilo samo, ale teraz je to vylúčené, vylúčené!“

Daria Alexandrovna mu poslala lístok, prosila ho o dámske sedlo pre Kitty. „Počula som, že máte sedlo,“ písala mu. „Dúfam, že ho priveziete osobne.“

To už bolo naňho priveľa. Ako mohla tá inteligentná, taktná žena tak ponížiť svoju sestru! Napísal desať lístkov, ale všetky roztrhal a sedlo napokon poslal bez odpovede. Napísať, že príde – to sa nedá, lebo prísť nemôže: napísať, že nemôže prísť, lebo mu do toho niečo prišlo alebo že cestuje – to by bolo ešte horšie. Poslal teda sedlo bez odpovede a s vedomím, že spravil niečo hanebné, a hneď na druhý deň odovzdal celé zunované gazdovstvo do šafárových rúk a odišiel do vzdialeného újazdu k priateľovi Svijažskému, ktorý ho v liste prosil, aby uskutočnil dávny sľub a pobudol u neho. Nádherné močariská plné slúk v Surovskom újazde Levina už dávno vábili, ale pre gazdovstvo cestu ustavične odkladal. Teraz sa však potešil, že sa dostane zo susedstva Ščerbackovcov, a najmä z gazdovstva na poľovačku, ktorá mu bola v každom trápení najlepšou útechou.

25

Do Surovského újazdu neviedli ani železničné, ani poštové trate, a tak šiel Levin vlastným tarantasom.

Na polceste sa zastavil u bohatého sedliaka nakrímiť kone. Holohlavý bodrý starec so širokou ryšavou bradou, na lícach sivou, otvoril vráta a pritisol sa k stĺpu, aby trojka mohla prejsť. Potom starec ukázal kočišovi miesto pod prístreškom na veľkom, čisto upratanom

novom dvore s obhorenými podperami a Levinovi povedal, aby sa mu páčilo prejsť do svetlice. Mladá žena, čisto oblečená a v galošiach naboso, utierala zohnutú dlážku v novom pitvore. Zľakla sa psa, čo vbehol za Levinom, vykrikla, ale hneď sa aj svojmu strachu zasmiala, keď zistila, že jej pes nič nespraví. Rukou s vysúkaným rukávom ukázala Levinovi na dvere do svetlice a zasa sa zohla, ukryjúc peknú tvár, a pokračovala v práci.

– Mám doniesť samovar? – spýtala sa.

– Áno, prosil by som.

Svetlica bola veľká a v nej kachličková pec a priečka. Pod ikonami stál ornamentmi pomalovaný stôl, lavica a dve stoličky. Pri dverách malý kredenc s riadom. Okenice boli zatvorené, múch len sem-tam, a bolo tak čisto, že Levin v obave, aby Laska, čo celou cestou bežala a váľala sa v mlákach, nezaťapkala dlážku, poslal ju do kúta pri dverách. Poobzeral si svetlicu a vyšiel na zadný dvor. Driečna mladá žena v galošiach, hojdajúc prázdnyimi vedrami na nášikoch, vybehla pred ním ku studni po vodu.

– Len sa zvrťaj! – veselo na ňu zavolať starký a podišiel k Levinovi. – To idete, pán môj, k Nikolajovi Ivanovičovi Svijažskému? Dakedy sem aj oni zájdu, – začal zhovorčivo a oprel sa o zábradlie na priedomí.

Uprostred jeho rozprávania o tom, ako sa pozná so Svijažským, vráta zasa zaškrípali a do dvora vošli robotníci, vracajúci sa z poľa s radlami a bránami. Kone, zapriahnuté do radiel a pluhov, boli statné a vykŕmené. Robotníci boli zrejme členovia rodiny: dvaja boli mladí, na sebe mali kartónové košeľe a čapice so štítkom, ďalší dvaja, starec a mládenec, boli nádenníci, tí mali konopné košeľe. Starec sa pobral z priedomia ku koňom vypriať.

– A čo orali? – spýtal sa Levin.

– Krumple oborávali. Aj my si zemičku obrobíme. Počuj, Fedot, valacha neber, priviaž ho k žľabu, zapriahneme iného!

– Otec, a veď si kázal vziať radlice, už sú tu? – spýtal sa vysoký, rúči mládenec, bezpochyby syn starkého.

– Na... na saniach sú, – odpovedal starec a ďalej zmotával do kotúča odopäté opraty, potom ich hodil na zem. – Nože ich prichystaj, kým sa tí najedia.

Driečna mladá žena vošla do pitvora s plnými vedrami, až jej plecيا ťahalo k zemi. Odkiaľsi sa vynorili aj ostatné ženy – mladé, pekné, v stredných rokoch aj staré, nepekné, s deťmi aj bez detí.

Komínček samovaru zahučal; robotníci aj domáci opatrili kone a šli obedovať. Levin si vybral z koča jedivo a ponúkol starkého čajom.

– A ba, veď my sme už pili, – povedal starý, viditeľne potešený pozvaním. – Iba ak kvôli spoločnosti.

Pri čaji sa Levin dozvedel celú históriu starcovho gazdovstva. Starec si pred desiatimi rokmi vzal do árendy od statkárky stodvadsať desiatin, vlani ich kúpil a árendoval ďalších tristo od susedného statkára. Menšiu časť pôdy, tú najhoršiu, dával do prenájmu, no zo štyridsať desiatin obrábal sám so svojou rodinou a dvoma najatými robotníkmi. Starec si ťažkal, že gazdovstvo mu nejde, ako by malo. No Levin vedel, že si ťažká len zo slušnosti, a že jeho gazdovstvo priam prekvitá. Keby sa mu nevodilo dobre, nebol by kúpil zeme po stopäť rubľov, nebol by oženil troch synov a synovca, nestaval by dva razy po požiarí nový dom, a navyše zakaždým krajší. Odhliadnuc od starcových ponôb bolo vidieť, že je právom hrdý na svoj blahobyť, hrdý na svojich synov, synovca, nevesty, kone, kravy, a predovšetkým na to, že gazdovstvo je v poriadku. Z rozhovoru so starcom Levin vyrozumel, že nebol ani proti novotám. Sadil veľa zemiakov, a jeho zemiaky, ktoré Levin cestou sem videl, už odkvitali a usadali, zatiaľ čo Levinove ešte len kvitli. Pod zemiaky oral plúžkom – tak volal statkárov pluh. Sial pšenicu. Levina prekvapilo najmä to, že starec pleje raz, čím získava krm pre kone. Koľko ráz už Levin vidiac, ako vychádza tento výborný krm nazmar, ho chcel využiť; ale nikdy to nebolo možné. A u tohto sedliaka sa to robí a nevie si to vynachváliť.

– A čo inšie by ženičky robili? Vynesú hrbky na cestu a voz to odvezie.

– A my statkári máme stále patáliu s robotníkmi, – prehodil Levin, ako mu podával šálku čaju.

– Ďakujem pekne, – starký šálku vzal, ale cukor nie, ukážuc na kúsok cukru, z ktorého už odhryzol. – Kdeže s robotníkmi dačo robiť! – zvolal. – Večné hryzovisko. Aj u Svijažského. Vieme, že zem má žírnu, a tiež sa nemôže pochváliť bohvieakou úrodou. Neustriehne!

– Nuž veď aj ty najímaš robotníkov, nie?

– V sedliackej robote sme my doma. So všetkým si dáme rady. Mrchavý si – marš, zvládneme to so svojimi.

– Otec, Finogen ma posielal po kolomaž, – povedala žena v galošiach, čo vošla.

– Nuž tak, tak, pán môj! – starec vstal, zoširoka sa prežehnal, poďakoval sa Levinovi a odišiel.

Keď vošiel Levin do čeladnej, aby zavolať svojho kočiša, zazrel za stolom všetkých mužských členov rodiny. Ženy obsluhovali. Syn, chlap ako hora, práve rozprával voľačo smiešne s ústami plnými kaše, všetci sa smiali, no najveselšie tá v galošiach, čo nalievala šči do misky.

Možno príjemná tvár ženy v galošiach mala veľký podiel na celkovom blahobytnom dojme, ktorý si Levin z tohto sedliackeho domu odnášal, no dojem bol taký silný, že sa ho nijako nemohol zbaviť. A celou cestou od starkého k Svijažskému sa mu vždy znova a znova vynárala spomienka na toto gazdovstvo, ani čo by sa niečo v tomto dojme dožadovalo jeho osobitnej pozornosti.

26

Svijažskij bol prézesom vo svojom újazde. Bol o päť rokov starší od Levina a už dávno ženatý. Uňho bývala jeho mladá švagrína, dievčina Levinovi veľmi sympatická. Levin vedel, že Svijažskij a jeho žena by ju veľmi radi za neho vydali. Vedel to celkom iste, ako to vždy vedia mladí muži, takzvaní adepti na ženbu, hoci by sa to nikdy nikomu neodvážili povedať, a vedel aj to, že hoci sa chcel ženiť, hoci toto veľmi prítlačivé dievča malo všetky predpoklady byť výbornou manželkou, bolo preňho práve také nemožné sa s ňou oženiť, aj keby nebol zaľúbený do Kitty Ščerbackej, ako uletieť do neba. A toto vedomie mu vopred kalilo radosť z návštevy.

Keď Levin dostal Svijažského list s pozvaním na poľovačku, hneď mu to prišlo na um, no aj tak si povedal, že pohnútky Svijažského sú len jeho ničím nepodloženou domnienkou a že teda pôjde. Okrem toho kdesi v hĺbke duše túžil vyskúšať sa, poznať, ako tá dievčina na neho zapôsobí. Aj rodinný život Svijažskovcov bol priam idylický, a sám Svijažskij, jeden z ideálnych typov zemskeho činiteľa, Levina veľmi zaujímal.

Svijažskij patrila k ľuďom, čo Levina vždy prekvapovali, k ľuďom ktorých myslenie, veľmi logické, aj keď nikdy nie samostatné, plynie svojou cestou, zatiaľ čo život, prísne vyhranенý a tvrdý vo svojom zameraní plynie si zas svojou cestou, celkom nezávisle a skoro vždy v rozpore s ich myslením. Svijažskij bol veľký liberál. Pohrdal šľachtou a väčšinu jej príslušníkov pokladal za zakuklených feudálov, ktorí sa neprejavujú len preto, že si netrúfajú. Rusko pokladal za stratenú krajinu, čosi ako Turecko, a ruskú vládu za takú zlú, že nikdy vážne nekritizoval jej činnosť; no súčasne bol v službách štátu a bol

príkladným prézesom a na cestu si brával čapicu s kokardou a červeným okolkom. Hlásal, že po ľudsky sa dá žiť iba v cudzine, kam aj pri každej príležitosti chodieval, no súčasne mal v Rusku gazdovstvo, veľmi pokrokové a racionálne, a s mimoriadnym záujmom všetko sledoval a vedel o všetkom, čo sa v Rusku deje. Ruského sedliaka pokladal podľa jeho duševného vývoja za prechodný stupeň medzi opicou a človekom, no súčasne pri zemských voľbách ochotnejšie ako hocikto iný si vypočul mienku sedliakov a stískal im ruky. Neveril v Boha ani v peklo, ale zlepšenie životných podmienok duchovenstva a zmenšenie počtu farností mu veľmi ležalo na srdci, pričom sa náramne usiloval, aby v jeho obci fara zostala.

V ženskej otázke patril k radikálnym prívržencom úplnej slobody žien, a najmä ich práva na prácu, no s vlastnou ženou žil tak, že sa celé okolie kochalo ich svorným životom bezdetnej rodiny, a žene život zariadil tak, že nikdy nič nerobila, ani robiť nemusela, iba ak s mužom vymýšľať, ako čo najlepšie a najveselšie tráviť čas.

Keby Levin neposudzoval vždy ľudí z tej najlepšej stránky, povaha Svijažského by preňho nebola problémom, rébusom; povedal by si: hlupák alebo ničomník, a všetko by bolo jasné. Nemohol však povedať *hlupák*, pretože Svijažskij bol nepochybne nielen veľmi múdry, ale aj veľmi vzdelaný, pričom svoje vzdelanie nepokladal za nič výnimočné. Nebolo vecí, v ktorej by sa nevyznal, pričom svoje vedomosti prejavoval len vtedy, keď musel. Tým menej by bol mohol Levin povedať, že je ničomník, pretože Svijažskij bol nepochybne charakterný, dobrý, inteligentný človek, ktorý bodro, so zápalom pracoval na niečom, čo si jeho okolie vysoko cenilo, a už určite nikdy vedome nerobil a nemohol urobiť nič zlého.

Levin to chcel pochopiť, no nepochopil, a Svijažskij a jeho život sa mu neprestával javiť ako skutočná hádanka.

Boli priateľmi, a preto si Levin dovoľoval Svijažského spovedať, rád by sa bol prehrýzol až k samému jadru jeho názoru na život, no márne. Zakaždým, keď sa Levin pokúsil preniknúť ďalej ako za dvere prijímacieho salónu Svijažského rozumu, ktoré boli pre každého otvorené, zbadal, že Svijažskij upadá do ľahkých rozpakov, v očiach sa mu ledva badateľne mihne strach, akoby sa bál, že ho Levin prekukne, a kládol dobrácky a veselý odpor.

Teraz, po rozčarovaní vo vlastnom gazdovstve, prišla Levinovi návšteva u Svijažského mimoriadne vhod. Nehovoriac o tom, že pohľad na párík týchto šťastlivých, so sebou ako aj s celým svetom spokojných hrdličiek, pohľad na ich útulné hniezdočko pôsobil na neho

radostne, zachcelo sa mu teraz, keď bol tam veľmi nespokojný s vlastným životom, dopátrať sa tajomstva, čo Svijažskému v živote dáva toľký jas, istotu a optimizmus. Okrem toho Levin vedel, že sa u Svijažského stretne s jeho susedmi, statkármi – teraz až túžil hovoriť, počúvať o hospodárstve, o úrode, o najímaní robotníkov atakďalej, túžil po debatách, o ktorých vedel, že sa pokladajú za veľmi prízemné, no ktoré sa teraz Levinovi videli veľmi dôležité. „Možno to nebolo dôležité za nevoľníctva, alebo to nie je dôležité v Anglicku. V oboch prípadoch sú podmienky stanovené; no u nás v Rusku, teraz, keď sa všetko poprehadzovalo a ešte sa len usporadúva, jedinou dôležitou otázkou je, ako sa podmienky ustália,“ rozmýšľal Levin.

Pol'ovačka vypálila horšie, ako čakal. Močiar vyschol a sluky sa takmer neukázali. Túlal sa celý deň a priniesol iba tri kusy, zato si však priniesol z pol'ovačky ako vždy výborný apetít, výbornú náladu a duševnú čulosť, čo bolo uňho vždy sprievodným znakom intenzívneho telesného pohybu. Aj na polovačke, keď zdanlivo na nič nemyslel, spomenul si z ničoho nič na starkého s jeho rodinou, a táto spomienka akoby sa dožadovala nielen jeho pozornosti, ale aj riešenia čohosi, čo s tým súvisí.

Večer pri čaji, v spoločnosti dvoch statkárov, čo prišli v akejsi poručníckej veci, rozprúdil sa onen očakávaný zaujímavý rozhovor.

Levin sedel pri domácej panej pri čajovom stole a musel sa zhovárať s ňou a so Svijažského švagrinou, čo sedela oproti. Domáca pani mala okrúhlu tvár, plavé vlasy, nižšiu postavu a jej jamôčky a úsmevy až tak žiarili. Levin sa pokúšal jej prostredníctvom rozlúštiť preňho takú dôležitú hádanku, ktorú predstavoval jej muž; avšak jeho myšlienky nemali potrebnú voľnosť a bolo mu do zúfania trápne. Do zúfania trápne mu bolo, pretože oproti sedela švagriná vo zvláštnych šatách – mal dojem, že si ich obliekla len kvôli nemu – so zvláštnym lichobežníkovým tvarom na snehobielych prsiach; pre ten štvoruhlastý výstrih, odhliadnuc od snehobielych pŕs, alebo práve preto, že boli snehobie, nemali Levinove myšlienky patričnú voľnosť. Predstavoval si, podistým mylne, že ten výstrih bol narafičený naňho, a pretože si myslel, že nemá právo dívať sa naň, usiloval sa naň nedívať; no aj tak si prichodil vinný už len z toho dôvodu, že ten výstrih vôbec existoval. Zdalo sa mu, že kohosi klame, že by mal niečo vysvetliť, ale že vysvetliť sa to nijako nedá, a preto sa ustavične červenal, bol nervózny a celý nesvoj.

Čosi-kamsi bola nesvoja i švagriná. No domáca pani akoby to nespozorovala a naschvál ju vťahovala do rozhovoru.

– Vravíte, – pokračovala domáca pani v nahryznutej téme, – že muža nemôže zaujímať nič ruské. Naopak, v cudzine býva veselý, ale nikdy nie tak ako tu. Tu je vo svojom živle. Stále má čo robiť, jednoducho má dar o všetko sa zaujímať. Ach, ešte ste neboli v našej škole?

– Videl som ju... Je to ten brečtanom obrastený domec?

– Áno, to je Nastina robota, – ukázala na sestru.

– Vy tam učíte? – spýtal sa Levin a usiloval sa nehľadiť na výstrih, cítil však, že i keby v tú stranu nehľadel, stále ho bude vidieť.

– Áno, učila som, aj ešte učím, ale máme tu výbornú učiteľku. Aj telocvik sme zaviedli.

– Nie, ďakujem, čaj si už neprosím, – povedal Levin; cítil, že je to nevychovanosť, ale nemal už silu pokračovať v rozhovore a vstal celý červený. – Tam sa, ako počúvam, rozpráva o zaujímavých veciach, – dodal a pobral sa na druhý koniec stola, kde sedel domáci pán s dvoma statkármi. Svijažskij sedel k stolu bokom, jednou rukou, ktorou sa oň opieral, otáčal šálkou, druhou si zhŕňal bradu, dvíhal si ju k nosu, akoby ju ovoniaval, a zasa odkladal. Blýskavými očami pozeral priamo na rozohneného statkára so sivými fúzami a očividne sa na jeho rečiach zabával. Statkár sa ponosoval na ľuď. Levinovi bolo jasné, že Svijažskij pozná na statkárove ponosy odpoveď, čo by šmahom zvrátila zmysel jeho rečí, ale že si vo svojom položení tú odpoveď musí odpustiť a len počúva, nie bez pôžitku, statkárove smiešne vývody.

Sivofúzy statkár bol nepochybne zarytý zástanca nevoľníctva, dedinský starousadlík a vášnivý gazda. Známkou tohto videl Levin v jeho odeve, ošúchanom staromódnom žakete – priam kričalo, že mu je v ňom nepohodlne – v jeho zachmúrených očiach, v spevavej ruštine a panovačnom tóne, zrejme nadobudnutom dlhou praxou, i v ráznych gestách veľkých, pekných, opálených rúk, len so starodávnou obrúčkou na prstenníku.

27

– Keby človeku nebolo ľúto nechať všetko, čo tu vybudoval... koľko práce sa na to vynaložilo... hodil by som nad všetkým rukou, popredával a šiel svetom ako Nikolaj Ivanyč... *Helenu* si popočúvať, – vravel práve statkár a inteligentnú starú tvár mu zjasnil príjemný úsmev.

– Nechať ste to nenechali, – prehodil Nikolaj Nikolajevič Svijažskij, – teda to bude mať nejaké výhody.

– Iba ak tie, že som doma, nejem kúpené a nebyvam v prenajatom. A ešte stále je tu nádej, že sa národ umúdiri. Lebo takto, verte, všetko to len pije, samopaší! Všetko si rozdelili, koníka, kravky nemajú. Od hladu kapú, ale zoberte si daktorého za robotníka – po inom mu nebude rozum chodiť, len ako by vám škodu narobil a na dôvažok pohnal k zmierovaciemu sudcovi.

– Ved’ aj vy sa posťažujete zmierovaciemu sudcovi, – poznamenal Svijažskij.

– Ja? Za nič na svete. To by sa ešte len potáralo, aj by som obanoval, že som tam šiel! Tuto v dielni si vzali zálohu a zdúchli. A zmierovací sudca čo? Oslobodil ich. Len obecný súd a starosta to všetko ako-tak držia. Ten každého zmastí ako za dávnych čias. Nebyť toho, môžes všetko nechať a ísť, kam ťa oči povedú!

Statkár očividne Svijažského podpichoval, ale Svijažskij sa nielenže nehneval, ale zrejme sa zabával.

– Ale my sa pri gazdovaní zaobídeme bez takých opatrení, – usmial sa, – ja, Levin, aj on.

A ukázal na druhého statkára.

– Hej, Michailovi Petrovičovi to celkom ide, ale spýtajte sa, ako! To má byť racionálne gazdovstvo? – zvolal statkár; slovom „racionálne“ sa chcel zrejme blysnúť.

– Moje gazdovstvo je celkom obyčajné, – povedal Michail Petrovič. – Ďakovať Bohu. Nechcem od neho nič, len aby som mal na jeseň peniažky na dane pokope. Prídu sedliaci: pán veľkomožný, otec náš, pomôž! No, sú to všetko susedia, ľúto mi je ich. No, dám im na štvrt’ roka, iba čo poviem: nezabudnite, chlapi, že som vám pomohol, pomôžte aj vy mne, keď bude treba – či už pri siatí ovsa, či pri senách, žatve, no a dohodneme sa, čo a ako. No aj medzi nimi sa nájdú nesvedomití, to hej.

Levin, pre ktorého tento patriarchálny štýl nebol ničím novým, vymenil si so Svijažským pohľady a prerušil Michaila Petroviča otázkou adresovanou sivofúzemu statkárovi.

– Vaša mienka je teda aká? – spýtal sa. – Ako treba dnes gazdovať?

– Nuž vari tak ako Michail Petrovič: buď dať spolovice, buď sedliakom prenajať; to by šlo, lenže takým spôsobom sa ničí celkové bohatstvo štátu. Tam, kde mi pôda za nevoľníctva a pri dobrom gazdovaní vynášala deväťnásobnú úrodu, vynáša teraz, keď sa gazduje

spolovice, len trojnásobnú! Oslobodenie sedliakov znamená koniec Ruska!

Svijažskij pozrel usmiateymi očami na Levina, ba dal mu znamenie, ktorým nenápadne vyjadril iróniu: no Levin nevidel na statkárových rečiach nič smiešne – rozumel im lepšie ako Svijažskému. Mnohé z toho, čo ešte statkár hovoril na dôkaz, prečo znamená oslobodenie sedliakov koniec Ruska, sa videlo Levinovi dokonca veľmi správne, nové a nevyvrátiteľné. Statkár zrejme rozvíjal vlastnú myšlienku, čo nebýva často, myšlienku, ku ktorej nedospel z túžby zamestnať čímsi nečinný mozog, ale čo vzišla z jeho životných podmienok, ktorú doslova vysedel v dedinskom ústraní a zo všetkých strán premyslel.

– Ide, ráčite vedieť, o to, že každý pokrok sa presadzuje len násilím, – začal; očividne chcel dať najavo, že vzdelanie mu nie je cudzie. – Zoberme si reformy Petra, Kataríny, Alexandra. Alebo európske dejiny. A tým skôr pokrok v poľnohospodárstve. Hoci len také zemiaky – aj tie sa u nás zavádzali násilím. Napokon ani tým radlom sa vždy neoralo. Zaviedli ho pravdepodobne ešte za údelných kniežatstiev, no istotne násilím. Za nevoľníctva, už za našich čias, sme my statkári svoje gazdovstvá zdokonalili: sušičky aj vejačky, hnojenie a všakové náradie – všetko sme zavádzali zo svojej moci, sedliaci sa sprvu vzpierali, a potom nás napodobňovali. No teraz nám, prosím, po zrušení nevoľníctva moc vzali, a naše hospodárstvo, ktoré sa pozdvihlo na vysokú úroveň, musí klesnúť do pôvodného, primitívneho stavu. Tak to vidím ja.

– Ale prečo? Ak je racionálne, môžete ho viesť s najatými silami, – ozval sa Svijažskij.

– Nemám tú moc. A s kým by som ho viedol, neviete?

„Už je to tu – pracovná sila, hlavná zložka poľnohospodárstva,“ pomyslel si Levin.

– S robotníkmi.

– Robotníci nechcú pracovať dobre, nechcú pracovať s dobrým náradím. Náš robotník vie len jedno – ožrať sa ako sviňa, a potom opitý zničiť všetko, čo mu dáte do rúk. Koňom sa dá priveľa napiť, dobrý postoj dotrhá, gumenné koleso odmontuje a prepije, do mláťačky hodí svorník, aby sa polámala. Všetko, čo nie je podľa neho, sa mu bridí. Preto aj všeobecne klesla úroveň gazdovania. Polia sú zanedbané, zarástli palinou alebo ich rozdelili medzi sedliakov, a kde sa dorobilo milión štvrtiek, dorobí sa teraz len niekoľko stotisíc: celkové bohatstvo sa zmenšilo. Keby sa robilo to isté, ale s rozmyslom...

A začal rozvíjať vlastnú teóriu oslobodenia sedliakov, ktorá by tieto ťažkosti vylúčila.

Levina to nezaujímal, a keď statkár dohovoril, vrátil sa k jeho prvému tvrdeniu, pričom sa obrátil na Svijažského – rád by ho bol vyprovokoval, aby sa seriózne vyjadril.

– Pravda, úroveň poľnohospodárstva klesá a pri našich vzťahoch k robotníkom nie je možné racionálne a výhodne hospodáriť, to je nesporné.

– Nemyslím, – namietol už vážne Svijažskij, – ja vidím jedno, že hospodáriť nevieme a že naopak, hospodárstva za nevoľníctva neboli na príliš vysokej úrovni, ale skôr na príliš nízkej. Nemáme stroje, poriadny ťažný dobytok, naozajstnú správu a ani počítať nevieme. Spýtajte sa niektorého statkára – sám nevie, čo je preň výhodné, a čo nevýhodné.

– Talianske účtovníctvo, – poznamenal ironicky statkár. – Môžete počítať, koľko chcete, keď vám raz všetko doničia, zisk mať nebudete.

– Prečo by ničili? Nanič mláťačku, ten váš ruský gepel' polámu, ale moju parnú mláťačku nepolámu. Ruského koníka, ako ho to? Tej fajty, čo ho treba za šticu potiahnuť, aby sa pohol – toho vám skántria, ale zadovážte si peršeróny či aspoň štajeráky, tie neskántria. A tak je to so všetkým. Musíme poľnohospodárstvo povzniesť.

– Len by bolo z čoho, Nikolaj Ivanyč! Vám je hej, ale ja vydržujem syna na štúdiách a dvaja mladší chodia do gymnázia, kdeže mne peršeróny kupovať!

– Na to sú banky.

– Aby sme vyšli na bubon? Srdečná vďaka!

– Ja nie som toho názoru, že treba a že by sa vôbec dala úroveň poľnohospodárstva zvýšiť, – zamiešal sa Levin. – Ja sa tomu venujem, aj prostriedky mám a výsledok sa rovná napokon nule. A veru neviem, načo sú komu banky. Nech som v gazdovstve do čohokoľvek vložil peniaze, vždy z toho bola len strata: na dobytku – strata, na strojoch – strata.

– Veru tak, – potvrdil sivofúzy statkár, a tak sa mu to páčilo, že sa zasmial.

– A nie som sám, – pokračoval Levin, – môžem sa odvolať na všetkých, čo hospodária racionálne; všetci, okrem nepatrných výnimiek, majú pritom straty. No povedzte, vaše gazdovstvo je ziskové? – spýtal sa Levin a vzápätí zbadal v Svijažského pohľade náznak strachu, ktorý zbadal zakaždým, keď chcel vniknúť ďalej ako do prijímacieho salónu jeho mozgu.

Podľa pravdy táto otázka nebola z Levinovej strany celkom dobromyseľná. Len pred chvíľou mu totiž domáca pani pri čaji povedala, že si tohto leta pozvali z Moskvy Nemca, účtovného znalca, ktorý za päťstorublový honorár zrevidoval ich gazdovstvo a zistil, že je stratové – vyše tritisíc rubľov. Nevedela, koľko to presne bolo, ale Nemec stratu vyčíslil na desatinu kopejky.

Statkár sa pri zmienke o ziskovosti Svijažského gazdovstva usmial, zrejme vedel, aký zisk môže mať jeho sused prézes.

– Možno nie je ziskové, – odpovedal Svijažskij. – To len dokazuje, že som buď zlý gazda, alebo že vynakladám kapitál na zvýšenie renty.

– Ach, renta! – zvolal Levin zhrozene. – Renta jestvuje hádam v Európe, kde sa pôda zlepšila vynaloženou prácou, ale naša pôda sa prácou len zhoršuje, čiže vyčerpáva sa – čiže renta nejestvuje.

– Akože nejestvuje? To je zákon.

– Tak na nás zákon neplatí: renta nám nič nevyjasní, naopak, iba zamotá. Len mi, prosím vás, povedzte, ako môže byť doktrína o rente...

– Nemáte chuť na kyslé mlieko? Maša, pošli nám sem kyslého mlieka alebo malinovsky, – obrátil sa k žene. – Toho roku sme tak dlho mali maliny!

A Svijažskij vstal v tej najlepšej nálade a odišiel v domnienke, že sa debata už skončila, zatiaľ čo podľa Levina sa ešte len začínala.

A tak ostal Levin bez spolubesedníka, no zhováral sa ďalej so statkárom a usiloval sa mu dokázať, že všetky ťažkosti pochádzajú z toho, že nechceme poznať vlastnosti a zvyky nášho robotníka; no statkár, ako každý, čo po svojsky v samote dumá, cudziu myšlienku ťažko chápal a do svojej bol priam zaľúbený. Nástojil na tom, že ruský sedliak je sviňa a voľká si v svinstve, a že na to, aby sa z toho svinstva dostal, treba moc, a tej nieto, treba palicu, ale my sme zrazu takí liberálni, že sme tisícročnú palicu vymenili za dajakých advokátov a väzenie, kde naničhodných, smradľavých sedliakov napchávajú dobrou polievkou a vydeľujú im kubické metre vzduchu.

– Prečo myslíte, – povedal Levin, aby sa vrátili k pôvodnému problému, – že by sa nedal nájsť taký vzťah k pracovnej sile, aby bola práca produktívna?

– S ruským ľudom to nebude nikdy! Nieto tej moci, – odpovedal statkár.

– Vari sa dajú vytvoriť nové podmienky? – spýtal sa Svijažskij; už si vypil kyslého mlieka, zapálil si a vrátil sa k besedujúcim. – Všetky vzťahy k pracovnej sile, aké sú len možné, sú presne určené a

preskúmané, – pokračoval. – Pozostatok barbarstva – prvobytná občina so vzájomným ručením – sa rozpadá sama od seba, nevoľníctvo bolo zrušené, ostáva len slobodná práca a jej formy sú určené a hotové, treba ich len prevziať. Želiar, nádenník, farmár – z toho niet úniku.

– No Európa nie je s tými formami spokojná.

– Nie je spokojná a hľadá nové. A aj ich pravdepodobne nájde.

– O tom práve hovorím, – poznamenal Levin. – Prečo by sme aj my nemohli hľadať?

– Pretože je to to isté, ako vymýšľať nový spôsob stavby železníc. Sú hotové, vymyslené.

– Ak nám však nevyhovujú, ak sú hlúpe? – namietol Levin. A zasa zachytil v Svijažského očiach výraz strachu.

– Hej, to je ako: pohlušíme ich čiapkami, prišli sme na to, čo hľadá Európa! To všetko poznám, ale prepáňte mi, viete, čo všetko sa v Európe spravilo v robotníckej otázke?

– Nie veľmi.

– Robotnícka otázka dnes zamestnáva najskvelejšie mozgy Európy. Smer Schultze-Delitzschov... Ďalej celá tá obrovská literatúra najliberálnejšieho lassallovského smeru... Mühlhausen – to už je realita, ktorú iste poznáte.

– Predstavu o tom mám, ale len hmlistú.

– To len tak vravíte, určite všetko viete aspoň tak ako ja. Pochopiteľne, nie som profesor sociológie, ale zaujímalo ma to, a ak to zaujíma aj vás, preštudujte si to, prečo nie.

– No a k čomu dospeli?

– Pardon...

Statkári vstali a Svijažskij, opäť sa vyšmyknúc Levinovi, ktorý mal nepríjemný zvyk nazerať mu ďalej ako do prijímacieho salónu mozgu, šiel hostí odprevadiť.

28

V ten večer sa Levin s dámami nevýslovne nudil: vzrušovala ho, ako ešte nikdy, myšlienka, že nespokojnosť s gazdovstvom nepocit'uje teraz len on, ale že to je všeobecný jav, vyplývajúci z podmienok, v akých sa poľnohospodárstvo v Rusku vo všeobecnosti ocitlo, že upravenie vzťahu k robotníkom, ktorí by pracovali tak ako u onoho sedliaka na polceste, nie je rojčenie, ale úloha, ktorú rozhodne treba riešiť. A zdalo sa mu, že sa tá úloha dá riešiť, že sa o to treba pokúsiť.

Odobral sa od dám a sľúbil, že odíde až zajtra večer, aby si mohli vyjsť spolu na koňoch obzrieť zaujímavú prepadlinu v štátnej hore; potom prv ako šiel spať, zašiel do pracovne domáceho pána vypožičať si knihy o robotníckej otázke, ktoré mu Svijažskij ponúkol. Svijažského pracovňa bola rozľahlá miestnosť s knižnicami popri stenách a s dvoma stolmi – jedným masívnym písacím, čo stál v strede, a druhým okrúhlym s čerstvými novinami a časopismi v rozličných jazykoch, ktoré boli hviezdicovito rozložené okolo lampy. Pri písacom stole stála polica so zásuvkami, na nich boli zlaté štítky, označujúce, čo v ktorej zásuvke je.

Svijažskij vyhl'adal knihy a sadol si do hojdacej stoličky.

– Čo vás zaujalo? – spýtal sa Levina, ktorý zastal pri okrúhlom stole a prezeral si žurnály.

– Ach áno, je tam veľmi zaujímavý článok, – podotkol Svijažskij, čo sa vzťahovalo na žurnál, ktorý Levin držal v rukách. – Ako vysvitá, – dodal oživene, – hlavným vinníkom rozdelenia Poľska nebol vôbec Fridrich. Vysvitá...

A svojím príznačným štýlom Levina stručne oboznámil s novými, veľmi dôležitými a zaujímavými objavmi. Aj keď sa Levin teraz v myšlienkach zapodieval hlavne gazdovstvom, keď počúval domáceho pána, spýtal sa v duchu: „Čo to v ňom len trčí? A prečo, prečo ho zaujíma rozdelenie Poľska?“ Keď Svijažskij skončil, Levinovi vyklzlo: – Číže čo? – Ale nebolo nič. Zaujímavé bolo len to, že „vysvitlo“. No Svijažskij nevysvetlil, ani nepokladal za potrebné vysvetľovať, prečo ho to tak zaujalo.

– A mňa zasa veľmi upútal ten výbušný statkár, – vzdychol si Levin. – Je inteligentný a povedal veľa múdreho.

– Ale choďte! Je to zarytý, tajný feudál ako všetci! – zvolal Svijažskij.

– A vy ste ich vodcom...

– Áno, lenže ja ich vediem na opačnú stranu, – zasmial sa Svijažskij.

– Mňa nesmierne zaujíma jedno, – začal Levin. – Má pravdu v tom, že naša vec, rozumnej racionálne hospodárstvo, neprosperuje, že prosperuje len hospodárstvo úžernícke, ako u toho nenápadného statkára, alebo hospodárstvo celkom primitívne. Kto je tomu na vine?

– My a nikto iný, pochopiteľne. A potom, nie je pravda, že neprosperujú. Napríklad Vasil'čikovo gazdovstvo.

– To je fabrika...

– Jednako ešte vždy neviem, čo sa vám vidí najlepšie. Ľud je na takom nízkom stupni či už materiálneho alebo morálneho vývoja, že sa

jednoducho musí stavať proti všetkému, čo je mu cudzie. V Európe racionálne hospodárenie prosperuje, pretože tamojší ľud je vzdelaný; čiže musíme vzdelávať ľud – to je všetko.

– Ale ako ho vzdelat’?

– Aby sa ľud vzdelal, potrebné sú tri veci: školy, školy a školy.

– Ved’ ste sám povedali, že ľud je na nízkom stupni materiálneho vývoja. Ako pomôžu školy?

– Viete, to mi pripomína anekdotu o chorom a radách, čo mu dávajú: „Mali by ste skúsiť prehľadadlo.“ – „Stalo sa: je mi horšie.“ – „Skúste to s pijavicami.“ – „Aj to skúšali: je mi horšie.“ – „Tak sa už len k Bohu modlite.“ – „Skúšal som: je mi horšie.“ Tak sme aj my dvaja. Ja vravím politická ekonómia, vy vravíte – horšie. Ja vravím socializmus – horšie. Vzdelanie – horšie.

– Ale v čom by pomohli školy?

– Ľud by mal iné nároky.

– No toto je nad môj pochop, – zápalisto namietol Levin. – Ako môžu školy zlepšiť materiálne pomery ľudu? Vravíte školy, vzdelanie dá ľudu iné nároky. Tým horšie, lebo ľud ich nebude môcť uspokojiť. Nikdy nepochopím, ako môže sčítanie, odčítanie a katechizmus zlepšiť jeho materiálne pomery. Predvčerom som stretol ženičku s dojčaťom na rukách a spýtal som sa jej, kam ide. Vraví: „Za babicou som bola, malô metal zrádnik, nech ho, reku, vylieči.“ Spýtal som sa, akým spôsobom lieči babica zrádnik. „Vyloží dieťaťko ku kurám na pánt a zarieka.“

– No prosím, sám to vravíte! Aby sa neliečili deti zo zrádnika na pánte, treba... – veselo sa usmial Svižaskij.

– Ale nie! – zlostne povedal Levin. – Táto liečebná metóda nie je nič iné ako obdoba liečby ľudu školami. Ľud je biedny a zadubený – to vieme bezpečne, tak ako ženička vie bezpečne, že dieťa má zrádnik, lebo sa mece. No že by mali to nešťastie – chudobu a zadubenosť – odstrániť školy, je tak isto nepochopiteľné, ako je nepochopiteľné, že by zrádnik vyliečili kury na pánte. Treba odstrániť to, čo biedu spôsobuje.

– No aspoň v tomto sa zhodujete so Spencerom, ktorého tak neznášate; aj on vraví, že vzdelanie môže byť dôsledkom blahobytu, životného komfortu a častého umývania, ako vraví, nie však dôsledkom znalosti písma a číslíc...

– No prosím, som veľmi rád, či naopak, veľmi nerád, že sa zhodujem so Spencerom; lenže to už viem dávno. Školy nepomôžu, pomôžu však taká ekonomická sústava, v ktorej bude ľud bohatší, bude mať viac času – potom budú aj školy.

- No dnes je už v celej Európe povinná školská dochádzka.
 - A vy osobne ste v tomto so Spencerom zajedno? – spýtal sa Levin
- No vo Svijažského očiach sa mihol výraz strachu, usmial sa a povedal:
- Ale to s tým zrádnikom je podarené! Naozaj ste to počuli na vlastné uši?

Levin videl, že sa darmo namáha, že nenájde spojitosť medzi životom tohto človeka a jeho myšlienkami. Zjavne mu bolo celkom jedno k čomu ho jeho myslenie dovedie; potreboval len proces myslenia. A bolo mu nepríjemné, keď ho proces myslenia zaviedol do slepej uličky. To jedno veľmi nemal rád a vyhýbal sa tomu tak, že menil témy rozhovoru a začínal o inom, príjemnom a veselom.

Všetky dojmy dnešného dňa, počnúc dojmom, aký mal zo sedliaka na polceste, ktorý bol akoby základňou všetkých dnešných dojmov a myšlienok, Levina veľmi rozrušili. Tento premilený Svijažskij, ktorý nosil v sebe myšlienky len pre spoločenskú potrebu a mal zrejme ešte aj nejaké iné, pred Levinom utajované životné princípy, no ktorý pritom ide s masami a ovplyvňuje verejnú mienku myšlienkami, čo sú mu cudzie; onen roztrpčený statkár, ktorého úvahy, vynútené životom sú správne, no ktorý je neprávom rozhorčený na celú triedu, najlepšiu triedu v Rusku; nespokojnosť s vlastnou činnosťou a hmlistá nádej, že náprava je možná – to všetko sa zlievalo v pocit vnútorného nepokoja a očakávanie blízkeho rozuzlenia.

Keď už Levin ležal v izbe preň určenej na pružnom matraci, čo mu pri každom pohybe nadhadzoval ruky a nohy, spánok sa mu dlho vyhýbal. Ani jedna debata so Svijažským, hoci toho veľa múdreho narozprával, Levina nezaujala; zato o statkárových úvahách bolo hodno porozmýšľať. Levin si nevoľky pripomenul, čo statkár hovoril a svoje odpovede jemu skorigoval.

„Tak je, mal som mu povedať: podľa vás sa teda nášmu gazdovaniu nedarí, lebo sedliak nenávidí všetky novoty a treba ich zavádzať nasilu; mali by ste pravdu, keby to bez tých novôt vôbec nešlo; lenže ono to ide, no len tam, kde robotník koná v súlade so svojimi zvykmi, ako u toho starca na polceste. Naša spoločná nespokojnosť s gazdovaním dokazuje, že na vine sme my alebo robotníci. My si už dávno razíme cestu podľa svojho, po európsky, bez ohľadu na vlastnosti pracovnej sily. Pokúsme sa predstaviť si pod pracovnou silou nie ideálnu pracovnú silu, ale *ruského sedliaka* s jeho inštinktmí a zorganizujeme si hospodárenie podľa toho. Predstavte si, mal som mu povedať, že gazdujete ako ten starec, že ste našli spôsob, ako zainteresovať robotníkov na pracovných úspechoch a že ste našli pravú mieru novôt,

ktorú ešte uznávajú – a vyťažíte z pôdy, nevyčerpávajúc ju, dvojnásobne, až trojnásobne viac ako predtým. Rozdelíte to na dvoje, polovicu dáte pracovnej sile; zvyšok, čo vám ostane, bude väčší, aj pracovnej sile sa ujde viac. A aby sa to mohlo spraviť, treba znížiť úroveň hospodárenia a zainteresovať robotníkov na úspechu. Ako na to – to už je otázka podrobností, ale niet pochyb, že to je možné.“ Táto myšlienka Levina rozrušila. Nezaspal do polnoci, lebo v duchu dopodrobna rozoberal, ako zmení svoju myšlienku na skutočnosť. Nemienil odísť už na druhý deň, ale teraz si povedal, že ráno hneď odíde. K tomu ešte tá švagriná s výstrihom na šatách vzbudzovala v ňom pocit blízky hanbe a kajaniu sa, akoby sa bol dopustil niečoho veľmi mrzkého. A čo bolo hlavné, odchod nesmel už odkladať, ak chcel predložiť sedliakom nový návrh, kým sa nezasejú oziminy, siaľ sa už totiž malo podľa nových zásad. Rozhodol sa, že celé gazdovstvo prebuduje.

29

Uskutočnenie Levinovho plánu narazilo na mnohé úskalia; no Levin bojoval, ako vládol, a aj keď nedosiahol všetko, po čom túžil, aspoň sa mohol bez sebaklamu presvedčiť, že tá vec stojí za námahu. Hlavná ťažkosť spočívala v tom, že gazdovstvo bolo už rozbehnuté, že sa nedalo všetko zastaviť a začať nanovo, ale že bolo treba stroj prerobiť za chodu.

Keď sa hneď v ten večer, ako sa vrátil domov, zveril šafárovi so svojimi plánmi, šafár s viditeľným pôžitkom prijal Levinovo tvrdenie, z ktorého vysvitalo, že všetko, čo sa doteraz robilo, bolo hlúpe a nevýhodné. Šafár povedal, že veď on to už dávno vravel, ale že ho nik nepočúval. A pokiaľ šlo o Levinov návrh – aby mal ako podielnik spolu s ostatnými robotníkmi účasť na celom hospodárskom podnikaní – šafár sa nijako nevyjadril, iba sa zatváril nesmierne sklúčene a hneď začal o tom, že zajtra treba bezpodmienečne zviesť zvyšné snopy raži a preorať zem, takže si Levin uvedomil, že teraz nie je na to príhodný čas.

Keď sa o tom istom zhováral so sedliakmi a navrhol im árendovanie pôdy za nových podmienok, narazil tiež na jednu z hlavných ťažkostí – sedliaci boli takí zavalení bežnou prácou, že nemali čas premyslieť si výhody a nevýhody podujatia.

Prostoduchý sedliak Ivan, paholok, vari plne pochopil Levinov návrh – s rodinou sa zúčastňovať na zisku plynúcom z chovu dobytku – a uvítal ho. Keď mu však Levin začal húst' o budúcich výhodách, zjavil sa na Ivanovej tvári nepokoj a ľútosť, že už nemôže ďalej počúvať, a rýchlo si vymyslel nejakú bezodkladnú prácu; alebo chytil do rúk vidly a dal sa hádzať seno do záčinu, alebo naberal vodu či kydal hnoj.

Ďalšia ťažkosť bola v tom, že sedliaci mali neprekonateľnú nedôveru voči statkárovi, ktorý predsa nemohol mať nijaký iný cieľ, ako ich poriadne ošklbať. Boli skalopevne presvedčení, že jeho pravý cieľ (nech by im čo vravel) bude vždy spočívať v niečom, čo im nepovie. Aj oni sami, keď hovorili od srdca, veľa toho nevraveli, no nikdy nepovedali to, čo bolo ich pravým cieľom. Okrem toho (Levin cítil, že výbušný statkár mal pravdu) sedliaci boli ochotní pristúpiť v čomkoľvek na dohodu len pod podmienkou, že sa im nebudú nanucovať nijaké nové metódy gazdovania ani nové náradie. Pripúšťali, že pluh orie lepšie, že kultivátor je výkonnejší, ale mali naporúdzi tisíce dôvodov, prečo nemohli používať ani jedno, ani druhé, a hoci bol Levin presvedčený, že úroveň hospodárenia treba znížiť, bolo mu ľúto vzdať sa výdobytkov, ktorých výhody priam bili do očí. No odhliadnuc od všetkých týchto ťažkostí, svoje dosiahol a začiatkom jesene sa vec rozbehla, aspoň tak sa zdalo Levinovi.

Najprv chcel Levin celé gazdovstvo, ako leží a beží, prenajať sedliakom, robotníkom a šafárovi za nových podmienok, ale čoskoro sa presvedčil, že by to nešlo, a tak sa rozhodol, že gazdovstvo podelí. Maštale, sad, záhradu, lúky, polia, rozdelené na niekoľko dielov, mali tvoriť jednotlivé celky. Prostoduchý Ivan, paholok, ktorý podľa Levina lepšie ako ostatní vnikal do veci, vytvoril si družstvo výlučne z členov svojej rodiny a stal sa podielnikom maštali. Odľahlé pole, čo ležalo osem rokov prielohom pod výhonmi, si zobralo na nových kolektívnych základoch za pomoci bystrého tesára Fiodora Rezunova šesť sedliackych rodín, a sedliak Šurajev si vzal do árendy za tých istých podmienok všetky záhrady. Ostatné zatiaľ išlo po starom, ale tieto tri celky boli začiatkom novej organizácie a Levin žil iba tomu.

Pravda, v maštaliach to nešlo o nič lepšie ako doposiaľ a Ivan sa ostro stavал proti vykurovaniu maštali a maslu zo sladkej smotany, tvrdiac, že krava v studenej maštali potrebuje menej krmu a maslo z kyslej smotany je výdatnejšie, a chcel plácu ako za starých čias, a vôbec ho nezaujímalo, že peniaze, ktoré dostal, nie sú plácou, ale preddavkom na jeho podiel zo zisku.

Pravda, skupina Fiodora Rezunova nepreorala, ako bolo dohodnuté, pôdu pred siatím pluhmi, vyhovárajú sa, že času je málo. Pravda, hoci sedliaci z tejto skupiny sa dojednali pracovať na nových základoch, nenazývali túto pôdu spoločnou, ale vyárendovanou, a nielen oni, ale aj sám Rezunov Levinovi vravieval: „Peniažky by ste za zeme dostali a mali by sme všetci pokoj.“ A navyše títo sedliaci pod rozličnými zámienkami stále odkladali stavbu maštale a stodoly, ako znela dohoda, a pretiahli to až do zimy.

Pravda, Šurajev chcel prenajaté záhrady rozkúskovať medzi sedliakov. Zrejme pochopil naopak, a zdalo sa, že naschvál naopak, podmienky, za akých mu pôdu Levin prenajal.

Pravda, Levin často cítil, keď sa zhováral so sedliakmi a vykladal im o výhodách plynúcich z ich spoločného podujatia, že sedliaci sledujú len melodiku jeho hlasu a vedia bezpečne, že sa nedajú oklamať, nech by im Levin čo húdol. Cítil to najmä vtedy, keď sa zhováral s najbystrejším z nich, s Rezunovom – neušli mu iskierky v Rezunovových očiach, z ktorých jasne usúdil, že si z neho robí posmech a že je skalopevne presvedčený, že ak sa tu niekto napáli, nebude to veru on, Rezunov.

No Levin si jednako myslel, že je vec na dobrej ceste a že ak bude pedantne viesť účty a stáť na svojom, dokáže im výhody takejto organizácie, a vtedy už pôjde všetko samo od seba.

Tieto starosti a zvyšok gazdovstva, ktorý mu ostal na krku, ako aj tvorivá práca na knihe Levina celé leto natoľko zamestnávali, že na poľovačky skoro nechodil. Koncom augusta sa dozvedel od sluhu, čo prišiel vrátiť sedlo, že Oblonskovci odcestovali do Moskvy. Tušil, že nechajúc list Darie Alexandrovny bez odpovede, dopustil sa veľkej neslušnosti, na ktorú si bez začervenania nemohol spomenúť, a že tým spálil za sebou všetky mosty a už k nim nikdy viac nepôjde. Takisto sa zachoval aj k Svijažskému, lebo odcestoval bez rozlúčky. Nová organizácia jeho hospodárenia ho zaujala ako ešte nikdy nič v živote. Prečítal knihy, ktoré mu dal Svijažskij, doobjednal, čo mu chýbalo, poprečítaval aj politicko-ekonomické a socialistické knihy o tejto otázke a ako aj čakal, nenašiel v nich nič také, čo by sa týkalo jeho plánov. V politicko-ekonomických knihách, v Millovi napríklad – toho preštudoval najprv a s veľkým elánom v nádeji, že už-úž nájde rozlúštenie problémov, o ktoré mu šlo – našiel zákony odvodené z terajšieho stavu európskeho hospodárstva; no raz nevedel, prečo by mali mať zákony – v Rusku nepoužiteľné – všeobecnú platnosť. To isté videl aj v socialistických knihách: buď to boli nádherné, no

neuskutočiteľné utópie, akými sa nadchýnal ešte za študentských čias, buď to bola korektúra, oprava danej situácie v Európe, s ktorou nemalo poľnohospodárstvo v Rusku nič spoločné. Politická ekonómia tvrdila, že zákony, podľa ktorých rástlo a vzrastá bohatstvo Európy, sú zákony všeobecné a nepochybné. Socialistické učenie hlásalo, že vývoj podľa týchto zákonov vedie do skazy. A ani tu, ani tam nenachodil Levin nieže odpoveď, ale ani najmenší náznak toho, čo si má on, Levin, a všetci ruskí sedliaci a poľnohospodári počať so svojimi miliónmi rúk a desiátin, aby čo najväčšmi prispeli k všeobecnému blahobytu.

Keď sa už raz do veci pustil, svedomite poprečitoval všetko, čo s ňou súviselo, a na jeseň mienil odcestovať do cudziny preštudovať vec na mieste s tým, aby sa mu pri tomto probléme už nikdy nestalo, čo sa mu tak často stávalo pri iných problémoch. Stávalo sa mu totiž, že len čo začal vnikať do spolubesedníkovej myšlienky a začal vykladať svoju, len tu zrazu počuje: „A čo Kaufmann, Jones, Dubois, Micelli? Ved' ste ich nečítali. Prečítajte si to; oni ten problém už spracovali.“

Teraz videl jasne, že Kaufmann a Micelli mu nemajú čo povedať. Vedel, o čo mu šlo. Poznal, že Rusko má skvelé zeme, skvelých robotníkov a že v niektorých prípadoch, ako u toho sedliaka na polceste, robotníci aj pôda produkujú veľa, no vo väčšine prípadov tam, kde sa ako v Európe vkladá kapitál, sa produkuje málo, a že je to tak len preto, lebo robotníci chcú pracovať a dobre pracujú po svojsky a že ich odpor nie je náhodný, ale sústavný a má svoje korene v duši ľudu. Podľa Levina ruský ľud, ktorého poslaním je osídľovať a obrábať nesmierne púste priestranstvá, pridŕža sa dovtedy, kým nebudú tieto priestranstvá zaujaté, úmyselne metód, ktoré sú na to potrebné, a že tieto metódy vôbec nie sú také zlé, ako sa bežne myslí. A toto chcel teoreticky dokázať vo svojej knihe a prakticky vo svojom gazdovstve.

30

Koncom septembra sa zviezlo drevo na stavbu maštale na pozemku patriacom družstvu, odpredalo sa maslo a zisk sa rozdelil. V praxi šlo gazdovstvo výborne, aspoň Levinovi sa tak zdalo. Na to, aby celú vec teoreticky podložil a dokončil svoju prácu, ktorá mala podľa Levinových predstáv znamenať nielen prevrat v politickej ekonómii, ale mala túto vedu načisto vyvrátiť a položiť základy novej vede – o vzťahoch ľudu k pôde, na to bolo treba už len odcestovať do cudziny a na mieste preštudovať všetko, k čomu sa v tom smere dospelo, a nájsť

presvedčivé dôkazy, že všetko, čo sa tam spravilo, nie je to, čo sa malo. Levin čakal už len na peniaze za pšenicu, aby mohol odcestovať. No pre dažď sa nedalo obilie a zemiaky, čo ostali vonku na poli, zviezť, a všetka práca zaviazla, ba ani pšenica sa nedala odviezť. Na cestách bolo blata po uši; dva mlyny odniesla veľká voda a počasie sa len zhoršovalo a zhoršovalo.

Tridsiateho septembra ráno vykuklo slnko a Levin, plný nádeje, že sa vyčásilo, začal sa energicky pripravovať na cestu. Kázal ponasýpať pšenicu do vriec, poslal šafára za kupcom po peniaze a sám sa vybral na obchôdzku gazdovstva, aby vydal posledné príkazy pred odchodom.

Keď Levin konečne všetko zariadil, vrátil sa podvečer domov celý premočený, lebo mu cícerky stekali po koženom kabáte za golier i do čižiem, ale vo výbornej, bodrej nálade. Psí čas sa navečer rozbiesnel ešte väčšmi, krúpy tak bolestivo šľahali premočeného koňa, potriasajúceho ušami a hlavou, že ho až bralo nabok; no Levin si pod kapucňou hovel, veselo sa obzeral raz na mútne prúdy, ženúce sa v koľajach, raz na kvapky, čo viseli na holých konároch, raz na belavú škvrtu, ktorú vytvárali krúpy na doskách mosta, raz na svieže, ešte šľavnaté lístie brestu, čo nahrubo vystlalo zem okolo opŕchnutého stromu. Aj keď bola okolitá príroda pochmúrna, Levin mal povznesenú náladu. Besedoval so sedliakmi v odláhlej dedine a presvedčil sa, že si začali na nové pomery zvykať. Istý starý želiar, u ktorého sa sušil, zjavne odobroval Levinove plány a sám sa ponúkol, že vstúpi do družstva na nákup dobytky.

„Len ísť húževnato za svojím cieľom, a dosiahnem svoje,“ rozmýšľal Levin, „a tá práca stojí za námahu. Nejde tu len o moju vec, ale o všeobecné blaho. Celé hospodárstvo, a najmä postavenie ľudu musí sa od základu zmeniť. Namiesto chudoby – bohatstvo, hojnosť pre každého; namiesto nepriateľstva – svornosť a vzájomná zhoda. Slovom, nekrvavá, ale veľkolepá revolúcia najprv v malom újazdnom meradle, potom gubernskom, celoštátnom a celosvetovom. Pretože spravodlivá myšlienka nemôže byť neplodná. Áno, je to cieľ, pre ktorý hodno pracovať. A na tom ozaj nezáleží, že to presadzujem ja, Kost'a Levin, ktorý prišiel na ples v čiernom nákrčníku a ktorého odmietla Kitty Ščerbacká, ktorý si prichodí sám sebe úbohý a bezvýznamný. Som presvedčený, že aj Fanklin sa cítil takisto bezvýznamný a takisto si nedôveroval, keď skúmal svoje vnútro. Na tom nezáleží. A určite mal aj on svoju Agafiu Michajlovnu, ktorej sa zdôveroval so svojimi plánmi.“

V takýchto myšlienkach sa Levin už za tmy priblížil k domu. Šafár sa už vrátil od kupca a priniesol časť peňazí za pšenicu. Zmluva so želiarom bola uzavretá a cestou sa šafár presvedčil, že obilie všade ostalo na poli, takže tých ich stošesťdesiat krížov nebolo v porovnaní s tým, ako škodovali iní, nič.

Poobede si Levin ako zvyčajne sadol s knihou do kresla a ako tak čítal, premýšľal o ceste, na ktorú sa chystal v súvislosti so svojou knihou. Teraz akosi veľmi jasne chápal význam svojej práce, a v mysli sa mu mimoriadne jasne skladali celé pasáže, vyjadrujúce podstatu jeho myšlienok „To si musím zapísať,“ pomyslel si. „Musím spraviť krátky úvod, hoci predtým som to pokladal za zbytočné.“ Vstal, že pôjde k písaciemu stolu a Laska, čo mu ležala pri nohách, sa pretiahla, tiež vstala a obzrela sa naňho, akoby sa spytovala, kam má ísť. Ale zapísať si nič nestihol, lebo predáci si prišli po príkazy, a Levin vyšiel k nim do predizby.

Po raporte, to znamená, keď Levin vydal pracovné príkazy na budúci deň a pohovárал sa so sedliakmi, čo za ním prišli, vrátil sa do pracovne a sadol si k práci. Laska si ľahla pod stôl; Agafia Michajlovna sa usadila s pančuchou na zvyčajnom mieste.

Levin chvíľu písal, a zrazu si neobyčajne živo predstavil Kitty, jej odmietnutie a posledné stretnutie. Vstal a začal sa prechádzať po izbe.

– Vaša chyba, ak máte dlhú chvíľu, – ozvala sa Agafia Michajlovna. – Načo trčíte stále doma? Čo sa už neberiete do tých kúpelov, keď ste sa vychystali!

– Však už pozajtra pôjdem, Agafia Michajlovna. Ešte musím niečo dorobiť.

– No, čo ešte chcete robiť? Vari ste sedliakom málo dali? Sami vravia: „Za to bude iste cár na vášho pána pamätať...“ Čudovať sa človeku prichodí: prečo sa až tak o sedliakov staráte?

– Nestarám sa o sedliakov, robím to pre seba.

Agafia Michajlovna poznala dopodrobna Levinove plány. Levin jej často do najmenších odtienkov vykladal svoje myšlienky a neraz sa s ňou poškriepil, nesúhlasil s jej komentármi. Ale teraz ho nepochopila správne.

– O dušu svoju treba dbať predovšetkým, to už je stará vec, – vzdychla si. – Tuto Parfen Denisyč – čítať, písať nevedel, ale nech pánboh každému zošle takú smrť, akú mal on, – myslela tým paholka, čo nedávno umrel. – Aj sviatosť oltáru prijal, aj posledné pomazanie dostal.

– Nehovorím o tom, – povedal Levin. – Vravím, že to robím preto, lebo je to pre mňa výhodné. Pre mňa je výhodnejšie, keď ľudia lepšie pracujú.

– Môžete sa aj potrať, keď je raz sedliak leňoch, naveky bude len spakruky robiť. Ak je svedomitý, pracovať bude, no ak nie je – márna sláva!

– No hej, ale veď sama vravíte, že Ivan teraz lepšie opatruje statok.

– Ja vravím len jedno, – odpovedala Agafia Michajlovna zrejme nie náhodne, ale preto, že to vyplývalo z logiky jej myslenia, – oženit' sa vám treba, to je to!

Levina zamrzelo, roztrpčilo, že sa Agafia Michajlovna zmienila o tom istom, o čom práve rozmyšľal on. Zamračil sa, bez slova si zasadol k robote a v duchu si zopakoval všetko, čo konštatoval o význame tejto práce. Tu a tam sa v tichu započúval do cvengotu ihlíc Agafie Michajlovny a ako tak spomínal na to, na čo spomínať nechcel, zase sa len mraštil.

O deviatej zazneli hrkálky a bolo počuť, ako sa po blate ťažko kníše koč.

– No, môžete vítať hostí, už vám nebude otupno, – poznamenala Agafia Michajlovna, vstala a pobrala sa ku dverám. No Levin ju predbehol. Práca mu teraz akosi nešla a každý hosť, nech by to bol ktokoľvek, mu bol vítaný.

31

Levin zbehol do polovice schodov, keď sa v predizbe rozľahlo povedomé pokašľávanie; no pre dupot, čo robil, dobre nepočul, a tak dúfal, že sa mýli; no potom už zazrel známu vysokú kostnatú postavu a zdalo sa, že omyl je vylúčený, no predsa ešte dúfal, že sa mýli a že tento vysoký človek, čo si s pokašľávaním vyzliekal kožuch, nie je jeho brat Nikolaj.

Levin miloval svojho brata, no byť s ním bolo preňho vždy utrpenie. No teraz pod vplyvom myšlienky, čo mu prišla na um, a pripomienky Agafie Michajlovny, bol v akomsi chaotickom, nejasnom duševnom rozpoložení a stretnutie s bratom mu padlo obzvlášť ťažko. Namiesto hosťa veselého, zdravého a nie z rodiny, ktorý, ako dúfal, rozptýli zmätok v jeho duši, čaká ho brat, ktorému neostane utajený najmenší záhyb jeho duše, ktorý v ňom vyburcuje naj dôvernejšie myšlienky a prinúti ho ku spovedi. A to sa mu nechcelo.

Levin zbehol do predizby rozhnevaný sám na seba, že je schopný takých hnusných pocitov. Len čo videl brata zblízka, pocit osobného sklamaní sa okamžite stratil a vystriedala ho ľútosť. Aj predtým šiel z Nikolaja strach pre jeho chudosť a chorobný zjav, no teraz bol ešte chudší, ešte slabší. Bol kosť a koža.

Stál v predizbe s čudným žalosným úsmevom, a keď si sťahoval šál, potrhával dlhým, chudým krkom. Keď Levin zazrel ten odovzdaný a pokojný úsmev, pocítil, že mu krč sťahuje hrdlo.

– Tak tu ma máš, – ohlásil sa Nikolaj dutým hlasom, pričom ani sekundu nespúšťal pohľad z bratovej tváre. – Už dávnejšie som chcel prísť, ale stále mi bolo zle. No teraz je to už oveľa lepšie, – vrel šúchajúc si bradu veľkými chudými dlaňami.

– Áno, áno! – odpovedal Levin. A pochytil ho ešte väčší strach, keď pri bozkávaní ucítil pod perami suchú kožu a zblízka uvidel bratove veľké, čudne sa blyštiace oči.

Levin pred niekoľkými týždňami bratovi napísal, že keď predá malú dosiaľ nerozdelenú časť majetku, môže mu dať jeho podiel, asi tak dvetisíc rubľov.

Nikolaj povedal, že si prišiel po tie peniaze, no nielen preto, rád by pobudol v rodnom hniezde, dotkol sa matky zeme, aby ako voľakedy bohatieri načerpal síl do budúcej činnosti. Aj keď bol väčšmi zhrbený, aj keď bol na svoju výšku až prekvapujúco chudý, pohyby mal ešte vždy rýchle a prudké. Levin ho zaviedol do pracovne.

Brat sa preobliekol, upravil, čo predtým nebývalo, učesal si riedke vlasy a s úsmevom vyšiel hore.

Bol príjemne, veselo naladený, tak si ho Levin pamätal z detstva. Ešte aj Sergeja Ivanoviča spomenul bez hnevu. Keď sa stretol s Agafiou Michajlovnou, požartoval s ňou a povypytoval sa na starých sluhov. Správa o tom, že Parfen Denisyč umrel, zapôsobila na neho zle. V tvári mal zrazu strach, ale vzápätí sa spamätal.

– Ved' už bol starý, – poznamenal a začal hovoriť o inom. – Nuž ostanem u teba mesiac, dva, a potom hybaj do Moskvy. Vieš, Miagkov mi sľúbil miesto, vstúpim do štátnej služby. Teraz si zariadim život celkom inakšie, – pokračoval. – Aj tej ženskej, vieš, som dal laupas.

– Márii Nikolajevne? A to už prečo?

– Ach, tá baba mizerná! Narobila mi fúru nepríjemností. – No nepovedal akých. Nemohol predsa povedať, že Máriu Nikolajevnu vyhodil preto, že čaj nerobievala dosť silný, a predovšetkým preto, že ho opatrovala ako pacienta. – A potom, chcem od základu zmeniť svoj život. Pravda, robil som somárstva ako každý, a peniaze, to je to

posledné, za tými nebanujem. Hlavné je zdravie, no a zdravie sa mi, chvalabohu, zlepšilo.

Levin počúval a márne si lámal hlavu, čo by mal povedať. Nikolaj to vari tiež vycítil; začal sa brata vypytovať, ako sa má on, a Levin sa potešil, že môže hovoriť o sebe, pretože mohol hovoriť bez pretváranky. Porozprával bratovi o svojich plánoch, o tom, čo robí.

Brat počúval, no zrejme ho to nezaujímal.

Títo dvaja ľudia si boli natoľko blízki a duchovne spriaznení, že najmenší pohyb či intonácia hlasu prezrádzali obom viac, ako všetko, čo vyjadrili slovami.

Teraz mysleli obaja na to isté, na chorobu a Nikolajovu blízku smrť, a to potláčalo všetko ostatné. No ani jeden sa o smrti neopovážal hovoriť, a preto všetko, čo by o čom boli hovorili, vyhýbajúc sa jedinému, čo ich zamestnávalo – všetko bol klam. Ešte nikdy sa Levin tak nepotešil, že sa večer končí a treba ísť spať. Ešte nikdy pred nijakým cudzím človekom, na nijakej oficiálnej návšteve nebol taký neprirodzený a pokrytecký ako teraz. A pretože si tú neprirodzenosť uvedomoval a mrzela ho, bol ešte neprirodzenejší. Chcelo sa mu nad umierajúcim milovaným bratom plakať, ale musel počúvať a udržiavať rozhovor o tom, ako bude žiť.

Keďže bolo v dome vlhko a len jedna izba sa vykurovala, rozhodol sa Levin uložiť brata do svojej spálne za priečku.

Brat si ľahol a – či už spal, alebo nie, ako každý chorý sa prehadzoval, kašlal, a keď si nemohol odkašľať, pohundrával si. Občas si ťažko vzdychol: „Och, Bože môj!“ Občas, keď ho dusil hlien, zlostne zvolal: „Uch! Dočerta!“ Levin dlho nemohol zaspať, počúval ho. Všetličo mu chodilo po rozume, ale dospel vždy len k jednému – k smrti.

Smrť, neodvratný koniec všetkého, sa mu po prvý raz javila ako nezdolateľná sila. A táto smrť tu v tomto milovanom bratovi, ktorý v polospánku stenal a ktorý sa vlašne, len zo zvyku dovoľával raz Boha raz čerta, nebola vôbec tak ďaleko, ako sa mu dosiaľ zdalo. Bola aj v ňom – cítil to. Ak nie dnes, tak zajtra, ak nie zajtra, tak o tridsať rokov, nie je to vari jedno? A čo vlastne bola tá neodvratná smrť, nielenže nevedel, nielenže o tom nikdy nepremýšľal, ale ani nemohol a ani sa neopovažoval o tom premýšľať.

„Pracujem, chcem čosi vykonať, no zabudol som, že sa všetko skončí, že jestvuje – smrť.“

Sedel potme schúlený, objímajúc si kolená, na posteli a až zadržal dych, čo tak urputne premýšľal. No čím urputnejšie premýšľal, tým

jasnejšie mu bolo, že už je to tak, že vskutku zabudol, prehliadol v živote istú maličkosť, že príde smrť a všetko sa skončí, že nestálo za to do niečoho sa púšťať a že odpomôcť tomu sa aj tak nedá. Áno, je to hrozné, ale je to tak.

„Nuž ale ešte žijem. Čo mám robiť teraz, v tejto chvíli?“ vravel si zúfalo. Zapálil sviecu, opatrne vstal, šiel k zrkadlu a začal si v ňom obzeráť tvár a vlasy. Áno, na sluchách už má šediny. Otvoril ústa. Zadné zuby sa začínajú kaziť. Obnažil si svalnaté ramená. Áno, sily má dosť. Ale aj Nikolenka, ten, ktorý tam dýcha zvyškom pľúc, mal kedysi zdravé telo. A tu si spomenul, že ako deti chodievali spolu spať a čakali len na to, aby Fiodor Bogdanyč zavrel za sebou dvere a mohli do seba hádzať hlavnice a smiať sa, smiať sa neskrotne, tak, že ani strach z Fiodora Bogdanyča nemohol oslabiť tento prekypujúci nesmierny pocit životného šťastia „A teraz táto vpadnutá, dutá hrud'... a ja, nevedomec, ktorý neviem, čo so mnou bude a prečo...“

– Kcha, kcha! Dočerta! Čo sa mechríš, čo nespíš? – okríkol ho brat.

– Čo ja viem, len tak, nespavosť.

– A ja som dobre spal, teraz sa už nepotievam. Pod pozrieť, ohmataj hlavnicu. Je suchá?

Levin hlavnicu ohmatal, vrátil sa za priečku, zhasol sviecu, no trvalo ešte dlho, kým zaspal. Len čo mal trochu jasno v otázke, ako žiť, už sa vynorila nová nevyriešiteľná otázka – smrť.

„No tak umiera, no tak umrie začiatkom jari, ale ako mu mám pomôcť? Čo mu môžem povedať? Čo vôbec o tom viem? Aj som zabudol, že také čosi jestvuje.“

32

Levin na to už dávno prišiel, že ak je človeku trápne s ľuďmi, keď sú priveľmi ústupčiví a pokorní, je mu priam na nevydržanie, keď sú vzápätí zas priveľmi požadovační a zádrapčiví. Tušil, že tak to bude aj s bratom. A naozaj, Nikolajova krotkosť netrvala dlho. Už na druhý deň ráno bol podráždený a začal do brata s chuťou zadrapovať, dotýkajúc sa ho na najbolestivejších miestach.

Levin cítil, že nesie na tom vinu, no napraviť nič nemohol. Vedel, že keby sa obaja nepretvarovali, ale hovorili od srdca, ako sa tomu vraví, teda len to, čo si myslia a cítia, tak by si len pozerali do očí a Konstantin by vravel: „Umrieš, umrieš, umrieš!“ a Nikolaj by odpovedal: „Viem, že umriem; no bojím sa, bojím, bojím!“ A viac nič,

ak by mali hovoriť od srdca. Lenže takto sa nedalo žiť, a preto sa Konstantin pokúšal robiť, čo sa márne pokúšal robiť po celý život, totiž to, čo, ako vypozeroval, mnohí robia tak dobre a bez čoho sa nedá žiť: pokúšal sa nevrietiť, čo si myslí, a ustavične pritom cítil, že to vyznieva falošne, že brat ho zakaždým prichytí a že ho to popudzuje.

Na tretí deň ho Nikolaj vyzval, aby mu ešte raz vyložil svoj plán, a nielenže ho zavrhol, ale ho zámerne dával do súvisu s komunizmom.

– Prevzal si len cudziu myšlienku, prekrútil si ju a teraz ju chceš aplikovať na to, na čo sa nedá.

– Ved’ ti vravím, že to s tým nesúvisí. Oni nepripúšťajú vlastníctvo, kapitál, dedičstvo, no ja tento hlavný stimul pripúšťam (Levinovi samému bolo odporné, že používa takéto slová, no odvtedy, ako sa dal strhnúť svojou prácou, začal nevedomky čoraz častejšie používať cudzie slová), chcem len regulovať prácu.

– Ved’ to, prevzal si aj cudziu myšlienku, oklieštil si ju o všetko, v čom tkvie jej sila, a ideš ma presviedčať, že to je niečo nové, – zvolal Nikolaj a srdito mykol hrdlom v nákrčníku.

– Moja myšlienka nemá predsa nič spoločné...

– Tam, – začal Nikolaj Levin s ironickým úsmevom a oči sa mu zlobne zablyšali, – tam je aspoň určitý pôvab, dalo by sa povedať, geometrický – pôvab jasnosti, nespornosti. Možno je to utópia. No pripusťme, že sa dá z celej minulosti spraviť tabula rasa: nieto vlastníctva, nieto rodiny, vtedy sa aj práca dá zorganizovať. No ty nemáš nič...

– Prečo to miešaš dokopy? Nikdy som nebol komunistom.

– Zato ja som bol a usúdil som, že je to síce predčasné, ale rozumné, a má to budúcnosť ako kresťanstvo v prvých storočiach.

– Ja si len myslím, že na pracovnú silu treba pozeráť z prírodovedného hľadiska, čiže preskúmať ju, spoznať jej vlastnosti a...

– To je úplne zbytočné. Táto sila si sama nachádza, podľa toho, na akom stupni vývoja je, patričný spôsob činnosti. Všade boli otroci, potom metayers⁴⁶; a my máme prácu spolovice, máme árendu, máme aj nádennícku robotu – čo vlastne chceš?

Pri týchto slovách sa Levin zrazu rozčúlil, pretože v hĺbke duše sa obával, že je to pravda – pravda je, že chce balansovať medzi komunizmom a dávnymi formami a že to asi nie je možné.

– Chcem nájsť spôsob, ako by sa dalo pracovať produktívne aj pre seba, aj pre robotníka. Chcem založiť... – odpovedal zanietene.

⁴⁶ árendátori (angl.)

– Nechceš ty nič založiť; jednoducho chceš byť originálny, ako tomu nasvedčuje celý tvoj život, chceš ukázať, že nie si len obyčajný vykorisťovateľ sedliakov, ale máš aj ideu.

– Povedal si, čo si myslíš – daj už teda pokoj! – zvolal Levin, ktorý si uvedomil, že mu ľavým lícnym svalom pošklbáva.

– Nemal si nijaké presvedčenie, a nemáš ho ani teraz, len o to ti ide, aby si ukojil svoju samoľúbosť.

– No dobre, dobre, daj mi už pokoj!

– Aj ti dám! Už dávno bolo načase! Chod' do čerta! Veľmi ľutujem že som prišiel!

Darmo sa neskôr Levin usiloval brata upokojiť, Nikolaj nechcel nič počuť, vravel, že bude najlepšie, keď sa rozídu, a Konstantin videl, že život sa stal bratovi neznesiteľný.

Keď sa už Nikolaj celkom vychystal na cestu, prišiel Konstantin opäť za ním a strojene ho poprosil, aby mu prepáčil, ak mu ublížil.

– Ó, aká veľkodušnosť! – usmial sa Nikolaj. – Ak chceš ty byť tým spravodlivým, môžem ti to potešenie dožičiť. Si spravodlivý, no aj tak cestujem!

Krátko pred odchodom Nikolaj brata pobožkal a povedal mu so zvláštnym vážnym pohľadom v očiach:

– No predsa len nespomínaj na mňa vo zlom, Kost'a! – a hlas sa mu zatriasol.

Toto boli jediné úprimné slová. Levin pochopil, že sa pod tým rozumelo: „Vidiš a vieš, že som na tom zle, a možno sa už neuvidíme.“ Pochopil to a slzy mu vyhrkli z očí. Ešte raz brata mlčky pobožkal, lebo vhodné slová nenašiel.

Na tretí deň po bratovom odchode odcestoval i Levin do cudziny. Vo vlaku stretol Ščerbackého, Kittinho bratanca, ktorého až prekvapil svojím pesimizmom.

– Čo sa to s tebou robí? – spýtal sa ho Ščerbackij.

– Nič zvláštne, na svete akosi nie je veľmi veselo.

– Že nie? Hybaj so mnou do Paríža, a nie do voľajakého Mühlhausenu. Uvidíš, ako je veselo!

– Nie, ja som už so všetkým skončil. Ostáva mi len umrieť.

– To mi je pekná robota! – zasmial sa Ščerbackij. – Ja mienim ešte len začať.

– Hej, aj ja som donedávna tak rozmýšľal, ale teraz viem, že čoskoro umriem.

Levin vravel to, čo si v poslednom čase naozaj myslel. Vo všetkom videl len smrť alebo ďalší krok k nej. No tým väčšmi ho upútal

problém, do ktorého sa zahryzol. Nejakú už len musel, kým príde smrť, ten svoj život dožiť. Všetko naokolo sa topilo v tme, no práve pre túto tmú cítil, že jedinou vedúcou niťou v nej je jeho práca, a tak sa na ňu z posledných síl upol a držal sa jej.

ŠTVRTÁ ČASŤ

1

Manželia Kareninovci aj naďalej žili pod spoločnou strechou, denne sa vídali, no boli si celkom cudzí. Zásadu denne sa vídať so ženou si Alexej Alexandrovič stanovil preto, aby služobníctvo nemalo dôvod kadečo si domýšľať, ale obedom doma sa vyhýbal. Vronskij nikdy neprišiel do domu Alexeja Alexandroviča, ale Anna sa s ním stretala mimo domu a muž to vedel.

Takýto stav bol utrpením pre všetkých troch a ani jeden z nich by nemal silu žiť takto čo len jediný deň, keby neočakával, že sa niečo zmení, že je to len prechodné, ťažké štádium, ktoré prejde. Alexej Alexandrovič čakal, že tá vášeň prejde, ako prechádza všetko, že sa na to zabudne a jeho meno bude aj naďalej bez poškvرنy. Anna, od ktorej všetko záviselo a ktorá trpela najväčšmi zo všetkých, znášala túto situáciu preto, že nielenže čakala, ale bola pevne presvedčená, že sa všetko čoskoro rozuzlí a vyjasní. Nevedela, pravda, čo vlastne túto situáciu rozuzlí, ale bola pevne presvedčená, že sa už čoskoro niečo stane. Vronskij sa jej mimovoľne podriaďoval a tiež s istotou očakával niečo, čo nezávisle od neho odstráni všetky ťažkosti.

Uprostred zimy zažil Vronskij veľmi znechucujúci týždeň. Pridelili ho k istému cudziemu princovi, čo zavítal do Petrohradu, a mal za povinnosť ukazovať mu pamätihodnosti mesta. Vronskij mal reprezentačný zovňajšok, okrem toho vedel sa správať dôstojne a zároveň zdvorilo a bol zbehlý v styku s takými ľuďmi; preto ho aj princovi prideliť. No túto povinnosť plniť sa mu videlo akosi obzvlášť ťažké. Princ nechcel vynechať nič, na čo by sa ho mohli doma spytovať, či to v Rusku videl; a aj sám túžil oddať sa, nakoľko to pôjde, typicky ruským radovánkam. Vronského povinnosťou bolo robiť mu sprievodcu v jednom aj v druhom. A tak si doobeda obzerali pamätihodnosti a večer chodili na ľudové zábavy. Princ sa tešil zdraviu ešte aj u princov nie bežnému, gymnastikou a patričným pestovaním tela sa tak zocelil, že aj keď to s tými radovánkami poriadne prestreľoval, bol svieži ako veľká ligotavá uhorka. Princ veľa cestoval a usúdil, že jedna z hlavných výhod dnešnej zdokonalenej komunikácie

spočíva v sprístupnení ľudových zábav. Bol v Španielsku, spieval tam serenády a žil so Španielkou, čo vedela hrať na mandolíne. Vo Švajčiarsku zastrelil *kamzika*. V Anglicku v červenom fraku preskakoval na koni ploty a stavil sa, že zastrelí dvesto bažantov, čo sa aj stalo. V Turecku bol v háreme, v Indii jazdil na slonovi a teraz v Rusku túžil vychutnať do dna všetky írečito ruské radovánky.

Vronskému, ktorý bol akýmsi princovým hlavným ceremoniálom, dalo veľa námahy, kým zostavil rozvrh všetkých ruských radovánok, ktoré princovi ponúkli rozličné osoby. Boli medzi tým ruské klusáky, bliny, poľovačka na medvede, trojky, Cigáni aj lumpačky s ruským rozbíjaním riadu. A princ si napodiv ľahko osvojil to, čomu sa vraví ruský duch, rozbíjal tácie s riadom, bral si na kolená Cigánky a akoby sa spytoval: a čo ešte, alebo je nebodaj ruský duch iba toto?

Pravdu povediac, princovi sa zo všetkých ruských radovánok najviac pozdávali francúzske herečky, baleríny a šampanské s bielou pečatou. Vronskij si už na princov ako takých zvykol, ale asi preto, že bol s princom v priúzkom kontakte – sa mu videl tento týždeň neľudsky ťažký. Po celý týždeň sa nevedel zbaviť pocitu, že mu zverili do opatery nebezpečného blázna, ktorého sa bojí, a súčasne sa bojí aj o svoj rozum, lebo je stále s ním. Vronskij si po celý čas uvedomoval, že nesmie ani na sekundu poľaviť v prísne oficiálnom tóne, ak nechce byť ponížený. S osobami, ktoré sa šli, na Vronského údiv, potrať, len aby princ spoznal všetky druhy ruských zábav, zaobchodil princ pohrdlivo. Jeho úsudky o ruských ženách, predmete jeho prieskumu, neraz vháňali Vronskému do tváre červeň pohoršenia. No pravá príčina, pre ktorú Vronskij princa tak ťažko znášal, bola, že v ňom nechtiac videl seba. A to, čo v tom zrkadle videl, nelichotilo jeho márnomyseľnosti. Bol to veľmi hlúpy, veľmi sebavedomý, veľmi zdravý a veľmi čistotný človek – nič viac. Bol džentlmen – nepochybne, a to Vronskij ani nepopieral. Voči vyššie postaveným sa správal ako rovný s rovným, nepodlizoval sa im, voči seberovným sa správal nenútene, bez ceremónií a voči nižšie postaveným s pohrdavou zhovievavosťou. Aj Vronskij bol taký a pokladal to za svoj veľký klad; lenže vo vzťahu k princovi stál na nižšom spoločenskom stupni a princov pohrdavo zhovievavý postoj voči nemu ho poburoval.

„Také hovädo! Vari som aj ja taký?!“ rozmýšľal.

Či tak alebo onak, keď sa s princom, zahrnutý vdakou, na siedmy deň pred jeho odchodom do Moskvy rozlúčil, bol šťastný, že sa striasol trápneho postavenia a nepríjemného zrkadla. Rozlúčil sa s ním na

stanici po návrate z poľovačky na medvede, kde boli na celonočnej exhibícii ruského víťúztva.

2

Keď sa Vronskij vrátil domov, našiel lístok od Anny. Písala: „Som chorá a nešťastná. Musím byť doma, ale nemôžem Vás už dlhšie nevidieť. Príďte večer. O siedmej má Alexej Alexandrovič poradu a bude preč do desiatej.“ Na chvíľu sa zamyslel, bolo mu čudné, že ho Anna, napriek mužovej požiadavke, volá rovno k sebe, no rozhodol sa, že ta pôjde.

Túto zimu Vronského povýšili na plukovníka, odišiel od pluku a býval sám. Hneď po raňajkách si ľahol na diván a už o päť minút sa mu spomienky na neslýchané výjavy, ktoré sa mu v posledných dňoch pred očami odohrávali, pomiešali a splynuli s predstavou Anny a istého sedliaka, stopára, ktorý zohral pri poľovačke na medvede dôležitú úlohu; a Vronskij zaspal. Zobudil sa za tmy, trasúc sa od strachu, a rýchlo zapálil sviecu. „Čo to bolo? Čo? Mal som strašný sen? Áno, áno. Ten sedliak, stopár, malý, špinavý, s pochľpenou bradou, čosi zohnutý robil a zrazu povedal po francúzsky nejaké čudné slová. Áno, nič iné v tom sne nebolo,“ povedal si. „No prečo to bolo také strašné?“ Znova si predstavil toho sedliaka a jeho záhadné francúzske slová, a od strachu mu prebehli zimomriavky po chrbte.

„Aká somarina!“ pomyslel si Vronskij a pozrel na hodiny. Bolo už pol deviatej. Zacengal na sluhu, rýchlo sa obliekol a vyšiel pred dom, na sen už zabudnúť, len ho mrzelo, že mešká. Keď sa blížil pred dom Kareninovcov, pozrel na hodiny a zistil, že je o desať minút desať. Pred vchodom stál vysoký úzky koč s párom sivých koní. Spoznal Annin koč. „Chce ísť ku mne,“ pomyslel si Vronskij, „a bolo by to aj lepšie. Nie mi je práve príjemné chodiť do tohto domu. No všetko jedno; nebudem sa schovávať,“ povedal a štýlom človeka, ktorý sa nemá za čo hanbiť, ako bol navyknutý od detstva, vystúpil zo saní a vykročil ku dverám. Dvere sa otvorili a vrátnik s plédom cez ruku privolal koč. Vronskij, ktorý si nevšímal drobnosti, si tentoraz predsa len všimol začudovaný výraz, s akým vrátnik sa neho pozrel. Vo dverách skoro vrazil do Alexeja Alexandroviča. Plynové svetlo dopadlo rovno na bezkrvnú, vpadnutú tvár pod čiernym klobúkom, a na nákrčník, čo svietil belobou v bobrom kožuchu. Kareninove meravé kalné oči utkveli na Vronského tvári, Vronskij sa uklonil, Alexej Alexandrovič

prehltol naprázdno, zdvihol ruku ku klobúku a prešiel. Vronskij ešte videl, ako si bez obzretia sadol do koča, prevzal cez oblôčik pléd a d'alekohľad a zmizol. Vronskij prešiel do predsieni. Obočie mal stiahnuté, oči mu zahoreli hnevom a pýchou.

„To je situácia!“ pomyslel si. „Keby sa bil, bránil si česť, mohol by som konať, mohol by som prejaviť svoje city, ale táto slabosť či podlosť... Robí zo mňa klamára, a ja som ním nechcel a ani nechcem byť.“

Od onoho rozhovoru s Annou v parku Vredeovej sa Vronského zmýšľanie podstatne zmenilo. Mimovoľne podliehal Anninej slabosti ktorá sa mu celá oddávala a len od neho čakala zmenu svojho údely, už vopred sa všetkému podrobujúc, a už dávno si nemyslel, že by sa ich pomer mohol skončiť, ako si myslel vtedy. Jeho ctibažné plány zasa ustúpili do pozadia, a keď si uvedomil, že sa vymanil z okruhu činnosti, kde bolo všetko jasne určené, oddával sa úplne svojmu citu a tento cit ho k nej čoraz mocnejšie pripúťaval.

Už v predsieni počul jej vzd'aľujúce sa kroky. Pochopil, že ho čakala, načúvala, či ide, a teraz sa vrátila do salónu.

– Nie! – vykrikla, zazrúc ho, a len čo sa ozval, vstúpili jej slzy do očí, – nie, ak to takto pôjde d'alej, stane sa to oveľa, oveľa skôr!

– Čo, duša moja?

– Že čo? Čakám, trápim sa, hodinu, dve... Nie, už prestanem...! Nemôžem sa s tebou hádať. Iste si nemohol. Nie, už prestanem!

Položila si mu obe ruky na plecía a vpila sa doň hlbokým, nadšeným a súčasne spýtavým pohľadom. Skúmala jeho tvár, či sa nezmenila za ten čas, čo ho nevidela. Ako pri každom stretnutí porovnávala svoju vybájenú predstavu o ňom (neporovnateľne lepšiu, v skutočnosti nie možnú) so skutočnosťou.

3

– Stretol si ho? – spýtala sa, keď si sadli ku stolu pod lampou. – To máš trest za to, že si sa oneskoril.

– Áno, stretol, no ako to? Mal byť predseda na porade?

– Bol a vrátil sa a zasa kamsi šiel. Ale zato nič. Nehovor o tom. Kde si bol? Stále s princom?

Poznala všetky podrobnosti jeho života, chcel povedať, že bol celú noc hore a že zaspal, ale pri pohľade na jej vzrušenú a šťastnú tvár sa zahanbil. A povedal, že musel podať hlásenie o princovom odchode.

– No teraz už máš pokoj. Odcestoval?
– Chvalabohu, pokoj. Neverila by si, aké to bolo pre mňa strašné.
– Ale prečo? Ved' pre vás mladých mužov je taký život typický, – povedala so stiahnutým obočím, vzala zo stola ručnú prácu a začala z nej, nepozrúc na Vronského, vytáňovať háčik.

– Už dávno som taký život zanechal, – povedal, začudovaný nad zmenou výrazu jej tváre, a usiloval sa zistiť, čo tá zmena značí. – A priznávam sa, – odkryl v úsmeve pevné biele zuby, – celý ten týždeň, ako som ten život tak pozoroval, akoby som sa bol videl v zrkadle a vôbec mi to nebolo príjemné.

Držala v rukách háčkovanie, ale neháčkovala, len sa na neho dívala čudným blýskavým, nevraživým pohľadom.

– Doobeda bola u mňa Liza – ešte sa všetky neboja chodiť ku mne, neberú ohľad na grófkú Lýdiu Ivanovnu, – vsunula, – a rozprávala mi o vašich orgiách. Aký hnus!

– Chcel som len povedať, že...

Prerušila ho.

– To bola tá Thérèse, čo si ju predtým poznal?

– Chcel som povedať...

– Akí ste vy muži hnusní! Prečo si už raz neuvedomíte, že žena na také čosi nemôže zabudnúť, – rozhorčovala sa čoraz väčšmi, a tým mu prezrádzala dôvod svojho podráždenia. – Najmä žena, pre ktorú je tvoj život záhada. Čo viem o tebe? Čo som vedela? – vravela. – Len to, čo mi povieš. A odkiaľ mám vedieť, či si mi vravel pravdu...?

– Anna! Urážaš ma. Neveríš mi, nie? Či som ti nevravel, že sa ti zverujem s každou svojou myšlienkou?

– To áno, áno, – odpovedala v očividnom úsilí odohnať žiarlivé myšlienky. – No keby si vedel, ako mi je ťažko! Verím ti, verím... Tak čo si to vravel?

No Vronskij si nemohol hneď spomenúť, čo chcel povedať. Desil sa záchvatov žiarlivosti, čo na ňu v poslednom čase čoraz častejšie prichádzali, a čo ako sa to usiloval maskovať, ochladzovali jeho city, hoci vedel, že príčinou žiarlivosti je láska k nemu. Koľko ráz si vravel, že jej láska je šťastím; a teraz ho milovala, ako len vie milovať žena, pre ktorú je láska viac ako všetky blaženstvá – a bol od šťastia ďalej ako vtedy, keď za ňou cestoval do Moskvy. Vtedy si myslel, že je nešťastný, ale šťastie ho čakalo v budúcnosti, teraz však cítil, že to vrcholné šťastie je už minulosťou. Bola celkom iná, akú ju poznal v prvom období. Duševne aj telesne sa zmenila k horšiemu. Pribrala, a vtedy, keď vravela o herečke, mala žltovitý výraz, ktorý jej znetvoril

tvár. Pozeral na ňu, ako človek pozerá na zvädnutý kvet, čo sám odtrhol, a len ťažko v ňom spoznáva krásu, pre ktorú ho odtrhol a zničil. No aj tak cítil, že vtedy, keď bola jeho láska mocnejšia, bol by si ju mohol, keby bol veľmi chcel, vytrhnúť zo srdca, ale teraz, v tejto chvíli, keď sa mu zdalo, že k nej lásku necíti, vedel, že ich vzťahy sa nedajú pretrhnúť.

– No tak, čo si mi to chcel povedať o princovi? Vyhnala som, vyhnala som diabla, – dodala. Diablom volali žiarlivosť. – Áno, tak čo si to začal o tom princovi? Prečo sa ti to zdalo také ťažké?

– Och, neznesiteľné! – pokúšal sa zachytiť niť stratenej myšlienky. – Nestúpne ten veru na cene, keď sa s ním človek bližšie zoznámi. Ak by som ho mal charakterizovať, tak je to dobre živený živočích, aké na výstavách dostávajú prvé ceny, a viac nič, – skončil s hnevom, čo vzbudilo jej záujem.

– Ale ba, a prečo? – namietala. – Predsa len videl kus sveta, je vzdelaný, nie?

– To ich vzdelanie je niečo celkom iné. Aj vzdelaný je, ako vidieť, len na to, aby mal právo vzdelaním opovrhovať, ako opovrhuje všetkým, len telesnými pôžitkami nie.

– Ak sa nemýlim, telesným pôžitkom holdujete všetci, – podotkla a zasa si všimol jej zachmúrený pohľad, čo sa mu vyhýbal.

– Prečo sa ho tak zastávaš? – spýtal sa s úsmevom.

– Ja sa ho nezastávam, mne je všetko srdečne jedno; len si myslím, že ak by si ty sám tým pôžitkom neholdoval, mohol si sa vzoprieť. Lenže ty máš pôžitok z pohľadu na Thérèse v Evinom rúchu...

– Zas, zas ten diabol! – chytil ruku, ktorú položila na stôl, a pobožkal ju.

– Áno, ale neviem si rady! Vieš si predstaviť, aké sú to muky takto na teba čakať? Myslím, že nie som žiarlivá: verím ti, keď si tu so mnou; ale keď si tam niekde žiješ svojím životom, pre mňa nepochopiteľným...

Odtiahla sa od neho; konečne sa háčik z háčkovania uvoľnil a pomocou ukazováčika začali sa k sebe rýchlo ukladať očka bielej vlny, ligotavej v svetle lampy, a štíhle zápästie vo vyšívanej manžete sa začalo rýchlo, nervózne pohybovať.

– A čo, kde si stretol Alexeja Alexandroviča? – ozval sa nečakane Annin strojený hlas.

– Zrazili sme sa vo dverách.

– Poklonil sa ti?

Pretiahla tvár, privrela oči, rýchlo zmenila výraz tváre, zložila si ruky a Vronskij zrazu v jej peknej tvári zazrel ten istý výraz, s akým sa mu Alexej Alexandrovič poklonil. Usmial sa, no Anna sa veselo rozosmiala tým príjemným prsným smiechom, ktorý bol jedným z jej hlavných pôvabov.

– Ani trochu ho nechápem, – nadviazal Vronskij. – Keby sa bol vtedy po tom vašom rozhovore na letnom byte s tebou rozišiel, keby ma bol vyzval na súboj... ale toto naozaj nechápem: ako môže zniesť takýto stav? Trpí, to vidieť.

– Ten? – uškrnula sa. – Je na výsosť spokojný.

– Prečo sa všetci takto trápime, veď by mohlo byť tak dobre!

– On sa teda netrápi. Veď ho poznám, všetko to klamstvo, ktorým je presiaknutý...! Keby mal len trochu citu, mohol by žiť so mnou tak, ako žije? Nič nechápe, necíti. Môže človek, aspoň trochu citove založený, žiť so svojou hriešnou ženou pod jednou strechou? Môže sa s ňou zhovárať? Tykať jej?

A zasa ho nevdojak napodobila. „Ty, ma chère, ty, Anna!“

– To nie je chlap, to nie je človek, je to panák! Okrem mňa to nikto nevie. Ó, ja na jeho mieste by som už dávno bola zabila, na kúsok roztrhla takú ženu, ako som ja, a nevravela by som jej: ty, ma chère Anna. To nie je človek, ale ministerský stroj. Nechápe, že som tvoja žena, že on je tu ten tretí, zbytočný... Nehovorme už o tom, nehovorme...!

– Darmo, nemáš pravdu, moja drahá, – namietol Vronskij a pokúšal sa ju upokojiť. – No všetko jedno, nebudem o ňom hovoriť. Porozprávaj, čo si robila. Ako sa máš? Čo je to za choroba a čo povedal lekár?

Pozerala na neho s posmešnou veselosťou. Zrejme našla v mužovej povahe ďalšie smiešne a nepekne črty a vyčkávala, kedy mu o nich povie. Vronskij však pokračoval:

– To nie je choroba, ale tvoj stav, nemýlim sa? Kedy to bude?

Posmešný ligot v Anniných očiach pohasol, no iný úsmev – prezrádzajúci tichý smútok a poznanie niečoho, čo nepozná on – vystriedal jej predošlý výraz.

– Už čoskoro, čoskoro. Vravel si, že naša situácia je utrpením, že ju treba riešiť. Keby si vedel, aké je to pre mňa ťažké, čo by som za to dala, aby som ťa mohla slobodne a smelo milovať! Nemorila by som sa, ani teba by som netrápila žiarlivosťou... A bude to čoskoro, ale inakšie, ako si predstavujeme.

A pri pomyslení na to, ako to bude, prichodila si sama sebe taká úbohá, že jej slzy vystúpili do očí a nemohla pokračovať. Položila si ruku, svietiacu prsteňmi a belosťou, na jeho rukáv.

– Nebude to tak, ako si predstavujeme. Nechcela som ti to povedať, ale donútil si ma. Už čoskoro, čoskoro sa všetko rozrieši, a my všetci, všetci dôjdeme pokoja a nebudeme sa viac trápiť.

– Nerozumiem, – povedal, no rozumel dobre.

– Spytuješ sa ma kedy? Čoskoro. A ja to neprežijem. Neprerušuj ma! – A rýchlo sa rozhovorila. – Viem to iste. Umriem, a som veľmi rada, že umriem a vyslobodím seba i vás.

Slzy jej kanuli z očí; zohol sa k jej ruke a začal ju bozkávať, usilujúc sa ukryť svoje vzrušenie – vedel, že nie je opodstatnené, no nevládal ho premôcť.

– Tak, tak je to lepšie, – vravela a zovrela mu ruku. – To je jediné, čo nám ostalo.

Vzchopil sa a zodvihol hlavu.

– Také hlúposti! Čo za hlúposti mi tu rozprávaš!

– Nie, je to pravda.

– Čo, čo je pravda?

– Že umriem. Snívalo sa mi čosi.

– Snívalo? – zopakoval Vronskij a okamžite si spomenul na sedliaka zo svojho sna.

– Áno, snívalo, – prisvedčila. – A nie prvý raz. Snívalo sa mi, že som vbehla do spálne, čosi som si mala stade vziať, čosi zistiť; však vieš, ako to vo sne býva, – vravela a oči sa jej strachom rozšírili, – v spálni, v kúte čosi stojí.

– Ach, aká hlúposť! Ako môžeš veriť...

Ale nedala sa prerušiť. To, čo vravela, bolo pre ňu priveľmi dôležité.

– A to čosi sa obrátilo a ja vidím, že je to sedliak s pochlpnou bradou, taký malý, príšerný. Chcela som ujsť, ale on sa zohol nad vrece a rukami sa v ňom začal hrabať...

Napodobila, ako sa v ňom hrabal. V tvári sa jej zračila hrôza. Vronskij si vybavil svoj sen a zmocnila sa ho rovnaká hrôza, zachvátila mu celé vnútro.

– Hrabe sa v ňom a mrmle niečo po francúzsky, strašne rýchlo, a vieš, ráčkuje: „Il faut le battre le fer, le broyer, le pétrir...”⁴⁷ A z tej hrôzy som chcela precitnúť, zobudila som sa... ale aj to sa mi len snívalo. A začala som sa spytovať samej seba, čo to znamená. A Kornej

⁴⁷ Železo treba kuť, hniest', miesiť... (franc.)

mi vraví: „Pri pôrode, pri pôrode zomriete, pri pôrode, pani moja...“ A zobudila som sa.

– Také hlúposti, také hlúposti! – zvolal Vronskij, ale sám cítil, že jeho hlas neznie vôbec presvedčivo.

– Ale nehovorme o tom. Zacengaj, dám doniesť čaj. Nože počkaj, teraz už onedlho...

Zrazu však zmlkla. Výraz jej tváre sa v mihu zmenil. Hrôzu a vzrušenie bleskove vystriedala tichá, vážna a blažená pozornosť. Nevedel prísť na koreň tej zmeny. Anna v sebe pocítila pohyb nového života.

4

Po tom, čo Alexej Alexandrovič stretol na schodoch vo svojom dome Vronského, dal sa odviezť, ako aj mienil, do talianskej opery. Odsedel si tam dve dejstvá a stretol sa s ľuďmi, s ktorými sa mal stretnúť. Keď sa vrátil domov, pozorne si obzrel vešiak, a keď zistil, že tam vojenský plášť nevisí, pobral sa do pracovne, ako mal vo zvyku. No proti svojmu zvyku si neľahol, ale chodil po pracovni sem a ta do tretej po polnoci. Hnev, čo pociťoval voči žene, ktorá nechcela zachovávať pravidlá slušnosti a rešpektovať jeho jedínú podmienku – neprijímať doma svojho milenca, ho oberal o všetok pokoj. Nesplnila jeho požiadavku, musí ju teda potrestať a splniť svoju hrozbu – nástožiť na rozvode a zobrať jej syna. Uvedomoval si všetky ťažkosti, späť s tou vecou, ale keď raz povedal, že to spraví, musel svoju hrozbu splniť. Grófka Lýdia Ivanovna mu naznačovala, že by to bolo najlepšie východisko z jeho situácie, a prax rozvodov v poslednom čase dosiahla taký stupeň dokonalosti, že Alexej Alexandrovič videl možnosť formálne ťažkosti prekonať. Okrem toho nešťastie nechodí nikdy samo a otázka postavenia Nerusov a zavraždovania Zarajskej gubernie narobila Alexejovi Alexandrovičovi v úrade toľko nepríjemností, že bol po všetky tieto dni krajne podráždený.

Nespál celú noc, jeho hnev narastal vari geometrickým radom a nad ránom vyvrcholil. Rýchlo sa obliekol a akoby nesúc času plnú hnev, z ktorej sa bojí vyšplechnúť, aby nebudaj s hnevom neprišiel o energiu, potrebnú na rozhovor so ženou, išiel k nej hneď, len čo zistil, že už je hore.

Annu ohromil jeho výzor, keď sa u nej zjavil, hoci si myslela, že pozná svojho muža skrz-naskrz. Čelo mal zachmúrené, oči mračne

hľadeli rovno pred seba, vyhýbajúc sa jej pohľadu; ústa mal tvrdo a opovržlivo stisnuté. V chôdzi, v pohyboch, v tóne jeho hlasu bola rozhodnosť a tvrdosť, čo uňho ešte nikdy nevidela. Vošiel do izby bez pozdravu, len rovno zamieril k jej písaciemu stolu, vzal kľúče a otvoril zásuvku.

– Čo chcete? – vykrikla Anna.

– Listy vášho milenca.

– Tu nie sú, – povedala a zatvorila zásuvku; no z tohto pohybu zistil, že usudzoval správne, hrubo jej odstrčil ruku a rýchlo schmatol mapy kam, ako vedel, ukladá najdôležitejšie písomnosti. Chcela mu mapu vytrhnúť, ale odstrčil ju.

– Sadnite si! Musím s vami hovoriť, – povedal, vsúvajúc si mapu pod pazuchu, a tak silne ju pritlačil laktom, že sa mu nadvihlo plece.

Placho a začudovane pozerala na neho.

– Povedal som vám, že vám zakazujem prijímať vášho milenca doma.

– Musela som sa s ním stretnúť, aby som... Nedohovorila, lebo jej nič vhodné neprišlo na um.

– Nemienim vnikať do podrobností, načo sa žena chce stretnúť so svojím milencom.

– Chcela som, len som... – začervenala sa. Jeho hrubosť ju popudila a dodala jej smelosti. – Vari necítite, ako ľahko ma je raniť?

– Raniť možno čestného muža a čestnú ženu, ale povedať zlodejovi, že je zlodej, je len la constation d'un fait⁴⁸.

– Túto novú črtu – krutosť, som dosiaľ u vás nevybadala.

– Voláte krutosťou to, keď muž poskytne žene slobodu a záštitu svojho dobrého mena pod jedinou podmienkou, že bude zachovávať pravidlá slušnosti? To je krutosť?

– Je to horšie ako krutosť, – vykrikla, – je to podlosť, ak chcete vedieť! – vybuchla zloba z Anny, vstala a chcela odísť.

– Nie! – skríkol piskľavým hlasom, čo vystúpil do ešte vyššej tóniny ako obyčajne, schmatol ju za ruku svojimi veľkými prstami tak mocne, že na nej náramnica, ktorú stisol, zanechala červené stopy, a násilne ju posadil na predošlé miesto. – Podlosť? Ak už chcete používať to slovo, tak podlosťou je opustiť muža a syna pre milenca a jesť mužov chlieb!

Sklonila hlavu. A vôbec, ani sebe v duchu nepovedala to, čo vravela včera milencovi, že on je jej muž a že manžel je tu zbytočný. Cítila všetku pravdivosť jeho slov a len ticho povedala:

⁴⁸ konštatovanie faktu (franc.)

– Nemôžete moju situáciu vykresliť horšie, ako ju ja sama chápem, ale prečo to všetko hovoríte?

– Že prečo to hovorím? Prečo? – pokračoval takisto nahnevane. – Preto, aby ste vedeli, že nakoľko ste nerešpektovali moju vôľu pokiaľ ide o zachovávanie pravidiel slušnosti, podniknem kroky a skončujem to.

– Čoskoro, už čoskoro sa tak stane, – ozvala sa Anna a pri pomyslení na blízku, teraz kýženú smrť jej opäť vhrkli slzy do očí.

– Skončujem to skôr, ako ste so svojím milencom mienili. Musíte si ukájať živočíšnu vášeň...

– Alexej Alexandrovič! Už nevravím, že je to nie veľkodušné, je to nízke – biť bezbranného.

– Áno, vidíte len seba, ale utrpenie človeka, ktorý bol vašim mužom, je vám ľahostajné. Vám je jedno, že má skazený život, koľko ple... pretl... pletrpel...

Alexej Alexandrovič hovoril tak rýchlo, že sa poplietol a nie a nie to slovo vysloviť. Nakoniec z toho vyšlo *pletrpel* Anne to vyznelo smiešne, no vzápätí sa zahanbila, že jej mohlo v tej chvíli byť niečo smiešne. A po prvý raz, vžíjúc sa do jeho situácie, na okamih pocítila súcit a ľútosť. Ale čo mohla povedať alebo spraviť? Sklonila hlavu a mlčala. Aj on na chvíľu stíchol a potom pokračoval už menej piskľavým, ľahostajnejším hlasom, pričom zdôrazňoval náhodne vybrané slová, ktoré nemali nijaký zvláštny význam.

– Prišiel som vám povedať...

Pozrela na neho. „Nie, to sa mi len zdalo,“ pomyslela si, vybaviac si výraz jeho tváre, keď sa poplietol pri tom *pletrpel*, „nie, veď človek s takými kalnými očami a s týmto samolúbyim pokojom ani nemôže nič cítiť!“

– Nemôžem nič zmeniť, – zašepkala.

– Prišiel som vám povedať, že zajtra cestujem do Moskvy a do tohto domu sa viac nevrátim, a o tom, ako som sa rozhodol, dostanete správu prostredníctvom advokáta, ktorého poverím rozvodom. A môj syn sa presťahuje k sestre, – dodal Alexej Alexandrovič, a nemohol si chytro spomenúť, čo vlastne chcel o synovi povedať.

– Chcete Seriožu, aby ste mi spôsobili bolesť, – preriekla a pozrela úkosom na neho. – Nemáte ho rád... Nechajte mi Seriožu!

– Áno, aj lásku k synovi som stratil, pretože je s ním spätý môj odpor k vám. Ale aj tak vám ho zoberiem. Zbohom! A chcel odísť, ale tentoraz ho zadržala ona.

– Alexej Alexandrovič, nechajte mi Seriožu! – zašepkala ešte raz. – Iné už nemám čo povedať. Nechajte mi Seriožku do... Čoskoro budem rodiť, nechajte mi ho!

Alexej Alexandrovič sa prudko začervenal, vytrhol si ruku a mlčky vyšiel z izby.

5

Čakáreň slávneho petrohradského advokáta bola plná ľudí, keď ta Alexej Alexandrovič vstúpil. Tri panie – stará, mladá a kupcovka, traja páni – jeden Nemec, bankár s prsteňom na prste, druhý kupec s bradou a tretí srditý úradník vo vicmundúre, s krížom na krku, už zrejme dlho čakali. Dvaja koncipienti písali pri stoloch, perá škripali. Písacie potreby – Alexejov Alexandrovičov koníček – boli neobyčajne pekné. Alexej Alexandrovič to nemohol neoceniť. Jeden z koncipientov oslovil Alexeja Alexandroviča len tak z miesta, s prižmúrenými očami:

– Čo si želáte?

– Rád by som hovoril s advokátom.

– Pán advokát nie je voľný, – stroho odpovedal koncipient, ukázal rúčkou pera na klientov a písal ďalej.

– A nenašiel by si chvíľu času? – spýtal sa Alexej Alexandrovič.

– Nie, stále má čo robiť. Nech sa páči počkať.

– Teda budete taký láskavý a odovzdáte mu moju navštívenku, – dôstojne preriekol Alexej Alexandrovič, keď videl, že inkognito nezachová.

Koncipient vzal navštívenku – jej obsah sa mu očividne nepozdával – a zmizol za dvermi.

Alexej Alexandrovič zásadne s verejným pojednávaním súhlasil, nesúhlasil iba s niektorými detailami, ako sa praktizovali v Rusku, a to pre jemu známe vyššie služobné vzťahy, a odsudzoval ich, nakoľko mohol odsudzovať čokoľvek, čo bolo schválené zhora. Celý život mu ubehol v administratívnej činnosti, a preto nech s čímkoľvek nesúhlasil, jeho nesúhlas zmäkčovalo to, že pripúšťal možnosť omylov v každej veci, ale aj možnosť vždy ich napraviť. Pri nových súdnych ustanovizniach odsudzoval podmienky, v akých sa ocitla advokatúra. No dosiaľ s tým nič nemal, a preto boli jeho námietky len teoretického rázu; teraz sa však jeho nesúhlas prehĺbil zásluhou nepríjemného dojmu, akým naňho zapôsobila advokátova čakáreň.

– Hneď skončia, – oznámil koncipient; a naozaj, o dve minúty sa vo dverách zjavila dlhá postava starého právnika, ktorý konzultoval s advokátom, aj advokát sám.

Advokát bol drobnej postavy, zavalitý, holohlavý, mal čiernu bradu s nádychom do ryšava, dlhé plavé mihalnice a vypuklé čelo. Vyfintný bol ako ženích, od nákrčníka a dvojitej retiazky po lakové topánky. Tvár mal inteligentnú, sedliacku, no úbor švihácky a nevkusný.

– Nech sa páči, – oslovil Alexeja Alexandroviča. Zamračene prepustil popri sebe Karenina a zatvoril dvere.

– Posad'te sa, prosím! – Ukázal na kreslo pri písacom stole, obloženom listinami, a sám si sadol na čelné miesto; pošúchal si malé ruky s krátkymi prstami, obrastenými belavými chlpkami, a sklonil hlavu nabok. No len čo v tejto póze znehybnel, preletela nad stolom mola. Advokát, s rýchlosťou uňho nepredpokladanou, rozťahol ruky, molu chytil a zas zaujal predošlú pózu.

– Prv než o svojej záležitosti začnem, – ozval sa Alexej Alexandrovič, ktorý začudovanými očami sledoval advokátov výpad, – pokladám za nutné poznamenať, že vec, o ktorej budem s vami hovoriť, musí ostať medzi nami.

Ledva badateľný úsmev zvlnil advokátove ryšavkavé previsnuté fúzy.

– Nebol by som advokátom, keby som nevedel zachovať tajomstvo mne zverené. Ak si však želáte potvrdenie...

Alexej Alexandrovič mu pozrel do tváre a zistil, že sivé bystré oči sa smejú, akoby už všetko vopred vedeli.

– Moje meno poznáte? – pokračoval Alexej Alexandrovič.

– Ako každý Rus poznám vás a vašu prospešnú, – chytil ďalšiu molu, – prácu, – odpovedal advokát a poklonil sa.

Alexej Alexandrovič si vzdychol, zbieral odvahu. No keď sa už raz rozhodol, pokračoval svojím piskľavým hlasom nebojácne, bez zajachtávania a s dôrazom na niektorých slovách.

– Mám to nešťastie, – začal Alexej Alexandrovič, – že ma žena podvádza, a želim si podľa zákona prerušiť s ňou styky, to jest dať sa rozviesť, ale tak, aby syn nezostal matke.

Advokátove sivé oči potláčali smiech, ale až tak poskakovali od neudržateľnej radosti, a Alexej Alexandrovič videl, že tu nejde len o radosť človeka, čo dostal výhodnú objednávku – bol tu triumf aj nadšenie, bol tu jas podobný zlovestnému jasu, aký vídal v ženiných očiach.

– Želáte si pri rozvode moju pomoc?

– Áno, pochopiteľne, ale musím vás upozorniť, že vás možno budem nadarmo unúvať. Predbežne by som sa rád s vami iba poradil. Rozvod chcem, ale pre mňa je podstatná forma, akou by sa uskutočnil. Ak by sa forma nezhodovala s mojimi požiadavkami, môže sa stať, že sa zákonnej cesty zrieknem.

– Oj, to býva vždy tak, – podotkol advokát, – a závisí to len od vás.

Advokát sklopil oči na Kareninove nohy, vycítil, že spôsob, akým prejavuje svoju neudržateľnú radosť, mohol by klienta uraziť. Pozrel na molu, čo mu prefrngla popred nos, mykol rukou, ale z úcty k situácii Alexeja Alexandroviča ju nechtyl.

– Hoci sú mi naše právne normy v tej veci zhruba známe, – pokračoval Alexej Alexandrovič, – želal by som si tak všeobecne oboznámiť sa s formou, ako v praxi podobné veci prebiehajú.

– Želáte si, – ešte vždy so sklopenými očami odpovedal advokát, nie bez pôžitku preberajúc klientov tón, – aby som vám vyložil spôsoby akými je možné vaše želanie uskutočniť.

Po súhlasnom úklone klientovej hlavy pokračoval a len občas pozrel na jeho tvár pokrytú červenými fľakmi.

– Rozvod podľa našich zákonov, – začal s ľahkým nádychom kritiky voči našim zákonom, – je uskutočniteľný, ako vám je známe, v týchto prípadoch... Nevyrušovať! – obrátil sa ku koncipientovi, čo nakukol do dverí, no predsa len vstal, povedal mu niekoľko slov a zasa si sadol. –

V týchto prípadoch: telesné nedostatky manželov, ďalej päťročná nezvestnosť, – pokračoval a zohol prst porastený plavými chlpkami, – ďalej cudzoložstvo (toto slovo vyslovil so zjavným pôžitkom). Podskupiny sú tieto (ďalej zohýnal svoje tučné prsty, hoci prípady a podskupiny zrejme nemohli byť klasifikované spolu): telesné nedostatky manžela alebo manželky, ďalej cudzoložstvo manžela alebo manželky. – Pretože viac prstov nemal, všetky opäť narovnal a pokračoval: – To je pohľad teoretický, ale predpokladám, že ste mi preukázali česť preto, aby ste zistili, ako to vyzerá v praxi. A preto, vychádzajúc z antecedencie, chcem vám povedať, že vo všetkých rozvodových prípadoch sa dospeje k tomuto – telesné nedostatky, ako predpokladám, neprichádzajú do úvahy? A nezvestnosť...?

Alexej Alexandrovič prikývol na súhlas.

– Dospeje sa k tomuto: cudzoložstvo jedného z manželov a usvedčenie previnilej strany po vzájomnej dohode, a ak by k takejto dohode nedošlo, usvedčenie z donútenia. Musím podotknúť, že s takýmto prípadom sa v praxi zriedka stretávam, – advokát pozrel letmo na Alexeja Alexandroviča a stíchol ako predavač pištolí, ktorý opíše

prednosti jednej i druhej zbrane a čaká, ako sa zákazník rozhodne. No Alexej Alexandrovič mlčal, advokát preto pokračoval: – Podľa mňa najbežnejšie, najjednoduchšie a najrozumnejšie je cudzoložstvo po vzájomnej dohode. Nedovolil by som si takto sa vyjadrovať, keby som sa zhováral s človekom primitívnym, – dodal advokát, – ale myslím, že nám je to jasné.

Alexej Alexandrovič bol predsa len natoľko rozrušený, že hneď nepochopil, v čom spočíva rozumnosť cudzoložstva po vzájomnej dohode, a to sa aj odzrkadlilo v jeho pohľade; no advokát mu hneď pomohol:

– Dvaja ľudia nemôžu ďalej spolu žiť – to je fakt. A ak sa obaja na tom zhodnú, vtedy sú detaily a formality bezpredmetné. Je to zároveň aj ten najjednoduchší a najsprávnejší spôsob.

Teraz už Alexej Alexandrovič dokonale pochopil. Lenže mal aj náboženské požiadavky, a tie mu bránili použiť tento spôsob.

– V danom prípade to neprichádza do úvahy, – povedal. – Tu je možný len jeden spôsob: usvedčenie z donútenia, podložené listami, ktoré mám.

Pri spomenutí listov advokát stisol pery a vydal tenký súcitný i pohľadavý zvuk.

– Ráčite vedieť, – začal, – veci tohto druhu rieši, ako je vám známe, cirkevný úrad; duchovní otcovia, protopopi, sa v záležitostiach tohto druhu veľmi radi pipľú, – usmial sa, naznačujúc, že má porozumenie pre záľubu protopopov. – Listy, nepochybne, čiastočne čosi dokazujú; ale dôkazy sa musia získať priamou cestou, čiže za pomoci svedkov. Slovom, ak ma poctíte svojou dôverou, zverte voľbu opatrení, ktoré treba vykonať, na mňa. Kto chce mať výsledky, musí pripustiť prostriedky.

– Ak je tak... – začal Alexej Alexandrovič zrazu celý zblednutý, no advokát medzitým vstal a pobral sa ku dverám – jeho koncipient tu bol opäť.

– Povedzte jej, že tu nepredávame lacný tovar! – povedal a vrátil sa k Alexejovi Alexandrovičovi.

Cestou späť chytil nenápadne ešte jednu molu. „Ten môj rips bude ale v lete vyzerat’,“ pomyslel si a zachmúril sa.

– Teda ráčite vravieť...

– Svoje rozhodnutie vám oznámim písomne, – povedal Alexej Alexandrovič vstávajúc a chytil sa stola. Chvíľku mlčky postál, potom dodal: – Z vašich slov teda vyplýva, že rozvod je uskutočniteľný. Prosím, aby ste mi svoje podmienky taktiež oznámili.

– Možné je všetko, ak budem mať voľnú ruku, – povedal advokát, čím sa vyhol Kareninovej otázke. – Kedy môžem rátať s vašou správou? – spýtal sa advokát a ako sa poberal k dverám, oči aj lakové topánky sa mu zaligotali.

– O týždeň. A buďte taký láskavý, oznámte mi, či beriete tú vec na seba a za akých podmienok.

– V poriadku, prosím.

Advokát sa úctivo poklonil, otvoril klientovi dvere, a keď osamel, oddal sa radostným pocitom. A z ničoho nič sa tak rozveselil, že proti svojim zásadám ustúpil nátlaku jednajúcej sa panej a prestal chytať mole, pevne rozhodnutý, že na rok, ešte pred zimou, si musí dať nábytok potiahnuť aksamietom, tak ako má Sigonin.

6

Alexej Alexandrovič zožal 17. augusta na zasadnutí komisie veľkolepé víťazstvo, ale dôsledky tohto víťazstva mu podryli pozíciu. Nová komisia na všestranný prieskum životných podmienok Nerusov bola ustanovená a vyslaná na miesto určenia veľmi rázne a prekvapujúco rýchlo, v čom mal prsty Alexej Alexandrovič. O tri mesiace bola predostretá správa. Preskúmali sa životné podmienky Nerusov, a to z hľadiska politického, administratívneho, ekonomického, etnografického, materiálneho a náboženského. Na všetky otázky tu boli krásne odpovede, o ktorých sa nedalo pochybovať, keďže neboli výplodom ľudského rozumu, vždy vystaveného mýlkam, ale boli výplodom úradnej činnosti. Všetky odpovede boli výsledkom oficiálnych údajov a hlásení gubernátorov a archijerejov, zostavených na základe hlásení újazdných náčelníkov a dekanov, zostavených zas na základe hlásení obvodných a farských úradov; a preto boli všetky hlásenia nad všetky pochybnosti. Na všetky otázky, napríklad, prečo býva neúroda, prečo sa obyvatelia držia svojej viery atď., na otázky, ktoré sú bez výhod úradnej mašinerie nevyriešiteľné a nedajú sa vyriešiť po stáročia, bola daná jasná, jednoznačná odpoveď. A tá odpoveď vyznela v prospech Alexeja Alexandroviča. Avšak Striomov, cítiac, že mu na poslednom zasadnutí zat'ali do živého, uchýlil sa po predložení hlásenia komisie k taktike, ktorá Alexeja Alexandroviča prekvapila. Striomov totiž strhol za sebou niekoľkých kolegov, nečakane prešiel na Kareninovu stranu a nielenže horlivo podporoval návrh na presadenie Kareninových opatrení, ale

navrhoval ďalšie v jeho duchu, lenže tvrdšie. Tieto opatrenia, ešte radikálnejšie, ako Alexej Alexandrovič pôvodne zamýšľal, boli prijaté, a vtedy sa odhalila Striomovova taktika. Opatrenia dotiahnuté ad absurdum ukázali sa zrazu také hlúpe, že štátni činitelia aj verejná mienka, múdre dámy aj noviny – všetko sa to odrazu na ne vyrútilo, odsudzujúc nielen tieto opatrenia, ale aj ich uznávaného pôvodcu Alexeja Alexandroviča. Striomov sa stiahol, tváril sa, že sa len slepo pridŕžiaval Kareninovho plánu a teraz sa sám čuduje a je pobúrený tým, ako to vypálilo. To otriaslo postavením Alexeja Alexandroviča. No napriek podlomenému zdraviu, napriek rodinným ťažkostiam sa Alexej Alexandrovič nevzdával. V komisii došlo k rozkolu. Jedni členovia na čele so Striomovom ospravedlňovali svoju chybu tým, že uverili revíznej komisii na čele s Alexejom Alexandrovičom, a vraveli, že správa onej komisie je nezmysel a počarbaný papier. Alexej Alexandrovič so skupinou ľudí, čo vetrili v takomto revolučnom postoji k úradným listinám nebezpečenstvo, naďalej staval na údajoch, vypracovaných revíznou komisiou. Následkom toho nastal vo vyšších kruhoch, ba aj v spoločnosti zmätok, a aj keď to všetkých vrcholne zaujímal, nikomu nebolo jasné, či tí Nerusi naozaj trú biedu a hynú, a či prekvitajú. Pre toto a čiastočne aj pre pohrdanie, ktoré stihlo Alexeja Alexandroviča za to, že mu bola žena neverná, bolo zrazu jeho postavenie mimoriadne neisté. A v tejto situácii urobil Alexej Alexandrovič neobyčajne dôležité rozhodnutie. Na počudovanie komisie vyhlásil, že požiada o dovolenie odcestovať, aby osobne na tvári miesta záležitosť preskúmal. A keď si Alexej Alexandrovič vyžiadaval dovolenie, vypravil sa do vzdialených gubernií.

Odchod Alexeja Alexandroviča vyvolal neobyčajný rozruch, o to viac, že krátko pred odchodom oficiálne, listom, vrátil cestovné diéty, ktoré dostal na dvanásť poštových koní, čo ho mali doviesť na miesto určenia.

– Podľa mňa je to veľmi šľachetné, – povedala o tom Betsy kňaznej Miagkej. – Načo vydávať peniaze na poštové kone, keď každý vie, že dnes už všade chodia vlaky?

Kňazná Miagká však nesúhlasila, ba mienka kňaznej Tverskej ju pobúrila.

– Vám sa to povie, – poznamenala, – keď sa topíte v miliónoch, no ja som náramne šťastná, keď muž chodí na revízie v lete. Preňho je príjemné aj zdraviu osožné, keď sa preváža, a ja už som si to tak zaviedla, že za tie peniaze si držím kočiša aj koč.

Cestou do vzdialených gubernií sa Alexej Alexandrovič zastavil na tri dni v Moskve.

Na druhý deň po svojom príchode išiel na zdvorilostnú návštevu ku generálnemu gubernátorovi. Na križovatke pri Novinárskej uličke, kde sa vždy kopia koče a kočiši, zachytil Alexej Alexandrovič zrazu svoje meno, vykriknuté tak hlasno a veselo, že sa nemohol neobrátiť. Na rohu chodníka stál v krátkom módnom kabáte, v nízkom módnom klobúku postrčenom na ucho Stepan Arkadžič, veselý, mladistvý, rozžiarený, až sa mu biele zuby blyšťali medzi červenými perami, a s krikom sa rázne dožadoval, aby kočiš zastal. Jednou rukou sa držal okna drožky – zastala na rohu a vykúkala z nej ženská hlava v zamatovom klobúku a dve detské hlavičky – a s úsmevom kýval na švagra. Dáma sa láskavo usmievala a aj ona Alexejovi Alexandrovičovi kývala. Bola to Dolly s deťmi.

Alexej Alexandrovič sa nechcel v Moskve s nikým stretnúť, a tobôž nie so ženiným bratom. Nadvihol klobúk a chcel prejsť, no Stepan Arkadžič rozkázal jeho kočišovi, aby zastal, a rozbehol sa smerom k nemu.

– No počuj, že si nám nedal vedieť! Už dlho si tu? Včera som bol u Dusseaua a vidím na tabuli „Karenin“, no ani sa mi nesnívalo, že by si to mohol byť ty! – vravel Stepan Arkadžič s hlavou vsunutou do obloka koča. – Bol by som ťa prišiel pozrieť. Aký som rád, že ťa vidím! – pokračoval, otlkajúc si nohu o nohu, aby striasol sneh. – Ale že si nám nedal vedieť! – zopakoval.

– Nemal som čas, mám veľa práce, – sucho odpovedal Alexej Alexandrovič.

– Poďme za ženou, tiež by ťa rada videla.

Alexej Alexandrovič rozhrnul pléd, ktorým mal ovinuté zimomravé nohy, vystúpil z koča a prebrodil sa snehom k Darii Alexandrovne.

– Prečo nás obchádzate, Alexej Alexandrovič, čo je to za poriadok? – usmiala sa Dolly.

– Mal som veľa práce. Teší ma, že vás vidím, – odpovedal tónom, ktorý jasne hovoril, že ho to mrzí. – Ako sa máte?

– A čo robí moja milá Anna?

Alexej Alexandrovič čosi zahundral a chcel sa pobrat'. No Stepan Arkadžič ho nepustil.

– A viete, čo spravíme zajtra? Dolly, pozvi ho na obed! Zavoláme Koznyševa a Pescova, počastujeme ho moskovskou inteligenciou.

– Nech sa páči, príd'te teda, – povedala Dolly, – tak okolo piatej, šiestej, ak sa vám to hodí. No a moja milá Anna čo porába? Ako dávno...

– Je v poriadku, – chmúrne zahundral Alexej Alexandrovič. – Tešilo ma! – a vykročil k svojmu koču.

– Prídete? – zavolala ešte Dolly.

Alexej Alexandrovič čosi povedal, no Dolly pre hrkot idúcich kočov nerozumela čo.

– Zajtra k tebe skočím! – zavolať za ním Stepan Arkad'jič.

Alexej Alexandrovič sadol do koča a vtiahol sa v ňom tak hlboko do kúta, aby ani on nikoho, ani jeho nikto nevidel.

– Čudák! – povedal Stepan Arkad'jič žene, pozrel na hodinky, gestom vyjadril lásku k žene a deťom a svižne vykročil po chodníku.

– Stiva! Stiva! – zakričala Dolly celá červená.

Obzrel sa.

– Veď musím kúpiť kabát Grišovi, aj Tani. Daj mi peniaze!

– Nič sa neboj, povedz, že peniaze pošlem, – ešte veselšie kývol hlavou známemu, čo sa viezol okolo, a už ho nebolo.

7

Nasledujúci deň bola nedeľa. Stepan Arkad'jič si zašiel do Veľkého divadla na skúšku baletu a dal Maši Čibisovovej, chutnej baletke, ktorú na jeho príhovor práve angažovali, koráliky, čo jej včera sľúbil, a za kulisami, za dennej divadelnej tmy, stihol pobožkať jej chutnú, pod vplyvom darčeka rozžiarenú tváričku. Okrem toho, že jej odovzdal darček, koráliky, chcel si s ňou dohovoriť rendezvous po predstavení. Vysvetlil jej, že začiatok predstavenia nemôže stihnúť, ale sľúbil, že na posledné dejstvo príde a pôjde s ňou na večeru. Z divadla sa Stepan Arkad'jič vybral na Poľovnícky rad, osobne vybral ryby a špagle na obed a o dvanásť bol už u Dusseaua, kde mienil navštíviť troch ľudí, čo sa na šťastie ubytovali v tom istom hoteli: Levina, ktorý sa tu ubytoval po nedávnom návrate z cudziny, svojho nového šéfa, ktorý bol len nedávno povýšený a teraz robil revíziu v Moskve, a švagra Karenina, aby ho pre istotu osobne priviezol na obed.

Stepan Arkad'jič si rád dobre zaobedoval, no ešte radšej obedy dával, niežeby dajaký prihonosný obed, ale vyberaný i pokiaľ ide o jedlo a nápoje, i pokiaľ ide o výber hostí. S programom dnešného obeda bol na výsosť spokojný: budú čerstvé okúne, špagl'a à la pièce

de résistance⁴⁹ – skvelý, no jednoduchý roastbeef a k tomu primerané vína – to z jedál a nápojov. A z hostí príde Kitty a Levin, a aby to tak nekričalo, príde ešte sesternica a Ščerbackij mladší, à la pièce de résistance z hostí – Sergej Koznyšov a Alexej Alexandrovič. Sergej Ivanovič je Moskovčan a filozof, Alexej Alexandrovič je Petrohradčan a praktik; a pozve ešte aj vychýreného čudáckeho rojka Pescova, liberála, táraja, muzikanta, historika a toho najočarujúcejšieho päťdesiatročného mladíka, ktorý bude omáčkou či príkrmom ku Koznyšovovi a Kareninovi. Bude ich dráždiť a jedného proti druhému huckať.

Druhú splátku za horu od kupca dostal a ešte neutratil, Dolly bola po tieto dni stelesnená láskavosť a dobrota, a tak myšlienka na dnešný obed tešila Stepana Arkadžiča v nejednom ohľade. Bol teda výborne naladený. Dve okolnosti boli síce trochu nepotešiteľné; no obe sa strácali v mori dobromyseľnej veselosti, čo sa vlnilo v duši Stepana Arkadžiča. Tie dve okolnosti boli: po prvé, keď včera na ulici stretol Alexeja Alexandroviča neušlo mu, že sa voči nemu správa odmerane a stroho, a keď si dal do súvisu Kareninov výraz i to, že ich nenavštívil a nedal o sebe vedieť s chýrmi, čo sa mu dostali do uší o Vronskom a Anne, dovŕpil sa, že voľačo medzi manželmi nie je v poriadku.

To bola jedna nepríjemnosť. Druhá, trochu nepotešiteľná okolnosť bola tá, že jeho nový šéf mal, ako všetci noví šéfovia, povest' hrozného človeka, čo vstáva ráno o šiestej, drie ako kôň a vyžaduje také isté výkony aj od podriadených. Okrem toho mal nový šéf, pokiaľ ide o styk s ľuďmi, povest' mumáka a patril, aspoň tak sa povrávalo, k presne opačnému smeru ako šéf predošlý a ku ktorému sa doposiaľ hlásil aj Stepan Arkadžič. Včera Stepan Arkadžič prišiel do úradu v rovnošate a nový šéf bol veľmi milý a zhováral sa s Oblonským ako so seberovným, z čoho Stepan Arkadžič usúdil, že by mal ísť k nemu na vizitu v žakete. Pomyslenie, že by ho nový šéf mohol nemilo prijať, bola tá druhá nepotešiteľná okolnosť. No Stepan Arkadžič akosi inštinktívne cítil, že sa všetko časom krásne utrasie, veď: „Všetci sme len ľudia, tvorovia hriešni, načo sa zlosť a hašteriť?“ rozmýšľal, keď vchádzal do hotela.

– Výborne, Vasilij, – pochválil známeho sluhu, idúc chodbou v klobúku postrčenom na ucho, – dal si si narásť – bokombrady! Levin býva v sedmičke, však? Zaved' ma ta, prosím ťa. A prezveď sa, či ma gróf Aničkin (to bol nový šéf) prijme!

⁴⁹ hlavné jedlo (franc.)

– Áno, prosím, – odpovedal Vasilij s úsmevom. – Dlho ste u nás neráčili byť.

– Včera som bol, ale vošiel som druhým vchodom. Toto je sedmička? Keď Stepan Arkadžič vošiel, Levin stál so sedliakom z Tveru uprostred izby a metrom premeriaval čerstvú medvediu kožu.

– Á, úlovok? – zvolal Stepan Arkadžič. – Nádherný kus! Medvedica? Dobrý deň, Archip!

Stisol sedliakovi ruku a sadol si v kabáte a klobúku na kraj stoličky.

– Veď sa zobleč, posed si u mňa! – zvolal Levin a zložil mu klobúk z hlavy.

– Kdeže, nemám čas, zdržím sa iba chvíľočku, – odpovedal Stepan Arkadžič. Rozopol si kabát, no potom si ho vyzliekol a ostal rovnú hodinu, debatujúc s Levinom o poľovačke a o tých najdôvernejších veciach.

– Nože mi, prosím ťa, povedz, čo si v tej cudzine robil? Kade si chodil? – spýtal sa Stepan Arkadžič, keď sedliak odišiel.

– Nuž, bol som v Nemecku, v Prusku, vo Francúzsku, v Anglicku, no nie v hlavných mestách, ale v priemyselných centrách, a veľa nového som videl. A som rád, že som tam bol.

– To verím, poznám tvoju myšlienku o postavení robotníctva.

– Vôbec nie – v Rusku nijaká robotnícka otázka neprichádza do úvahy. V Rusku existuje problém vzťahu pracujúceho ľudu k pôde; tento problém je aj tam, lenže kým tam ide o nápravu pokazeného, u nás...

Stepan Arkadžič Levina pozorne počúval a prikyvoval mu.

– Hej, hej! Možno máš pravdu. Ale som rád, že ťa vidím v optimistickej nálade; beháš si za medvedicami, pracuješ aj sa rozohŕňuješ za vec. Lebo Ščerbackij mi vravel – po tom, ako ťa stretol – že máš svetabôľ, stále len o smrti rozprávaš...

– Nuž o smrti už neprestanem rozmýšľať, – povedal Levin. – A je pravda, že už je načase umrieť. A že je to všetko hlúposť. Poviem ti jedno: na svojej myšlienke a práci si nesmierne zakladám, ale v podstate, len o tom porozmýšľaj: celý tento náš svet je len maličká pieseň, čo narástla na drobnučkej planéte. A my si myslíme, že sa zmôžeme na niečo veľké – myšlienky, činy! Všetko sú to len zrnká piesku.

– Ale to ti je, kamarát, staré ako svet sám!

– Staré, ale vieš, keď si to jasne uvedomíš, všetko akosi zrazu stratí zmysel. Keď si uvedomíš, že dnes-zajtra umrieš a nič ti neostane, všetko je také bezvýznamné! Ja prikladám svojej myšlienke veľkú

dôležitosť, a zatiaľ nemá väčší význam – aj keby sa uskutočnila – ako obstopovanie tejto medvedice. A tak si človek žije, rozptyľuje sa poľovačkou, prácou, len aby nemusel myslieť na smrť.

Stepan Arkadžič počúval Levina s chápaným, láskavým úsmevom.

– No prosím! Nakoniec si sa ocitol tam kde ja. Pamätáš sa, ako si sa raz pustil do mňa, že sa v živote žením len za rozkošami?

Ó, moralista, nesúd' tak prísne!

– Nie, v živote je predsa pekné to... – Levin sa zamotal. – Čože ja už viem. Viem len, že čoskoro pomrieme.

– Prečo čoskoro?

– Ale vieš, keď človek myslí na smrť, život má menej čara, zato ale viac pokoja.

– Naopak, na konci je to najveselšie. No darmo, už musím ísť, – zvolal Stepan Arkadžič a vstal vari po desiaty raz.

– Ved' ešte nechod', – zdržiaval ho Levin. – Kedy sa zasa uvidíme? Zajtra odchádzam.

– Ja som tiež dobrý! A kvôli tomu som prišiel... Dnes musíš prísť k nám na obed. Príde tvoj brat, aj Karenin, môj švagor.

– Vari je tu? – povedal Levin a chcel sa spýtať na Kitty. Počul, že bola začiatkom zimy v Petrohrade u svojej sestry, diplomatovej manželky, a nevedel, či sa už vrátila, alebo nie, no napokon si to rozmyslel a nespýtal sa. „Príde, nepríde, všetko jedno.“

– Teda prídeš?

– No pravdaže.

– Tak o piatej v žakete.

A Stepan Arkadžič vstal a zišiel dolu k novému šéfovi. Inštinkt Stepana Arkadžiča nesklamal. Z nového hrozného šéfa sa vykľul celkom milý človek, Stepan Arkadžič si s ním zajedol, a tak sa zdržal, že k Alexejovi Alexandrovičovi sa dostal až po tretej.

8

Alexej Alexandrovič sa vrátil z bohoslužieb a celé doobedie strávil v hoteli. V tom čase mal vybaviť dve veci: po prvé, prijať a poučiť deputáciu Nerusov, ktorá bola v tom čase v Moskve a mala odísť do Petrohradu; po druhé, napísať advokátovi sľúbený list. Hoci deputáciu vyslali z iniciatívy Alexeja Alexandroviča, znamenala kopu trampôt, ba

aj isté nebezpečenstvo, a Alexej Alexandrovič bol veľmi rád, že ju v Moskve zastihol. Členovia tejto deputácie nemali najmenšie poňatie o svojej úlohe a povinnostiach. Boli prostoducho presvedčení, že ich poslaním je hovoriť o svojich potrebách a o skutočnom stave vecí, dovolávajúc sa pomoci vlády, a vonkoncom nechápali, že niektorými vyhláseniami a požiadavkami nahrávali nepriateľskej strane, čím celú vec len kazili. Alexej Alexandrovič sa s nimi dlho moril, napísal im program, ktorý mali dodržiavať, a keď ich prepustil, napísal do Petrohradu listy, ako sa má deputácia usmerňovať. Hlavnou pomocníčkou pri tomto mala byť grófka Lýdia Ivanovna. Bola odborníčkou na deputácie a nik nevedel rozbúriť vody a usmerňovať deputácie lepšie ako ona. Keď bol Alexej Alexandrovič s týmto hotový, napísal list advokátovi. Bez najmenšieho zaváhania ho splnomocnil, aby konal podľa vlastného uváženia. Do obálky vložil tri listy Vronského Anne, ktoré našiel v zabavenej písacej mape.

Odkedy Alexej Alexandrovič odišiel z domu s úmyslom nevrátiť sa k rodine, odkedy bol u advokáta a aspoň jednej duši sa zveril so svojím úmyslom, no najmä odkedy túto životne dôležitú záležitosť premenil na záležitosť papierovú, privykal na svoj úmysel čoraz väčšími a teraz už jasne videl, že je uskutočniteľný.

Práve zapečatoval obálku, keď k nemu doľahol zvučný hlas Stepana Arkadžiča. Stepan Arkadžič sa naťahoval s Kareninovým lokajom, žiadal, aby ho ohlásil.

„To je jedno,“ pomyslel si Alexej Alexandrovič, „tým lepšie: za horúca mu poviem, ako to vyzerá medzi mnou a jeho sestrou, a vysvetlím, prečo nemôžem ísť k nemu na obed.“

– Že prosím! – povedal nahlas, pozbieral papiere a pokládol ich do mapy.

– No vidíš, klameš, doma je! – odpovedal Stepan Arkadžič lokajovi, čo ho nechcel vpustiť, a Oblonskij vošiel do izby, idúcky si vyzliekajúc kabát. – No, som šťastný, že som ťa chytil! Dúfam teda... – veselo spustil Stepan Arkadžič.

– Nemôžem prísť, – chladne povedal Alexej Alexandrovič postojáčky, a ani host'a neponúkol, aby si sadol.

Alexej Alexandrovič mienil hneď zaujať chladný postoj, aký by mal mať voči bratovi ženy, proti ktorej začal rozvodové konanie, ale nerátal s morom dobromysel'nosti, čo sa v duši Stepana Arkadžiča vylievalo z brehov.

Stepan Arkadžič naširoko otvoril ligotavé, jasné oči.

– A to už prečo? Čo tým chceš povedať? – nechápavo sa spýtal po francúzsky. – Nie, už si sa sľúbil. A ráta sa s tebou.

– Chcem tým povedať, že nemôžem prísť k vám, pretože príbuzenský vzťah, čo nás spájal, sa musí prerušiť.

– Čože? Ako to? Prečo? – s úsmevom sa spýtal Stepan Arkadjič.

– Pretože som začal rozvodové konanie proti vašej sestre, mojej manželke. Musel som...

No ešte neskončil, keď sa tu Stepan Arkadjič zachoval celkom inakšie, ako Alexej Alexandrovič očakával. Stepan Arkadjič zhíkol a sadol si do kresla.

– Nie, Alexej Alexandrovič, nehovor tak! – vykrikol Oblonskij a na tvári mu bolo vidieť, že trpí.

– Je to tak.

– Prepáč, ale nijako tomu nemôžem uveriť...

Alexej Alexandrovič si sadol, pocítil, že jeho slová nemali taký účinok, aký čakal, pocítil, že bude musieť vec širšie vysvetliť a že nech by to ako obracal, jeho vzťah k švagrovi sa nezmení.

– Áno, som postavený pred ťažkú nutnosť, musím požiadať o rozvod.

– Poviem ti len jedno, Alexej Alexandrovič. Teba poznám ako skvelého, spravodlivého človeka, poznám Annu – prepáč, nemôžem o nej zmeniť mienku – ako ušľachtilú, skvelú ženu, a preto, prepáč, nemôžem tomu uveriť. Ide tu o nejaké nedorozumenie.

– Ved' hej, keby šlo len o nedorozumenie...

– Prepáč, chápem, – skočil mu do reči Stepan Arkadjič. – No pochopiteľne... Neslobodno sa prenáhliť, na to pozor. Neslobodno, neslobodno sa prenáhliť!

– Neprenáhlil som sa, – chladne namietol Alexej Alexandrovič, – a radiť sa s niekým v takej veci sa nedá. Moje rozhodnutie je pevné.

– To je hrozné! – ťažko si vzdychol Stepan Arkadjič. – Ja by som spravil jedno, Alexej Alexandrovič. Preboha ťa prosím, sprav to takto! – pokračoval. – Vec sa ešte nerozbehla, ako som vyrozumel. Prv, než sa do toho pustíš, zjdi za mojou ženou a pohovár sa s ňou. Má rada Annu ako sestru, teba má rada, je to skvostná žena. Preboha, pohovár sa s ňou! Urob mi to kvôli, zaprisahám ťa!

Alexej Alexandrovič sa zamyslel, Stepan Arkadjič pozeral na neho s účasťou a nerušil ho v mlčaní.

– Zájdeš k nej?

– Ešte neviem. Preto som vás nenavštívil. Nazdávam sa, že sa náš vzťah musí teraz zmeniť.

– Ale prečo? Nevidím dôvod. Smiem si, dúfam, mysliet, že ťa okrem príbuzenského vzťahu pútajú ku mne, aspoň sčasti, také priateľské city, aké som ja vždy prechovával k tebe... A naozajstná úcta, – Stepan Arkadjič mu stisol ruku. – Aj keby sa tvoje najhoršie dohady potvrdili, nič ma neoprávňuje ani v prítomnosti, ani v budúcnosti súdiť tú alebo onú stranu, a teda raz neviem, prečo by sa náš vzťah mal zmeniť. Ale teraz urob, čo ti vravím, choď za mojou ženou.

– Nuž, každý sa dívame na vec inakšie, – chladne odpovedal Alexej Alexandrovič. – Ostatne, nehovorme už o tom.

– Nie, prečo by si nemohol prísť? Trebárs dnes na ten obed? Žena ťa čaká. Prosím ťa, príď. A hlavne, pohováraj sa s ňou. Je to skvostná žena. Na kolenách ťa prosím!

– Keď vám tak veľmi na tom záleží, prídem, – vzdychol si Alexej Alexandrovič.

A chtiac zmeniť tému, spýtal sa na to, čo ich oboch zaujímalo – na nového predstaveného Stepana Arkadjiča, človeka ešte nie starého, čo sa tak odrazu vyšvihol.

Alexej Alexandrovič ani predtým grófa Aničkina nemal v láske a nikdy sa s ním v ničom nezhodol, ich mienky sa vždy rozchádzali, ale teraz nevládal v sebe potlačiť pre zamestnancov v štátnych službách pochopiteľnú nenávisť človeka, ktorý utrpel v službe porážku, voči človeku, ktorý bol povýšený.

– A čo, už si ho videl? – spýtal sa Alexej Alexandrovič s jedovatým úškrnom.

– Pravdaže, včera bol u nás v úrade. Zdá sa, že sa vo veci vyzná a je plný aktivity.

– To áno, ale akým smerom sa vyvíja jeho aktivita? – spýtal sa Alexej Alexandrovič. – Či tým, aby naozaj robil, alebo prerábал, čo je už urobené? Nešťastím nášho štátu je zbyrokratizovaná administratíva a on je jej dôstojným predstaviteľom.

– Ak mám byť úprimný, neviem, čo by sa na ňom dalo kritizovať. Akého zamerania je, neviem, ale jedno viem, že je výborný chlap, – tvrdil Stepan Arkadjič. – Práve idem od neho a naozaj je to výborný chlap. Zajedli sme si, a ja som ho naučil robiť víno s pomarančami, poznáš ten nápoj. Veľmi osviežujúci. A predstav si, že to nepoznal. Veľmi mu chutil. Nie, naozaj, je to skvelý chlapík.

Stepan Arkadjič pozrel na hodinky.

– Och, prepánajána, už sú štyri preč, a ja ešte musím k Dolgovušinovi! Tak príď na obed, prosím ťa. Ani si predstaviť nevieš, ako by si nás so ženou zarmútil.

Alexej Alexandrovič vyprevádzal švagra celkom inakšie, ako ho privítal.

– Sľúbil som, tak prídem, – povedal smutne.

– Ver, že sa mi to ráta, a dúfam, že neobanuješ, – odvetil s úsmevom Stepan Arkadjič.

Idúcky si obliekol kabát, tľapol po hlave lokaja, zasmial sa a vyšiel.

– Nech sa páči o piatej v žakete, – zavolať ešte raz medzi dvermi.

9

Pomaly bolo už šesť a niektorí hostia už aj prišli, keď sa konečne zjavil sám hostiteľ. Vošiel odrazu so Sergejom Ivanovičom Koznyševom a Pescovom, ktorí sa v tej istej chvíli zrazili vo vchode. Boli to dvaja najvýznamnejší predstavitelia moskovskej inteligencie, ako o nich vravel Oblonskij. Obaja požívali všeobecnú vážnosť pre svoje povahové založenie i pre intelekt. Vážili si jeden druhého, ale skoro vo všetkom sa diametrálne a beznádejne rozchádzali – nie azda preto, že by patrili k opačným smerom, ale práve preto, že patrili do toho istého tábora (nepriatelia si ich mýlili), no v tom tábore mal každý svojský nádyh. A keďže sa najťažšie zosúladiť rozličnosť názorov v poloabstrakciách, nikdy sa názorovo nezhodli, len sa navzájom už roky, pravda, dobromyseľne posmievali jeden druhému za nenapraviteľné omyly.

Keď ich Stepan Arkadjič dobehol, vchádzali práve do domu a zhovárali sa o počasí. V salóne sedel už knieža Alexander Dmitrijevič, Oblonského test, mladý Ščerbackij, Turovcyn, Kitty a Karenin.

Stepan Arkadjič hneď zistil, že to v salóne bez neho škripe. Daria Alexandrovna v slávnostných sivých hodvábnych šatách, celá ustarostená i kvôli deťom, ktoré museli v jedálni samy obedovať, i kvôli mužovi, ktorý neprichádzal, nebola schopná bez neho túto spoločnosť dobre premiešať. Všetci sedeli ako popove dcéry na návšteve (tak sa vyjadril starý knieža), zrejme sami nechápali, načo sú tu, a vytískali zo seba slová, len aby nečušali. Dobrácky Turovcyn sa zjavne necítil vo svojom živle a úsmev na jeho mäsitých perách, s ktorým Stepana Arkadjiča vítal, bol výrečný ako slová: „No, kamarát, ale si ma posadil medzi mudrcov! Radšej si vypiť a hor sa do Château des fleurs – to by tak bolo skôr pre mňa.“ Starý knieža sedel mlčky, zboku pokukoval ligotavými očkami na Karenina, a Stepan Arkadjič vedel, že si už vymyslel nejaké slovo, aby ním zhodnotil tohto

štátnika, na ktorého pozývajú hostí ako na jeseterinu. Kitty pozerala na dvere a zbierala sily, aby sa nezačervenala, až vojde Konstantin Levin. Mladý Ščerbackij, ktorého Kareninovi nepredstavili, usiloval sa dať najavo, že sa pre to ani troška netrápi. No a Karenin prišiel podľa petrohradských zvyklostí na obed s dámami vo fraku a bielom nákrčníku, a Stepan Arkad'jič mu na tvári poznal, že prišiel len preto, aby dodržal slovo, a že svojou prítomnosťou v tejto spoločnosti si splňa ťažkú povinnosť. A najmä on mal na svedomí mrazivý chlad, čo do hostiteľovho príchodu skoval všetkých hostí.

Stepan Arkad'jič vošiel do salónu, ospravedlnil sa, vysvetlil, že ho zdržal istý knieža – večný hromozvod každého jeho oneskorenia či neprítomnosti, a vo chvíli všetkých pozoznamoval, Alexeja Alexandroviča dal dokopy so Sergejom Koznyševom, nadhodil im tému porušenia Poľska a tí sa jej hneď aj s Pescovom chytli. Potľapkal po pleci Turovcyna, pošepol mu čosi smiešne a posadil ho k žene a kniežaťu. Potom povedal Kitty, že je dnes veľmi pekná, a Ščerbackého predstavil Kareninovi. Zakrátko premiesil toto spoločenské cesto tak, že salón vyzeral k svetu a hlasy sa oživené rozozvučali. Len Konstantin Levin chýbal. No to bolo len dobre, pretože keď Stepan Arkad'jič vošiel do jedálne, s hrôzou zistil, že portské a sherry sa nekúpilo u Löveho, ale u Depresa, rozkázal preto poslať čím rýchlejšie kočiša k Lövemu a vrátil sa do salónu. V jedálni naďabíl na Konstantina Levina.

– Nejdem neskoro?

– Ty nemôžeš neprísť neskoro! – zvolal Stepan Arkad'jič a chytil ho pod pazuchu.

– Máš tam veľa ľudí? Kto všetko prišiel? – Levin sa pri tejto otázke nechtiac začervenal a dal sa oprašovať rukavicou sneh z čiapky.

– Iba naši. A Kitty je tu. Pod', predstavím ťa Kareninovi.

Stepan Arkad'jič, aj keď bol liberál, vedel, že známosť s Kareninom nemôže nelichotiť, a preto ho servíroval najlepším priateľom. Lenže v tej chvíli Konstantin Levin nebol schopný túto známosť vychutnať. Nevidel Kitty od pamätného večierka, kde stretol Vronského, ak sa neráta tá chvíľočka, keď ju zazrel na hradskej. V hĺbke duše vedel, že ju tu dnes uvidí. Aby však nepretrhol niť myšlienok, presviedčal sám seba, že to nevie. Teraz, keď počul, že je tu, pocítil zrazu takú radosť a súčasne taký strach, že mu zaseklo dych a nezmohol sa na slovo.

„Aká, aká je teraz? Či taká ako voľakedy, či taká ako v koči? Čo ak Daria Alexandrovna hovorila pravdu? A prečo by to nebola pravda?“ rozmýšľal.

– Ach, prosím ťa, predstav ma Kareninovi, – vysúkal zo seba, odhodlaným krokom zúfalca vošiel do salónu a tam ju zazrel.

Nebola ani taká ako voľakedy, ani taká ako v koči; bola celkom iná.

Bola vystrašená, plachá, hanblivá, a preto ešte pôvabnejšia. Zazrela ho hneď, len čo vošiel do miestnosti. Čakala ho. Potešila sa a jej radosť ju samu zmiatla natoľko, že v istú chvíľu, a to práve v tú, keď šiel k panej domu a zasa pozrel na ňu, sa jej, aj jemu, aj Dolly, ktorá všetko videla, zdalo, že nevydrží a rozplače sa. Zapýrila sa, zbledla, zas sa zapýrila a zmeravela v očakávaní – len pery sa jej slabo pohybovali. Pristúpil k nej, poklonil sa a mlčky jej podal ruku. Nebyť ľahkého chvenia pier a vlahy, ktorá jej vstúpila do očí a dodala im lesku, jej úsmev by bol býval skoro pokojný, keď povedala:

– Ako dlho sme sa nevideli! – a so zúfalým odhodlaním mu studenou rukou stisla ruku.

– Vy ste ma nevideli, ale ja vás áno, – prehovoril Levin, rozžiarený šťastným úsmevom. – Videl som vás, keď ste sa viezli zo stanice do Jergušovky.

– Kedy? – spýtala sa začudovane.

– Šli ste do Jergušovky, – vravel Levin a mal pocit, že sa zadusí od šťastia, čo mu zaplavilo dušu. „Ako som sa mohol opovážiť spájať myšlienku na niečo nešťachetné s týmto dojímavým stvorením! A veru, zdá sa, že Daria Alexandrovna vravela pravdu,“ pomyslel si.

Stepan Arkadžič ho chytil za ruku a odviedol ku Kareninovi.

– Dovoľte, aby som vás predstavil. – Povedal ich mená.

– Teší ma, že sa zas stretávame, – chladne preriekol Alexej Alexandrovič, keď stisol Levinovi ruku.

– Vy sa poznáte? – začudoval sa Stepan Arkadžič.

– Strávili sme spolu tri hodiny vo vlaku, – usmial sa Levin, – ale rozišli sme sa ako po maškarnom bále – zobudila sa v nás zvedavosť, vo mne aspoň určite.

– Tak je to teda! Nech sa vám páči, – Stepan Arkadžič ukázal na jedáleň.

Páni prešli do jedálne a prikročili k stolu s občerstvením, bolo na ňom šesť druhov liehovín a práve toľko druhov syra so striebornými lopatkami aj bez lopatiek, kaviárom, sled'mi, s rozličnými konzervami a tanierikmi s krajčekom bieleho chleba.

Páni stáli pri rozvoniavajúcich pálenkách a lahôdkach a debata o porušení Poľska medzi Sergejom Ivanyčom Koznyševom, Kareninom a Pescovom v očakávaní obeda tíchla.

Sergej Ivanovič, ktorý vedel ako nikto iný aj ten najvážnejší abstraktný spor nečakane zakončiť vyslovením nejakej duchaplnosti, čím vždy zmenil náladu spolubesedníkov, spravil to aj teraz.

Alexej Alexandrovič práve dokazoval, že porušenie Polska sa môže uskutočniť len na základe vyšších princípov, ktorých nositeľom musí byť ruská administratíva.

Pescov tvrdil, že jeden národ môže asimilovať druhý, len ak má početnú prevahu.

Koznyšev uznal jedno aj druhé, ale s istými výhradami. A keď vychádzali zo salónu, uzavrel debatu s úsmevom:

– A preto máme na porušenie Nerusov bezpečný prostriedok – darovať vlasti čím viac detí. My tuto s bratom sa usilujeme zo všetkých najmenej. Ale vy, ženatí páni, a najmä vy, Stepan Arkadžič, konáte naozaj vlastenecky: koľko ich máte? – oslovil s milým úsmevom hostiteľa a nastavil si kalištek.

Všetci sa zasmiali, Stepan Arkadžič zvlášť srdečne.

– Áno, to je ten najlepší prostriedok! – súhlasil, žujúc syr, a nalial do nastaveného kališka akýsi celkom zvláštny druh pálenky. Debata sa naozaj skončila žartom.

– Tento syr nie je zlý. Môžem vám ponúknuť? – vřavel hostiteľ. – Nebodaj zasa pestuješ gymnastiku? – oslovil Levina a ľavou rukou mu ohmatal svaly. Levin sa usmial, zohol rameno a pod prstami Stepana Arkadžiča navrel pod tenkou žaketovou látkou oceľový hrbol ako bochník syra.

– Tomu sa vraví biceps! Hotový Samson!

– Podľa mňa poľovačka na medvede vyžaduje veľkú silu, – poznamenal Alexej Alexandrovič, ktorý mal len celkom hmľisté predstavy o poľovačke, a natrel si syr na drobiacu sa, ako pavučina jemnú striedku chleba.

Levin sa usmial.

– Vôbec nie. Naopak, aj dieťa môže zabiť medveďa, – s ľahkým úklonom sa vystúpil dámam, ktoré s hostiteľkou prišli ku stolíku s občerstvením.

– Vraj ste zastrelili medveďa, – oslovila ho Kitty, márne sa pokúšajúc vidličkou uloviť vzdorný, odskakujúci slizký hríbik, pričom natriasala čipkami, cez ktoré sa jej belela ruka. – To máte tam u vás medvede? – dodala, poobrátla v jeho stranu nádhernú hlavičku a usmiala sa.

Zdalo by sa, že na tom, čo povedala, nie je nič nezvyčajné, no aký slovami nevyjadriteľný význam sa preňho tajil v každom tóne, v

každou pohybu jej úst, očí, ruky, když to vravela! Bolo v tom prosba o odpustenie, dôvera k nemu, neha, vášnava, plachá neha, prísľub, nádej i láska k nemu, láska, v ktorú nemohol neuveriť a pre ktorú sa zadúšal šťastím.

– Nie, zašli sme si do Tverskej gubernie. A keď sme sa vracali, stretol som sa vo vlaku s vašim švagrom, či vlastne švagrom vášho švagra, – usmial sa. – Bolo to podarené stretnutie.

A veselo, zábavne porozprával, ako po prebdení noci vtrhol v kožuštku do kupé Alexeja Alexandroviča.

– Sprievodca ma chcel podľa toho príslovia o šatách vyhodit', ja som však spustil vznešeným štýlom, a... vy tiež, – povedal Kareninovi, zabúdajúc mu meno, – ste ma spočiatku chceli pre ten kožuštek vyhodit', no potom ste sa ma zastali, za čo som vám veľmi povďačný.

– Práva cestujúcich na výber miest sú vôbec akési nejasné, – vyhlásil Alexej Alexandrovič, utierajúc si končeky prstov vreckovkou.

– Videl som na vás, že nevíete, kde ma zaradiť, – usmial sa Levin dobrácky, – ale ja som sa poponáhlal nadprieť rozhovor na najvyššej úrovni, aby som vyvážil svoj kožuštek.

Sergej Ivanovič pokračoval v rozhovore s hostiteľkou a jedným uchom počúval brata, aj sa kútikom oka naňho pozrel. „Čo sa to s ním dnes robí? Pôsobí tak víťazoslávne,“ pomyslel si. Nevedel, že Levin má pocit, akoby mu boli narástli krídla. Vedel totiž, že ho ona počúva a že ho počúva rada. A len to ho zaujímal. Nielen v tejto miestnosti, no na celom svete jestvoval iba on, ktorý nesmierne stúpil v očiach samého seba, a ona. Vznášal sa vo výšinách, kde sa mu krútila hlava, a tam kdesi dolu, ďaleko boli všetci tí dobráci, skvelí Kareninovci, Oblonskovci a celý svet.

Celkom nenápadne, ani na nich nepozrúc, ale tak, akoby sa pre nich iné miesto už nešlo, posadil Stepan Arkadjič Levina a Kitty vedľa seba.

– No a ty si sadni hoci sem, – povedal Levinovi.

Obed bol rovnako kvalitný ako servis, ktorý bol Oblonského vášňou. Polievka Marie-Louise sa vydarila skvele; drobnučké pirôžky, čo sa rozplývali na jazyku, boli bezchybné. Dvaja lokaji a Matvej v bielych nákrčníkoch narábali s jedlami a nápojmi nenápadne, ticho a zručne. Po materiálnej stránke sa obed vydaril; po nemateriálnej o nič menej. Hovor, raz spoločný, inokedy medzi štyrmi očami, neutíchal a ku koncu stolovania bol taký živý, že páni neprerušili debatu, ani keď vstali od stola, ešte aj Alexej Alexandrovič okriak.

Pescov mal rád, keď sa v debate k niečomu dospelo, a slová Sergeja Ivanoviča ho nijako neuspokojili, neuspokojili tým skôr, že cítil nesprávnosť vlastného názoru.

– Mne nikdy nešlo iba o hustotu obyvateľstva, – oslovil pri polievke Alexeja Alexandroviča, – ale o súvislosť so základmi – nie s princípmi.

– Mám dojem, – pomaly a mdlo odpovedal Alexej Alexandrovič, – že je to to isté. Podľa môjho názoru môže na iný národ vplývať len národ vyspelejší, národ...

– A to je práve otázka, – prerušil ho svojím basom Pescov, ktorý sa vždy náhlil do debaty a vkladal do nej vari celú dušu, – v čom sa má vidieť tá vyspelosť?! Angličania, Francúzi, Nemci – kto z nich stojí na vyššom vývojovom stupni? Kto koho asimiluje? Porýnie, ako je známe, sa po francúzštilo, a pritom Nemci nestoja nižšie! – kričal. – Tu platí iný zákon!

– Ja si myslím, že o vplyve sa dá hovoriť tam, kde je naozajstná vzdelanosť, – Alexej Alexandrovič mierne nadvihol obočie.

– No v čom máme vidieť znaky naozajstnej vzdelanosti? – spýtal sa Pescov.

– Len či sú dobre známe? – zamiešal sa s jemným úsmevom do debaty Sergej Ivanovič. – Dnes platí za pravé vzdelanie jedine vzdelanie klasické, no pritom sme svedkami zúrivých sporov medzi oboma stranami a nedá sa poprieť, že aj opačný tábor je vyzbrojený závažnými argumentmi, ktoré hovoria v jeho prospech.

– Vy ste klasik, Sergej Ivanovič. Neželáte si červeného vína? – spýtal sa Stepan Arkadjič.

– Nemienim tu vykladať svoj názor na jeden či druhý typ vzdelania, – začal Sergej Ivanovič so zhovievavým úsmevom, akoby sa zhováral s dieťaťom, a nastavil svoj pohár, – poviem iba toľko, že obe strany majú silné argumenty, – pokračoval obrátený k Alexejovi Alexandrovičovi. – Vzdelaním som klasik, ale v tomto spore ja osobne neviem zaujať stanovisko. Nevidím totiž logické dôvody, prečo majú klasické vedy prednosť pred reálnymi.

– Prírodné vedy majú taký istý vzdelávací vplyv, – chytil sa toho Pescov. – Napríklad taká astronómia alebo botanika, zoológia s jej systémom všeobecných zákonov!

– S tým nemôžem celkom súhlasiť, – namietol Alexej Alexandrovič. – Podľa mňa už sám proces štúdia jazykových foriem pôsobí na duševný vývoj mimoriadne blahodarne, to sa nedá poprieť.

Okrem toho sa nedá poprieť ani to, že vplyv klasikov, spisovateľov, je v najvyššej miere morálny, zatiaľ čo so štúdiom prírodných vied idú na nešťastie ruka v ruke škodlivé a mylné teórie, a tie sú morom našich čias.

Sergej Ivanovič chcel niečo povedať, ale Pescov ho sýtym hlasom prerušil. Začal ohnivo tento názor vyvracať. Sergej Ivanovič pokojne vyčkával, kým sa dostane k slovu, zrejme už mal prichystanú pádnu odpoveď.

– No, – začal Sergej Ivanovič a s jemným úsmevom sa obrátil na Karenina, – treba pripustiť, že seriózne zvážiť všetky plusy a mínusy tej či onej vedy je ťažké a že otázka, ktorú z nich uprednostniť, nedala by sa tak rýchlo a s konečnou platnosťou rozriešiť, keby klasické vzdelanie nemalo onú prednosť, ktorú ste práve spomenuli: morálny – disons le mot⁵⁰ – antinihilistický vplyv.

– Isteže.

– Keby klasické vedy nemali toto plus – antinihilistický vplyv – väčšmi by sme sa nad tým zamýšľali, zvažovali by sme argumenty oboch strán, – vravel Sergej Ivanovič s jemným úsmevom, – dali by sme priestor obom smerom. Lenže my dnes vieme, že v pilulách klasického vzdelania sa tájí liečivá sila antihilizmu, a pokojne ich ponúkame svojim pacientom... Ale čo ak liečivá sila už vyprchala? – uzavrel duchapľne.

Pri pilulách Sergeja Ivanoviča sa všetci zasmiali, Turovcyn obzvlášť hlasno a veselo, konečne sa dočkal čohosi na zasmiatie, veď len na to po celý čas čakal.

Stepan Arkadžič nechybil, keď pozval Pescova. V jeho prítomnosti intelektuálny rozhovor neutíchal ani na chvíľu. Len čo Sergej Ivanovič žartom skončil debatu, Pescov ihneď vyprovokoval novú tému.

– Nedá sa však povedať, – ozval sa, – že by vláda mala na zreteli tento cieľ. Vláda zrejme postupuje na základe všeobecných úsudkov, a dosah, aký môžu mať prijaté opatrenia, je jej ľahostajný. Napríklad otázka ženského vzdelania mala by sa pokladať za škodlivú, ale vláda otvára kurzy pre ženy a zakladá univerzity.

A rozhovor preskočil na novú tému, na tému ženského vzdelania.

Alexej Alexandrovič vyslovil myšlienku, že vzdelanie žien sa obyčajne dáva do súvisu s otázkou slobody žien a že len z toho hľadiska sa má pokladať za škodlivé.

⁵⁰ povedzme rovno (franc.)

– A ja si zasa myslím, že obe otázky úzko súvisia, – namietol Pescov, – je to circulus vitiosus. Žena je pozbavená práv, lebo nemá vzdelanie, a vzdelanie nemá preto, lebo nemá práva. Nesmieme zabúdať, že zotročenie žien je také dôsledné a také staré, že často už ani nevnímame priepasť, čo nás od nich delí.

– Vravíte práva, – povedal Sergej Ivanovič, keď sa dočkal pauzy, – práva zastávať funkcie porotcov, členov a predsedov rád, práva úradníka, člena parlamentu...

– Isteže.

– Ak by však ženy, celkom výnimočne, aj mohli zastávať takéto miesta, zdá sa mi, že ste nesprávne použili výraz „práva“. Správnejšie by bolo povedať: povinnosti. Každý mi dá za pravdu, že zastávajúc povedzme funkciu porotcu, člena rady či poštového úradníka, máme pocit, že sme si vzali na seba určité povinnosti. A preto by bolo správnejšie povedať, že ženy si chcú vziať na seba povinnosti, a to celkom oprávnené. A s touto ich túžbou, pomôcť mužom v spoločnej práci, môžeme len sympatizovať.

– Tak je, – potvrdil Alexej Alexandrovič. – Podľa mňa ide už len o to, či sú ženy tie povinnosti schopné zvládnuť.

– Podistým sú schopné až-až, – vsunul Stepan Arkad'jič, – keď nadobudnú vzdelanie. To vidíme...

– A čo to príslovie? – zvolal knieža, ktorý už dlho počúval, blýskajúc posmešnými očami, – pred dcérami vari smiem: dlhé vlasy...

– Taký názor bol aj na černochoch a ich oslobodenie, – namietol popudene Pescov.

– Mne sa len to vidí čudné, že ženy chcú vziať na seba nové povinnosti, – povedal Sergej Ivanovič, – zatiaľ čo, žiaľ, okolo seba vidíme, že muži sa im skôr vyhýbajú.

– Povinnosti idú ruka v ruke s právami; moc, peniaze, pocty: za tým ženy idú, – podotkol Pescov.

– To je to isté, akoby som sa dožadoval práva byť dojkou a urazilo by ma, že ženám za to platia, a mne nechcú, – vyhlásil starý knieža.

Turovcyn vybuchol v smiech a Sergej Ivanovič ľutoval, že to nepovedal on. Aj Alexej Alexandrovič sa usmial.

– No hej, lenže muž nemôže pridáť, – namietol Pescov, – žena však...

– Čoby nie, istý Angličan odpojčil na lodi svoje dieťa, – povedal starý knieža, ktorý si v prítomnosti dcér dovoľil takéto voľné reči.

– Koľko je takých Angličanov, toľko aj žien úradníčok, – poznamenal Sergej Ivanovič.

– Dobré, no čo si má počať dievča, ktoré nemá rodinu? – zapojil sa do rozhovoru Stepan Arkad'jič, lebo si pripomenul Čibisovovú, ktorú mal na mysli, keď sympatizoval s Pescovom a podporoval jeho názory.

– Ak by ste si lepšie posvietili na príbeh takého dievčaťa, zistili by ste, že opustilo rodinu, či už svoju alebo sestrinu, kde by sa preň ženská práca bola našla, – zrazu podráždene zasiahla do rozhovoru Daria Alexandrovna, ktorá pravdepodobne uhádla, aké dievča má Stepan Arkad'jič na mysli.

– No my obhajujeme princíp, ideál! – zvučným basom namietol Pescov. – Žena sa hlási o právo byť nezávislá, vzdelaná. A vedomie, že to nie je možné, ju sklúčuje, deptá.

– A mňa zas sklúčuje a deptá, že ma neprijmú za dojku do nálezinca, – opäť sa ozval starý knieža na veľkú radosť Turovcyna, ktorý od smiechu pustil špargľu hrubším koncom do omáčky.

11

Všetci sa zapojili do rozhovoru, iba Kitty a Levin nie. Spočiatku, keď sa hovorilo o vplyve jedného národa na druhý, Levinovi mimovoľne prichodilo na um, čo by mohol k tejto veci povedať; no myšlienky, predtým pre neho také dôležité, mihali sa mu hlavou ako vo sne a ani trošku ho teraz nezaujímal. Ba videlo sa mu čudné, prečo všetci tak horlivo debatujú o niečom, čo nemá pre nikoho žiaden význam. Aj Kitty by vari malo zaujímať, čo sa hovorí o právach a vzdelaní žien. Koľko ráz na to myslela keď spomínala na svoju priateľku Varenku v cudzine, na jej úplnú závislosť, koľko ráz sa v duchu spytovala, čo bude s ňou, ak sa nevydá, a koľko ráz sa o tom dohadovali so sestrou! No teraz ju to ani trošičku nezaujímal. Oni dvaja mali svoj vlastný rozhovor, vlastne ani nie rozhovor, ale akýsi tajomný kontakt, ktorý ich každým okamihom navzájom pripútal a v oboch vyvolával pocit radostného strachu pred vstupom do neznáma. Levin na Kittinu otázku, či ju vlani mohol zazrieť v koči, najprv porozprával, ako šiel z lúk po hradskej a tam ju stretol.

– Bolo to včas ráno. Asi ste sa práve zobudili. Vaša mama spala v kútiku. Nádherné ráno. Idem a myslím si: kto to môže v tom koči so štvorzáprahom byť? Utešený štvorzáprah, s hrkálkami, a na chvíľu ste

sa v obluku mihli vy – sedíte takto hľa a oboma rukami si držíte šnúrky na čepci a tuho o čomsi rozmýšľáte. O niečom dôležitom?

„Ba či som nebola strapatá?“ – pomyslela si Kitty; keď však videla nadšený úsmev, ktorý vyvolávali tieto podrobnosti v jeho spomienkach, pocítila, že naopak, dojem, ktorým zapôsobila, bol veľmi dobrý. Začervenala sa a veselo sa zasmiala.

– Naozaj sa už nepamätám.

– Ako podarene sa smeje Turovcyn! – zvolal Levin, s obdivom hľadiac na jeho uslzené oči a natriasajúce sa telo.

– Poznáte ho už dávno? – spýtala sa Kitty.

– Kto by toho nepoznal!

– No ako vidím, myslíte si, že je to zlý človek.

– Nie zlý, ale nula.

– A to zas nie! A už nikdy tak prenáhlene neposudzujte! – zvolala Kitty. – Aj ja som mala o ňom zlú mienku, ale je to – veľmi milý človek, až neuveriteľný dobrák. Má zlaté srdce.

– Ako ste poznali, že má zlaté srdce?

– Sme veľkí kamaráti. Veľmi dobre ho poznám. Lanskej zimy, krátko po tom... ako ste boli u nás, – pokračovala s previnilým a zároveň dôverčivým úsmevom, – všetky Doline deti dostali šarlach a on sa u nich akosi nad'abil. A len si predstavte, – šepkala, – tak mu Dolly prišlo ľúto, že tu ostal a pomáhal jej deti opatrovať. Veru, vari tri týždne u nich býval a deti opatroval ako pestúnka.

– Práve rozprávam Konstantinovi Dmitričovi o Turovcynovi a šarlachu, – nahla sa k sestre.

– Áno, zachoval sa obdivuhodne, skvele! – potvrdila Dolly, zahl'adená na Turovcyna, ktorý vycítil, že sa hovorí o ňom, a nežne sa naňho usmiala. Levin znova pozrel na Turovcyna a začudoval sa, že dosiaľ nepostrehol klady tohto človeka.

– Veľmi ma to mrzí, už nikdy nebudem o ľuďoch zle zmýšľať! – zvolal veselo, čím úprimne vyjadril, čo práve cítil.

12

V nahryznutej téme o právach žien vynorili sa – v prítomnosti dám – háklivé otázky o nerovnosti práv v manželstve. Pescov pri obede na tieto otázky zopár ráz narazil, no Sergej Ivanovič a Stepan Arkad'jič ho vždy ostrážito zavrátili.

Keď však vstali od stola a dámy odišli, Pescov nešiel za nimi, ale obrátil sa k Alexejovi Alexandrovičovi a začal mu vysvetľovať, v čom vidí hlavnú príčinu nerovnosti práv. Nerovnosť práv manželov spočíva podľa neho v tom, že zákony i verejná mienka stíha neveru ženy a neveru muža rozdielne.

Stepan Arkadžič sa poponáhlal k Alexejovi Alexandrovičovi a ponúkol mu cigaretu.

– Ďakujem, nefajčím, – pokojne odmietol Alexej Alexandrovič a akoby chcel zámerne ukázať, že sa tejto debaty nebojí, obrátil sa so studeným úsmevom k Pescovovi.

– Nazdávam sa, že takýto názor vyplýva z podstaty veci, – dodal a pobral sa do salónu; tu ho oslovil Turovcyn.

– A počuli ste už, prosím, o Priačnikovovi? – spýtal sa Turovcyn, ktorý posmelený šampanským už dávno striehol na príležitosť, aby prerušil mlčanie, čo ho tak ťažilo. – Vasia Priačnikov, – pokračoval s milým úsmevom na červených perách, obracajúc sa zväčša na najváženejšieho host'a, Alexeja Alexandroviča, – dnes som sa to dozvedel, mal súboj v Tveri s Kvytským a zastreľil ho.

Ako mávame dojem, že sa ako naschvál jednoducho udierame do bolestivého miesta, tak sa aj Stepanovi Arkadžičovi pozdalo, že sa dnešné reči ako naschvál ustavične krútia okolo bolestivého miesta Alexeja Alexandroviča. Zase chcel švagra odvieť, keď sa tu sám Alexej Alexandrovič zvedavo spýtal:

– Kvôli čomu mal Priačnikov súboj?

– Kvôli žene. Zachoval sa ako chlap! Vyzval súpera na súboj a zabil ho!

– Ach! – ľahostajne vytiahol obočie Alexej Alexandrovič a pobral sa do salónu.

– Veľmi som rada, že ste prišli, – prihovorila sa mu Dolly s vystrašeným úsmevom, keď sa stretli v priechodnom salóniku, – rada by som sa s vami pohovárala. Tu si môžeme sadnúť.

Alexej Alexandrovič, ešte vždy s ľahostajným výrazom, ktorý mu dodávalo vytiahnuté obočie, sadol si k Darii Alexandrovne so strojeným úsmevom.

– To mi celkom vyhovuje, práve som sa chcel s vaším dovolením odporúčať. Zajtra cestujem.

Daria Alexandrovna, presvedčená o Anninej nevine, pocítila, že bledne a že sa jej pery roztriasli od hnevu na tohto človeka bez srdca, studeného ako kus ľadu, ktorý sa tak pokojne zberá zničiť jej nevinnú priateľku.

– Alexej Alexandrovič, – pozrela mu so zúfalým odhodlaním do očí. – Spytovala som sa na Annu, neodpovedali ste. Čo je s ňou?

– Pokiaľ viem, má sa dobre, Daria Alexandrovna, – odpovedal Alexej Alexandrovič s odvráteným pohľadom.

– Alexej Alexandrovič, nehnevajte sa, nemám právo... ale mám rada Annu ako sestru a vážim si ju; prosím vás, úpenlivo vás prosím, čo sa medzi vami stalo? Z čoho ju obviňujete?

Alexej Alexandrovič sa zmraštil, potom privrel oči a sklonil hlavu.

– Domnievam sa, že vám váš manžel povedal dôvody, pre ktoré pokladám za nutné zmeniť svoj doterajší vzťah k Anne Arkadieвне, – začal, no nedíval sa jej do očí, ale mrzutým pohľadom premeral Ščerbackého, ktorý prechádzal salónom.

– Neverím, neverím, nemôžem tomu uveriť! – s rozhodným gestom zvolala Dolly a zopäla pred sebou kostnaté ruky. Prudko vstala a položila mu ruku na rukáv. – Tu nebudeme mať pokoj. Prejdime sem, prosím.

Dollino vzrušenie na Alexeja Alexandroviča zaúčinkovalo. Vstal a pokorne sa bral za ňou do učebne. Sadli si za stolík, potiahnutý voskovaným plátnom, celé bolo dorezané nožíkmi.

– Neverím, neverím tomu! – ozvala sa Dolly a pokúšala sa zachytiť jeho bočiaci pohľad.

– Nedá sa neveriť faktom, Daria Alexandrovna, – povedal, zdôrazňujúc slovo faktom.

– Ale čo urobila? – spýtala sa Daria Alexandrovna. – Čo vlastne urobila?

– Opovrhla povinnosťami a podviedla svojho muža. To urobila.

– Nie, nie, to je vylúčené! Preboha, určite sa mýlite, – vravela Dolly so zatvorenými očami a pritískala si ruky na sluchy.

Alexej Alexandrovič sa mrazivo usmial, iba ústami, chcel tým sebe i jej ukázať, že jeho presvedčenie je nezvratné; no aj keď v ňom Dollina zápalistá obrana nevyvolala pochybnosti, predsa len rozjatrila ranu. Horlivo začal:

– Mýlka je dosť vylúčená, keď to žena mužovi sama povie. Keď vyhlási, že osem rokov života a syn – všetko je len omyl a že chce začať žiť od začiatku, – nahnevane fučal nosom.

– Anna a hriech, to mi nejde dokopy, nemôžem tomu akosi uveriť.

– Daria Alexandrovna! – pozrel teraz už rovno do jej dobráckej vzrušenej tváre; cítil, že sa mu jazyk nevoľky rozvážuje. – Nevie, čo by som za to dal, keby som ešte nemal istotu. Kým som si nebol istý, bolo mi ťažko, ale ľahšie ako teraz. Kým som si nebol istý, bola tu ešte

nádej; ale teraz je nádej preč, no i tak nemám v ničom istotu. Natol'ko nemám v ničom istotu, že nenávidím už aj syna a niekedy pochybujem, či je môj. Som veľmi nešťastný.

To nemusel ani vravieť. Daria Alexandrovna to pochopila, len čo jej pozrel do tváre; a zrazu jej ho prišlo ľúto a zakolísala vo viere v priateľkinu nevinu.

– Ach! To je hrozné! Hrozné! A je to pravda, že ste sa rozhodli pre rozvod?

– Rozhodol som sa pre toto krajné opatrenie. Nič iné nemôžem urobiť.

– Nemôžete iné, nemôžete... – zašepkala so slzami v očiach. – Nie, musí sa dať niečo robiť!

– Pri takomto nešťastí, na rozdiel od nejakej veľkej straty či smrti, je najhoršie to, že nestačí svoj kríž niesť – tu treba konať, – povedal, akoby uhádol jej myšlienky. – Treba sa dostať z pokorujúceho polohovania, do ktorého vás vohnali: traja spolu žiť nemôžu.

– To chápem, až pridobre chápem, – Dolly sklonila hlavu. Zmlkla a zamyslela sa nad sebou, nad nešťastím, čo ju v rodinnom živote prenasleduje, ale zrazu prudko zdvihla hlavu a prosebne zopala ruky. – Ale počkajte! Ste predsa kresťan. Myslite na ňu! Čo s ňou bude, ak ju opustíte?

– Myslel som, Daria Alexandrovna, veľa som na ňu myslel, – vravel Alexej Alexandrovič. Na tvár mu vystúpili červené škvrny, kalné oči sa upierali rovno na ňu. Daria Alexandrovna ho teraz už z tej duše ľutovala. – A podľa toho som sa aj zariadil, keď som sa z jej úst dozvedel o svojej pohane – nechal som všetko pri starom. Dal som jej možnosť nápravy, pokúšal som sa ju zachrániť. A čo z toho bolo? Nesplnila moju jedinú malú požiadavku – zachovať slušnosť – vravel čoraz zápalistejšie. – Zachraňovať možno človeka, ktorý nechce zahynúť; ale keď je celou bytosťou taký skazený, zvrhlý, že v záhube vidí spasenie, čo sa dá vtedy robiť?

– Všetko, len rozvod nie! – odpovedala Daria Alexandrovna.

– No ale čo všetko?

– Nie, je to priveľmi hrozné. Nebude ničou ženou, zahynie!

– Čo už ja môžem? – nadvihol pleciami aj obočie. Pomyslenie na ženin posledný výčín Alexeja Alexandroviča tak podráždilo, že bol zasa upätý ako na začiatku rozhovoru. – Som vám povďačný za vašu účasť, ale musím ísť, – povedal a vstal.

– Nie, ešte počkajte! Nesmiete ju zničiť! Počkajte, poviem vám niečo o sebe. Vydala som sa a muž ma podvádza; plná zloby, žiarlivá,

chcela som všetko zanechať, chcela som sama... Ale spamätala som sa, a kto mi pomohol? Anna ma zachránila. A tak žijem. Deti rastú, muž pomaly nachodí cestu späť k rodine, uznal svoj omyl; je čoraz lepší, čestnejší, a ja žijem... Odpustila som, aj vy musíte odpustiť!

Alexej Alexandrovič počúval, ale jej slová už nepôsobili na neho. V duši mu opäť ožila všetka zloba, ktorú pocítil v deň, keď sa rozhodol pre rozvod. Strhol sa a spustil prenikavo, nahlas:

– Odpustiť nemôžem a ani nechcem, bolo by to podľa mňa nesprávne. Spravil som pre tú ženu všetko, a ona všetko pošliapala do blata, ktoré je jej živlom. Nie som zlý človek, nikdy som k nikomu necítil nenávisť, no ju nenávidím z celej duše a odpustiť jej nemôžem, lebo ju priveľmi nenávidím za všetko zlo, čo mi spôsobila! – dopovedal so slzami zlosti v hlase.

– Milujte tých, čo vás nenávidia... – placho zašepkala Daria Alexandrovna.

Alexej Alexandrovič sa pohrdavo usmial. To nebolo preňho nič nové, ale na jeho prípad to neplatilo.

– Milujte tých, čo vás nenávidia, ale milovať tých, ktorých nenávidíte, to sa nedá. Prepáčte mi, že som vám spôsobil také nepríjemné chvíle. Každý má svojho trápenia vyše práva! – Alexej Alexandrovič sa opanoval, pokojne sa rozlúčil a odišiel.

13

Keď hostia povstávali od stola, Levin by rád bol šiel za Kitty do salónu, no bál sa, či jej nebude nepríjemné, že jej tak otvorene dvorí. Ostal teda v krúžku pánov, zapájal sa do rozhovoru, a hoci sa na Kitty nedíval, vnímal jej pohyby, pohľady i miesto, kde práve v salóne bola.

Už teraz a bez najmenej námahy splňal sľub, ktorý jej bol dal – o všetkých ľuďoch vždy len pekne zmýšľať a vždy všetkým milovať. Reč sa zvrtila na občinu, v ktorej Pescov videl akýsi princíp, kolektívny princíp, ako ho pomenoval. Levin nesúhlasil ani s Pescovom, ani s bratom, ktorý akosi po svojsky uznával i neuznával význam ruskej občiny. No v debate s nimi usiloval sa len o jedno – mierniť a tľmiť ich výpady. Vôbec mu nezáležalo na tom, čo vraví, a ešte menej na tom, čo vravia oni, a mal len jedinú túžbu, aby im a všetkým ostatným bolo dobre a cítili sa príjemne. Teraz už vedel, čo jediné je dôležité. A to jediné – bolo najprv tam, v salóne, potom sa však pohlo a teraz zastalo pri dverách. Neobrátil sa, no cítil úsmev a pohľad upretý na seba, a

nemohol sa neobrátiť. Kitty stála so Ščerbackým medzi dvermi a pozerala na neho.

– Myslel som, že idete ku klavíru, – povedal, keď k nej pristúpil. – Hudba, tá mi teda na dedine chýba.

– Ale nie, prišli sme vás zavolať medzi nás, a ďakujem, – odmenila ho úsmevom, akoby to bol dar, – že ste prišli. Má to cenu, škriepiť sa? Aj tak jeden druhého nikdy nepresvedčia.

– Áno, to je pravda, – prikývol Levin, – zväčša to býva tak, že sa človek škriepi len preto, lebo nemôže pochopiť, o čo vlastne súperovi ide.

Levin si neraz pri debatách múdrych ľudí všimol, že po nesmiernom úsilí, nesmiernom množstve logických finesov a slov, dospeli súper napokon k zisteniu, že to, čo si chceli tak úporne navzájom dokázať, je im už dávno, pradávno, od samého začiatku debaty známe, ale že každému záleží na niečom inom, a že to, na čom im záleží, nechcú prezradiť, aby ich náhodou nepresvedčili o opaku. Levin neraz zažil, že niekedy človek pri rozhovore pochopí, na čom súperovi záleží, a zrazu na tom záleží i jemu, a hneď sa s ním stotožní – vtedy všetky argumenty odpadnú a sú zbytočné; inokedy však zažil opak: človek napokon vyjaví, na čom mu záleží a kvôli čomu vymýšľa argumenty, a ak sa stane, že to povie úprimne a správne, súper sa s ním stotožní a už neoponuje. A toto chcel teraz povedať.

Kitty až krčila čelo od úsilia pochopiť ho. No len čo začal vysvetľovať, už jej bolo všetko jasné:

– Chápem: treba poznať, o čo mu ide, na čom mu záleží, a vtedy sa dá...

Dokonale pochopila a správne vystihla jeho neobratne vyjadrenú myšlienku. Levin sa natešene usmial: taký ohromujúci bol preňho prechod od popleteného, rozvláčneho sporu s Pescovom a bratom, k tomuto lakonickému, jasnému, máloslovnému vyjadreniu tých najzložitejších myšlienok.

Ščerbackij od nich odišiel a Kitty sa pobrala k rozloženému kartovému stolíku, sadla si, vzala do rúk kriedu a začala kresliť na nové zelené súkno čoraz väčšie a väčšie kruhy.

Vrátili sa k tomu, o čom sa hovorilo pri obede: o slobode a zamestnanosti žien. Levin bol tej mienky ako Daria Alexandrovna, že dievča, ktoré sa nevydá, môže si vždy nájsť vyhovujúcu prácu v rodine. Dokazoval to tým, že nieto rodiny, čo by sa zaobišla bez pomocnice, že v každej rodine, chudobnej či bohatej, sú a musia byť pestúnky, buď najaté alebo z rodiny.

– Nie, – povedala Kitty a začervenala sa, no tým smelšie hľadela na neho úprimnými očami, – dievča môže byť v situácii, keď príchod do rodiny musí byť preň ponížením, a pritom sama...

Pochopil ju z pol slova.

– Ó, áno! – zvolal, – áno, áno, áno, máte pravdu, máte úplnú pravdu! A pochopil všetko, čo pri obede dokazoval Pescov o slobode žien už len preto, že v Kittinom srdci vyťušil strach zo starodievocstva a poníženia, a ľúbil ju, sám pocítil strach i poníženie, a razom sa zriekol svojich argumentov.

Zavládlo ticho. Ešte stále kreslila kriedou po stole. Oči jej nežne svetielkovali. Pod vplyvom jej nálady Levin celou bytosťou vnímal, ako v ňom rastie napätie z pocitu šťastia.

– Och! Celý stôl som dočmárala! – zvolala, položila kriedu a pohla sa, akoby chcela vstať.

„Čo by som tu robil bez nej!“ pomyslel si zdesene a chytil kriedu. – Počkajte ešte, – povedal a sadol si ku stolíku. – Už dávno sa vás chcem na niečo spýtať.

Pozrel jej rovno do milých, aj keď vyľakaných očí.

– Nech sa páči, spýtajte sa.

– Ide mi o toto, – napísal začiatkové písmená: k, s, m, o, n, j, t, m, z, t, ž, u, n, a, l, v? Tie písmená znamenali: „Keď ste mi odpovedali nie je to možné, znamenalo to, že už nikdy, alebo len vtedy?“ Bolo málo pravdepodobné, že by mohla rozlúštiť takú zložitú vetu, ale zadíval sa na ňu s výrazom, akoby mu život závisel od toho, či tie slová pochopí.

Pozrela na neho vážne, potom si podoprela zvrátené čelo a začala čítať. Občas pozrela na neho, spytujúc sa pohľadom: „Je to tak, ako si myslím?“

– Rozumiem, – povedala a začervenala sa.

– Toto je aké slovo? – spýtal sa Levin a ukázal na n, ktoré znamenalo *nikdy*.

– To znamená *nikdy*, ale nie je to pravda!

Rýchlo všetko zotrel, podal jej kriedu a vstal. Napísala: v, s, i, o, n.

Dolly sa hneď spamätala zo žiaľu, čo jej spôsobil Alexej Alexandrovič, keď zazrela tých dvoch: Kitty s kriedou v rukách a s plachým i šťastným úsmevom, ako pozerá zdola na Levina, Levinova pekná postava sa nahýna ponad stôl a jeho vrúcne oči sa upierajú raz na stôl, raz na Kitty. Zrazu sa rozžiaril – pochopil. Znamenalo to: „Vtedy som inakšie odpovedať nemohla.“

Pozrel na ňu s otázkou, placho.

– Len vtedy?

– Áno, – odpovedal jej úsmev.
– A t... A teraz? – spýtal sa.
– Tak si to prečítajte. Napíšem, po čom túžim. Veľmi túžim! –
Napísala začiatkové písmená: a, s, m, z, a, o, č, b. Značilo to: „Aby ste
mohli zabudnúť a odpustiť, čo bolo.“

Kľčovite chytil kriedu chvejúcimi sa prstami, až sa zlomila, a napísal
začiatkové písmená týchto slov: „Nemám čo zabúdať a odpúšťať,
neprestal som vás milovať.“

Pozrela na neho so stŕpnutým úsmevom na perách.

– Rozumiem, – zašepkala.

Sadol si a napísal dlhú vetu. Všetko uhádla a nespýtujúc sa, či sa
nemýli, vzala kriedu a hneď odpovedala.

Dlho nevedel rozlúštiť, čo napísala, často jej musel pozerat' do očí.
Od šťastia nebol schopný vnímať. Nijako nevedel dosadiť slová, ktoré
mala na mysli, ale z jej krásnych, šťastím žiariacich očí vyčítal všetko,
čo mal vedieť. A napísal tri písmená. Ešte písal, a ona už čítala,
sledujúc jeho ruku, a napokon to sama dokončila a napísala odpoveď:
„Áno.“

– Hráte sa na secretaire? – spýtal sa starý knieža, podíduc k nim. –
No hádam už poďme, ak chceš stihnúť to divadlo.

Levin vstal a odprevadil Kitty po dvere.

Povedali si takto všetko; povedali si, že ho miluje a otcovi a mame
povie, že Levin k nim zajtra doobeda príde.

14

Keď Kitty odišla a Levin ostal sám, pochytil ho taký nepokoj a taká
nedočková túžba, aby čím skôr, čím skôr prišlo ráno, keď ju zasa uvidí
a navždy sa s ňou spojí, že sa tých štrnástich hodín, ktoré mal stráviť
bez nej, na smrť zľakol. Cítil, že musí s niekým byť, zhovárať sa, aby
nebol sám, aby prekabátil čas. Stepan Arkad'jič by mu bol najlepším
partnerom, ale ten práve odchádzal, ako vravel, na večierok, no v
skutočnosti na balet. Levin mu len toľko stihol povedať, že je šťastný,
má ho rád a nikdy, nikdy mu nezabudne, čo pre neho spravil.
Oblonského pohľad a úsmev ubezpečili Levina, že tieto pocity chápe
ako treba.

– A čo, umrieť takto nie je načase? – spýtal sa Stepan Arkad'jič,
pričom precítene stískal Levinovi ruku.

– Nie-e-e-e! – zatiahol Levin.

Aj Daria Alexandrovna akoby mu pri rozlúčke gratulovala:

– Takú mám radosť že ste sa s Kitty zase stretli, staré priateľstvo si treba vážiť.

No Levinovi to od Darie Alexandrovny nepadlo dobre. Ani pochopu nemá, aké je to všetko velebné a pre ňu nedostupné – ako sa vôbec opovažuje o tom hovoriť!

Levin sa so všetkými rozlúčil, ale aby neostal sám, prikmotril sa k bratovi.

– Kam ideš?

– Ja na zasadnutie.

– No a ja pôjdem s tebou. Smiem?

– Prečo nie? Poďme, – pristal Sergej Ivanovič s úsmevom. – Čo sa to s tebou dnes robí?

– So mnou? Mám šťastný deň! – zvolal Levin a spustil oblok na koči, v ktorom sa viezli. – Nemáš nič proti tomu? Je tu na zadusenie. Svoj šťastný deň! Prečo sa ty vlastne neženíš?

Sergej Ivanovič sa usmial.

– Teším sa, podľa všetkého je to skvelé diev... – chcel povedať Sergej Ivanovič.

– Zadrž, zadrž! – skríkol Levin, schmatol ho oboma rukami za golier kožucha a prekřížil ho. „Je to skvelé dievča,“ boli také prosté, prízemné slová a nijako nezodpovedali jeho pocitom.

Sergej Ivanovič sa od srdca zasmial, čo sa mu nestávalo často.

– No toľko vari smiem povedať, že sa teším.

– To sa bude smieť až zajtra a dost! Dost, dost, ticho! – zvolal Levin, nanovo ho zababušil do kožucha a pokračoval: – Strašne ťa milujem, a smiem byť na tom zasadnutí?

– Prirodzene.

– Čo máte dnes na programe? – spýtal sa Levin ešte stále s úsmevom. Boli teda na zasadnutí, Levin počúval, ako tajomník jachtavo číta zápisnicu, očividne jej sám nerozumel; ale Levin mu priam videl na tvári, aký je to zlatý, dobrý, skvelý človek. Bolo to vidieť z toho, ako sa pri čítaní zápisnice mýlil a miatol. Potom sa rokovalo. Pochytili sa kvôli uvoľneniu akýchsi súm a kladeniu rúr, a Sergej Ivanovič usadil dvoch prítomných členov a o čomsi dlho víťazoslávne rečnil; ten druhý si poznačil čosi na papierik, najprv sa okúňal, ale potom mu odpovedal veľmi uštipačne milo. A potom aj Svijažskij (aj on bol tu) povedal niečo rovnako krásne a ušľachtilo. Levin ich počúval a bolo mu nad slnko jasné, že ani uvolnené sumy, ani rúry, slovom nič nejestvuje, že sa vlastne nikto na nikoho nehnevá, ale

všetci sú dobrí, skvelí ľudia a všetko má príjemný, hladký priebeh. Nikto nikomu nestál v ceste a všetkým bolo príjemne. Levinovi prichodilo pozoruhodné, že dnes do všetkých vidí a na základe drobných, predtým neviditeľných príznakov spoznal dušu každého z nich a zistil, že všetci sú dobrí. A najmä jeho, Levina, dnes všetci nesmierne milovali. Bolo to jasné z toho, ako sa s ním zhovárali, aké vládne, láskavé pohľady k nemu ešte aj tí neznámi vysielali.

– Tak ako, si spokojný? – spýtal sa ho Sergej Ivanovič.

– Veľmi. Nikdy by som si nebol myslel, že je to také zaujímavé! Skvelé, nádherné!

Svijažskij prišiel za Levinom a pozval ho na čaj. Levinovi nešlo do hlavy, prečo sa mu Svijažskij predtým nepozdával, nemohol si spomenúť, čo vlastne od neho čakal. Bol to múdry a nevýslovne dobrý človek.

– S radosťou, – prijal pozvanie a spýtal sa ho na manželku a švagrinú. A záhadnou filiáciou myšlienok, keďže v jeho predstave myšlienka na Svijažského švagrinú súvisela so ženbou, sa mu zazdalo, že nik nie je povolanejší počúvať o jeho šťastí ako Svijažského žena a švagriná, a veľmi sa potešil, že k nim pôjde.

Svijažskij sa vypytoval na jeho prácu na dedine a ako obyčajne nevidel nijakú možnosť prísť na niečo, na čo sa neprišlo v Európe. No Levina to teraz vôbec nemrzelo. Naopak, cítil, že pravda je na Svijažského strane, že celá vec nestojí za reč, a neušla mu obdivuhodná miernosť a jemný takt, s akými sa Svijažskij vyhýbal presadiť svoju pravdu. Svijažského dámy boli priam na zjedenie. Levinovi sa videlo, že už o všetkom vedia a držia mu palce a nehovoria o tom len z jemnoci. Sedel u nich hodinu, dve, tri, hovoril o tom i onom, no vnímal len to, čím mu prekypovala duša, a nebadal, že ho už majú dosť a dávno by už mali spať. Svijažskij ho šiel zívajúc odprevadiť do predizby a len sa čudoval, v akom zvláštnom rozpoložení ducha je jeho priateľ. Boli dve hodiny po polnoci. Levin sa vrátil do hotela a zdesil sa myšlienky, čo si teraz sám so svojou nedočkavosťou ešte desať hodín počne. Lokaj v službe mu zažal sviece a chcel odísť, ale Levin ho zadržal. Z tohto lokaja, Jegora – predtým si ho Levin ani nevšimol – sa vykľul veľmi inteligentný a milý, a čo je najdôležitejšie, dobrý človek.

– Tak čo, Jegor, ťažko je bdieť?

– Čo sa dá robiť! Taká je už naša služba. Pri pánoch je väčší pokoj, ale tu človek viac zarobí.

Ďalej vysvitlo, že Jegor má rodinu, troch chlapcov a dcéru krajčírku, ktorú chcel vydať za subjektu v sedlárstve.

Pri tejto príležitosti sa Levin zveril Jegorovi s myšlienkou, že hlavná vec v manželstve je láska a s láskou v sebe musí byť človek šťastný, lebo veď šťastie sídli v človeku samom.

Jegor Levina pozorne vypočul a zrejme dokonale pochopil jeho myšlienku, no na jej potvrdenie vyslovil prekvapujúci postreh: vraj keď žil u dobrých pánov, bol so svojimi pánmi vždy spokojný a aj teraz je so svojím pánom celkom spokojný, i keď je Francúz.

„Vskutku dobrý človek,“ pomyslel si Levin.

– No a ty, Jegor, keď si sa ženil, bol si do svojej ženy zalúbený?

– Akože, – odpovedal Jegor.

A Levin zistil, že aj Jegor je vo vytržení ducha a zberá sa pred ním odhaliť najtajnejšie záhyby svojej duše.

– Mám život na počudovanie. Už od mladi... – začal s blyšiacimi sa očami, očividne nakazený Levinovým nadšením, ako sa dá nakaziť zívaním.

No vtedy sa ozval zvonec; Jegor odišiel a Levin zostal sám. Na obed nejedol skoro nič, čaj a večeru u Svijažskovcov odmietol, ale na jedlo nemal ani pomyslenia. Minulú noc síce nespál, ale ani na spánok nemal pomyslenia. V izbe bolo čerstvo, no on sa dusil horúčnosťou. Otvoril oba vetráčky a sadol si na stôl oproti nim. Za snehom zavalenou strechou bolo vidieť bohato zdobený kríž s reťazami a nad ním – stúpajúci trojuholník súhvezdia Aurigy s jasnožltou Capellou. Pozeral hneď na kríž, hneď na hviezdu, vdychoval mrazivý, čerstvý vzduch, čo prúdil do izby, a ako vo sne sledoval obrazy a spomienky, čo sa mu vynárali v predstavách. O štvrtej sa ozvali na chodbe kroky, vykukol von. To sa vracal z klubu jeho známy, hráč Miaskin. Bol zachmúrený, nasrdený a kašlal. „Úbožiak nešťastný!“ pomyslel si Levin a slzy mu vstúpili do očí od lásky a ľútosti k tomuto človeku. Chcel sa s ním pohovárať, potešiť ho; ale potom si uvedomil, že je iba v košeli, rozmyslel si to a zasa si sadol k vetráčku, aby sa kúpал v studenom vzduchu a hľadel na ten kríž obdivuhodného tvaru, mlčanlivý, no pre neho zmysluplný, a na vznášajúcu sa jasnožltú hviezdu. Po šiestej už začali hrmotiť čističi parkiet, zvony vyzváňali na omšu a Levin pocítil, že mu je zima. Zatvoril vetráček, umyl sa, obliekol a vyšiel von.

15

Ulice boli ešte pusté. Levin sa pobral k Ščerbackovcom. Predný vchod bol zatvorený, všetko spalo. Vrátil sa, vošiel do izby a žiadal si

kávu. Lokaj, čo vystriedal Jegora, mu ju priniesol. Levin sa s ním chcel pustiť do reči, ale lokaja zvoncom odvolali. Levin sa pokúšal odpiť si z kávy a vložiť si do úst chlieb, ale jeho ústa nevedeli, čo s chlebom urobiť. Vypľul chlieb, obliekol si kabát a vybral sa do ulíc. Bolo deväť preč, keď prišiel druhý raz pred dom Ščerbackovcov. V dome práve vstali, kuchár šiel na nákupy. Bolo treba čakať ešte najmenej dve hodiny.

Celú tú noc a ráno žil Levin úplne podvedome a cítil sa celkom mimo zákonov materiálneho života. Celý deň nejedol, dve noci nespal, niekoľko hodín sedel vyzlečený na mraze a cítil sa nieže čerstvý a zdravý ako nikdy, ale dokonale nezávislý od tela: pohyboval sa, nenamáhajúc svalstvo, a mal pocit, že by mohol hory prenášať. Bol presvedčený, že by sa mohol vzniesť nahor alebo odtisnúť roh domu, keby na to prišlo. Zvyšný čas sa ponevierať po uliciach, ustavične sa díval na hodinky a obzeral na všetky strany.

A čo videl vtedy, to už potom nevidel nikdy. Najmä ho dojali deti, čo šli do školy, a sivé holuby, čo zlietali zo striech na chodník, a žemle, poprášené múkou, čo neviditeľná ruka vložila do výkladu. Tie biele žemle, holuby a dvaja chlapci boli nadpozemské zjavenia. Všetko sa odohralo súčasne: chlapec sa rozbehol k holubovi, usmial sa a pozrel zdola na Levina; holub zatrepotal krídlami a odletel, blysnúc sa na slnku medzi tancujúcimi snehovými ihličkami, z oblôčka zavanula vôňa pečeného chleba a vynorili sa biele žemle. To všetko spolu bolo také mimoriadne pekné, že Levin sa zasmial aj rozplakal od radosti. Opísal kruh od Novinárskej uličky po Kislovku a vrátil sa zasa do hotela, vyložil pred seba hodinky, sadol si a čakal na dvanástu. V susednej izbe hovorili čosi o strojoch a podvodoch a ozývalo sa ranné odkašľávanie. Tí tam si neuvedomovali, že sa už ručička blíži k dvanástke. Ručička bola na dvanástke. Levin vyšiel pred hotel. Drožkári nepochybne vedeli všetko. So šťastnými tvármi obstali Levina a škriepiac sa medzi sebou, ponúkali mu svoje služby. Levin si jemnocitne, aby ostatných neurazil, a s príslubom, že im sa dá zas inokedy povoziť, najal jedného z nich a kázal sa odviezť k Ščerbackovcom. Drožkár bol priam úchvatný v bielom golieri, čo mu trčal spod kepeňa a obopínal naliatu, mocnú červenú šiju. Sane mal tento drožkár veľké a šikovné, na takých sa už Levin neskôr nikdy neviezol, aj kôň bol pekný, no čo ako sa usiloval, predsa sa nehýbal z miesta. Drožkár poznal dom Ščerbackovcov – z mimoriadnej úcty k pasažierovi opísal rukami kruh, povedal prf a prudko zadržal koňa

rovno pred vchodom. Vrátnik už asi všetko vedel. Svedčili o tom jeho usmiate oči a spôsob, akým povedal:

– Ale ste u nás už veľmi dávno neboli, Konstantin Dmitrič!

A nielenže všetko vedel, on priam jasal a stálo ho veľa námahy, aby svoju radosť utajil. Keď Levin pozrel do jeho milých stareckých očí, dokonca si ešte čosi nové uvedomil vo svojom šťastí.

– Už sú hore?

– Nech sa páči ďalej! A toto si nechajte tu, – usmial sa, keď sa Levin chcel vrátiť po čiapku. To nebolo len tak.

– Komu mám, prosím, ohlásiť váš príchod? – spýtal sa lokaj.

Aj keď bol lokaj mladý, z tej novej garnitúry šviháckych lokajov, bol to dobrý a pekný človek a tiež všetko chápal.

– Kňažnej... Kniežaťu... Mladej kňažnej... – motal Levin.

Prvá osoba, ktorú stretol, bola mademoiselle Linonová. Šla cez dvoranu a lokničky i tvár jej priam žiarili. Len čo jej povedal pár slov, za dvermi zašuchotali šaty, mademoiselle Linonová sa mu stratila zo zorného poľa, a vtom ho zachvátila radosť i strach pred blížiacim sa šťastím. Mademoiselle Linonová mala zrazu naponáhlo, nechala ho tak a zamierila k druhým dverám. Len čo vyšla, po parketách zaklopkali rýchle, ľahké kroky a jeho šťastie, jeho život, on sám – to najlepšie z neho, to, čo hľadal a po čom tak túžil, sa rýchlo, rýchlo blížilo. Nešla, niesla ju k nemu akási neviditeľná sila.

Videl len jej jasné, úprimné oči, vystrašené rovnakou radosťou z lásky, aká naplňala i jeho srdce. Jej oči žiarili čoraz bližšie a bližšie a jas lásky v nich ho oslepil. Zastala pri ňom tak blízko, až sa dotýkali. Jej ruky sa zdvihli a spustili sa mu na plecيا.

Spravila všetko, čo mohla – pribehla k nemu a s bážňou i radosťou sa celá odovzdala do jeho rúk. Objal ju a pritisol ústa na pery, čo čakali na jeho bozk.

Aj ona celú noc prebdela a celé doobedie ho vyčkávala. Rodičia nemali najmenších výhrad a jej šťastie naplňalo šťastím aj ich. Čakala ho. Prvá mu chcela povedať o svojom a jeho šťastí. Vymyslela si, že ho privíta sama, a tešila sa na to, no aj sa bála a hanbila, a ešte presne nevedela, ako to urobí. Počula jeho kroky i hlas a čakala za dvermi, kým mademoiselle Linonová neodíde. Mademoiselle Linonová odišla. Kitty už nerozmýšľala, nespytovala sa čo a ako, ale pristúpila k nemu a spravila to, čo spravila.

– Poďme k mamičke! – chytila ho za ruku. Dost' dlho neprehovoril, ani nie tak preto, že by sa bál slovom narušiť svoj vznešený cit, ako

skôr preto, že zakaždým, keď chcel niečo povedať, cítil, že namiesto slov mu vyhrfknú slzy šťastia. Chytil jej ruku a pobožkal ju.

– Naozaj je to pravda? – spýtal sa konečne priškrteným hlasom. – Nemôžem uveriť, že ma miluješ!

Usmiala sa tomu tykaniu a plachosti, s akou pozrel na ňu.

– Áno! – odpovedala významne, pomaly. – Taká som šťastná! Vošla do jedálne, vedúc ho za ruku. Keď ich kňažná zazrela, dych sa jej zrýchlil a vypukla v plač, a zas v smiech, a rozbehla sa energickým krokom, aký by od nej Levin nebol čakal, k nim, objala mu hlavu a líca skropila slzami.

– Tak a je to šťastne za nami! Teším sa. Maj ju rád. Teším sa... Kitty!

– Ale ste to rýchlo sfúkli! – nadhodil starý knieža, nútiac sa do chladnokrvnosti; no Levin si všimol, že má vlhké oči, keď sa k nemu obrátil.

– Odjakživa som po tom túžil! – chytil Levina za ruku a pritiahol si ho k sebe. – Už vtedy, keď si tento pochábeľ vzal do hlavy...

– Otecko! – skríkla Kitty a zakryla mu rukou ústa.

– No dobre, dobre! – povedal knieža. – Som veľmi, veľmi... šťastný... Och, aký som hlúpy...

Objal Kitty, vtisol jej bozk na tvár, na ruku a zasa na tvár a urobil jej krížik na čelo.

A keď sa Levin díval, ako Kitty dlho a nežne bozkáva otcovu mäsitú ruku, zaplavil ho voči starému kniežaťu, ktorý mu bol dosiaľ cudzí, nový pocit lásky.

16

Kňažná sedela v kresle, nevravela nič, len sa usmievala; knieža si k nej prisadol. Kitty stála pri otcovom kresle a ešte stále ho držala za ruku. Všetci mlčali.

Kňažná prvá všetko vyjadrila slovami a všetky myšlienky a city pretlmočila do reči praktického života. A v prvej chvíli sa to všetkým pozdalo rovnako čudné a smutné.

– Tak kedy? Ešte vás treba požehnať a oznámiť zasnúbenie. Svadba bude kedy? Čo myslíš, Alexander?

– Toho sa spýtaj, – starý knieža ukázal na Levina, – on je tu hlavný.

– Kedy? – ozval sa Levin celý červený. – Zajtra. Ak to odo mňa závisí, tak dnes požehnanie a zajtra svadbu.

– Kdeže, mon cher, to nejde!
– Tak o týždeň.
– Ten sa zbláznil.
– Prečo nie?
– Maj zľutovanie! – zvolala matka a radostne sa usmiala tomu chvatu. – A výbava?

„To bude aj výbava a to všetko?“ pomyslel si Levin zdesene. „Ale čo, môže azda výbava, požehnanie a všetko to ostatné – môže to skaliť moje šťastie? Nič ho neskálí!“ Pozrel na Kitty a zistil, že sa jej ani trošičku nedotkla zmienka o výbave. „Asi to musí byť“, pomyslel si.

– Nemám o tých veciach ani potuchy, len som povedal, čo by som ja rád, – ospravedlňoval sa.

– Tak to premyslíme my. Požehnať by sme vás mohli hneď teraz a súčasne oznámime zasnúbenie. Tak veru.

Kňazná pristúpila k mužovi, pobožkala ho a chcela odísť; on ju však zadržal, objal a nežne, ako mladý zaľúbenec, niekoľko ráz s úsmevom pobožkal. Starkí sa navidomoči na chvíľku splietli a nevedeli presne, či sa to oni nanovo zaľúbili, a či ich dcéra. Keď knieža s kňaznou odišli, Levin prikočil k svojej neveste a chytil ju za ruku. Už sa ovládol a mohol hovoriť, a toľko jej toho mal povedať! No nepovedal jej vôbec to, čo mal.

– Ved’ som ja vedel, že sa to takto skončí! Nedúfal som, ale v srdci som mal vždy istotu, – vysypal. – Verím, že to bolo predurčené.

– A ja? – zvolala. – Ba aj vtedy... – Zháčila sa a potom pokračovala, pevne hľadiac na neho svojimi úprimnými očami, – ba aj vtedy, keď som odstrčila od seba svoje šťastie. Lúbila som vždy len vás, ale stratila som hlavu. Musím vám povedať... Môžete na to zabudnúť?

– Ktovie, či to nebolo na niečo dobré. Vy mi musíte odpustiť veľa všeličoho. Musím vám niečo povedať...

Šlo o jednu z vecí, ktoré jej rozhodne chcel povedať. Zaumienil si totiž, že jej hneď v prvých dňoch povie dve veci – že nie je taký neskúsený ako ona a že je neveriaci. Boli to muky, ale pokladal si za povinnosť povedať jej jedno aj druhé.

– Nie, teraz nie, neskôr! – povedal.

– Dobre, tak neskôr, ale určite. Nebojím sa ničoho. Musím vedieť všetko. Dohodnuté.

Dopovedal:

– Dohodnuté, že si ma vezmete, nech som, aký som a neodvrhnete ma? Áno?

– Áno, áno.

Z rozhovoru ich vyrušila mademoiselle Linonová, ktorá sa aj keď silene, predsa len nežne usmievala – prišla blahoželať svojej milovanej chovanke. Ešte sa za ňou dvere nezavreli, keď prišlo s blahoželaním služobníctvo. Potom sa dohrnuli príbuzní a začal sa ten blažený chaos, z ktorého sa Levin spamätal až druhý deň po svadbe. Levin sa cítil po celý čas akosi trápne, otupno, ale napätie z pocitu šťastia rástlo, stupňovalo sa. Ustavične sa mu zdalo, že sa od neho kadečo čaká, lenže on nevedel, čo vlastne, a robil všetko, čo sa mu povedalo, a to všetko ho robilo šťastným. Myslel si, že jeho pytačky nebudú také ako pytačky ostatných ľudí, že bežný priebeh pytačiek by skalil jeho výnimočné šťastie; ale skončilo sa to tak, že robil to isté ako ostatní, a jeho šťastie sa tým len stupňovalo a bolo čoraz výnimočnejšie – také šťastie doteraz nik nepoznal.

– Teraz by sme si mohli zobnúť cukríkov, – vravela m-lle Linonová – a Levin šiel kúpiť cukríky.

– No, veľmi sa tomu teším, – povedal Svijažskij. – Ak vám môžem radiť, kytice kúpte u Fomina.

– A to treba? – a šiel k Fominovi.

Brat mu vravel, že si musí požičať peniaze, lebo bude mať kopu výdavkov, na dary...

– A to treba dary? – A bežal k Fouldetovi.

Aj u cukrára, aj u Fomina, aj u Fouldeta zistil, že už naňho čakali, že sa mu potešili a jeho šťastie ich privádza do vytrženia ako každého, s kým mal v týchto dňoch do činenia. Zvláštne bolo, že ho všetci nielen mali radi, ale aj predtým nesympatickí, upätí, ľahostajní ľudia boli ním nadšení, ustupovali mu vo všetkom, zaobchádzali jemne a ohľaduplne s jeho citmi a spolu s ním boli presvedčení, že je najšťastnejším človekom na svete, lebo jeho snúbenica je vrchol dokonalosti. Tie isté pocity mala aj Kitty. Keď si grófká Nordstonová dovolila naznačiť, že si pre ňu predstavovala lepšiu partiu, Kitty sa tak rozčúlila a tak zápalisto dokazovala že nad Levina v širom svete nieto, že to grófká musela uznať a v Kittinej prítomnosti už Levina bez nadšeného úsmevu nevítala.

Jediným ťažkým zážitkom v tom čase bola spoveď, ktorú Levin Kitty sľúbil. Po porade so starým kniežaťom a s jeho súhlasom odovzdal Kitty svoj denník, kde bolo napísané všetko, čo ho tak trápilo. Ved' si ten denník už vtedy písal pre budúcu nevestu. Trápili ho dve veci, že už nie je neskúsený a že je neveriaci. Doznanie k neverectvu prešlo bez povšimnutia. Kitty bola veriaca, o náboženských pravdách nikdy nepochybovala, a predsa sa jej jeho zovňajšie neverectvo vôbec

nedotklo. Cez lásku poznala jeho dušu, a v duši videla to, čo chcela, a že sa taký stav duše volá neverectvo, to jej bolo jedno. No nad druhým doznáním sa horko rozplakala.

Levin jej odovzdal denník po vnútornom boji. Vedel, že medzi ním a ňou nemôžu a nesmú byť tajnosti, a preto si povedal, že je to nevyhnutné, ale neuvedomil si, ako to na ňu zapôsobí, nevžil sa do jej situácie. Až keď v ten večer prišiel pred divadlom k nim, vošiel do jej izby a videl tú uplakanú, užialenú milú tvár, zúfalú z nešťastia, ktorého pôvodcom bol on, uvedomil si priepasť medzi svojou hanebnou minulosťou a jej anjelskou čistotou a zhrozil sa toho, čo spravil.

– Berte si, berte tie strašné knihy! – zvolala Kitty a odtisla zošity, čo ležali na stole. – Načo ste mi ich dali...! No predsa je to takto lepšie, – dodala, zľutujúc sa nad jeho zúfalstvom. – Ale je to strašné, strašné!

Mlčky sklonil hlavu. Nemal čo povedať.

– Neodpustíte mi, – zašepkal.

– Už som odpustila, ale je to strašné!

Lenže jeho šťastie bolo také veľké, že ho ani toto doznanie neskalo, len mu dodalo nový odtienok. Odpustila mu, ale odvtedy si myslel, že jej je ešte menej hoden, ešte hlbšie sa pred ňou mravne skláňal a ešte väčšmi si vážil svoje nezaslúžené šťastie.

17

Alexej Alexandrovič sa vracal do svojej pustej hotelovej izby a mimovoľne sa mu vybavovali dojmy z rozhovorov pri obede a po ňom. To, čo povedala Daria Alexandrovna o odpúšťaní, vzbudilo v ňom len zlosť.

Uplatniť, či neuplatniť kresťanské zásady v jeho prípade bola priťažká otázka, nedalo sa o nej hovoriť len tak, a napokon túto otázku si Alexej Alexandrovič už dávno zodpovedal záporne. Zo všetkého, čo sa povrávalo, mu najväčšmi utkveli v pamäti slová hlúpeho, dobráckeho Turovcyna: *zachoval sa ako chlap, vyzval soka na súboj a zabil ho*. Všetci to zrejme schvaľovali, hoci to zo zdvorilosti nevyslovili.

„Napokon, to je už vyriešená vec, o tom už nemám čo rozmýšľať,“ povedal si Alexej Alexandrovič. A myslel už len na cestu, čo ho čaká, a na revíziu; vošiel do svojej izby a spýtal sa vrátnika, ktorý ho odprevádzal, kde je lokaj; vrátnik povedal, že lokaj pred chvíľou

odišiel. Alexej Alexandrovič si kázal doniesť čaj, sadol si za stôl, otvoril Fruma a začal si plánovať cestu.

– Prišli dva telegramy, – oznámil lokaj, keď sa o chvíľku vrátil. – Prepáčte, excelencia, len som si na chvíľočku odskočil.

Alexej Alexandrovič vzal telegramy a otvoril ich. V prvom telegrame bola správa, že na miesto, ktoré chcel získať Karenin, vymenovali Striomova. Odhodil telegram, očervenel, vstal a začal chodiť po izbe. „Quos vult perdere dementat,“⁵¹ povedal, mysliac pod quos tých, čo sa o vymenovanie pričinili. Nezlostil sa preto, že miesto nedostal on, že ho zjavne obišli; len sa čudoval a nechápal, ako mohli nevidieť, že ten táraj a frázista Striomov sa na to miesto hodí najmenej zo všetkých. Ako môžu nevidieť, že tým vymenovaním kopú hrob sebe i svojej prestíži!

„Niečo podobné,“ povedal si zlostne, keď otváral druhý telegram. Telegram bol od ženy. Podpis modrou ceruzkou – Anna – mu prvý udel do očí. „Umieram, úpenlivo prosím, prídte. Keď mi odpustíte, umriem spokojnejšie,“ prečítal. Opovržlivo sa usmial a telegram odhodil. Že je to podvod a úskok, o tom nemôže byť najmenších pochybností, tak sa mu aspoň v prvej chvíli zdalo.

„Tá sa nezastaví pred nijakým podvodom. Ide rodiť. To bude vari to. No aké majú plány? Uzákoniť dieťa, mňa kompromitovať a prekaziť rozvod,“ rozmyšľal. „Ale tuším je tam – umieram...“ Znova telegram prečítal, a vtom ho ohromil jasný zmysel jeho obsahu. „Čo ak je to pravda?“ povedal si. „Čo ak je pravda, že v utrpení a pred tvárou smrti úprimne ľutuje, a ja neprídem, lebo v tom vidím podvod. Bolo by to odo mňa nielen kruté a všetci by ma odsúdili, ale aj hlúpe.“

– Peter, koč! Idem do Petrohradu, – povedal lokajovi.

Alexej Alexandrovič sa rozhodol, že sa v Petrohrade pôjde na ženu pozrieť. Ak je jej choroba podvod, bez slova odíde. Ak je naozaj chorá, ak umiera a chce ho pred smrťou vidieť, vtedy jej odpustí, keď bude ešte medzi živými, a vzdá jej poslednú poctu, keď príde prineskoro.

Cestou už nerozmyšľal, čo má robiť.

S pocitom únavy a nečistoty, ktorý v ňom vyvolala noc strávená vo vlaku, viezol sa Alexej Alexandrovič petrohradskou hmlou po pustom Nevskom nábreží, hľadel rovno pred seba a nemyslel na to, čo ho čaká. Nemohol na to myslieť, pretože keď si predstavil, čo ho čaká, nebol by sa ubránil myšlienke, že jej smrť vyrieši ich ťažkú situáciu. Pekári, zatvorené obchody, noční drožkári, domovníci, ktorí zametali

⁵¹ Koho chce Boh zahubiť, zbaví ho rozumu. (lat.)

chodníky, mihali sa mu pred očami a on všetko pozoroval v úsilí zahnať od seba myšlienku na to, čo ho čaká, a čo si nesmie želať, a predsa si to želá. Prišiel ku vchodu. Pred vchodom stála drožka a koč, v ktorom spal pohonič. Keď Alexej Alexandrovič vchádzal do predsieni, akoby bol z najodľahlejšieho kúta mozgu vytiahol rozhodnutie a vyrovnal sa s ním. Znelo takto: „Ak je to podvod, vtedy dôstojné pohrdanie a odísť. Ak je to pravda, splniť, čo vyžaduje slušnosť.“

Vrátnik otvoril dvere ešte skôr, než Alexej Alexandrovič zazvonil. Vrátnik Petrov, inak Kapitonyč, vyzeral čudne v starom kabáte, bez nákrčníka a v papučiach.

– Čo pani?

– Včera šťastlivo porodili.

Alexej Alexandrovič zastal a zbledol. Až teraz si jasne uvedomil, ako veľmi si želal jej smrť.

– A ako sa má?

Kornej zbehol zo schodov, mal na sebe rannú zásteru.

– Veľmi zle, – odpovedal už on. – Včera sa doktori radili, aj teraz je tu jeden.

– Odlož mi veci, – prikázal Alexej Alexandrovič a s istou úľavou po správe, že nádej na smrť tu predsa ešte je, vošiel do predsieni.

Na vešiaku visel vojenský plášť. Alexej Alexandrovič si ho všimol a spýtal sa:

– Kto je tu?

– Lekár, pôrodná asistentka a gróf Vronskij. Alexej Alexandrovič sa pobral do izieb.

V salóne nebol nikto; na jeho kroky vyšla z Anninej izby pôrodná asistentka v čepci s fialovými stuhami.

Pristúpila k Alexejovi Alexandrovičovi a dôverne, lebo ved' smrť je v dome, chytila ho za ruku a viedla do spálne.

– Chvalabohu, že ste prišli! Stále spomína len vás, – povedala.

– Chytro ten ľad! – ozval sa zo spálne lekárov rozkazovačný hlas.

Alexej Alexandrovič vošiel dnu. Pri Anninom stole sedel na nízkej stoličke bokom k operadlu Vronskij, rukami si zakrýval tvár a plakal. Na lekárov hlas vyskočil, spustil ruky, a tu zazrel Alexeja Alexandroviča. Keď uvidel Anninho manžela, natoľko sa zmiatol, že si opäť sadol a vtiahol hlavu medzi plecia, akoby chcel zmiznúť z povrchu zemskeho; no premohol sa, vstal a povedal:

– Umiera. Lekári vravia, že nieto nádeje. Som celkom vo vašich rukách, ale dovoľte mi tu ostať... ved' to závisí od vás, ja...

Keď Alexej Alexandrovič zazrel Vronského slzy, pocítil, že sa ho postupne zmocňuje zmätok, aký v ňom vyvolával pohľad na utrpenie iných ľudí; odvrátil hlavu, nevypočul ho do konca a rýchlo vykročil ku dverám. Zo spálne sa ozýval Annin hlas, čosi hovorila. Hlas mala veselý, živý, s neobyčajne jasnou intonáciou. Alexej Alexandrovič vošiel do spálne a pristúpil k posteli. Ležala tvárou obrátená k nemu. Líca jej horeli, oči sa leskli, malé biele ruky, vykúkajúce z manžiet nočného kabátika, žmolili rožok paplóna. Celkom akoby bola zdravá a pri sile, ba vo výbornej nálade. Hovorila rýchlo, hlasne, s neobyčajne správnou a precítenou intonáciou.

– Pretože Alexej, hovorím o Alexejovi Alexandrovičovi (aký čudný, strašný osud, že sú obaja Alexejovia, nie?), Alexej by ma nezavrhol. Ja by som zabudla, on by mi odpustil... Ale prečo neprichádza? Je dobrý, ani sám nevie, aký je dobrý. Ach! Bože môj, aká hrôza! Dajte mi chytro vodu! Ach, to by mojej maličkej zaškodilo! No dobre, vezmite ju k dojke. Nedbám, bude to tak lepšie. On príde, bude mu ťažko pozeráť na ňu. Vezmite ju.

– Anna Arkadievná, už prišiel. Tu je! – vravela pôrodná asistentka, usilujúc sa obrátiť jej pozornosť na Alexeja Alexandroviča.

– Ach, aká hlúposť! – pokračovala Anna, nevnímajúc muža. – Ved' mi už dajte moju maličku, dajte! On neprichádza. Len zato vravíte, že mi neodpustí, lebo ho nepoznáte. Nikto ho nepoznal. Len ja, a o to ťažšie mi bolo. Jeho oči treba poznať, Serioža má navlas také, preto ich nemôžem vidieť. Ba či Serioža obedoval? Nik naňho nemyslí, dobre ja viem. On by myslel. Serioža nech sa presťahuje do rožnej izby a Mariette nech je taká dobrá a spí uňho.

Zrazu sa celá schúlila a so strachom, akoby čakala úder, akoby sa bránila, zdvihla ruky k tvári. Uvidela muža.

– Nie, nie, – začala, – jeho sa nebojím, smrti sa bojím. Alexej, pod' sem. Ponáhľam sa, lebo nemám čas, budem žiť už len krátko, o chvíľu mi stúpne horúčka a prestanem vnímať. Teraz vnímam, všetko chápem všetko vidím.

Zmraštená tvár Alexeja Alexandroviča mala trpitel'ský výraz; chytil jej ruku a chcel čosi povedať, ale nemohol; spodná pera sa mu triasla, no ešte stále sa nepoddával dojatiu a pozeral na Annu len chvíľami. A zakaždým, keď na ňu pozrel, videl jej oči, a tie oči hľadeli na neho tak dojato a s takým nežným vytržením, aké v nich dosiaľ nevidel.

– Počkaj, ty nevieš... Počkajte, počkajte... – stíchla, akoby si chcela usporiadať myšlienky. – Áno, – pokračovala. – Áno, áno, áno. Toto som chcela povedať. Nečuduj sa mi. Som stále rovnaká... Ale mám v

sebe ešte inú, a tej sa bojím – tá sa doňho zaľúbila, a ja som ťa chcela znenávidieť, ale nemohla som zabudnúť na tú v minulosti. Ona nie som ja. Teraz som tá naozajstná, celá. Umieram, viem, že umriem, jeho sa spýtaj. Aj teraz cítim, aha, závažia na rukách, na nohách, na prstoch. A prsty aké sú velikánske! No už to nebude dlho trvať... Chcem len jedno: odpusť mi, odpusť celkom! Som hrozná, ale pestúnka mi povedala, že svätá mučenícka – ako sa volala? – bola ešte horšia. A ja pôjdem do Ríma, je tam pustovňa, a potom nebudem nikomu na ťarchu, len Seriožu si vezmem a moju maličkú... Nie, nemôžeš mi odpustiť! Viem, že toto sa nedá odpustiť! Nie, nie, odíď, si priveľmi dobrý! – Držala ho horúcou rukou, druhou ho odstrkovala.

Zmätok v duši Alexeja Alexandroviča rástol, a v tejto chvíli dosiahol taký stupeň, že sa mu poddal; zrazu pocítil, že to, čo pokladal za zmätok, je naopak blažený stav duše, ktorý mu dáva nové, dosiaľ nepoznané šťastie. Nepomyslel na to, že kresťanská zásada, ktorej sa chcel celý život pridržiavať, mu prikazuje odpúšťať, a milovať svojich nepriateľov; no jednako mu dušu naplnil radostný pocit, že odpúšťa a miluje svojich nepriateľov. Kľáčal, hlavu mal na zhybe jej ruky, ktorá ho pálila aj cez košeľu, a plakal ako dieťa. Objala tú plešivejúcu hlavu, pritiahla sa k nemu a s vyzývavou pýchou zdvihla oči.

– Prišiel, vedela som, že príde! Teraz už zbohom, všetci, zbohom!... Zas sú tu, prečo nejdú preč...? Zhod'te zo mňa tie kožuchy!

Lekár jej odtiahol ruky, opatrne ju uložil na hlavnicu a zakryl až po plecيا. Poslušne si ľahla naznak a dívala sa pred seba rozžiareným pohľadom.

– Pamätaj, že som túžila len po odpustení, o iné nestojím... Prečo on nechodí? – obrátila sa ku dverám, kde stál Vronskij. – Len pod', pod' bližšie! Podaj mi ruku.

Vronskij pristúpil k peľasti, a keď pozrel na Annu, opäť si zakryl rukami tvár.

– Ukáž si tvár, pozri na neho. On je svätec, – povedala. – Ukáž, no, ukáž si tvár! – pokračovala nahnevane. – Alexej Alexandrovič, odkry mu tvár! Chcem ho vidieť.

Karenin chytil Vronskému ruky a odtiahol mu ich spred tváre, znetvorenej utrpením a hanbou, čo sa na nej zračili.

– Podaj mu ruku. Odpusť mu.

Alexej Alexandrovič mu podal ruku, nezadržiavajúc slzy, čo sa mu prúdom liali z očí.

– Chvalabohu, chvalabohu, – ozvala sa opäť, – teraz je všetko dokonané. Len si ešte troška vystrieť nohy. Tak, tak je to krásne. Tie

kvety sú nevkusné, vôbec nevyzerajú ako fialky, – ukázala na tapety. – Bože môj! Bože môj! Kedy už tomu bude koniec? Dajte mi morfium. Doktor! Ved' mi dajte morfium. Ó, Bože môj, Bože môj!

A začala sa zmietat' na posteli.

Domáci lekár ako aj ďalší lekári vraveli, že je to horúčka omladníc, pri ktorej je nádej na uzdravenie jedna ku sto. Celý deň mala Anna vysokú horúčku, blúznila a strácala vedomie. Okolo polnoci bola v bezvedomí, pulz mala skoro nehmatateľný.

Koniec mohol nastať v každom okamihu.

Vronskij odišiel domov, ale ráno sa prišiel prezvedieť, čo je, a Alexej Alexandrovič, ktorý sa s ním stretol v predizbe, mu povedal:

– Ostaňte, možno sa bude na vás spytovať, – a sám ho zaviedol do ženej izby.

A nad ránom zasa nepokoj, oživenie, rýchly spád myšlienok a slov a zasa bezvedomie. Na tretí deň bol stav nezmenený a lekári vyhlásili, že je nádej. V ten deň prišiel Alexej Alexandrovič do pracovne, kde sedel Vronskij, zatvoril dvere a sadol si oproti nemu.

– Alexej Alexandrovič, – začal Vronskij, tušiace, že sa blíži osudový rozhovor, – nie som schopný hovoriť, vnímať. Ušetrte ma! Akokoľvek je vám ťažko, verte, mne je ešte horšie.

Chcel vstať. No Alexej Alexandrovič mu chytil ruku a povedal:

– Prosím vás, vypočujte ma, musí to byť. Chcem vám objasniť svoje pocity, pocity, ktoré ma viedli a budú viesť, aby ste si, pokiaľ ide o mňa, boli na čistom. Viete, že som sa rozhodol pre rozvod a už som rozvodové konanie aj začal. Netajím, spočiatku som váhal, trpel som; priznám sa vám aj k tomu, že ma prenasledovala túžba pomstiť sa vám aj jej. Keď som dostal telegram, vydal som sa na cestu ešte vždy s rovnakými pocitmi, ba čo viac: želel som si jej smrť. Ale... – zaváhal, či má, alebo nemá pred Vronským celkom odhaliť svoje vnútro. – Ale uvidel som ju a odpustil som. A šťastie, ktoré som odpustením dosiahol, mi ukázalo, čo je mojou povinnosťou. Odpustil som bez výhrady. Chcem nastaviť i to druhé líce, chcem dať i plášť, keď budú pýtať košeľu, a prosím Boha len o to, aby mi toto šťastie neodňal! –

Mal slzy v očiach, a jasný, vyrovnaný pohľad tých očí ohromil Vronského. – Tak to vyzerá so mnou. Môžete ma zašliapať do blata, urobiť si zo mňa terč posmechu, neopustím ju a vám nepoviem slovo výčitky, – pokračoval. – Moja povinnosť mi je jasná: musím a aj

budem stáť pri nej. Ak vás bude chcieť vidieť, odkážem vám, ale teraz bude vari lepšie, keď odídete.

Vstal, no pre vzlyky nemohol pokračovať. Aj Vronskij vstal a zohnutý, zhrbený, úkosom pozeral na Karenina. Tušil však, že tu ide o čosi vznešené, jeho svetonázoru nedostupné.

18

Po tomto rozhovore vyšiel Vronskij pred dom Kareninovcov, zastal a len s námahou si pripamätúval, kde je a kam má ísť alebo kam sa má dať odviezť. Cítil sa zahanbený, ponížený, previnilý a zbavený možnosti zmyť zo seba poníženie. Cítil sa vyšinutý z koľají, po ktorých dosiaľ tak hrdo a ľahko šiel. Všetky jeho životné návyky a zásady, čo sa zdali také pevné, boli zrazu klamné a nepoužiteľné. Podvádzaný manžel, v ktorom doteraz videl len poľutovaniahodného tvora, náhodnú a trochu komickú prekážku svojho šťastia, ocitol sa zrazu pričinením samej Anny na lichotivom piedestále, kde vôbec nepôsobil zle, falošne a komicky, ale dobre, proste a vznešene. To Vronskij nemohol necítiť. Úlohy sa zrazu vymenili. Vronskij videl jeho veľkosť a svoje poníženie, jeho pravdu a svoju nepravdu. Videl, že Annin muž je veľkodušný aj v svojom žiali, kým on je vo svojom klamstve podlý a malicherný. No to, že si uvedomil, ako podlo sa zachoval voči človeku, ktorým neprávo opovrhoval, nebolo podstatnou príčinou jeho utrpenia. Nevýslovne nešťastný bol teraz preto, že jeho vášeň k Anne, ktorá, ako sa mu zdalo, v poslednom čase ochabovala, teraz, keď vedel, že ju navždy stratil, bola silnejšia ako kedykoľvek predtým. V jej chorobe ju spoznal celú, spoznal jej dušu a mal pocit, že ju vlastne dosiaľ nikdy nemiloval. A práve teraz, keď ju spoznal a miloval, ako ju milovať mal, ocitol sa pred ňou v prachu a stratil ju navždy, zanechajúc v nej po sebe len zahanbujúcu spomienku. No najstrašnejšia zo všetkého bola tá smiešna, zahanbujúca chvíľka, keď mu Alexej Alexandrovič odťahoval ruky spreď zahanbenej tváre. Stál pred domom Kareninovcov ako stratený a nevedel, čo ďalej.

– Želáte si drožku? – spýtal sa vrátnik.

– Áno, drožku.

Keď sa Vronskij po troch prebdených nociach vrátil domov, ľahol si nevyzlečený doluznačky na diván a hlavu si položil na skrížené ruky. Hlavu mal ťažkú. Predstavy, spomienky a najčudesnejšie myšlienky sa striedali napodiv rýchlo a jasne: raz to bol liek, čo podával chorej a

prelial cez okraj lyžičky, raz biele ruky pôrodnej asistentky, raz čudná poloha Alexeja Alexandroviča na zemi pri posteli.

„Zaspať! Zabudnúť!“ povedal si s pokojnou istotou zdravého človeka, presvedčeného, že ak je ustatý a chce spať, tak aj hneď zaspí. A naozaj, v tom okamihu sa mu v hlave všetko pospletalo a už padal do priepasti zabudnutia. Vlny podvedomého života sa mu už zatvárali nad hlavou, keď zrazu – akoby sa bol v ňom vybil silný elektrický náboj – strhol sa tak, že mu telo nadskočilo na perách divána: oprel sa o ruky a celý vydesený sa vztýčil na kolenách. Oči mal naširoko otvorené, akoby nikdy nebol spal. Ťarcha hlavy a malátnosť údov, ktoré pociťoval ešte pred chvíľkou, boli zrazu preč.

„Môžete ma zašliapať do blata,“ počul Kareninove slová a videl ho pred sebou, a videl aj Anninu tvár s horúčkovitým rumencom a lesknúcimi sa očami, ktoré sa s nehou a láskou nedívali na neho, ale na Alexeja Alexandroviča; videl seba, hlúpeho a smiešneho, ako sa mu videlo, keď mu Alexej Alexandrovič skladal ruky z tváre. Zasa vystrel nohy, hodil sa na diván v predošlej polohe a zatvoril oči.

„Zaspať! Zaspať!“ opakoval. Ale so zatvorenými očami ešte jasnejšie videl Anninu tvár, aká bola v pamätný večer pred dostihmi.

– To už je preč a nevráti sa, a Anna si aj tak chce všetko vymazať z pamäti. Ale ja tak nemôžem žiť. Ako sa zmierime, ako sa my zmierime? – povedal nahlas a začal si tie slová podvedome opakovať. A toto opakovanie slov potláčalo vznik nových obrazov a spomienok, ktoré sa mu, ako cítil, hromadili v hlave. Ale opakovanie slov neudržalo fantáziu nadtľho. Opäť sa mu začali napodiv rýchlo, jedna za druhou vynárať najkrajšie chvíle a zároveň i nedávne poníženie. „Ukáž si tvár,“ vraví Annin hlas. Skladá si ruky z tváre a cíti, ako sa hlúpo a zahanbene tvári.

Stále ležal a usiloval sa zaspať, i keď cítil, že na to nemá najmenšiu nádej, a stále si šeptom opakoval náhodné slová z niektorej myšlienky, čím chcel zabrániť vzniku nových predstáv. Započúval sa – a počul šeptom, čudne a pomätene opakovať slová: „Nevážil som si, nevyužil som; nevážil som si, nevyužil som.“

„Čo je? Prichádzam azda o rozum?“ povedal si. „Možno. Preto ľudia prichádzajú o rozum, preto sa strieľajú?“ odpovedal si, otvoril oči a začudoval sa, keď zazrel pri hlave podušku, ktorú vyšívala Varia, bratova žena. Dotkol sa strapca na nej a pokúsil sa myslieť na Variu, na to, kedy ju videl naposledy. Ale myslieť na niečo vedľajšie boli muky. „Nie, musím zaspať!“ Pritiahol podušku a vboril do nej hlavu, ale oči udržal zatvorené len s veľkou námahou. Vyskočil a sadol si. „Tam ma

už nič nečaká,“ povedal si. „Musím si premyslieť, čo budem robiť. Čo mi ostalo?“ V duchu rýchlo prelietol život mimo okruhu svojej lásky k Anne.

„Ctižiadost? Serpuchovskoj? Spoločnosť? Dvor?“ O nič sa nemohol zachytiť. To všetko malo zmysel predtým, teraz nič z toho nejstvovalo. Vstal z divána, vyzliekol si kabát, povolil opasok, odhalil zarastené prsia, aby sa mu voľnejšie dýchalo, a prešiel sa po izbe. „Tak ľudia prichádzajú o rozum,“ zopakoval, „a tak sa strieľajú... aby unikli hanbe,“ dodal pomaly.

Šiel k dverám a zatvoril ich; potom pristúpil s meravým pohľadom a zatúpanými zubami k stolu, zobral revolver, obzrel si ho, prevrátil nabitou hlavňou k sebe a zamyslel sa. Chvíľu stál so zvesenou hlavou a s výrazom napätého sústredenia nehybne s revolverom v rukách a rozmýšľal. „Pravdaže,“ povedal si, akoby ho bol logický, zdĺhavý a jasný myšlienkový pochod doviedol k nepochybnému záveru. No v skutočnosti bolo toto jeho presvedčivé „pravdaže“ len výslednicou rovnakého kruhu spomienok a predstáv, aký obehol za túto hodinu už bohviekoľko ráz. Boli to stále tie isté spomienky na šťastie, navždy stratené, tie isté predstavy nezmyselnosti všetkého, čo ho v živote čaká, to isté poznanie vlastného poníženia. A ten istý sled predstáv a pocitov.

„Pravdaže,“ zopakoval, keď sa jeho myseľ už po tretí raz vydala po tom istom začarovanom kruhu spomienok a myšlienok, pritisol revolver na ľavú stranu hrude, prudko mykol rukou, akoby ju zatínal v päst, a potiahol jazýček spúšte. Výstrel nepočul, no silný úder do prs ho zrazil z nôh. Chcel sa zachytiť o kraj stola, pustil revolver, zatackal sa a sadol si na zem, začudovane sa obzerajúc okolo seba. Nepoznával svoju izbu, ako sa tak pozeral zdola na prehnuté nohy stola, kôš na papier a tigriu kožu. Rýchle výzgové kroky sluhy, čo šiel cez salón, priviedli ho k vedomiu. S námahou pozbieral myšlienky a pochopil, že je na zemi, a keď zazrel krv na tigrej koži a svojej ruke, pochopil, že sa chcel zastreliť.

– To je hlúpe! Netrafil som, – povedal, ako hmatal po revolveri. Revolver bol pri ňom, no on ho hľadal ďalej. Ako tak hľadal, nahol sa na druhú stranu, stratil rovnováhu a padol, silne krvácajúc.

Elegantný sluha s bokombradami, ktorý sa neraz svojim známym ponosoval na slabé nervy, sa tak zľakol, keď zazrel svojho pána ležať na zemi, že ho nechal krváčať a bežal po pomoc. Varia, bratova žena, prišla o hodinu a s pomocou troch lekárov, po ktorých poslala na všetky strany a ktorí prišli odrazu, uložila raneného do postele a ostala pri ňom, aby ho opatrovala.

Chyba, ktorej sa Alexej Alexandrovič dopustil, keď si pred stretnutím so ženou nepremyslel alternatívu, že jej ľútosť bude úprimná, on jej odpustí a ona neumrie – tá chyba sa prejavila v celej svojej sile dva mesiace po jeho príchode z Moskvy. No chyba, ktorej sa dopustil, nemala korene len v tom, že túto alternatívu nepremyslel, ale aj v tom, že sám seba až do dňa stretnutia s umierajúcou ženou dobre nepoznal. Pri posteli chorej ženy sa po prvý raz v živote poddal rozcíteniu a súcitu, ktoré v ňom vyvolávalo utrpenie iných ľudí a za ktoré sa predtým hanbieval ako za škodlivú slabosť; a ľútosť voči nej a kajanie sa z toho, že si želal jej smrť, a predovšetkým sama radosť z odpustenia spôsobili, že zrazu pocítil nielen zmiernenie vlastného utrpenia, ale aj duševnú spokojnosť, akú dosiaľ nepoznal. Zrazu pocítil, že to, čo bolo prameňom utrpenia, stalo sa prameňom duchovnej radosti, to, čo sa mu videlo nevyriešiteľné, keď odsudzoval, vyčítal a nenávidel, bolo prosté a jasné, keď odpúšťal a miloval.

Odpustil žene a ľutoval ju pre jej útrapy a pokánie. Odpustil Vronskému a ľutoval ho, najmä keď sa dozvedel o jeho zúfalom čine. Ľutoval aj syna väčšmi ako predtým a vyčítal si, že sa mu málo venuje. No k novorodeniatku cítil niečo celkom zvláštne, nebola to len ľútosť, ale aj neha. Spočiatku sa iba z útrpnosti zapodieval tým slabučkým dievčatom, ktoré nebolo jeho dcérou a ktoré počas matkinej choroby zanedbali – istotne by bolo umrelo, nech by sa oň nebol postaral – a tak ani sám nezbadal, ako mu prirástlo k srdcu. Niekoľko ráz cez deň zašiel do detskej izby a dlho tam vysedával, až si naňho dojka s pestúnkou, ktoré sa pred ním sprvu ostýchali, zvykli. Niekedy aj pol hodiny mlčky pozeral na spiacu šafranovočervenú, opáperenú a zmŕštenú tváričku dieťaťa a pozoroval vlniace sa záhybčky na jeho čele a buclaté rúčky so zovretými pastičkami, čo si hánkami horlivo šúchali očka a nos. Najmä v týchto chvíľach bol Alexej Alexandrovič celkom spokojný a vnútorne vyrovnaný a nevidel na svojom položení nič zvláštne, nič, čo by sa malo zmeniť.

No postupom času si stále jasnejšie uvedomoval, že čo aký prirodzený prichodí takýto stav jemu, nedovolila mu v ňom zotrvať. Cítil, že okrem blahodarnej duchovnej sily, pod vplyvom ktorej bola jeho duša, existuje sila iná, drsná, rovnako mocná alebo aj mocnejšia, sila, čo usmerňuje jeho život a čo mu nedožičí v pokore sa oddávať uzmierneniu, po akom túžil. Cítil, že sa všetci na neho dívajú so

spýtavým údivom, že ho nechápu a čosi od neho čakajú. No nadovšetko jasne pociťoval vratkosť a neprirodenosť svojho vzťahu k žene.

Keď prešlo rozčítanie, vyplývajúce zo smrti, čo bola tak blízko, začal Alexej Alexandrovič badať, že sa ho Anna bojí, neznáša ho a akosi mu nemôže pozrieť rovno do očí. Akoby mu čosi chcela povedať, no nemá na to odvalu, a tiež akoby tušila, že takto to medzi nimi nemôže ďalej ísť, a čosi od neho čaká.

Stalo sa koncom februára, že Annina novonarodená dcéra, tiež Anna, ochorela. Alexej Alexandrovič zašiel ráno do detskej izby, kázal poslať po doktora a odišiel na ministerstvo. V predizbe zazrel lokaja, vyšujtášovaného krásavca v medvedej peleríne, čo držal v rukách bielu kožušinovú pláštenku.

– Kto prišiel? – spýtal sa Alexej Alexandrovič.

– Kňazná Jelizaveta Fiodorovna Tverská, – odpovedal lokaj, ako sa Alexejovi Alexandrovičovi zdalo, s úsmevom.

Za celé to ťažké obdobie si Alexej Alexandrovič všimal, že jeho známami zo spoločnosti, predovšetkým ženy, mali preňho a jeho ženu akési zvláštne pochopenie. Neušlo mu, že všetci v sebe ledva potláčajú radosť z pánbohviečoho, tú radosť, akú zazrel v advokátových a teraz aj v lokajových očiach. Všetci boli akési rozrušení, akoby bola na obzore nejaká svadba. Každý sa ho pri stretnutí s ťažko skrývanou radosťou vypytoval na Annino zdravie.

Návšteva kňaznej Tverskej nebola Alexejovi Alexandrovičovi po chuti, nemal ju rád, a boli tu aj spomienky s ňou späté; pobral sa preto rovno k deťom. V prvej detskej izbe, ovalený o stôl, s nohami na stoličke, kreslil voľačo Serioža a veselo štebotal. Anglická vychovávateľka, čo počas Anninej choroby zastupovala francúzsku a teraz sedela pri chlapcovi s ručnou prácou, rýchlo vstala, poklonila sa a štuchla Seriožu.

Alexej Alexandrovič pohladil syna po vlasoch, odpovedal na jej otázku týkajúcu sa manželkinho zdravia a spýtal sa, čo povedal doktor na baby⁵².

– Povedal, že to nie je nič nebezpečné, a predpísal kúpele, pane.

– Ved má stále bolesti, – povedal Alexej Alexandrovič, započúvaný do detského plaču v susednej izbe.

– Podľa mňa dojka nie je dobrá, pane, – rázne vyhlásila Angličanka.

– Prečo myslíte? – spýtal sa a zastal.

⁵² bábätko (angl.)

– Tak to bolo aj u grófký Paulovej, pane. Dieťa liečili, liečili, a vysvitlo, že je jednoducho vyhladnuté; dojka nemala mlieko, pane.

Alexej Alexandrovič sa zamyslel, chvíľu postál a potom vošiel do druhých dverí. Maličká sa zvíjala, pohadzujúc hlavičkou, v dojkiných rukách a nechcela ani naliaty prsník, čo jej núkali, ani sa utíšiť, napriek dvojhlasnému čičíkaniu dojky a pestúnky, čo sa nad ňou skláňali.

– Stále sa to nezlepšuje? – spýtal sa Alexej Alexandrovič.

– Veľmi sú nepokojná, – šepľala pestúnka.

– Miss Edwardová vraví, že možno dojka nemá dosť mlieka, – povedal.

– Aj ja si to myslím, Alexej Alexandrovič.

– Tak prečo nič nepoviete?

– A komu mám povedať? Anna Arkadievna sú stále chorá, – mrzuto sa bránila pestúnka.

Pestúnka slúžila v dome už dávno. A z týchto jej prostých slov vycítil Alexej Alexandrovič nárážku na svoje polozenie.

Dieťa plakalo ešte hlasnejšie, až sa zachádzalo a chripelo.

Pestúnka hodila rukou, zobrala ho dojke z rúk a kolísala ho, pustila sa s ním chodiť.

– Musíme požiadať doktora, aby dojku prezrel, – povedal Alexej Alexandrovič.

Vyparadená, na pohľad zdravá dojka sa zľakla, že ju prepustia, zahundrala si voľačo popod nos, schovala si veľký prsník a opovržlivo sa uškrnula nad pochybnosťami o svojom mlieku. Aj v tom úškrne vybadal Alexej Alexandrovič výsmech.

– Chúd’a malé! – povedala pestúnka, čičíkajúc dieťa, a len s ním chodila a chodila.

Alexej Alexandrovič si sadol na stoličku a s trpiteľskou, smutnou tvárou hľadel na pestúnku, čo chodila z kúta do kúta.

Keď uložila dieťa, čo napokon stíchlo, do hľbokej postieľky a pestúnka mu ešte popravila hlavničku a odstúpila, Alexej Alexandrovič vstal a nemotorne stúpajúc na špičky, priblížil sa k postieľke. Chvíľu nič nevravel, len pozeral ešte vždy so smutným výrazom na dieťa; no vtom sa mu zjavil na tvári úsmev, čo mu rozvlnil kožu na čele i obočie, a ticho vyšiel z izby.

V jedálni zacengal a prikázal sluhovi, čo prišiel, aby znova poslali po lekára. Hneval sa na ženu, že sa nestará o to chutné dieťa, a takýto nahnevaný nechcel ísť k nej a ani netúžil stretnúť kňažnú Betsy; no žena by sa mohla čudovať, prečo neprichádza, ako mal vo zvyku, preto

sa premohol a šiel do spálne. Ako sa blížil po mäkkom koberci ku dverám, nechtiac si vypočul rozhovor, ktorý nechcel počuť.

– Keby nemienil odcestovať, chápala by som vaše odmietavé stanovisko a jeho tiež. Ale váš muž sa musí predsa nad to povzniesť, – vravela Betsy.

– Nie kvôli mužovi, kvôli sebe nechcem. Nehovorte tak! – odpovedala Anna rozrušene.

– Dobre, no nemyslíte predsa vážne, že sa nerozlúčite s človekom, ktorý chcel kvôli vám spáchať samovraždu...

– Práve preto nechcem.

Alexej Alexandrovič zastal s vystrašeným a previnilým výrazom a chcel sa nebadane vrátiť. No pomyslel si, že by to bolo nedôstojné, znova sa obrátil, zakašlal a vykročil k spálni. Hlasy zmĺkli, vošiel.

Anna sedela na pohovke v sivom župane, na okrúhlejšej hlave jej odstávali husté, nakrátko ostrihané čierne vlasy. Živosť sa jej vytratila z tváre ako vždy, keď zazrela muža; sklonila hlavu a nervózne sa obzrela na Betsy. Betsy, oblečená podľa najnovšej módy, v klobúku, čo sa jej týčil nad hlavou ako tienidlo nad lampou, a v sivomodrých šatách s výraznými šikmými pásmi sprava doľava na živôtku, kým na sukni zas zľava doprava, sedela vedľa Anny – dlhý plochý driek vypätý – nakláňala hlavu a vítala Alexeja Alexandroviča s posmešným úsmevom.

– Á, – zvolala s predstieraným údivom. – Som veľmi rada, že ste doma. Nikde sa neukazujete, od Anninej choroby som vás nevidela. Počula som, koľko máte starostí. Áno, klobúk dolu pred takým manželom, – pokračovala s veľavýznamným, sladkým pohľadom, akoby ho dekorovala radom za veľkodušný postoj k žene.

Alexej Alexandrovič sa chladne poklonil, pobožkal žene ruku a spýtal sa jej, ako sa má.

– Zdá sa mi, že lepšie, – vyhla sa jeho pohľadu.

– No akoby ste mali v tvári horúčkovitú farbu, – namietol Alexej Alexandrovič s dôrazom na slove „horúčkovitú“.

– Zrejme sme to s tým trkotaním prehnali, – povedala Betsy, – vidí sa mi, že som sebecká, radšej už pôjdem.

Vstala, no Anna zrazu očervenela a rýchlo ju chytila za ruku.

– Ved ešte ostaníte, prosím vás. Musím vám povedať... nie, vám, – obrátila sa k Alexejovi Alexandrovičovi a červeň sa jej rozliala po hrdle a čele. – Nechcem a nemôžem mať pred vami tajnosti.

Alexej Alexandrovič zapukal prstami a sklonil hlavu.

– Betsy vravela, že gróf Vronskij sa chce k nám prísť rozlúčiť pred odchodom do Taškentu. – Nepozerala na muža a bolo zrejmé, že chce čím skôr povedať všetko, čo ako ťažko jej to padne. – Odkázala som mu, že ho nemôžem prijať.

– Drahá moja, povedali ste, že to bude závisieť od Alexeja Alexandroviča, – opravila ju Betsy.

– Ale nie, nemôžem ho prijať, lebo to aj tak nemá... – Zrazu sa zháčila, pozrela spýtavo na muža (nedíval sa na ňu). – Slovom, nechcem...

Alexej Alexandrovič sa pohl, že jej chytí ruku. Najprv akoby sa chcela vyhnúť dotyku jeho vlhkej, žilnatej ruky, čo hľadala jej ruku; no potom sa očividne premohla a stisla mu ju.

– Som vám vdačný za dôveru, ale... – zahundral namrzene a nie bez rozpakov zistil, že to, o čom by bol mohol v sebe ľahko a jednoznačne rozhodnúť, nemôže posúdiť v prítomnosti kňaznej Tverskej – v nej videl stelesnenie tej drsnej sily, ktorej sa mal podľa spoločnosti podriaďovať a ktorá mu nedovoľovala poddať sa láske a odpusteniu. Zmlkol s pohľadom upreným na kňaznú.

– Tak teda zbohom, milá moja, – povedala Betsy vstávajúc. Pobožkala Annu a odišla. Alexej Alexandrovič ju šiel odprevadiť.

– Alexej Alexandrovič! Poznám vás ako naozaj veľkodušného človeka, – povedala Betsy, keď zastala v malom salóne, a stisla mu ešte raz pevne ruku. – Nemám sa medzi vás čo miešať, ale tak veľmi mám rada Annu, a tak veľmi si vážim vás, že si dovoľím dať vám radu. Prijmite ho. Alexej Vronskij je stelesnená česť a napokon – odchádza do Taškentu.

– Ďakujem, kňazná, za vašu účasť a rady. Ale o tom, či moja žena niekoho prijme, alebo neprijme, rozhodne ona sama.

Zo zvyku to povedal dôstojne, s nadvihnutým obočím, no hneď si aj pomyslel, že vravieť si môže, čo chce, v jeho situácii o dôstojnosti nemôže byť reči. A to mu potvrdil aj zle potlačovaný zlomyselný a ironický úsmev, s akým na neho Betsy pozrela.

20

Alexej Alexandrovič sa odobral od Betsy v dvorane a vrátil sa k žene. Ležala, ale keď sa ozvali jeho kroky, rýchlo si sadla, zaujala predošlú polohu a uprela naňho vystrašené oči. Poznal, že plakala.

– Som ti vďačný za dôveru, – krotko zopakoval po rusky, čo pred Betsy povedal po francúzsky, a sadol si k nej. Keď hovoril po rusky a tykal jej, Annu to nesmierne popudzovalo. – A som ti vďačný, že si sa tak rozhodla. Aj ja si myslím, že keď už raz gróf Vronskij odchádza, vskutku nemá cenu, aby sem chodil. Ostatne...

– Už som raz povedala, načo to stále opakovať? – prerušila ho Anna zrazu podráždene, nestačila sa ovládnuť. „Vskutku nemá cenu,“ pomyslela si, „aby sa človek prišiel rozlúčiť so ženou, ktorú miluje, pre ktorú chcel zomrieť, zničiť sa, a ktorá bez neho nemôže žiť. Vskutku to nemá cenu!“ Stisla pery a sklopila blýskavé oči na jeho ruky s navretými žilami, čo sa pomaly treli jedna o druhú.

– Nebudeme už o tom nikdy hovoriť, – dodala pokojnejšie.

– Nechal som tú vec na teba a som veľmi rád... – chcel pokračovať Alexej Alexandrovič.

– Že sa moje želanie zhoduje s vaším, – dokončila rýchlo, dráždilo ju, že hovorí tak pomaly, zatiaľ čo ona vopred vie všetko, čo povie.

– Áno, – potvrdil, – a kňazná Tverská sa celkom nemiestne mieša do našich ťažkých rodinných problémov. Najmä keď ona...

– Neverím ani slovo z toho, čo sa o nej hovorí, – rýchlo ho prerušila Anna, – viem, že ma má úprimne rada.

Alexej Alexandrovič na to nič nepovedal, len si vzdychol. Nervózne sa pohrávala so strapcami na župane a dívala sa naňho s pocitom fyzického odporu; pre ten pocit si robila výčitky, ale premôcť sa nemohla. Teraz mala len jednu túžbu – zbaviť sa jeho odpornej prítomnosti.

– Práve som poslal po lekára.

– Nič mi nie je, načo mi bude lekár?

– Ale malá veľmi plače, vraj má dojka málo mlieka.

– A prečo si mi nedovolil pridáť, keď som ťa o to tak prosila? No, darmo (Alexej Alexandrovič pochopil, čo to „darmo“ znamená), je to len dieťa, a utrápia ho. – Zazvonila a kázala dieťa doniesť. – Prosila som, aby som ju smela pridáť, a teraz, aby som počúvala výčitky.

– Ja nevyčítam...

– Ale áno, vyčítate! Bože môj! Prečo som neumrela! – Zavzlykala. – Prepáč, som podráždená, nespravodlivá, – povedala, keď sa ovládla. – Ale teraz už choď...

„Nie, takto to nemôže ostať,“ povedal si Alexej Alexandrovič rozhodne, keď odchádzal od ženy.

Dnes si po prvý raz celkom jasne uvedomil neudržateľnosť svojej situácie z hľadiska spoločnosti, ženinu nenávisť, a vôbec moc onej

drsnej tajomnej sily, čo mu v rozpore s jeho vnútrom usmerňuje život, nanucuje svoju vôľu a dožaduje sa zmeny jeho vzťahu k žene. Videl jasne, že celá spoločnosť aj žena čosi od neho chcú, ale čo to má byť, nevedel. Cítil, že v ňom preto narastá zloba, čo mu rozvracia pokoj a narušia záslužnosť jeho činu. Myslel si, že by pre Annu bolo lepšie, keby prerušila styky s Vronským, no ak sa všeobecne usudzuje, že to nejde, bol dokonca ochotný znova ich tolerovať, len nech deti nevystaví hanbe, nech mu zostanú a nech sa jeho položenie nezmení. Akokoľvek to bolo zlé, predsa to bolo lepšie ako úplná roztržka, pri ktorej by sa ona ocitla v beznádejnom hanebnom postavení a on by prišiel o všetko, čo má rád. No cítil sa bezmocný; dobre vedel, že sú všetci proti nemu a že mu nedovolia spraviť to, čo sa mu v danej chvíli zdá prirodzené a správne, a donútia ho spraviť niečo, čo je zlé, ale im sa zdá nevyhnutné.

21

Betsy práve vychádzala z dvorany, keď sa vo dverách stretla so Stepanom Arkadžičom, ktorý prichádzal rovno od Jelisejeva, kde bolo dostať čerstvé ustrice.

– Á! Kňazná! Aké príjemné stretnutie! – zvolal. – Práve som bol u vás.

– Dlho spolu nepobudneme, práve som na odchode, – usmiala sa Betsy a začala si ťaťhovať rukavicu.

– Počkajte chvíľu s tou rukavicou, kňazná, nech vám pobozkám rúčku. Ak za niečo velebím návrat starosvetských manierov, je to bozkávanie rúk. – Bozkal jej ruku. – Kedy sa uvidíme?

– Nie ste toho hoden, – odvetila Betsy s úsmevom.

– A veru som, a ešte ako, stal sa totiž zo mňa náramne seriózny pán. Dávam do poriadku nielen vlastné, ale aj cudzie rodinné záležitosti, – vyhlásil s veľavýznamnou tvárou.

– Ach, to som rada! – odpovedala Betsy, ktorá hneď pochopila, že je reč o Anne. Vrátili sa do dvorany a utiahli sa do kúta. – Utrápi ju, – zašepkala Betsy veľavýznamne. – Je to absurdné, absurdné...

– Som rád, že sa na vec tak dívate, – Stepan Arkadžič pokýval hlavou s vážnym, trpiteľsko-súcitným výrazom, – kvôli tomu som prišiel do Petrohradu.

– Celé mesto o inom ani nehovorí, – pokračovala. – Je to absurdná situácia. Anna sa doslova stráca. On si neuvedomuje, že Anna nepatrí k ženám, ktoré naľahko berú svoje city. Jedno, alebo druhé: buď nech si

ju niekam odvezie, postupuje energicky, buď nech sa rozvedie. Ale toto bude jej koniec.

– Áno, áno... veď to... – vzdychol Oblonskij. – Preto som aj prišiel. Totiž nielen preto... Spravili zo mňa komorného pána, patrí sa prísť poďakovať. No predovšetkým treba dať toto do poriadku.

– No, pomáhaj vám pánboh!

Šiel s kňaznou Betsy až do predsieni, ešte raz jej pobožkal ruku povyše rukavičky, tam, kde bije pulz, natáral jej kopu pikantných nezmyslov, že už ani nevedela, či sa má hnevať, alebo smiať, a pobral sa k sestre. Našiel ju uplakanú.

Aj keď Stepan Arkadjič priam sršal dobrou náladou, okamžite a celkom prirodzene nasadil sústrastný, poeticko-vzrušený tón, ktorý zodpovedal jej duševnému rozpoloženiu. Spýtal sa jej, ako sa má a ako strávila doobedie.

– Veľmi, veľmi zle. Aj deň, aj doobedie, i všetky minulé a budúce dni.

– Vidí sa mi, že sa poddávaš pesimizmu. Vzchopiť sa treba, brat život jednoducho. Viem, že je to nie ľahko, ale...

– Vraj ženy milujú mužov aj pre ich nedostatky, – začala zrazu Anna, – ale ja ho nenávidím pre jeho cnosť. Nemôžem s ním žiť. Pochop, pohľad naňho priam fyzicky účinkuje na mňa, celkom strácam nervy. Nemôžem s ním žiť, nemôžem. Čo mám robiť? Bola som nešťastná, myslela som, že nešťastnejšia ani nemôžem byť, ale to, čo prežívam teraz, presahuje všetky moje doterajšie predstavy. Neveril by si, že ja, ktorá si uvedomujem, že je dobrý, skvelý človek, že vôbec som ho nie hodna, predsa ho nenávidím. Nenávidím ho za jeho veľkodušnosť. A neostáva mi nič iné, ako...

Chcela povedať smrť, ale Stepan Arkadjič jej nedal dohovoriť.

– Si chorá a precitlivená, – povedal, – strašne zveličuješ, ver mi. Veď to nie je také tragické.

A Stepan Arkadjič sa usmial. Nikto by si na mieste Stepana Arkadjiča zoči-voči takému zúfalstvu nedovolil usmiať sa (úsmev by bol netaktnosťou), ale v jeho úsmeve bolo toľko dobroty, ba takmer ženskej nežnosti, že vôbec neurážal, ale chlácholil a upokojoval. Jeho mierne, upokojujúce reči a úsmevy účinkovali chlácholivo a upokojujúco ako mandľový olej. A Anna to čoskoro pocítila.

– Nie, Stiva, – povedala. – Som stratená, stratená! Ba horšie ako stratená! Ešte nie som celkom stratená, nemôžem povedať, že je všetkému koniec, naopak, cítim, že sa to ešte neskončilo. Som ako

napätá struna, čo musí prasknúť. No ešte nie je koniec... a koniec bude strašný.

– Ale čo, struna sa dá povoľovať aj pomaly. Nieto situácie, z ktorej by nebolo východiska.

– Čo som sa už narozmýšľala. Je iba jedno...

Z jej vystrašeného pohľadu opäť vyrozumel, že jediné východisko vidí v smrti, a nedal jej dohovoriť.

– Ale nie, – povedal, – prepáč. Ty nemôžeš posúdiť svoju situáciu tak ako ja. Dovoľ, nech poviem otvorene svoj názor. – Zas sa obozretne usmial svojím chlácholivým úsmevom. – Začnem od začiatku: vydala si sa za človeka od teba o dvadsať rokov staršieho. Vydávala si sa bez lásky, totiž nevediac, čo je láska. Aj to bola, povedzme chyba.

– Osudová chyba!

– No opakujem: je to fakt, na ktorom sa nedá nič meniť. Potom si mala, povedzme, to nešťastie, že si sa zaľúbila do iného muža. Je to nešťastie, no aj to je fakt, na ktorom sa nedá nič meniť. Priznal to aj tvoj muž a odpustil ti. – Po každej vete sa odmlčal, čakal, že sa Anna ozve, ale nevravela nič. – Tak je to. Teraz stojí otázka takto: môžeš naďalej žiť so svojím mužom? Chceš to? Chce to on?

– Neviem nič, celkom nič.

– Sama si predsa povedala, že ho neznášaš.

– Nie, nepovedala. To odvolávam. Nič neviem a ničomu nerozumiem.

– Dobre, ale dovoľ...

– Ty to nemôžeš pochopiť. Mám pocit, že letím dolu hlavou do priepasti, no nesmiem nič spraviť pre svoju záchranu. A ani nemôžem.

– To nič, podstelieme ti, zachytíme ťa. Chápem ťa, chápe, že si nemôžeš vziať na zodpovednosť prejavíť svoje želanie, svoje city.

– Nič si neželám, nič na tomto svete... len aby už bolo po všetkom.

– Ale on to všetko vidí, vie. Alebo si myslíš, že to na neho menej dolieha ako na teba? Ty sa trápiš, on sa trápi, čo z toho môže vzísť? A zatiaľ rozvod môže vyriešiť všetko, – dostal zo seba Stepan Arkadjič hlavnú myšlienku a pozrel významne na ňu.

Neodpovedala, len pokrútila ostrihanou hlavou. Ale z výrazu jej tváre, zrazu ožiarenej bývalou krásou, poznal, že si to neželá len preto, lebo to pokladá za nedosiahnuteľné šťastie.

– Strašne vás ľutujem! Aký by som bol šťastný, keby som dal všetko do poriadku! – zvolal Stepan Arkadjič s už smelším úsmevom. – Nie, nie, nehovor nič! Prosím Boha, aby som vedel patrične vyjadriť, čo cítim. Idem k nemu.

Anna na neho pozrela zadumanými, lesklými očami a nepovedala nič.

22

Stepan Arkadžič vkročil do pracovne Alexeja Alexandroviča s tou trocha slávnostnou tvárou, s akou si sadal do prednostovského kresla vo svojom úrade. Alexej Alexandrovič chodil po izbe s rukami založenými za chrbtom a rozmýšľal o tom istom, o čom sa zhováral Stepan Arkadžič s jeho ženou.

– Nevyrušujem? – spýtal sa Stepan Arkadžič a zrazu sa ho pri pohľade na švagra zmocnili uňho dosť nezvyčajné rozpaky. Aby rozpaky nejako zamaskoval, vytiahol z vrečka práve kúpenú koženú tabatierku s novým otváracím patentom, privoňal k nej a vybral si cigaretu.

– Nie. Potrebuješ niečo? – s nechutťou sa opýtal Alexej Alexandrovič.

– Áno, rád by som... musím sa s tebou poz... áno, musím sa s tebou pohovárať, – dokončil Stepan Arkadžič a na svoj údiv pocítil akúsi čudnú plachosť.

Ten pocit bol taký nečakaný a čudný, že Stepan Arkadžič ani nepoznal, že je to hlas svedomia, ktorý mu hovorí, že nie je správne, na čo sa chystá. Stepan Arkadžič sa premohol a zvíťazil nad svojou plachosťou.

– Dúfam, že nepochybuješ o mojej láske k sestre a úprimnej náklonnosti a úcte k tebe, – povedal červenajúc sa.

Alexej Alexandrovič zastal a neodpovedal, ale jeho tvár ohromila Stepana Arkadžiča výrazom pokornej odovzdanosti.

– Mienil som, chcel som sa s tebou pohovárať o sestre, o vzťahu vás dvoch, – pokračoval Stepan Arkadžič, ešte stále zápasiac s nezvyčajnou ostýchavosťou.

Karenin sa smutne usmial, pozrel na švagra, nemo pristúpil k stolu, vzal stade načatý list a podal ho švagrovi.

– Veď aj ja o inom ani nerozmýšľam. A práve som sa pustil do listu, myslím totiž, že sa písomne lepšie vyjadrím a okrem toho moja prítomnosť ju popudzuje, – povedal, keď mu podával list.

Stepan Arkadžič vzal list, pozrel nechápavo, začudovane do kalných očí, čo na ňom utkveli, a začal čítať.

Vidím, že je Vám moja prítomnosť na ťarchu. Cesta k tomuto poznaniu nebola ľahká, ale teraz vidím, že je to tak a že sa na tom nedá nič meniť. Z ničoho Vás neobviňujem a Boh mi je svedok, že keď som Vás videl v chorobe, úprimne som sa rozhodol zabudnúť na všetko, čo medzi nami bolo, a začať nový život. Neľutujem a nikdy neol'utujem, čo som spravil, želan som si len jedno, Vaše blaho a blaho duše Vašej, a teraz vidím, že som to nedosiahol. Povedzte mi Vy, čo Vám dá naozajstné šťastie a Vašej duši pokoj. Odovzdávam sa úplne do Vašej vôle a Vášmu zmyslu pre spravodlivosť.

Stepan Arkadžič vrátil list a len ďalej nechápavo pozeral na švagra, nevediac, čo povedať. To ticho bolo také ťaživé, že sa Stepanovi Arkadžičovi, kým tak mlčal a nespúšťal oči z Kareninovej tváre, bolestne zachveli pery.

– Nuž toľko som jej chcel povedať, – Alexej Alexandrovič sa odvrátil.

– Áno, áno... – na viac sa Stepan Arkadžič nezmohol, slzy mu zovreli hrdlo. – Áno, áno. Chápem vás, – vytisol zo seba napokon.

– Chcem vedieť, čo si želá ona, – povedal Alexej Alexandrovič.

– Bojím sa, že si sama neuvedomuje, v akej je situácii. Nevie to posúdiť, – spamätával sa Stepan Arkadžič. – Je ubitá, ubitá najmä tvou veľkodušnosťou. Ak si prečíta tento list, nebude schopná nič povedať, len nižšie skloní hlavu.

– Nuž ale čo potom? Ako vysvetliť... ako sa dozviem, čo chce?

– Ak smiem vysloviť svoj názor, myslím, že od teba má vyjsť návrh, čo urobiť, aby sa tomu urobil koniec.

– Čiže podľa teba treba tomu urobiť koniec? – prerušil ho Alexej Alexandrovič. – Ale ako? – dodal a spravil nezvyčajné gesto pred očami, – nijaké reálne východisko nevidím.

– Ak chceš vedieť môj názor... – začal Stepan Arkadžič a vstal. – Boli časy, keď si chcel prerušiť... Ak sa teraz nanovo presvedčíš, že spolu nemôžete byť šťastní...

– Šťastie sa dá chápať rozlične. Povedzme, že na všetko pristúpim, že nič nechcem. Aké východisko by tu bolo?

– Ak chceš vedieť môj názor... – začal Stepan Arkadžič s tým chlácholivým, sladko-nežným úsmevom, s akým sa zhováral s Annou. Lásavý úsmev bol natoľko presvedčivý, že Alexej Alexandrovič, vedomý si svojej slabosti a poddávajúc sa jej, bol nevdojak ochotný uveriť tomu, čo Stepan Arkadžič povie. – ...Anna to, pravda, nikdy nevysloví; no je len jediné riešenie, ktoré môže chcieť, – pokračoval

Stepan Arkad'jič, – a to – zrušenie doterajších vzťahov a všetkých spomienok na ne. Podľa mňa si vo vašej situácii musíte ujasniť nové vzťahy. A tieto vzťahy môžu vzniknúť iba vtedy, keď budú obe stránky voľné.

– Teda rozvod, – prerušil ho štítivo Alexej Alexandrovič.

– Áno, myslím, že rozvod. Áno, rozvod, – červenajúc sa zopakoval Stepan Arkad'jič. – Je to z každej stránky najrozumnejšie východisko pre manželov, čo sa ocitnú v takej situácii, v akej ste vy. Čo už sa dá robiť, keď manželia zistia, že ďalej spolu žiť nemôžu? To sa vždy môže stať. – Alexej Alexandrovič ťažko vzdychol a zatvoril oči. – Ide tu len o to, či mieni jeden z manželov uzavrieť nové manželstvo. Ak nie, je to celkom jednoduché, – dodal Stepan Arkad'jič, ktorý sa už skoro celkom dostal z pomykova.

Alexej Alexandrovič v tvári až zmraštený od rozrušenia si voľáčo zahundral popod nos a neodpovedal. Všetko, čo sa videlo Stepanovi Arkad'jičovi celkom jednoduché, premyslel Alexej Alexandrovič tisíc ráz. A všetko sa mu nielenže nevidelo celkom ľahké, ale naopak, celkom neuskutočniteľné. Rozvod, ktorý už do podrobností ovládal, videl sa mu teraz neuskutočniteľný, pretože pocit vlastnej dôstojnosti a úcta k náboženstvu mu nedovoľovali vziať na seba obvinenie z fiktívneho cudzoložstva a ešte menej pripustiť, aby žena, ktorej odpustil a ktorú miluje, bola usvedčená a zhanobená. No rozvod bol neuskutočniteľný aj z iných, ešte závažnejších príčin.

Čo sa stane v prípade rozvodu so synom? Nechať ho pri matke bolo vylúčené. Rozvedená matka bude mať vlastnú nezákonnú rodinu, kde by to s ním – s pastorkom – aj po výchovnej stránke nevyzeralo dobre, to je viac ako pravdepodobné. Nechať ho pri sebe? Vedel, že by to z jeho strany bol akt pomsty, a to nechcel. No okrem tohto všetkého pokladal rozvod Alexej Alexandrovič za celkom neuskutočniteľný, pretože ak dá naň súhlas, zničí Annu. Do duše mu totiž hlboko zapadli slová, ktoré povedala v Moskve Daria Alexandrovna, že ak sa rozhodne pre rozvod, pamätá vlastne len na seba, nie na Annu, ktorú tým zničí bez nádeje na záchranu. A keď si dal teraz dokopy tieto slová so svojím odpustením, s láskou k deťom, pochopil ich po svojom. Podľa jeho terajšieho chápania dať súhlas k rozvodu, dať jej voľnosť, znamenalo by seba pozbaviť toho posledného, čo ho spája so životom milovaných detí, a ju – poslednej opory na ceste dobra a uvrhnúť ju do záhuby. Ako rozvedená, to vedel, bude žiť s Vronským, a ten zväzok bude nezákonný a hriešny, pretože podľa cirkevných zákonov sa žena nemôže vydať, pokiaľ žije jej muž. „Bude žiť s ním, a on ju o rok, dva

nechá, alebo ona začne žiť s iným,“ rozmýšľal Alexej Alexandrovič. „A ja, ktorý som dal súhlas na nezákonný rozvod, budem príčinou jej záhuby.“ Premýšľal o tom už najmenej tisíc ráz a bol presvedčený, že rozvodové konanie vôbec nie je vec celkom jednoduchá, ako vravel švagor, ale naopak, celkom neuskutočniteľná. Neveril Stepanovi Arkadžičovi ani slovo, na všetko, čo povedal, bol by mal tisíc protiargumentov, ale počúval ho, lebo si uvedomoval, že v jeho slovách sa prejavuje oná mocná, drsná sila, ktorá usmerňuje jeho život a ktorej sa bude musieť napokon podrobiť.

– Ide len o to, ako, za akých podmienok dáš súhlas na rozvod. Anna nič nechce, prosiť sa neodváža, všetko necháva na tvoju veľkodušnosť.

„Bože môj! Bože môj! Čo som urobil?“ pomyslel si Alexej Alexandrovič, ktorý si do podrobností predstavil rozvod, pri ktorom berie vinu na seba muž, a tým istým pohybom, akým si schoval tvár Vronskij, aj on si od hanby zakryl tvár rukami.

– Si rozčúlený, to chápem. Ale keď považuješ...

„A tomu, kto ťa udrie po tvom pravom líci, nastav i ľavé, a tomu, čo ti chce vziať košeľu, nechaj i plášť,“ pomyslel si Alexej Alexandrovič.

– Áno, áno! – vykrikol piskľavo, – vezmem na seba tú hanbu, aj syna dám, ale... nebolo by lepšie nechať všetko tak? Napokon, rob, čo chceš...

Odvrátil sa od švagra, aby mu nevidel do tváre, a sadol si na stoličku pri obluku. Bol užialený, hanbil sa; ale súčasne s tým žiaľom a pocitom hanby zmocňovala sa ho aj radosť a pohnutie nad silou svojej pokory.

Stepan Arkadžič bol dojatý, chvíľu mlčal.

– Alexej Alexandrovič, ver mi, Anna ocení tvoju veľkodušnosť, – povedal. – Iste to bude vôľa Božia, – dodal, a keď to vyslovil, pocítil, že to bolo hlúpe, a len horko-ťažko potlačil úsmev nad svojou hlúposťou.

Alexej Alexandrovič chcel prehovoriť, ale pre slzy nemohol.

– Je to nešťastie osudové, treba sa s ním vyrovnáť. Beriem ho ako fakt, na ktorom sa nedá nič meniť, a usilujem sa pomôcť jej i tebe, – povedal Stepan Arkadžič.

Stepan Arkadžič vychádzal zo švagrovej izby dojatý, no dojatie mu nijako nebránilo byť spokojný s tým, že vec úspešne skončil, bol totiž presvedčený, že Alexej Alexandrovič neodvolá, čo povedal. K spokojnosti sa pripájala i myšlienka, že keď sa táto záležitosť skončí, bude žene a blízkym známym dávať hádanku: „Aký je rozdiel medzi mnou a cárom? Keď povolí rozvod cár, nikomu sa neulaví, keď ja –

uľaví sa trom... Alebo: čo mám spoločné s cárom? Keď... Ostatne, vymyslím si ešte niečo lepšie,“ pomyslel si s úsmevom.

23

Vronského zranenie bolo nebezpečné, aj keď guľka nezasiahla srdce. Niekoľko dní sa zmietal medzi životom a smrťou. Keď bol po prvý raz schopný hovoriť, bola v miestnosti iba Varia, bratova žena.

– Varia! – pozrel stroho na ňu, – postrelil som sa nechtiac. A nikdy o tom, prosím, nehovor, a tak to povedz aj ostatným. Je to priveľmi hlúpe!

Varia neodpovedala, len sa nad neho sklonila a s radostným úsmevom sa mu zahľadela do tváre. Oči boli jasné, už nie horúčkovité, ale ich výraz bol prísny.

– No, chvalabohu! Už ťa to nebolí?

– Trošku, tuto. – Ukázal si na prsia.

– Ukáž, previažem ťa.

Kým ho preväzovala, mlčky na ňu pozeral, zatínajúc široké čeluste. Potom povedal:

– Nehovorím v horúčke; prosím, postaraj sa, aby sa nešírili reči, že som to urobil naschvál.

– Ved’ to aj tak nikto nevraví. Len dúfam, že sa už nikdy nebudeš chcieť nechtiac zastreliť, – povedala s pátravým úsmevom.

– Vari už nie, no bolo by lepšie... A pochmúrne sa usmial.

No napriek slovám a úsmevu, ktoré Variu tak vyľakali, keď zápal pominul a Vronskij sa začal zotavovať, zistil, že sa úplne oslobodil od jednej časti svojho utrpenia. Týmto skutkom akoby bol zo seba zmyl hanbu a poníženie, ktoré pociťoval predtým. Teraz mohol na Alexeja Alexandroviča pokojne myslieť. Uznal všetku jeho veľkodušnosť a už sa necítil ponížený. A navyše sa zase dostal do predošlých životných koľají. Zas videl možnosť dívať sa ľuďom bez hanby do očí a mohol žiť, ako bol navyknutý. Jediné, čo si nemohol zo srdca vytrhnúť, aj keď s tým citom ustavične zápasil, bola ľútosť, hraničiaca so zúfalstvom, že ju navždy stratil. V jeho srdci dozrelo rozhodnutie, že teraz, keď vykúpil pred manželom svoju vinu, musí sa jej zriecť a už nikdy sa nebude smieť postaviť medzi ňu, s jej pokáním, a jej muža; no nemohol si zo srdca vytrhnúť ľútosť nad stratou jej lásky, nemohol zo spomienok vymazať chvíle šťastia, ktoré s ňou zažil, ktoré si vtedy tak málo vážil a ktoré ho teraz so všetkým svojím čarom prenasledovali.

Serpuchovskoj si preňho vymyslel vymenovanie do Taškentu, a Vronskij bez váhania tento návrh prijal. No čím väčšími sa blížil dátum odchodu, tým ťažšia bola obeť, na ktorú sa podobral.

Rana sa mu zahojila, už chodieval von a chystal sa na odchod do Taškentu.

„Ešte raz ju vidieť a potom sa tam kdesi zakopať, zomrieť,“ rozmýšľal a ako chodil po rozlúčkových návštevách, zveril sa s tou myšlienkou Betsy. S týmto posolstvom zašla Betsy za Annou a doniesla odmietavú odpoveď.

„Tým lepšie,“ pomyslel si Vronskij, keď dostal túto správu. „Tá slabosť by ma bola stála zvyšky síl.“

Na druhý deň doobeda prišla za ním Betsy osobne a oznámila mu, že sa prostredníctvom Oblonského dozvedela dobrú správu: Alexej Alexandrovič súhlasí s rozvodom, a preto sa s Annou môže stretnúť.

Vronského ani nenapadlo, že by mal Betsy odprevedať, zabudol na všetky svoje predsavzatia, nespýtal sa, kedy môže prísť, kde je manžel, ale hneď šiel ku Kareninovcom. Vybehol hore schodmi, nevnímal nič a nikoho, a rýchlo, ledva sa premáhajúc, aby nebežal, vošiel do jej izby. Nerozmýšľal, nevšímal si, či je niekto v izbe, alebo nie, objal ju a pokryl jej tvár, ruky a hrdlo bozkami.

Anna sa na toto stretnutie pripravovala, premyslela si, čo mu povie, ale povedať nič nestihla: Vronského vášeň ju strhla. Chcela utíšiť jeho, utíšiť seba, no bolo neskoro. Cítila to isté, čo on. Pery sa jej triasli, dlho nemohla nič povedať.

– Áno, podmanil si si ma, som tvoja, – vyslovila napokon a pritísila si k prsiam jeho ruku.

– Inak to ani nemohlo byť, – prehovoril. – A bude tak, pokým budeme žiť. Teraz to viem.

– Je to pravda, – povedala Anna, blednúc čoraz väčšími, a objala mu hlavu. – No predsa je len na tom, po všetkom, čo bolo, niečo strašné.

– Všetko prejde, všetko, takí budeme šťastní! Naša láska, ak to je vôbec možné, bude ešte mocnejšia tým, že má v sebe niečo strašné, – povedal so zdvihnutou hlavou a odhalil v úsmeve pevné zuby.

A Anna nemohla inakšie, len odpovedať úsmevom – nie jemu, ale jeho zaľúbeným očiam. Chytila mu ruku a pohladila si ňou studené líca a ostrihané vlasy.

– Skoro by som ťa s tými krátkymi vlasmi nebol poznal. Tak si mi opeknela. Hotový chlapec. No aká si bledá!

– Áno, veľmi som slabá, – usmiala sa. A pery sa jej opäť roztriasli.

– Pôjdeme do Talianska, zotavíš sa.

– Je vôbec možné, aby sme boli ako manželia, sami, ja a ty, jedna rodina? – vravela a dívala sa mu zblízka do očí.

– Ja sa len čudujem, ako to vôbec mohlo byť aj inakšie.

– Stiva vraví, že on na všetko pristane, ale ja nemôžem jeho veľkodušnosť prijať, – hľadela zadumane pomimo Vronského tváre. – Rozvod nepotrebujem, teraz mi je všetko jedno. Len neviem, ako rozhodne o Seriožovi.

Nechápal, ako môže v takejto chvíli, vo chvíli, keď sa stretli, pamätať na syna, myslieť naňho, myslieť na rozvod. Nie je to vari jedno?

– Nehovor o tom, nemysli na to, – povedal, pohrávajúc sa s jej rukou – chcel upútať na seba jej pozornosť; ale ona ešte stále nepozerala na neho.

– Ach, prečo som neumrela, bolo by to lepšie! – Anna neplakala, len jej po lícach stekali slzy; nútila sa však do úsmevu, aby ho nezarmútila.

Zrieknuť sa lákavého a riskantného vymenovania do Taškentu bolo by podľa doterajších predstáv Vronského hanebné, ba vylúčené. Ale teraz sa nezamyslel ani na sekundu, zriekol sa ho, a keď zistil, že na najvyšších miestach jeho krok neschvaľujú, okamžite odišiel do výslužby.

O mesiac ostal Alexej Alexandrovič so synom v dome sám: Anna s Vronským odcestovala do cudziny nerozvedená – rozvod rozhodne odmietla.